Monografia

[illegible] –

V. 1.21. F 20: —

7
3-c
4

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE
7
8 B M
57

7. – 3 c 4

Digitized by Google

ANNALES EPISCOPORVM SLESVICENSIVM.

VNIVS, VERÆ,
SANCTAE, CATHOLICAE, ET APOSTOLICAE
Eccleſiæ ſtatum, quoad eius Originem, Propagationem ac Mutationem in Regno Daniæ ac finitimis Sleſuici ac Holſatiæ Ducatibus, aliasq; res quouis ſeculo in Eccleſia ac Politia admirandas vereq; memorabiles illic geſtas ac perpetratas, breuiter ac dilucidè complectentes ac explicantes.

INSERTA SIMVL BREVI AC rotunda Regum Daniæ ac Ducum Sleſuici ac Holſatiæ Genealogia.

IN DEI GLORIAM, ECCLESIÆ COMMODVM *ac Patriæ ornamentum editi ac diuulgati*

à

IOHANNE ADOLPHO CYPRAEO, Sleſuicenſi.

COLONIÆ AGRIPPINÆ,
Sumptibus Auctoris, Typis HARTGERI WORINGEN. *Anno* 1634.

Digitized by Google

CENSVRA.

ANNALES Epiſcoporum Sleſuicenſium, inſerta ſimul breui ac rotunda Regum Daniæ ac Ducum Sleſuici ac Holſatiæ Genealogia, opera ac ſtudio IOHANNIS ADOLPHI CYPRÆI SLESVICENSIS conſcripti ac elaborati, cum iudicio Theologorum, qui illos euoluerunt, nihil Orthodoxæ Fidei, boniſque moribus contrarium contineant, lucem videre poſſunt. Coloniæ die 1. Aprilis, Anno 1634.

Fr. IOANNES PHILIPPVS FRIDT, *Ord. Præd. SS. Theologiæ Doctor ac Profeſſor, nec non S. officij per Colonienſem Archidiœceſin & annexas partes Commiſſarius Generalis. Manu propria.*

Digitized by Google

SERENISSIMO AC REVERENDISSIMO
PRINCIPI AC DOMINO,

D. ANSHELMO
CASIMIRO A WAMBOLT,
S. SEDIS MOGVNTINÆ ARCHIEPISCOPO, S. ROMANI IMPERII ELECTORI,
& per Germaniam Archicancellario,
Domino meo Clementiſſimo.

Nec non

REVERENDISSIMO AC ILLVSTRISSIMO
PRINCIPI AC DOMINO,

D. FRANCISCO
AB HATZFELT, EPISCOPO
BAMBERGENSI ET HERBIPOLENSI,
FRANCIÆ ORIENTALIS DVCI,
Domino meo Clementiſſimo.

Vt &

REVERENDISSIMO AC ILLVSTRISSIMO
PRINCIPI AC DOMINO,

D. FRANCISCO
GVLIELMO, EPISCOPO
OSNABVRGENSI, MINDENSI, AC
VERDENSI, S. R. IMPERII PRINCIPI,
Metropolitanæ, nec non Cathedralium Inſignium
ac Celeberrimarum, Colonienſis, Ratisbonenſis,
Freiſingenſis, Bonnenſis, Monacenſis, Oetingenſis,
reſpectiuè Præpoſito, Archidiacono & Canonico,
Comiti de Wartenberg, Domino in Waldt *&c.*
Domino meo Clementiſſimo.

Sempiternam felicitatem

humilimus & obedientiſſimus ſeruus

IOANNES ADOLPHVS CYPRÆVS SLESVICENSIS.

Digitized by Google

NIHIL quicquam eſſe exiſtimo, quod Diuinæ ac Cœleſtis Doctrinæ veritatem certius ac euidentius demonſtret ac confirmet, Eccleſiæ Catholicæ Maieſtatem ac Dignitatem clarius illuſtret ac patefaciat, quodq; vniuerſis ac ſingulis eiuſdem membris, omnibus fidelibus, ſynceris, ac Orthodoxis Chriſtianis, tam rebus proſperis quam aduerſis, maiorem ac efficaciorem præbeat delectationem ac conſolationem, quam conſideratio eiuſdem Originis ac Antiquitatis. Hæc enim eſt clariſſima ac veriſſima nota, certiſſimum ac infallibile Symbolum, quo Eccleſia Catholica à reliquo errantium ac incredulorum grege manifeſtè cognoſcitur ac diſcernitur. Vnum quoque & ſolum hoc argumentum, ſi altiori mentis indagine attentius nonnihil ac diligentius ponderetur atque examinetur, tum ad erroneas quaſuis animas à recto veritatis tramite deuias ac aberrantes, iterum conuertendas ac in viam reducendas, tum ad omnes præfractos ac obſtinatos Diuinæ Veritatis hoſtes, nouitatis ac erroris arguendos ac conuincendos, ſatis ponderis ac momenti habere exiſtimo. Et certè, ſi ad primum hoc principium ac originem mentem oculosq; noſtros conuertamus, Eccleſiæq; Catholicæ faciem ac ſtatum à ſui primordijs & quaſi incunabulis aliquanto altius ac penitius reſpiciamus ac contemplemur, tunc luce meridiana clarius apparebit, non nouum ac inſolens eſſe, ſæuos ac horrendos huiuſmodi errorum ac perſecutionum turbines ac procellas oriri ac concitari, quibus Nauicula Chriſti turbulento ac procelloſo hoc mundi æquore (triſtiſſimo imprimis ac periculoſiſſimo hoc rerum ſtatu) miſerè iactatur ac concutitur: verum ſæpenumero & antehac frequentiſſimè omnibus

fere

Digitized by Google

ferè ſeculis parem & eandem, imo interdum longè etiam duriorē ac grauiorem violentarum ac fraudulentarum perſecutionum miſerrimam tempeſtatem ſubijſſe atque expertam eſſe. Sæuis autem ac turbulentis huiuſmodi perſecutionum fluctibus ac procellis, quæ quauis ferè ætate motæ atque concitatæ fuerunt, tantum abeſt, vt nauicula Petri penitus depreſſa ac ſubmerſa fuerit, vt tandem eo lætior ac glorioſior, ſuperatis omnibus fluctibus ac ſedata tempeſtate, emerſerit ac eluctata fuerit. Huius rei Eccleſia noſtra Sleſuicenſis in Cherſoneſo Cimbrica, exemplum ac documentum nobis præbet (ne longius alia accerſamus) longè clariſſimū ac euidentiſſimum: quæ & ipſa, conſilio ac prouidentia Altiſſimi, eandem ſortem ac viciſſitudinem crucis ac lucis, ſerenitatis ac tempeſtatis, perſecutionis ac liberationis, exilij ac ſolatij, Belli ac Victoriæ quolibet tempore ſenſit atq; experta eſt. Cum itaque Benigniſſimus Deus, admiranda hac rerum mutatione ac viciſſitudine, inſignia atque eximia Diuinæ ſuæ Potentiæ ac Clementiæ opera ac beneficia, quauis ætate in Eccleſia hac noſtra Sleſuicenſi ediderit ac præſtiterit, eamque tam præclaris donis ac ornamentis, Veritatis nimirum ſplendore, Antiquitatis ac Vetuſtatis decore, Eximiorum atque Inſigniū Doctorum ſingulari Spiritus S. gratia atque illuminatione, Illuſtrium ac Heroicarum Perſonarum conſtantia ac feruore, Miraculorum euidentia ac claritate, Martyrum honore ac gloria, egregiè illuſtrarit ac decorarit, indignum certè omnino foret, ne dicā impiū, immēſa huiuſmodi Dei omnipotētis opera, ac inſignia beneficia ſilentio tegere ac obruere, & non potius ad Diuinæ Maieſtatis laudem & Eccleſiæ gloriam prædicandam ac illuſtrandam, literis ac ſcriptis ea toti mundo manifeſtare ac patefacere. Quamobrem cum

 omni-

omnibus ſeculis viri reperti ſint, qui de antiquiſſimis rerum geſtarum, imprimis Patriæ ſuæ, monumentis ab interitu ac obliuione vindicandis ac in lucem edendis, ſummopere laborarint ac ſategerint, eorum quoque exemplo ac inſtituto Parens meus Paulus Cypræus ICtus Sleſuicenſis commotus ac incitatus, hiſtoriam hanc Patriam Sleſuicenſem de ortu ac progreſſu Catholicæ & Apoſtolicæ Eccleſiæ in Cherſoneſo Cimbrica conſcribere atque adornare, reſque illic in Eccleſia ac Politia præclarè ac inſigniter geſtas, maximeque admirandas ac memorabiles, tam in Sleſuici ac Holſatiæ Ducatibus, quam finitimo Daniæ Regno literis tradere, ac commendare voluit. Quam hiſtoriam ſummo ſtudio ac labore (conquiſitis hinc inde multis ex Archiuorum arcanis, nonnullis etiam ex reconditis ac vetuſtiſſimis hiſtoriarum manuſcriptarum monumentis erutis ac depromptis, diligentique inquiſitione ac perconctatione compertis ac intellectis) à Parente meo quaſi delineatam atque inceptam, ſi ego vlterius pertexerem, elaborarem, atque ad exitum perducerem, Eccleſiæ non inutile, Veritatis quoque ac Antiquitatis amantiſſimis & ſtudioſiſſimis non ingratum operæ ac laboris pretium me facturum exiſtimaui. Ad hunc laborem autem ſuſcipiendum, negotiumque conficiendum, vt hanc hiſtoriam tandem meis ſumptibus ac impenſis difficili quamuis ac anguſto hoc tempore, ederem ac imprimendam curauerim, me imprimis mouit ac incitauit, quod à plurimis Doctiſſimis ac Clariſſimis viris, quibus eius legendæ ac euolendæ copia ac facultas facta, ſummoperè eam expeti ac deſiderari perſpicerem: præſertim cum de ſtatu ac rebus geſtis Eccleſiæ Sleſuicenſis apud hiſtoricos parum admodum, idque ſparſim ac fruſtillatim, nihil autem ferè quicquam

ordine,

ordine, integrè ac conſummatè literis memoriæque proditum reperiatur. Hanc autem hiſtoriam, Sereniſſime ac Reuerendiſſime Princeps Elector, Reuerendiſſimi ac Illuſtriſſimi Principes ac Domini, Domini mei Clementiſſimi, quod non fuerim veritus, V.ræ Serenit. ac VV.ris Celſitud. inſcribere ac dedicare, anſam atq; occaſionem mihi imprimis præbuit, rerum ipſarũ, quę in hoc ſcripto continentur, argumentum ac materia. Oſtendit enim ac confirmat hæc hiſtoria pręcipuè Catholicæ Religionis ac Fidei Chriſtianæ in Cherſoneſo Cimbrica ac finitimis Regionibus, Antiquitatem ac Veritatem, cuius auitæ ac antiquæ Chriſtianæ Religionis ac fidei Vos eſtis Summi Antiſtites, Cultores amantiſsimi ac ſtudioſiſsimi, Defenſores ſtrenui, ac Vindices acerrimi. Complectitur præterea præſens hæc hiſtoria ſortem ac conditionem Eccleſiæ in his locis militantis, qualis ſingulis ſeculis, omnique ætate tam proſpero quam aduerſo rerum ſtatu fuerit atque extiterit: cuius dulciſſimæ Matris Catholicæ & Apoſtolicæ Eccleſiæ itidem Vos eſtis Reuerendiſſimi ac Illuſtriſſimi Principes ac Domini, Filij vnicè Dilectiſſimi ac Obſequentiſſimi, Præcipua ac Inſignia Membra, & tam florentiſſima ac tranquilliſſima tẽpeſtate, Præclara eius Decora ac Ornamẽta, Illuſtriſsima ac Splendidiſsima Lumina, quam iam triſtiſsimo ac turbulentiſsimo hoc rerum ſtatu, afflictiſsimæ (proh dolor) ac labenti Eccleſiæ, prudenti conſilio ac matura deliberatione, nec non omni ope, viribus ac auxilio iterũ fulciẽdæ, ſubleuandæ ac erigendæ, firmiſsimæ Columnæ, Fulcra ac Præſidia. Commemorat porro hæc hiſtoria ordinem Epiſcoporum Catholicorum, in Eccleſia Sleſuicenſi continua ſerie ſibi inuicem ſuccedentium: inter huiuſmodi autem, veros, ſynceros ac orthodoxos Catho-

Digitized by Google

tholicæ Eccleſiæ Epiſcopos, Vos digniſſimè Eminentiſsimum ac Celſiſsimum locum ac gradum in Germania, cum ſumma Nominis gloria ac honore, maximo Eccleſiæ decore ac ornamento, nec minori eius fructu ac emolumento ſuſtinetis. Continet deniq; hoc ſcriptũ res admirandas ac memorãdas in Eccleſia ac Politia olim geſtas ac deſignatas, eximiaſq; animi & corporis dotes ac virtutes, nõ ſolum Inſigniũ Eccleſiæ Doctorum, Glorioſiſsimorum Martyrum ac Confeſſorum, verum etiam Sereniſsimarum ac Illuſtriſsimarum, vereque Heroicarum perſonarum, Regum Daniæ, ac Ducum Sleſuici ac Holſatiæ, quarum iucunda ac pia lectione ac recordatione Generoſiſsimos Veſtros animos quam maximè delectari, ex eorum innata pietate, ſynceroq; erga Religionem zelo ac affectu mihi perſuaſiſsimum habeo. Suſcipite igitur Clementi animo, ac Serena fronte exiguũ hoc opuſculũ humilimo cordis affectu, ac animo deuotiſſimo V.ræ Serenit ac VV.ris Celſit. oblatum ac cõſecratum, & me in Eccleſiæ gremium ac ſocietatem iam ſuſceptum, gratia ac clementia, fauore ac patrocinio amplecti ac proſequi ne dedignemini. Quod ipſum benigniſsimus Deus, ex immenſa ſua gratia ac miſericordia, cunctis corporis animique bonis, Spiritus ſui gratia, illuminatione ac gubernatione, omniq; temporali proſperitate, pacata ac tranquilla, poſt turbulentam hanc rerum tempeſtatem, Imperij adminiſtratione, ac tandem æterna felicitate ac beatitudine clementer ac abundè recompenſabit. Amen.

LIBER PRIMVS.

ANTEQVAM *rem ipſam aggrediar, non abs re me facturum exiſtimaui, ſi melioris rerum Ordinis ac conuenientiæ gratia, breuem & quaſi compendioſam*, SERENISSIMORVM AC ILLVSTRISSIMORVM REGVM DANIÆ ET DVCVM SCLESVICENSIVM ET HOLSATIÆ *Genealogiam, partim initio præmitterem, partim continuo ordine Hiſtoriæ insererem, vt hac ratione & rerum geſtarum certitudo ac veritas magis eluceſceret; & tanto cum maiori fructu & vtilitate, nec non minori tædio ac difficultate, quæ hac hiſtoria continentur, à beneuolo Lectore, memoria comprehendi poſſent. Quamuis itaq;* REGNVM DANIÆ *(quod hiſce quatuor præcipuis ac ſibi inuicem finitimis ac adiacentibus prouincijs : vtpote* IVTIA *omnium ampliſſima & copioſiſſima : tum* FIONIA, *deinde* SELANDIA, *denique* SCANIA *continetur) perantiquum & vetuſtum eſſe, hiſtoriarum monumentis conſtet, veruntamen cum ante* GOTFRIDI REGIS *tempora, certa Regum ſibi inuicem ſuccedentium ſeries ac ordo ab hiſtoricis non ſit obſeruatus, placuit igitur ab eo, (præmiſſa breuibus SS. VVILHADI & VVILLERICI vita ac rebus geſtis) initium hiſtoriæ ſumere.*

A VILLE-

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google

VILLEHADVS Epiſcopus.

Anglia Villehadum peregrinas miſit in oras,
Friſius & Saxo quem coluêre pij.
Sanctum mirantur Doctorem, ſemina verbi
Vt Chriſti ſpargit, iuſtificare fidem.

S. Wilhadus, natione Anglus, ſub an. 755. Martyrij ardore accenſus properauit in Friſiam, vbi iam S. Bonifacium purpurea Martyrij laurea inaudierat coronatum. Ingreſſus prouinciam ſpe ſua excidit. Nam Deo animos hominum moderante, Friſiæ incolas, non ferreos ac ſanguinarios, ſed cereos, manſuetos ac diſciplinæ Chriſtianæ capaces reperit, ex quibus aliquot millia ſacro fonte abluta ſaluatori noſtro æternum peperit. Haud defuere tamen in Drenta, qui flaminis ſancti malè fuſtibus mulctati, vitæ quoque inſidiarentur. Sed cum diuina vi ſe cohiberi experirentur, ſanctum cum ſuis diſcipulis liberum dimiſerunt. Fuerat non nemo, qui caput ſancti ablaturus, reliquiarum vi à ſancti collo ſuſpenſarum impediebatur, quo territi incolæ miraculo, aliam animis ſuis imbiberunt opinionem, vt liberum Wilhadum dimitterent. Sub annum verò 788. à Carolo M. in Saxoniam, borealesq; terræ partes, ablegatus S. Wilhadus, & vitæ exemplo præluxit gentibus & verbo. Nam vt optimè, ita præclariſſimè de præſule noſtro Breuiarium Schleſuicenſe ann. 1512. ſub Godſchalco ab Aleueldt, vltimo Schleſuicenſium Catholicorum Epiſcopo ad VI. Id. Nouemb. editum ait; quod propter antiquitatem hic integrè ſubijcio;

Annuam beatiſſimi Wilhadi feſtiuitatem celebrantes, fratres chariſſimi, vitæ actuumque eius ſumamus tractatum: qualiter viam Dei cucurrerat, vt in ſanctitatis eius exemplo proficere poſſumus. Hic vir Dei de gente Anglorum oriundus, à pueritia ſua timo-

timorem Domini induens, cariſmatum ſpiritualium donis in dies ſingulos augebatur.

Qui cum iam eſſet presbyter ordinatus, cauſa prædicandi gentibus verbum Dei, patriam parentesque relinquens, Friſonum adijt fines. Ibiq; doctrinæ ſalutari inſiſtens, frequenter à paganis contumelias & opprobria ſuſtinuit. Quibus non cedens, prædicationi ſacræ magis ac magis inſiſtebat.

Eodem autem tempore, glorioſus Imperator Carolus, gentem Saxonum partim ex induſtria ſibi ſubiectam, hanc Chriſtianitatis ritu inſtruere cupiens, hunc ſanctum Dei virum ad ſe accerſitum, honorifice ſuſcipiens, eius conſolationi ac doctrinæ libenter intendebat, & in his partibus eruditorem direxit.

Beatus vero Wilhadus miniſterium ſibi traditum, officioſiſſime peregit, ac tranſiens in circuitu per cunctam diœceſim, multos euangelizando ad fidem Chriſti conuertit: ita vt in ſecundo anno, tam Saxones quam Friſones, in circuitu commorantes, omnes ſe pariter fieri Chriſtianos promitterent. Et ſuis precibus pacifica facta ſunt omnia, & ſub leui iugo Chriſti conſtituta.

Percepta vero conſecratione Epiſcopali, cœpit in omnibus deuotius agere, & virtutum ſtudia, quæ prius exercuerat, augmentando cumulare. Namque à primæuis temporibus, vir ille magnæ fuit continentiæ, & fideliter ac deuote omnipotenti Deo ab ætate iuuentutis ſeruire cœpit & feliciter florere.

Poſthæc ædificauit domum miræ pulchritudinis in loco qui dicitur Brema: ibi & ſedem conſtituit eſſe Epiſcopalem. Et dedicauit eam in honorem Domini noſtri Ieſu Chriſti: ſub inuocatione ſancti Petri Apoſtoli. Vnde contigit, vt ipſe primus Eccleſiæ illius Epiſcopalem cathedram ſuſciperet, multisq; in ea virtutum documentis elucens, poſt plurima ſanctita-

Digitized by Google

tis geſta: hodierna die felici tranſitu migrauit ad Dominum.

VILHARIVS Epiſcopus.

Vicina accedens loca Cimbris, Præco Vilharus,
Idola in fanis ſpernere ficta monet.
Patronum templis primum dixêre vetuſtis.
Audax quod docuit verba ſacrata Deo.

ANNO 797. S. Wilhado ſucceſſit Willericus al. Wilharius Canon. Bremenſis, Bremenſium inſula redimitus, vir omni literatura ac morum honeſtate præclarus, ſedulus & gnauus in verbi diuini promulgatione; limitibus ſuæ diocœſis haud contentus, tranſalbianas identidem peragrabat oras, ac rudes in cognitione diuinæ veritatis fideique Catholicæ doctrina erudiebat ac inſtruebat. Qui etiam Eccleſiam inter varios Danorum tumultus quinquaginta annos gubernauit ac moderatus eſt. Deuictis etiam Sclauis & Danis Carolus Mag. ann. regni ſui XXXVII. Heridagum virum pium & ſanctum Eccleſiæ præfecit Hamburgenſi, quam omnibus Slauorum, Danorumque gentibus Metropolim ſtatuere decreuerat Imperator, vt eius loci Epiſcopus (*Helmold.*) vicinam Danorum gentem Catholicam edoceret fidem. Sed hic immatura præuentus morte, Willerico Bremenſium præſuli Euangelij promulgandi locū dedit, qui nec ſuo defuit muneri, plurimosque Eccleſiæ adiunxiſſet, ni mox ſubſecuta Danorum perſecutio & Euangelij retardaſſet promulgationem, & incrementum Eccleſiæ Hamburgenſis.

GOTRICH vel GOTFRID Rex Daniæ LII.

HVius ætate GOTRICH vel GOTFRID, Rex DANIÆ LII. qui vixit tempore CAROLI MAGNI IMP. circa A. C. DCCC. Vallum Danicum vulgò Denne-

Dennewerck, quaſi dicas opus Danorum, prope Vrbem SLESVIGAM per dorſum Cimbricæ Cherſoneſi, ad depellendas incurſiones & impetus hoſtiles exterorum incepit: Nordalbingis, obætritis & alijs Sclauorum populis tributo ſubactis, Saxones abſente Carolo Mag. tributarios effecit, & Friſiam ſubegit. Quibus bellorum turbis ac motibus tunc ingraueſcentibus, feliciſſimo Eccleſiæ auſpicio & Euangelij propagationi mora ac impedimentum iniectum fuit. Cum autem Carolus Magnus Roma reuerſus, vt Saxones & Friſios liberaret, in ipſum arma decreuiſſet, res per vtriuſque Conſiliarios, inter quos fuiſſe fertur quidam ex nobili familiâ Danicâ VHRN, (quæ etiamnũ floret) tranſacta eſt, ita vt in poſterum fines Daniæ & Saxoniæ Eidora terminarentur: quod poſtea ab Imp. Friderico anno 1214. confirmatum, Papa Alexander IV. ratum habuit anno 1257. Tandem verò Godfridus ſub ann. 810. proprij Satellitis inſidijs circumuentus, ferro domeſticæ fraudis interijt. Quo audito, Carolus Magnus effuſo gaudio exultaſſe fertur, nihil eo caſu fortunæ ſuæ iucundius obueniſſe confeſſus, Anno Chriſti DCCCIX. Huius ſoror Geua Vitechindo Magno tori conſors.

OLAVS III. Rex LIII.

OLAVS III. Rex DANIÆ LIII. Anno DCCCIX. cum Subditis bella geſſit: cuius extincti corpus Collis Olaui titulo celebris prope Lethram congeſtus excepit. A.C.DCCCX.

HENNINGVS Rex LIV.

HENNINGVS, Gormonis Nepos, Sigfridi Filius, Olauo Patrueli ſuccedens, Rex DANIÆ LIV. cum Ludouico Imp. pacem fecit, ac fœdus iniuit iuriſiurandi firmitate ſtabilitum. Obijt A.C.DCCCXII. alij DCCCXVI.

Digitized by Google

Sivardvs II. Rex LV.

SIvardvs II. dictus Ring, Rex Daniæ lv. à Scanis & Selandis electus: ob vulnus lethale à Ringone ipſi inflictum vna occubuit, A.C.Dcccxvii.

Regnervs Rex LVI.

REgnervs, Patre abſente in pueritia electus Rex Daniæ lvi. A.C. Dcccxviii, potentiſſimus, qui tamen ab excitatâ fortunâ, quæ ipſi in ſubiugandis regnis Sueciæ, Ruſſiæ, Angliæ, Scotiæ, Norvvegiæ, & Hiberniæ plurimum fauit, ad inclinatam & penè iacentem deſciuit: namque ab Hellâ Hiberniæ Rege captus, in carcere expirauit, ſerpentibus ipſum corrodentibus, A.C.Dcccxli. Ex quatuor coniugib. xiv. ſuſcepit liberos.

Ansgarivs Epiſcopus.

ANsgarivs peragrat Danorum ſedulus oras,
Vt veri doceat dogmata ſacra Dei.
Sed vanus labor ille fuit: nam Rege reuerſo
Regnero, cultus mox redit ecce malus.

A. C. Dcccxxvi.

HAraldvs Klagvs ob vſurpatum nomen Regium, à Regnero quater in fugam coniectus. At baptizatus templum Hedebuie Sleſuigæ incepit A. C. Dcccxxvii. Poſtea factus Apoſtata. Obijt anno Dcccxxxvi.

CA-

CAPVT I.

RELIGIONIS Chriſtianæ ſemina, in Cherſoneſo Cimbrica, & Ducatu Sleſuicenſi, finitimiſque regionibus, ſub Haraldo Danorum Rege, quem Klagum nominant, ſparſa eſſe, ex monumentis & ſcriptis veterum, quæ ad nos peruenerunt, colligere licet. Idque circiter annum à nato Chriſto, octingenteſimum vigeſimum ſextum. Is eſt Haraldus, qui Regnero abſente, Iutorum & Scanorum ſuffragijs, Rex exortus, reuerſo autem eo, Regno pulſus & ſpoliatus fuit, cum aliquot annis quotidianis inter ſe prælijs contendiſſent; ita tamen vt omnibus partibus ſuperior fuerit Regnerus. Quâ de cauſa Haraldus fugere coactus, Ludouici Primi, qui ob Religionem Pij cognomen inuenit, auxilium petitum, in Galliam magnis itineribus contendit, & ad Compendium peruenit, vbi eo tempore Comitia habebat Ludouicus. Cumq; de Regnero, qui & Reginfridus appellatur Lodbrog, & periculo in quo verſaretur, multa queſtus eſſet, Ludouicus eum conſolatus, bono animo eſſe, & ſecum Moguntiam ire iuſſit. Vbi conuocato Concilio, & re deliberatâ, Ludouicus Haraldum in clientelam recepit, & ſe eum reſtituturum promiſit, eâ tamen lege, vt quotannis Ludouico tributum penderet, & Chriſtianam Religionem amplecteretur: quòd diceret, inter eos non poſſe animorum ... concordiam, qui de Religione diſſentirent. Quas conditiones cum accepiſſet Haraldus, Imperatore poſtulante, & eum de ſacro fonte ſuſcipiente, Chriſtianorum ſacris ibi apud S. Albanum initiatus, ſacro lauacro ablutus fuit, vnà cum vxore, Fratre

 Erico,

Erico, & viris primarijs, quos ex Daniâ ſecum adduxerat, & paulò poſt ab Imperatore multis muneribus donatus, domum per Friſiam, quâ viâ venerat, reuerſus eſt. Addit Autmarus Imperatorem veritum, ne ob fœdus initum, & religionem ſuſceptam Haraldus in Daniâ non ferretur, ideoq; ei Comitatum quendam in Friſiâ Ruiſteum conceſſiſſe, quò ſe, ſi neceſſitas poſtularet, tanquam in aſylum tuto recipere poſſet. Quod & Haraldus tandem facere coactus fuit, vt deinceps exponemus. Itaque Ludouicus religionis propagandæ ſtudio, & vt promiſſa præſtaret, Haraldo Saxones viros bellicoſiſſimos ſubſidio miſit: quorum ope & præſidio ſemina verbi Diuini in Daniâ iacta, & cultus diuinus palam haberi ac celebrari cœptus eſt. Sed & his fretus Haraldus in territorio Sleſuicenſi ædem extruere, Chriſtoq; dicare magnis impenſis & ſummâ curâ moliebatur, vt Saxonis verbis vtar. Quæ ego de templo Heddebuienſi accipienda exiſtimo. Nam eius fundamenta ab Haraldo iacta eſſe, veriſimile eſt, quamuis ab Erico eius Fratre id exædificatum eſſe omnes teſtentur.

Anſcharius autem homo Gallus, primus eam prouinciam ſuſcepiſſe, & populum rudem docuiſſe, ex certiſſimis hiſtoriarum monumentis conſtat. Nam eum Ludouicus ſubeũdo huius legationis muneri deſignauit, & Haraldo adiunxit, quòd is in Galliâ bonis literis & diſciplinis inſtitutus, in Corbeienſi Monaſterio nouo, iuſſu Ludouici Pij Scholam aperuiſſet, & eruditionis ſpecimen haud obſcurum ediſſet. Corbea autẽ, (vt hoc obiter oſtendamus,) Monaſterium eſt in Galliâ Belgicâ vel Picardiâ ad Flumen Sonam ſitum, & quidem inter duo oppida, ſanctum Quintinum & Ambianum. Quæ ciuitas ab ambientibus aquis, quibus vndique alluitur, nomen accepit. Ambitur enim Sona flumine, quòd in varios

ibi

ibi diuiditur tubos & canales. Olim Sammarobrinam dictam exiſtimant. Monaſterium autem Corbeiam, Batildis Clodouei II. Regis Francorum vxor, mortuo marito, circiter annum 662. ædificare cœpit, & amplisſimis prouentibus, vnde viri Religioſi ordinis Benedictini viuerent, Deoq; puro corde ſeruirent, locupletauit. Quod & nomen ipſum indicat. Nam Corbea linguâ Gallica idem valet, quod cor bellum vel mundum. Appellatio ſanè conuenientiſſima & decora illis, qui Religionis amore, cœlibem vitam eligunt, & virginitatem Coniugio præferunt. Illi enim fruſtra corpus macerant, vbi animus & cor impurum luxuria aſtuat. Sed vt ad inſtitutum redeamus, Carolus Magnus Saxonibus deuictis & ſubiugatis, ad exemplum Batildis Reginæ, Monaſterium nouum à fundamentis erigere, eiq; Corbeæ nomen imponere conſtituerat. Idq; dum viueret, animo exædificatum habebat, Sed negotijs publicis & bellis impeditus, id quod animo conſtituerat, effectum reddere non potuit. Adde, quòd Saxones innatam feritatem & impietatem nondum exuiſſent, eamque rem non magnopere vrgerent, vt qui iugo excuſſo ſeſe in libertatem vendicare cupiebant. Poſt mortem autem autem Caroli, Ludouicus Filius, Saxonibus paulatim miteſcentibus, & religione Chriſtiana imbutis, Patris voluntatem exequi ſtatuit. Itaque Monaſterium in ſylua Sollingenſi inter montem altiſſimum Mosbergam, & amnem longum vulgò dictum, ædificare cœpit, eiq; Corbeæ nomen impoſuit, appellatione à vetuſtâ illâ Corbeâ petitâ, quòd ex eius radice hæc pullulaſſet, & eius quodammodo ſoboles eſſet. Contigit hoc ipſum anno Villerici Archiepiſcopi Bremenſis XXXIII. teſte Adamo. Triennium autem in eo ædificando conſumpſit, & anno Octingenteſimo decimoſeptimo opus abſoluit. Ludouicus cui

Religio cordi erat, ædificio perfecto, ex Corbeâ Gallicâ viros Eruditione & pietate præſtantes, (religioſiſſimos Franciæ Monachos. Ada. cap. 15. libr. 1.) & inter alios Adelbertum & Warinum euocauit. Adelbertus ad Abbatis, Warinus ad Prioratus dignitatem euectus fuit. Scholæ autem, quam aperuerat Ludouicus, Anſcharium præfecit, quem ex Galliâ acccerſiuerat, circa annum Chriſti 817. Scholam Anſcharius annos, vt minimum, nouem, magna cum laude rexit & gubernauit, iuuentuti, quæ ei in diſciplinam tradita erat, vitæ ſanctimoniâ & doctrinâ præeundo, vt omnibus illuſtre exemplum eſſet, pietatis & caſtitatis. Quin & Bibliothecam ibi inſtituiſſe, eamq; omni Auctorum & librorum genere locupletaſſe dicitur. Biennio autem poſt, anno nimirum 819. Decembris die 9. tempeſtate coortâ, vnà cum terræ motu, terra diſceſſit, ita vt amnis longus qui Monaſterium præterlabebatur, magna ex parte euaneſceret, quicquid autem aquæ reliquum erat, rubicundo & ſanguineo colore tingeretur, nec vſibus coquendi aut lauandi idoneum eſſet. Quibus rebus fiebat, vt locum mutare Adelbertus, Warinus, & Anſcharius coacti fuerint. Cumq; eâ de re ad Ludouicum retuliſſent, is pro ſuo erga Religionem ſtudio & amore, locum commodiorem eligendi, & Monaſterium transferendi eis poteſtatem fecit. Ibi tum occaſum verſus ad ripam Viſurgis fluminis, locus delectus, & Monaſterium denuò à fundamentis ædificari cœptum eſt. Quo loco etiamnum ſitum eſt. Fuit id anno Salutis humanæ 822. vt ſcribit Lambertus Schafnaburgenſis, quamuis Conradus Fontanus, anno 819. id factum exiſtimet. Hæc eò prolixius perſequuti ſumus, vt oſtenderemus, quâ occaſione, quibus Auctoribus primùm Euangelium in Ducatu Sleſuicenſi publicatum ſit, & quibus ex locis prodierint

t illi, qui rudem & barbarum populum ab Idolo-
nia, & Dæmonum cultu reuocarint, & Chriſtia-
Religione imbuerint, quorum omnium memo-
nobis Sacroſancta, atq; honore debet eſſe conſe-
ita.

Sed vt ad Anſcharium reuertamur, is ſingulari
imi fortitudine præditus, Deumq; trahentem ſe-
iutus, periculo, quod imminebat, ſpreto, profectio-
m in Daniam ſuſcepit. Sic enim de illo memoriæ
odidit Adamus, c. 14. Cum nemo Doctorum facilè
oſſet inueniri, qui cum illis ad Danos ire vellet, pro-
er barbaricam crudelitatem, qua gens illa fugitur
omnibus, S. Anſcharius diuino, vt credimus, Spi-
u accenſus, & qui ad martyrium aliqua optabat
caſione pertingere, cum ſocio ſe vltroneum obtu-
Audberto &c. S. Anſcharius verò, cum territorium
eſuicenſe attigiſſet, populum docere, omniaq; bo-
Paſtoris munera exequi, eoq; rem perducere, vt
æmonum delubra & ſacraria deijcerentur, eorum-
ue Sacerdotes ſacris arcerentur. Ad ripam autem
uminis Sliæ cum baptizaſſe, & in æde vicinâ, quæ
Ieidebuia appellatur, publicè concionatum eſſe,
emque diuinam feciſſe, memoriæ proditum eſt,
iennium cum Collegâ Autberto, in Daniâ commo-
atus eſt Anſcharius. Et tandem in Suetiam profe-
tus cũ Withmaro, (vbi perbenignè à Rege Biornio
uit ſuſceptus, publicamq; Euangelij promulgandi
ccepit poteſtatem. E multis quoque Hirtgarium
irtæ oppidi præfectum Chriſto peperit) reliquit
Giſlemarum apud Regem Haraldum. Ipſe in Saxo-
iam transfretauit. Hac legationis ſuæ proſperitate
auiſi Corbeiani noui Apoſtoli; cum triumpho dua-
um gentium, hoc eſt Danorum & Sueonum, regreſ-
i ſunt. Tunc Imperator cum Magnatibus S. Anſcha-
io de gentium congratulatus ſalute, ingentes
Chri-

Digitized by Google

Chriſto gratias perſoluerunt. Sed fideles Chriſti athletæ, omnem induſtriæ ſuæ ac laboris fructum in vnum Deum retulere. Nec multò poſt Beatus Anſcharius ad gentium ſalutem conuerſus, nunc Danos, nunc Tranſalbianos viſitans, innumerabilem vtriuſque gentis multitudinem pertraxit ad fidem.

Sed nec diuturna fuit per Anſcharium cœpta Euangelij prædicatio, Nam Regnerus Rex reuerſus & validâ militum manu ſtipatus, Haraldum fudit fugauitque, ac Idolorum cultum intermiſſum inſtaurauit. Haraldus autem qui primus religionem Chriſtianam in Daniam intulerat, metu compulſus, rebus omnibus poſt habitis, profugit: & quòd in ſummo & perpetuo vitæ diſcrimine ſibi viuendum eſſe videret, Patriâ relictâ in Friſiam, Imperatoris Ludouici iuſſu ſeſe tanquam in aſylum recepit, vbi etiam paulò poſt diem extremum clauſit, & vt refert Saxo, tot tantiſque calamitatibus fractus religioni valedixit.

Anno à Chriſto nato 832. qui eſt Ludouici Imperatoris 18. Imperator habito generali Sacerdotum Concilio, id quod Pater eius cœperat, ad exitum perducere cupiens, Hamburgum Metropolim conſtituit Danis, Suedis, & Slauis, alijsq; finitimis populis, eiq; Anſcharium Archiepiſcopum præfecit. quò publicatio Euangelij in omnes Nationes barbaras diuulgaretur. Conſecratus autem fuit Anſcharius (vt hoc obiter addam) à Dragone Epiſcopo Metenſi, Cæſaris Fratre Germano, aſtantibus & fauentibus Othgario Moguntino, Ebone Rhemenſi, Hetti Treuirenſi, conſentientibus quoque Willerico Bremenſi & Helmgando Verdenſi Epiſcopis. Quam conſecrationem & authoritate ſua Pontifex Gregorius IV. & pallij donatione confirmauit, poſtquam S. Anſcharius ex Suetiâ & Dania à ſe conuerſâ domum redijſſet. Peracta hac conſecratione; tam opera & ſtudio

dio

Digitized by Google

dio illius, quam ſubſequentium Epiſcoporum Hamburgenſium, verbum Dei diſſeminatum eſt & publicatum omnibus Slauorum, Danorum ſiue Normannorum populis; frigusque illud Aquilonis gelidum liquefactum ac calore verbi Dei e[illegible]ſſolutum. Multos autem annos conſumpſerunt & deſudarunt Epiſcopi ac Doctores in conuertendis populis illis, quòd errorum & Idolatriæ ſeges latè radices egerat, vt nec breui ſpatio, nec facilè exſtirpari poſſet.

Ludouicus autem an: 837. vt Religionem contra omnes hoſtes fortiter tueretur ac defenderet, præſidio Saxonum & Cheruſcorum, qui Herciniam ſyluam accolunt, expeditionem aduerſus Danos ſuſcepit, eosque inuaſit. Sed illi, quod viribus impares eſſent, pedem retulerunt. Inde Regnerus qui ingenio erat admodum turbulento, regni cupiditate adductus, Hellam Hiberniæ Regē oppugnare cœpit, ſucceſſibus proſperis, & victori.s, quas ſibi pepererat, elatus. Sed non multò poſt Eccleſiæ hoſtis, iuſto Dei iudicio, prophanatæ pœnas dedit religionis. Nam victus & in poteſtatem Hellæ perductus, nouo tormenti genere excruciatur, ſerpentibus nimirum eius corpori admotis, eumq; corrodentibus. Dignum Tyranno ſupplicium, vt qui omnes Chriſtum profeſſos quoad vixit, crudeliſſimè perſequutus eſt. Ita Religio naſcentis Eccleſiæ in his oris variè iactata & profligata fuit. vt in ſequentibus capitibus prolixius de ſingulis quorum hic curſim breuiterque ſaltem mentio facta, agetur.

His temporibus tanta pluuiarum copia exſtitit, vt frumenta propter nimiam aëris humiditatem in agris interierint; ſed & peſtis ſæuire cœpit, quæ magnam hominum & pecoris multitudinem abſumpſit.

* *
*

CA-

CAPVT II.

SIVARDVS III. *Rex Daniæ* LVII. *cum Danis prope Sleſuicum apud Selker molam prælium commiſit, vti adhuc colles indicio ſunt, Et is apud quem belligeratum eſt Sinus, Siuardi funere inclaruit, dictus Siuerſund vel Siuershafen.* Obijt anno 846.

REGNERVS è medio ſublatus, Filium reliquit Siuardum, qui eo tempore, quo Pater è viuis exceſſit, peregrè profectus erat. Dani moram pertæſi, duos è ſtirpe Regiâ, Siuardum nimirum & Ericum elegerunt, qui Regni adminiſtrationem & gubernacula ſuſciperent. Quibus rebus commoti filij Regneri, Biornus, Siuardus, & Iuarus, claſſe nauium mille & ſeptingentarum, eos qui Regno præfecti eſſent, bello perſequi ſtatuunt. Quos in proximo Vrbis Sleſuicenſis adorti, ſemeſtri pugnâ deleuêre. In quo prælio Siuardus occubuit. Colles locum indicant, vbi conflixerunt, nec minus is apud quem pugnatum eſt, Sinus, Siuardi funere inclaruit, Saxone teſte. Sinus autem ille, cuius Saxo meminit, is eſt, qui vulgò die Wick appellatur, vnde & Vrbs Sleſuicum nomen accepit, daß die Slie alda hinein weichet / id eſt, quod Slia fluuius ſeſe in illum locum inſinuat. Nam & ſinus maris, ſeu partes litorum, propter excurſus maris, incuruæ, à nautis noſtris ein Wick nominantur. Et Saxo libr. 7. portum Herwig / Latinè Exercituum ſinum interpretatur his verbis. Hako in portum, qui Daniæ Herwig / Latinè Exercituum ſinus dicitur, claſſe collatâ, militem exponit, *&c.* Ita & Sinus Sliæ ab æde Heidebuienſi initium capiens in meridiem vergit, & litus incuruum efficit. Atque ibi pugnatum eſſe, indicio ſunt colles, qui adhuc ad pagum & molam

Selkam

Selkam in monte, vbi Sinus deſinit, conſpiciuntur. (Inciderunt autem hæc circa annum Chriſti, octingenteſimum vigeſimum octauum, plus minus.) Niſi quis verba Saxonis de collibus vel tumulis, qui euntibus ad ſancti Georgij & Brekelingam, viâ illâ tritâ, quæ in Angliam ducit, ſeſe offerunt, accipienda eſſe exiſtimet. Quorum magnus eſt numerus in territorio Sleſuicenſi, & extra territorium. Nam & populares noſtri, ad exemplum Græcorum & Romanorum, (qui ex lege XII. Tabularum cadauera ex Vrbibus efferebant, & ſecus vias publicas & militares ſepeliebant: Cambden.) antequam Religione Chriſtianâ imbuti eſſent, iniectâ glebâ & terrâ tumulis, mortuos humarunt, & quidem in campis patentibus. Quos Latini Tumulos dixere quaſi Terrâ tumentes. Quò ſpectat verſus,

Quò magis eſt æquum tumulis mandare peremptos,

Id quoque liquet ex monumento Gormonis Regis Daniæ, quod vir Illuſtris Henricus Ranzouius μακάριτης, quondam Vicarius Regius, æri incidi, & ſuis libris inſeri curauit. Et quidem Danos hunc quoque morem vſurpaſſe, cumque Pyramides ac Obeliſcos exſtruere non potuerint, olim in memoriam Regum ac Heroum ſuorum, ex terra coaceruatâ, ingentes moles, montium inſtar eminentes, ſtatuiſſe, credibile omnino ac probabile eſt. Atque illis adeò in locis vt plurimum, quò ſæpè homines commearent aut iter haberent, vt in vijs publicis: quò poſteritati memoriam clariſſimorum virorum conſecrarent, & quodammodo immortalitati mandarent. In eum finem, l monumentum Gormonis, fontem funditus è Sas exſtructum, ex quo indies aqua à circumiacentiis populis hauriatur, itidem fit veriſimile. Et ne quis c temerè à me dictum exiſtimet, eius rei argumen- & indicia complura à me proferri poſſunt, quæ in a tempora inciderunt. An-

Anno item 1554. in tumulo Vrbi noſtræ vicino inuentus fuit pugio duas ſpithamas longus ex ære vel Cupro fuſus. Sagitta item ærea, & alia inſtrumenta bellica. Quin & calcar æreum viro forti & bellicoſo, & fuſum Matronæ ſedulæ veteres appoſuiſſe conſtat, vt indicio ſunt calcar æreum & fuſus Cupreus in huiuſmodi tumulis inuenta mihiq́ue exhibita, quæ penes me exſtant, & ab hæredibus meis adſeruantur. Sed & oſſa humana complura ſemiuſta, eodem in loco defoſſa fuerunt. Quin ex tumulo quodam prope Villam Tuetam ſito, vrnæ complures vnà cum oſſibus vſtulatis mihi exhibitæ fuerunt, eâ occaſione inuentæ, quòd viæ ſternendæ arena è monte egereretur. Quibus ego adductus, montem conſcendi, ſpathisq́ue admotis, vrnas vnà cum oſſibus eruendas curâui: quibus adeò abundabat collis, vt vix pedem alicubi poneres, aut ſpatham imprimeres, quin vrnarum & oſſium reliquiæ ſeſe exhiberent, & terrâ contectæ detegerentur. Huc accedit, quòd colles & tumuli, qui vbique obuij ſunt, lapidibus & ſaxis ingentibus circumcirca ſepti & redimiti ſunt: quod & ipſum magno argumento eſt, ibi corpora ſepulturæ tradita & colles buſta eſſe. In humandis enim corporibus eum morem etiam Græcos ſeruaſſe, non obſcurè indicat Homerus, qui ΙΛΙΑΔΟΣ Ω. de Hectoris ſepulturâ verba faciens ita inquit:

Ἐννῆμαρ μὲν τοί γε ἀγίνεον ἄσπετον ὕλην·
Ἀλλ' ὅτε δὴ δεκάτη ἐφάνη φαεσίμβροτος ἠώς,
καὶ τότ' ἄρ' ἐξέφερον θρασὺν Ἕκτορα δάκρυ χέοντες.
ἐν δὲ πυρῇ ὑπάτῃ νεκρὸν θέσαν, ἐν δ' ἔβαλον πῦρ.
Ἦμος δ' ἠριγένεια φάνη ῥοδοδάκτυλος ἠώς,
τῆμος ἄρ' ἀμφὶ πυρὴν κλυτοῦ Ἕκτορος ἔγρετο λαός.
Αὐτὰρ ἐπεί ῥ' ἤγερθεν ὁμηγερέες τ' ἐγένοντο,
πρῶτον μὲν κατὰ πυρκαϊὴν σβέσαν αἴθοπι οἴνῳ
πᾶσαν, ὁπόσσον ἐπέσχε πυρὸς μένος· αὐτὰρ ἔπειτα

Ὀστέα

Ὀστέα λευκὰ λέγοντο κασίγνητοι, ἕταροί τε
Μυρόμενοι, θαλερὸν δὲ κατείβετο δάκρυ παρειῶν.
Καὶ τά γε χρυσείην ἐς λάρνακα θῆκαν ἑλόντες,
Πορφυρέοις πέπλοισι καλύψαντες μαλακοῖσιν.
Αἶψα δ' ἄρ' ἐς κοίλην κάπετον θέσαν· αὐτὰρ ὕπερθε
Πυκνοῖσιν λάεσσι κατεστόρεσαν μεγάλοισι,

Nouem dies quidem hi adducebant immenſam materiam.
Aſt cum iam decima apparuit lucens mortalibus aurora,
Tunc extulerunt audacem Hectora lachrymas fundentes,
Pyræq; ſummæ cadauer impoſuerunt, iniecerunt q; ignem.
Quando autem mane genita apparuit roſeis digitis aurora,
Tunc circum pyram inclyti Hectoris congregatus eſt populus:
Sed poſtquam congregati ſunt, collectiq; fuerunt:
Primum quidem pyram exſtinxerunt nigro vino
Totam, quantum occuparat ignis robur: at deinde
Oſſa alba collegerunt fratres ſociiq;
Lugentes: teneræ autem deſtillabant lachrymæ per genas;
Et hæc auream in vrnam poſuerunt ſumentes,
Purpureis peplis obtegentes mollibus:
Mox autem in concauam foſſam poſuerunt, at deſuper
Crebris lapidibus obfirmarunt magnis.

Anno quoque 1588. cum via illa ſalebroſa, quæ ab vrbe Sleſuicenſi in Angliam ducit, ſterneretur, & ex colle vicino terra & arena egereretur, fornax terrâ coop- erta inſtar furni eruta fuit, ſaxis & lateribus concamerata, in quâ vrnæ aliquot fictiles, plenæ oſſibus & cineribus continebantur. Oſſa autem igne ſiccata, vſtulata & indurata fuiſſe, color & durities non obſcurè indicabat.

Atque id genus tumulos vbique locorum videre licet, ſaxis maximis circumdatos, vt eâ de re nemo dubitare poſſit.

***

Digitized by Google

CAPVT III.

ERICVS I. *cum ſeditioſis in Patriam irruens, & Regnum occupans, cum regnaſſet 36. annos, à Guttormo trucidatur. Fuit Rex Daniæ 58. Templum Sleſvigæ ædificare cœpit* A. C. 847.

ERICVS II. *Puer, Rex Daniæ* 59. A.C.856. *poſt Conſanguineorum iacturam, initio Imperij Chriſtianos Regno expulit; verùm ab Anſchario conuerſus, templa Sleſuicenſe & Ripenſe exædificauit & fundauit*, A.C.850. *(alij 847.) & tàm clementem ſe præſtitit in excolenda Religione, quàm ſe crudelem exhibuerat in aſpernanda. Hamburgenſis Eccleſia Bremenſi coniuncta eſt*, Anno Dom.858.

SIVARDO ad ſinum Sliæ propè Selcam pagum interempto, Regnum Daniæ Erico, Filio Siuardi, Nepoti Regneri delatum, Ericus Haraldi Regis Frater, omnium ſuffragijs occupauit nemine reſiſtente, eò, quòd Ericus adhuc puer eſſet. Quod tamen exiguo tempore obtinuit. Nam à Guttormo Fratris Filio, cæſus Ericus Senior, & regno ſpoliatus fuit. Quo extincto, Ericus, Filius Siuardi, in Regnum, quo priuatus erat, reſtitutus eſt, & Guttormi, hoc eſt eius, qui Ericum Seniorem intercinit, filiam, in vxorem duxit. Tantâ cæde vtrique mactati ſunt, vt vulgus omne caderet. De ſtirpe autem Regiâ nemò omnium remaneret, præter iam dictum Ericum iuniorem. Ab Erico etiam templum Sleſuicenſe, primum omnium in Septentrionalibus hiſce oris erectum eſſe, omnes vno ore teſtantur. Sed cum duo fuerint Erici Reges vnius nominis, qui eâ tempeſtate regnarent, nimirum Ericus Frater Haraldi Klagi ſenior, qui ſceptrum Erico iuniori

niori delatum, in ſe tranſtulit; & Ericus filius Siuardi. qui Erico interempto ſucceſſit, & puer dictus fuit, dubitatur, vter eorum Templum Sleſuicenſe & Ripenſe erigendum curauerit. Helmoldus *libr.* 1. *cap.* 5. Vnum & eundem Regem id mandaſſe ſcribit: ſed tamen nomine ſuppreſſo. Eſt autem extra Controuerſiam eum Ericum appellatum fuiſſe. Vnde efficitur, Helmoldum de Erico puero loqui; quem conſtat Eccleſiam Ripenſem fundaſſe. Deinde antiquæ Schedulæ, quæ apud me exſtant, diſertis verbis teſtantur, Eccleſiam Sleſuicenſem omnium Aquilonarium Eccleſiarum antiquiſſimam, anno Domini 850. Imperante Ludouico II. ac regnante in Dania Erico Sifridi filio, ſub Anſchario fundatam eſſe. Quamuis ex alia æra; id anno 847. factum eſſe conſentiant omnes. Idem etiam memoriæ quoque prodidit Crantzius, nimirum à Sifridi filio Erico, primum templum in regionibus hiſce aquilonaribus erectum eſſe. Huc accedit, quòd Helmoldus expreſsè notat, Regem gentilem facultatem feciſſe Anſchario, Eccleſias erigendi Sleſuici & Ripis. Ericus autem ſenior, Frater Haraldi, Chriſtianus fuit, Moguntiæ vnà cum Haraldo baptizatus, vt M. Adamus cap. 15. Abbas Stadenſis, & alij recentiores hos ſequuti, nullo reclamante, teſtantur. Vnde adhuc dicendum videtur, Ericum puerum, Eccleſias iſtas erigendas curauiſſe. Quod & Saxo non obſcurè innuere videtur, qui Anſcharium primum in Daniam, Erico puero regnante, veniſſe ſcribit, eumque conuertiſſe, lib. 9. Itaque res ſcrupulo non caret. Sed tamen ſi quid M. Adamo, & Alberto Abbati Stadenſi tribuendum eſt, veriſimile eſt, Eccleſiam Sleſuicenſem ab Erico Seniore, Ripenſem ab Erico Iuniore vel puero fundatam eſſe. Idque expreſsè tradidit Adamus, vt videre licet cap. 25. & 28. lib. 1. Et credibile eſt; Ericum Seniorem qui Moguntiæ

baptizatus erat, in Patriam reducem factum, animum ad Religionem & Eccleſias erigendas adieciſſe, & ædem, quam in territorio Sleſuicenſi Frater eius Haraldus animo exædificatam habebat, exſtruendam curaſſe. Sed hic rurſus nobis occurritur, quod idem Adamus ſcribit: Ericum Seniorem ab Anſchario ſacris Chriſtianorum fuiſſe imbutum, qui tamen omnium teſtimonio, Moguntiæ, Chriſtianorum Sacris initiatus erat. Itaque neque rectè dici, neque defendi poſſe, eum (verbis vtor Adami,) ab Anſchario Chriſtianum redditum. Niſi hæc verba ita accipere velimus, eum quidem baptizatum Moguntiæ, ſed ab Anſchario, Chriſtianæ Religionis præceptis poſtea informatum & imbutum fuiſſe. Sed in re dubia, aliis latius inquirendi locum relinquimus. In portu autem maritimo, templum iuſſu Erici erectum eſſe ad Vrbem Sleſuicum, ſcribit Adamus. Quod ego de templo Heidebuienſi accipiendum exiſtimo. Nam id omnium antiquiſſimum eſſe, vulgò fertur, & ad lacum Sliam in portu maritimo, cuius adhuc veſtigia reliqua ſunt, ædificatum fuit. Eius fundamenta Haraldus Rex primus iecit, vt ſupra notauimus ex Saxone. Ericus autem ſenior Frater Haraldi, vbi regnum obtinuit, exædificari iuſſit. Quod & ipſum argumento eſt, Ericum Fratrem Haraldi, Eccleſiam primam Sleſuici erexiſſe à Fratre inchoatam. In eo autem templo, Anſcharium populum docuiſſe ac palam concionatum eſſe, ſacraque peregiſſe, & in lacu Sliâ baptizâſſe, memoriæ proditum eſt. Sed & Ericus poteſtatem dedit omnibus, qui vellent, Religionem Chriſtianam amplectendi. Magna igitur gentilium multitudo Chriſto nomen dedit, & conuerſa eſt. Inter quos multi aquâ baptiſmatis abluti, à corporis etiam morbo, quo detinebantur, liberati, vnde etiam poſterioribus annis Templi Patronus vulgo no-

Digitized by Google

go nominatus ac habitus fuit Anſcharius. *Stadenſ.*

Erico Seniore è medio ſublato ſucceſſit Ericus Siuardi filius iuuenis & penè puer. Qua de causâ & puer cognominatus eſt. Is ardore iuuenili, ſingulari quodam odio Chriſtianos perſequi, res religioſas deprædari, & Chriſtum profeſſos exitio mulctare cœpit, tum etiam Eccleſias claudi præcepit, (vt author eſt Albert. Stadenſ. f. 92.) Sed & Dani viribus & virtute, quâ reliquis præſtabant, freti, (Et quòd Rex puer eſſet) primùm Sclauos, deinde Freſones aggreſſi, in ſuam ditionem poteſtatemque redegerunt, & tributum pendere coegerunt. Claſſe inſtructa piraticam fecerunt, Rheno flumine delati Coloniam obſederunt, ad Albim regreſſi Hamburgum ſolo æquarunt & exciderunt. Templa, clauſtra, bibliotheca ſummo ſtudio collecta incendio perierunt. Quin & Nordalbingiorum prouinciam, hoc eſt, quicquid inter Albim & Eidoram agrorum erat, vaſtarunt, ac Saxonibus metum maximum incuſſerunt. S. Anſcharius cum reliquijs Martyrum vix nudus euaſit. Alijq; Sacerdotes, qui ſubeundo legationis, prædicationis, atque inſpectionis in Daniâ muneri deſtinati erant, diſſipati ac profligati, ſolum vertere coacti fuerunt, quòd Hamburgo exciſo eis amplius ibi commorandi facultas non daretur. Quo tempore Anſcharius Hamburgo ſeſe Ramſolam recipere, & fuga mortem vitare coactus fuit: multi quoque Religionis cauſa in Ebberſtorpio occubuerunt. Quod late Crantzius alijq; perſecuti ſunt. Quamuis in notatione temporis, quo anno propriè hæc perſecutio contigerit, Authores nonnihil varient. Horum itaq; vicem miſeratus Ludouicus II. quò ruinam & damna Eccleſiæ illata aliquo pacto ſarciret, Hamburgenſem Eccleſiam Bremenſi, quæ tunc Epiſcopo vacabat, copulauit & coniunxit, vt vtraque in vnum cor-

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

pus coaleſceret, nec deinceps duæ eſſent Eccleſiæ ſeparatæ & diuerſæ, ſed vna Metropolitana, & quidem Bremenſis. Cauſas huius vnionis & conſilij has adferunt. Quod cum vtraque Eccleſia in ſummo diſcrimine verſaretur, altera alteri annexa & vnita, viribus coniunctis, facilius hoſtium vim ſuſtinere, & propulſare impetum poſſet, quam ſi ſeparatæ manerent & diſiunctæ. Deinde quòd ſacris Canonibus cautum eſſet, vt quoties Epiſcopus Diœceſi ſuâ pelleretur, in vicinam vacantem, exul & profugus reciperetur. Quod tamen tantum abeſt, vt Anſcharius vrſerit, vt etiam Cæſari diu reſtiterit, veritus, ne inuidiâ ducti Chriſtianorum animi offenderentur. Imò, eâ lege in hanc rem conſenſit, ſi ea mutatio ſine iniuriâ & querelâ fratrum fieri poſſet. Poſtremò, ſatius eſſe putabatur, Eccleſiam Hamburgenſem Bremenſi annectere, propter imminentem hoſtem vicinum, Danum ſcilicet, & maris propinquitatem: & quòd Brema in loco tutiori, vt in regione mediterraneâ, & Saxoniæ meditullio ſita eſſet, neque tam facile oppugnari poſſet. Ita Eccleſia Hamburgenſis, Bremenſi annexa & conglutinata fuit, & cum eâ in vnum corpus coaluit, Bremamque tranſlata fuit. De qua arctiſſima & ſuauiſſima vnione & connectione harum duarum Eccleſiarum, Adamus antiquus hiſtoricus, his verbis teſtatur libr. 1. Chron. c. 27. *Interea quæſtio magna ſurrexit, in Regno Francorum, de Bremenſi Epiſcopatu ad inuidiam S. Anſcharij conflata. Ea contentio, dire per Regnum, graui & ancipiti diſſenſione profligata, multis partium ſtudiis, collidebatur. Tandem, Orthodoxus Cæſar Ludouicus, compoſitis hinc inde contradicentium voluntatibus, præcipuè Gunthariј Colonienſis Archiepiſcopi, cuius ſuffraganea prius erat Brema, ſuper his Romam direxit, ad ſanctiſſimum Nicolaum Papam. Ille, quod Eccleſiaſtica neceßitas perſuaſit, & quod Patrum Conciliis fieri poſſe, comprobatum eſt,*

eſt, facile conſenſit. Ergo Bremenſem & Hamburgenſem Epiſcopatum, auctoritate Apoſtolica copulari, & deinceps ſanxit pro vno haberi. Cuius rei priuilegia, diligenter aſſeruantur, in Bremenſi Eccleſia: quibus etiam additum eſt, quod idem Papa Nicolaus, tam ipſum Anſcharium, quam ſucceſſores eius, Legatos & Vicarios Apoſtolicæ ſedis conſtituit, in omnibus gentibus Danorum, Suenonum, & Slauorum. Quod & antea Gregorius Papa conceßit. Igitur Bremenſis & Hamburgenſis Parochiæ adunatio, facta eſt vltimo tempore Anſcharij. Vita annum non ponit, præceptum autem Regis ponit annum 21. *Priuilegium Papæ notat: annum Domini* DCCCLVIII. *qui eſt ab ordinatione Archiepiſcopi* 39. Hæc illic; Extant quoque clariſſimæ ac euidentiſſimæ literæ Apoſtolicæ, Nicolai Pontificis, apud Crantzium Sax. lib. 1. c. 38. quæ huic rei fidem faciunt, quarum eſt Exordium, *Quiſquis Dominum.* quæ inter cætera ita habent. *Annuente, ac ſolemnia ſedis Apoſtolicæ priuilegia præbente, prædeceſſore noſtro, Beatæ memoriæ, Papa Gregorio, cuius etiam authoritate in ſupra dicto Nordalbingorum populo, ſedes conſtituta eſt Archiepiſcopalis, in Caſtello ſuperius memorato Hamaburg, & in eadem quoque æde, Archiepiſcopus, accepto à ſede Apoſtolica pallio, primus eſt ordinatus Anſcharius. Cui à præfato Pontifice, delegata eſt cura, ſeminandi Verbum Dei, & animas lucrandi. Cuius delegationis, & auctoritatis, & pallij acceptionis pagina, nobis eſt à præfato filio noſtro, Ludouico Rege, per iam dictum Salomonem, ſanctißimum Epiſcopum deſtinata, iuxta morem ſanctæ Romanæ Eccleſiæ ebullata: per cuius paginæ tenorem hæc ita fuiſſe comperimus ſicut pietas præfati Regis, per fidelem virum, Salomonem ſcilicet Epiſcopum intimauit. Vnde nos, veſtigia tanti Pontificis & prædeceſſoris noſtri, Gregorij ſequentes, omnemq; ibi ſtatutam prouidentiam Deo dignam agnoſcentes: Magnorum Principum votum, Ludouici ſcilicet Diuinæ recordationis, & æquiuoci eius filij, Excellentißimi Regis, tam huius Apoſtolicæ auctoritatis præcepto, quam*

Digitized by Google

etiam pallij donatione, more Prædeceſſorum noſtrorum roborare decreuimus, quatenus tanta fundatus auctoritate, prænominatus Anſcharius, primus Nordalbingorum Archiepiſcopus, & poſt ipſum ſucceſſores eius lucrandis plebibus inſiſtentes, aduerſus tentamenta Diaboli validiores exiſtant, ipſumq́ filium noſtrum iam dictum Anſcharium in omnibus circumquaque gentibus Suenonum ſiue Danorum, nec non etiam Slauorum, vel etiam vbicunque illis in partibus conſtitutis diuina pietas oſtium aperuerit, publicam euangelizare tribuimus auctoritatem, ipſamq́ ſedem Nordalbingorum Hamaburg dictam, in honorem ſancti Saluatoris, atque intemeratæ Genetricis ſemper Virginis Mariæ conſecratam, Archiepiſcopalem eſſe decernimus, &c. In fine autem ſcriptum, *Data pridie Kalend. Iunij per manus Tiberij primicerij Sanctæ ſedis Apoſtolicæ.* Addit Cæſar Baronius Annal. Eccleſ. tom. 10. pag. 171. hanc admonitionem. *Videant ergo & conſiderent modo Dani, Suenones & alij circumpoſiti populi, vnde acceperint Euangelium, nempe à ſede Apoſtolica, per Gregorium atque Nicolaum ſanctiß. Pontifices Anſchario traditum, & quanta benedictione in animarum prouentum, & operatione virtutum, in oſtenſione ſignorum. Quod bene plantatum & cœlitus irrigatum (proh ſcelus) nouatores ſuffoderunt temporibus noſtris. Quis Anſchario ſanctior vel ſapientior, aut miraculorum editione ſublimior ſuaſit hoc vobis, vel à quo miſſus, & quibus eſt notis eius pſeudoapoſtolatus expreſſus. Videant & confundantur zelantes populi.* Poſt hanc arctiſſimam & firmiſſimam duarum harum Hamburgenſis ac Bremenſis Eccleſiarum vnionem ac coniunctionem, vtriuſque adminiſtrationem & curam quoque ſuſcepit Anſcharius, poſtquam Eccleſiam Hamburgenſem annos ſedecim rexiſſet. Idq;, vt diximus de conſilio Imper. Ludouici ſecundi, Ludouici primi filij, patri & nomine & pietate ſimilis, & Nicolai Pontificis authoritate, & confirmatione. Introductus eſt autem ab Abderico Clerico

& Re-

Digitized by Google

& Regimboldo Legatis Cæſaris in Epiſcopatum Bremenſem. Præterea Nicolaus Papa Anſcharium & Succeſſores eius, Legatos & Vicarios Apoſtolicæ ſedis conſtituit in Dania, Suetia, & Slauonia, quod etiam antea Gregorius Papa decreuerat. Anſcharius vero, poſtquam ei cura & inſpectio Eccleſiarum Aquilonarium à Papa Nicolao & Cæſare commiſſa ac demandata erat, nihil his motus tumultibus, munus ſuum diligentiſſimè exſequutus eſt, docendo, ſacris peragendis ac peregrinando. Quo in officio, vt Deũ ſibi experiretur magis propitium, interdiu noctuque aſpero ſane cilicio corpus ſuum domabat, vt habet Breuiar. Sleſuicenſe ante centum annos editum. Ad Regem Daniæ Ericum iuniorem, à Cæſare Legatus miſſus, vt de rebus ad commodum Eccleſiarum, & vtriuſque regni ſpectantibus tractaret, effecit diuina comitante gratia, vt mirabili metamorphoſi ex hoſte Chriſti crudeliſſimo Ericus factus ſit religioſiſſimus, & Chriſtianorum defenſor maximus. Cuius rei argumentum eſt certiſſimum, ac euidentiſſimum, quod literis & diplomatibus publicis teſtatum fecerit, ſe Chriſtianũ eſſe, & quod omnibus Religionem Chriſtianam amplectendi facultatem conceſſerit, & ne quis baptiſmum ſuſcipere volentes impediret, prohibuerit, ſuisque omnibus, vt Chriſtiani fierent, per Edictum mandarit. Ita paulatim Religio Chriſtiana in his oris exploſa & profligata, Erici benignitate reſtituta eſt; & Sacerdotes Ordinis D. Benedicti ex locis vicinis, qui populum docerent, accerſiti fuerunt. Sed & iuſſu Erici iunioris, octo poſt annis, in parte Iutiæ Auſtralis fundata & exſtructa fuit Eccleſia Ripenſis, ad portum alium Regni, ſub Epiſcopo Bremenſi Remberto anno 860. vel circiter, quam ſecundam in Dania Eccleſiam nominat Adamus Bremenſis, & Abbas Stadenſis. Quam Ec-

cleſiam B. Anſcharius Remberto Presbytero commendauit, ipſo interea aliò proficiſcente, & Eccleſias fidei ſuæ commiſſas, indefeſſo ſtudio ac diligentia, viſitante ac frequentante. vt Adamus commemorat ſequentibus.

His Eccleſiaſtico ordine compoſitis, Beatus Pater noſter, Eccleſiam illam (Ripenſem ſcilicet) Remberto commendauit presbytero, & reuerſus eſt ad Hamaburg, vbi de venditione Chriſtianorum Nordalbingos correxit: inde Freſos adiens, caſtigauit eos pro labore Dominici diei: pertinacius vero agentes, igne cœleſti mulctauit: & alia quæ antiquis miraculis non imparia leguntur in vita eius. Et quoniam totum ſtudium eius erat, pro ſalute animarum, ſi quando à prædicatione Gentilium foris liber erat, domi congregationum ſuarum curam egit: quarum primam, quò ab Hamaburg olim barbarica incurſione depulſa eſt, ipſe (vt prædiximus) ad Ramſolas tranſtulit: Secundam in Bremis habuit ſanctorum Virorum, qui habitu quidem vſi Canonico, regula viuebant monaſtica, vſque ad noſtri ferè temporis ætatem. Tertiam ſanctarum Virginum congregationem in Luximon adunauit: vbi deuota Chriſti matrona, totum patrimonium ſuum offerens cœleſti ſponſo, magnum Chorum caſtitatis ſuo Ducatu nutriuit. Ad curam autem pauperum, & ſuſceptionem peregrinorum, multis locis hoſpitalia præparauit. Vnum autem, quod præcipuum habuit Bremæ, vbi per ſeipſum quotidie veniens, infirmis non erubuit miniſtrare, quorum plurimos dicitur verbo vel tactu ſanaſſe. Ipſe tranſtulit corpus S. Vvilhadi in matricem Eccleſiam B. Petri Apoſtoli, ab illo auſtrali Oratorio, quo deportatum eſt à Vvillerico. Et hinc facta ſunt miracula, quæ per merita S. Vvillehadi populo oſtenſa ſunt, ab anno Domini octingenteſimo ſexageſimo primo, qui eſt ab ordinatione Epiſcopi trigeſimus. Ipſe enim qui tranſtulit vitam & miracula eius ſingulis libris comprehendit, &c. Hæc Adamus: Presbyter quidam Bremenſis Diœceſis hiſtoriam Helmoldi continuans (quæ breui

à me

à me in lucem quoque prodibit. (hactenus quod ego quidem ſciam non impreſſa) de Anſchario quoque inter alia memorat. *S. Anſcharius, Bremenſem Eccleſiam & Hamburgenſem ſimul rexit, & prope Idzehoe, in terra Holſatiæ in Vvelna, paruum oratorium, in honorem ſancti Sixti, cuius caput ſemper ſecum deferebat, conſecrauit. Vbi cum aliquibus Monachis aliquando propter ſerenitatem loci ad contemplandum ſolebat reſidere. Et legitur in legenda eius, quod cum communiter in pane & aqua ſolebat carnem ſubigere, ibidem vna dierum aqua fuerit in vinum conuerſa. Et fons vbi illa aqua extracta fuit, hodierno die dicitur fons ſanctus.*

Tandem verò, Magnus ille Danorum & Suenonum Apoſtolus, S. Anſcharius vitę huius munere perfunctus, pie ac placide in ſuo ſaluatore obdormiuit, vt itidem Adamus, tam vitæ eius curriculum, quã beatum hinc diſceſſum, breuiter & ſuccincte complexus eſt. libr. 1. c. 31. *Interea B. Anſcharius, captiuos redimendo, tribulatos refouendo, erudiendo Domeſticos, barbaris euangelizando, foris Apoſtolus, intus Monachus, nunquam legitur ocioſus, nec ſolum erga ſuos, verum etiam alienos, quomodo viuerent, ſollicitus, Epiſcopos etiam tam voce, quam literis, vt vigilarent ſuper Dominicum gregem, hos arguit, illos obſecrauit: at vero Regibus Romanorum pro ſua legatione, Regibus Danorum pro Chriſtiana fide, crebro mandauit. Extant Epiſtolæ eius plures huiuſmodi: vnam vero quam ſcribit omnibus Epiſcopis de legatione ſua, quam ab Ebbone orſam aſſerit, ita claudit. Deprecor inquit, vt apud Deum intercedatis, quatenus hæc legatio, creſcere & fructificare mereatur in Domino: iam enim Deo propitio, & apud Danos & apud Suenones, fundata eſt Eccleſia Chriſti, & ſacerdotes abſque prohibitione, proprio funguntur officio. Omnipotens Deus, faciat vos omnes huius operis pia beneuolentia participes, & in cœleſti gloria cohæredes. Superuixit autem, poſt illam plenariam Hamburg & Bremæ copulationem, annos ſeptem. Sedit*

dit annos omnes triginta quatuor. Cuius depoſitio ſumma veneratione colitur tertio Nonas Februarij. Obijt anno Domini octingenteſimo ſexageſimo quinto, indictione decima tertia, qui eſt Ludouici II. XXVI. ſepultus eſt in Baſilica S. Petri ante altare ſanctæ Genitricis Mariæ.

CAPVT IV.

CANVTVS I. *Rex Daniæ 60. cuius adminiſtratores Germaniam Normaniam vſque, quæ inde nomen traxit, inuaſerunt, qui tamen ab Arnolpho Imp. repulſi ſunt: interim Hamburgum depopulantur. Hic verò hoc vno deflendus, quòd abſque religione Chriſtiana obijt.* A. C. 873. *qui alias ex deſperato adoleſcente autor euaſerat inſperatæ probitatis.*

REMBERTVS Epiſcopus.

Chriſticolas veniens Sleſuicum, carcere clauſos
Fœdo, REMBERTVS *liberat ære ſacer.*
Hortaturq́; crucem reliquos vt tollere diſcant,
Diſcipulos Chriſti nam mala ferre decet.

A. C. 865.

REMBERTVS itaq; S. Anſcharij ſucceſſor, in Monaſterio Galliæ Thuronenſi quod ex liberalitate Cæſaris adeptus erat Anſcharius à teneris educatus, vixit in contubernio fratrum, ibidemq; ſingulari pietate, eruditione, vitæ ſanctimonia morumq; grauitate ac modeſtia tantopere eminuit, vt pro ſingulari amore quo eum amplecteretur, eximiaq; ſpe ac opinione quam de eo conceperat, eum ſibi filium adoptaret Anſcharius, filijq; loco haberet ac amaret. Thuronenſem ſcholam aliquot annos ſumma cum laude, nec minori fructu ac vtilitate auditorum rexit ac gubernauit, ab Anſchario eo miſſus, vt qui eum à teneris educaſ-

ſet

ſet & inſtituiſſet. Quod munus cum diligenter ac fideliter Thuronæ in erudienda iuuentute aliquot annos adminiſtraſſet, de conſilio Anſcharij, Scholæ Corbeienſis Rector fuit deſignatus ac conſtitutus. Tandem ſacris initiatus, Ripam in Iutiam ab Anſchario miſſus ac ablegatus fuit, vt ibi Eccleſiam regeret, verbum Dei doceret, ac ſacris Chriſtianorum rudium animos imbueret. Qui etiam de vita Anſcharij libellum conſcripſit, quem fratribus Corbeæ nouæ dedicauit. Anſchario autem defuncto ſub annum 865. III. Non. Febr. Indictione XIII. Bremam vocatus, atque Epiſcopus creatus fuit, quod Anſcharius diuino Spiritu afflatus, ſæpe prædixerat, ipſum ſuæ virtutis æmulum fore & in Cathedra Pontificali ſucceſſorem: creationem eius Pontifex, & Cæſar Ludouicus approbarunt. Eccleſiæ præfuit Rembertus magna cum laude annos nouendecim, eamque Diuini verbi prædicatione ſacrorumq; adminiſtratione inſigniter propagauit ac locupletauit. Sed & vicinas finitimasq; gentes religione Chriſtianâ imbuit, captiuos vbique redemit ac vinculis liberauit, (*Remberti Epiſcopi temporibus circiter annum 865. Sigfridus cum fratre Haldano in Dania regnarunt. Hi munera Ludouico Cæſari miſerunt gladium ſcilicet capulotenus aureum & alia præterea, pacem rogantes, miſsisq; vtrimq; ad Egdoram fluuiũ legatis & mediatoribus, pacem firmam ritu gentis per arma iurarunt. Erant alij Reges Danorum, qui piraticis excurſionibus eo tempore Galliam vexabant. Horum præcipui erant, Horig, Ordvvig, Godefrid, Rodulf, & Inguar Tyranni. Crudeliſsimus autem omnium erat Inguar, qui Chriſtianos vbique per ſupplicia necauit.* Abbas Stadenſ. fol. 94.

Erico autem rebus humanis ſublato, Eccleſia, nouas ſubinde calamitates perpeſſa eſt, quod Cnuto Erici filius, religioni infenſus, Chriſtianos vndique per-

perſequeretur. Neque in Dania tantùm, ſed & in locis remotioribus. Interea tamen Rembertus, feruentibus huiuſmodi turbis ac perſecutionibus, nunquam deſtitit monendo & prædicando verbum Dei propagare. Nam, qui S. Anſgarium in Suetiam & Daniam olim ſequutus, comes laborũ & periculorum fuerat; diuinæ veritatis, religioniſq; Catholicæ propagandæ ac defendendæ cauſa, nihil non ſubire paratus erat. Is cùm forte fortuna in Daniam iter ſuſcepiſſet, & Sleſuicum veniſſet, vbi Eccleſiam nouellæ Chriſtianitati conſtructam habebat, vt quo in ſtatu res Eccleſiæ eſſent, cognoſceret, incidit in multitudinem Chriſtianorum, qui catenis duriter vincti, ad fluuiũ Sliam ſubmergendi trahebantur; Rembertus oratione blandâ eos, qui captiuos ducebant, permulcens, de liberatione agere cœpit. Quos vbi precibus non flecti animaduertit, precio captiuos redimere ſtatuit. Quam conditionem Sleſuicenſes acceptarunt. Sed cùm pecunia illi non ſuppeteret, equo, quo vehebatur, & κειμηλίοις Eccleſiæ, quæ ſecum tulerat, datis, illos redemit, ipſaq; altaris vaſa non dubitauit impendere, quòd diceret meliùs eſſe animas Domino, quam aurum ſeruare. Quam rem & miraculo claram & illuſtrem fecit. Nam catenæ & lora, quibus colligati erant Chriſtiani, ſponte diſſilierunt ac diſſoluta ſunt, poſtquàm preces ad Deum fudiſſet Rembertus. Obijt autem Rembertus anno ab Incarnatione Domini 888. Bremæ ſepultus.

CNVTONI a, *(vt ad eum reuertamur)* cũ adhuc per ætatem regnũ adminiſtrare non poſſet, initio Curatores dati fuerunt, Godefridus & Sigefridus. Hi cum accepiſſent, Carolum Caluum bello contra Saracenos diſtineri, bellandi cupidi, genti ſuę perſuaſerunt; vt de finibus ſuis cum omnibus copijs exirent, & finitimas, aliaſq; regiones inuaderent: perfacile eſſe cum re na-

uali

uali & multitudine præſtarent, totius Germaniæ imperio potiri. Id hoc facilius eis, quòd Imperium Francorum, poſt tempora Ludouici, bellis debilitatum, miſereque laceratum ac diuulſum eſſet. Claſſe igitur ingenti inſtructa ac armata, Rheno flumine vecti, Coloniam primum; Ambianos; Atrebatum, Cameracum, Menapios & Brabantinos inuadunt, eorumque agros & fines depopulantur. Inde vlterius progreſſi, Leodicum, Traiectum, Tungros & Treuiros vrbes incendunt, & diripiunt. Palatium regium Aquiſgrani, ampliſſimum & elegantiſſimum in Equile conuertunt. Ligerim ingreſſi, Thurones oppugnant, & per Sequanam Pariſios obſident, templisq; & monaſterijs dirutis & proſtratis; magnam hominum ſtragem edunt.

De quo immani ac nefando Danorum furore, ac Nortmannorum rabie ac ſæuitia, Aimon. in hiſtoria de translatione & miraculis S. Germani Epiſcopi ita ſcribit: prout hæc verba in Annal. Baronij ad annum 845. recenſentur ac cõmemorantur. *Anno Incarnationis Dominicæ octingenteſimo quadrageſimo ſexto, Regis item præcellentiſſimi Caroli ſexto, cum Regnum Francorum poſt obitum Ludouici Imperatoris, varias diuiſum eſſet in partes, & peccata populi creſcerent; ſanguisq; ſanguinem tangeret, Deo permittente, flagitijs quidem exigentibus actum eſt noſtris, vt exteræ Nationes è proprijs egrederentur ſedibus, videlicet gens Danorum, quæ vulgo Nortmanni, id eſt, ſeptentrionales homines appellabantur, & ſuperbo tumentique corde cum valido nauium apparatu, Chriſtianorum fines intrarent. Qui huc illucq; furentes, atque cum magna ſuperbia cuncta gyrantes; cœperunt vaſtando diuerſas Inſulas maris, donec nemine ſibi reſiſtente, fluuium Sequanam ingreſſi, Rothomago ſorte incredibili applicarent. Cumq; in eadem Ciuitate aliquantiſper demorantes, regionis Principes (quod abſque ingenti contritione cordis effari nequimus)*

ad

ad bellandum pigros timidosq́; aduerterent, exeuntes è nauibus longe lateq́; diffuſi, cœperunt vtriuſque ſexus multitudinem trucidare, captiuare, villas, Monaſteria, Eccleſiasq́; depopulando cremare, totamq́; ſuæ libidinis immenſitatem cum omni crudelitate in populum Dei debacchando exercere, quouſque ad locum qui vocatur Caroli venna, ventis velisq́; ſuæ malignitati iuſto Dei iudicio ſecundantibus; vltra ſpem ſecuri nauigando peruenirent. Tunc glorioſus Rex Carolus, qui propter ſubitaneum eorum aſcenſum ex toto non poterat, conuocata aliqua exercitus ſui parte, venit primum ad monaſterium Macarij Dionyſij, vt eius orationibus fultus, ſecurius contra Dei ſuosq́; pergeret hoſtes. Denique vt acceßit paratus non ſolum dimicare, ſed etiam pro fide, piaq́; defenſione ſanctæ Dei Eccleſiæ laudabiliter mori, eius aduerſarij cognoſcentes aduentum, diuerterunt ad alteram prædicti fluminis ripam, vbi quædam parua pars populi erat. Quibus confeſtim in fugam verſis, in Inſula quadam eiuſdem fluuij, ad opprobrium Chriſtianorum plus minus centum vndecim captiuos ſudibus ſuſpenderunt, multosq́; alios per domos & arbores confixerunt: atque nonnullos per villas camposq́; miſerabili inſecutione trucidantes, premerant. Ipſoq́; ſanctißimo Paſchalis feſtiuitatis Sabbatho, Pariſios peruenientes, vacuam penitus ipſam Vrbem quondam populoſam, & omnia in circuitu illius Monaſteria ſuis habitatoribus deſerta repererunt. Timor ſiquidem & metus vniuerſos inuaſerat, vtpote merito iniquitatis, diuino enudatos auxilio; atque adeo humanæ defenſionis deſtitutos ſolatio. Quis rogo non doleret? antequam bellum committeretur fugatum exercitum; antequam iaceretur ſagitta confoſſum? ante ſcuti alliſionem ignominiosè ſubactum? vniuerſorum namque ordo penitus in Eccleſia confuſus, atque à bonitatis ſtudio permutatus, hoc ipſa priuatione boni vſque ad excidij fomitem digna ſatis vltione promuerat: at pius Pater, iuſtus, delinquentium ſemper corrector, correctorumq́; clemens ſuſceptor, non hoc intulit, vt nos ob innumera, delictorum noſtrorum

rum pondera crudelis damnaret, ſed vt per immenſam benignitatis ſuæ largitatem afflictos emendaret, &c. Tunc (proh dolor,) ſanctiſſimum B. Germani corpus de ſuo effoſſum ſepulchro, in poſſeſſionem quandam eius Eccleſiæ, quæ Cumbris dicitur, delatum eſt. Sed quæ facundia, quiſue ſermo exponere poſſet, qualis dum hæc agerentur, quantuſue in eadem Eccleſia extitit luctus. Senes itaq; & iuuenes & pueri flebant, & infantes, vtpote nemo ſeſe à lachrymis temperare valens: ſimiliter & aliorum corpora ſanctorum in eodem pago degentiũ extumulata, atq; per diuerſa ſunt loca deportata, exceptis membris duntaxat Macarij Dionyſij ſociorumq; eius Martyrum, quæ licet à ſuis fuerunt extracta ſepulchris propter tamen Regis præſentiam non ſunt tunc ad alia loca tranſire compulſa, &c. Hinc clare cernere ac perſpicere licet, effrenatam ac indomitam Danorum ac Nordmannorũ furorẽ ac ſæuitiam, quã paſſim exercuerũt. Hanc a. Deum deteſtatum fuiſſe, multis indicijs, euidentibusq; ſignis ac miraculis, in ſanctorum reliquijs editis ſatis clarè teſtatum fecit, quæ apud præfatum hunc Authorem vlterius recenſentur. Interea a. dum Gallia longis ac diutinis hiſce bellis ac perſecutionibus, à ſæuis ac truculentis iſtis populis ita duriter ac hoſtiliter premeretur ac affligeretur, Ludouici regiones (dum adhuc in viuis erat) ab huiuſmodi turbis fere immunes fuerunt. Nam is ſiue arte, ſiue conditionibus, ſiue alia ratione, ita Nortmannos tractabat, vt cum totam Franciam vaſtarent, nihil eius ditio detrimenti acciperet.

Poſt mortem autem Ludouici, Carolus Filius, alias Craſſus vocatus, ex Italiâ domum reuocatur, quòd Imperij Romani in ſummo diſcrimine verſantis res id poſtularent. Is cum Danis aliquoties congreſſus acerrimè dimicauit, ſtrenueque ac fortiter conflixit, ſed infelici Marte. Et refertur res admodum memorabilis ac ſtupenda in veteribus Francorum

C Annal.

Digitized by Google

Annal. apud Aim. l.5. c.16. & Regin. anno 882. quæ tunc temporis contigit, *Obſidentibus Francis & obſeſſis à Carolo Nortmannis, 12. Kalend. Auguſti, poſt medium diem tenebroſa ſubito caligo tota caſtra operuit, fulgure & tonitru concrepante, & talis grando, vt nullus antea Mortalium ſe tale quid vidiſſe profiteretur, non vt ſolitum eſt, lapides deſcendere, plena & æquali ſuperficie, ſed cornuta & inæquali & aſpera facie, omnibus cernentibus inſolitum & magnum præbuit ſpectaculum (mirabile & incredibile dictu) vt vix groſſitudo eorum potuerit pollice & digito medio circumdari. Nam & equi ſtupefacti fuerunt, & effractis ſudibus ac habenis partim extra caſtra, partim in caſtris errore & ſtupore verterentur. Ciuitatis quoque quã obſederant, propter impetum aeris, magna pars corruit, ita vt vna cohors coaceruatim poſſet equitando ingredi, niſi vallo quod circum erat ſuſpenſa conſtaret. Igitur per tot dies obſidens tam magnus Exercitus, æſtiuo in tempore, propter putredinem cadentium hominum, ægritudine correptus & pertæſus eſt: nec minus incluſi ſimili moleſtia premebantur.* Cum in huiuſmodi anguſtias ac difficultates vtrinque redacti eſſent, de pace facienda conſilium cœperunt, Caroloq; fœdere cum Danis inito, Friſiam illis habitandã conceſſit, & Godefrido vni ex Curatoribus regni, *Giſlam* Lotharij Patruelis filiam in matrimonium, & Friſiam in dotem dedit. Godefrido etiam vt Chriſto nomen daret, author fuit. Sigefridus verò tutorum alter, poſtquam innumerabilem auri vim congeſſiſſet, relictâ Normanniâ, vnà cum magna ac valida ſuornm popularium manu confertiſſimoque agmine, in Daniam reuertitur. Godefrido poſt à Duce Henrico interempto, Dani eius cædis vindicandæ cupidi, denuò Galliam hoſtiliter inuadunt, ibique vnà cum illis, qui remanſerant, ſedes collocant. Vnde & appellatio Normandiæ in hodiernum vſque diem manet, nimirum à Normannis, hoc eſt, gente aquilonari, quæ illic con-

Digitized by Google

conſedit, nomine ducto. Normannorum autem exercitus, magnam partem ex Danis collectus fuit, quibus ſeſe gentes finitimæ, Norvvegi, Suedi, & Cimbri aggregarunt, quos receptos ad ſe ſocios Dani ſibi adſciuerunt. Nam & populi Septentrionales bellis adſueti & quaſi innutriti, quum pace creſcerent, otij ac quietis tandem pertęſi, finibusq; ſuis egreſſi, nominis illuſtrandi, & finium amplificandorum cauſa, ſolum verterunt & remotiſſimas quaſque gentes petierunt easq; bello & armis adorti ac perſequuti ſunt, vt rectè Poeta:

Omnis in Arctois populus quicunque pruinis
Naſcitur, indomitus bellis, & Martis amator.

Normannos autem tandem Lotharingiam ingreſſos, Arnolphus Carolomanni filius, Cæſar, in Patrui ſui Caroli Craſſi locum ſuccedens, fudit ac proſtrauit. Duodecim regia ſigna hoſtibus adempta, in Bauariam poſtea allata eſſe, nec non ad hominum millia centum prælijs occubuiſſe, ſcriptores memorant. (*Arnolphus Carolomanni filius fit Imperator anno* 894. *moritur* 906. *Aliter hæc narrat Abbas Stadenſis fol.* 94. & 96.) Inſigni itaque hac victoria, quam de hoſtibus reportauerat, elatus Arnolphus, magno exercitu fines Danorum inuâſit; eosque tandem multis & crebris prælijs ad Hexamilium, & Eidoram fluuium, qui tunc regni Daniæ terminus erat, cum ijs commiſſis, ad internecionem cecidit. Bellum diuinitus adminiſtratum eſſe, omnes vno ore teſtantur, quòd centum millibus paganorum cæſis, ex Chriſtianorum exercitu pauci cecidiſſent. (*Helmod. cap.*7. *anno* 888. *Bellum cœlitus adminiſtratum, in quo Nordmanni vel Dani ab Arnulpho Rege, vſque ad internecionem ſunt deleti. Siquidem centum millibus paganorum proſtratis, vnus de Chriſtianis cecidiſſe repertus eſt. Godefridus & Sigfrid reges ibi ſunt occiſi. Ada. c.* 40. *Vnde colligo*

Digitized by Google

tria bella Normannorum inſignia. Vnum regnante Erico *iuniore. Stadenſ. fol. 92. Alterum anno* 876. *cuius idem Stadenſis meminit fol. 94. Tertium & vltimum in quo deleti ſunt fol. 96. Anno* 888. *vide Helmold. cap.* 8. *)* Ita iuſtiſſimus Deus Nordmannos propter Religionis contemptum, & Chriſtianorum ingentē afflictionem ac perſecutionem, tandem ad pœnam rapuit: vt quibus primùm res paulo ſecundiores conceſſerit, poſtremo autem pro impietate plagam mortiferam inflixerit. Ab illo itaq; tempore grauiſſima ac aſperrima Nordmannorum perſecutio tandem ceſſauit & conquieuit, Deo ſanguinem Chriſtianorum, qui annos ſeptuaginta abundè ſatis effuſus erat, vindicante, (vt *Helmoldus* ſcribit *cap.* 8. *& Stadenſ. fol. 96.)* Hæc inciderunt in tempora Adelgarij Epiſcopi Hamburgenſis, qui anno à Chriſto nato 909. ex hac vitâ migrauit. Ex quibus conſtat religionis exercitia, in his oris ſub Cnutone interrupta, aliquantiſper conquieuiſſe. *(Anno* 912. *poſt Olaph Sueonum Principem, qui regnauit in Dania cum filijs ſuis, ponitur in locum eius Sigerich. Cumq; paruo regnaſſet tempore Hardeger filius Sueni à Nordmannia veniens eum regno priuauit. Abbas Stadenſ. f.* 98.

CAPVT V.

FROTHO VI. *Rex Daniæ 61. rebelles Prouincias domuit: in Anglia religione Chriſtiana imbutus & baptizatus, dum eandem per Agapetum Romanum illic introducere tentat, mortem obit, ſub quo templum Sleſuicenſe readificatum.*

Imbutus ſacro cultu, dum præfuit Anglis,
Danorum FROTHO, *Rex cupit eſſe pius.*
Romana mandat doctos à ſede vocari,
Sed pia Religio Rege cadente cadit.

A. C. 896.

CNV-

Digitized by Google

CNVTONI ſucceſsit Filius Froto, eius nominis ſextus. Qui etſi impio Patre natus eſſet, tamen ad Religionem animum adiecit, in Anglia ea imbutus. Nam magnam Angliæ partem, quæ ab eius Patre defecerat, recuperauerat. Religionis autem propagandæ & amplificandæ ſtudio in Daniam reuerſus, ab Agapeto Pontifice Romano per Legatos, quos Romam ablegauit, petijt, vt viros pietate & eruditione præſtantes, in Daniam mitteret, qui populum rudem ad Chriſtum conuerterent, & Dei verbum docerent. Ex Anglia quoq; pleroſque accerſiuit, & ex ijs, qui in Regno Daniæ hinc inde diſperſi exulabant, complures collegit, qui rem diuinam tractarent. Sed Froto, antequam Legati Roma redijſſent, vitam cum morte commutauit, dignus vita longiori.

GORMO II. Rex Daniæ, 62, cognomento Anglicus, propterea quòd in Anglia à Rege Alurad educatus: Imperium vtriuſque Regni Angliæ & Daniæ obtinere non potuit: ſed hoc potitus, alterius dominium ac poſſeſsionem penitus amiſit: nihilq; fortiter ac animoſe vnquam pro illius recuperatione conatus.

Huius filius GORMO, Anglicus cognomine, Chriſtianam & ipſe Religionem amplexus eſt, vt qui in Anglia iamdudum ad Chriſtum conuerſa, à Rege Alurad educatus eſſet. Cumq; ex Anglia in Daniam ſeſe contuliſſet, & diſponendis regni negotiis diſtineretur, Angli libertatis ſuæ ſpem in eius abſentia reponentes, ab eo defecerunt, & rebellarunt. Neque eam poſtea vnquam recuperauit. Adeò difficile eſt regna prægrandia, magno interuallo locorum remota, & diſtantibus in locis poſita, in officio continere. Cui defuncto ſucceſsit Filius.

HARALDVS V. Rex Daniæ 63. obſcurioris memoriæ, nullisq; rerum præclare geſtarum monumentis clarus ac inſignis, regiarum opum ſeruator magis, quàm propagator exſtitit. Obijt anno 909.

Digitized by Google

CAPVT VI.

GORMO III, *ab Hiſtoricis dictus VVormo, hoc eſt, Anguis: Rex Daniæ 64. Chriſtianorum perſecutor infenſiſſimus, templum Heydebuie demolitus eſt; qui nulla ratione, neque coniugis precibus ad fidem & religionem Chriſtianam conuerti potuit; ab Henrico Imperatore (qui Marchionatum Sleſuigæ & Daniæ limitem conſtituit, inq; eum finem caſtellum Oldenburg exſtrui curauit, & Marchioni attribuit,* A.C. 925. *cuius rudera adhuc ſuperſunt) tandem victus & Nord-Albingia pulſus, religionem Chriſtianam tolerauit: Obijt cœcus* A.C. 934.

Henrico victus Gormo eſt à Cæſare Danus,
Accepta pacis conditione pari.
Tunc Vnni vt Danos doceat pia dogmata Præſul
Hamburgo venit Rege iubente fero.

A.C. 930.

HARALDO IV. ſucceſſit Gormo, inimico, atque infenſo erga religionem animo. (*Stadenſ. eum filium Hartevvichi nominat.*) Nam ſimul atque Rex exortus eſſet, Chriſtianos maximè perſequi, & quibus potuit iniurijs ac moleſtijs afficere & vexare non deſtitit. Quam ob cauſam ab Hiſtoricis Wormo nominatur, hoc eſt, anguis, quòd Religionem Chriſtianam, Catholicamque Fidem ex Daniâ penitus exterminare, funditusque delere ac extinguere, omnino decreuiſſet, animumque induxiſſet. Quamobrem pios ſacerdotes orthodoxosque Eccleſiæ Doctores, ſua ditione ac regno pellere, multos etiam duriſſimis vinculis atque omni ſuppliciorum genere miſere excruciatos, tandem quoque neci tradere non fuit veritus. Cum vero tem-

templis ac delubris Idolorum cultum iampridem abolitum, iterum reſtituere in animo haberet, templum in fundo Sleſuicenſi à Chriſtianis erectum, tanquam Impietatis domicilium, ex imis demolitus eſt fundamentis, *Saxone teſte.* Quod ego de templo Heidebuienſi accipiendum exiſtimo, quod eius ſolummodo Hiſtoriæ meminerint. Sed & Nord-Albingiam vaſtauit, Tranſalbinos & Friſios inuaſit, eorumque agros populatus eſt, quòd nemo eius conatibus reſiſteret. Nam Conradus I. Dux Franconiæ, Cæſar, Henrici Aucupis Anteceſſor, bello Vngarico & Bohemico occupatus, vim illatam propulſare, & Imperij ſubditos ab iniuria defendere non potuit. Quæ res fecit, vt maiores ſibi Spiritus Gormo indies ſumeret, miſeroſq; Chriſtianos maiori confidentia ac libertate atrocius ac crudelius oppugnaret. Mortuo Conrado Imp. Anno 919. cum ſeptem annos Imperio præfuiſſet, (qui odijs priuatis ſepoſitis ſalutemque publicam iniurijs priuatis anteponendo ante obitum ſuaſerat, vt Imperium commendaretur Henrico Aucupi nepoti Arnolphi Imperatoris ex filiâ Ludgardâ, cui & per Fratrem Eberhardum inſignia Imperij miſerat, adductus admiratione virtutis & ſapientiæ Henrici quòd hunc ſolari afflictas, peneq; dirutas ac collapſas Imperij res iterum ſubleuare ac erigere, patriam quoque contra Barbarorum gentium furorem ac inſidias ſtrenue ac fortiter defendere ac vindicare poſſe, ex eius conſilijs ac conatibus, arte militari ac induſtria, rerumque gerendarum peritia (quam cum hoſtem eum habuiſſet vſu iam ſatis & experientia eſſet expertus, ſibi perſuaſiſſimum haberet) Corolina progenie exſtincta, Henricus Auceps, origine Saxo, Othonis Magni Ducis Saxoniæ Filius, Imperator deſignatus fuit, Anno 920. Is Slauis, qui Danis fœderati erant, bellum primò intulit, & magnam eorum

Digitized by Google

partem concidit, reliquos Chriſto nomen dare, imperata facere, & tributum pendere coegit. Deinde Daniam magno cum exercitu ingreſſus, Gormonem primo impetu adeò perterrefecit, vt metu compulſus, ſe illius imperio ſubmitteret pacemque ſupplex depoſceret. *Adamus latè cap.* 48. *& Stadenſ. fol.* 102. *& Helmol. cap.* 8. Prælium illud prope Sleſuicum ad Hexamilium commiſſum eſt. Quin & Vrbem Sleſuicum florentiſſimam potentiſſimamque expugnando cœpit Henricus. Quo tempore & pacis conditiones à Cæſare oblatas acceptare, & inter alias concedere coactus fuit, vt Sleſuici Marchio, hoc eſt, Dux limitaneus conſtitueretur, qui fines illos tutaretur, & ab iniuria & maleficio defenderet, quòd à Danis illam Saxoniæ partem continuis incurſionibus infeſtari ac deſolari audiret, & re ipſa experiretur. Quin & conuenit, vt Sleſuici, Imperij Romani limes eſſet, quod antea Eidora flumine terminabatur. (*Helmoldus, cap.* 9. dum ait, *Fines Danorum, qui olim fuerunt apud Sleſvvic tranſgreſſus Otto. &c.*) Ita Vrbs Sleſuicum, quæ tunc Heidebu nominabatur, (*Adamo cap.* 48. *& Helmoldo c.* 8. *teſte,*) Saxonum Colonia conſtituta eſt, Gormoneque victo, & in gratiam, illis, quas diximus, conditionibus recepto, pax inter Imperatorem & Regem Daniæ eſt cõſtituta. *Quæ omnia à quodam Epiſc. Danorum viro cordato ſe verè accepiſſe, & fideliter Eccleſiæ tradidiſſe, refert Adamus c.* 48. Quibus conſentanea tradit Sigebertus, niminum *Henricum viciſſe Danos, qui Piratica Friſones incurſabant, atque etiam tributarios ſibi feciſſe.* Et Luitbrandus Ticinenſis ſcribit, *Henricum Imperatorem ea de cauſa maximè apud Italos claruiſſe, quòd Danos nulli antea ſubiectos, ſolus ipſe debellarit & tributarios fecerit.* Verba Luitbrandi hæc ſunt lib. 3. cap. 5. *Henricus Slauorum gentem innumeram ſubiugauit, ſibiq; tributariam fecit. Primus etiam hic Danos ſubiugauit, ſibiq; ſeruire*

coegit,

Digitized by Google

coegit, ac per hoc nomen ſuum multis nationibus celebre fecit. Et cap. 13. *Hugo Rex Henricum Regem fortiſsimum, multis collatis muneribus amicum ſibi fecerat: cuius apud Italos nomen tunc maximè clarebat, quòd Danos nulli antea ſubiectos, ſolus ipſe debellaret, ac tributarios faceret. Eſt enim gens indomita ſub Septentrione in Oceano degens, cuius ſæuitiam multarum ſæpe gentium nobilitas luxit. Hi aliquando claſsibus per Rheni fluminis alueum conſcendentes, ferro & igne cuncta miſerè laniarunt. Ipſas inſuper nobiliſsimas Ciuitates Agrippinam, quæ nunc Colonia vocatur, atque Treueros, non longè à Rheno poſitas, nonnullasq́ alias in Regno Lotharij debellantes, vi ceperunt, cunctisq́ ablatis, ea quæ ſecum deferre non poterant, combuſſerunt. Thermas etiam Grani Palatij atque Palatia combuſſerunt.* lib. 3. cap. 33. Idem tradit Witichindus libr. 1. fol. 18. de Henrico verba faciens, *Quum autem omnes in circuitu nationes ſubieciſſet, Danos qui nauali latrocinio Freſones incurſabant cum exercitu adijt, vicitq́, & tributarios faciens, Regem eorum nomine Nubam (legendum Gormam) baptiſmum percipere fecit.* Idem Withikindus libr. 3. in fine de Ottone. *Populus*, inquit, *pro laude Ottonis mortui, & gratiarum actione multa loquutus memorauit, eum paterna ſubiectos rexiſſe pietate, ab hoſtibus eos liberaſſe, ſuperbos hoſtes Auaros, Sarracenos, Danos, Sclauos armis, viciſſe, Italiam ſubiugaſſe, delubra deorum in vicinis gentibus deſtruxiſſe, templa, miniſtrorumq́ ordines conſtituiſſe, multaq́ alia in vicem conferentes, regali funeri inſiſtebant.* fol. 52. Limitem autem ea de cauſa Henricus Auceps Sleſuicum eſſe voluit, & propter emporium, natura, ſitu, & potentia florentiſſimum & ditiſſimum, & multarum gentium conuentu frequens, (*vt Pauli Aemilij verbis vtar*;) quod intra munitiones retractum à Rege Godefrido, Henricus in ſuam ditionem poteſtatemque redegerat: & quòd Slia fluuius vnà cum Hexamilio Danos à Saxonibus planè ſegregaret &

 diui-

diuideret, vſque adeò vt certiores & commodiores fines vel limites conſtitui nulli poſſent. Quos etiam arce vel caſtello communiuit Henricus, cuius adhuc veſtigia tam aperta & euidentia non longè ab æde Heidebuienſi ſuperſunt, vt ea de re dubitare nemo poſſit. Vulgus *Oldenburgum*, hoc eſt, arcem vetuſtam, & rectè. Nam annos ab hinc ſexcentos & ſexaginta, plus minus, ædificari cepta eſt. Sita autem fuit arx in monte edito & excelſo, qui adhuc hodie conſpicitur: ſed arbuſtis, fruticibus & ſpinis adeò munitus & impeditus, vt aſcenſu difficilis ſit. Etſi autem arx illa vel munitio planè diruta & ſolo æquata eſt, vt nec rudera quidem ſuperſint, tamen foſſæ adhuc tres ſatis altæ & conſpicuæ viſuntur, quibus illa ſepta & circumdata fuit. Sed & caſtrorum veſtigia apparent. Atque hæc munitio vnà cum vrbe Sleſuico, Marchioni vbi ſederet, & præſidia haberet, attributa fuit. Vnde conſtat fuiſſe Oldenburgum propugnaculum totius Cherſoneſi Cimbricæ, & Ciuitatem Sleſuicum Cimbriæ metropolim & caput, vnà cum territorio & agris à flumine Sliâ vſque ad Eidoram Imperio Romano ſubiectam fuiſſe. Quod & Helmoldus benè notauit.

CAPVT VII.

POSTQVAM autem Gormo victus, & Dania Imperatori tributaria facta eſſet, Vnno (alij legunt Vnni *Ad. c.* 49. *Helmol. c.* 8.) ex Monaſterio Corbeienſi an. Chriſti 917. exortus & electus, iam ſibi aditum ad verbum Dei gentibus publicandum, patefactum exiſtimabat. Itaque religionis propagandæ & amplificandæ amore, quo flagrabat, omnem ſuam diœceſin peragrare & luſtrare cœ-

ræ cœpit. (*Stadenſ. fol. 102. nihil aſperum & graue ſe ſubire poſſe arbitrans pro Chriſto.*) Et viris pijs & doctis comitatus in Daniam profectionem ſuſcepit, (*Secutus eſt eum, vt aiunt, grex vniuerſus Bremenſis Eccleſiæ, boni Paſtoris abſentia mœſti, ſecumq́; & in carcerem & in mortem ire parati.*) vt Gormonem iam mitiorem factum ad religionem Chriſtianam conuerteret.

(T HYRA, *cognomento* Danebod / *Ethelredi Regis Angliæ filia, dicta caput maieſtatis Danicæ, Gormonis coniux. Vallum Danicum, vulgò* Dennewerck / *quantum Sleſuico ab Orientali ad Occidentalem Oceanum patet, diſtantia videlicet duorum milliarium, quò Iſthmus Cimbricæ Cherſoneſi clauderetur, ac Patriam ab exterorum incurſionibus tutam præſtaret, perfecit, vbi & domicilium non procul à porta valli vnica, dicta Kalegatt, habuiſſe fertur: Iellingæ apud maritum ſepulta, quorum monumentum Generoſus, Strenuus ac Nobiliſſimus vir, Henricus Ranzouius, p. m. Produx Cimbricus in æs incidi, & ſuis Scriptis in antiquitatis memoriam inſeri curauit.*)

Quam ad rem, magno ei adiumento fuit vxor Gormonis, Thyra, Anglica natione, Ethelredi Anglorum Regis Filia, femina ſingulari pietate & caſtitate prædita: quæ orando; & monendo quotidie apud maritum inſtabat, vt Chriſto nomen daret. Imò & congreſſum eius ad aliquod tempus refugiebat, vt hac ratione eum Chriſto lucrifaceret, & in ſuam ſententiam pertraheret. Sed nec ſic quicquam profecerunt. Nam Gormo pro innata feritate & ſæuitia, eorum precibus & monitionibus locum nullum reliquit, neque vllo modo flecti potuit, vt Chriſtianorum ſacris baptiſmate initiaretur. Interim tamen poteſtatem permiſit publicandi & prædicandi Euangelium: vel quod mihi veriſimile ſit, id permittere coactus fuit, idq́ue de mandato Imperatoris Henrici. Quod & ipſius Filius Haraldus, quem Blatandum nomi-

nant

Digitized by Google

nant permiſit, qui religione vtcunq; imbutus, Chriſtianis aliquanto æquiorem ac beneuolentiorem ſe præbebat, etſi eo tempore nondum per baptiſma Chriſto inſertus eſſet. Huic etiam Vnni, cum apud Patrem nihil proficeret, Sacerdotes, Dei miniſtros, & multitudinem eorum qui Chriſto nomen dederant quàm diligentiſſimè commendauit, vtque eos in ſuam clientelam ac patrocinium reciperet, omniq́ue gratia ac fauore amplecteretur, amantiſſime rogauit. Quod & ſe facturum recepit. Ordinatis itaque ac conſtitutis in regno Danorum per ſingulas Eccleſias Sacerdotibus, multitudinem credentium Haraldo commendauit. Cuius etiam fultus præſidio ac adiutorio, eiusq́; nomine ac authoritate in obeundo ſuæ legationis munere firmiter munitus, omnes Danorum Inſulas tranſeundo peragrauit, prædicans verbum Dei gentibus, & fideles, quos ibi captiuatos inuenit, in Chriſto conſortans. *Annal. fol.* 102. Ibi tum Eccleſijs in his oris tranquillitas quædam ac malacia obtigit. Vnde & Sacerdotes Eccleſiæq́; Paſtores, qui populum fidē Catholicam docerent remq́; diuinam adminiſtrarent, paſſim ab Vnnone delecti, & conſtituti fuerunt. Idem quoq; captiuos Chriſtianos in carceribus & vinculis detentos, verbo Dei ſummo ardore ac vehementia ſpiritus conſtanter ac efficaciter conſolatus eſt, animosq́ue eorum, ne ab agnita fide deficerent, neque in pietatis ſtudio, doloris impatia fracti, langueſcerent ac defatigarentur, firmiter confirmauit ac robororauit. Moritur autem Vnno poſtquam in Gotlandiâ, Suetiâ, & Daniâ Eccleſias conſtituendo, & prædicando, ſacraq́; peragendo magnos labores exantlaſſet in vrbe Suetiæ Bircâ An. 935.

De huius ſanctiſſimi Hamburgenſis Archiepiſcopi Vnni, potentis opere & ſermone felici obitu, prolixè narrat ac commemorat Adamus libr. 1. cap. vlt.

Per-

Digitized by Google

Perfecto legationis ſuæ miniſterio, cum tandem redire diſponerat Euangeliſta Dei, apud Bircam ægritudine correptus, ibidem feßi corporis tabernaculum depoſuit: anima vero, cum multo animarum triumpho ſtipata, cœleſtis patriæ Capitolium, ſemper lætatura conſcendit. Tunc diſcipuli Pontificis, exequias eius, cum fletu & gaudio procurantes, cætera quidem membra ſepelierunt eodem loco vel oppido Birca, ſolum caput reportantes Bremam, quod decenti honore condiderunt in Eccleſia S. Petri coram altari. Obijt autem, peracto boni certaminis curſu, in Suetia (vt ſcribitur) anno Dominicæ incarnationis nongenteſimo trigeſimo ſexto, indictione nona, circa medium Septembris. Hic eſt annus Ottonis Magni primus, à tranſitu S. VVilhardi, primi Epiſcopi Bremenſis, centeſimus quadrageſimus octauus: Addit autem porrò idem Author ad commendationem & imitationem huius ſancti Epiſcopi hæc verba: *Eia vos Epiſcopi, qui ſedentes gloriæ, lucri, ventris & ſomni breues delicias, in primo Epiſcopatus officij loco ponitis, reſpicite inquam iſtum pauperem & modicum ſeculi, imo laudabilem magnumq́; Sacerdotem, qui nuper tam nobili fine coronatus, exemplum dedit poſteris, nulla temporum vel locorum aſperitate, veſtram pigritiam excuſari poſſe: cum per tanta pericula maris & terræ, feroces Aquilonis populos ille pertranſiens, miniſterium legationis ſuæ tanto impleret ſtudio, vt in vltimis terræ finibus expirans, animam ſuam pro Chriſto poneret.* Hæc illa. *De Birca oppido late Velleius, cap. 50.*

CAPVT VIII.

HARALDVS VI. *Rex Daniæ 65. poſt pacem reconciliationemq́; ob Marchionem Sleſuicenſem occiſum, & arcem Oldenburg à Danis deſolatam, cum Othone I. Imp. Rom. 4000. apud Sleſuicum cæſis, & Iutia occupata vſque ad fre-*

Digitized by Google

tum Ottenſund (ob lanceam ibidem eiaculatam denominatum,) initam ac factam, cum coniuge Gunilda & Filio Suenottone baptizatus, A.C.848. Epiſcopatus fundauit, veteribus limitibus Daniæ per Eidoram reaſſumptis, & Marchionatu antiquato. Ab hoc tempore Cimbrica Cherſoneſus paganiſmo valedixit. Et ſic Otho I. in religione propaganda idem præſtitit Danis, quod Carolus magnus Saxonibus & VVeſtphalis, exinde horum Apoſtolus canonizatus Anno 1165. *Ob filij perſequutionem profugus Haraldus, Iulini ex vulnere interijt,* A.C.980. *Roſchildiæ, vbi templum SS. Trinit. ædificauerat, ſepultus: in Martyrum ordinem relatus.*

SVENOTTO *Rex Daniæ* 66. *poſt trinam redemptionem à Vandalis Iulinenſibus*, A.C. 982. *& ſubſecutum exilium* 14. *annorum in Scotia, ab Erico Rege Suetiæ regno pulſus, ad religionem Chriſtianam conuerſus & baptizatus, propterea in regnum receptus eſt. Norvvegia ſubacta per Adaldagum conſtituitur Epiſcopus Poppo, qui plurima miracula per Chriſtum, quem profeſſus edidit, quibus ſuos populares & Suecos ad Catholicam religionem ac fidem perduxit. Syrittam Regis Sueci viduam duxit. Obijt anno* 1012. *al.* 1014. *Roſchild. ſep.*

Auceps Henricus Danorum vt ceßit ab oris,
Primus Sleſuici Præſul Ericus adeſt.
Defuncto Danus iuga pellit Cæſare fortis,
Tunc Bremam Antiſtes aufugit Vrbe nouus.

A.C. 937.

PRIMVS itaque deligitur ab Vnnone Ericus, qui in Cherſoneſo Cimbrica, verbi Diuini veritatem Catholicamq; doctrinam doceret, propagaret, ac defenderet, quod eius conſtantiam Vnno multis experimentis iampridem ſatis cognitam ac perſpectã haberet, qui ſi res poſtularet, religionis cauſa capitis periculum adire non vere-

Digitized by Google

vereretur. (*Quatuor perſequutiones Eccleſiæ Nouellæ in Dania. Ad. fol.* 47.) Hunc itaque, mortuo iam Vnnone, Adaldagus Meindorfius Archiepiſcopus Bremenſis & Hamburgenſis, Sleſuicum miſit, vt ibi initium docendi & ſacra adminiſtrandi faceret. Quod & ipſum ſumma cura & diligentia eſt exſequutus. Nam rudem populum docere, conciones palam habere cepit, req; diuina fungi, fretus ope & defenſione Marchionis & militum, qui Sleſuici in præſidio collocati erant. Nam Marchio non tantum de finibus tuendis, ſed & de religione propagandâ mandatum habebat: eaque res tam illi, quam cæteris militibus, viris Chriſtianis, inprimis cordi erat, vt hac ratione gentem illam Deo lucrifacerent, & Imperatoris iuſſum exſequerentur. Sed non multo poſt, noui bellorum motus turbæque indies ingraueſcentes, religionis exercitia interruperunt. Nam Dani, ſimul atque accepiſſent, Henricum Aucupem è viuis exceſſiſſe, & Othonem bellis, domeſticisque malis diſtineri ac grauari, magnis copijs è Iutiâ collectis, Marchionem de improuiſo adorti, vnà cum Legatis Regis Othonis, apud Hedebuiam, hoc eſt, Sleſuicum trucidarunt & interemerunt, & ſeſe in priſtinam libertatem vindicarunt. (*Ada. c. 2. Helmold. cap. 9. eleganter.*) Arcem etiam Oldenburgum ex imis fundamentis demoliti ſunt. Et Sleſuico vrbe in ſuam poteſtatem redacta, Saxonum coloniam funditus euertunt. Graue enim ipſis, minusq; ferendum videbatur, Marchionem vrbe ditiſſima, ac populoſiſſima, vbi antea Rex Daniæ præfectum habuiſſet, loco tam propinquo conſidere, & limitibus Regni imminutis Marchionatum illic inualeſcere ac inueteraſcere. Nam terminum Regni Daniæ Carolus Magnus Eidoram conſtituerat, poſtquam Godefrido mortuo Henningus cum eo pacem feciſſet, vt ſupra demonſtrauimus. At Henricus

cus eum Gormonem ſuperaſſet, Sleſuici limites eſſe voluit, hoc eſt, Sliam & Hexamilium. Qua ratione quicquid inter Sliam & Eidoram terrarum aut agrorum eſt, Danis ademit, & Imperio adiecit, hoc eſt, magnam partem Ducatus Sleſuicenſis, quæ Holſatiam ſpectat. (*Ad. Otto tranſgreſſus terminos apud Sleſvvig olim poſitos. c. 2.*) Fuit hoc anno à nato Chriſto 938. vel circiter. Vnde colligitur, Marchionatum Sleſuicenſem ad tempus exiguum, hoc eſt, annos duodecim plus minus duraſſe. Hinc Velleius ſcribit, Marchionatus durationem cum mora Adami in Paradiſo rectè conferri poſſe, *cap.* 48. Nam Henricus anno Chriſti 920. regnare cepit, & anno 937. Vel vt Schafnaburgenſis notauit, anno 935. imperare deſijt, vnaq; cum eo exſtinctus eſt Marchionatus. In laudem Henrici & Othonis Filij hos verſus fecit Luitprandus lib. 4. cap. 7.

Ipſe qui quondam ſuperare gentes
Impias bello ſolitus cruento,
Nouimus nunc Rex dederis popello
Morte quàm magnas propera ruinas:
Turba certatim viduata charo
Rege iam ceſſet lachrymare: quando
Alter exſurgit ſimilis cluenti
Filius Patri venerandus orbi
Rex Otho: gentes ditione magna
Qui premet, pacemq; feret beatam.
Quicquid Henrici perijt receſſu,
Præſtitit rurſus populis hic ortu,
Blandus & mitis, patienſq; ſanctis,
Peſtifer duris, rabidusq; ſæuis.
Bella nonnullis tibi ſunt gerunda,
Ex quibus nomen referens in aſtra
Cuncta calcabis pedibus per orbem,
Quæ premit tardus radians Bootes,

Et qui-

Digitized by Google

Et quibus nomen dedit Heſper almus,
Lucifer rurſus vocitatus idem,
**Surgit eoo properans coruſco,*
**Exiens cœlo iubar ante Eoum.*

Circa hæc tempora Gormo Rex, cũ ad ſummã ſenectutem perueniſſet, impietatis pœnas dedit. Nam ad reliqua mala & incommoda; quibus conflictatus erat, oculorum quoque acceſſit cœcitas, quibus priuatus vitam acerbam in poſterum ac iniucundam egit. Tandem cum de morte Knutonis filij, (cuius tanto amore afficiebatur, vt à ſe neci traditum iri iuraret, qui prius ipſius exitum nuntiaſſet,) certior factus eſſet, ſubito mœrore exſtinctus eſt. Cui & filio ſimul, Thyra exſequias parauit.

Patris corpus Haraldus Filius, ampliſſimo funere elatum, in pago Iellingen ſepulturæ mandauit. Thyra marito ſuperſtes aliquot annos adhuc in viuis fuit. Tandem & ipſa non longè à mariti ſepulchro humata eſt. Exſtat adhuc vtriuſque monumentum viſu & memoriâ dignum, quod in æs incidi curauit vir Nobiliſſimus HENRICVS RANZOVIVS. Duo montes ex aduerſo conſpiciuntur, quorum alter ad Septentriones, alter ad meridiem ſpectat. Hic triginta ſeptem vlnas altus, ille quadraginta ſeptem vlnarum altitudinem habet. Vterque manu factus & coacervatus videtur ex arenâ, de vicinis locis congeſtâ & cumulatâ, quemadmodum illâ ætate tumulos & montes in memoriam defunctorum excitare conſueuerunt; vt paulò ante demonſtrauimus. Inter hos montes templum vel Sacrarium, duobus coniugum ſocialibus buſtis interſitum, & plumbo tectum iacet, vt Saxo refert. In monte qui ad Septentrionem vergit, fons eſt, è Saxis excitatus & exſtructus, è quo quotidie aquam hauriunt, qui villam Iellingen incolunt, qui in circuitu vlnas quadraginta ſeptem continet. Lapis

Digitized by Google

ſepulchralis vlnas quinque & dimidiam, in circuitu nouem habet, & imaginem hominis vno latere exhibet, in altero latere hæc verba:

GORMO KONINGA GIORDE KVBE DISSE OFVER THYRE KONOE. Item. HARALD KONG BYGT KIRKE KYBL DISSE OFVER GORM FADER SIN, OCH OFVER TYRE MVTTER SINSE. HARALDER KES OFVER DENMARCK. (*Kibl*, hoc eſt, *Collis*.) In monte qui verſus meridiem eſt, lapis inſignis magnitudinis iacet, pauloque minor illo, qui apud templum inter duos montes collocatus eſt. Atque in illo monte Thyram ſepultam eſſe veriſimile eſt. Nam Saxo refert Haraldum totam Regni claſſem exerendo, ne paruo apparatu magnæ molis pondus aggrederetur, quo matris tumulum inſigniret, inuſitatæ magnitudinis ſaxum in Iutico litore repertum, iunctis hominum, boumq; copijs abſtrahi iuſſiſſe. (*Vltimus Carolorum apud Orientales Francos imperantium Ludouicus erat. Qui cum accepiſſet vxorem nomine Luitgardam ſororem Brunonis, ac Magni Ducis Ottonis, non multis hæc poſt vixerat annis. Ex quibus Bruno, cum Ducatum adminiſtraret totius Saxoniæ, duxit exercitum contra Danos, & inundatione repentina circumfuſus, nec habens locum pugnandi, perijt cum omni exercitu, Fratri natu quidem minori, ſed omni virtute multò potiori relinquens Ducatum. VVitichindus lib.1.fol.9.*) Sed ad inſtitutum reuertamur. Hoc rerum ſtatu Ericus Sleſuicum miſſus metuq; mortis territus, loca illa in quibus hactenus ſemina verbi Diuini ieciſſet, deſerere, & Bremam ſeſe recipere coactus fuit, vbi & paulò poſt vitam cum morte commutauit, in Baſilicâ Diui Petri ſepultus, vbi Folquardus, Magnus, Odoacer, & Poppo quieſcunt.

Cædes autem illa funeſta maximis motibus & bellis anſam præbuit. Nam Otto Henrici Filius, poſtquam

quam iniuriam à Fratribus acceptam vindicaſſet, bellum in Danos parat, vt & illic mortem Marchionis & Legatorum interemptorum vlciſceretur, pœnasq; ſumeret de illis, qui contra pacta & fœdera inita, explosâ Religione, Marchionatum à Patre conſtitutum, euertiſſent. (*Abbas Stadenſ. fol.*105.106. *& Helmold. cap.*9. *Tranſgreſſus fines Danorum cum exercitu, qui olim fuerant apud Sleſvvic* (*ſcilicet conſtituti ab Henrico Aucupe*) *ferro & igne vaſtauit omnem regionem. Vide Luitbrandum lib.*4.*cap.*9.10.11.12.) Itaque magno cum exercitu territorium Sleſuicenſe ingreſſus, & fines Danorum transgreſſus, qui olim fuerunt apud Sleſvvic, (ſcilicet conſtituti ab Henrico Aucupe) omnem illam plagam Iutiæ, & Ditionem vſque ad mare, quod Norvvagiam à Danis diuidit, ferro & igni vaſtauit, & in ſuam poteſtatem redegit. (*VVitichindus lib.*3.*fol.*35. *Otto collecta ex omni exercitu electorum militum manu, Rothum, aliàs Rothomagum Danorum vrbem adijt: ſed difficultate locorum, aſperioriq; hyeme ingruente, plaga eos quidem magna percuſſit: incolumi exercitu, infecto negotio, poſt tres menſes Saxoniam regreſſus eſt, vrbibus Remenſe atque Lugduno cum cæteris armis captis Lothovvico Regi conceſſis. Annal. fol.*105. Et cum ad extremam Iutiæ oram, quam mare alluit, perueniſſet, lanceam in perpetuam eius rei memoriam in mari ſuâ ipſius manu defixit, eique nomen impoſuit. Vnde adhuc appellatio *Ottenſund*, hoc eſt, fretum Ottonis à victoriâ Imperatoris manet in hodiernum diem. Lanceam autem illam quam geſtare ſolitus erat, Otto ab Henrico Patre accepit, qui à Burgundionum Principe Rudolpho partim precibus, partim minis illam extorſit, vt Sigebertus de hac Lancea memoriæ prodidit. *Lanceam mirandi operis ex clauis Ieſu Chriſti ſanctificatam quæ dicitur primi & Magni Conſtantini Imperatoris fuiſſe; donatam Rudolpho Regi Burgundiorum & Italiæ à Sampſone Comite,*

Rex Henricus precibus, minis, muneribus, addita etiam parte prouinciæ Sueuorum à Rudolpho extorquet & hanc ad inſigne & tutamen Imperij poſteris reliquit. Lanceam autem Conſtantini Filij, Helenæ iuſſu confectam eſſe, ferunt. Fuit autem in medio lanceæ ſpina expreſſa, & circumcirca foramina inſtar feneſtrarum. In medio autem ſpinæ, crux ex clauis conflata, quibus clauis Saluatoris noſtri manus & pedes Iudæi confixerunt & perforarunt. Monet hic tamen Cæſar Baron. Annal. Eccleſ. tom. 10. ad annum Chriſti 928. *Quod (ſcilicet apud Hiſtoricos) dicitur ex clauis Dominicis illam eſſe confectam, verius puto eſſe dicendum ex aliqua parte claui alio ferro coniuncta illam elaboratam.* Huic autem lanceæ ſingularem quandam efficaciam, & diuinū quiddā ineſſe, pia & veneranda ſenſit atq; experta eſt Antiquitas: vt de hac lācea imprimis in geſtis S. Gerhardi Abb. Bronienſis, qui tunc temporis ſingulari pietatis ac ſanctitatis laude ac gloria eminuit, præclarè ſcribitur ac commemoratur apud Surium tom. 5. d. 3. Octob. *Henricus Rex Ottonis Saxonum Ducis filius, vt erat Deum timens, & amator Religionis Eccleſiaſticæ, vbi percepit Rudolphum Burgundionum Regem habere tam cæleſte & inæſtimabile donum, quod idem Rudolphus pro ſummo amicitiæ munere à Samſone Comite acceperat, miſſis ad eum Legatis, tentauit multis oblatis muneribus, ſi ab illo impetrare, ſibiq; aduerſus tum inuiſibiles, tū viſibiles hoſtes arma inuictiſſima, triumphumq; perpetuum comparare poſſet. At Rudolpho Rege id ſe nulla ratione daturum aſſeuerante, modis omnibus Henricus Rex, quem muneribus emollire non poſſet, minis intentatis frangere conatus eſt, affirmans ſe omne eius Regnum ferro, & flammis vaſtaturum. Sed quia illud quod petebatur munus eiuſmodi erat, quo olim Deus terrena cæleſtibus vtraque pacificans, coniunxit, Rudolphi Regis animus tandem diuinitus eſt emollitus, ita vt iuſto Regi iuſta petenti annueret. Quo autem amore donum hoc eximium*

mium Rex Henricus complexus ſit, hoc ipſo vel maximè declarauit, quod non modo auri & argenti muneribus Rudolphum Regem honorauit, verum etiam Sueuiæ Prouinciæ non minima donauit parte. Deus autem qui cordium inſpector eſt, & bonas muneratur voluntates, qua mercede, huius rei cauſa, pium Regem Henricum in æterna vita affecerit, quibuſdam indicijs etiam in hoc ſeculo, prodere voluit, quando hoſtes in ipſum incurrentes hoc victorioſo præeunte ſigno ſemper terruit, atque fugauit. Tali igitur occaſione, diuina fauente voluntate, Sanctam illam lanceam Rex Henricus adeptus eſt: quam filio, de quo nobis inpræſentiarum ſermo eſt, è vita decedens dereliquit, vnà cum regno, non minori veneratione ab eo conſeruandam, vti non paucæ teſtantur victoriæ, quas per eam orando obtinuit. (De lancea illa vide vlterius *Abbatem Stadenſem fol.*101. *latè, Domini lanceam appellat. & fol.*104. *& Luitbrandum Ticinenſem latè lib.*4.*cap.*11.12. *& VVitichindum lib.*1.*fol.*12. *qui lanceam ſacram appellat. & fol* 43. *Et his dictis arrepto gladio & clypeo, ac ſacra lancea, ipſe* (*Otto*) *primus equum in hoſtes vertit, fortiſsimi militis ac optimi Imperatoris officia gerens.* (*VVitich.fol* 43.)

Haraldus etſi maximè eâ clade conſternatus eſſet, tamen Ottoni ex Daniâ in Germaniam redeunti, prope Sleſuicum valida copiarum manu ſtipatus occurrit, & cum eo maxima & acerrima acie contendit. Ancipiti prælio diu atque acriter pugnatum eſt. (*Saxo lib.*3.*Helmold.f.*21 *& c.*9.) Sed Dani poſtquam Saxonum impetum diutius ſuſtinere non poſſent, tandem terga vertere, & in naues, quas in portu Sleſuicenſi & Sliâ flumine inſtructas habebant, ſeſe recipere ac confugere coacti fuerunt. (*A.c.*2.2. *Annal. fol.*106.) In eo prælio, Danorum circiter millia quatuor ceciderunt. Ibi tum Haraldus victus, & vt quidam volunt, captus, pacis conditiones ab Ottone propoſitas accepit, & inter alias, vt regnum ab Imperatore

Digitized by Google

peratore in feudum reciperet, & Chriſtianam Religionem profiteretur. (*Helmold. iiſdem verbis cap.9. Annal.fol.106. Haraldus Ottoni ſubijcitur, & ab eo Regnum ſuſcipiens, Chriſtianitatem in Dania recipere ſpopondit. c.2.2. Seruantur in Bremenſi Eccleſia præcepta Regis, quæ ſignant Ottonem Regem in ſua ditione Regnum Danicum tenuiſſe, adeò vt Epiſcopatus ille donauerit. ibi. o.1. Helmold. Vigmannus, cum Imperatoris Ottonis reuerſio differretur, ad aquilonares partes ſe contulit, quaſi cum Sege Danorum Haraldo bellum ab integro machinaturus. At ille mandauit ei, ſi Ducem necaſſet, vel alium quemlibet Principum, noſſet ſine dolo, quem ſibi ſociare vellet, aliter rem fraudulenter agitaſſe non dubitaret. Interea ab emptore prætereunte latrocinia eius produntur, ſociorumq; alij comprehenſi, & tanquam contra publicam rem agentes, à Duce damnati vitam ſtrangulo perdiderunt. Ipſe autem cum fratre vix euaſit. VVitichind, lib.3.fol.47.*)

Quod cum ſe facturum recepiſſet, lauacro ſancto ablutus fuit, vnà cum vxore Gunildâ & Filiolo Suenone, quem Otto ſacro fonti à ſe admotum de ſuo nomine Suen-Ottonem appellari voluit, duobus nominibus in vnum coaleſcentibus. Ab Adaldago autem Haraldum baptizatum & religione Chriſtiana imbutum fuiſſe, memoriæ proditum eſt. Idq; circiter annum à nato Chriſto 946. Etſi autem vt diximus, pacis conditiones ab Ottone oblatas inire atq; acceptare coactus fuit Haraldus, interim tamen limites, quos Carolus Magnus conſtituerat, integri atq; immutati permanſerunt, nimirum vt Regnum Daniæ Eidora flumine terminaretur, quod Henricus Auceps Sliâ & Hexamilio concluſerat. (*VVitichindus lib.1.fol.15. Ad Oram quoque fluuium Danorum Imperium, erat legendum. Ad Eidoram quoque flurium.*) Sed & Marchionatum inſtitutum paſſus eſt Otto Imperator antiquari, & veteri iure & conſuetudine regionem

illam

Digitized by Google

illam adminiſtrari, quod putaret gentem fortiſſimam melius manſuetudine, quàm ferro, ſub iugo contineri poſſe. Ita & ciuitas Sleſuicenſis & Ducatus in Regis manſit ditione & poteſtate, qui ibi præfectum conſtituit, quemadmodum ipſius Maiores, & qui ſucceſſerunt Reges facere ſoliti fuerunt, quoad illa Iutiæ pars in Ducatum Sleſuicenſem euecta fuit. Nam & à primordio Regni Daniæ id obſeruatum fuiſſe, teſtantur Hiſtorici. Et quidem regnante Vigeberto, & qui ei ſucceſſit Wermundo, hoc eſt anno ante Chriſtum natum 184. Ciuitas Sleſuicenſis Præfectum habuit virum clariſſimum Frovvinum, quem etiam Wermundus Rex ſibi affinem adſciuit, filia eius filio ſuo Vffoni in matrimonium collata, Illuſtriſſimi viri affinitate vtiliſſimum regni gerendi ſubſidium recepturo, *vt verbis Saxonis vtar lib.* 4. Frovvinus autem poſtea ab *Atislo Sueco*, cum quo ſingulari certamine congreſſus eſt, occiſus eſt, relictis duobus filijs *Ketone* & *VVigone*. Quorum alter *Keto* nimirum & ipſe Sleſuicenſium Præfectus fuit, *de quo multa Saxo.* Ita & ciuitas Sleſuicenſis regnante Nicolao Præfectum Elinonem nomine habuit, de quo ſuo loco. Quis autem Vrbi præfuerit Haraldi tempore, hactenus non repperi. *Et de his hactenus.* Atque ab eo tempore Cherſoneſus Cimbrica Idolatriæ & Paganiſmo valedixit, & Chriſtiana Religio florere cœpit. *(Helmold. 9.)* Nam & Otto eadem tempeſtate tres Epiſcopatus fundauit, Sleſuicenſem, Ripenſem, & Arhuſienſem, eosque Archiepiſcopo Hamburgenſi, tanquam Metropolitano ſubiecit. *(Eo tempore Dania Ciſmarina, quam Iutland incolæ vocant, in tres diuiſa Epiſcopatus, Hamburgenſi Epiſcopatui ſubiecta eſt. cap. 2. libr. 2. Abbas Stadenſ. fol. 106. & Helmold. cap. 9. Dania plenè recepit fidem, & diuiſa in tres Epiſcopatus Hamburgenſi Metropoli ſubiectos, &c.)* Cui etiam poteſtatem fecit

mittendi Epiſcopos in Ducatum Sleſvvicenſem, Idq; longo tempore obſeruatum fuit. Qua de cauſa Agapetus Papa Hamburgenſi Eccleſiæ garatulatur, de gentium ad fidem Chriſtianam conuerſione, & omnia quæ à Prædeceſſoribus ſuis Gregorio, Nicolao, Sergio, & cæteris Pontificibus, Archiepiſcopatui Bremenſi conceſſa ſunt, ipſe Epiſcopo Adaldago largitur & concedit. Et inter alia, ei ius ordinandi Epiſcopos ſua vice, tam in Dania, quàm in aliis Septentrionis regionibus, Apoſtolica authoritate tribuit. (*Ad. c. 2. 2. Annal. fol.* 106.) Quamuis tandem aliquot annos poſt, beneficio Pontificis Romani, Ducatus Sleſuicenſis vnà cum Dania à Iuriſdictione Hamburgenſi exemptus ſit, vt infra ſuo loco demonſtrabimus. Haraldus autem Chriſtianitatem, quam ſemel amplexus erat, in Regno ſuo latiſſimè propagauit, & conſtanter retinuit. Vnde Regnum ſuum ſanctitate & iuſtitia confirmans, vltra mare in Nordmannos & Anglos ſuam dilatauit potentiam. *Ad. c.* 15. 2. Angliam etiam annos centum, poſt mortem Gudredi in Ditione & poteſtate Danorum permanſiſſe refert, *Adam.* 15. *cap. libr.* 2. atq; eo tempore Haraldum Heringum Filium, cum exercitu in Angliam miſiſſe, qui Inſula ſubacta, tandem à Nortumbris proditus ſit, & occiſus.

CAPVT IX.

Otto vocat Marcum Primus, dum colla repreſſit
Sclauis, mox Danum vicit & ipſe ferum.
Quem, docet vt Vagriam, Sleſuicum iuſſit adire
Cæſar, fundarat nam tria templa pius.

A. C. 946.

ADALDAGVS itaque primus, in Ducatu Sleſuicenſi & Dania, Epiſcopos ordinauit & conſecrauit.

Digitized by Google

crauit. Idque Imperatoris Ottonis iuſſu & mandato. (*De Adaldago Stadenſis. Tribus Ottonibus, fortiſſimis atque iuſtiſſimis Imperatoribus carus & familiaris erat Adaldagus, pro virtutum merito, & doctrinæ magiſterio, vt à latere eorum vix aut raro diuelleretur. fol.*109. *Igitur Adaldagus omnium primus ordinauit in Dania Epiſcopos, Haraldum in Sliaſvvig, Liafdagum ad Ripam, Reinhardum ad Arhuſam. fol.*106. *Annal.*) Adaldagus autem ex nobili familiâ *Meindorfiorum* prognatus, ex Canonico Hildesheimenſi exortus eſt Cubicularius, & poſtea Cancellarius Ottonis primi Imperatoris, totiusque Imperij, idque ex commendatione Cognati & Præceptoris ſui Adelvvardi Epiſcopi Ferdenſis. Hic Marconem nobili genere oriundum, Epiſcopum Sleſuicenſem conſtituit, Idque anno Chriſti 946. vel ſecundum calculum Chronici Bremenſis anno 952. (*Marco præfuit annis* 19. *& fuit Epiſcopus Sleſuicenſis ſecundus. nam ante ipſum Ericus præfuit. Helmold. c.*12.) *Genere illuſtris, ætate iuuenis, decorus ſpecie, morumq; probitate ſpecioſior. Ad. l.*2.*c.*1. Marco propter ſummam eruditionem, pietatem, & in rebus agendis dexteritatem, apud Ottonem, principem locum obtinuerat, & Cancellarij munere functus erat. Sed & eius opera & conſilio Otto Secundus, & Tertius, quoad vixerunt, vſi ſunt. Quibus de cauſis Otto Imperator Aldenburgenſi vrbi eum Pontificem dederat, eiusque ditioni omnem Obotritorum regionem vſque ad Penim fluuium, & oppidum Deminum ſubiecerat. Nam Slauis deuictis & ſubiugatis, vrbs Aldenburgenſis, quæ in Wagria ſita eſt, & Stargardia lingua Slauonica, hoc eſt vrbs antiqua appellata fuit, Chriſto nomen dederat, vnà cum numeroſa eius Regionis plebe. Ea autem tempeſtate, vrbs Sleſuicum Imperio Romano ſubiecta, ſuperiorum temporum bellis direpta, agerque omnis qui à lacu Slia ad Eidoram protenditur

vaſtatus & incultus erat, qui alioqui optimus & fertilis eſt, vt & vbertate & varietate fructuum & magnitudine paſtionis facile ſolo Holſatico antecellat. Ita & Wagria, quæ & ipſa bonitate agrorum & copia fructuum abundat, à plebe & cultura hominum deſerta erat. Quibus rebus fiebat, vt Epiſcopus prouentus nullos, vel exiguos ſaltem haberet, vnde ſeſe aleret ac ſuſtentaret. Eam ob cauſam, & quòd Marco vir experientiſſimus & induſtrius eſſet, ei & Epiſcopatus Sleſuicenſis commiſſus fuit (*Ciuitatem opulētiſſimam Sleſvvic eiuſdem Marconis iuri delegauit Imperator. Helmold. Qui præfuit annis* 19. *vt Frater meus notauit ad Helmoldum.*,) Huc accedebat commendatio ſanctitatis, pietatis, & diligentiæ, quam in erudiendis Wagriæ & Obotritorum populis adhibuerat, vt quos ipſe primus religione Chriſtianâ imbuerat, & baptizârat. Quod & ipſum Marco, quamdiu Sleſuicenſi Eccleſiæ præfuit, magnâ cum laude exequutus eſt, docendo, prædicando, baptizando, remque diuinam faciendo vſque ad extremum vitæ ſpiritum, magnaque fide & conſtantiâ, quâ præditus, pericula quæ ſibi imminebant, ſpreuit atque contempſit. Tandem poſt multos labores exantlatos, placidè in Domino obdormiuit Marco, & ſepultus eſt. Eo autem mortuo peculiarem nacta eſt Eccleſia Sleſuicenſis Epiſcopum, vt deinceps oſtendemus. (*Poſt obitum Adaldagi tota regio Iutlandiæ in duos Epiſcopatus bipartita eſt, tertio apud Arhuſen deficiente. Annal. fol.* 113.) Atque ab eo tempore vnà cum Religione Chriſtianâ, læta quoque & optata pax florere cœpit, cuius commoda ac beneficia experti ſunt & Wagria & Dito Sleſuicenſis. Eo. n. tempore vrbs Sleſuicum cum ditione adiacente, quæ à lacu Sliâ ad Egdoram fluuium protenditur, Romano ſubiecta erat Imperio, habens terram amplam & ſpatioſam, frugibusq; fertilem & copioſam, ſed maximè

nè deſertam, eò quòd inter Oceanum & Balthicum mare quotidianis excurſionibus & inſidiarum iactu-ris attereretur. Poſtquam autem miſericordia Dei, & virtute Magni Ottonis pax omnia poſſedit, deſertæ Wagriæ & Sleſuicenſes Prouinciæ habitari cœperunt. *Helmold.* Vſque adeò vt nullus penè locus, quantumuis exiguus reliquus fuerit, qui vrbibus, vicis, & ædibus ſacris non eſſet ornatus. Quæ omnia Dei benignitati, & Ottonis pietati & ſapientiæ accepta referenda ſunt. (*fol.11.Helmold.*) Atque harum vrbium & habitationum inditia in Syluâ, quæ ab vrbe Lucilenburgâ (Crantzius Luttelenburg nominat in Vandaliâ) Sleſuicum vſque porrigitur, deprehendi poſſe ſcribit Helmoldus. (*Cap.49. Helmoldus Lutilenburg appellat. Albertus Crantz.lib.6.cap.14.Lutkenburg legit; Kanutus interfectus eſt in vrbe Lutilenburg.cap.31. Helmold.c.57. Percuſſit omnem terram Planenſem, Luttilenburgenſem, Aldenburgenſem, omnemq́ regionem quæ incboat à riuo Sualen, & clauditur mari Balthico & flumine Trabena. Idem Helmoldus cap.84. Oportunum videbatur, vt ædificaretur Eccleſia in Lucelenburg & Rathecoue. Creuit ergo opus Dei in terra VVagirenſi. Et cap.95. Dominus Epiſcopus venit in Lucelenburg, perlatusq́ Bozoue multis illic diebus decubuit.*) Cuius vaſta ſolitudo, & vix peruia, inter quercus maximas, ſulcos, quibus iugera ipſa quondam diuiſa fuerint, indicet & oſtendat. Et ego quidem Helmoldi verba de Syluâ illâ accipienda exiſtimo, quæ & noſtrâ ætate latiſſimè patet, hoc eſt, milliaria, ſi rem ad amuſſim examinare volumus, ſeptem vel octo, ab vrbe nimirum Kilonenſi, vbi initium eſt Danici ſaltus, (vulgo der Deniſche Waldt/) qui deinde Huttam, Buſtorpium, Gottorpiam, vbi Pola nominatur, protenditur tractu longiſſimo, & continuo, & quidem milliarium, vt diximus, octo vel nouem. Atque in his ſyluis vrbes quoque ſitas fuiſſe, idem

Helmol-

Digitized by Google

Helmoldus autor eſt, idq; ex ruderibus, & vallorum reliquijs, & ſtructurâ, nec non ex riuis, in quibus aggeres in vſum molarum aquis colligendis congeſti ſunt, haud obſcurè colligi poteſt, omnem autem ſaltum à Saxonibus habitatum fuiſſe, conſtat, Nam Germani & Saxones. quos Auguſtus, teſte Suetonio *cap.* 21. trans Albim fluuium ſummouit, in Holſatiâ, Wagriâ, & Ducatu Sleſuicenſi conſederunt multos annos. Et tandem Britanniæ Inſulæ opibus & commoditate allecti, relicto ſolo Patriæ, Britanniam occuparunt. Ita factum eſt, vt Wagria & Ducatus Sleſuicenſis incolis vacuus, deſertus iaceret. Atq; hoc ita ſe habere, teſtimonio & authoritate *Bedæ* comprobatur, qui *libro* 1. *cap.* 15. ita ſcribit: *Angli de Patria illa, quæ Angulus dicitur, & ab eo tempore vſque manere deſerta inter Prouincias Vitarum & Saxonum perhibetur, &c.* Quamuis alij *Iutarum* legendum cenſeant. Ego verò *Vitarum* vocabulum retineo. Nam adhuc in Ducatu Sleſuicenſi reliquiæ exſtant *Vitarum.* Hinc *Sundvit*, quaſi dicas *Vitæ auſtrales* Vide Cambdenum fol. 58. (*VVagerlandiam dictam exiſtimo à voce* Wagen/ *Germanica & Saxonica, quod Latini periclitari dicunt. Vnde* Wagehelſe / *qui lucri cauſa in diſcrimen vitam & fortunas adducunt & periclitantur. Quales fuiſſe illos, qui in Angliam inuaſerint, veriſimile eſt.)*

CAPVT X.

DANIA pacata, Eccleſijsq; conſtitutis, Otto Imperator in Germaniam rediit. Haraldi Regis mater, *Thyra*, vidua Gormonis, quam Saxo *caput maieſtatis Danicæ* appellat, cum videret, excurſiones & irruptiones quotidie à Ger-

à Germanis alijſq; fieri, ſecum deliberare cœpit, quanam ratione huic malo occurri poſſet: eoque magis, quòd indignè ferret, Danicam gentem, quæ hactenus exteris terrori fuiſſet, & finitimis bella intuliſſet, nunc eò redactam eſſe, vt ægrè hoſtem ſuis finibus prohiberet, & regionem ab iniuriâ defenderet. His rebus permota, popularibus & ſubditis ſuis autor fuit, & ſuaſit, vt vallum à mari Orientali ad Occidentale excitarent & ducerent, quo Iſthmus Cimbricæ Cherſoneſi clauderetur, & contra incurſum hoſtium muniretur. Hac enim ratione poſſe excludi exteros, quòd vallo clauſa Peninſulâ, nemini aditus pateret. Id hoc facilius eis perſuaſit, quòd Iſthmus Cherſoneſi, hoc eſt, Intercapedo & terra inter duo illa maria, vnius ſaltem eſſet milliaris Germanici, ideoque nullo negotio contra tranſgreſſionem Germanorum ſepiri ac muniri poſſet. His rebus adducti, & authoritate Reginæ permoti, opus illud admirabile & æternâ memoriâ dignum, aggredi conſtituerunt. Et vt in opere tanti momenti, laboris æqualitas ſeruaretur, anguſtias illas Iſthmi inter ſe partiti ſunt, idque ſortibus opere diuiſo. Quarum vna pars Scaniæ, alia Selandiæ, terra Fioniæ excitanda atque vallanda ſorte obtigit. Scaniæ illa pars cecidit, quæ à portâ illâ, quæ vulgo *Kalegatum* appellatur, *Hollingſtedium* vſque protenditur: Selandis autem & Fionibus portio illa, quæ à portâ verſus Sliam vergit, obuenit. Cuius rei adhuc veſtigia euidentiſſima ſuperſunt, & antiquitatis ſtudioſo ad oculum demonſtrari poſſunt Et quò cibariorum copia ſuppeteret, commeatum ad alendam multitudinem eorum qui foderent, & opus facerent, Iuti & Sleſuicenſes ſubleuarunt, & comportarunt. Vallum autem etiam foſſa alta circumdederunt & cinxerunt, quæ adhuc vbique conſpicitur. Murum multis poſt annis, Waldemarus

Rex,

Rex, deuictis Slauis, ductore Abſalone Epiſcopo Sleſuicenſi, pro ſua in Patriam pietate & beneuolentiâ ex cocto latere conflatum, excitauit, & vallo impoſuit; vt potius valli occiduos lapſus, ſolidior nouæ molis ſtructura reficeret, quàm debilem eius ſitum crebrior in poſterum ruina ſubmitteret, vt Saxo loquitur: & quod Slaui, quos Carolus Magnus in tranſalbinam Saxoniam traduxerat, Ducatum Sleſuicenſem aſſiduè excurſionibus vaſtarent, ita vt ſolitudini penè ſimillima eſſet. Murus ille multis in locis ſeptem pedes latus, & octodecim altus adhuc hodie deprehenditur, quamuis magnâ ex parte lateres eruti, & murus dirutus ſit, ita vt faltē rudera ſuperſint. Nā ex lateribus illis templum Sueſingenſe conflatum & exſtructum eſt, & omnes penè furni, quibus panem in locis vicinis pinſunt & decoquunt agricolæ, ex ijſdem lapidibus compacti ſunt. Lateres in pago *Schubuia & Hesbuia* cocti fuerunt. Nam & ibi fornaces lateritiæ & calcariæ fuerunt, quarum adhuc hodie veſtigia ibi videre licet. Calcem ex Gotlandia comportarunt, & nauibus aduexerunt. Vallum in ſummitate latitudinem habet triginta, quadraginta, & quibuſdam in locis quinquaginta pedum. Longitudo eſt vnius milliaris Germanici, vel ſex Italicorum, vt rectè Hexamilium dici poſſit, quo nomine murum in Peloponneſo appellarunt, vt deinceps oſtendemus. Vallum quà Orientem ſolem ſpectat, initium capit à flumine Sliâ, & per dorſum Cherſoneſi protenſum vergit ad Occaſum *Hollingſtedium* vſque, idque paludes, quas æſtus maris Occidentalis ad flumen *Threnam* efficit, excipiunt, & hac ratione à parte maris vnâ, ad alteram vſque Peninſulam claudit. Porta vna in medio relicta fuit, per quam tranſitus daretur, quam *Kalegatum* nominant, appellatione inde petitâ, quòd in loco vndique patenti & aperto, nulliſque arboribus

ribus aut ſyluis impedito, ea ſita ſit, quaſi dicas, Kael/ ſchlecht/ vnd offen. Arcem etiam vel Caſtellum adhuc hodie monſtrant, vbi Thyra domicilium habuerit, non procul à pago *Denenvverko* paruo; quod vallo contiguum eſt & cohæret, idque adhuc, ea quæ ſuperſunt rudera, & vallorum veſtigia & foſſæ oſtendunt, vt certum ſit Tyram in ædificationem valli multum operæ poſuiſſe, omnique curâ incubuiſſe, vt eo Peninſula clauderetur, & muniretur, ad exemplum eius valli, quod ab Imperatore Seuero in Britanniâ ductum, Scotiam ab Anglis diuidit, (*vulgò vallum Seueri, Seuers Vvahl appellatum*) & vtramque regionem ab incurſionibus tutam reddit. (Vide *Camdenum fol.31. Habitabant, inquam, Romani intra vallum (quod Seuerum trans Inſulam feciſſe commemorauimus) ad plagam meridianam, quod ciuitates, fana, pontes, & ſtatuæ ibidem facta teſtantur.* Et *fol.32. Adrianus murum* LXXX. *mille paſſuum primus inter Barbaros Romanosq́; duxit, & fol.34.38.ac 43.*) Quod Tyræ, vt quæ in Angliâ nata & educata eſſet, cognitum & exploratum fuit. Etſi plerique rerum Gallicarum authores non contemnendi, Tyram huius operis inuentricem atque authorem primam non fuiſſe tradant: quòd vallum illud multis ante annis & penè ducentis, temporibus nimirum Caroli Magni inchoatum, & ædificari cœptum ſit. Inter quos *Annonius lib.4.Hiſtoriæ Francorum de Vallo* ita ſcribit; *Godefridus limitem Regni ſui, qui Saxoniam reſpicit, vallo munire conſtituit, eo modo, vt ab Orientali maris ſinu, (quem illi Oſterſolt nominant) vſque ad Occidentalem Oceanum, totam Eidoræ fluminis aquilonarem ripam munimentum valli prætexeret, vna tantùm porta dimiſſa, per quam Carra & Equites emitti & recipi poſſent. Diuiſo itaq́; opere inter Duces copiarum, domum reuerſus eſt, &c.* Huc vſque Annonius. Quibus conſentanea tradit Paulus Æmilius lib.3. his verbis: *Danorum*

Rex

Rex Godefridus finibus ſuis non contentus, dum Imperium Germaniæ bellis Francorum feſſæ, ſpe ſibi deſtinat, congredi cum Carolo auſus, terra victus, quòd Peninſulam incolens, mari ſe plus valere putaret, Daniam quà Francorum bello patebat, foſſa aggereq́ ac vallo præmuniịt, vna omninò porta relicta, intraq́ munitiones ad Oceanum vſque vtrimq́ promotas, retraxit Emporium (Sleſuicum ſcilicet) multarum gentium conuentu frequens. Sed & mari mox victus, poſitis cum vana ſpe ferocioribus animis, ſupplex pacem petens, impetrauit, &c. Hactenus Paulus Æmilius, qui vnà cum Annonio veriſſima de hoc vallo tradit. Nam & portæ reliquiæ, & veſtigia adhuc cuiuis obuia ſunt, & tranſitum præbent illis, qui ex Holſatia & locis finitimis Flensburgum iter faciunt. Vulgus, vt ſupra annotauimus portam *Kalegatum* nominat, quaſi dicas *portam carbonum*, vt quidam cenſent, (Cimbri enim *Kalen*, carbones, & *Gat* foramen appellant) quod per eam portam, *Hollingſtedio*, *Ellingſtedio*, & vicinis locis nemoroſis, carbones in pagos & oppida inuehantur. Quod friuolum eſt, & nulla ratione nititur. Veriſimilius eſt, à voce Kahl / quod nudum, detectum, & apertum ſignificat, nomen portæ impoſitum eſſe, quod ibi locus ſpatioſus & patens ſit, nulliſque arboribus impeditus, (daß da eine groſſe reume ſey) vt longè lateque circumſpiciendi vndique copia detur. (Omnia iam vepribus & dumis obſita.) Itaq; ſi Gallos tanquam bonos authores ſequamur, primum eius operis inceptorem & authorem Godefridum conſtituamus neceſſe eſt. Nam fœmineum id eſſe inuentum vt credam, vix adduci poſſum. Interim tamen Thyræ non minor laus tribuenda eſt, quæ vt Patriæ Regnique ſalus in tuto collocaretur, (quod inprimis Principi curæ eſſe debet,) opus illud ante annos ducentos, plus minus, inchoatum, & haud dubiè collapſum & attritum, refecerit & repararit, ad exclu-

Digitized by Google

excludendos Saxones, Slauos, & Germanos, qui quotidie in Ducatum Sleſuicenſem excurrerent & irrumperent. Cui poſtea, vt ſupra demonſtrauimus, murum Waldemarus adiecit & ſuperædificauit, & portam clauſtris cinxit. Sed & Regina Daniæ Margareta, quam Nigram nominant Scriptores, vallum tertiò reficiendum & inſtaurandum, muriſq; & foſſis pedum viginti muniendum curauit, idque circiter annum à nato Chriſto 1185. Canuto Waldemari Filio regnante, hoc eſt annos 380. poſt, quàm Thyra Regina vallum inſtaurauerat, temporibus nimirum Friderici Primi Imperatoris Romani. Cuius adhuc veſtigia ſatis multa ſuperſunt. Et hæc quidem de vallo illo, quod *Dennevverkum* nominat vulgus, quæ partim ex Hiſtorijs conquiſiuimus, partim diligenti inquiſitione ac percontationibus accepimus, commemorare viſum fuit. Quod Dani exemplo aliarum gentium, hoſtis propulſandi, patriæque in tuto collocandæ cauſa, exædificarunt & ſtruxerunt. Nam ſi quis exiſtimat, Danos ſolos Cherſoneſum Cimbricam aggere & vallo clauſiſſe, is longè fallitur, cum conſtet Græcos duobus in locis idem tentaſſe & perfeciſſe, quemadmodum ex Herodoto & Xenophonte, alijſq; colligere licet. Ita Dercyllidas, cum Thraces Cherſoneſum infeſtarent, eam à parte maris vna ad alteram muro ſepiuit, *teſte Xenophonte libr. 3. Hiſtoriarum Græcarum* (*fol.* 380.) Et Miltiades Iſthmum ab vrbe Candiâ ad Pactium mare præſepſit, ne Abſynthij excurſionibus regionem vaſtarent, qui triginta ſtadiorum eſt. *vt Herodotus tradit.* (*lib.* 6.) Ita Abſynthios cohibuit, ne excurrerent. Omnium autem Iſthmo noſtro ſimillimus eſt Corinthiacus, in ea parte Græciæ, quæ Peloponneſus, nunc Morea appellatur, & omnium ſcriptis celebratur, ſiue ſitum reſpicias, ſiue latitudinem. Nam & hic inter duo ingen-

tia maria Ionium ſcilicet & Ægeum iacet; de quo *Ouidius*:

> *Æquora bina ſuis oppugnat fluctibus Iſthmum,*
> *Et tenuis tellus audit vtrumq; mare.*

Et latitudinem habet eandem, quadraginta nimirum ſtadiorum, vt *Hermolaus Barbarus* notauit, quæ quinque Italica milliaria conficiunt, alij ſex milliarium ſpatio eum definiunt. Vnde & murum, qui à mari ad mare in Iſthmo Corinthiaco deductus eſt, caſtrenſi vocabulo Hexamilium vocarunt, atq; nos, Græcos ſequuti, & vallum Danorum Hexamilium nominamus. *Strabo lib.* 8. *Δίολκον* nominat, per quem à mari ad mare plauſtris nauiculas tranſuehere ſolent, periculi vitandi & compendij cauſa, eumq́; *πεντήκοντα*, hoc eſt quinquaginta ſtadiorum eſſe ſcribit, vt & *Paulus Iouius*, vocabuli originem rationemq́ue ſequutus. Murus autem ille multis ante Chriſtum natum annis ædificari ceptus eſt, & quidem Xerxis tempore. Nam cum è Græcia in Peloponneſum bello Perſico frequentes irruptiones fierent, Peloponneſij, quò patriam in tuto collocarent, conſternati clade Spartani Leonidæ, apud Iſthmum congregati communibus ſuffragijs murum à mari ad mare ducere decreuerunt, hoc eſt à Lechæo ad Cenchræas *teſte Diodoro lib.* 11. Quod opus aggreſſi, aliquot hominum millia dies ac noctes continuos ſine vlla quiete elaborarunt, alijs ligna, alijs lapides, alijs lateres, alijs corbes harena repletos comportantibus & conuehentibus. Itaque intra dies pauciſſimos murus ille ſtetit. Populi, qui opus fecerunt, apud Herodotum in Vrania enumerantur. Quem tamen Athenienſes, bello Peloponneſiaco victores, poſtea demoliti ſunt, quod cauſarentur, ſe illo opere Perſis proditos fuiſſe. Murus autem ille poſtea reædificatus, vſque ad Patrum noſtrorum memoriam ſtetit, & quidem vſque ad annum redemptio-

Digitized by Google

demptionis noſtræ 1453. Quò tempore Amurates Imperator Turcarum, quò facilius Peloponneſo potiretur, Hexamilium demolitus eſt, & Peninſulam vaſtauit, incolis partim interemptis; partim in ſeruitutem abductis. Veneti autem poſt acceptam hanc cladem Hexamilium deſtructum intra decimum quintum diem reſtaurauerunt, opera 40000. hominum, quos muro ſarciendo & redintegrando adhibuerunt. Et ita ſemper Turcis atque Chriſtianis inprimis curæ fuit, Hexamilium vel reficere vel demoliri; quòd in eo magnam vim ac præſidium poſitum eſſe animaduerterent, ad impetum hoſtium ſuſtinendum, & ab ingreſſione propulſandum. Atque in ea rē explicandâ, longiores, quàm par eſt, fuimus, his de cauſis, vt oſtenderemus Corinthum & Sleſuicum vrbes, & vtriuſque Iſthmum rectè inter ſeſe conferri poſſe, quòd in multis conueniant. Et primùm in eo, quòd vtraque vrbs in Iſthmo, inter duo ampliſſima maria ſita ſit. Item quod multi Iſthmum perfodere conati ſunt, ita & Cimbricnm: Deinde, quòd vtriuſque Iſthmi, hoc eſt, terræ anguſtæ inter duo illa maria, intercapedo & ſpacium, eiuſdem ſit latitudinis, hoc eſt, ſex vel quinque milliarium Italicorum. Tertiò, quod & Græci & Dani Iſthmum muro & vallo cinxerint & ſepſerint. Item, quod vtraque vrbs, omnium teſtimonio, florentiſſima, potentiſſima, & ampliſſima fuerit, Poſtremò, quòd variam vtraque experta ſit fortunam, & tandem deleta & proſtrata iaceat, ita vt emergere non poſſit. In eâ autem re Græcis Dani anteponendi videntur, quòd Iſthmum non tantum muro, ſed & vallo foſſisque altiſſimis clauſerint. Illud etiam addendum videtur, quod & ſupra attigimus, Imperatorem Seuerum in finibus Scotiæ & Angliæ vallum excitaſſe, atque ædificaſſe contra Pictonum & aliarum gentium incurſiones, quod Sco-

tiam ab Angliâ interfluente flumine Tueda diuidit. Quæ omnia hic congerere, operę pretium viſum eſt, vt oſtenderemus Danos, neque nouum, neque temerè quidquam tentaſſe, quod vſum nullum præberet; ſed quod ab alijs, & quidem à Græcis, qui omnium hominum ſapientiſſimi habiti fuerunt, antea factitatum eſſet, idque patriæ conſeruandæ & in tuto collocandæ cauſa, idem quoque illos effeciſſe ac præſtitiſſe. Ideoq; laudem maximam, & memoriam ſempiternam adeptos eſſe, quàm, quoad operis iſtius reliquiæ vllæ, aut veſtigium ſupererit, nulla vnquam delebit obliuio: culpandam autem poſteritatem, quæ vallum vnà cum muro diruendum & exſcindendum permiſerit, quem abſque vllis ſumptibus & labore ſartum tectum integrumq; conſeruare & debuiſſent & potuiſſent. Imò opus illud per ſeipſum conſtare, ſeque tueri potuiſſet, quòd ea eſſet firmitate, modo ab eo demoliendo & violando vulgus manus continuiſſet, idque Principes edixiſſent. Et hæc de opere Danorum ſatis ſuperq;. Nuuc ad inſtitutam narrationem redeamus.

CAPVT XI.

Pax placida vt fuerat Danis, tunc Præſul Haraldus.
Vt populo tradat dogmata ſancta, venit.
Natus at expulſo Genitore, fideq; negata
Chriſti, contemerat ſacra rapitq; bona.

A. C. 951.

MARCONE Epiſcopo defuncto, Eccleſia Sleſuicenſis peculiarem adepta eſt Epiſcopum Haraldum, qui ab Hadaldago Meiendorfio Sleſuicum miſſus fuit, vt Eccle-

Digitized by Google

Eccleſiæ & Epiſcopatui præeſſet. Fuit hoc anno à Chriſto nato 951. (*Annal. fol.* 106. *Defuncto Marcone, Sleſvvic ſingulari Pontifice honorata eſt. Helmoldus cap.*12.) Nam Hadaldagus cum videret verbum Dei diſſeminatum quotidie creſcere, meſſem illam minimè negligendam exiſtimabat. Idque quòd Haraldus Rex Chriſto nomen dediſſet, & quòd iam bello confecto paceq́ue conſtitutâ, finibus Regni muniendis, valloq́; claudendis Dani occupati eſſent, & tranquillitas quædam Eccleſiæ obtigiſſe videretur. Itaque Haraldum Epiſcop. qui idem cum Rege nomen haberet, & tam eruditionis præſtantia quam vitæ moruimq́; integritate conſpicuus eſſet, deſignauit & delegit Hadaldagus, qui illam docendi prouinciam in Ducatu Sleſuicenſi ſuſciperet. Is eſt, ni fallor, quem Saxo Haricum nominat, & alij omnes. (*Ada.c.*2.*lib.* 2.*Adaldagus primus ordinauit in Daniam, Haraldum in Sleſuich, Liafdagum ad Ripam, Reginbrandum ad Arhuſiam. Quibus etiam commendauit illas Eccleſias, quæ trans mare ſunt, in Fionia, Selandia, Scania, ac in Suenonia. Id factum eſt anno Adaldagi* XII. Et *cap.* 16. *libr.* 2. *Ada. Epiſcopi qui in Daniam ordinati ſunt, vt Hared, Liafdag, Reginbrand, & poſt eos Harig, Stercolf, Folgbract, Adalbrig, Mera, & alij. Annal. fol.*110. *Cæterorum verò Epiſcoporum vix aliquem ſic clarum prodidit antiquitas, præter Liafdagum Ripenſem, qui & miraculis celebris fuit, & tranſmarinis prædicauit Sueonibus & Normannis.*) De Haraldo Rege narrant Hiſtorici, eum tanta erga Deum religione & pietate fuiſſe, vt inter omnes Reges, plaga aquilonaris, qui cum eo conferri poſſit, habuerit neminem. Nam in hoc vnum incubuiſſe fertur, vt Regnum Daniæ viris religioſis & ſacerdotibus, qui verbum Dei diſſeminarent & publicarent, abundaret, & vt Eccleſia Dei indies magis magisq́; incrementa caperet. In rebus autem ciuilibus & politicis, vt & Iure conſtituendo adminiſtrandoque

tiam ab Angliâ interfluente flumine Tueda diuidit. Quæ omnia hic congerere, opere pretium viſum eſt, vt oſtenderemus Danos, neque nouum, neque temerè quidquam tentaſſe, quod vſum nullum præberet; ſed quod ab alijs, & quidem à Græcis, qui omnium hominum ſapientiſſimi habiti fuerunt, antea factitatum eſſet, idq́ue patriæ conſeruandæ & in tuto collocandæ cauſa, idem quoque illos effeciſſe ac præſtitiſſe. Ideoq́; laudem maximam, & memoriam ſempiternam adeptos eſſe, quàm, quoad operis iſtius reliquiæ vllæ, aut veſtigium ſupererit, nulla vnquam delebit obliuio: culpandam autem poſteritatem, quæ vallum vnà cum muro diruendum & exſcindendum permiſerit, quem abſque vllis ſumptibus & labore ſartum tectum integrumq́; conſeruare & debuiſſent & potuiſſent. Imò opus illud per ſeipſum conſtare, ſeq́ue tueri potuiſſet, quòd ea eſſet firmitate, modo ab eo demoliendo & violando vulgus manus continuiſſet, idq́ue Principes edixiſſent. Et hæc de opere Danorum ſatis ſuperq́;. Nuuc ad inſtitutam narrationem redeamus.

CAPVT XI.

Pax placida vt fuerat Danis, tunc Præſul Haraldus.
Vt populo tradat dogmata ſancta, venit.
Natus at expulſo Genitore, fideq́; negata
Chriſti, contemerat ſacra rapitq́; bona.

A. C. 951.

MARCONE Epiſcopo defuncto, Eccleſia Sleſuicenſis peculiarem adepta eſt Epiſcopum Haraldum, qui ab Hadaldago Meiendorfio Sleſuicum miſſus fuit, vt Eccle-

Eccleſiæ & Epiſcopatui præeſſet. Fuit hoc anno à Chriſto nato 951. (*Annal. fol.* 106. *Defuncto Marcone, Sleſvvic ſingulari Pontifice honorata eſt. Helmoldus cap.*12.) Nam Hadaldagus cum videret verbum Dei diſſeminatum quotidie creſcere, meſſem illam minimè negligendam exiſtimabat. Idque quòd Haraldus Rex Chriſto nomen dediſſet, & quòd iam bello confecto paceque conſtitutâ, finibus Regni muniendis, valloq; claudendis Dani occupati eſſent, & tranquillitas quædam Eccleſiæ obtigiſſe videretur. Itaque Haraldum Epiſcop. qui idem cum Rege nomen haberet, & tam eruditionis præſtantia quam vitæ morumq; integritate conſpicuus eſſet, deſignauit & delegit Hadaldagus, qui illam docendi prouinciam in Ducatu Sleſuicenſi ſuſciperet. Is eſt, ni fallor, quem Saxo Haricum nominat, & alij omnes. (*Ada. c.* 2. *lib.* 2. *Adaldagus primus ordinauit in Daniam, Haraldum in Sleſuich, Liafdagum ad Ripam, Reginbrandum ad Arhuſiam. Quibus etiam commendauit illas Eccleſias, quæ trans mare ſunt, in Fionia, Selandia, Scania, ac in Suenonia. Id factum eſt anno Adaldagi* XII. Et *cap.* 16. *libr.* 2. *Ada. Epiſcopi qui in Daniam ordinati ſunt, vt Hared, Liafdag, Reginbrand, & poſt eos Harig, Stercolf, Folgbract, Adalbrig, Mera, & alij. Annal. fol.*110. *Cæterorum verò Epiſcoporum vix aliquem ſic clarum prodidit antiquitas, præter Liafdagum Ripenſem, qui & miraculis celebris fuit, & tranſmarinis prædicauit Sueonibus & Normannis.*) De Haraldo Rege narrant Hiſtorici, eum tanta erga Deum religione & pietate fuiſſe, vt inter omnes Reges, plaga aquilonaris, qui cum eo conferri poſſit, habuerit neminem. Nam in hoc vnum incubuiſſe fertur, vt Regnum Daniæ viris religioſis & ſacerdotibus, qui verbum Dei diſſeminarent & publicarent, abundaret, & vt Eccleſia Dei indies magis magisq; incrementa caperet. In rebus autem ciuilibus & politicis, vt & Iure conſtituendo adminiſtrandoque

doque tanta fuit induſtria, perſpicacitate, & ſolertia, vt non tantum Dani, ſed & Saxones & Friſones, eius Sanctiones & Conſtitutiones pro legibus ſeruarint, & adhuc pro autoritate viri eaſdem ſaluas inuiolatasq; retineri ac conſeruari, ſummopere contendant. (*Vide Leges veteres Friſonum Salicas.*) Interim tamen, vt ſunt humana, variam & ipſemet expertus eſt fortunam. Nam filius eius Suenotto, in cuius quaſi gremio ac amore, Haraldi Patris ætas iam ingraueſcens placidè ac tranquillè conquieſcere debebat, Patrem perſequi & oppugnare cœpit, quòd diutius pater ſuperſtes viueret, quàm filius vellet atque optaret. Erat autem Haraldus Iuſtitiæ amantiſſimus ac obſeruantiſſimus, pietatisq; cultor maximus atque eximius, ita vt apud exteras etiam gentes ob æquitatem gratioſus eſſet, ſummoq; in honore ac veneratione haberetur. Qua de cauſa in odium & inuidiam & Filij & Procerum adductus, maximis incommodis conflictatus eſt. De Haraldo Epiſcopo Sleſuicenſi peculiari, & primo, nihil memoriæ proditum eſt, niſi quòd commiſſum ſibi munus quàm diligentiſſimè exequutus ſit, & in Eccleſijs conſtituendis, Deiq; verbo propagando & publicando fidelem operam præſtiterit. Cumque Eccleſiæ Sleſuicenſi decem annos præfuiſſet, ex hac vitâ in cœlum emigrauerit. Et hæc primordia miſericordiæ diuinæ eiuſmodi incrementa ſubſequuta ſunt, Dei benignitate, vt ab illo tempore, in hodiernum diem, Eccleſiæ Danorum, multiplici Borealium gentium fructu redundare videantur.

Ad.c.3.2.

***

CA-

CAPVT XII.

Maximus accedit, Regem, tunc flamen Adalgus,
Quem ſtimulis agitat dira Megæra ſuis,
Vt grex ſaluetur Chriſti, delictaq; culpet
Sæua, ſed haud animo gaudia vera capit.

A. C. 961.

HARALDO ſucceſſit Adaldagus Epiſcopus Sleſuicenſis, vt ex Catalogo vetuſtiſſimo, cuius mihi copiam fecit vir doctus & Mathematicus inſignis M. Petrus Scriba, colligere licet. De eius vita, genere, & rebus geſtis nihil memoriæ proditum eſt. Quibus de cauſis, & quod nemo eorum, quos ego legi, Adaldagi Epiſcopi Sleſuicenſis mentionem faciat, ego adducor vt credam, Adaldagum Archiepiſcopum Hamburgenſem in Catalogum Epiſcoporum Sleſuicenſium relatum eſſe, quòd Epiſcopo Haraldo mortuo, ipſe Epiſcopi partes ſuſtinuerit, & Suenottem ad pietatem & religionem Chriſtianam, quam abnegarat, retinendam hortatus ſit. Quamuis apud eum nihil profecerit. Item quod Epiſcopos multos deſignauerit, & in Daniam miſerit, quorum nomina apud *Abbatem Stadenſem* exſtant, & hæc quidem, *Hæred* vel *Haraldus*, *Liafdagus*, *Reimbraodus*, *Harigus*, *Stercolphus*, *Folbrechtus*, *Adelbrechtus*, *Merhe Odinkaris*. Et quidem *Haraldus*, vt oſtendimus, *Sleſuicum*, *Liafdagus Ripam*, *Reinbrandus Arhuſiam, ab eo miſſus, & Eccleſijs præfectus fuit.* (Adamus lib. 2. cap. 16. & Annal. fol. 110.) *Folcbertus in Eccleſiam Sleſuicenſem ſucceßit Haraldo mortuo*, vt poſtea explicabimus. *Liafdagus ob miracula quæ edidit celebris fuit, & Sueonibus ac Normannis Euangelium publicauit. Odinkarus*

Digitized by Google

Danus nobili familia prognatus, ab eo in Suetiam miſſus, munus ſuum fideliter adminiſtrauit, quòd pietate & doctrina præſtaret. Aldenburgenſem autem Eccleſiam Edoardus adeptus eſt, qui magnam Slauorum multitudinem ad Chriſtum conuertit, quem & ipſum Adaldagus ordinauit, vt Abbas Stadenſis & Helmoldus ſcribunt. Hoc tempore odium, quod Suenotto aduerſus Patrem mente conceperat, in actum erupit. Nam regni cupiditate adductus, Patrem ſolio imperij pellere ac deturbare cõſtituerat, idque de conſilio Procerum, qui à Religione Chriſtianâ abhorrerent, & Pyraticam in mari, vt hactenus conſueuiſſent, diutius exercere, grauiſſimo edicto prohiberentur. Huc accedebat, quòd Haraldus in homines facinoroſos & nefarios ſeuerè animaduerteret; prout à viris Religioſis, Sacerdotibus & Paſtoribus, ſui muneris ac officij eſſe, edoctus erat. Haraldus cum videret rem ad bellum ſpectare, neque vlla ratione componi poſſe, de conſilio eorum, qui fidem, quam ſemel Regi polliciti erant, ſaluam ac inuiolatam præſtare cupiebant, arma, licet inuitus ſumſit, & exercitum collegit. (*Vide Adamum lib. 2. cap.* 18. *& Annal. fol.* 110. *Conſilium habuit cum his: quos Pater ad Chriſtianitatem inuitos coegit.*) Cumque filius Patri pugnandi anſam præbuiſſet poteſtatemq; feciſſet, & vterque aciem inſtruxiſſent, Haraldus, cui filij ſalus magis quàm ſua ipſius curæ eſſet, hoc vnum petijt, vt filio parcerent, Dauidis exemplũ in eo ſequutus. Et, vt à primo tempore, quo regnare cœpiſſet, ſpem omnem & fiduciam in Deo collocauerat, ita & euentum fortunamq; belli vnicè eidem commendabat. Neque tam ſuum ipſius periculum, quàm filij facinus, & Eccleſiæ perſequutiones miſerabatur & deplorabat. Acriter vtrimque pugnatum eſt, multis vulneratis & cœſis. Sed tamen filius in eo prælio victor ſuperiorq; euaſit. Haraldus ſaucius ex acie profugit, & naui conſcenſa

Digitized by Google

ſcenſa *Vvinetam*, quæ Slauorum ciuitas erat, & olim *Iulinum*, nunc *VVollinum* appellatur, delatus eſt. *(Olim Iumne appellatam Ada.lib.2.cap.*18.) Vbi præter ſpem ac opinionem, quòd homines pagani, barbari, moribuſque inculti eſſent, benigne ac humaniter receptus, paucis poſt diebus ex eodem vulnere deficiens, in confeſſione Chriſti migrauit. Princeps optimus, qui non tantùm Regibus Deo chariſſimis annumerandus, ſed & in Martyrum numerum relatus eſt. (*Helmold, & Saxo lib.*10. *Ada. Ille noſter Haraldus, qui populo Danorum Chriſtianitatem primus indixit; qui totum Septentrionem Prædicatoribus & Eccleſijs repleuit, Ille, inquam, innocens vulneratus, & pro Chriſto expulſus, Martyrij gloria non carebit. c.* 18. *lib.* 2.) Qua de cauſa & eius memoriam in feſto Omnium Sanctorum, Maiores noſtri celebrarunt. nam eo die obijt. Annos regnauit L. Corpus Roskildiam tranſlatum, in Eccleſia, quam ipſe in honorem ſanctæ Trinitatis ædificauerat humatum eſt. Ad ſepulchrum eius cœcos viſum recepiſſe, aliaq; inſignia miracula edita eſſe, conſtanti fama ac traditione perhibetur. (Ad.B.) Haraldum autem Regem ſaucium interijſſe anno Domini 980. indicant verſus Epitaphij, qui in æde Trinitatis Roſkildiæ adſcripti ſunt:

Poſt natale Dei dum ſcripſimus Octoaginta
Nongentos, meruit ſcandere celſa poli.

A. 19. 2.

SVENOTTO autem, quòd Patrem ipſius hoſpitio excepiſſent, omniqúe amore ac beneuolentia proſecuti eſſent, Iulinis bellum indicit, & armis rem vindicare & experiri ſtatuit. Sed prælio victus & captus, vitam redimere & λύτρον perſoluere coactus fuit, magnâ pecuniæ ſummâ expenſâ. Ingenti autem hac clade nequaquam perterrefactus, ſui vlciſcendi ac vindicandi cauſa rurſus Iulinos adoritur, belli aleam pe-

 riclita-

riclitaturus. At rurſus victus, inq; poteſtatem eorum redactus redemptionis nomine, Procerum Regni liberos obſides dare cogitur, Qui cum ante pecuniam perſolutam, quæ redemptioni dicta erat, liberari non poſſent, parentes præſidijs & poſſeſſionibus ac rure vendito eos redemerunt. Suenotto adhuc ſibi victoriam pollicens, bellandi cupidus, tertiùm prælio contendit & vincitur: quòd Deus iniuriam & mortem Patri illatam non pateretur inultam. (*Et hæc nobis, inquit Adamus cap.* 21. *Iunior Sueno recitauit in auo ſuo contigiſſe iuſto Dei iudicio: quoniam illum dereliquit, quem Pater eius bonum defenſorem habuit.*) Ibi tum beneficio & liberalitate matronarum locupletum, captiuitate liberatur. Nam cum Regni Proceres, vt qui magno ære perſoluto liberos ſuos redemiſſent, in illius redemptionem nec poſſent nec vellent quicquam amplius erogare & conferre, tandem fœminæ miſertæ Regis capti, mundo muliebri, monilibus, & alijs ornamentis collectis, eum cuſtodia liberarunt. (*De Danis cæſis prope Glindeſmor, vide Helmoldum, qui* 20000. *interemptos eſſe memorat.*) Ita Rex, & regno facultatibusque omnibus exutus, conditiones, quas victores præſcripſiſſent, libens acceptauit, & inter alias, Iulinenſibus in Regno Daniæ liberè negociandi & verſandi copiam ac facultatem permiſit ac conceſſit, iuratusque promiſit, ſeſe memoriam omnium offenſionum & iniuriarum ex animo deleturum, neque vnquam ſui vlciſcendi cauſa quidquam aduerſus Iulinenſes tentaturum ac moliturum eſſe. Rex reſtitutus, quò beneficiorum acceptorum memorem & gratum erga illum ſexum ſeſe oſtenderet, lege latâ ſanxit, vt in poſterum fœminæ, eodem Iure quo maſculi, in bona tam mobilia, quàm immobilia parentibus & cognatis defunctis ſuccederent. Quo priuilegio adhuc in Daniâ fœminæ fruuntur. Sed & Rex Sueonum

num Henricus, magno exercitu collecto Daniam inuaſit, Suenonemque à Deo derelictum, qui in Idolis ſuis ſpem collocauerat, fudit fugauitque, & victor Daniam obtinuit. Sueno Regno ſpoliatus dignam à Deo zelote factis ſuis recepit mercedem. Et hæc, *inquit Adamus*, nobis iunior Sueno recitauit, auo ſuo contigiſſe iudicio iuſto Dei, qui illum dereliquit, quem Pater eius bonum defenſorem habuit. *A. c.* 21. Anno Domini 988. cum magnam Chriſtianorum perſequutionem in Daniâ Sueno Rex exercuiſſet, ſupplicibus Archiepiſcopus legatis, crebriſque muneribus laborabat, quatenus ferocis Regis animum manſuetum redderet Chriſtianis. Quibus ille reiectis in ſua nimirum crudelitate & perfidia ſæuire non ceſſauit. Vnde & vltio diuina Regem Deo rebellem eſt ſubſequuta. Nam cum contra Slauos bellum ſuſciperet, bis captus, & in Slauiam ductus, totieſque à Danis ingenti auri pondere eſt redemptus. Nec tamen adhuc Deum reuereri voluit, quem primò in morte Patris offendit, & deinde in nece fidelium irritauit. Tunc potentiſſimus Sueonum Rex Hericus, collecto exercitu, Daniam inuaſit & occurrit ei Sueno à Deo derelictus. Sed cum vtrimque bello nauali, (ſic enim gens illa confligere ſolet) omnes copiæ Danorum eſſent obtritæ, Hericus Rex victor Daniam obtinuit. *Stadenſ.* 111. *folio.* Suein ergo depulſus à Regno, dignam factis ſuis à Deo mercedem recepit.

Dum Sueno iratum Regem fugit impius, aras
Folcbartus mitra mox venerandus adit.
Vitæ magna ſuæ ſenſit diſcrimina, at acer
Poppo animum Regis mitigat vſque malum.

Anno 964. Folcbertus Epiſcopus Sleſuicenſis ab Adaldago, more ac ritu ſolenni ac conſueto creatus & conſecratus fuit. Abbas Stadenſis Epiſcoporum nomina, quos Adaldagus in Daniam miſit, recenſens,

& Folc-

& Folcbertum vel Folbrechtum memorat, vt & Catalogus Epiſcoporum. De cuius ortu, familia, genere, & rebus geſtis nihil memoriæ proditum eſt, niſi quòd ſummo in diſcrimine, magnis cum impedimentis conflictatus, verbum Dei propagare conatus ſit, ſed parum felici ſucceſſu. Nam Rex Sueno ſui vbique ſimilis, Religionem Chriſtianam, eosque qui illam profiterentur, adhuc perſequi non deſtitit, etſi tot tantisque calamitatibus & miſerijs fatigatum ac oppreſſum, tandem aliquanto mitiorem factum eſſe, veriſimile ſit. Mortuo Adaldago, Libentius Archiepiſcopus Bremenſis Succeſſor, Legatis & muneribus miſſis, animum Suenottonis crudelem ac ſanguinarium placare & Chriſtianis æquiorem reddere conabatur, ſed longe obſtinatior erat, quàm vt de propoſitâ ſententiâ ac conatu perſequendi Chriſtianos, cum vel periculum & calamitates quas perpeſſus erat, vel monitiones & preces Sacerdotum Dei abſtrahere ac depellere poſſent. Vnde & iuſto Dei iudicio in maiores adhuc longeque grauiores incidit miſerias & calamitates. Nam à Rege Suetiæ Erico, regno pulſus, & à ſuis deſertus, errabundus & inops auxilij ad Northmannos proficiſcitur, vbi tunc Thrucco rerum potiebatur. Is quod à Religione Chriſtiana omnino abhorreret, nulla erga Suenonem miſericordia ac compaſſione efficiebatur. Quâ de causâ ad Regem Angliæ Edoardum (*Adamus Adelraadum Edgaris filium nominat, c.* 25. 2.) auxilium petitum confugit. Edoardus qui memoriâ adhuc teneret, quàm feliciter Pater ipſius aduerſus Anglos pugnaſſet, & quaſque iniurias Dani iamdudum Anglis intuliſſent, ei ſuppetias ferre recuſauit, cum & hominis fidem ſuſpectam haberet. Hac ſpe itaque fruſtratus in Scotiam proficiſcitur, cuius vicem miſeratus Scotiæ Rex, hominem benignè ſuſcepit. Vbi & ſolitariam vitam agens in obſcuro de-

ſcuro de-

Digitized by Google

ſcuro delituit, quoad Rex Ericus diem ſuum obijſſet. Quatuordecim annos eum in Scotiâ exulaſſe, *ſcribit Adamus, Saxo* ſeptem annos.*cap.*28.*libr.*2.*& cap.*25.*eod.*Erico mortuo,Suenotto Proceres regni,qui ei authores belli contra Patrem ſuſcipiendi, & religionis explodendæ fuiſſent, anxie ſollicitare, precibusq; contendere,vt ab ijs in regnum reciperetur.Quò autem eò facilius peruenire poſſet,Religionis Chriſtianæ zelum & amorem præ ſe tulit, & ſimulauit.His artibus in regnum receptus fuit, idque conceſſu & permiſſione Regis Suetiæ,qui Suenottonis vitricus erat. Nam in vxorem duxerat Herici viduam, matrem Olaphi Regis Suetiæ. *Ad. c.* 28. 2. Eum autem rurſus Olaphus regno expuliſſe fertur, Daniamque occupaſſe,vt *Adamus* teſtatur.Sed tandem Sueno anteactæ vitæ pœnitentiâ ductus peccata confeſſus eſt, precibusq; ad Deum conuerſus, clementer exauditus eſt, Ita vt eum Olaphus in Regnum reſtitueret, quòd matrem eius in matrimonio haberet. Ibi tum inter ſeſe pacti ſunt, fidemque & Iuſiurandum dederunt, de Religione Chriſtianâ,quàm ſemel amplexi eſſent, conſtanter ac firmiter retinendâ, & ad exteros quoq; propagandâ, ac diſſeminanda. *A.c.*28.2. Poſt id tempus, nihil aduerſus Religionem tentare aut moliri auſus fuit, cum eius propagandæ ſtudio ſeſe flagrare antea profeſſus eſſet,idq; non obſcurè præ ſe tuliſſet. Itaque libertatem & exercitia Religionis omnibus conceſſit, neque poſt illa vnquam in Chriſtianos ſæuijt.Imò conſcientiæ ſcrupulo exſtimulatus, & quòd videret ſe ob Religionem temeratam diuinitus affligi, ad meliorem frugem ſeſe recepit, omneſque ad cultum verbi Dei cohortatus eſt, ſperans fore,vt hac ratione Deum iratum placare, & ſæuitiam quam exercuiſſet,expiare poſſet. *Hector Boethius ſcribit, Suenonem in Scotia ad pietatem, Sacerdotum Scotorum prædicationi-*

cationibus & monitis conuerſum & baptizatum, atque hac ratione auxilium, quod ab Eduardo petierat, à Scotis impetraſſe, eorumq; præſidio in Regnum reſtitutum. libr.2.c.18. Narrat Adamus, ſe cùm Rege Danorum Suenone, nepote Suenottonis, qui eius tempore in Dania regnauit, de morte & exilio Suenottonis ſermonem habuiſſe, cumq; aui delicta & crimina quaſi de induſtriâ præteriret, & Adamus parricidium exaggeraret, Suenottonem in hæc verba prorupiſſe: Hoc eſt parricidium quod nos luimus, & quod ipſe Parricida ſuo piauit exilio. Vox memorabilis & notatu digna, qua ſignificatur, Deum parricidia inulta non pati, ſed perſequi in tertiam & quartam generationem. (*Stadenſis anno 974.f.109. & c.25. Hac Parricida aui pericula Sueno Rex nobis attonitis expoſuit,*) Folcberto mortuo Poppo vir Sanctus deſignatus fuit, qui Religionem in Ducatu collapſam erigeret, & Idolatriâ exſtirpatâ, verum Dei cultum reſtitueret. (*A. c. 26.*)

CAPVT XIII.

Poppo edit clarus miracula, numine Diuum
Tunc ſe conuertit Dania tota Deo.
Sentinam ſcelerum merſit, taxatq; tyrannos,
Dogmata qui Chriſti reppulerantq; fidem.

A. C. 986.

ANNO itaque 984. plus minus, Poppo Epiſcopus Sleſuicenſis creatus, & ab Adaldago ſecundum morem ac inſtitutum Eccleſiæ conſecratus ac deſignatus fuit, qui in Cherſoneſo Cimbricâ Eccleſijs præeſſet. (*Velleius*

Anno

Anno 966. id factum exiſtimat.) Saxo Popponem ab Adaldago apud Aruſium gerendi Pontificij vitæ atq; operibus eius debitum impetraſſe ſcribit. (*Saxo fol. 101. Crantz. f. 153.*) Vnde conſtat cum Arhuſio relicto Sleſuicum migraſſe, & ab Adaldago miſſum eſſe. Idq; diſertis verbis teſtatur Adamus, eum ſcilicet ordinatum eſſe ad Eccleſiam Sleſuicenſem. (*26. c.*) Nam, vt paulò ante demonſtrauimus, Suenotto tot tantisque calamitatibus fractus, æquiorem paulo ac propenſiorem ſe erga Catholicam Religionem exhibebat, reſipiſcentiamq; teſtabatur. (*Adamus narrat, Popponem Legatum Cæſaris & Hamburgenſis Eccleſiæ, ad Regem Ericum, qui & Daniæ & Regnum Suetiæ obtinuit, miſſum, qui Chriſtianorum Patrocinium ſuſciperet, & de pace ageret.*) Cumque Poppo ob miracula & ſigna, quæ in Daniâ, exulante Suenottone, edidiſſet, omnium ſermone celebraretur, Conciones eruditiſſimas habrret, remque diuinam ſedulo ac indefeſſo ſtudio perageret ac conficeret, tandem Suenonem in ſuam ſententiam pertraxit, effecitque, vt eius permiſſione verbum Dei vbique libere ac palam proponeretur ac edoceretur. De Poppone, eiuſque vitâ hic aliquid dicendum eſt. Poppo natione Danus, vir Sanctus & ſapiens, (*Ad.*) exteras nationes peragrauit, & in Italiâ aliquot annos apud Pontificem Romanum (cuius etiam Sacellanus fuit,) ætatem egit, idq; Religionis Chriſtianæ, cuius maximè flagrabat amore, cognoſcendæ ſtudio. Quâ cum ſolidè eruditus ac imbutus eſſet, in Daniam reuerſus, populares ſuos docere, & Euangelium publicare cœpit, Deo ipſius conatus prouehente & fortunante. (*Anno Domini 974. Dani ſunt ad fidem per Popponem quendam conuerſi, qui ferrum candens & ignitum, in modum Chirothecæ formatum, coram populo ſine læſione portauit. Quod videns Rex Haraldus, abiecta Idolatria, cum toto populo ad verum Deum ſeſe conuertit. Poppo autem in*

Epiſco-

Epiſcopum eſt promotus. fol. 109. *Annal.)* Et cum forte fortuna Comitia Wiburgi, quæ ciuitas Iutiæ primaria eſt, haberet Haraldus, eoque Proceres & totius Regni Ordines conueniſſent deliberatum, vtrum ex vſu Regni ſatius eſſet, Religionem Chriſtianam amplecti, vel à maioribus traditam & acceptam retinere, ſententijs variatum eſt, quòd maxima pars veterem Religionem retinendam, alij verò Chriſto nomen dandum exiſtimarent. *(Saxo f.*101.) Poppo, cui verbum Chriſti cordi eſſet, vbi ad Comitia veniſſet, religionem Danorum inſectari, reprehendere, damnare, & argumentis teſtimonijsq́; è ſacrâ Scripturâ petitis demonſtrare, eam pro ſuperſtitione & Dæmonum cultu habendam, & reijciendam eſſe. Cumq́; populares ſuos ad Chriſtianam Religionem amplectendam vehementer hortatus eſſet, parumque proficeret, quod ab Idolomania & dæmonum cultu ægrè ſeſe diuelli paterentur, & tamen quid Popponi reſponderent, non haberent, tandem in Concione populi frequentiſſimâ affirmauit, ſe ſignis euidentiſſimis & miraculis, doctrinam quam profiteretur confirmaturum, clariſſimeq́; demonſtraturum eam veriſſimam eſſe. Et quid, ſi inquit, ferrum feruefactum & ignitum ſublatum, ad locum de quo inter nos conueniat, deferam, manibus ſaluis & illæſis, idq́; virtute & potentiâ Ieſu Chriſti, quem vobis annuncio, an meis verbis & prædicationi fidem habebitis? Cumque magno applauſu annuiſſent Dani, Chirothecam, quam ex ferro formari & fieri curauerat, ad cubitum vſque pertingentem, in ignem iniecit, quoad canderet. Feruefactam & ignitam magnâ vultus hilaritate ſumpſit, & manui applicuit, ac ad illum locum geſtauit, de quo conuenerat. Et quemadmodum hilaris illam manui admouerat, ita lætior eam ante pedes Regis Haraldi abiecit, vt qui nulla parte manus,

Digitized by Google

manus, aut articulis ſaucius aut crematus eſſet. (*Stadenſ. f.* 109.) Et tandem in hæc verba prorupit; En manum ſaluam & incolumem virtute & præſidio Ieſu Chriſti, cui hic orbis, & quicquid in illo continetur, paret! Si quis igitur veſtrum ſuæ Religioni fidit, is meo exemplo Chirothecam candentem tollat, & periculum faciat, num à calore & igne eum Deus, cui ſeruit, conſeruare poſſit, vt nos potius illum ſequamur. Quibus rebus perculſi & obſtupefacti Dani, contra Religionem Chriſtianam ne mutire quidem auſi fuerunt. Ita effectum eſt, vt multi ad Religionem conuerſi, lauacro ſacro abluerentur. Hæc in Daniâ geſta ſunt ad portum, cui à copiâ glaciei, quâ abundat, nomen impoſitum eſt, & quidem Haraldo regnante vt *Stadenſis* ſcribit. Sed & Popponem Deus alijs miraculis & ſignis ornauit. Nam Dani etſi Chriſtiani haberi vellent, tamen Idolorum cultum non intermittebant, aliarum gentium & Idolatrarum exemplo. (*VVitichindus lib.* 3. *Geſtorum Saxonicorum, Dani antiquitus erant Chriſtiani, ſed nihilominus Idolis ritu gentili ſeruientes. Contigit altercationem ſuper cultura Deorum fieri. Vide latè VVitichindum lib.* 3. *fol.* 47.) Accidit, vt in conuiuio quodam de cultu Deorum quæſtio moueretur, præſente Rege Haraldo, Danis contendentibus, Chriſtum quidem pro Deo habendum & adorandum; interim tamen Deos potentiores, & maiores exiſtere, vt qui ſignis & prodigijs euidentioribus vim ſuam & numen patefacerent & oſtenderent. Quibus Poppo aduerſatus eſt, contendens vnum verum Deum, cum Filio vnigenito Domino noſtro Ieſu Chriſto, & Spiritu ſancto colendum: ſimulachra verò, quæ ipſi honorarent, non Deos, ſed dæmonia eſſe omni adſeueratione adfirmans. Haraldus Rex, qui teſte Vitichindo, ad audiendum velox, ad loquendum tardus fuiſſe traditur, ab eo percontatus

F eſt,

eſt, num illam quam profiteretur Religionem probare, ſigniſque ac argumentis firmiſſimis ac euidentiſſimis demonſtrare poſſet. Quod cum ſe facturum reſpondiſſet, Rex Popponem in craſtinum ſeruari curauit. Poſtridie ferrum immenſi ponderis, & grauius, quàm vt id ab vllo homine tolli, aut geſtari poſſet, tollere & portare iuſſit. Ille Confeſſionis ſuæ teſtificandæ cauſa, ferrum imperterritus ſuſtulit, & ad locum, quem Rex deſignaſſet, deportauit, manu saluâ & illæsâ, & hac ratione doctrinam de Chriſto omnibus probabilem reddidit. Fuit id anno Chriſti 971. vt annotauit *Antoninus Abbas Stadenſis, & VVitichindus, & Adamus c.26.2. (f. 97. VVitichind.)* Sed & aliud edidit miraculum Poppo afflatu diuino præditus, & quidem memoriâ dignum, ad amnem qui vulgò *Sacer* nominatus eſt, & adhuc eo nomine appellatur, ac Sleſuico quadraginta ſtadijs diſtat Flensburgum verſus, Subuculam vel induſium ceratum, hoc eſt ceræ liquefactæ immiſſum atque illitum induit, & corpori nudo applicuit. Et iam, inquit, aliquis adeſto, qui hanc ſubuculam incendat, in teſtimonium eius doctrinæ, quàm hactenus profeſſus ſum. Si ſubucula corpus aduſſerit, nolo eam recipiatis. Sin illæſus manſero, meæ prædicationi fidem adhibebitis, & baptizari vos patiemini. Idque promittitis? Spondent omnes. Cumque ſubucula igne cremaretur, ille oculis & manibus in cœlum porrectis, liquentes flammas magnâ patientiâ ſuſtinuit, (*A.*) & incolumis ac illæſus euaſit: neque quiſquam ex ijs, qui circumſtarent fumum exhalantem vidit, neque animaduertere potuit, etiamſi ſubucula tota conflagraret, & in fauillam redigeretur, tantùm abeſt, vt corpori vlla inuſta ſit macula flammis, quas ipſe magnâ patientiâ & vultu hilari perpeſſus eſt: cuius miraculi nouitate obſtupefacti & commoti aliquot millia hominum Chriſto nomen

Digitized by Google

nomen dederunt, & baptiſmo abluti ſunt. (*Ada. Hæc aliqui geſtá apud Ripam confirmaut, alij apud Hedeby, quæ Sleſvvich dicitur.cap.26.2.*) Amni autem ſacro colliculus vicinus eſt, & ſylua quædam, quæ de eius nomine in hunc vſque diem *Popponis ſylua* nuncupatur, vulgò Pophols. Quo in loco Poppo publicas conciones habuit, & populares ſuos ad Chriſtum conuertit. Amnis autem ille, olim à pago vicino *Iudebeke* appellatus fuit. Ab eo autem tempore, quo Poppo illic populum docuit, & baptizauit Hilligebeke / hoc eſt amnis ſacer nominatus fuit. Quod nomen adhuc hodie retinet. Cui amni etiam Antiquitas hunc honorem habuit, & noſtra etiam ætate equites & aurigæ, vt ibi equos bibere non ſinant, quòd experientiâ compertum ſit, equos qui ibi adaquantur, aſthmate corripi. (ſich verfangen.) Ideoque ab eo tanquam re ſacrâ abſtinent. Quod vt nos conſtanti fama à fide dignis hominibus accepimus, ita fide ac verò ad Lectorem remittimus. His itaque diuinis miraculis, cum Sleſuicenſis Epiſcopus exortus eſſet, Poppo inſigniter claruit. Vnde conſtat, Religionem ea tempeſtate miraculis non minus confirmari ceptam eſſe, quàm Apoſtolorum temporibus. Quæ ope & auxilio diuino edita & perpetrata miracula adeo ſunt clara ac manifeſta, vtpote, continua totius venerandæ Antiquitatis traditione ac prædicatione, nec non tot Doctiſſimorum & probatiſſimorum virorum teſtimonijs confirmata, vt eorum veritatem ac certitudinem vlla ratione in dubium vocare, extremæ certè foret temeritatis ac audaciæ. Præſertim cum & ipſa loca, vbi hæc miracula ſunt facta & propterea nouis nominibus inſignita & appellata, adhuc hodierno die ad oculum demonſtrentur, vt huic rei fidem derogare, ſummæ foret infidelitatis extremæq; impietatis. Hiſce quoque miraculis Poppo inueteratam illam conſuetudinem bel-

landi & armis concertandi, paulatim abrogauit, eoq; rem perduxit, vt pleraſque Controuerſias & lites, quas ante hac bello decreuiſſent, arbitrio diuino ſubmiſerint: & ita χακοζηλίᾳ quadam purgationes vulgares in vſum deductæ ſunt, quas poſtea Pontifices damnarunt. Et rectè. Poppo autem poſt exantlatos labores maximos, quos peregrinando, prædicando, baptizando remque diuinam faciendo ſuſtinuit, tandem in Domino obdormiuit, & Bremæ ſepultus eſt, idque anno 1029. vt *Crantzius notauit.* (*Anno Domini* M.XXIX. *Poppo celeberrimus Danorum Epiſcopus obijt, cui mox ſubrogatus Ezico, qui cum ad Egdoram fluuium peruenisset, ibidem ægritudine correptus obijt. Annal. fol.* 117.) Cuius nomen adhuc hodie per populos & Eccleſias celebre vbique manet, vſque adeò vt in Friſia Poppones multos, de eius nomine nuncupatos, reperire liceat. Ex his colligitur, eum Regi Suenoni ſuperſtitem fuiſſe, qui anno 1012. in Anglia obijt, Eboraci ſepultus, poſtquam totius Angliæ Imperio potitus eſſet. (De morte Popponis nihil memoriæ proditum eſt. *Adamus* refert, eum tempore Vnvvani Epiſcopi Hamburgenſis ſuperſtitem fuiſſe, quo etiam pro fide & ſanctitate vitæ familiariter vſus ſit, vt & Otinkaro: cum Sleſuici Ezico ſederet, *cap.* 34. 2. Popponem Bremæ ſepultum in Baſilica diui Petri idem refert, *cap.* 46. *Annal. fol.* 117.) *Hac tempeſtate, hoc eſt, anno* 1007. *fames & peſtis horrenda toto orbe terrarum ſauijt.*

(* * *)

CA-

Digitized by Google

CAPVT XIV.

CANVTVS II. *vel Magnus, Rex Daniæ, 67. Angliæ, Norvvegiæ, Suetiæ, Vandaliæ & Hiberniæ Regna inter Filios diſtribuit, ſibi tamen reſeruato ſummo Imperio: Gaardrecht promulgauit: Monachos in Daniam introduxit. Sub quo Sleſvvici emporium Anglorum, vulgò Stapel floruit, vnde merces ſuas, cum transfretatio per fretum Oreſundicum nondum adhuc ita frequens ac vſitata eſſet, ex mari Occidentali ad Orientale, & contra, per duorum milliarium ſpatium, plauſtris tranſuehi curauerunt, in Anglia obijt anno 1036. VVinthoniæ ſepultus.*

Ezico tranquillam, ſatur annis, ducere vitam
Rege pio potuit, non labor vllus erat.
Nam Sclauos ſæuo vicit Rex Marte feroces,
Ac Anglum, mœſto qui obediere metu.

A. C. 1018.

REGI Suenoni ſucceſſit Canutus Filius, qui Angliam ſubiugauit anno 1017. ſedente Ioanne II. Pontifice, vbi & diem extremum clauſit. (*Regnauit Knut in Anglia, Nordmannia ſimul & Dania, quod nulli Regum prius contigit in Dania. Annal. fol. 117.*) Princeps optimus & religioſiſſimus, diuinæ veritatis fideiq; Catholicæ propagator ſtudioſiſſimus & defenſor acerrimus. His temporibus anno nimirum 1030. (vel potius anno 1013. Ezico qui Popponi ſucceſſit. *(Annal. f. 117.)* Sleſuicenſem Eccleſiam rexit, cuius nomen & in Catalogum Epiſcoporum relatum eſt. (*Commenta. Ada. Poſt obitum Popponis ſucceſſit Ezico, qui ad Egdoram perueniens, ægritudine correptus migrauit è viuis.*) Miſſus autem fuit & conſecratus ab Vnvvano Epiſcopo Hamburgenſi,

Digitized by Google

qui Sleſuicenſi Eccleſiæ præeſſet. Ordinati quidem fuerunt plurimi, quorum nomina exſtant. Quibus autem locis ſederint, certò non conſtat. (*Adamus tradit à Libentio Archiepiſcopo miſſum eſſe Eziconem, lib.2, c. 32. qui obijt Anno* 1013. *Refert Adamus poſt mortem Adaldagi Iutlandiam totam in duos Epiſcopatus diuiſam eſſe, Ripenſem nimirum & Sleſuicenſem, Arbuſienſi ibi antiquato. & Annal.*) Veriſimile eſt, cum nullæ poſſeſſiones, aut prouentus Epiſcopis attributi eſſent, & quòd tempus perſequutionis incumberet, (*Ad.*) pleroſque, quorum meminerunt Hiſtoriæ, in loca vicina & remota Euangelij propagandi & publicandi gratiâ miſſos eſſe, & nullas certas ſedes habuiſſe. Ezico tamen nullas peregrinationes ſuſcepiſſe, ſed domi permanſiſſe, (*Ada. Ezico domi ſedit. c.*34.) & in ſuâ Diœceſi Euangelium prædicaſſe, munereque ſuo functus fuiſſe legitur, (à Vandalis eiectus, cum Eccleſiæ Aldenburgenſi præfuiſſet) quòd laboribus exhauſtus viribusq; fractus ac debilitatus, pace ac tranquillitate, quæ tunc Eccleſiæ ſub Canuto Rege obtigiſſet, gauderet ac delectaretur. Nam Canutus debellandis ac ſubiugandis Exteris occupatus, Daniam tranquillam ac pacatam reddere ſummopere ſtudebat. Quo factum, vt Chriſtiana Religio indies creſceret, Sacerdotibus fidelibusq; Dei miniſtris in pace & tranquillitate in id vnicè incombentibus, vt verbum Dei longè lateque diſſeminaretur: cuius cultus atque exercitium viuo Suenone aliquamdiu conquieuerant, quòd is abnegatâ religione Apoſtata factus eſſet. Quamuis tandem ad meliorem frugem ſeſe receperit, & reſipuerit, vt ſupra oſtendimus. Canutus autem Rex, vt belli gloriâ, ita & munificentiâ erga Eccleſias, ac Sacerdotes clarere cœpit. Sclauos bis ſubiugauit. (*De Gotſcalco Principe Slauorum, qui Chriſtianos perſequutus eſt, eiusq; pœnitentia Helmoldus latè cap.*19. *Qui poſtea duxit Filiam Regis Danorum,*

rum, Magni ſcilicet, ibidem.) Sembos deuicit, Angliam in ſuam poteſtatem redegit, & finitimos metu adactos pacem petere ac inire coegit. Filiam ſuam Gunildam Henrico III. cognomento Nigro, Imperatori, Conradi II. Saliqui Imperatoris Filio nuptui tradidit. Cum Imperatore Romam proficiſcitur, tum vt memoriam Maiorum ſuorum & Gothorum, à quibus Roma capta & euerſa eſſet, renouaret, tum vt pietatem ac internam animi deuotionem indicaret ac teſtatam faceret: inde epiſtolam conſcripſit longam ac ponderoſiſſimam, ex qua tam amorem ac venerationem eius erga SS. Apoſtolicam ſedem, quam inſignem eius pietatem & clementiam clarè cernere ac perſpicere licet, quæ epiſtola tum à Wilhelmo Malmesburienſi de *Geſt. Reg. Angl. lib.* 2. *c.* 11. tum etiam ex parte ab *Ingulpho* ad omnem poſteritatem memoriæ prodita eſt; eam hic inſerere, non abs re neque inutile fore iudicaui.

CNVTO *Rex totius Angliæ, & Danamarchiæ, & Norvvegiæ, & magnæ partis Suanonum Egelnoto Metropolitano; & Alfrico Eboracenſi, omnibusq́; Epiſcopis & Primatibus, & toti genti Anglorum tam nobilibus quam plebeis ſalutem.*

Notifico vobis nouiter me iſſe Romam, oratum pro redemptione peccatorum meorum & pro ſalute regnorum, quicunq́; ſubiacent regimini, populorum. Hanc quidem profectionem Deo iam olim deuoueram, ſed pro negotijs regni & cauſis impedientibus huc vſque non poteram perficere: nunc autem ipſi Deo meo omnipotenti valde humiliter gratias ago, quod conceſſit in vita mea Petrum & Paulum beatos Apoſtolos, & omne ſanctuarium, quod intra vrbem Romam aut extra addiſcere, potui expetere, & ſecundum deſiderium meum præſentialiter venerari & adorari. Et ideo hoc maxime patraui, quia à ſapientibus didici S. Petrum Apoſtolum magnam poteſtatem accepiſſe à Domino ligandi & ſoluendi, clauigerumq́; eſſe Regni cœleſtis, & ideo ſpecialiter

 eius

Digitized by Google

eius patrocinium apud Deum expetere, valde vtile duxi.

Sit autem vobis notum, quia magna congregatio nobilium in ipſa ſolemnitate Paſchali ibi cum Domino Papa Iohanne & Imperatore Conrado erat, ſcilicet omnes Principes gentium à monte Gargano vſque ad iſtud proximum mare. Qui omnes me & honorifice ſuſcepere & magnificis donis honorauere. Maxime autem ab Imperatore donis varijs & muneribus honoratus ſum, tam in vaſis aureis & argenteis, quam in pallijs & veſtibus valde precioſis. Locutus ſum igitur cum ipſo Imperatore & Domino Papa, & Principibus qui ibi erant, de neceſſitatibus totius populi mei, tam Angli quam Dani, vt eis concederetur lex æquior & pax ſecurior in via Romam adeundi, & ne tot clauſuris per viam arcerentur, & propter iniuſtum teloneum fatigarentur. Annuitq́ postulatis Imperator & Rudolphus Rex, qui maxime ipſarum clauſurarum dominatur: cunctiq́ Principes edictis firmarunt, vt homines mei, tam mercatores quam alij orandi gratia viatores, abſque omni anguria clauſurarum & teloneorum cum firma pace Romam eant & redeant. Conqueſtus igitur ſum coram Domino Papa, & mihi valde diſplicere dixi, quod mei Archiepiſcopi in tantum angariabantur immenſitate pecuniarum, quæ ab ijs expetebantur, dum pro pallio accipiendo ſecundum morem, Apoſtolicam ſedem expeterent: decretumq́ eſt ne id deinceps fiat. Cuncta enim, quæ a Domino Papa & ab Imperatore, & à Rege Rudolpho, cæterisq́ Principibus, per quorum terras nobis tranſitus eſt ad Romam, pro meæ gentis vtilitate poſtulabam, libenter annuerunt, & conceſſa etiam Sacramento firmarunt ſub teſtimonio quatuor Archiepiſcoporum, & innumeræ multitudinis Ducum, & Nobilium, qui aderant. Quapropter Deo omnipotenti gratias magnificas reddo, quia omnia quæ deſideraueram, prout mente decreueram, proſpere perfeci, votisq́ meis ad velle ſatisfeci. Nunc itaq; ſit notum, quia ipſi Deo ſupplex deuoui, meam vitam à modo in omnibus iuſtificare, & regna mihi ſubdita, populosq́ iuſte & pie regere, æquumq́ iudicium per omnia

omnia obſeruare: & , ſi quid per meæ iuuentutis intemperantiam aut negligentiam hactenus, præter quod iuſtum erat, eſt actum, totum Deo auxiliante, diſpono emendare. Idcirco obteſtor & præcipio meis Conſiliariis, quibus Regni conſilia credidi, ne vllo modo, aut propter meum timorem, aut alicuius potentis perſonæ fauorem, aliquam iniuſtitiam à modo conſentiant, vel faciant pullulare in omni regno meo. Præcipio omnibus etiam Vicecomitibus & præpoſitis vniuerſi Regni mei, ſi meam volunt habere amicitiam, aut ſuam ſalutem, vt vlli hominum nec diuiti, nec pauperi vim iniuſtam inferant, ſed omnibus tam Nobilibus quam ignobilibus ſit fas iuſta lege potiundi, à qua nec propter fauorem Regium, nec propter alicuius potentis perſonam, nec propter mihi congerendam pecuniam vllo modo deuient: quia mihi nulla neceſſitas eſt, vt iniqua exactione mihi pecunia congeratur. Ego autem notum vobis fieri volo, quod eadem via qua exiui regrediens, Danimarchiam tendo, pacem & firmum pactum, omnium Danorum conſilio, compoſiturus cum eis gentibus, quæ nos & vita & regno iuuare, ſi eis fuiſſet poſſibile, volebant, ſed non potuerunt, Deo ſcilicet virtutem eorum deſtruente qui nos ſua benignitate in regno & honore conſeruet, omniumq; inimicorum noſtrorum potentiam annihilet. Compoſita denique pace cum Gentibus quæ in circuitu noſtro ſunt, diſpoſitoq; & pacato omni regno noſtro hic in Oriente, ita vt nulla parte bellum, aut inimicitias aliquorum timere habeamus, quam citius hac æſtate apparatum nauigij habere potero, Angliam venire diſpono. Hanc autem epiſtolam iam præmiſi, vt de mea proſperitate omnis populus Regni mei lætificetur, quia vt vosipſi ſcitis, nunquam memetipſum nec meum laborem abſtinui, nec adhuc abſtinebo impendere pro omni populi mei neceſſaria vtilitate. Nunc igitur obteſtor omnes Epiſcopos & regni mei præpoſitos per fidem quam mihi debetis & Deo, quatenus faciatis, vt antequam Angliam veniam, omnia debita quæ ſecundum legem antiquam debemus, ſint perſoluta, ſcilicet eleemoſyna

pro aratris & decimæ animalium ipſo anno procreatorum & denarij, quos Romam ad ſanctum Petrum debetis, ſiue ex vrbibus ſiue ex villis, & mediante Auguſto decimæ frugum & in feſtiuitate ſancti Martini primitiæ ſeminum ad Eccleſiam, ſub cuius parochia quiſq; degit quæ anglice Cureſcet vel (Chireſchet) nominatur: Hæc & alia, ſi cum venero, non erunt perſoluta, regia exactio ſecundum leges, in quem culpa cadit, diſtricte abſque venia comparebit. Potentia quoque Regis Canuti maxima longeque ampliſſima fuit. Nam Norvvegiæ, Daniæ, Suetiæ, Scotiæ, & Gothorum Rex creatus ac deſignatus erat. (*Anno Domini* 1036. *Conradus Imperator Filiam Regis Knut Henrico Filio ſuo accepit in matrimonium. Et regio faſtu ſtatim Italiam ingreſſus, Knut Regem itineris ſui comitem adſumſit, potentia trium Regnorum barbaris gentibus valde terribilem. Regno fecit iuſtitiam. Knut autem cum tres haberet filios, ſingulos ſuper ſingula regna poſuit, ipſe aliquando viſitans Danos, aliquando verò Nordmannos, ſæpiſſimè autem ſedit in Anglia. Annal. f.* 119. *Sueni Regi Danorum Knut Filius eius ſucceſſit, qui deuicto Adelrad Rege Anglorum, victor ab Anglia rediens, in ditione ſua per annos multos Regnum Daniæ poſſedit & Angliæ. Annal.*) In legibus ferendis & iure conſtituendo æquiſſimus fuit, quique ipſemet legibus, quas tuliſſet, ſeſe lubens ſubijceret. Exſtant adhuc leges, quas Anglis dedit in Archæonomiâ Lælandi. Templum Roskildenſe exædificauit, nec non diui Laurentij Lundis. Quod & ipſum magno argumento eſt, eum non minus Religionis propagandæ ac defendendæ, quam Regni dilatandi ſtudioſiſſimum fuiſſe. Ex ærario ingentem auri vim ad ſuſtentandos Sacerdotes erogauit, Cœnobia quoque Monachorum habitationibus & cellulis amplificauit. Ita factum eſt, vt moriens numeroſum gregem Sacerdotum, Canonicorum regulariter viuentium, & Monachorum poſt ſe reliquerit. Vt qui primus Mo-

Monachis ac Religioſis in Dania ianuam quaſi aperuerit, aditumque patefecerit. Tam læto atque exoptato itaque, tamq; tranquillo ac quieto rerum ſtatu, mirum non eſt, ſi Ezico placidè ætatem exegerit. Nam & ante Slauorum irruptionem, & motum qui paulò poſt ſequutus eſt, diem ſuum obijt. Talis itaq; fuit ſtatus Eccleſiæ, quamdiu vixit Ezico. (*Ezico ad Egdoram perueniens, ægritudine correptus migrauit è viuis. Ad. gloſſa. c. 46. 2. & Annal. fol. 117. Idq; anno 1029. factum eſſe ſcribit. Ada. cap. 38.*)

CAPVT XV.

VT autem hiſtoriam Canuti resq; id temporis geſtas vlterius perſequar. Canutus Rex, Angliâ deuictâ, cum Epiſcopos aliquot in Daniam adduxiſſet, indignè admodum hoc ipſum tulit Vnvvanus Archiepiſcopus Hamburgenſis, ideoq; Gerbrandum ex Angliâ redeuntem in cuſtodiam tradidit, eâ de causâ, quòd is inſcio & inconſulto Vnvvano, ab Eltrodo Anglorum Archiepiſcopo ordinatus eſſet. Gerbrandus quo carcere liberaretur, Vnvvano fidem ac obedientiam promiſit. Nam & illum liberaliter habitum Vnvvanus ſibi ſummâ familiaritate deuinxerat, eo tempore, quo detentus eſſet, vt hac ratione de iniuriâ illatâ Gerbrando aliquo pacto ſatisfaceret, eumque ſibi offenſum iterum amicum ac placatum redderet. Itaque priuſquam eâ de re Rex certior factus eſſet, Gerbrandum vnà cum ſuis ad Regem mittit cum muneribus (*A. c. 38.*) Vnvvanus, qui ei de rebus in Angliâ feliciter geſtis gratularetur; eumque de Epiſcoporum in Angliâ factâ electione reprehenderet & obiurgaret.

Digitized by Google

ret. Rex vbi comperiſſet factum, etſi commotus, iniuriam tamen & contumeliam Gerbrando illatam, pro ſuâ, erga Epiſcopum, Dei miniſtrum, obſeruantiâ & amore, muſſitauit, & æquo animo tulit. Et poſt id tempus Archiepiſcopo adeò deditus & coniunctus fuit, vt ex eius ſententia omnia faceret. (*A.c.*38.2.) Et hæc ſe à Suenone Eſtritio accepiſſe refert Adamus. (*ibidem.*) Vnvvanus etiam eos, qui ex Anglia ſubeundo docendi & prædicandi muneri deſtinarentur, humaniſſimè recepit, & donis muneribuſque pellexit, vt Eccleſiæ Hamburgenſi obedientiam ſponte præſtarent. (*Anno* 1022.*Kanutus multos in Daniam ab Anglia adduxit Epiſcopos. De quibus Bernardum poſuit in Sconiam, Gerbrandum in Selandiam, Reinherum in Fune. Quod zelatus Vnvvanus, Gerbrandum redeuntem ab Anglia cœpit, quem ab Eluodo, Anglorum Archiepiſcopo ordinatum eſſe cognouit. Ille verò, vt neceßitas perſuaſit, ſatisfaciens, fidelitatem Bremenſi Eccleſiæ, cum ſubiectione debita ſpondens, familiarißimus deinde Vnvvano effectus eſt. Per quem & ſuos Legatos ad Knut Regem cum muneribus tranſmittens, congratulatus eſt ei, de rebus benè geſtis in Anglia, ſed corripuit eum de præſumptione Epiſcoporum, quos tranſtulit ex Anglia. Quod Rex grauiter accipiens, in poſterum coniunctus eſt Archiepiſcopo, vt ex ſententia eius omnia deinceps agere maluerit. Annal. fol.* 115.) Canuto regnante lateres illi incocti, vel pumices (vulgo Duffſtein/) ex Anglia in Cherſoneſum Sleſuicenſem nauibus aduecti ſunt. Ex quibus templa quædam ædificata fuerunt Sleſuici, & illud quod Hollingſtedij conſpicitur. Sed & templum Haddebuienſe, & Monaſterij Sleſuicenſis, in quo Virgines Deo dicatæ nobiles viuunt, ex his lateribus magna ex parte conflatum eſt. In quibus & lapides ſepulchrales pedis paſtoralibus inſignitos cernere licet, in memoriam Paſtorum, & miniſtrorum verbi Dei, qui illic humati

humati ſunt. Nam cum vni & eidem Regi Anglia & Dania tunc temporis pareret, cœperunt Angli merces ſuas Sleſuicum nauibus aſportare, vbi Emporium eo tempore celeberrimum & opulentiſſimum erat, quòd facilis eſſet & breuiſſima tranſmiſſio ex Angliâ Hollingſtedium, quas inde Sleſuicum ad mercatum plauſtris tranſuehendas curarunt. Indicio ſunt ædificia illa quæ adhuc ex pumicibus conflata, Sleſuici & Hollingſtedij conſpiciuntur & exſtant. Nam ea ab Anglis exſtructa, & mercium condendarum & venum exponendarum cauſa, à mercatoribus facta eſſe, monumenta, quæ ſuperſunt, ſatis indicant. Vtraque autem domus, vrbe poſtea diruta & euerſa, & quòd, vt à maioribus noſtris proditum eſt, Anglorum diſceſſu ceſſarent commercia, in templa conuerſa eſt, & quidem Sleſuicenſis in ædem ſancti Spiritus. Cui etiam deinceps turres duæ altæ & elegantes, ſumptibus ciuium locupletum & religioſorum adiectæ fuerunt, quarum altera adhuc noſtrâ ætate ſarta tectaq; permanſit, & anno 1593. tecto & culmine, quòd ruinam minari videretur, primùm nudata & ſpoliata fuit. Ædem autem ipſam non multò ante deſtructam eſſe nouimus, fatali vrbis noſtræ caſu, quæ iam quadringentis plus minus annis, tot ærumnis & calamitatibus fatigata & vexata, in vicum, teſte *Saxone*, redacta eſt, vſqueadeò, vt nec templa, fana, aliaque monumenta, quibus vrbs abundauit plurimis, à maioribus ædificata, poſteritas ſarta tecta præſtare potuerit, vt rectè ille ſcripſerit, ἀποθνήσκουσι πόλεις ὥσπερ καὶ ἄνθρωποι. Νῖνος ἀπόλωλεν ἤδη καὶ οὐδὲν ἴχνος ἔλειπεν ἀυτῆς. In Charonte. Quid, quòd & ſpolia ex Anglia in Daniam & Ducatum Sleſuicenſem aduecta eſſe conſtat, & inter alia imagunculas & ſimulacra templo Sleſuicenſi dicata: Laminas item & maſſas altaria ſolida referentes, quæ extrinſecus ſplendidè deaurata,

Digitized by Google

rata, magni quis precij & ſolida eſſe, exiſtimaret, cum tamen ex ære vel cupro conflata eſſent. Sed & plumbum, quo templa penè omnia in Cherſoneſo Cimbricâ tecta cernuntur, regnante Canuto, & aliquot poſt annis, quibus Anglia Danis paruit, ex Angliâ tranſportatum eſſe, conſtat; quòd Reges Daniæ, qui tunc rerum potirentur, ſubditis & popularibus ſuis merces omnis generis ex Britanniâ exportandi poteſtatem facerent, & quidem vel nullo vel exiguo prctio.

CANVTVS Rex, tandem mortalitatis ſuæ memor, dum adhuc in viuis fuit, Roma reuerſus, Regna, quæ poſſidebat, inter Filios diuiſit, & tandem pie ac placide in Chriſto obdormiuit Anno 1036.

CANVTVS III. *ſiue Durus, Rex Daniæ* 68. *vt Norvvegiam Daniæ coniungeret, cum Magno tranſegit, vt, quicunq; poſt alterius fatum ſuperſtes eſſet, is Regna Daniæ & Norvvegiæ ſolus obtineret. In Nuptijs ſubitò exſpirauit.*

SVENO *ex Alfgiua natus Norvvegiæ Præfectus & Rex. Anno* 1039. *poſt Patrem per* 4. *annos. Obijt* 1040.

KNVTONEM autem Suetiæ & Angliæ ſolum hæredem reliquit. Norvvegiæ regnum inuaſit Sueno, quod tunc obtinebat Magnus diui Olai Filius. Cumque diu multumq; certatum eſſet, tandem poſt longam diſceptationem inter eos conuenit, vt vter alteri ſuperſtes eſſet, is vtroque Regno potiretur, hoc eſt, Daniæ & Norvvegiæ. Quæ pacta Procerum conſenſu & Iureiurando firmata fuerunt. Cumq; Canutus alteri præmortuus eſſet, Magnus vigore fœderis iurati, vtriuſque Regni Rex exortus eſt.

MAGNVS I. *dictus Bonus, Rex Norvvegiæ, per pactum hæreditarium de mutua ſucceſſione cum Canuto initum Rex Daniæ* 69. *Vandalos in Iutiam irrumpentes repreſſit,* 15000. *apud Heydebuy cæſis, anno* 1048. *obijt. Cuius Filia Giſula Ordolpho Electori Saxoniæ, de familia Billingorum nupta, à Vandalis ſupplicio affecta.*

Hoc

Digitized by Google

Hoc tempore ſerenitatem & pacem diuturnam tempeſtas maxima conſecuta eſt. (*Adam. c.* 59.*lib.*2. *latè.*) Nam mortuo Canuto Magno, Wandali bellandi cupidi in Iutiam de improuiſo irrumpunt, eamque populantur. Quibus rebus nunciatis, Magnus collecto exercitu eos reprimere conatur. Cui Princeps Vandalorum Ratibor, vir inter barbaros magnæ authoritatis ac poteſtatis, confertiſſimo agmine validaq; copiarum manu inſtructus obuiam procedit. Ancipiti prælio diu atque acriter pugnatum eſt, ſed tandem Ratibor victus, grauiterq; vulneribus confectus occubuit. Ratiboris filij, quos octo ſuperſtites reliquerat, cladem acceptam vlturi bellum renouant, quòd armis exercitati multiſque præliis experti eſſent. Sed parum feliciter. Nam omnes ad internecionem cæſi ſunt. Vandali victi magno dolore afficiebantur. Interim tamen vindictæ cupidi occaſionem quærunt belli redintegrandi, quæ paulò poſt ſatis commode atque ex ſententia ſeſe illis obtulit. Nam cum bello acerrimo atque grauiſſimo aduerſus Suenonem Magnus diſtineretur, longiuſq; abeſſet, Vandali rurſus in Ducatum Sleſuicenſem impreſſionem faciunt, eumque Ripam vſque depopulantur & diripiunt. Rex Magnus è Nordmannia rediens Heydebium appulit, *(Ada c.*59.*) Annal. iiſdem verbis, fol.*121.) deque his rebus certior factus dubitauit, Suenonemne in bello perſequi, an exercitum Slauorum, qui Iutiam inuaſiſſet, profligare & expellere, magis è re regni atque vſu ſuo foret. Tandem re cum Proceribus deliberata, cunctorum ſuffragiis vnanimiq; conſenſu placuit ac decretum fuit, Wandalo ex Iutiâ abitionem paranti prius occurrendum, iterq; obſtruendum ac intercludendum eſſe. Itaque ne elabendi facultas daretur in Iſthmo ad Heidebuiam, hoc eſt, Sleſuicum exſpectare conſtituit, quoad Vandalus veni-

veniret. Omnibus ad pugnam paratis Vandalum occurrentem prope Sleſuicum, ad Sliam flumen in campeſtribus Heideby intrepidus excepit, *(Ad. c. 59.)* & quaſi de victoriâ certus, confidenti ac imperterito animo aggreditur, idq; quod in ſomnis vidiſſet, ſe in iſta pugna victorem fore, cui euentus reſpondit, hoſte partim cæſo, partim in fugam verſo. In eo prælio ad quindecim mille occubuiſſe ferunt. *(Annal. Qui Danorum copiis collectis, egredientes à Dania VVinulos in campeſtribus Heidabæ excepit, & quindecim millibus occiſis, facta eſt pax & lætitia Danis omni tempore Magni. fol. 121.)* Feliciſſimo hoc rerum ſucceſſu inſigniq; hac victoria de hoſtibus reportata, Magnus apud ſuos laudem maximam, & Boni cognomentum adeptus eſt, Regnumque deinceps in pace & quiete adminiſtrauit: qua & eius ſubditi Chriſtiani à Slauis hactenus grauiter afflicti, omnibuſque fortunis ſpoliati, ac fere ad ſummam inopiam ac egeſtatem redacti, deinceps læto ac tranquillo animo tempore Magni perfruebantur.

Sternitur vt Sclauus (mox vita eſt dura Rodolpho)
Triſtis, cum natis tota cohorsq; perit.
Tunc magnus ſtuduit flamen Patriarcha vocari.
Rege ſed inuito ſpe cadit ipſe ſua.

A. C. 1038.

Circa hæc tempora Rodolphus Epiſcopus Sleſuicenſis exortus & creatus eſt, à Bezelino Alebrando Archiepiſcopo Hamburgenſi legitimè conſecratus ac miſſus, cui antea Sacellanum egerat. *(Anno M.XXXIX. Bezelinus, pro legatione ſibi ad gentes credita, amore Prædeceſſorum ſuorum ſollicitus, Coadiutores prædicationis ſuæ ordinauit Epiſcopos, Rodulphum è Capellanis ſuis in Sliaſvvig, Abellinum in Slauoniam, VVala Bremenſi è Choro in Ripam. Annal. fol. 119.) Adamus cap. 58. l. 2. Magnus Daniæ Rex, qui Canuto Duro ſucceſſit, Daniæ & Norvvegiæ Regnum obtinuit.*

nuit. Ad eum Archiepiſcopus Bezelinus (qui & Alebrandus nominatus fuit) venit Sleſuicum, colloquendi cauſa. Habebat in comitatu ſecum Ducem Bernardum & Thiadmarum Epiſcopum Hildimenſem, nec non Rodolphum Sleſuicenſem. Thiadmarus natione Danus, antea Tymmo dictus, eò quoque venit cum Reginâ Gunildâ, filiâ Canuti Magni, cuius commendatione ille ad Epiſcopatum Hildimenſem euectus erat. Ibi tum de nuptijs agi ceptum eſt, reque diu deliberata & tranſacta, Magni Regis ſoror, Ordolpho filio Ducis Saxoniæ deſponſata, & poſtea domum deducta fuit. Nuptijs vix peractis ac celebratis, Ordolphus Dux, in gratiam cognati, Danorum quendam Principem Româ ab Apoſtolorum liminibus redeuntem trans Albiam obtruncauit, nihilque tale merentem (*innoxium. Annal.*) idque quòd Regia ſtirpe prognatus, propior Regno, quàm Magnus videbatur. Ea res initium dedit turbis ac calamitati, quâ familia Ducis poſtea miſere affecta ac perturbata fuit. (Eodem tempore Filius Olaphi Martyris Magnus nomine regnauit in Daniâ ſimul & Norvvegiâ.) Bezelino (qui & Alebrandus dictus fuit *Annal. fol.* 121.) defuncto, ſucceſſit Adelbertus, qui gloriæ cupiditate adductus (ſedente Leone Pontifice Maximo,) nec non Epiſcopatus ſui amplificandi ſtudio ac deſiderio incenſus, Epiſcopos duodecim ſuæ Iuriſdictioni ſubijcere, qui ſe ei fideles ac obſequentes præſtarent, atque hac ratione Patriarchatum Hamburgi conſtituere, (*Ad. c.* 34.) conabatur. (*Vide Adamum latè cap.* 34. *& Annal. fol.* 128.) idque hoc facilius ſe efficere poſſe ſperabat, quòd apud Imperatorem Henricum tertium Conradi II. Saliqui Filium, qui Canuti Regis Danorum filiam in matrimonio habebat, gratia & autoritate plurimũ poſſet: & quòd Daniæ, Suetiæ, ac Norvvegiæ Paſtor eſſet. Nam, teſte Schafnaburgenſi,

Adalbertus,tum propter claritatem generis,tum propter ætatis atque Archiepiſcopatus prærogatiuam, illum ſæpius colloquendo, obſequendo , etiam atque etiam aſſentando, ita ſibi Regem deuinxerat, vt cæteris Epiſcopis poſthabitis , totus in eum inclinaretur,& ipſe in Regno communi Monarchiam vſurpare videbatur. *Ad. c. 37. lib. 3.* Itaque apud finitimos, Suerinenſem ſcilicet & Raceburgenſem eam rem vrgere, & pro ſuâ, quam in Eccleſias Boreales habere ſe putabat,poteſtate, literas ad Paſtores dare , eosq; ſui officij commonefacere; Immò pro Imperio mandare,vt gregem Domini cui præſint,diligenter paſcant, & eos,qui nondum Chriſto nomen dediſſent, ad Religionem conuertant. (Albertus Archiepiſcopus ſtatim vt ingreſſus eſt Epiſcopatum , ad Reges Aquilonis pro amicitiâ Legatos miſit. Epiſtolas quoq; monitorias per totam ſparſit Daniam , ſiue Nordmanniam ac Suediam , & vſque in fines terræ, exhortans Epiſcopos & Presbyteros in illis partibus degentes, vt Eccleſias Domini noſtri Ieſu Chriſti diligenter cuſtodirent,atque ad conuerſionem Paganorum intrepidi accederent. (*fol.241.Annal.*)

SVENO ESTRITIVS *Vlſonis Filius, Rex Daniæ* 70. *Daniæ Regnum magno obtinuit labore, quod & contra Haraldum Norvvegiæ Regem ſtrenuè defendit : relicta conſanguinea Gyutha piam traduxit ætatem. Roskildiæ ſepultus. Obijt anno* 1074.

Sed & Suenonem II. quem Eſtritium nominant, qui Canuti Magni Sororis erat Filius, pro eâ , quàm ſe adeptum putabat authoritate, acriter reprehendere , & inſectari , quòd multis annis concubinarum libidinibus ſeſe contaminaſſet , & quòd tandem ijs poſthabitis Gutham (*Gude nominant Annal. fol.* 123.) Conſanguineam ſuam Regis Suetiæ filiam,in vxorem duxiſſet,& inceſtu ſeſe polluiſſet. (*Vide hic Annal. fol.*

fol. 124. *quæ eam Guden nominant, & Hiſtoriam benè recenſent, vt & Ada.lib.* 3.*cap.*12.) Quod cum Archiepiſcopus factum exaggeraret, Regemque, miſſis Legatis, acriter increparet, & culparet, excommunicationisq; gladio, niſi ad frugem meliorem ſeſe reciperet, eum perſequi minaretur, (*Ad.c.* 12.*lib.*3. *& Annal.fol.* 124.) Sueno grauiter ſtomachari & indignari cœpit, vſq; adeò vt palam profiteretur, ſe has reprehẽſiones inultas non paſſurum, ſed gladio perſequuturum, & Parochiam Hamburgenſem vaſtaturum & exciſurum, (*Ad.c.*13.) Inſuper Religionem potius, quàm vxorem ſe deſerturum. Quod vbi Archiepiſcopus accepiſſet, minis perterrefactus recedere ſatius eſſe putauit, quam in loco maritimo & periculi pleno commorari. Itaque Hamburgo relicto Bremam migrauit, eoque Pontificatum tranſtulit. (*Anno* 1049. *Aldenburgenſis Eccleſia in tres diuiſa eſt Epiſcopatus. Quod Imperatoris mandato factum non eſt, ſed Magni Adalberti, Epiſcopi Hammenburgenſis Archiepiſcopi adinuentione. Ille enim vir Magnificus & præpotens in Regno ſtuduit Patriarchatus honorem adipiſci. Vide plura cap.*22.*apud Helmold.*) Suenonem autem adeò iracundiâ exarſiſſe ferunt in Albertum, vt niſi Gulielmi Epiſcopi Roskildenſis authoritate & perſuaſionibus repreſſus fuiſſet, voces minaces executioni proculdubio dediſſet. Qui tamen tandem vbi ira deferbuiſſet, literis Pontificis flexus, & Sacerdotum admonitionibus, & precibus virorum bonorum locum reliquit, ac libellum repudij conſobrinæ dedit, (*Ad.c.*13.3.) eaque repudiatâ, ad ſanitatem redijt. (*Ada. Sed dimiſſa Conſobrina, alias vxores & concubinas accepit, & ſuſcitauit ei Dominus inimicos multos, ſicut Salomoni proprios famulos.*) Ea paternos lares repetens, vidua reliquam vitæ partem exegit, & reſipiſcentiam teſtata eſt. Vixit autem, Giuthe repudiata à Rege Danorum propter conſanguinitatem, in præ-

dijs ſuis trans Daniam, hoſpitalitati & Eleemoſynis vacans, & cæteris operibus ſanctitatis inſiſtens. Quæ & Legatos Eccleſiæ Bremenſis, à Rege Suetiæ repulſos, magnâ reuerentiâ, quaſi à Deo miſſos recipiens, magna per eos Xenia miſit Archiepiſcopo. *Ad.c.*16.3. *& Annal. fol.*124. 6. Sed & Eccleſijs multa largita eſt, eorumque Sacerdotibus ac Paſtoribus. Inprimis Eccleſiæ Roskildenſi chlamydem, & alia ornamenta, ab ancillis, quas conduxerat, elaborata, quibus ad rem Diuinam vterentur, dono dedit, de quibus *Saxo* latius *lib.* 11.

(*Anno Domini* M.LV. *fames multas regiones afflixit, egeſtas & penuria vbique præualuit, multi Principes diuerſarum Prouinciarum perierunt. Annal. fol.*126.)

Infula ſacra datur Siuardo à Rege potente.
Præſulis vt magni temnat vbiq; decus.
Ira cadit Regis dum Antiſtes dulcia fundit
Verba, & ſic longo tempore venit amor.

A. C. 1062.

Anno 1060. Rudolpho ſucceſſit Siuardus in Epiſcopatum Sleſuicenſem, non quidem ab Alberto S. Romanæ & Apoſtolicæ Sedis Legato, nec non Septentrionalium Nationum Archiep. ritu ſolenni conſecratus, ſed Regis Suenonis II. efflagitatu in Anglia ſacris fuit initiatus. Interea nondum ex animo odium Aduerſus Adalbertum conceptum depoſuerat Sueno Rex, vt qui etiam Paſtores pleroſque ab exteris miſſos Ditione ſuâ pelleret. Albertus tamen, quod de Epiſcopatu tuendo ac amplificando mente conceperat, ad exitum perducere ſatagebat. Cumque videret ac perſpiceret, ſummo labore ac induſtria propter multa impedimenta ſe parum proficere, aliâ viâ rem adgrediendam ſtatuit. Negotium ad Pontificem Alexandrum II. defert, petitque vt is eâ de re Regem moneat, & quod facto opus ſit vrgeat. Pontifex eius impul-

Digitized by Google

impulſu literas ad Regem Norvvegiæ dat, quarum hæc erat Summa: ſibi tanquam Pontifici curam & inſpectionem totius Chriſtianitatis Eccleſiarum commiſſam eſſe: idque Regem non ignorare. Cum autem longius abſit, & propter locorum diſtantiam omnia adminiſtrare & regere nequeat, eâ de cauſâ ſe munus illud Eccleſiarum inſpiciendarum Archiepiſcopo Hamburgenſi commiſiſſe, qui vicariam operam in illis regionibus, quæ Septentriones ſpectant, præſtaret, & quæ reformanda ſint, corrigeret. Exemplum literarum Romani Pontificis ex parte extat apud Abbatem Stadenſem in ſuo Chronico his verbis:

Alexander Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, Haraldo Northmannorum Regi ſalutem & Apoſtolicam benedictionẽ.

Quia adhuc rudes in fide exiſtitis, & in Eccleſiaſtica diſciplina quodammodo claudicatis: oportet nos, quibus totius Eccleſiæ eſt commiſſum Regimen, diuinis admonitionibus vos frequentius viſitare: ſed quia ob longam difficultatem viarum per nos hoc agere minime valemus, ſciatis, nos Alberto (alij Adelberdo) Bremenſi Archiepiſcopo Vicario noſtro hæc firmiter commiſiſſe. Prædictus itaq; Archiepiſcopus legatus noſter, ſuis nobis eſt conqueſtus epiſtolis, quod Epiſcopi veſtræ prouinciæ, aut non ſunt conſecrati, aut data pecunia, cõtra Romana priuilegia, quæ ſuæ Eccleſiæ ſibiq; data ſunt, in Anglia: vel in Gallia, peßimè ſunt ordinati. Vnde ex authoritate Apoſtolorum Petri & Pauli vos admonemus, vt, ſicuti Apoſtolicæ ſedi reuerentiam ſubiectionis debetis exhibere: ita præfatam venerabili Archiepiſcopo Vicario noſtro & vice noſtra fungenti vos, veſtriq; Epiſcopi impendatis &c. Extant quoque in eandem ferè ſententiam literæ Gregorij ad Suenottonem apud *Adam. libr.* 3. *cap.* 20. Albertus lectis illis literis in Norvvegiâ, vbi tunc agebat, occaſionem ſibi datam exiſtimabat, Regis Suenonis ſibi propter repudium Conſobrinæ adhuc infenſi, reconciliandi, quo placato, ad id faſti-

gium,quo contendebat,ſe peruenire poſſe exiſtimabat. Sleſuicum igitur ſeſe recepit, vbi & propter loci commoditatem Synodum cogere ſolebat, & omnibus familiariter vtebatur. Sueno Rex, qui Sleſuici agebat,de Epiſcopi aduentu certior factus, eum inuitat, & ſplendido conuiuio acceptum liberaliter tractat. *(c.20. Ada.)* Epiſcopus viciſſim Regem lautè accepit,& quaſi cum eò comeſſationibus & muneribus certauit, Archiepiſcopalem potentiam Regalibus diuitijs anteponendo & præferendo. Et tandem, ſicut mos eſt inter Barbaros,ad confirmandum pactum & fœdus, dies octo continuos conuiuia agitata fuere. Ita Rex Epiſcopum ex inimicitijs in gratiam recipit, odio, quo hactenus illum perſequutus erat, depoſito. Cumque inter alia de Epiſcopis & Paſtoribus in Daniâ conſtituendis, Archiepiſcopus verba facere, & agere cœpiſſet: Rex ſatius eſſe reſpondit, ſi ad Eccleſiaſtica munera & miniſteria vocarentur indigenæ, in Regno Daniæ nati & educati, quibus ſermo Danicus vernaculus & notus eſſet, quàm exteri & alienigenæ,qui eius vſum nullum haberent: idq; ſibi placere. Ita enim Interpretibus opus non eſſe. Quæ cum ita ſint,cupere ſe, vt in poſterum Albertus, in Epiſcopis deſignandis & creandis, eius rationem habere, & indigenas exteris præferre vellet. Sed & de pace Chriſtianorum, & paganorum conuerſione actum & tranſactum fuit. Atque ita inter Regem & Epiſcopum conuenit, & diſceſſum eſt,conſentientibus animis,& rebus benè compoſitis. Sed & poſt id tempus,*(Ad.c.33.3.)* Adalbertus ſæpe Regem ad Eidoram fluuium conſiſtentem conuenit,cumq; ad pietatem & ſtudium Religionis cohortatus eſt; Rege omnia, quæ ab Archiepiſcopo ex ſacris literis proferebantur, notante, & memoriæ mandante, & ad ea vitam & mores componente. Quamuis de continentiâ gulæ

gulæ & mulierum fruſtra illi concionatus ſit, nec perſuadere potuerit, quòd naturalia illis gentibus ea tempeſtate eſſent. Archiepiſcopus etſi de Regis voluntate non dubitaret, tamen maioris firmitatis gratiâ, domum ad ſuos reuerſus, author fuit Imperatori, vt Regem Daniæ euocaret, & cum eo fœdus feriret. (*Ada.* vterque alteri perpetuam iuraret amicitiam, *cap.* 20.) Cuius conſilijs obſequutus Imperator, fœdere cum Rege inito, eum ſibi deuinxit. Vnde maximæ & ampliſſimæ commoditates ad Eccleſias Boreales redierunt. Nam Sueno ad exemplum Imperatoris & aliorum Principum fœderatorum, qui Chriſtianam Religionem profiterentur, in deligendis Sacerdotibus Deique miniſtris, iudicio vtebatur accurato ac maturo, vt non tantum eruditionem ſpectaret, ſed inprimis etiam pietatem, vitæ caſtitatem, morumq; ſanctimoniam & modeſtiam conſideraret ac perpenderet. Ædes quoque ſacras, templa & ſacella, à fundamentis erigere, & collapſa ſarcire & inſtaurare, magnis in eam rem ſumptibus impenſis ac collatis. Liberalitas verò & beneficentia eius erga Doctores & Sacerdotes maximè prædicanda eſt. Nam quartam, hoc eſt trientem Numiſmatis Regij: quartam item exactionis vel capitationis ciuium: & quartam æſtiui cenſus portionem Epiſcopo, qui eo tempore ſederet, conceſſit & legauit, hac additâ comminatione, vt, ſi quis Succeſſorum ſuorum, ſuæ voluntati de hiſce donationibus & legatis contrauenire auſus fuerit, is diris deuoueatur, & exſecrabilis ſit. Ita Regnum Daniæ Religione ornatius & excultius reddidit Sueno. Ius quoque Archiepiſcopi, conſuetudoq; mittendi Legatos, & Epiſcopos in regiones Boreales confirmatum eſt ſolertia & ſtudio Archiepiſcopi, qui in demortui Bezelini, (*vt dictum ſupra circa ann.* 1043. 27. *Kal. Maij*) locum ſuffectus Suenonem diu relu-

Digitized by Google

ctantem ac tergiuerſantem tandem in ſuam ſententiam pertraxit.

In Breuiario Sleſuicenſi, à Reuerendo in Chriſto Patre ac Domino, Domino Godſchalco de Aleuelde, Dei & Apoſtolicæ Sedis gratia Epiſcopo Eccleſiæ Sleſuicenſis (& quidem vltimo) in lucem edito, memoratur hiſtoria admodum memorabilis, vereque admiranda, quæ tunc temporis contigit, dum Danis Anglia pulſis, Northmanni eiuſdem imperio potiebantur: quam tum propter veritatem tum vetuſtatem, in laudem Beatiſſimæ ac glorioſiſſimæ Virginis Mariæ (cum liber iſte breuiarius admodum rarus ſit) hic ponere, fert animus.

Ancelmvs *Cantuarienſis Archiepiſcopus & Paſtor Anglorum, Coepiſcopis ſuis & omnibus myſteria B. Virginis Mariæ recolentibus, ſalutem & perpetuam in Domino benedictionem. Cum Conceptio veneranda Dei Genetricis Mariæ, Dilectiſsimi fratres quemadmodum per multa experimenta ſignorum in Anglia & Francia, cæteriſq; climatibus diuerſis olim ſit declarata, me narrante audiat dilectio veſtra. Tempore namque illo, quo diuinæ placuit pietati, Anglorum gentem de malis ſuis corrigere, ſuæq; ſerututis officiis arctius aſtringere, glorioſiſsimo Normannorum Duce VVilhelmo, eandem primam debellando ſubegit. Qui ſcilicet VVilhelmus, Rex Anglorum factus, Dei virtute & induſtria ſua, totius Eccleſiæ dignitates & honores in melius reformauit. Cuius intentioni piæ & operibus bonis inuidens ille bonorum omnium inimicus, tum familiariorum fraudibus, tum extraneorum incurſibus, conatus eſt eius obſiſtere ſucceſsibus: ſed Domino protegente, & timente ſe Rege & glorificante, ad nihilum redactus eſt malignus. Audientes autem Dani, Angliam Normannis ſubiectam, grauiter indignati ſunt, ſe ſuo quaſi hæreditario iure priuari, arma parant & claſſem aptant, vt eos adeuntes à data ſibi patria penitus expellant. Quo comperto, Rex prudentiſsimus, VVilhelmum Helſimum*

quendam Religioſum, Abbatem Remenſienſ. Cœnobij accerſitum ad Daniam dirigit, vt huius rei veritatem inquirat. At ille, vt vir admodum ſagacis ingenij, ſtrenue negotium Regis exequitur. Quo fideliter peracto, ad Angliam reuerti cupiens, mare ingreditur, & iam maximam maris partem proſpero curſu tranſierat. Tunc ſubito denſis ſurgentibus vndiq; ventis, horrida tempeſtas cœlum commouit & vndas: Fatigatis igitur nautis, nec vltra valentibus obniti, fractis remis, funibus ruptis, & cadentibus velis, ſpes ſalutis amittitur. Cumq; de ſalute corporum deſperati, animarum curam ſolummodo magnis clamoribus Domino commendarent, & Beatam Dei Genetricem Mariam, miſerorum refugium & deſperatorum ſpem, deuote acclamarent, ecce ſubito conſpiciunt quendam reuerendæ habitudinis virum, Pontificali infula decoratum quaſi inter medias vndas naui proximum. Qui aduocans ad ſe Abbatem Helſimum, ait. Vis ſanus ad patriam redire? cumq; ille ſe toto corde id ſolum deſiderare reſponderet, ait illi Angelus. Scias inquit, me ad te à Domina noſtra Dei Genetrice Maria, quam dulciter inclamaſti, directum, vt ſi dictis meis obtemperaueris, ſaluus cum comitibus tuis, imminens maris periculum euades. Spondet illico ſe in omnibus ei obtemperaturum, ſi hoc euaderet naufragium. Promitte Deo & mihi, inquit ille, quod diem conceptionis, & creationis Matris Chriſti ſolenniter celebrabis, & aliis celebrandum prædicabis. Ait ille, Quo tempore celebrabitur feſtum iſtud? Sexto ait, Idus Decemb. hoc feſtum ſolenniſandum tenebis. Et quo, inquit Abbas, officio vtetur Eccleſia, & Eccleſiaſtico obſequio? Omne, inquit, obſequium, quod dicitur in eius Natiuitate, dicetur & in eius conceptione, excepto, quod nomen Natiuitatis mutabitur in nomen Conceptionis. His dictis ille diſparuit. Et citius ſedata tempeſtate, Abbas cũ ſuis incolumis cõcito gradu applicauit anglicis littoribus. Et quæ viderat audieratq;, quib. potuit intimauit, ſtatuens diem Remenſiẽſi in Cœnobio celebrari & ipſe, quoad vixit deuotis obſequiis celebrauit. Et nos fratres, ſi portus

Digitized by Google

ſalutis volumus applicare , Dei Genetricis creationem & Conceptionem dignis officiis celebremus, vt ab eius benedicto filio digna mercede remuneremur. Hac ibi.

HARALDVS VII. *Rex Daniæ* 71. *Iuramenta litium deciſoria introduxit. Obijt A.R.* 2.1080.

Regnante Suuenone Haraldus , cui ſcelera Mali cognomen adiecerunt, Olai Regis Norvvegiæ Frater, Conſtantinopoli, Fratre mortuo, in Daniam rediens, Suenonem conſanguineum regnantem reperit. Sueno Regnum Norvvegiæ ferro acquiſitum, Haraldo fidelitatis Sacramentum iuranti , dedit in beneficium, id pro Du catu accipienti, quòd is totum ſeſe Suenoni ſubmiſiſſet. Haraldus ad ſuos reuerſus, fretus eorum beneuolentiâ & fidelitate, rebellare cœpit , claſſemque 60. nauium adornauit , ac Daniæ oras maritimas adortus, ferro & igne eoſdem vaſtauit ac populatus eſt. Maximas tunc temporis clades acceperunt Arhuſia & Sleſvviga. Nam Eccleſia Arhuſienſis incenſa conflagrauit , Ciuitas autem Sleſuicenſis direpta & vaſtata fuit. Rex Sueno terga vertit. Haraldus & Sueno quotidianis inter ſe prælijs, quoad vixerunt, contenderunt , Haraldus tandem in Angliam profectus eſt , vbi & cæſus fuit. *Ad.c.*13.3.

CAPVT XVI.

S. CANVTVS III. *Rex Daniæ* 72. *Epiſcopis ſeßionem à Regibus proximam & Decimas attribuit. Othoniæ, Blaccone proditore , à Fionibus ante altare internecioni datus, Anno* 1088. 10. *Iul.*

MOrtuo Suenone, Canutus, qui propter pietatem & integritatem Sancti cognomen adeptus eſt, in

in Regno ſucceſſit. Is ad exemplum Suenonis, Sacerdotum & Eccleſiaſticum ordinem honeſtare & prouehere cupiens, lege latâ confirmauit, quemadmodum vſu Canonum receptum ac approbatum erat, vt Epiſcopi Regibus proximi aſſiderent, & apud eos principalem locum obtinerent. Qui honos etiam Siuardo Epiſcopo Sleſuicenſi oblatus & exhibitus fuit, vt proximum à Rege locum occuparet, Regiq; aſſideret. Neque ea re contentus Rex, alijs etiam priuilegijs, immunitatibus, & honoribus, ordinem illum decorauit & ornauit: & inter alia iuri diuino, & Canonibus conuenienter, vt Clerici, Religioſi, & literati, Iuriſdictioni Politici Magiſtratus exempti, coram ſui ordinis hominibus conueniantur. Et ſi qua pœnâ afficiendi ſint, vel æris, vel grauioris mulctæ, vt id de arbitrio cuiuſque ordinis, atq; Eccleſiaſticorũ, corã Superioribus Magiſtratibus, ac Rectoribus fiat, ita enim Clericos à Laicis differre conueniebat. Quin ad inſtitutionem Sacrorum Canonum, Decimarum ſolutionem populo imperauit. Sed pius ac ſanctus Rex, dum Eccleſiæ ſaluti ac incolumitati intentus, de eiuſdem incremento ac propagatione, gloriæque ac honoris Chriſti apud ſuam gentem amplificatione, anxie ac ſollicite laborat ac contendit, malorum odium ac inuidiam ſibi conflauit, qui felicem Euangelij curſum non ſolum ſiſtere, ſed omnino intercidere ſummopere conabantur ac impedire. Nam cum in conuentu Procerum, de finibus regni amplificandis, & de Angliâ, quam ipſius Maiores ſubegerant, recuperandâ, deliberatum eſſet, adhibito ſimul in conſilium Olao fratre, ſine quo nihil decernere ac tentare ſolebat, omnibus Regis inſtitutum placuit, inprimis autem Olao, ſimulanti, ſibi eam rem maximè cordi eſſe, ſimulq; promittenti, ſe vnà in Angliam expeditionem ſuſcepturum. Quamuis regni cupiditate

Digitized by Google

tate adductus longè aliter ſentiret, aliudq; clam corde agitaret. Dani vbi iam ad eam rem ſe paratos eſſe arbitrati ſunt, deq; fide Olai, qui in Angliam vnà ſe profecturum fratri receperat, nihil quicquam amplius dubitarent, ibi Olaus contra omnium exſpectationem, diem ex die ducere, prôcraſtinare, modo hoc, modo illud cauſari, & quòd multis grauiſſimis rebus, magnique momenti negocijs impediretur, prætendere. Quæ res, diuturnaq; cunctatio ac tergiuerſatio, non minimam ſiniſtræ ac difficilis cogitationis ſuſpicionem præbuit, quod aliquid monſtri aleret, aliudq; corde clauſum aliud ore promptum haberet. Cumque Rex non obſcuris indicijs accepiſſet, eum ſibi inſidias ſtruere, præter omnium exſpectationem magnis itineribus Sleſuicum contendit, vbi tum Olaus agens nouis rebus ſtudebat, vrbis amplitudine & loci oportunitate, vt quæ in Iſthmo, & finibus Regni Daniæ ſita eſſet, fretus. Fratrem nihil quicquam mali metuentem de improuiſo aggreditur, captumque in Flandriam relegat, quòd eum rerum nouarum & Imperij cupidum, magnæque apud Danos authoritatis, & animi in ſe infenſi cognouiſſet. Quare ne longius eius dementia progrederetur, mature prouidendum, operaque danda, ne quid in poſterum ſibi nocere ac obeſſe poſſet. His peractis Rex iterum in Daniam magnis itineribus contendit, vt claſſe, quam inſtructam habebat, in Angliam tranſmitteret, bellandi & Inſulæ recuperandæ ſtudio ac deſiderio incenſus ac commotus. Sed longè aliter res cecidit, quàm ſperarat. Nam ad ſuos reuerſus omnium ordinum & plebis animos à ſe abalienatos, repperit, vſque adeò, vt nauibus relictis in ſummum Regis contemptum atque opprobium vnuſquiſque domum ſuam repeteret. Hac ſubditorum ſuorum contumacia ac temeritate Rex commotus, edicto publico im-

co im-

Digitized by Google

eo imperat, optione datâ populo, vt vel grauiſſimam Regi mulctam pendant, deq; illatâ contumeliâ hac ratione ſatisfaciant: aut Sacerdotibus ac miniſtris Dei quotannis Decimas perſoluant. Congregatione totius Regni facta, conſilioque habito, Regi renunciatum eſt, malle populum exactionibus ſemel grauari & vexari, quàm in ſeruitutem perpetuam vnà cum liberis & nepotibus conijci, quæ Decimarum annuâ ſolutione illis ſubeunda eſſet. Quod cum Rex accepiſſet, exactiones imperauit, miſſiſq; in omnes Regni partes miniſtris, vt capitationis nomine pecuniam exigerent & Regis Imperium exſequerentur, illis in mandatis dedit. Eos populus, cum pro Imperio agerent, & paulò durius ac aſperius pecuniam extorquerent, interemit, conſpirationeq; facta de Rege quoq; necando, conſilia iniuit. Quæ res cum per indicium Regi enunciata eſſet, timore adductus, & periculi vitandi cauſa, Sleſuicum tanquam ad aſylum firmiſſimum, vnà cum vxore & filiabus profugit, eo conſilio, vt, ſi res poſtularet, inde in Flandriam cum ſuis traijceret. Sed paulò poſt mutato conſilio, quòd iam furorem populi deferbuiſſe exiſtimaret, in Daniam reuertitur. Eſt locus in meditullio Iutiæ celebris, qui ob celſitatem, ſiue propter antiquorum ſacrificiorum frequentiam, vel ob Idoli ibi culti, quod Wyg nominabatur, memoriam, Wygbergis / hoc eſt, Mons excelſus, aut Mons ſanctus nominatur. Eò populus ex totâ Iutiâ ad iudicium conuenire, & bona ſua repetere: actioneſque omnis generis intendere, & perſequi lite & iudicio ſolet. Huc Rex confugit, quòd eum locum putaret fortunæ ſuæ miſeriæ & iactatæ portum & perfugium futurum. Sed cum illic ſibi inſidias parari comperiſſet, relicta Wiberga in Fioniam properauit. De cuius aduentu populus certior factus, ſpiritu Diabolico afflatus & inflammatus

in

in Regem conſpirat: numeruſque eorum, qui de Rege interficiendo conſilia capiebant, quotidie creſcebat. Ad quam rem ſe adminiſtrum præbuit, homo verſutus & ſceleratus, Blacco nomine, qui ſub prætextu pacis conciliandæ, & tranſigendi inter Regem & populum, ad menſam & colloquium Regis admiſſus, & liberaliter habitus fuit. Atque vbi animum & voluntatem regis exploraſſet, ad populum ſeditioſum reuerſus, tantum abeſt, vt ſedandis motibus ſtuduerit, vt omnia in peiorem partem interpretatus ſit, verba Regis peruerterit, atque in eius necem animos eorum iamdudum inflammatos atque exulceratos, magis concitauerit atque incenderit. Cumque Rex, qui turbas ac ſeditionem populi iam ſedatam, atque in tranquillo collocatam exiſtimaret, ijs, quibus maximè fidebat, comitatus, ad ædem S. Albani, veſpertinas preces auditum, ſeſe contuliſſet, populus in continenti eum ſubſequutus eſt, magno impetu violentiſq; manibus, plerique valuas Baſilicæ infringere, alij ignem admouere ceperunt. Interim Rex religioſiſſimus, qui videret ſibi interitum parari, peccata ſua confeſſus, communione corporis & ſanguinis Chriſti, tanquam viatico omnium certiſſimo ſeſe communiuit. Ibi tum populus Regem, eoſque, qui in ædem ſacram conuenerant, iaculis & ſaxis per feneſtras petere, & vbicunque apertura eſſet, oppugnare. Rex, qui mortem præ oculis videret, coram altari ſeſe abijciens, in modum crucis pronus procumbebat, ſeque, ſuoſq; Deo commendabat. Benedictus & Ericus, Regis Fratres, Regi ſuppetias ferre conantur. Sed multitudini in limina irrumpenti obſiſtere non potuerunt. Ericus non ſine vitæ diſcrimine elabitur. Benedictus vnà cum Satellitibus Regis irrumpentes excepit, & quoſdam interemit. Inter quos & Blacco proditor occiſus, proditionis pœnas dedit.
Sed

Digitized by Google

Sed & Benedictus Frater Regis inſons occubuit. Rex precibus fundendis intentus trucidatur. Nam quidam, lancea per feneſtras immiſſa, latus eius transfodit & transfixit. Hic fuit exitus triſtiſſimus ac calamitoſiſſimus quanquam beatiſſimus Regis optimi, deq; Eccleſia Chriſti præclarè meriti, diuinæ veritatis Catholicæq; Religionis ac fidei amantiſſimi, eiuſque Patroni ac defenſoris acerrimi ac ſtudioſiſſimi.

In cuius ſancti ac Beati Regis ſempiternam mememoriam, inſerere iterum huic hiſtoriæ libet, inſignem eius commendationem, ex Breuiario Sleſuicenſi antea nominato, vbi primum hac oratio præmittitur.

Deus, qui hodierna die Beatum Canutum Regem & Martyrem à ſubditis ſibi plebibus iniuſte peremptum, glorioſo Martyrio coronaſti: præſta quæſumus, vt ipſum apud te ſentiamus interceſſorem, quem credimus in cœlis gratia tua glorioſe regnare victorem. Huic orationi vlterius ſubijcitur, in præfato hoc breuiario, ſuccincta ac breuis vitæ, remq; eius geſtarum, nec non glorioſiſſimi martyrij deſcriptio ac commendatio.

CANVTVS *Rex Danorum, acutus ingenio, ſpecie decorus, armis ac animo ſtrenuus; mentisq; induſtria & oris facundia redolebat. Ad miſeras perſonas viſcera gerebat materna: diuinum cultum ampliabat, carnemq; propriam ieiuniis affligebat. Nam ſolennibus ac priuatis ieiuniorum diebus, nec non & ſextis feriis panem ſolummodo cum ſale & aqua comedebat, cum aliis ferculis regalibus, quæ ei apponebantur, vti credebatur.*

Conſiderans autem ſe Regem factum, propter hoc vt iuſtitia coleretur, incepit Regni prauas conſtitutiones pro viribus extirpare. Et vt populus contra ignauiam, virtuoſum exercitium haberet, edixit, vt claſſis paretur pro Anglia ſubiuganda, quæ à Dominio Danorum receſſerat, & tunc erat per extraneos occupata. Cumq; naues parentur, ac ſuperue-

nienti

Digitized by Google

nienti tempore autumnali populus ſupplicabat Regi, vt propter culturam agrorum, & occupationem rei domeſticæ ſuſpenderet expeditionem vſque ad tempus vernale. Quod & Rex annuebat. Omnibus igitur ad propria reuerſis, cœpit edicta proponere cum comminatione vindictæ, vt Decimas populus Eccleſijs ſolueret, ieiuniaq; per Eccleſias indicta reſeruaret. Plura etiam alia, quæ ſecundum Deum ſtatuenda videbantur. At populus veſanus vicijs & iniuriis aſſuetus contra Regem propter ſalubria edicta odium concepit: ac deſtructionem ipſius, primo per occulta conuenticula tractare cœpit, incentiuum habens per Olaum Regis fratrem, & quoſdam proceres qui Olao adhærebant. Eſt autem locus celeberrimus ferè in medio Iuciæ, qui ob ſui eminentiam, ſiue ob antiquorum ſacrificiorum frequentiam, vel ob idoli quondam ibi nominatiſſimi, quod Wyg dicebatur memoriam Wygbergis (veluti excelſum, aut belli mons, ſeu ſanctificationis, lingua Danica) nuncupatur, vbi pro cauſis terminãdis, ſiue pro legũ veritate & firmitate diſcutienda, populus ex more de omnibus partib. Iuciæ congregabatur. Hunc locũ nobilis Princeps adijt, vt vel ibi refugium inueniret. Sed dum illic inſidias paratas videret, verſus Fioniam properauit. Cumq; Fioniam intraſſet, cœpit & ille populus diabolico ſpiritu inflammatus in mortem pij Principis conſpirare. Confluit ergo malignus populus, ac de die in diem augmentatus. Aderat inter eos verſutiſſimus proditor dictus Pipireo (Blacco) qui Regem adijt ſub ſpecie pacis faciendæ inter populum & ipſum. Suſcipitur reuerenter, & in menſa Regis honoratur. Sed cum Regis propoſitum cognouiſſet, rediens ad populum, omnia verba Regis peruertit, atque in necem pij Principis eorum animos malignus proditor concitauit. Rex autem cum aliquibus ſibi fidelibus ad Eccleſiam S. Albani acceſſit pro veſperis audiendis. Quod cum populus comperiſſet, ſubito eum inſequitur: alijq; valuas Baſilicæ infringere, alij ignem admouere tentabant. Interea Rex deuotiſſimus per confeſſionem, & Dominici corporis communionem ſe

muniuit.

Digitized by Google

muniuit. Cumq; obſtinatus populus ipſum & ſocios eius, iaculis & ſaxis per feneſtras, aliasq; aperturas nimium infeſtarent, Rex pius coram altari in modum Crucis procumbens, ſe & ſuos Domino commendabat. Dum autem ſic orando iaceret, vnus per feneſtram, immiſſa lancea latus eius transfixit, Chriſto Martyrem fecit. Hæc ibi.

CAPVT XVII.

OLAVS IV. *Ex Flandria à Vitis reuocatus, Rex Daniæ* 73. *ſummam annonæ caritatem morte expiauit Anno* 1099. 9. *Iul.*

Cenſuram triſti ſacram dum mente volutat
Spernere Rex, aris ipſe Rodolphus adeſt.
Papa audit cauſam, tunc Regem Flamine donat
Summo, Metropolis iure caditq; ſuo.

A. C. 1065.

ANNO 1064. Sleſuicum miſſus fuit Rodulphus, ab Adalberto Magno Epiſcopo Hamburgenſi, qui Epiſcopatum regeret ac adminiſtraret, vir vitæ ſanctitate inſignis, doctrina ſingulari præditus, quique apud Adelbertum Sacellani officio antea functus fuiſſet. Cui etiam pro opinione virtutis ac pietatis hic honos habitus fuit, vt templum maximum Mindæ, quod vnà cum tota Ciuitate conflagrauerat, & decem poſt annis reædificatum fuerat, iterum inauguraret & conſecraret, Henrico IV. Imperatore præſente & ſolennem hunc actum decorante, Anno 1080. idq; ratione affinitatis cum Rege Knutone factum eſſe, veriſimile eſt, cui hunc honorem Imperator præſtare & exhibere voluit. Nam Knutonis Magni filiam

Gunildam Henricus III. Imperator in vxorem duxerat. (*Saxo f.*108.*Helmol.*48. *Crantz.*102.) Alioqui mirum videri poſſet, quod in literas relatum eſt, à Pontifice extero, & in loco remoto agenti conſecrationem Eccleſiæ Mindenſis factam eſſe. Olaus qui Slesuici in vincula coniectus, & in Flandriam relegatus fuerat, carcere liberatus domumq́ue reuerſus, Kanuto Fratri in Regni imperio ac gubernatione ſucceſſit. Qui toto tempore, quo imperio præfuit, expertus eſt Deum vindicem eſſe ſcelerum, & ſanguinem innocentem expoſcere de manibus illorum, qui illum effuderunt. Nec Rex ſolum qui nefandæ ac deteſtandæ illius aduerſus S. Canutum coniurationis conſcius, & quaſi author ac Princeps fuerat, ſed & Dania tota, finitimæq́ue gentes grauiſſimam ac ſeueriſſimam vltionem diuinam expertæ ſunt, pœnasq́; ſuæ impietatis dederunt, longè duriſſimas ac acerbiſſimas. Nam non multo poſt, tanta rerum omnium ſumma caritas ac inopia extitit, tantaque laboratum eſt annonæ penuriâ, vt propter frugum inopiam multi fame perirent; quiq́; ſuperſtites eſſent, vitam diuturnam ſibi polliceri non poſſent. Idq́ue quod non aliunde alimenta & cibaria, ad ſubleuandam tantam rei frumentariæ inopiam, quibus tamen finitimæ gentes abundabant, aduehi ac importari tuto ac commode poſſe, viderent ac perſpicerent. Nam vndique ab hoſtibus Dani premebantur, & eo anno frumentum in Daniâ veris tempore vredine exeſum, propter ſiccitates anguſtius prouenerat. Quam vredinem ingens caloris æſtus ſubſecutus, ſegetes arefecit & aduſſit: Autumno autem, ob copiam imbrium & pluuiarum continuarum agri, & loca culta aqua natabant, vſque adeo vt ariſtas ex aquis colligere oporteret. In locis decliuibus & vallibus cymbis vecti, fruges demeſſuerunt. Ariſtas demeſſas fur-

furnis & fornacibus calefactis arefecerunt & ſiccarunt, vnde panem pinſerent. Sed & ex farinâ illâ panis qui eſui eſſet, ſubigi aut fieri non potuit, itaque pro pulte conueſci, neceſſitas extorſit. Ita conſumptis longè lateque frumentis, in ſummis verſabantur anguſtijs, quòd nemo huic inopiæ ſuccurrere, reiq; frumentariæ mederi poſſe cernerent. Rex Olaus multis prædijs abalienatis, quo militem aleret ac ſuſtentaret, vix habuit. Die quodam, Rege natalem ſuum celebrante, vix tantum cibariorum ſuppetebat, quo inuitati ſaturarentur. Rex qui videret ob iniuſtam ac nefandam fratris cædem perpetratam, delictaque enormia ac grauiſſima commiſſa, Daniæ, Regnum ita diuinitus inopia ac calamitate affligi, aſſiduis ac indefeſſis precibus à Deo contendit, vt, ſi quid iræ ac indignationis aduerſus populum concepiſſet, in ſe, non in populum effunderet ac deriuaret, ſeque è vitâ tolleret, vt qui huius calamitatis author eſſet, & populo parceret. Cuius etiam preces Deus exaudijt, eumque rebus humanis exemit.

CAPVT XVIII.

ERICVS III. *bonus, Rex Daniæ 74. poſt impetratam à Papa Romano exemptionem à Iuriſdictione Archiepiſcopi Bremenſis, Archiepiſcopatum Lundenſem inſtituit, eiq; Epiſcopatus Boreales ſubiecit. Hieroſolymam cum vxore Bothilda profectus in Cypro moritur. Anno* 1102.

OLAO ſucceſſit Ericus, ex Suetiâ, vbi hactenus ætatem egerat, euocatus. Cuius regnum Deus in ipſo adminiſtrationis auſpicio ita fortunauit, vt ſuperiorem rei

frumentariæ inopiam, magnâ frugum vbertate abunde remuneraret & rependeret: quod iam cœlum mitius omnia vbertim & copioſe ſuppeditaret & produceret. Rex ob inſignem pietatem & integritatem Boni cognomen inuenit, Danicè Eigodt. Wandali vbi accepiſſent, in quas anguſtias Daniæ Regnum redactum eſſet, nouis rebus ſtudebant, commodam iam occaſionem rati ſe nactos, quæ minimè negligenda eſſet. Itaq; bellandi cupidi Daniam inuadunt, & pyraticam ſtrenuè exercent, multis interfectis, pluri misque ſpoliatis & abductis. Quibus rebus cognitis, concilio habito, req; deliberata, placuit belli gerendi prouinciam proceribus Regni Daniæ demandare ac committere, Regem vero domi retinere. Iulinum quò Pyratæ, qui hactenus Daniam incurſionibus & latrocinijs infeſtaſſent, ſeſe tanquam in aſylum recepere conſueuiſſent, prius expugnari ceptum eſt. Ciuitate obſeſſa, Ciuibus imperant, vt Pyratas omnes vnà cũ hominibus maleficis & facinoroſis, qui ſcelerum cauſa ſolum vertiſſent, vrbe eijciant, eorumque poteſtatem faciant, nec non mulctæ nomine grandem pecuniæ ſummam exſoluant. In Pyratas & transfugas grauiſſimè animaduerſum eſt. Nam ad palos deligati, reuinctis poſt tergum manibus, ventre aperto, exenterati & euiſcerati ſunt, corde etiam euulſo & ori impacto, additis verbis contumelioſis, quibus illis culpam ac delicta exprobrarunt, vt nouo hoc ſupplicij genere, alij impoſterum ſimilibus peccatis deterrerentur. Qua re comperta, Archiepiſcopus Bremenſis Liemarus grauiter commotus, Regem diris deuouet, & excommunicationis fulmine ferit, quòd exiſtimaret, cum in pœnis inferendis modum exceſſiſſe, tyrannidemq; ac crudelitatem noua ac inſolita hac pœna exercuiſſe. Rex accepto hoc nuncio indignatus, vt qui nullius ſibi criminis conſcius

ſcius eſſet, Romam proficiſcitur, & de iniuria ab Epiſcopo illatâ queritur. Pontifex vtraque parte audita, Regem abſoluit, & excommunicationis vinculo, quo irretitus erat, liberat. Rex his rebus adductus, apud Pontificem inſtare, vt Iuriſdictione Archiepiſcopi eximeretur, atque vt Archiepiſcopus in poſterum ex numero Epiſcoporum Regni Daniæ cooptaretur, ſubeundo viſitationis muneri, quod hucúſque Hamburgenſis obiſſet. Papa ad Regis inſtantiam recepit, ſe Cardinalem miſſurum, qui de ſtatu Eccleſiarum Regni Daniæ cognoſceret, & ad ſe referret. Cumq; præter ſpem & exſpectationem hoc negotium aliquanto longius differretur, Rex tandem moram pertæſus, cum Hieroſolymam verſus peregrinationem ſuſcepiſſet, denuò Legatos ad Pontificem miſit, qui de mittendo Cardinali, vrgerent & inſtarent, quòd Rex non libenter vellet in poſterum Eccleſias ſuas externi alicuius Epiſcopi Iuriſdictioni & poteſtati ſubiectas eſſe. Ibi tum Legatus à Pontifice mittitur, qui de Regni & Eccleſiarum ſtatu ad Pontificem retulit, eoque rem perduxit, vt Pontifex Regis precibus, & calumnijs, quibus grauatus erat permotus, Archiepiſcopum Lundenſem deſignaret Aſcherum nomine, cui Daniæ, Suetiæ, & Norvvegiæ Epiſcopi ſubiecti, vſq; ad tempora Anaſtaſij, id eſt, vſque ad annum 1153. Papæ obedientiam præſtiterunt. Quo tempore Norvvegia peculiarem adepta eſt Archiepiſcopum, quem Nicolaus Cardinalis, ab Eugenio Papâ ablegatus, emenſo mari Britannico, præſidente Eſchillo Lundenſi conſtituit, qua ætate & Norvvegia Regem peculiarem habuit. Ita propter cenſuram & excommunicationem temerè ac inconſideratè aduerſus Regem decretam, Archiepiſcopus Bremenſis Iuriſdictionem in Religioſos & Clericos, viſitandiq; ius, quod à primo quoque tempore Euangelij publi-

cati in totâ Daniâ habuerat, amiſit. Rex tamen præpropera ac immatura morte præuentus, Archiepiſcopi confirmationem, & reformationem à Pontifice factam oculis ſuis non vidit, atque perſpexit, vt qui peregrè in Cypro mortem obierit. Eo autem peregrinante & abſente, Aſcherus & electus, & à Pontifice confirmatus fuit. Qui & poſt, Epiſcopos à ſe ordinatos, & confirmatos, in Ducatum Sleſuicenſem miſit, vt & ipſius Succeſſores, quemadmodum ſuo loco oſtendemus.

CAPVT XIX.

HAc ferè ætate, anno ſcilicet 1066. plus minus, floruit Anſuerus, vir ſingulari pietate & eruditione præditus. (*Metrop.f.*70. *Helm.*21.) De quo nobis hic aliquid dicendum eſt, quòd illuſtre ac inſigne hoc decus Patria noſtra vrbs Sleſuicenſis tulerit nobisque dederit. Anſvverus nobili genere prognatus, Patre Oſvvaldo Equite ſtrenuo, & Matre Agnete, & quidem Sleſuici in ædibus illis, quæ plateam (Caninam vulgò dictã,) ingredientibus ad ſiniſtram ſeſe offerunt, (quas nunc, quando ego hæc ad poſteritatem tranſmitto, Bernhardus Soltovv Quæſtor Ducalis Gottorfienſis poſſidet, quemadmodum conſtanti fama ad nos perlatum eſt. Annos natus quindecim, hæres futurus paternorum bonorum, parentibus inuitis & reclamantibus, totum ſe literarum ſacrarum ſtudijs dedit. Quæ tamen ſtudia initio naſcentis Eccleſiæ in his oris fere neglecta & contempta iacebant, etiamſi Sleſuicum ciuitas Saxonum Tranſalbinorum, vt eam *Helmoldus* & alij nominant, opulentiſſima, & populoſiſſima

ſiſſima eſſet. Itaque relictâ Patriâ, & parentibus, Raceburgum profectus, idq́; hortatu Rudolphi Epiſc. Sleſuicenſis, Cœnobium S. Georgij ingreſſus eſt: vbi eo tempore inter Paganos, Idololatras, Monachi ordinis Benedictini viuebant. Vbi cum pluſculum temporis exegiſſet, Chriſtianæ doctrinæ fundamentis perceptis, ad Religionis profeſſionem ſeſe admitti petijt. Quod cum impetraſſet, aſſumpto religioſo habitu, tantos in ſtudijs literarum progreſſus fecit, vt inter viros doctos Principem locum obtineret, vitæq́; ſanctimonia & exemplo cunctis præiret. Sacris initiatus, & ad Sacerdotium promotus, totus contemplationi rerum diuinarum, ardentibus precibus inſiſtens, cor & corpus ſuum feruenti deuotione in ſacrificium Deo offerebat, & lachrymis litabat. Cumque Monaſterij Abbas vel Rector è viuis ſublatus eſſet, ipſe cunctis Collegarum ſuffragijs, vnanimique omnium voto ac deſiderio, Abbas creatus ac deſignatus fuit, nomen ac officium boni Paſtoris conſequutus. In quo munere ita ſe geſſit, vt magnam apud omnes laudem inuenerit, vt qui gregem ſibi commiſſum non tantùm verbo, ſed & exemplo erudiret & regeret. Collegas verò delinquentes & peccantes ita correxit, vt nec rigore & aſperitate eos planè peſſumdaret, nec nimiâ facilitate eorum erratis indulgendo conniueret. Sed & verbum Dei in Slauiâ, quæ nondum ad Chriſtum conuerſa erat, publicauit, & docuit, vnà cum Collegis & fratribus, quos viginti octo fuiſſe memoriæ proditum eſt, & plurimos ad Religionem conuertit. Qua de cauſa in odium Slauorum primariorum, qui à Religione Chriſtianâ abhorrebant, adductus, vnà cum Collegis ſummo in diſcrimine aliquamdiu vixit, quoad Slaui, qui inueteratum Dæmonum cultum aboleri nolebant, impetu in Monaſterium facto, Anſvverum vnà cum Collegis

comprehenſos in Monte non procul à Monaſterio ſito apud *Rinsberg* lapidauerunt. (*Ada. cap.*11.*libr.*4.) Anſvverus veritus, ne Collegæ ipſius, terrore ſupplicij fracti ac perterrefacti, religione abnegata iterum deficerent, ab ijs, qui eos lapidaturi erant, cum ad ſupplicium duceretur, precibus contendit, vt prius quam ipſe lapidibus obrueretur, de Collegis ſumeretur ſupplicium, quò fortitudine & conſtantiâ Chriſtianorum Martyrum, malè de Religione ſentientes pudore ac ignominia ſuffunderentur, certaque fide ac indubitata ſpe contra coronæ gloriæ breui indipiſcendæ non exciderent collegæ, nec puſillanimitate ſua Slauorum diffidentiam augerent, Religionemq; deridendam propinarent. Quibus trucidatis, ipſe in genua prouolutus, exemplo Stephani, Deo animam commendauit, & tradidit, magnâ cum hilaritate. Atque ita teſtibus *Annal.fol.*130. *Ada. cap.* 11.*lib.*4.*&* *Helmoldo lib.*1.*cap.*22.*&* 23. Idibus Iulij Martyrij decora ſibi peperêre. Quo die & eorum memoriam celebrarunt Maiores noſtri. Anſvveri brachium adhuc Stadij in Eccleſia Beatæ Mariæ exſtare & conſeruari dicitur. *Crantz.lib.*4.*Metropolis.*) Ad eius ſepulchrum cœcos viſum recepiſſe, & alia miracula edita eſſe, virtute & Clementiâ Seruatoris noſtri, Antiquitas memoriæ prodidit, quod nos, vt conſtanti fama ac indubitata fide à maioribus ac progenitoribus noſtris accepimus, ita ad poſteros Fide ac verò tranſmittimus.

Quanto autem honore ac veneratione, memoria Sanctiſſimi acGlorioſiſſimi martyris Anſueri, in Eccleſia celebrata fuerit, ex Breuiario noſtro Sleſuicenſi, à Reuerendo nec non Nobili ac Generoſo Domino, Godſchalco de Aleuelde (vt ante dictum) edito, aperte colligitur, vbi cum totum vitæ eius curriculum, & beatum ac glorioſum eius Martyrium prolixè deſcribatur: non inutile operæ ac laboris pretium

me

me factum exiſtimaui, ſi in Viri huius ſanctiſſimi, de Eccleſia Chriſti præclarè meriti, & popularis noſtri Sleſuicenſis, æterna laude digni, ſempiternam memoriam, verba ex præfato Breuiario deprompta, huic hiſtoriæ inſererem.

Præmittitur autem primum more conſueto Oratio. *Adeſto Pater gloriæ nobis, vt victoriæ laudes tuorum Martyrum, digne poſſimus promere, Anſueri & eius Sociorum.*

Cordis ex ſecretario, gens omnis ſimphonizat:
Nam in tormento vario, Anſuerus ſtephanizat.
Cœleſte viridarium, iocunde tunc ſtipatur.
Cum felix per Martyrium, hic mundus irrigatur.
Auete ſancti Martyres, Anſueri comitiua:
Orate, ne nos flebiles mors tangat recidiua.
Sancte Anſuere, Martyr Dei inclyte,
Cum tuis conſortibus, Ora pro nobis, quæſumus.

Item:

Pange terra Holſaciæ, Nobilis & Generoſa:
Nam de tua progenie, prodijt rubens roſa:
Anſuerus, qui nobiliter ex te generatur:
Per quem ineffabiliter multa mirabilia Deus operatur:
Ex cuius odoris fragrantia, tota redundat Slauia.

Sequitur Elogium. *S. Anſuerus, innocens ab infantia, māſuetus in pueritia, ſobrius in adoleſcentia, ſecutus parentum veſtigia, tantis virtutum moribus eſt adornatus, vt vſque ætatem virilem, qua perfecte vixerat, propter ſuæ perfectionis culmen, poſſit Beato Iob comparari.*

Oratio. *Deus, qui Beatum Anſuerum ſociosq; eius, glorioſiſſimo Prothomartyri tuo Stephano in paſſione coæquaſti: concede propitius, vt eorum meritis & interceſſionibus, à tormentis perpetuis liberemur & ad vitam perueniamus æternam.*

Regi regum Domino, venite iubilantes:
Qui ſanctos in martyrio, confortat agonizantes.

Digitized by Google

Hymnus.

Æterna Chriſti gloria, de Martyrum victoria,
Laudetur cum tripudio, in cordium pallacio.
Cultores vineæ Dei, in charitate flammei.
Anſuerus nam cum ſocijs, ſunt iuncti cæli incolis.
Pro fletu tranſitorio, veſcuntur cœli gaudio.
Quorum nobis precatio, ſit mentis iubilatio.
Laudemus Patrem omnium, laudemus ſanctum Spiritum•
Trinum & vnum Deum.

Alius:

Anſuerus in conſilio non abijt prauorum:
Quapropter nunc collegio ſortitur Beatorum. Pſ. 1.
Cur in Sanctos Domini, gentes fremuerunt,
Quos nece valde flebili, flebiliter ſtrauerunt. Pſ. 2.
Inuocantes Domine, ſanctos exaudiſti,
Quos in tuo nomine, pati voluiſti. Pſ. Cum inuocarem.

Deſcriptio vitæ eiuſdem ortus, progreſſus, ac exitus ex eodem Breuiario.

B. ANSVERVS *Nobili proſapia, videlicet ex Patre Oſvvaldo, milite ſtrenuo, & matre Agneta progenitus: de Ciuitate Sleſuicenſi fuit oriundus. Ipſo namque tempore, ſicut ex Hamburgenſi colligitur Cronica, Sleſvvick, ciuitas Saxonum tranſalbianorum, quæ ſita eſt in confinio Danici Regni, opulentiſſima atque populoſiſſima, ex improuiſo, paganorum incurſu funditus eſt exciſa. Anſuerus ſpreuit Scoriam terrenæ dignitatis, vt vſurparet gloriam cœleſtis Ciuitatis. Dereliquit patriam iuuentutis flore, adeptus caſtimoniam ſub Benedicti more. Elegit abiectus eſſe in domo Dei ſui magis, quam habitare in tabernaculis peccatorum. Hic B. Anſuerus, cum quindecim eſſet annorum, & hæreditatis paternæ ſperaretur futurus hæres, parentibus inuitis, literarum anhelauit ſtudiis erudiri. A patria igitur & parentibus diſcedens, declinauit viam ſuam, bono duce Spiritu, ad Cœnobium ſancti Gregorij in Ratzeborch, in quo tunc temporis inter*

Digitized by Google

inter paganos, idololatras, degebant Monachi Ordinis ſancti Benedicti.

Vt roſa vel lilium, conſtipat viridarium,
Sic æquali forma
Per Oſvvaldi filium, fulcitur Monaſterium,
Sub Benedicti norma.
Sicut nouellæ plantationes à iuuentute ſua.

Conſideratis vero mundi blanditijs, quæ nullum durabile præſtant ſubſidium, aliaq; fortunæ ſecularis deſpiciens, prædictum adijt monaſterium, & feruenti deſiderio ad Religionem ſe recipi poſtulauit. Deo itaq; volente, qui omnia quæ vult, facit & diſponit, poſtulata faciliter impetrauit.

Eia Rachel ſponſa Chriſti, militans Eccleſia.
Quæ tot proles edidiſti, quot ad cœli gaudia
Animas tu tranſtuliſti, per tormentorum genera.
Quorum neces tu fleuiſti, per ſancta deſideria.
Filij tui ſicut nouellæ Oliuarum in circuitu menſæ tuæ.
Bonæ voluntatis ſcuto coronaſti Domine.
Quos ex huius mundi luto, extraxiſti hodie.
Ex ore patientium, vis Chriſte collaudari.
Vt virtus innocentium, poſsit comprobari.
In Dei tabernaculo habitat Anſuerus.
Qui in Slauorum populo, fuit Doctor verus.

In eodem autem Monaſterio habitu indutus religioſo, proficiebat ſuper coæuos ſuos, qui ſecum ſcholis inerant, tam literarum ſtudijs, quam virtutum exercitiis. Ad Sacerdotium denique promotus, mira deuotione contemplatiuus, lachrymoſis orationibus inſiſtens, cor & corpus ſuum ſedulè Deo in ſacrificium offerebat. Et inter Miſſarum ſolennia, crebra meruit reuelatione diuina conſolari.

In Patrem dum eligitur Anſuerus, vir diſcretus,
Ex hoc non erigitur in corde, ſed manſuetus,
In pietatis opere permanſit indefeſſus.
Quod docuit ſummopere alios, eſt aggreſſus.

Hic

Hic accipiet benedictionem à Domino, & miſericordiam à Deo ſalutari ſuo.

Tandem dicti Monaſterij Abbate defuncto, concordi fratrum electione, ſanctus Anſuerus Abbas effectus, nomen & rem boni paſtoris eſt aſſecutus. Rexit namque gregem ſibi commiſſum, verbo & exemplo. Delinquentes fratres ita correxit, vt nec nimis rigidus eos ſubuerteret, nec præter modum remiſſus, eos in errore confoueret. O ſacratiſſimi amatores Trinitatis Deificæ, Abraham in montis radice tres viros vidit, & vnum adorauit, ſic Anſuerus ex vno ore tres ſimul & ſemel, emiſit melodias: Abraham vidit tres viros: tres vidit & vnum adorauit, ſic Anſuerus.

Cum ergo ſanctus Pater Anſuerus, cum 28. fratribus ſuis, verbum Dei fiducialiter per Slauiam prædicaret, & plurimos ad fidem conuerteret, indignati Magnates, ipſos in monte non remoto à monaſterio lapidauerunt. S. Anſuerus, cum ad paſſionem veniret, ſupplicauit perſecutoribus, vt prius ſocij, quos deficere metuebat, lapidarentur. Quibus coronatis, ipſe gaudens cum B. Stephano genua poſuit, & ipſius patrocinia inuocans, lapidatus animam reddidit ſuo creatori. Ad cuius ſepulchrum cœci illuminati ſunt, & multa miracula operatur clementia noſtri Saluatoris.

Sicut non poteſt ciuitas in monte celari.
Sic & nequit ſanctitas in ſanctis occultari.
Hoc in Anſuero panditur ſancto ſufficienter.
Cui de cœlo mittitur virga non latenter
In cereumq; vertitur valde competenter.

A Domino factum eſt iſtud & mirabile in oculis noſtris.

In te ſperantes, hos & pro te morientes
Cœlorum Domine, conſeruabis benedicte.
In mundo, corde permanſerunt ſine ſorde.
In terra Domini conſiſtunt ergo locandi.
Pro plebis facinore te Chriſte deprecantur.
Qui in ſuo ſanguine pro te rubricantur.
O militantis Eccleſiæ capitanei fortiſſimi.

O tri-

Digitized by Google

O triumphantis militiæ phaleratores.
S. Anſuere cum tuis ſociis hos precibus veſtris defendite.
Quos in veſtro ſeruitio humiliter cognoſcitis permanere.
Apud Chriſtum patrociniis veſtris adiuuemur ſemper.
Ex terrenis inquilinis fiunt ciues cœlici,
Dum necantur à lupinis viris viri angelici.
Per quos Slaui ſunt doctrinis docti roſis Mellici,
Et erepti à latrinis carceribus Eumenici.
Vindica Domine ſanguinem tuorum qui effuſus eſt.
Eia vos triumphatores pro nobis intercedite,
Et peruerſitatis mores in nobis corrigite:
Vt adiutos veſtra prece, Deus creator omnium,
Et ablutos ab hac fece perducat in Empyreum.
Apud Chriſtum vota noſtra promouete precibus.
Præcinctus fortitudine Dominus regnauit. Item.
Qui ſuos pulchritudine ſanctos decorauit.
Seruiet iubilo Deo plebs fidelis:
Qui ſanctos à periculo liberat & à pœnis:
Adhæſerunt Domino martyrium ſitientes;
Cuius in ſeruitio ſteterunt vigilantes,
Sancti & humiles corde hymnum dicite Deo, Halleluia.
In collegio ſanctorum laudetur Rex eorum.
Rex glorioſe Martyrium, remunerator omnium. Item.
Qui ſanctos per Martyrum perducis in Empyreum,
Rubeſcit in Slauonia Flos, quem diuina gratia
Extraxit ex Holſatia, quem triuit gens incredula.
Hic in pueritia, ſubiecit cuncta vitia:
Sub benedicti Regula, vixit in caſtimonia.
Quod experiens æmulus caſtitatis Diabolus.
Hunc contra ſanctum ſtimulis tumultuauit plurimis.
In Abbatem eligitur, quod vir iuſtus renititur.
Sed victus prece populi, ſuſcepit iugum Domini.
Trinitati ſit gloria, per cuius beneficia,
Anſuerus his cum ſociis tantis claruit miraculis.

Amen.

Gaude

Digitized by Google

Gaude Ratzeburgenſis Eccleſia, diuinitus inſpecta.
A Deitatis clementia, medullitus electa;
Quæ Sanctorum ſanguine pulchre rubricaris,
Quorum nunc iuuamine mire gubernaris.
Mirantur ciues cœlici, & ſpiritus tartarei,
Stupent, quod hæc fragilis natura, ſit tam agilis,
Quod cum tanta gloria, in paſſionis victoria,
Ad cœli tranſit gaudia.
O Anſuere vir Nobilis, cum quater ſeptem ſociis,
Pro nobis preces fundere, velis & intendere,
Quod annuis deuotionibus, tua feſta recolimus. Et hæc Breuiarium.

CAPVT XX.

NICOLAVS *Bonus Rex Daniæ 75. cum Vandalis, qui Sleſuicum depopulati ſunt, vario conflixit Martè: à Ciuibus Sleſuicenſibus populari tumultu in Arce circa plateam Ceſpitum ſita cæſus. Anno 1135.*

Aſſcherus Præſul Danorum magnus, in oris
Gunnerum noſtris miſit adeſſe pium.
Anxius à Slauis obſeſſa viuit in Vrbe,
Dum pulſant Ciues inuida tela bonos.

ANNO 1072. Gunnerus natione Danus, ab Anſchero primo Archiepiſco Lundenſi ordinatus & conſecratus eſt, qui Epiſcopatum Sleſuicenſem adminiſtraret. Hic ſpectator fuit eius cladis & calamitatis, quam Sleſuicum vrbs maximam accepit, vt qui id temporis dum vrbs Sleſuicenſis à Slauis obſideretur in ea vixerit. Cauſam & occaſionem autem huic calamitati præbuit, Controuerſia inter Danorum Regem Nicolaum, & Henricum Principem Slauorum God-

ſcalci

ſcalci Filium exorta de bonis maternis, quæ Henricus vxori ſuæ conferri & exhiberi petebat. (*Godſcalcus enim Princeps Slauorum Chriſtianus, duos habuit filios, Henricum quem ex filia Danorum ſuſcepit, & Buthue ex ſecunda Coniuge. Helmol.cap.24. Gotſcalcus anno* M.I.VII. *à Slauis eſt interfectus, quos ipſe ad Chriſtum conuertere conabatur. Vir omni æuo memorabilis, magnam partem Slauoniæ conuerterat ad diuinam religionem. Paſſus autem eſt in vrbe Leontia, quæ & Lenſin vulgò dicitur.* VII. *Idus Iunij, cum Presbytero Ippone, qui ſuper altare immolatus eſt, & alijs multis tam Laicis, quàm Clericis, qui diuerſa pro Chriſto ſubierunt ſupplicia. Annal.fol.*131. Quod cum à Nicolao impetrare non poſſet, negante eam illi hæreditatem deberi, armis eam extorquere ſtatuit. Itaque plagam illam, quæ inter Albim & Sleſuicum ſita eſt, cum exercitu ingreſſus, eam vaſtauit ac depopulatus eſt, incolisq; vacuam ac inanem omnino reddidit. Accidit id anno Chriſti ſupra milleſimum ſexageſimo ſexto. In Danos autem veluti authores harum litium, Slaui acerbitatis ſuæ virus emouere cupidi, vxorem Godſcalci, ex qua Filium ſuſcepit Henricum, (*Ad.c.* 13.4. *Syrita dicta. vide latius Adamum eodem loco.*) quæ filia erat Regis Canuti, & Soror Nicolai Regis Danorum, cum alijs matronis Chriſtianis, apud vrbem Mekelenburgam, in contemptum Religionis, & ignominiam Danorum, veſtibus nudatas, dimittunt, & abigunt. (*Ad. Filiam Regis Danorum, vxorem videlicet Godſcalci, cum cæteris mulieribus cæſam quoque eſſe ſcribit, c.*12.*lib.*4.*Helmol.c.*24.) vt exemplum ac ſpectaculum, nec non terrori ac formidini omnibus eſſent, ipſoq; facto ſignificarent, ſe omnes eo loco habituros, qui Chriſtum profiterentur illiq; nomen darent. Atque horum omnium autor & inceptor fuit Bluſſo (*quem Plaſſonem Adam.libr.*4.*c.*13. *Annal.fol.*131.*Homold. c.*24.*nominant.*) Slauus, homo nefarius, & Chriſtianæ

Reli-

Religionis hoſtis acerrimus ac infenſiſſimus, qui Godſcalci ſororem in matrimonio habebat. Qui & eodem tempore territorium Hamburgenſe ferro & igne vaſtauit, arce, quam ad lacum Alſtriam Dux Bernardus condiderat & communierat, funditus deleta & exciſa, & in contumeliam Religionis, imaginibus Seruatoris noſtri & crucis deiectis & proſtratis. (*fol.* 131. *Annal.*) His rebus perſpectis, Nicolaus Rex arma parat, & prope Lubecam hoſti occurrit, vbi prælio commiſſo acriter pugnatum eſt. (*Chronic. Holſa. f.* 40.) Exſpectabatur etiam Elinus Præfectus Sleſuicenſis, (*nam, vt ſupra oſtendimus, Reges Daniæ Sleſuici, antequam in Ducatum euecta eſſet Ditio, ſuos Præfectos habuerunt,*) à Rege Nicolao vocatus, vt illi ſubſidio veniret. Sed is, neſcio quid cauſatus, non comparuit. Poſtea compertum eſt, eum ab Henrico muneribus corruptum, vile exiguúmque lucrum plus, quàm fidem Regi datam ſpectaſſe. Rex cum aliquoties cum Sclauis prælio contendiſſet, ſed parum felici Marte, in Daniam reuerti coactus fuit, multis ex nobilitate cæſis, & in captiuitatem abductis. Elinus autem, re patefactâ, perfidiæ pœnas dedit grauiſſimas. Nam non ſolum præfectura priuatus, ſed & fortunis ſuis, omnibusque facultatibus in fiſcum redactis, infamia notatus, & ad ſummam inopiam redactus fuit. (*Saxo. Elinus quòd Patriæ fortunam venditauerit, à Rege perfidiæ damnatus, non ſolùm præfecturæ beneficio, ſed etiam patrimonij rebus ignominiosè exutus, vltima inopia ſordidiſſimi lucri pœnas perſoluit.*) Henricus & Bluſſo his rebus elati, cum Regem abeſſe cognouiſſent, ad limites Ducatus propius accedunt, omnia ferro & igne vaſtant, ipſoq; vallo Danorum, quòd in Iſthmo ædificatum eſſe ſupra oſtendimus, potiuntur; munimento inter Saxoniam & Daniam omnium firmiſſimo. Quin & Bluſſo ſui firmandi cauſa ad lacum Sliam arcem vel Caſtellum à funda-

fundamentis erigit, & de ſuo nomine *Bluſſeburgum* vocat, cuius adhuc veſtigia reliqua, ruderaq; quæ ſuperſunt cuiuis obuia. Vulgus *Luſeburgum*, eliſa litera B. vocat, ſed malè. Henricus inſigni triumpho ac victoria, quam ſuperiori prælio, de hoſtibus reportaſſet, elatus, inſolentiorq; factus, Danos porro, qui loca maritima incolunt, aggreſſus, ſpoliauit, & pyraticam exercuit. Loca etiam Eidoræ vicina, & quidquid intra Sleſuicum, & Danorum vallum, agrorum iacet, diripuit, & ex toto Ducatu Sleſuicenſi magnas prædas egit. Tandem quoque vrbem Sleſuicum copijs, quas nauibus aduexerat, de improuiſo aggreditur. (*Sleſuigam funditus deleuit. Ada.c.*13.*lib.*4.*Annal.fol.*131. *Helmold.cap.*24.) Ipſa vrbs autem poſt Elinum remotum, præfecto deſtituta, non tantùm exterorum libidini & rapinis, ſed & furtis domeſticis expoſita fuit. Quibus ciuitas eò acerbius intus, quàm foris vexabatur, quò ad nocendum occulta manifeſtis, & inteſtina externis peiora & pernicioſiora ſunt. Neq; enim minus Ciuis, quàm hoſtis formidabatur. Nam Friſones vnà cum Holſatis & Dithmarſis, impunitatis ſpe propoſita, vacante Præfectura, dies latrocinijs, noctes furtis conſumebant: & vbi ædium faſtigia conſcendere non licebat, ibi imas earundem partes, & fundamenta ligonibus adorti, cuniculis actis cuſtodes circumueniebant. Quamuis æditui & cuſtodes, magna cura & aſſiduitate ædes, & res ſibi commiſſas, adſeruarent, vſq; adeò vt equos compedibus vinctos, ne à furibus abducerentur, intra domus repagulum tenerent, & excubitores valuis affixi, quò omnia ſalua eſſent, iacerent. Qui non tantum ianuas ſeris obſerabant; ſed etiam foſſis ductis, aditu fures prohibebant. Quibus rebus fiebat, vt quidam ingenuis & claris parentibus prognatus, cum videret homines egentes, ſpolijs & direptionibus Ciuium ſeſe

locupletaſſe, nulla verecundiæ aut generis ratione habita, ſeſe rapinis dederet, & clariſſimam indolem ſpe lucri illectam, ex ſummo nobilitatis faſtigio in obſcuriſſimam turpitudinis ſentinam abijcere non erubeſceret. Ita ſanguinis decore indecenter vſus, viros generis ad ſcelerum licentiam tranſtulit, & quod virtutibus nutrimentum eſſe debebat, vitijs ac ſceleribus mancipauit. Idq; quòd nullus eum perſequi auſus fuit, etiamſi eius expilationes vulgo notæ eſſent, quòd impunitas eius tantò delictis propenſior habebatur, quantò conſpectior delinquentis authoritas eſſet, vt Saxonis verbis vtar. (*lib.*13.) Nomen autem viri nobilis, qui vrbem expilauit & diripuit, non exprimit Saxo, ſed ſupprimit, generis procul dubio, ex quo ille oriundus fuit, nobilitati parcens. Bluſſo huius cladis author & inceptor, paulò poſt domum reuerſus, à ſuis obtruncatus fuit, Deo ad pœnam illum rapiente (*Annal. fol.* 131.) ita Sleſuicum, ciuitas Tranſalbinorum opulentiſſima & populoſiſſima de improuiſo Slauorum incurſionibus funditus deléta & euerſa fuit, (*Anno* 1066. *Sleſuicum à Sclauis euerſum anno Henrici IV. octauo. teſte Helmold. cap.* 24.) Stormarijque & Holſati omnes aut interfecti, aut in captiuitatem abducti, vt hic cum Helmoldo (*cap.*24.) exclamare liceat: Domine venerunt gentes in hæreditatem tuam. (*Slaui omnes facta conſpiratione ad Paganiſmum denuò relapſi ſunt, eis occiſis qui perſtiterant in fide. Ada. c.* 13. *libr.* 4. *Et hæc fuit Slauorum tertia apoſtaſia, ab eo tempore, quo primùm ſub Carolo Magno Chriſto nomen dederant. Annal fol.* 132. *Helmold. cap.* 24.) Rex Nicolaus, quòd viribus impar eſſet, Slauis hoſtibus reſiſtere nõ potuit. Ita fiebat, vt Slaui nemine prohibente, Sleſuicum excurrerẽt. Nam qui præfecturam Sleſuicenſem acceptare vellet, repertus fuit nemo, propter ſummum diſcrimen, & crebras finitimorum excurſiones.

S. CANV-

(S. CANVTVS *Primus Dux Sleſuic.circa A. C.* 1118. *à* NICOLAO *Daniæ Rege inueſtitus, & Rex Vandalorum à Lothario Saxone ex legato Henrici Obotr.inauguratus, (vnde etiamnum titulus Vandaliæ remanſit,) An.* 1128. *Sub quo Religio in Eiderſtedio & Strandia propagata. A Magno patruele interemptus, in Martyrum ordinem relatus. Anno* 1130. *Ringſtedij ſepultus.*)

Tandem exortus eſt Canutus, qui tam periculoſum à Patruo multis honorem oblatum expeteret, non opum cupiditate, ſed fiducia virtutis. Quod tamen ille gratis à Rege non eſt conſequutus. Imò vendita ſui patrimonij parte, munus alijs hactenus ob periculum formidoloſum & contemptum adſequutus eſt, Saxone teſte. (*lib.*13.) Ita Rex extimeſcendum ignauiæ decus virtuti venale fecit, hoc eſt, Præfecturæ beneficium, quod homines ignaui & meticuloſi ob periculum reſpuebant, viro forti & audaci vendidit, qui honeſtam militiam vili lucro, & opum ex patrimonio parandarum cupiditati antepoſuit. (*Legendus Helmoldus, cap.*50.) Vnde colligere licet, partem illam Iutiæ in Ducatum Sleſuicenſem euectam eſſe, quatuor potiſſimum de cauſis. Primò, quòd Rex Nicolaus, Canuto Fratris Filio, in compenſam Regni, quod occuparat, ditionem aliquam dare cogebatur. Nam, vt *Helmoldus cap.*50. apertè teſtatur, (*& Annales fol.*158.) Nicolaus Regno Daniæ vi & fraude potitus erat, mortuo Fratre in expeditione Hieroſolymitana. Secundò, vt Filium Magnum Regni Hæredem relinquere poſſet. Tertiò, quòd Slauos, qui eo tempore rerum potiebantur, reprimere non poſſet Rex Nicolaus, & Ducatum ab illorum iniurijs defendere, niſi ope Canuti. Nam Crito dominium in Slauonia obtinuit, & in ſuam poteſtatem redegit Saxones, ita vt ei ſub tributo ſeruirent Holſati, Stormarij, & Tietmarſi. & iugum duriſſimum ferre coacti fuerunt ſub

Digitized by Google

Imperio Critonis. Quibus rebus fiebat, vt ex Holſatia ſexcentæ familiæ & plures Albi tranſmiſſo, nouas & remotas ſedes quærerent, vbi perſequutionis furorem vitarunt, & ad montes Harthicos, hoc eſt, Syluam Hercyniam profecti ſunt, vbi & ipſi conſederunt & nepotes eorum vſque in hodiernum diem. *Annal. fol.* 132. Quin & terra latrunculis abundabat, qui populum Dei occiderent, & caperent, & gentem Saxonum toto ore deuorarent. *Ibid. (Fuit hoc anno* M.LXVII. *vel circiter. Vide etiam fol.* 136. *de Slauis Annal.)* Quartò, Lucri cupiditate adductus Ducatum Sleſuicenſem conceſſit, vt ex Saxone colligitur, cuius verba ſupra commemorata ſunt. *(Anno* M. LXIX. *celebre illud Colloquium Henrici Regis cum Rege Danorum habitum eſt Lunæburgi, vbi ſub ſpecie fœderis de bello Saxonibus faciendo, compromiſſum fuit. fol.* 133. *Annal.)*

CAPVT XXI.

SEd an in feudum conceſſus fuerit Ducatus Sleſuicenſis Canuto, dubitari poteſt. Idque quòd feudi nulla fiat mentio. Deinde quòd beneficium emiſſe dicatur Canutus. Emptorem nominat Saxo his verbis; *Emptor verò plus lucri in militiæ, quàm opum agitatione poſuit.* Item, *Munus vendita patrimonij parte aſſequutus eſt.* Saxo quidem alibi beneficium Præfecturæ Sleſuicenſis appellat duobus in locis, lib. videlicet 13. his verbis; *Elinus beneficio Præfecturæ exutus.* Item, *Nemine Sleſuicenſis Præfecturæ beneficium recipere audente.* Feudum autem eſt beneficium, quod alicui Dominus dat eâ lege, vt, qui accipit, & fidem & militiæ munus, aut aliud ſeruitium exhibeat. Deinde quamuis & moribus quorundam locorum, certa pecuniæ ſumma, vel aliud quiddam

dam Domino feudi detur ἀντὶ τῆς ἀναχάμψεως, ſiue pro redemptione, vel, vt noſtri loquuntur, pro firmando feudo. Quod vulgari Lingua Veſten appellant. Vnde vox Germanica vel Gothica in Latinorum coloniam deducta *inueſtire*, non à veſtiendo, ſed à Veſten / hoc eſt, firmando vel confirmando Feudo dicta. Quæ ſumma pecuniæ præſtatur, feudi firmandi, & noui poſſeſſoris admittendi & ſuſcipiendi cauſa: etiamſi alia accedant ſymbola, vt manus porrectio, poplitis flexio vel deoſculatio. Etiamſi Saxo quoque, Breuiarium Sleſuicenſe, Crantzius, & alij hos ſequuti, Item Liber Cantilenarum Danicarum, Kanutum Ducem nominent, (*quia ſcilicet cum acquiſitione regionis etiam Ducis titulum adeptus eſt.*) Crantz. lib. 3. cap. 29. Saxoniæ lib. 5. c. 28. & Helmoldus cap. 50. *Kanutus, inquit, in patriam reuerſus, à Patruo benignè receptus, & Ducatu totius Daniæ præditus eſt. Idem ijſdem verbis tradunt Annales fol.* 158. Chronicon quoque Holſatiæ diſertis verbis id teſtetur; in hac tamen controuerſia aliorum mentem ac ſententiam audire, quam meum iudicium ferre ac interponere malo. Fuit id autem anno 1119. plus minus. Sed ad Canutum reuertamur. Is ſimul atque Ducatum Sleſuicenſem à Rege conſequutus eſſet, Legatos ad Henricum mittit, paciſq; conditiones offert. Inter alias autem, vt de iniurijs & damnis, quæ Iutiæ & Sleſuicenſibus intuliſſet, ſatisfaciat, & ablata reſtituat. Legatos autem ſimul atque ſe in viam dediſſent, ſubſequitur, animo quaſi præſagiente, Henricum conditiones pacis repudiaturum. Henricus ad ea reſpondit, ſe pacem cum Danis non facturum, ſed petitionem hæreditatis maternæ perſequuturum, quoad ſibi ſatisfactum eſſet. Quod vbi ad Kanutum relatum, mutato conſilio, conditiones pacis propoſitas reſcidit. Quo cognito Henricus, ſubridens in hæc verba prorupiſſe

Digitized by Google

dicitur, Canutum equo ferocienti & refractario, qui ſeſſorem excutit, ſimilimum eſſe, ſe tamen breui eius laſciuiæ & petulantiæ frenum iniecturum. Qua re nunciata, Canutus noctu clanculum magnis itineribus ad Henricum contendit. Cumq; diluculo ad eius munitionem perueniſſet, hoc eſt, vt ego exiſtimo, ad caſtrum Georgij, vulgò *Iurgensburgum*, (*quod in honorem D. Georgij prope Sleſuicum ædificauerat, quod tamen eiectis ac deletis Slauis, à Canuto Duce Sleſuicenſi direptum fuit: vt notat Patruus meus, Hieronymus Cypræus, ad Helmoldum ſuum cap.24. Quemadmodum & in omnibus penè Ciuitatibus, vel ſuburbiis, Diuo Georgio, tanquam Diuo, & Patrono tutelari, ædem aliquam, vel aram ædificarunt: Duces quoque Sleſuicenſes, eius imaginem ſigillo impreſſam, obſignandis literis adhibuerunt, quarum nos plurimas vidimus,*) Henricus eius aduentu inexſpectato & irruptione conſternatus, neque arma capere, neque munitione ſeſe defendere auſus fuit; ſed equo conſcenſo, vicinum mœnibus flumen Sliam traiecit, & fluminis interiectu hoſtem fefellit. Canutus ea re exhilaratus, quòd ſalutem ſuam amni potius, quàm oppido Sleſuicenſi credere maluiſſet, illum traijcientem clamoribus & dicterijs proſequutus eſt, & num madefactus eſſet, per ludibrium percontatus eſt. Henricus contra, quid ſibi hæc profectio ſubita & aduentus inopinatus vellet, quærit. Veni, inquit Canutus, vt frenum & lora, quibus me vincire decreuiſti, capeſſam. Henricus minas, quas nuper iactauerat, ſibi vrbanitate quadam exprobrari intelligens, ignominiam ioco proſequutus eſt. Video, inquit, te calcibus ita obniti & refragrari, vt ne tangi quidem, tantum abeſt, vt contineri queas. Ita Canutus verba contumelioſa, quibus eum Henricus inceſſerat, dicterijs & ioco diluit. Ibi tum Kanutus caſtrum *Iurgensburgum*, & *Bluſenburgum*, quod ad pratum Regium, vulgò dictum,

ctum, & Sliam ædificarat Bluſſo, demolitus eſt, & ſolo æquauit, hoſtemq; Ducatu Sleſuicenſi expulſum, in Slauiam vſque perſequutus eſt, omnia longè lateque igne & ferro vaſtando. Interim tamen cognationis & ſanguinis ratione habita, de pace agi ceptum eſt, & tandem conuenit ijs conditionibus, vt Kanutus Henrico mortuo, Slauiam poſſidendam iuriſiurandi firmitate teneret, propterea quòd ad bella cum Teutonicis gerenda filiorum virtutibus diffideret, malletq; maturum fortitudine hæredem circumſpectu arbitrij ſui libertate conſciſcere, quàm ſub naturali, ſed inualido, patrimonium exteris inuadendum relinquere. Sed & de hæreditate materna, cuius petendæ cauſa bellum aduerſus Danos mouerat, inter ſeſe pacti ſunt, vt certam pecuniæ ſummam Rex numeraret. Quam pecuniam à Rege receptam Canutus Henrico numerauit. (*Saxo. f.* 123. *Helmold. lib.* 1. *c.* 50. 51. 52. *Annal. fol.* 158.) Quàm miſerè autem vrbs Sleſuicenſis hoc bello & irruptione Slauorum direpta, expilata, & vaſtata ſit, ædificijs dirutis & proſtratis, rudera ſubterranea adhuc indicio ſunt. Nam iacientibus noua fundamenta, aut paulò altius fodientibus ſolum, in quo vrbs ſita eſt, vbique tres plateæ, & tria pluraue pauimenta ſtrata ſeſe offerunt: Item foci tres pluresue lateribus ſtrati, alter alteri impoſitus & ſuperiniectus. Quam gratiam autem Canuto pro periculis & bene meritis retulerint illi, quorum ille aduerſus Slauos defenſionem ſuſcepit, deinceps oſtendemus.

***

Digitized by Google

CAPVT XXII.

Pontifice Albero Monachi laxare rigorem
Incipiunt, vita ac liberiore frui.
Ornatur variis tunc templis ora marina,
Ac bellum geritur triſte Canute tibi.

A.C.1086.

ANNO 1096. Alberus natione Danus, Epiſcopus Sleſuicenſis exortus eſt, ab Aſcero Archiepiſcopo Lundenſi ritu ſolenni, moreq; conſueto, ordinatus ac conſecratus. Hoc tempore, cum Eccleſiæ creuiſſent, & facultatibus, prouentibus, diuitijsque locupletatæ eſſent, cœperunt paulatim homines religioſi & Sacerdotes, à maiorum virtute & pietate degenerare, & ſeſe otio dedere, atque ad libertatem aſpirare, vſque adeò vt eos diſciplina, & Regula quadam vitæ coercere oporteret. Et cum ante id tempus illi, qui Religionem Chriſtianam docebant & propagabant, ordinis eſſent Benedictini, (cuius erat & S. Anſcharius,) mutato habitu religioſo, nomen quoque mutarunt, volueruntq; *Canonici Regulares* appellari, à Regula, ad cuius præſcriptum vitam ſuam inſtituerent; ita tamen, vt liberiore, quam ante, fruerentur aura. Interim tamen veſte decente amiciebantur. Idem & Bremæ poſtea ſub an. 1110. factitatum. Appellabantur autem Canonici Regulares à regula D. Auguſtini, Nam alij Canonici Regulares poſterioribus demum temporibus, ſuam, ab alijs mutuati ſunt, viuendi regulam. Ita Præmonſtratenſes à S. Nortberto Archiepiſcopo Magdeburgenſi circa ann. 1120. Hoſpitalarij S. Antonij à Gaſtone

Digitized by Google

Gaſtone viro Nobili ex Prouincia Viennenſi circa ann.1121.&c.Solebant autem ipſi ſub ſacro ſuperpelliceis,ſub albo amiculo vti. Retinent etiamnum Canonici Sleſuicenſes conſueta & vſitata Canonicorum nomina,nimirum *Præpoſiti, Archidiaconi,Cantoris, Diaconi,Sacriſtæ,Hebdomadarij*, quorum veſtigia ex veteri vſu ac conſuetudine in Eccleſia Sleſuicenſi adhuc remanent ac ſuperſunt. Hac ætate Religio Chriſtiana,in Ducatu Sleſuicenſi incrementa cœpit maxima, locisq́; maritimis *Eiderſtedia, Strandia*, homines, qui ab humanitate longè abeſſent, paulatim barbarie exuta,ad Religionem animum applicauerunt. Ita vt in Eiderſtadia, & Strandia, templa in honorem veri Dei,eiusq́; cultum ædificari cœpta fuerint: SS. Apoſtolorum, aliorumq́; ſanctorum & Beatorum, (qui in numerum Sanctorũ relati eſſent,)nominibus ipſis inditis.Anno 1103. die S.Benedicti, qui Paſchales ferias antecedit, Sacellum ex ligno ædificari cœptum eſt, prope locum vulgo *VVittendune* appellatum, in *Eiderſtedia*,in honorem Sancti Magni, in fundo cuiuſdam Agricolæ vel Coloni, *Tadeni Eskelij*, & inde *Tatinga* appellata.Quæ appellatio in hodiernum diem manet. Idq́; ſacellum primum omnium in *Eiderſtedia*, & locis illis, quæ mare aggeribus manufactis excludunt, à fundamentis erectum, maiores noſtri memoriæ proditum dicunt. Hos alij ſequuti, Chriſtianæ Religionis propagandæ ſtudio, & ipſi ædes ſacras exſtruere cęperunt.Nam paulò poſt,Sacellum ligneum in loco,qui *Cleue* dicitur,prope *Garſand* in memoriam *Diui Bartholomæi*, & *Mariæ Magdalenæ* exædificatum fuit.Sacellum autem illud ligneum in *Cleua*, inundatione quadam euerſum & collapſum, anno 1114. inſtaurarunt,in loco,qui dicitur *Garſand*, ad Orientem in honorem *Diui Bartholomæi*, & mutato nomine *Gardingam* appellarunt, quod adhuc hodie ſatis con-

ſpicuum eſt. Paulò poſt Diabolus, naſcenti Eccleſiæ aduerſatus, in illis oris Religionis ſtudia & ſucceſſum interturbare, vel potius exſtirpare conatus fuit. Idq; ex eo colligere licet, quòd anno Domini 1113. *Boiemanni*, qui Parochiæ Cleuenſi ſubiecti erant, impulſore Diabolo, virum optimum & ſanctiſſimum, Paſtorem ſuum Hermannum Lutkenum, inopinatò adorti, neci tradidêre. Principes, qui delictum illud inultum pati nollent, præter mulctam, quàm ſatis grandem perſoluere coacti ſunt, & Iure Patronatus Parochianos priuarunt. Quod adhuc Principes in hodiernum diem ſibi retinent, & vſurpant. Ex æde autem Cleuenſi poſtea pullularunt & exorta ſunt alia templa, videlicet *Poppenbullum, Tetenbullum, Oſterheuera, Katrinherda*, *VVeltena*, & *Vollervvika*, paulatim aucta religione, & gentibus, quæ ab humanitate longè aberant, ad fidem & religionem conuerſis. [Anno 1245. Sacelli *Oldenſvvordenſis* fundamenta iacta ſunt, & in Holſatia, locisq; finitimis, magna contentione in ædium ſacrarum ædificationem incubuerunt, vnde permulta in Dei honorem templa extructa fuerunt, vt in *Nouo Monaſterio*, quod alio nomine *Falderam* vel *VVippendorpum* nominant. Item in Dithmarſia, vbi *Vicelinus* verbum Dei publicauit, Vir pius & miraculis clarus, *Berdesholmi* ſepultus. Cuius vitam & res geſtas latè perſequutus eſt *Helmoldus*, nec non eiuſdem *Continuator Presbyter quidam* Bremenſis, è cuius hiſtoria, quæ ſcripta in noſtra Bibliotheca aſſeruatur, nonnulla in medium adferre lubet, quæ ad laudem ac commendationem ſancti huius Viri pertinent: vt qui inter alios, inſigne decus, ac clariſſimum lumen *Patriæ noſtræ Holſatiæ*, dum vixit, extitit, eamq; tam luce diuinæ veritatis, quam miraculorum claritate, inſigniter ac præclarè illuſtrauit ac decorauit. Vnde & Sacroſancta eius memoria, meritò nobis grata & commenda-

mendata eſſe debet. De eo autem *ſic Author commemorat.* S. Vicelinus, *fuit in Eccleſia Bremenſi Scholaſticus, & in Theologia diſertus, qui multas habuit diuinas Reuelationes tempore iuuentutis ſuæ. Hic ſemper æſtuabat* Barbaris, Sclauis, *prope Holſatiam demorantibus, fidem Chriſti prædicare. Nam illis diebus, in tota terra* Wayororum, *ſcilicet* Plone, Oldenborch, Luttekenborch, *& prope à flumine* Egdora, *& à flumine* Sale, *quod per villam* Nigenmunſter *tranſit vſque ad mare, in* Lubeck, *in* Kyl, *& inde porro vſque ad finem mundi verſus Aquilonem, fides Chriſti in partibus illis nullibi habebatur. Etſi aliquando habita fuerat, tamen quaſi per octoginta annos omnes à fide Chriſti declinabant. Hic* S. Vicelinus, *veſtem Religioſam, quam Canonici Bremenſes cum regula ſancti Auguſtini abiecerant, derelinquere nolens, cum ſancto viro, Thetmaro, Cantore Bremenſis Eccleſiæ, partes* Holſatiæ *adijt, de iuſſu & mandato Reuerendißimi Viri Domini* Adevveronis *Archiepiſcopi Bremenſis & Hamburgenſis, villam* Wippendorp, *alias* Faldere, *in qua Capella lignea conſtructa fuit, & per longa tempora deſerta, in poſſeßionem recepit, ac ibidem monaſterium conſtrui fecit, à quo* Nigemunſter, (*alias* Nevvmunſter) *peramplius uocitatum fuit. Iſta Capella quaſi prima fuit in tota Holſatia, & ibidem quamuis Chriſtiani eſſe dicebantur, tamen lucorum & fontium error ac idolatria multiplex habebatur; & eo ſtrictius,* S. Vicelinus, *de die noctuq́ʒ vigilando, orando & prædicando verbum Dei, ſeruiebat ſub veſte Religioſa & Regula ſancta. Et dedit Deus ipſi gratiam in conſpectu populi terræ, vt audita reſurrectione mortuorum & vita æterna poſt hanc vitam, ſubito mutati ſint, omnem idololatriam abijcientes, & ſoli vni vero Deo peramplius ſeſe deuouentes; Et infinita plebis multitudo de* Wagria, Plone, Oldenborch, *& de* Holſatia, Stormaria, *&* Ditmercia, *ad audiendum nouum Prædicatorem verbi Dei vitæ æternæ illuc aduenit: recipiendo pœnitentiã peccatorum. Sed & multi etiam venerabiles Viri,*

Eccle-

Digitized by Google

Eccleſiaſtici & Clerici, S. Vicelino, *in ordine, regula, habitu, & ſancta vita ſe copulabant. Acta ſunt hæc, circa annum Domini* milleſimum centeſimum vigeſimum quintum, *regnante Imperatore Ludero, qui Dux fuit Saxonum, & mutato nomine dictus fuit Lotharius, pius & iuſtus. Et Ducatum Saxoniæ obtinuit Hinricus Leo, Dux Bauariæ. Sanctus autem* Vicelinus, *cui non ſolum fuit curæ, ſuam propriam parochiam* Nigemunſter, *& terram prope exiſtentem Holſatiam, ſed etiam terram* Slauorum, Wagriam, Oldenborch, Lutkenborck, Lubeke, Plone, *& circumadiacentes partes ad fidem Chriſti conuertere, primum in antiquam* Lubeke *in* Svvartovv *ſitam, verbũ Dei ſeminando: per ſeipſum etiam illic Sacerdotes de ſuo Monaſterio in* Faldere *erecto, conſtituit ſanctos viros* Ludolphum *&* Wolchardum, *qui ſalutem populi procurarent. Tamen ob Barbarorum furiam, non diu poſt, Vrbem antiquã* Lubeke *cum caſtro deſtruentium, antedicti ſacerdotes Dei,* Faldere, Nouum Monaſterium *reuiſerunt. Nam quotiens* S. Vicelinus *quaſi per* 30. *annos, Verbum Dei Barbaris, Slauis prædicare cœpit, aliquando per vnum annum, aliquando per duos vel tres, in* Wagria, *in* Lubeke, Oldenburg *& in circumiacentem terram fides pullulauit, tamen totiens à fide cepta Slaui apoſtarunt, & aliquando etiam* Nouum Monaſterium *in* Faldera *deſolabant, quorum furorem* S. Vicelinus *cum ſuis declinare volens, ad reſeruandum perſonas notabiliores, & ornamenta Eccleſiæ & libros, habuit Eccleſiam* Biſthorſt *in palude* Haſeldorp *in aſylum ac refugium. Vbi etiam* Oratorium *habebat ad exorandum auxilium diuinum. Circa idem tempus* Adolphus *Comes obijt, circa annum Domini milleſimum centeſimum triceſimum primum, relinquens poſt ſe hæredem filium etiam Adolphum nomine, virum literatum, prudentem & ſtrenuum, qui Theutunicæ, Latinæ & Slauicæ linguarum fuit peritus. Hic temporibus ſuis optime gubernauit terram Holſatiæ & Stormarorum. Demum* S. Vicelinus,

nihil

Digitized by Google

nihil ſe poſſe proficere in ſpiritualibus vidit, niſi Barbarorum, Slauorum populus valida manu per vim Principum ſecularium deprimeretur, adijt itaq; Cæſarem Lotharium, virum cultum Dei diligentem in Bardevvick, ibiq; illi revelauit, eſſe in terra Wayorum montem præexcelſum, ſuper quem ſi caſtrum conſtrueretur, quod exinde Slaui ad fidem compelli poſſent. Imperator vero illuc accedens, & ita inueniens, caſtrum deſuper ædificari fecit ſatis firmum ac validum, anno Domini milleſimo centeſimo triceſimo quarto. Quod Slaui videntes dixerunt ad inuicem. Quis proditor huius montis apud Cæſarem fuit? Et vnus ex eis dixit, quod paruuus homo & deſpectus Vicelinus, propter verbum Dei hoc procuraſſet. Et Cæſar huic monti, ob victoriam nominis Chriſtiani, dedit nomen Victorialis mons, vulgariter Segeberg (von Sieg oder obſiegen dictus.) Ac etiam ſuaſu ac precibus S. Vicelini, ſub monte Eccleſiam & Monaſterium fundauit, cui ſex villas contulit fratribus in ſtipendium prope adiacentes. S. Vicelinus igitur de Nouo Monaſterio, fratres ibidem ad ſeruiendum Deo, ad ædificandam Eccleſiam in Wagria collocauit, cum ornamentis, libris, & clenodiis neceſſariis, pro vſu ſuo, & Ditmarum Cantorem Eccleſiæ Bremenſis, ſuum coadiutorem illis propoſuit ad regendum: atque in Lubeke iterum Ludolphum Brunonem, ac Hermannum, ad verbum Dei prædicandum, deſtinauit. Imperator vero Lotharius, in profectione Italica, immatura morte circa annum Domini milleſimum centeſimum triceſimum ſeptimum præuentus eſt, eiusq; corpus deductum fuit in Saxoniam, in Lutteram, ex nomine ſuo appellatum monaſterium, ibidemq; prope Brunſvvig fuit tumulatum. Quo mortuo, iterum Slaui in Lubeke à via veritatis declinantes, ſuburbium ante caſtrum Segeberg, cum nouo Oratorio igne conſumebant. Sacerdotes Dei, de Lubeck & Segeberg, ad Falderam nouum Monaſterium, vnde iam ſæpius emiſſi, cum incrementum ſatore Diabolo habere non poterant, iterum reuertentes, graui mœſtitia

confecti

Digitized by Google

confecti ſunt. Ideoq; fidelius ſe Deo commendabant, in ieiuniis & Orationibus, die noctuq; orare pro nouella Eccleſia non ceſſantes. Nam tanta fuit in Falderenſi *Monaſterio virtuoſa vita fratrum, quod verbo explicari non poteſt. Infirmi illuc deuenientes ſanabantur, Dœmones ab obſeſſis eijciebantur, clamantes igne virorum Sanctorum ſe vri.*

Adolphus vero Comes ſecundus, circa annum Domini milleſimum centeſimum triceſimum nonum, caſtrum Segeberg *muro cinxit, ac ſuburbium & Oratorium de nouo conſtrui fecit, iterum remiſſis de* Faldera *Presbyteris, & Clenodiis, pro vſu cultus Dei neceſſariis: ac etiam miſit Legatos, ad* Flandriam, Hollandiam, Traiectum, Weſtphaliam & Friſiam, *faciens proclamari, quod quicunque agrorum penuria arctarentur, venirent in terram ſuam ſpacioſam & fertilem in terra* Wayrorum, *olim Slauorum inde expulſorum. Et præcipue* Holſatis *atque* Stormaris *dixit, quod ipſi in eligendo, quamcunque partem habere vellent, eò quod ſanguine parentum ſuorum eam mercati fuiſſent, præferri deberent. Et dedit* Holſatis *terram à* Bornehouede *vſque* Segeberg, & Plonenſee, Weſtphalis *dedit ſolum* Bargardenſem, Hollandis Vthinenſiem, & Freſis *dedit* Suſle, Oldenborch, Lutkenborch; *& circa mare terras adiacentes dedit* Slauis, *faciens ſibi peramplius tributarios vſque in iſtum diem.* Idem quoque Author (*Continuator ſcilicet Helmoldi*) nõ multo poſt, breuem quaſi deſcriptionem totius *Slauiæ*, vbi S. Vicelinus maximam ætatis partem docendo ac rem diuinam faciendo tranſegit, nobis ob oculos ponit: dum porro inquit. *A flumine* Egdora, *quæ eſt finis Regni Daciæ, erat initium* Slauis, Nigemunſter, Kil, Lutkenborg, Segeberg, Oldenborch, Fimbria, Lubeck, Svverin, *& ſic ad Orientem aſcendendo vſque ad* Prutziam. *Et per* Marchiam Brandenborg Myſen, Bohemiam, Morauos & Polonos Slauia *antiquitus extenſa fuit. Et tres Nationes ſcilicet* Stormaria, Dithmaria & Holſatia, Nor-

Nordavvingi *etiam vltra Albeam*, Saxones *fuerunt vocitati. Quæ nationes totæ, longè ante Slauiam, à ſancto Anſchario, Archiepiſcopo Hamburgenſi, receperunt verbum Dei, & ſub fide Catholica manebant, quamuis non bene fundatæ totali doctrina vſque ad tempora ſancti Vicelini, qui poſtquam Eccleſiam Nouum Monaſterium in* Faldera *ſiue* Wippendorpe *fundauerat in finibus Slauiæ & Holſatiæ, & primo ſuos totaliter ad fidem conuerterat, demum operam dedit, Domino operante,* Slauos *vicinos ad fidem conuertendo, in* Lubeck *primam Eccleſiam fundando S. Iohannis in arena, & ibidem verbum Dei & circumquaque Prædicando. &c.* Vbi Author initium ac originē Prædicationis verbi diuini cultusq; ſacri, in ijs locis ad Anſcharium refert, complementum vero ac confirmationem S. Vicelino tribuit: vnde & paulò poſt addit. Tota *Dania*, *Suecia* & *Norvvegia Originaliter* per *Anſcharium ſanctam fidem receperunt.* Quod & ipſum Breuiarium noſtrum Sleſuicenſe ab Epiſcopo Godſchalco de Aleuelde editum itidem clare indicat ac teſtatur, vbi hæc oratio habetur.

Deus, qui B. Anſcharium Pontificem donaſti ſanctum Doctorem Genti Danorum: ipſius interceßione da nobis remiſſionem omnium peccatorum, & ſupernorum tripudia gaudiorum. Quanta autem ſanctitate, ac pietate, morumque grauitate, ac honeſtate, ſacroſanctum hunc ſuum Epiſcopatum ac Sacerdotium ornauerit ac decorauerit: quanta itidem cura ac diligentia, S. Anſcharius, diuinum hoc ſuum munus obierit ac perfecerit, eius filij ac diſcipuli cum ſummo luctu animiq; ægritudine, teſtimonium ipſi præbent veriſſimum ac luculentiſſimum, quod ſequentibus verbis in hoc Breuiario deſcribitur ac continetur. *Nos filij atque diſcipuli, Reuerendißimi Patris Anſcharij, inter varias preſſurarum anguſtias poſiti, veraciter iam ſentimus, quid amiſerimus, & quid pro nobis dolere debeamus, intelligimus. Viuente enim Epiſco-*

Epiſcopo, nihil nobis deeſſe credebamus. Eius namq; ſanctitatem Reges honorificabant: Paſtores Eccleſiæ venerabantur: Clerus imitabatur: populus vniuerſus admirabatur. Et dum illum cuncti, ſanctum & iuſtum prædicarent, nos quoque tanquam corpus capitis, pro eius bonitate, venerandi, ac laudabiles videbamur. Nunc tanto munere fruſtrati, de noſtris meritis non præſumimus, quin magis timido corde expaueſcimus, ne peccatis noſtris promerentibus, luporum patere incipiamus morſibus. Mundus namque in maligno poſitus, magis ea, quæ iuſta & ſancta ſunt, euertere, quam Religioſa quærit erigere. Sanè, qualis in ſemetipſo Vir Beatus extiterit: qualiter & corpus ſuum afflixerit, iam nunc tempus eſt narrandi. Nam vt auditum habemus: ipſe adoleſcens & iuuenis, apud nos in monaſterio conſtitutus, ſenibus & grandæuis mirandus videbatur & imitandus: iam vero apud nos, ſumpto Epiſcopatu, quod in monaſterio inchoauerat, modis omnibus augmentare, & vitam omnium Sanctorum imitari ſtuduit, ſpecialius tamen vitam ſancti Martini. Cilicio namque ad carnem non ſolum de die ſed etiam de nocte vſus eſt. Hæc ibi.

S. Vicelinus tandem, multis exantlatis laboribus fractus ac debilitatus, conſummato vitæ curriculo, ad cœleſtem patriam hinc emigrauit: vt de eius Beato ac felici diſceſſu *Chron. Slau.* memorat. *Vicelinus Vir ſanctus in Faldera poſt modica tempora paralyſi diſſolutus, officium linguæ perdidit, totumq; denique latus dextrum exaruit, iam defuncto ſanctiſſimo viro Thetmaro, nec non caſtro Pluníenſi reædificato; Duobus annis & dimidio Vir ſanctus Vicelinus verſatus eſt in loco ægritudinis, nec ſedere, nec iacere contentus, eratq; fratribus cura ſimul & incredibilis mœſtitia de eo: frequentius ad Eccleſiam baiulabatur &c. Vicelinus vero poſt hoc obijt, pridie Idus Decemb. Anno Domini 1174. ſedit in Epiſcopatu annis 5. menſibus 9. & ſepelitur in Faldera (ſiue Bordesholmi vbi adhuc lapis eius ſepulchralis extat) præſente Racesburgenſi Epiſcopo, &*

Digitized by Google

po, & officium conſummante. Extat quoque in libro, de Scriptoribus rerum Germanicarum Septentrionalium, vicinorumq; populorum diuerſorum, ſtudio & opera *Erpoldi Lindenbrogi* edito, poema antiquum de vita ac rebus geſtis Vicelini, venuſtum ac memorabile, quod illic legere ac videre licet.

CAPVT XXIII.

SEd ad Canutum reuertamur. Hac tempeſtate, *Henricus Slauorum* Princeps rebus humanis exemptus eſt. Hic, vt ſupra oſtendimus, cum Canuto pactus erat, vt ſibi mortuo Canutus in Slauiæ regno ſuccederet. Qua de cauſa Canutus apud Lotharium Saxonem inſtat, vt Regno illo ſibi ex pacto delato inauguraretur, eiusq; confirmationem petit. Lotharius, qui Canutum multis de cauſis obſeruabat, & diligebat, & eo inprimis nomine, quod aulam eius diu ſequutus eſſet, precibus tandem locum reliquit, & Corona capiti eius impoſita, eum Regem *Obotritorum* renunciauit ac declarauit. Kanutus Rex exortus, ſecum deliberare ac diſpicere cœpit, qua ratione Slauos rebelles ac perduelles in fide & officio retinere, & à defectione prohibere poſſet. Quam ad rem montem editum atque excelſum, (qui vulgo *Segeberga* dicitur, olim *Alberga* nuncupatus,) magno adiumento fore exiſtimans, in eo caſas & ædiculas ſtrui curauit, quæ munitionum inſtar eſſent: cum finitimis quoque Holſatis pacem & amicitiam confirmat, quorum opera & auxilio in reprimendis ac ſubigendis Slauis, ſi fortè ad ingenium redirent, & rebellarent, commodè vteretur, &, ſi res poſtularet, inde in Slauiam irrrumpere, obuiumq; quemque

proſternere poſſet. Fratruelem igitur Henrici Pribiſlaum, & terræ Obotritorum Dominum Niclotum, qui, Henrico mortuo, Slauiam occupare conabantur, aggreſſus, prælio ſuperauit, & Sleſuicum deduxit, inq; cuſtodiam traditos diligentiſſimè adſeruari iuſſit, donec pecuniam, quam pro redemptione, fideiuſſoribus datis, promiſerant, exſoluiſſent, imperataq; feciſſent. Accidit, vt ſub idem tempus Daniæ Rex Nicolaus, qui Canuti Patruus fuit, Sleſuicum veniret. Quem Canutus Dux Sleſuici, vt par erat, humaniter excepit, aduentum & omnia proſpera ei gratulatus. (*Annal. latè fol.* 158. 159. *Helmoldus cap.* 51.) Congregatione autem Procerum & vulgi habita, Rex principem locum obtinens conſedit; è regione verò Canutus Rex Obotritorum deſignatus & coronatus ſeſſitauit. Cumq; Canutus Regi venienti è veſtigio non adſurrexiſſet, Rex ſurgens ipſum oſculo excipere voluit. Eum tamen Canutus præuertit. (*Nam vt ait Helmold. c.* 51. *Rex Patruus, cum vidiſſet Nepotem ſuum in faſtu regio, ſibiq; nec adſurgere, nec oſculum ex more dare, diſsimulata iniuria, tranſijt ad eum, oblaturus ei ſalutationem & oſcula &c.*) Canuti vero ſplendor & magnificentia eum in ſummam inuidiam adduxit, & inprimis apud vxorem Nicolai Regis, quæ ad Regnum Daniæ adſpirare, omnibusq; viribus adniti ac contendere Canutum ſuſpicabatur, & ne filio eius Magno præferretur, ſummoperè metuebat. Itaque Magno ad ſe accerſito, Videſne, *inquit*, mi fili, vt patruelis tuus regnum adeptus ſeſe efferat, ac ſuperbiat, omniaq; pro imperio agat? Num eum Regnum Daniæ appetere dubitas? Tuum erit diſpicere, omnique ratione prouidere, quo pacto huic incommodo maturè præuerti ac occurri poſſit. Niſi enim id feceris, ipſe te Regno, quod tibi debetur, priuabit. (*Helmold. cap.* 51.) Hac impia matris Oratione impulſu a & inflamma-

flammatus Magnus, de Canuto è medio tollendo conſilium inire ac ſecum cogitare cœpit, idq́; matris aſſiduo hortatu & ſuaſu, quæ verebatur, ne ope & præſidio Lotharij Cæſaris, apud quem gratia & authoritate plurimum valebat, Canutus Daniæ Regnum occuparet ac poſſideret. Sed & Rex Nicolaus paulò ante, Canutum, quòd in ſuſpicionem regni affectati apud eum delatus eſſet, interrogauerat, quà de cauſa, cum Sleſuicenſem Ducatum poſſideret, à Cæſare Regnum Obotritorum & coronam rogaſſet ac impetraſſet. Canutus reſpondit, ea de cauſa id à ſe factum eſſe, vt inter Regnum Daniæ, & Slauos vicinos perpetua pax ac tranquillitas, firmaq́; & conſtans amicitia coaleſceret, & confirmaretur. Idq́; è re maximè Danorum eſſe, qui cum Slauis iam multos annos quotidianis prælijs contendiſſent, cum aut ſuis finibus eos prohiberent, aut ipſi in eorum finibus bellum gererent. Eius rei ſe teſtem eſſe, qui patriæ liberandæ, hoſtiſq́; propulſandi cauſa, vitam ſuam ſæpè in diſcrimen adduxiſſet. Idque omnibus ſatis conſtare ac manifeſtum eſſe. Rex Nicolaus vbi cognouiſſet, Canutum & Magnum animis diſſidere, Procerum interuentu eos reconciliare, atque in gratiam ac concordiam redigere ſummopere ſtuduit ac laborauit, eoq́; rem perduxit, vt alter alteri fidem daret, ſe omnem ex animo ſimultatum exercitarum memoriam penitus deleturum. Quod etſi ſanctè ſeruaret Canutus, Magnus tamen pro nihilo habuit, vt qui Canuto ſaluo, incolumem ſeſe fore, regnoq́; Daniæ tuto ac tranquille potiri poſſe, non putabat. Accidit non multo poſt, vt Roskildiæ conuenirent Canutus & Magnus, vbi ad colloquium inuitatus à Magno Canutus, venire non reſpuit, neque recuſat, etiamſi Canuti vxor *Indeburga* ſummopere id diſſuaderet, maritumq́; ne ad colloquium veniret, dehortare-

taretur, quòd ſomno ſe monitam diceret. *(Helmold. cap.51.)* Canutus vero id pro nihilo habendum exiſtimans, periculo & monitis vxoris ſpretis, tantum propinquitati & coniunctioni Magni tribuebat, vt ſalutem ſuam periclitari potius, quàm de Magni fide dubitaſſe, videri vellet. itaque quatuor miniſtris ſtipatus ac comitatus, Magnum accedit, qui & totidem ſecum in comitatu habuit. Magnus loricatus Canuto venienti adſurgit, oſculoq; eum amantiſſime acceptum ſuauiſſimè complectitur. Viſis loricis, & quid ſibi arma volunt? inquit Canutus. Reſpondit Magnus, (conatum animiq; propoſitum aſtute ac fraudulenter diſſimulans) ſibi rem eſſe cum ſubdito quodam inobſequenti ac immorigero, in quem animaduertere decreuiſſet. Cumq; in ſyluam vicinam ingreſſi eſſent, Satellites, qui in inſidijs collocati erant, eis occurrerunt. Cumq; rurſus percontaretur Canutus, quid ſibi homines armati vellent: Nunc, inquit Magnus, de regni ſucceſſione, & ſumma rerum decertabimus. Canutus obſtupefactus, Regnum, inquit, ego Patri tuo diuturnum & felix fauſtum ac optatum ex animo exopto. Quod neque ego appeto, neque vnquam me appetiuiſſe egomet mihi conſcius ſum. Sed Magnus, qui vita priuare, illumque tollere omnino decreuerat, hac oratione nihil permotus, gladio ſtricto caput ei percuſſit & diffidit, reliqui Satellites haſtis eum confoderunt. *(Annal. fol.159. diuiſoq; membratim corpore crudelitatem ſuam etiam in mortuo exſaturare geſtiuerunt.)* Corpus eius exanime *Ringſtadium* deuectum eſt, quòd vereretur Magnus, ne ob necem illius, populus inflammatus ſeditionem concitaret. Cædes autem Anno 1130. die Ianuarij ſeptima, commiſſa fuit. Idq; liber Cantilenarum Danicarum oſtendit. Hic fuit exitus triſtis admodum ac funeſtus pij ac ſancti Ducis Kanuti, in cuius S. memoriam

ſempi-

Digitized by Google

ſempiterno honore ac veneratione colendam, Eccleſiæ non inutilem pioq; lectori non ingratum laborem me præſtiturum puto, ſi ex Breuiario noſtro Sleſuicenſi ſæpius iam allegato, quæ de eius vita, rebus geſtis, ac triſtiſſimo, quanquam Beatiſſimo vitæ eius exitu, illic memoriæ prodita ſunt, huc transferrem & pio ac beneuolo Lectori ob oculos ſtatuerem.

Præmittitur autem primum Oratio. *Deus, in cuius fide, Glorioſus Dux Kanutus firmiter incedens, vitæ innocenti violenter ſubtrahitur, præſta quæſumus, vt ſicut ipſe immeritæ morti adijcitur, mortem quam meruimus, eius meritis ac precibus euadere mereamur. Per Dominum &c.*

Sequitur vitæ rerumq; eius geſtarum deſcriptio. *B. Kanutus, Regis Erici filius, Dei diſpoſitione factus Dux Iuciæ, poſuit ſuper femur gladium ſuum. Inuaſores Regni diſſipat, perdit raptores, & fures ſuſpendit, & in breui ab omni perſecutione patriam ſuam liberauit. In omnibus proſperè egit, quia manus Domini erat cum eo. In diuinis deuotus extitit & curioſus, in ſecularibus ſtrenuus & Curialis. A Deo & hominibus iure dilectus erat. Vnde Magnus, Regis Nicolai filius, excœcatus inuidia, Ducem dolo de terra delere voluit. Contigit interim, vt Dux Regi tunc accuſaretur: tunc & Rex, falſis fauens ſuggeſtionibus, his cauſis, Concilio Rypenſi ipſum aggreſſus eſt. Tu contra conſuetudines terræ, noua quædam induxiſti, & in Slauia contra me nomen Regis vſurpaſti. Super quibus Rex ſuis reſponſis auditis (quia ſimplex erat & cito moueri non potuit) delatoribus derogauit Rex, commendans opera Ducis, quia erant valde bona. Cum in illo tempore, imminente die Natalis Domini Regis, curia eſſet Roskildis celebranda, & Dux Canutus ad feſtum inuitatus ire feſtinaret, vxor eius, rei euentum præcogitans, hortabatur illum iter omittere. Sed cordis innocentia viro iuſto eundi propoſuit ſecuritatem. Transfretante, venit ad curiam Regis, vbi cum honore receptus eſt. Magnus igitur, cui Kanutus ſe tutius committebat, meditabatur die ac nocte, quo eum*

Digitized by Google

neci traderet. Huius perfidi Henricus Sthatelar fretus conſilio, tres proceres confœderauit, in quibus præ cæteris malefaciendi habebat fiduciam. Deinde tanquam familiarem ſuum, Ducem conſuluit, dicens; Frater fidelis præ cunctis mortalibus, cum te ſine falſitate aliqua expertus ſum, quædam negocia tuo conſilio ordinare diſpoſui, volo, vt in ſecretiori loco mihi ſoli ſolus obuias, vbi nemine impediente, quæ deliberanda ſunt, definire valeamus. Kanutus falſi fratris verbis fidem dedit, & reſpondit, locum & tempus aßigna, paratus enim ſum in omnibus tibi parere. Die autem altero Epiphaniæ Domini, ſummo diluculo, Magnus, armatus cum ſuis ſequacibus, ad ſyluam veniens, in qua fratricidium perpetrare diſpoſuit, doli nuncium ad Ducem direxit, mandans ei, vt, quod fideliter ſpoponderat, cum feſtinatione adimpleret. Igitur S. Canutus ad locum properans, perfidum per ſaltum vagantem ſolum videbat. Qui ſtatim occurrens, oſculatur, amplexatur, pacis oſculo Iudæ traditoris officio ſe obligauit, dicens. Frater, ſedeamus illic. Sedens cum eo, verſipellem latenter ſub toga loricatum perpendens, dixit. Frater bone, vt quid arma portas in tempore pacis? Traditor reſpondit. Inimico meo, iuxta opus ſuum, vicem reddere teneor, & ad vindictam ad præſens paratus ſum. Iam ſcelus diutius celare non potuit, ſed odioſe dixit. Kanute, cuius eſt Dacia? qui ſimpliciter reſpondit, dicens. Frater, cuius eſt Dacia, niſi Patris tui & Patrui mei, quamdiu Deo placuerit. Cui Magnus. Non ſic. Omnes vadunt poſt te. Tu tollis à nobis locum & gentem, & inter nos hoc modo melius diuidi poteſt. Circumſpiciensq; Dux, vidit armatos, & ait. Frater, ſcit, qui omnia nouit, me tibi, aut tuis, verbo vel opere nunquam obfuiſſe. Et quare hoc feciſti? In hoc ſanctus ſurgere voluit, ſed per cappæ caputium traditor eum indignè retrahens, gladio ab aure ſiniſtra in dextrum oculum, caput ſcidit, & cerebrum denudauit. Deinde cæteri, lanceas in latera eius fixerunt, & Martyrem Chriſti fecerunt.

* * *

Dum

Digitized by Google

Dum corpus S. Kanuti Ringſtedium transfertur ex eodem Breuiario. Oratio.

Omnipotens, ſempiterne Deus, qui Beatum Ducem Kanutum, meritis ſuis inter Martyres mirificas, & inter mortales miraculis manifeſtas, præſta quæſumus, vt nos, qui hodiè eius translationẽ celebramus, ipſius precibus, de præſenti miſeria, ad perenne gaudium, tranſire valeamus. Per &c.

Deo dilectus Dux Canutus, terminum tangens, quem nemo præterire poterit, in Fidei pignore meritum & nomen Martyris precioſa morte promeruit. Quamplures igitur, tam felici morti dedito, (& pro Nobilitate Germinis, quia Regis filius, & pro Excellentia Dignitatis, quia Dux & Iudex iuſtus, & Bonitate innata, quia Mentè prouidus, Lingua diſertus, Manu fortis, Corpore venuſtus, Facie decorus, fidelibus Familiaris & Factori ſuo Fidelis apparuit) lachrymas madefactas exequiis impendebant. Prouocabat ſiquidem eos ratio multiplex corpus glorioſum Roſchildas deferre. Ciuitas enim erat, ſede Pontificali auctorizata, dignitate cæteris excellentior, & Patroni patriæ precioſo dotata pignore, tam Principum quam Prælatorum aſſ ripta ſepulturæ, maioris dignitatis melioribus apparuit. Terror, inquam Tyranni, eos à propoſito deſiſtere, ſubito compellebat. Inde fruſtrati voto, diſpoſitione Diuina ſancti Martyris Reliquas Ringſtadiam tulerunt, membris tandem tanti Martyris in Baſilica ſanctæ Mariæ, Matris & Virginis, ſepulchro commendatis, Virtutem ſepulti, Benignitas Diuina, inſepultam manifeſtauit. Tempore illo, Eccleſiæ ſanctæ duo præbendiarÿ erant, & ambo nequam; Qui, quia vicioſi, virtutibus Martyris inuidentes, quem Dominus manifeſtum fecerat, ſub modio maliciæ abſcondere ſatagebant. Præualuit inquam potentior, falſitate cedente veritati, delatorum Martyrum inuectionibus fictis, nullus fidelium fidem adhibuit. Perſeuerantes ſiquidem in malitia ſua ſecundi interfectores, peiores prioribus, ſedent in inſidiis, vt ſemel interfectum, iterum interficiant innocentem. Vnde vates vetularum fauentes friuolis, ſepul-

Digitized by Google

chrum ſancti, animalis immundi decoctione adhibita, fœdare fruſtra feſtinabant: vt his maleficiis, miraculis ceſſantibus, Martyris memoria meta poneretur. Sed licet filius iniquitatis nocere oppoſuit innocenti, nihil prævaluit inimicus in eo, quia in Domino dormientis faciente ſine fauilla lucem ardentem, nequicia nebula offuſcare non potuit. Annis quidem XV. *membra Martyris humata manebant, & fama felix de die in diem, accreſcentibus Miraculis, longè lateq; incrementum accepit. Vniuerſis igitur perſecutoribus eius peremptis, perempto etiam Erico, qui Leonina feritate in Fratris vltione nulli parcens cædem exercuit, Ericus Spake regnum obtinuit. Tempore illo, ætatis diſcretio, natura nobilitas, gratia virtutum & timoris abſentia, VValdemarum Ducis & Martyris filium, diu latentem in medium duxerunt.*

Comperto hoc facinore, Ericus Canuti Frater de homicidio tam funeſto ac atroci apud omnes queſtus, plebem concitauit, parumq; abfuit, quin pro ſummo ac intimo amore, quo piè defunctum complecterentur, ardentiſſimoq; cordis dolore ac ægritudine propter triſtem ac atrocem hanc eius cædem, in Regem ipſum impetum facerent.

(MAGNVS *Rex Gothiæ, contra Lotharium Imp.* S. CANVTI *necem vindicantem, vallum à* Nora *flum. ad D. Michaelis templum vſque Sleſuici eduxit. Obijt anno* 1135.)

Magnus cum videret plebis furori obſiſti ac imperari non poſſe, metu perculſus in Gothiam exulatum profugit. Non multo poſt autem Rex, exiſtimans diuturnitate temporis iam populi animos ſedatos eſſe, Filium reuocauit. Quo factum, vt in ſummam omnium inuidiam & odium adduceretur Pater. Sed & Ericus ea de re & cæde patrata Lotharium Imperatorem, miſſis Legatis, certiorem reddere, & obnixè petere, curare vellet Imperator, atque efficere vt de Magno parricida, dignum ac meritum pro grauitate ac atrocitate facinoris, ſupplicium ſumeretur

retur,neue mortem illius inultam pateretur. Lotharius re cognita, ſummo dolore afficiebatur, quòd virum Principem, ſibi ſumma familiaritate coniunctum, tam fœda morte interemptum cognoſceret. Itaq; vt eius mortem vlciſceretur, Sleſuicum magnis itineribus,valida militum & equitum manu ſtipatus, contẽdit,& ad vallum Danorum ſeu *Dennevverck* peruenit.(*Annal,fol.*159.*Helmoldus,cap.*51.) Cum vero iter ſibi intercluſum eſſe animaduerteret,tranſitusq; non pateret,ibi ſubſtitit,caſtraq; metatus eſt. Huic ſubſidio venit Ericus,claſſe Sleſuicum aduectus. Magnus de aduentu Cæſaris certior factus, nouo vallo vrbem Sleſuicum communiuit, portisq; ciuitatis præſidium validum applicauit. Cuius valli rudera ac reliquiæ ad lacum *Noram* vulgo dictum, non procul à Monaſterio virginum nobilium Deo dicatarum clarè cernuntur. Altera autem pars valli, & propugnaculi in monte edito excitati,ab æde *Diui Michaelis* (in quam propugnaculum deinde conuerſum eſt,) initium capit,& verſus orientem in lacum *Noram*, per *agrum Paſtoris* protenditur, qui adhuc magna ex parte integrũ conſpicitur, etiamſi alicubi interruptũ ſit, ædificijs, & hortis, qui poſtea ibi ædificati & facti fuerunt vallo complanato. Nicolaus Rex, qui filij partes tutaretur, vallum interius, quod ciuitati proximum eſt,milite,quem ex Iutia collegerat, occupat & tuetur.Ferunt tot tantasque eius copias fuiſſe,vt cum eo Imperator manuum conſerere non auderet. Ericus vallum ciuitatis, ſuis copijs, quas nauibus aduexerat, oppugnauit, attamen in vrbem traijcere auſus non fuit. Lotharius cum videret, ſe fruſtra illic hærere, tempusq; inutiliter terere, de pace agere cœpit, quo vrbs Sleſuicum obſidione liberaretur. Quæ his conditionibus, Erico inuito & reclamante, coijt, vt Magnus Imperatori fidem daret,ſeq, illi dictis ac imperio

K 5 audien-

audientem & obſequentem fore promitteret, & vt militem Romani Imperij duceret. Quas conditiones Magnus obuijs vlnis amplexus, & ad genua procidens, Imperatorem ſupplex veneratus eſt, proq; cæde commiſſa magnam auri ſummam mulctæ nomine exſoluit, vt teſtis eſt *Helmoldus c.* 51. vbi ait; Magnus virtute Teutonici militis territus, apud Cæſarem immenſo auro, & hominio, impunitatem indeptus eſt. Quæ res malè Ericum habuit. Itaq; de Magni leuitate Imperatorem admonere, & palam enunciare, quòd Cæſar eam fidem Magni erga ſe experturus eſſet, quam ipſius Frater Canutus magno ſuo malo comperiſſet. Neque eum opinio fefellit. Nam Imperator domum rediturus, cum Eidoram traijcere conaretur, ibi tum Magnus ad ingenium rediens, fide, quam Imperatori dederat, neglecta, Ducatu egredientes copias adoritur & perſequitur, tandemq; fugat, vſq; adeò, vt armis abiectis natando ſibi ſalutem quærerent, & euaderent. Ericus verò ægrè ferens Imperatoris animum iam mutatum, priſtinam iam iterum deferbuiſſe iram, Magnumq; in gratiam receptum eſſe, ideoq; de fratris cæde vindicanda cogitare cœpit, Quare in omnes Regni partes excurrere, ac de impia ac truculenta fratris cæde miſerrime conqueſtus, homines ad commiſerationem ac vindictam permouere & ſollicitare, eoque rem perducere, vt multi auxilium ei aduerſus Magnum pollicerentur, atroxque ac deteſtandum hoc parricidium vindicare parati eſſent. Itaque coactis copijs Magno pugnandi poteſtatem fecit, eumque prouocauit. Sed victus Ericus & in fugam verſus, pedem referre coactus fuit.

Ericvs IV. *E Mundi cognomine, Pes Leporinus, id eſt,* Haſenfues/*Rex Daniæ* 76. *Magnum nauali prælio in Scania interfecit Anno* 1135. *à miniſtro Plogo ex Iutia oriundo rurſus lancea transfixus Anno* 1139. *Ripis ſepultus.*

Tur-

Turpiſſimam huiuſmodi in fugam cum ſubinde rebus deſperatis ſeſe conieciſſet, cognomen tandem adeptus eſt, vt Pes Leporinus vocaretur. Ericus vero, cum non haberet in Dania, vbi pedem poneret, Sleſuicenſium opem & præſidium implorat. Qui propter ſingularem Fratris Canuti pietatem, inſignemque eius clementiam ac liberalitatem, qua erga Sleſuicenſes vſus erat, Erici miſerti, in vrbem hominem receperunt, fidemque & iuſiurandum dederunt, ſeſe, ſi res poſtularet, pro eo mortem oppetituros. Nam ita ait *Helmold. c. 52. Illi Sleſvvicenſes memores bonorum, quæ impenderat eis Kanutus, receperunt virum, parati pro eo ferre mortem & exterminium.* Hac re nunciata, Rex Nicolaus & Magnus copiis magnis collectis Sleſuicum contendunt, eamque obſident. Obſidionem illam quamuis duriſſimam ac acerrimam, toto autumno fortiter ac animosè ciues ſuſtinent. Ingruente autem hyeme, Rex qui militem in hybernis contineret, ciuitatem ſtrenuè ac acerrime oppugnare cœpit, opportunitatem nactus maiorem quàm ante, quòd Slia amnis, ſeu qui adiacet ciuitati, lacus conglaciaſſet. *Helmold. c. 54.* Qua de cauſa Sleſuicenſes in ſummas anguſtias redacti, Adolphi Holſatiæ Comitis opem & ſubſidium anxiè implorant, centumq; marcas ſe ſoluturos promittunt, ſi cum Nordalbingis ciuitati ſubueniret. (*Annal. fol. 159.*)

Circa hæc tempora ADOLPHVS I. *Comes Holſatiæ de familia Santersleuen, à* LOTHARIO *Duce Saxoniæ, Comitatu Nordalbingiæ (quòd vltra Albim Septentrionem verſus ſita, ſic dictæ) ſiue Holſatiæ, poſt Gothefridum, cui Magnus, vltimus Dux Saxoniæ ex familia Billingorum (quos Stubergehornos vocat Fabric. lib. 2. origin. Saxon.) Nordalbingiam in feudum conceſſerat, à Vandalis obtruncatum, infeudatus eſt, vt teſtatur Chronicon Schaumburgenſe, Cyriaci, ni fallor, Spangenbergij, impreſſum in Stadhagen anno*

Chriſti

Chriſti 1614. in fol. vbi libr. 1. c. 5. fol. 17. recitat hoc ex æde Hamburgenſium Metropolitana monumentum.

Anno M.C.VI. *Inclitus & magnificus Dominus Luderus Dux Saxoniæ & VVeſtphaliæ, qui poſtea Romanorum Imperator factus, & Lotharius appellatus, contulit & dedit Comitatum Holſatiæ, VVagriæ, & Stormariæ vacantem abſque hæredibus, per mortem Nobilis viri Domini Gothofridi, dictarum terrarum vltimi Comitis, à paganis pro fide Catholica, cum multis Chriſtianis miniſterialibus ſuis, prope Hamburg interfecti: Nobili viro Domino Adolpho Comiti de Schavvenburg, qui, & ſui filij de ipſo pro tempore procreati, ab illo tempore, vſque in hodiernum diem, prædictarum terrarum pacifici Domini & Comites ſunt & fuerunt: Poſt Carolum Magnum & Luduicum eius filium Romanorum Imperatores & Francorum Reges, huius Eccleſiæ ſecundi fundatores & fideliſsimi fautores extiterunt. Orate pro eo.*

Deinde ab Henrico V. Imper. confirmatus fuit Adolphus, A.C. 1115. *eidemq́ gubernatio vrbis Hamburgenſis commiſſa. Lothario Saxoni in ſubiugandis Vandalis, & eorum Idolo Filius exſtirpando auxilium tulit A. C.* 1117. *qui cum hos viciſſet, caſtellum in monte Segeberga, quaſi dicas Victoriæ monte, in ſignum victoriæ, & contra perſequutionem Paganorum in Chriſtianos, inſtinctu Abbatis Vicelini conſtrui curauit, vt antea dictum A.C.* 1130. *Obijt anno* 1133. *al.* 1137.

HARTVNGVS *militiam ſequutus ſub Lothario Saxone Imp. in Bohemia cum* 540. *Equitibus cæſus, hoſtibus de improuiſo huius copias opprimentibus, A.C.* 1126.

Magnus vero vbi intellexit, Adolpho Holſatiæ Comiti centum à Sleſuicenſibus promiſſas Marcas, vt illis ſuccurreret, totidem Marcas ſe daturum Comiti recepit, ſi Sleſuicenſibus opem non ferret. Comes quid ageret, quidue cōſilij hac in re caperet, animi dubius ac incertus, rem cum proceribus communicandam exiſtimauit. Quibus vnanimiter placuit, Ciuitati ſuccurrendum, quòd quotidie eius commodis &

Digitized by Google

dis & mercibus, quibus carere non poſſent, fruerentur. *Helmold. cap.*52. Ita Nordalbingorum manu collecta, ciuitati ſuccurrere ſtatuit. Congregato igitur exercitu, Adolphus Comes tranſijt Egdoram fluuium, viſumque fuit ei paulatim ſubſiſtendum, quouſque vniuerſus conueniret exercitus, eundumq; in terram hoſtilem cum diligenti cautione. Sed populus prædæ auidus retineri non potuit. Tanta feſtinantia præterlapſi ſunt, vt venientibus primis ad ſyluulam Thieuclam, nouiſſimi Egdoram fluuium vix attingerent. *Annal.*159. *Helmold. c.*52. Magnus vbi de Comitis aduentu certior factus eſſet, mille loricatos miſit, qui hoſtium impetum ſuſtinerent & propulſarent. Cumque prælio dimicatum eſſet, Magnus Holſatos ſuperauit. Comes Eidora tranſmiſſa ſalutem ſibi petijt. Ea victoria Magnus elatus, Sleſuicenſes obſidere pergit, (fruſtrato tamen labore: nam neque ciuitate, neq; hoſte potitus eſt. *Helmold.*52. *cap.*) Ciuitate a. potiri non potuit, quòd ciues homines fortiſſimi, pro aris & focis, nec non ſalute Erici totis viribus pugnarent ac contenderent. Cumq; iam ver appeteret, Ericus, qui hyeme tota Sleſuici ſeſe continuiſſet, vrbe elapſus, in Scaniam nauigat. Eum Magnus claſſe, quam inſtructam habebat, ſequutus eſt. Prælio commiſſo, Magnus vnà cum Epiſcopo Petro Roskildenſi, ceteriſque Pontificibus occubuit. Naues partim direptæ, partim laceratæ fuerunt, quarum tabulis plerique inhærentes trucidantur. (*Vide hic Helmoldum latius hæc referentem cap.* 52.) Ea victoria Ericus inſignem laudem, & apud Sleſuicenſes beneuolentiam adeptus eſt; (*& creatum eſt ei nomen, vt Ericus Erum hoc eſt memorabilis appellaretur. Helmold. c.*52.) qui iam obſidione, quæ menſes octo plus minus durauerat, liberati eſſent. Interim tamen victoria illa non humanis viribus, ſed Dei, iniuſtam cædem Ca-

nuti

nuti vindicantis beneficio tribuenda & accepta ferenda eſt. Nam exiguo numero accolarum, qui ſe ei coniunxerant, hoſtem Magnum ſuperauit Ericus. Nicolaus Rex per Iutiam elapſus, magnis itineribus Sleſuicum contendit, ciues ſibi reconciliaturus, quos ob cædem Canuti maxime infenſos atque exoſos ſibi habebat. Itaq; apud Ciues inſtare & ſollicitare, vt ſibi ciuitatem ingredi liceret. Cumque illis tuto ſalutem ſuam committere non auderet, obſides ſibi dari petijt, quorum tamen ciuibus recuſantibus nulla ipſi copia facta. Tandem à Boieno quodam ciue, qui maximè plebi gratus atque acceptus erat, perſuaſus, ciuitatem ingredi decreuit, quòd is omnem metum & ſuſpitionem ex animo Regis amouiſſet. Portis apertis vrbem ingreſſus, ab ordine Religioſorum & Canonicis honorificè excipitur, vt qui illum proceſſionis honore venerarentur, & obuiam euntes per plateas in Regiam deducerent. Populus autem ira æſtuans vel vt hoſtem recipit, ſibiq; gratulatur, quòd poſt tot pericula & labores exantlatos, tandem in ſuam poteſtatem redactus eſſet. Id vbi intellectum eſſet, amici & intimi, quibus maximè Rex fidebat, ei vno ore authores fuerunt, vt in ædem Diui Petri ſe reciperet, tanquam in aſylum, rati multitudinem populi, veneratione templi, nihil contra Regem tentaturam. Sed Rex, ne timoris ſigna ederet, & meticuloſus videretur, reſpondit, ſe Regiam, quam Rex Sleſuici habebat, ingreſſurum, ne penates ſacroſancti in æde ſacra ipſius ſanguine commacularentur: & quòd Regia, ſi res poſtularet, vitam ac ſalutem ſuam tueri ac defendere ſatius eſſet, quàm templo. Eamque ingreſſus eſt. Fuit autem illa in platea vulgo Ceſpitum appellata, ſita ad lacum Noram. Ciues Regiam adorti oppugnare cœperunt. Rex ſatellitibus & militibus, quos ſecum habebat, vim illatam propulſare, & ſe defendere

fendere

fendere conatus fuit, ita vt vtrimque plerique grauiter vulnerarentur: ſed tamen multitudinis effrenatæ impetum diù ſuſtinere non potuit, quæ, apparitoribus & ijs quos circum ſe habebat militibus obtruncatis, Regem adoritur & neci tradit. Idque in platea, quæ à ceſpite nomen habet, factum eſſe, Maiores noſtri memoriæ proditum dixerunt. (Porro Nicolaus Senior naui elapſus venit Sleſvvich, percuſſus eſt à viris ciuitatis in gratiam victoris. Vltusque eſt Dominus ſanguinem Kanuti, quem interfecit Magnus, præuaricator iuriſiurandi, quod iurauit. Ita Deus patrem iuſtiſſime ob parricidiũ commiſſum ad pœnam rapuit. [*Monaſterium in villa VVippendorpe, vel Faldera ſecundum Slauicam linguam antiquitus dicta, nunc Nigemunſter vocitata, per Adevveronem Archiepiſcopum Bremenſem in inſulam Bordesholm translatum, fundatum eſt poſt Eccleſiam Hamburgenſem, per primum Adolphum Comitem, vbi tunc primum fides Chriſtiana in terra VVagriæ, tum Slauiæ & Holſatæ per ſanctum virum Vicelinum incrementum cœpit. Anno Domini milleſimo centeſimo decimo. Hæc Eccleſia ac Nouum Monaſterium in honorem Beatæ Mariæ Virginis fundatum eſt. Ab eodem Comite Adolpho fundatum etiam fuit Monaſterium Reinevelde. Nam ipſe Comes fuerat de domo Schovvenburgenſi, & in finibus terræ illius eſt Monaſterium Locken ſitum Ciſtercienſis ordinis. De quo Monaſterio Monachos recepit & in Reinevelde ſtatuit permanendos. Quare adhuc hodie illi Monachi in Locken habent poteſtatem viſitandi in Reineuelde illisq; ſunt ſuperiores. In hoc monaſterio primus Iohannes Comes eſt ſepultus, & alij etiam de illa progenie Iohannis Comitis.* Hæc Continuator Helmoldi in manuſcripta Hiſtoria. (*Sub annum Domini* 1112. *Epiſcopi tres è Dania egreſſi per comitatum Stadenſem iter facturi, magna auri ſumma onuſti, ſpoliati fuerunt vnà cum comitibus, in Albi ſubmerſis, à fratribus tribus pecuniam direptam eſſe memoriæ prodiderunt. Annal. fol.* 153.)

CA-

CAPVT XXIV.

Aſcheri quærit ſublimia munera magni
Occo, ſed fruſtra talia captat inops.
Selandis Præſul fit gratus Rege petente,
Poſt ſchiſma vt ſequitur, pellitur inde, malum.

A. C. 1157.

ANNO 1126. Occo natione Danus Epiſcopus Sleſuicenſis exortus eſt, confirmatus ab Aſchero Archiepiſcopo Lundenſi. Cuius beneficio Ericus Rex electus fuit, vt deinceps oſtendemus. Nicolao Rege Sleſuici occiſo, Ericus Canuti Ducis frater ad regiam dignitatem euectus eſt, qui ob res benè feliciterque geſtas, naturæque bonitatem Erum, hoc eſt, clarus dictus fuit, vt dictum ſupra ex *cap.* 52. *Helmoldi.* Vbi ad regnum peruenit, genuit ex concubina Thuma nomine, filium Suein, ac ſub ipſo vixerunt Waldemarus S. Canuti Ducis filius, Canutus quoque ex Magno procreatus, *Helmold c.*52. Hic itaque Ericus leges à Maioribus rogatas ac conditas emendare, & exequi cœpit, quæ durantibus bellis inter arma ſiluiſſent. Ante omnia autem ſedulo prouidebat, ne potentiores inferioris ordinis hominibus iniurias inferrent, &, ſi id fieret, vt de iniurijs ſatisfacerent, neque impune ſubditi peccarent: quod ſciret, impunitatem maximam delinquendi illecebram eſſe. Imò ferro, laqueo, in facinoroſos, hominesq; profligatos ac maleficos ſeueriſſime animaduertebat, nulla generis, cognationis aut familiaritatis ratione habita, vt qui ſolis ciuilibus & inteſtinis bellis aſſueuerant, inpoſterum magis pacati

tati viuerent. Poſtquam autem præſidio Occonis Ericus Rex exortus eſſet, vt qui magnum ad eam rem adiumentum attuliſſet, (*nam ea tempeſtate, vt ſuprà oſtendimus, Præſules Principem locum à Rege obtinebant, vt penes quos etiam magna ex parte erat ius èligendi Regem,*) Rex accepti beneficij memor, parem Occoni gratiam referre voluit. Cumque ſub id tempus è viuis ſublatus eſſet *Aſcerus*, primus Archiepiſcopus Lundenſis, Rex omnia tentat, vt *Occonem* in demortui locum ſubſtituat. Scanienſes contra, ob innumera Aſceri in ſe merita, *Eskillum*, cognatum Aſceri, magno omnium conſenſu, in locum Archiepiſcopi ſuffici cupiebant, ac rogabant, & quòd nollent dignitatem illam de familia transferri. Ericus autem qui memoria tenebat, ſe opera Eskilli de improuiſo Selandia eiectum eſſe, ei hanc dignitatem inuidebat: quamuis interim ſatis pœnarum dediſſet Eskillus, vt qui viginti talenta auri pro illa eiectione pendere coactus fuiſſet. Rex vbi accepiſſet, Selandenſes quoque omnes ſibi refragari, indignè tulit, idque factum in peſſimam partem interpretabatur, & ſe contumelia inſigni affectum exiſtimabat. Scanienſes vero, etſi apertè Regi non repugnarent, tamen idem cum Selandis ſentiebant. Suffragia igitur aliquantiſper ſuſpendunt, temporis oportunitatem exſpectantes, quò id minori cum periculo fieri poſſet. Quibus rebus fiebat, vt electio Archiepiſcopi pluſculum temporis differretur, quòd ſuffragiorum colligendorum facultas non daretur. Interim miles quidam clariſſimo inter Iutos loco natus, qui quotidie Regem comitabatur, Regi interitum parabat, ac machinabatur, eamque rem paulò poſt ad exitum perduxit. Commodam enim occaſionem, oportunitatemque exoptatam nactus, Regem in ciuitate Ripenſi lancea confodit. (*Pax quoq; mortuo Henrico Rege Slauorum, à Slauis turbata; Nam*

anno 1133. Slauorum populi agebant ea, quæ ſunt pacis, eò, quod Henricus Slauorum Rex Comitem Adolphum & conterminos Nord-Albingorum populos omni beneuolentia complecteretur; At mortuo Henrico filij eius & Zuenteplogus ſucceſſerunt in regno, ac tranquillitatem inteſtinis bellis perturbauerunt. Annal. fol. 157. Nota. *Enunciabat Dæmon palam, à Vicelino eiectus, ſe in oras illas ac Daniam miſſum, vt ibi turbas daret, & infortunia concitaret. Idq; ad effectum perduxit. Nam & Erico occiſo perturbatio grauis erupit; adeò vt oculis probari potuerit, magnum eò Diabolum aduentaſſe in aſſlictionem gentis illius. Bella enim, tempeſtates, peſtilentias, & cetera humano generi inimica Dæmonum miniſterio fieri, quis neſcit. Helmod. cap. 56. Annal. f. 161. b.*) Atq; hoc pacto Occoni Epiſcopo Sleſuicenſi impedimentum obiectum fuit, ne Archiepiſcopus deſignaretur ac conſtitueretur. Nam electio illa, de qua hactenus controuerſum eſſet, in ſuſpenſo manſit.

ERICVS V. *Lam dictus, Rex Daniæ 77. & tutor Regiæ Sobolis, in Vandalos infelix geßit bellum, factus Monachus Othoniæ. Obijt anno 1147.*

Erico Regi ſublato Dani alium ſufficiunt Ericum, cognomento Lam, hoc eſt agnus, ob ſimplicitatem, quòd nullis à natura dotibus, quibus imprimis commendaretur aut præſtaret, ornatus ac præditus erat, præterquam quod Regio ſanguine natus eſſet, & quòd in prælio quodam ſolus in hoſtes procurrere auſus fuiſſet, temeritate magis quadam, quam animi fortitudine adductus. Poſtquam autem Eskillo de Regis in Iutia exſtincti morte renunciatum eſſet, confeſtim magnis itineribus in Scaniam properauit, & traiecit, ſperans ſe Archiepiſcopatus honorem adepturum. Hic autem Ericus Rex paulò ante electus, non minus Occoni fauebat, quàm qui eum præceſſerat Rex, eumq; ad illam dignitatem euehere ſummopere cupiebat, ac laborabat. Ibi tum Scanienſes,

ſes, qui hactenus ſuffragia non tuliſſent, palam profiteri ceperunt, ſe extrema quæq; malle pati, &, ſi res poſtulet, bello rem decernere potius, quàm permittere, vt ius Pontificatus ſupremi in aliam transferretur familiam: Rex populi precibus, ne nouis turbis ac moleſtijs anſa & occaſio præberetur, cedendum exiſtimans, ſui prædeceſſoris exemplo motus, illorum poſtulatis locum reliquit, & ne multorum odia, ob gratiam vnius hominis, ſibi conciliaret, à propoſito deſtitit. Vt tamen aliqua ex parte Occoni repulſam paſſo ſatisfaceret, eò rem perduxit, vt ſuffragijs cleri Occo Selandiæ Epiſcopus poſtulatus crearetur. Itaq; Epiſcopatu Sleſuicenſi relicto, in Selandiam migrauit Occo. Sed tamen poſtea, ob turbas Eskillo fugiente, Occo Sleſuicum ad Epiſcopatum reuerſus eſt. Motus autem & contentiones maximæ turbæq; grauiſſimæ inde conſequutæ ſunt, quod Occo poſthabitus, Epiſcopatu potiri non potuerit, vt deinceps exponemus.

CAPVT XXV.

ADOLPHVS II. *Comes Holſatiæ poſt mortem Lotharij Imper. à Marchione Alberto Stormaria & Holſatia pulſus, Henrico de Badevvide ſtubſtituto, mox Henrici ſuperbi auxilio eam recuperauit, & VVagriam, Vandalis oppreßis, deſolatam & incolis vacuam, colonis; antea ex Nordalbingia tempore Caroli Magni propter eorum copiam tranſpoſitis; ex Brabantia, Flandria, & Belgio reuocatis poßidendam diſtribuit, (quæ poſtea tractu temporis cum ipſis Incolis nomen mutauit,) & Nordalbingiæ ſiue Holſatiæ coniunxit. Anno Chriſti* 1140. *Lubecam ædificauit, vel potius reſtaurauit. A.C.*1143. *à Critone aliàs ceptam, quam deinde combuſtam.*

A.C.1158.*Henrico Leoni Duci Saxoniæ ceßit, cui poſtmodum contra Obotritas militans, ad Deminum cæſus, occubuit Anno 1164. Mindæ ſepultus. Cuius coniux Mechtildis, ſecundò nupſit ſuo adiuncto Curatori Henrico de Orlemund. Vnde natus Albertus de Orlemund. De quibus poſtea pluribus.*

CIrciter hæc tempora, religioſi homines veſtes & Regulas, quibus hactenus adſtricti fuiſſent, mutare cœperunt. Nam, qui paucis ante annis ex Monachis Canonici Regulares exorti eſſent, veſtitumque, vt ſupra oſtendimus, mutaſſent, diſciplinam & Regulam, cui hactenus illigati paruiſſent, pertæſi, ad liberiorem vitam & inſtitutum adſpirare ceperunt, quòd hactenus in ordinem coacti, vitam ſe ſolitariam vixiſſe quererentur. Itaque penitus luxui veſtium indulgere, & liberius viuere. Sed nec nomine contenti, vt Regulares appellarentur, à Regula nimirum & viuendi norma illis præſcripta, Canonici ſeculares ſalutari voluerunt. Cumque hactenus vno habitu & veſtitu amicti eſſent, nunc quiſque pro arbitrio, & pro coloris, quo delectatur, varietate, veſtem ſibi ſumit, conueniens eſſe ratus, non vni veſtitui, aut colori addictum eſſe. De qua religioſorum innouatione quidam ex veteribus ita ſcripſit: *Paulatim accreſcente in Clero religione, apud Eccleſias ex monachis regulares Canonici prodierunt. Quid autem ex hac reſolutione deinceps ſit criturum quis nouit? Interpretemur, oro, vocabulum. Si Canon eſt Regula, & inde nomen habent, Canonici ſunt Regulares. Quid autem de Canonico fiet ſeculari, niſi ſit regularis, ſiu irregularis, aut ſi id malumus, regularis ſine regula. Erat is deuotionis feruor ſub ſanctis Patribus, vt inter fratres etiam Pontifices inſtituerent. Iam ventum eſt ad Regulares, vt Canonici dicerentur & eſſent. Vtinam & illi perduraſſent. Inferior poſtea inuentus eſt gradus Canonicus ſecularis, hoc eſt, Regu-*

laris

Digitized by Google

laris ſine Regula, Canonicus ſine Canone. Hactenus ille. Quod tamen accipiendum eſt tantum de ijs, qui initio ſe ſtatui addixerunt Religioſo, deinde ad liberiorem aſpirant vitam. Cæteroqui cum & ſacra Apoſtolica Sedes,& vniuerſa Eccleſia Catholica, quæ à Spiritu S.dirigitur, Canonicos approbet ſeculares, temerè quiſpiam eos culpauerit. Nec enim ij ſunt Canonici ſine Regula ſeu Canone, ſed Canoni non perpetuò illigati, ſed quamdiu beneficijs fruuntur, poſſunt enim ex cauſis, cum Summi Pontificis venia & facultate beneficium ſuum dimittere: At Canonici regulares perpetuò ſuis regulis ſunt obſtricti. (*Sub hæc tempora, Magnus Bartzius Dux Daniæ duxit Lutgardin filiam Hermanni de VVinceburg. Hic à VValdemaro Rege oculis priuatus,& caſtratus fuit: Vxor in Saxoniam rediens miſerabili ſorte truncato naſo, à ſeruo mutilata eſt. Annal.fol.* 165. *Erat hæc ante nupta Herico Regi Danorum, qui nominabatur Lam. Anal.fol.*165.)

SVENO III. *Rex Daniæ* 78. *in Selandia: in acie contra VValdemarum interemptus, agreſtium quodam ipſi caput præcidente, Anno* 1156. *Sub quo propugnaculum, in D. Michaelis templum Sleſuigæ conuerſum, exſtructum. Sleſuicenſibus in excidij compenſationem Ius municipale & pratum Regium attribuit.*

Erico Rege exſtincto, Iuuenes tres Regio ſanguine orti, Canutus nimirum in Iutia, Sueno in Selandia,& Waldemarus Erici filius magno ambitu, ac conatu Regnum appetiuerunt, ac affectarunt, contra voluntatem & diſpoſitionem Erici Curatoris. Nam is congregatione Procerum totiusq; nobilitatis habita, communi conſilio, vtriuſque Regni Suenonem Regem deſignauerat. Cui Canutus obſiſtens, Regnum, bello contra Suenonem ſuſcepto, ſummo ſtudio omnibusque viribus affectat. Qua ratione in varias diſtracti factiones, Scanienſes vnà cum populo

 Selan-

Digitized by Google

Selandenſi, Suenouem Regem elegerunt: Iuti verò Canutum. Waldemarus iuuenis S. Kanuti filius, Suenonis partes ſequitur, atque hac ratione poſterioribus annis ſcilicet ann. 1161. Ducatum Sleſuicenſem obtinuit, ac impetrauit, Suenone deinde interempto, Regno quoque Daniæ potitus eſt. *(Crantz.lib.5. cap. 27.)* Ex hac fratrum diſſenſione maximæ conſequutæ ſunt calamitates, & bella, quæ etiam, ſignis & prodigijs horrendis præeuntibus, denunciata fuere. *(Hiſtoriam hanc latè exſequitur Helmoldus c.* 68.) Quippe in illa cœli plaga, quæ ſeptentriones ſpectat, ignitæ faces, & humani cruoris ſpecies apparuerunt, & conſpectæ ſunt. Canutus & Sueno inter ſeſe quotidianis prælijs contendentes, nunc victi, nunc victores exſtiterunt: non ſine magna humani ſanguinis effuſione, vt rectè quis dixerit, propter eam, qua ſibi intimè ac arctiſſimè coniuncti erant, neceſſitudinem, eos in propria viſcera ſæuijſſe, gladiosq; ſtrinxiſſe. Adde quòd in Dania inteſtino bello, grauiori & diuturniori, nunquam antea laboratum ſit. Prælio autem tandem in Selandia commiſſo, pacem fecerunt Canutus & Sueno, *Helmold.cap.*68. idque de conſilio & mandato Pontificis Romani, qui, vt Slauum Religionis Chriſtianæ, hoſtem crudeliſſimum bello perſequerentur, & claſſe oppugnarent, illis omnino author & hortator erat, Saxonibus terra Slauum aggreſſuris. Pontifici Romano obſequuti, Canutus cum Iutis magnam nauium copiam contra Slauos parat ac inſtruit; Sueuo verò claſſe Sleſuicenſi eum inuaſurus in Germaniam nauigat. Quos Selandenſes, & Scani continuo ſubſequuntur. Hi cum Slauis congreſſi, inauſpicatò admodum ac infeliciter pugnarunt: Nam claſſis Suenonis à Rugianis cremata, ac cineres redacta eſt, cum milites prædandi cauſa in terram expoſuiſſet. Canuti milites, vbi id accepiſſent, ea clade & infor-

Digitized by Google

infortunio exhilarati, hoſti victoriam gratulati ſunt. Sueno claſſe lacerâ & labefactatâ in Daniam reuerſus eſt, ea ſpe & intentione, vt nauibus refectis, iterum cum Canuto congrederetur. Canutus clam in Selandiam Caduceatorem miſerat, qui Selandenſes ad defectionem ſollicitaret, fretus multitudine amicorum, quorum opera ſe effecturum confidebat, vt ſe illi dederent. Caduceator deprehenſus exploratoris pœnas dedit, vt, cui oculi exſculpti fuerunt. Roskildenſes verò hiſce perſuaſionibus inducti, Canutum in vrbem recipiunt. Quibus rebus moti Scanij, qui Suenoni fidem & iuſiurandum dederant, frumento, & commeatu comportato in Selandiam tranſmittunt. Ibi tum prælio commiſſo, Suenonis copiæ victoria potitæ ſunt. Ac Sueno crebris proſperatus victoriis, Canutum eiecit de terra, & ad Saxones pulſum exulare coegit, penes nominatiſſimum Harturgum Archiepiſcopum, qui clariſſimo genere natus magna pollebat hæreditate. *Helmold. c. 68.* Rebus ita geſtis, Sueno magnis itineribus Sleſuicum contendit, Adolphi Holſatiæ Comitis vlciſcendi cauſa, qui Canuto ſuppetias tuliſſet, & ſubſidio militem miſiſſet. Itaque magno collecto exercitu in Wagriam inuadit, & ciuitate Aldenburgenſi expugnata & accenſa, omnia loca maritima ferro & flamma vaſtat. Quin & oppidum Segebergenſe exurit, & ſolo æquat. Quæ omnia Rex de conſilio & inſtinctu Etheleri perpetraſſe dicitur, vt qui Wagriam Regno Daniæ ſubijcere volebat. (*Certabat vterq; Regum adſciſcere ſibi Comitem noſtrum, (hoc eſt Holſatiæ) miſeruntq; nuntios cum donarijs, plura & ampliora offerentes. Complacuitq; Comiti ad Canutum, habitoq; collega fecit ei hominium. Helmold. c. 68.*) Comes Holſatiæ fuga arrepta, auxilium Henrici Leonis, Ducis Saxoniæ, in cuius clientiam & protectionem ſeſe dederat, implorat. Henricus Leo de his

 certior

certior factus, cauſam examinat, tandemq; re benè perpenſa ac deliberata, mandat, vt Proceres fidei & Iureiurando, quod Regi Daniæ dediſſent, renuncient, Comitisq; Adolphi partes ſequantur, vel Ditione ſua cedant, Idque, quòd haud obſcuris indicijs accepiſſet, Suenonem ſibi Holſatiam ſubijcere, & Regno Daniæ annectere decreuiſſe; atque ea de cauſa vrbem Sleſuicenſem ſatis antea munitam, firmiorem ac munitiorem reddidiſſe, vt inde, Holſatis ſemel deuictis, & in ſuam poteſtatem redactis, quotidie excurrere liceat, ſi fortaſſis in officio & fide non manſiſſent. Atque hac tempeſtate propugnaculum illud ad aquilonem in monte excelſo ſitum, à fundamentis erectum & ædificatum eſſe, à Maioribus noſtris memoriæ proditum eſt. Quod poſtea in templum Diui Michaelis conuerſum eſt. Canutus qui exercitum, ad quater mille expeditos, collectum habebat, Sleſuicum quam ocijſſime ac celerrime properat ac contendit, vrbemque tam mari quàm terra obſidere cœpit, (*Helmold. c. 68.*) Obſidio menſes aliquot durauit. Sueno belli & obſidionis pertæſus, cum Canuto de pace agere cœpit, & tandem eò rem perduxit, Principibus pecunia corruptis, vt Canutus obſidionem ſolueret, domumque rediret, cum hac pollicitatione, Suenonem Imperata facturum, & fraternè cum eo acturum. Iuuenis hiſce perſuaſionibus inductus, petitioni eius locum reliquit, &, Comite inſcio & inconſulto, durante adhuc obſidione, Iutiam repetit. Sueno, qui Comitem Adolphum ſolum remanſiſſe intellexerat, noctu irrumpere, eumq; in caſtris opprimere ſtatuerat. Comes, vbi caſtra à militibus vacua comperiſſet, technam ſubodoratus, ſumma feſtinatione Holſatiam petit, & caſtra de loco qui vulgo Konigshuie dictus & in myrica Croppiana ſitus eſt, vltra Eidoram mouit & traiecit. Rex exercitum

ad

Digitized by Google

ad Schalebuiam traducit, vt Comitem, qui regreſſus erat, à tergo adoriretur. (*Helmold, c.* 68.) Ponte ad Eidoram rupto & deiecto, prælio contendere cœperunt. Sed Comes, cum aliquantiſper pugnatum eſſet, prælio vicit ac ſuperauit. Sueno ſumma clade affectus, cum ijs qui ex ea pugna euaſiſſent, Sleſuicum redijt. Pace deinde conſtituta, Sueno & Comes reconciliati, amicitiam & concordiam perpetuò coluerunt. Canutum redeuntem Iuti Regem ſalutant, inq; belli ſubſidium ingentem pecuniæ ſummam conferunt ac numerant. His cognitis, Sueno rurſus Canutum bello temerè laceſſere, neque tutum neque conſultum fore putauit, niſi prius exercitu reparato ex orientalibus. Quare primum in Fioniam appellit, deinde in Iutiam trajcit, conciliatis ſibi Wiburgenſibus, quibus vectigal regium ſe remiſſurum pollicitus erat. Canutus vero forti ac intrepido animo Suenoni venienti occurrit, obuiamq; hilariter procedit. Ancipiti prælio diu atque acriter pugnatum eſt. Tandem Sueno, Canuti exercitum validiſſimum ſtratagemate alto profligauit, & ad internecionem cecidit. Nam abſque eo, ſpem totius Regni abijcere coactus fuiſſet. Canutus, pulſus fugatusque, ad Friſios noſtros tanquam ad aſylum confugit, eisq; tributorum remiſſionem pollicetur, ſiquidem ſibi ſuppetias ferre non recuſarent. Friſij ea ſpe illecti, auxilio ſe fore promittunt. Et vt fides dictis ineſſet, mœnia erigere incipiunt, quibus oppidum, quod ad fluuium Mildam ædificare conſtituerant, cingerent & munirent. Hac re comperta, Rex copias, quas ex Scania in Selandia collegerat, nauibus imponit, & Sleſuicum nauigat, Iutisque, vt vnà cum equitatu ſubſequantur; imperat. Naues autem minores vehiculis Sleſuico deuehendas ad Eidoram curauit, ad obſidendam munitionem, quam hoſtis ſui defendendi cauſa moliebatur.

certior factus, cauſam examinat, tandemq; re benè perpenſa ac deliberata, mandat, vt Proceres fidei & Iureiurando, quod Regi Daniæ dediſſent, renuncient, Comitisq; Adolphi partes ſequantur, vel Ditione ſua cedant, Idque, quòd haud obſcuris indicijs accepiſſet, Suenonem ſibi Holſatiam ſubijcere, & Regno Daniæ annectere decreuiſſe; atque ea de cauſa vrbem Sleſuicenſem ſatis antea munitam, firmiorem ac munitiorem reddidiſſe, vt inde, Holſatis ſemel deuictis, & in ſuam poteſtatem redactis, quotidie excurrere liceat, ſi fortaſſis in officio & fide non manſiſſent. Atque hac tempeſtate propugnaculum illud ad aquilonem in monte excelſo ſitum, à fundamentis erectum & ædificatum eſſe, à Maioribus noſtris memoriæ proditum eſt. Quod poſtea in templum Diui Michaelis conuerſum eſt. Canutus qui exercitum, ad quater mille expeditos, cóllectum habebat, Sleſuicum quam ocijſſime ac celerrime properat ac contendit, vrbemque tam mari quàm terra obſidere cœpit, (*Helmold. c.* 68.) Obſidio menſes aliquot durauit. Sueno belli & obſidionis pertæſus, cum Canuto de pace agere cœpit, & tandem eò rem perduxit, Principibus pecunia corruptis, vt Canutus obſidionem ſolueret, domumque rediret, cum hac pollicitatione, Suenonem Imperata facturum, & fraternè cum eo acturum. Iuuenis hiſce perſuaſionibus inductus, petitioni eius locum reliquit, &, Comite inſcio & inconſulto, durante adhuc obſidione, Iutiam repetit. Sueno, qui Comitem Adolphum ſolum remanſiſſe intellexerat, noctu irrumpere, eumq; in caſtris opprimere ſtatuerat. Comes, vbi caſtra à militibus vacua comperiſſet, technam ſubodoratus, ſumma feſtinatione Holſatiam petit, & caſtra de loco qui vulgo Konigshuie dictus & in myrica Croppiana ſitus eſt, vltra Eidoram mouit & traiecit. Rex exercitum ad

ad Schalebuiam traducit, vt Comitem, qui regreſſus erat, à tergo adoriretur. (*Helmold, c. 68.*) Ponte ad Eidoram rupto & deiecto, prælio contendere cœperunt. Sed Comes, cum aliquantiſper pugnatum eſſet, prælio vicit ac ſuperauit. Sueno ſumma clade affectus, cum ijs qui ex ea pugna euaſiſſent, Sleſuicum redijt. Pace deinde conſtituta, Sueno & Comes reconciliati, amicitiam & concordiam perpetuò coluerunt. Canutum redeuntem Iuti Regem ſalutant, inq; belli ſubſidium ingentem pecuniæ ſummam conferunt ac numerant. His cognitis, Sueno rurſus Canutum bello temerè laceſſere, neque tutum neque conſultum fore putauit, niſi prius exercitu reparato ex orientalibus. Quare primum in Fioniam appellit, deinde in Iutiam traijcit, conciliatis ſibi Wiburgenſibus, quibus vectigal regium ſe remiſſurum pollicitus erat. Canutus vero forti ac intrepido animo Suenoni venienti occurrit, obuiamq; hilariter procedit. Ancipiti prælio diu atque acriter pugnatum eſt. Tandem Sueno, Canuti exercitum validiſſimum ſtratagemate alto profligauit, & ad internecionem cecidit. Nam abſque eo, ſpem totius Regni abijcere coactus fuiſſet. Canutus, pulſus fugatusque, ad Friſios noſtros tanquam ad aſylum confugit, eisq; tributorum remiſſionem pollicetur, ſiquidem ſibi ſuppetias ferre non recuſarent. Friſij ea ſpe illecti, auxilio ſe fore promittunt. Et vt fides dictis ineſſet, mœnia erigere incipiunt, quibus oppidum, quod ad fluuium Mildam ædificare conſtituerant, cingerent & munirent. Hac re comperta, Rex copias, quas ex Scania in Selandia collegerat, nauibus imponit, & Sleſuicum nauigat, Iutisque, vt vnà cum equitatu ſubſequantur; imperat. Naues autem minores vehiculis Sleſuico deuehendas ad Eidoram curauit, ad obſidendam munitionem, quam hoſtis ſui defendendi cauſa moliebatur.

Digitized by Google

tur. Locum autem illum magis natura quàm arte munitum reperit. Friſones homines confidentes, bellandi cupidi, magna audacia pugnam inierunt, & aperto Marte in campo hoſti occurrerunt, ad amnem quendam valdè amœnum ac placidiſſimum, ita, vt vtram in partem fluat, vix oculis animaduerti poſſit. Ibi tanta vtrimque ſtrages edita eſt, vt amnis cadaueribus, quæ pontis vicem præſtabant, impleretur. Canutus, videns ſibi victoriam è manibus excidiſſe, in fugam ſe conijcit, vnà cum aliis nonnullis, qui illum è veſtigio comitabantur. Plerique intra munitionem ſeſe recipiunt, & hoſti magno labore & pro viribus reſiſtunt. Sed eam ſummo conatu ac indefeſſo ſtudio, continuato die & nocte labore, oppugnare, Sueno non deſtitit, quòd Canutum ibi ſe continere putabat. Tandem cum reſiſtendi amplius facultas non daretur, ſupplices facti ſeſe dedunt, gratiam & miſericordiam implorant & expoſcunt, quam etiam præter ſpem & opinionem adepti ſunt. Nam & periuros & fœdifragos ſponte dimiſit, Friſonibus vero, vt pœnæ nomine duo millia librarum penderent, imperauit, obſidibus in eam rem datis atque acceptis. Canutus, rebus deſperatis in extremas huiuſmodi anguſtias redactus, ad Fridericum Barbaroſſam confugit, vtque eius ope, conſilio & auxilio in Regnum reducatur, ſummopere petit, ac contendit. Idque vt eò facilius impetret, pollicetur, ſi ab eo reſtitutus fuerit, ſe Regnum Daniæ eius Imperio ſubijcere paratum eſſe. Cæſar Imperij Romani amplificandi cupiditate adductus, Suenonem per litteras ad colloquium peramanter inuitat, fretus amicitia & familiaritate, quam apud Imperatorem Conradum, cui vterque inſeruijſſet, contraxiſſent, & iam inde ab incunabulis coluiſſent, Sueno *Merſeburgum* aduolat Imperatori obſequutus. Eò cum ventum eſſet, Imperator quaſi pro Impe-

Imperio agere, Suenonemq; ad obedientiam Imperio Romano præſtandam cogere. Sueno, qui in ipſius eſſet poteſtate, ex tempore conſilium capiens, obedientiam Imperatori, & Selandiam Canuto ſe conceſſurum verbis promittit, etſi longe aliter ſentiret, aliudque interius animo decretum ac conſtitutum haberet. In eam rem fidem ſuam interponit Waldemarus Dux Sleſuicenſis, vades factus. Sueno domum reuerſus, Imperatori reſcribit, ſe quodammodo coactum fidem dediſſe, de Daniæ Regno Imperio Romano ſubijciendo: id autem ſe præſtare ac efficere nequaquam poſſe, quòd Regum Daniæ nemo vnquam Imperatori paruiſſet. Cumq; Waldemarus, Vades datus, vt ſe ſiſteret poſceretur, Sueno eius defenſionem & excuſationem ſuſcepit, quòd diceret Regnum Daniæ Selandia carere non poſſe. Interim tamen vt Canuto aliqua ratione ſatisfieret, ſe Canuto tres præfecturas concedere & permittere paratum eſſe: vnam in Iutia, alteram in Selandia, tertiam in Scania. (Quæ Annales noſtri *fol.*188. ita referunt. Anno Domini M.C.LII. regnauit Fridericus I. 86. ab Auguſto, filius Friderici Sueonum Ducis, vt teſtis eſt *Otto Friſ. li.*2.*c.*1. (qui fratrueli ſuo Conrado Henrici Imp. filio ſucceſſit,) & Pentecoſten Merſeburgi celebrauit, vbi Regi Danorum Suenoni regnum confirmauit, & Canutum parte regni, & poſſeſſionibus ſuis contentum eſſe fecit. *Hactenus Annales.*) Waldemarus autem Suenonem grauiter incuſat & increpat, quòd fidem falleret, ſed is hæc omnia ſusq; deque; nihilque penſi, quid afferebatur, omnino habuit. Nã victoria rerumque proſpero ſucceſſu elatus, omnibus præ ſe contemptis, tantopere faſtu ac inſolentia intumeſcebat, vt omnium animis à ſeſe auerſis ac abalienatis, ſuorum quoque odia in ſe concitaret. Idque eò magis, quòd ex aula Cæſaris reuerſus, habitum & cultum

Digitized by Google

tum Germanicum in Daniam inuexiſſet. Waldemarus autem Regi etiam in ſuſpicionem venit, quod Canuti Sororem in vxorem duxiſſet. Quibus rebus fiebat, vt Rex Sueno, tam Waldemaro, quàm Canuto inſidiaretur. Cum hic rumor ſparſus ac diſſeminatus eſſet, paulatim res Suenonis ac fortuna inclinare, & quaſi ruinam minari cœpit. Sueno, vt iram aduerſus Canutum & Waldemarum conceptam tandem euomeret, animiq; propoſitum ac conatum ad exitum perduceret, exercitu collecto, eos inopinantes in Iutia inuadere & opprimere conſtituit. Contradicentibus vero amicis, & ne id faceret, omnino diſſuadentibus, ipſumque à propoſito ſuo ſummopere dehortantibus, conſilio mutato, eorum voluntati tandem obſequitur moremq; gerit. Quorum etiam hortatu ac ſuaſu, exercitum dimiſit, nihil etiam ſuſpicans mali. Exercitu diſſipato, omnium procerũ animos ab ſe abalienatos comperit. Sueno, metu adactus, periculi vitandi cauſa, recta ad Henricum Leonem contendit, Conrado Imperatore, apud quem triennium vixerat, iam vita functo, eique ingentem pecuniæ ſummam dare, & de fideiuſſoribus cauere promittit, ſi eum in Regnum reſtitueret. Quin & Hartvvicus Bremenſis Archiepiſcopus Suenoni opem & auxilium pollicetur, promittenti, ſe reducem factum, ius illud, quod Archiepiſcopi Bremenſes in Dania habuiſſent, & aliquot iam annos amiſiſſent, Eccleſiæ Bremenſi integrum reſtituturum. Quare exercitu collecto, Sueno vnà cum Archiepiſcopo, Sleſuicum recta contendit. Ad vallum Danorum cum ventum eſſet, illicq; tranſitus non daretur, pluſculum temporis ibi ſubſtiterunt. Poſt longam autem deliberationem, tandem hanc rationem inierunt, eumq; qui portæ ferreæ præerat, pecunia oppugnare cœperunt, vt eos tranſire pateretur. Qui etſi initio diffi-

Digitized by Google

difficilem ea in re ſe præberet, tamen paulò poſt argento corruptus portam reſerat, ijſque tranſitum præbet, idque hoc prætextu, quod Regi rem gratam faceret. Hac commoditate vſi, Sleſuicum obſident, oppugnant, & diripiunt. Sed & exactionem ac cenſum grauiſſimum fereq; intolerabilem à Ciuibus Sueno exegit. Quibus de cauſis commotus Hartvvicus Epiſcopus, Regi author fuit, vt proditorem, qui ære corruptus portam aperuiſſet, ad portam vnà cum pecunia, quam Sueno ei pactus erat, ſuſpenderet, quòd id meritus eſſet, vt alij hoc exemplo territi, ab eiuſmodi ſcelere cauerent, & proditionis præmia omnibus innoteſcerent. Cui Rex obſequutus, hominem corripi ac ſuſpendi iuſſit in porta. Sed & claſſem Ruthenorum, quæ in portu Sleſuicenſi erat, expilauit & diripuit, mercesque in nauibus repertas militibus pro ſtipendio attribuit & dedit. Quo factum, vt mercatores omnes exteri, & aduenæ, qui eò commeare, mercesq; importare ſolebant, poſt illum diem nunquam Sleſuicum redierint. Ita vrbs florentiſſima antea ac populoſiſſima, in vicum fermè redacta à Suenone, nunquam ad hunc vſque diem emergere, atq; ad priſtinum ſtatum reduci potuit. Saxo Grammaticus hac de re ita verba facit. *Illic Sueno peregrinam claſſem prædatus, direptas Ruthenorum merces ſtipendij loco militibus erogauit. Quo facto non ſolùm Aduenarum in poſterum frequentiam deturbauit; ſed etiam ſplendidam mercimoniis vrbem ad tenuem anguſtumq; vicum redegit.* Sueno vt Ciuitati in ſuam poteſtatem redactæ, de damno & iniuria illata, aliqua ratione ſatisfaceret, ius municipale, quo adhuc hodie vtuntur, Sleſuicenſibus dedit, & promulgauit, idque magni beneficij, & Priuilegij loco habendum exiſtimauit. Inter alia autem lege cauit, vt ciues in Ciuitate conueniri debeant, neque alibi in ius vocari aut conueniri poſſint, vel à

Rege

Rege vel à Duce. Item, vt Ciuis, qui quotannis duos denarios ſoluerit in die purificationis, extra portam Ciuitatis, ab Epiſcopo vel Clericis, vel Romam in ius vocari non poſſit. Sed & pratum illud, ad ripam Sliæ fluminis ſitum, vulgò pratum Regium appellatum, ciuibus perpetuò vtendum fruendum dedit. Quo tamen hodie ciues non fruuntur. Exigua ſanè immunitas & ſatisfactio pro tanta iniuria & damno illato, quod Sleſuicenſes in hunc vſque diem reparare non potuerunt. (*Anno* 1154. Sueno Rex Danorum regno pellitur, & Regnum à Canuto eiusq; nepotibus occupatur, Henricus Dux Saxoniæ Suenonem Regem Danorum regno ſuo reſtituit. Ita *Annal. fol.* 190.) His rebus cognitis, Waldemarus ingenti militum numero coacto, Henricum Leonem adeò perterri effecit, vt, Suenone deſerto, in Germaniam redierit: etſi aliam abitionis cauſam prætexeret, ne videlicet timidus ac meticuloſus videretur. Sueno Henricum Leonem abeuntem, domumq; properantem, ſummopere rogauit, & ſollicitauit, vt cohortes Vandalorum validiſſimas, quas adduxerat, ei tradere ac committere vellet. Quibus ſtipatus ac munitus, in Fioniam nauigat, vbi ſumma omnium cum gratulatione & lætitia ſuſcipitur. Sed cum Canutus & Waldemarus ipſum bello perſequi conſtituiſſent, Sueno, exercitu relicto, in Iutiam traijcit & fugit. Quare concilio habito, & re deliberata, Regni Proceribus placuit, vt Regnum Daniæ in tres partes diuideretur. Quarum vna, Scania nimirum, Canuto gubernanda tribuatur: Iutia verò Waldemaro detur: Selandiæ autem & Fioniæ aliiſque Inſulis Sueno præſit. Quæ diuiſio religione Iuriſiurandi roborata & firmata fuit. Atque ita tandem poſt diutina bella & concertationes iamdudum optata pax facta eſt. (*Anno* 1151. *Rex Curiam denunciauit apud Marpolim Saxoniæ ciuitatem.*

miſſaq;

miſſaq; legatione, Reges Danorum tumultuantes euocauit, vt decerneret inter eos mediante iuſtitia. Tunc Canutus, quem tertiò pulſum diximus, venit ad Ducem noſtrum, rogans, vt eius conductu & auxilio induci iterum in patriam mereretur. Porrò Archiepiſcopus conduxit Suein Regem, habens inter Religioſos & honeſtos viros vnà Vicelinum in comitatu ſuo. Et habita eſt Curia illa celebris apud Marpolin: vbi Principes Danorum confœderati ſunt: Suein coronato in Regem, cæteris eidem hominio ſubiectis. Helmold. cap. 74. Vide etiam cap. 85. apud Helmoldum.)

CANVTVS V. *poſt bellum inter hos tres Regni æmulos ſopitum Scaniam obtinuit, Rex Daniæ factus 79. In Conuinio à Suenone carminibus irritato cæſus anno 1156. Roſ.*

Accidit non ita multò poſt, vt Sueno à Canuto, animis iam reconciliatis, hoſpitio exciperetur, vbi & Waldemarus eſſet. (*Helmoldus cap.* 85.) Forte fortuna quidam carminibus & rhytmis cepit calamitates & miſerias, in quas Sueno incidiſſet, decantare eique inter alia odiosè & contemptim exprobrare: quòd cum antea ſeſe pro Rege geſſiſſet, nunc maximis ac potentiſſimis Regni Prouincijs defraudatus, tertia eiuſdem parte contentus viueret. Ea de re Sueno à muliercula quadam monitus, ſtomachari & excandeſcere, deq; iniurijs ac opprobrijs, quibus laceſſitus erat, vindicandis, altè ac ſerio cogitare cœpit. Itaque miniſtro cuidam, cui plurimum præ cæteris fidebat, mandat, vt adhibitis alijs, quos ſecum habebat, ſatellitibus, de Conſorte Regni è medio tollendo, conſilium ineat, eumque, data occaſione, interficiat ac confodiat. Miniſter, Suenonis Imperio obſequutus, facinus aggreditur, impetuque in Canutum facto eum interimit, Waldemaro etiam grauiter vulneribus confecto, qui tamen adhuc ſaucius euaſit & fugit, etſi in ſummo diſcrimine ob acceptum vulnus verſaretur. (*Vide Helmoldum cap.* 85.) Eum fugientem perſe-

perſequi & inquiri iubet Sueno. Sed is amicorum ope & beneficio, eos, qui ad indagandum deſtinati erant, fefellit, & incolumis euaſit, nauemque nactus, tempeſtate aduerſa aliquantiſper iactatus, in Iutiam tranſmiſit. Eò cum ventum, qua potuit celeritate id fieri, collecta militum manu, rurſus cum Suenone acie dimicat ac contendit. In quo prælio Sueno laſſus, viribusque confectus ac deſtitutus, à ruſtico quodam confoditur: iuſto Dei iudicio eum ad pœnam trahentis, vt qui fidem datam & Iuſiurandum toties violaſſet, & parricidium periuro cumulaſſet. Referunt hæc breuiter Annales noſtri fol. 190. his verbis. *Anno* 1157. *Canutus Rex à Suenone doloſe interimitur. VValdemarus vulneratus vix euaſit. Poſtea factum eſt prælium inter Suenonem & VValdemarum. Suenonis victa pars corruit, ipſe autem fugiens capitur & obtruncatur. Anno* 1158. *maxima tempeſtas exſtitit, ventus turbinis fortiſsimus arbores immenſas radicitus euulſit, Eccleſias cum domibus euertit. Aquarum quoque inundantia infinitam hominum multitudinem cum pecoribus ſuis exſtinxit. fol.* 190. *Annal.*)

CAPVT XXVI.

Officio Esbernum depellunt Pontificali,
Fortis & arx hoſti præda petita ruit.
(Dum nulla eſt nobis mutandi fata poteſtas)
Secedens patria deſerit ipſe gregem.

ANNO à nato Chriſto 1154. Esbernus Danis Occoni Epiſcopo è Selandia migranti & diſcedenti ſufficitur, & confirmatur ab Eſkillo Archiepiſcopo Lundenſi. Hic, etſi initio ſuæ adminiſtrationis, anniſque aliquot ſubſequenti-

quentibus, nulla mala & incommoda experiretur, quod Regnum Daniæ eo tempore pacatum ac tranquillum eſſet: poſtea tamen in magnas ac grauiſſimas incidit calamitates, quibus miſerè conflictatus & oppreſſus, ſtationem ſuam deſerere, & fuga ſibi conſulere cogitur, vt breui explicabitur.

WALDEMARVS I. *Dux Sleſuicenſis II. poſtea Rex Daniæ* 80. *Regnum pacatum ſolus obtinuit, Vandalos & Rugianos ad fidem perduxit anno* 1168. *Iulino deſolato, & eius Idolo Suanteuit deſtructo anno* 1170. *Vallo Danico murum cocti lateris, Margaretæ nigræ prioris coniugis inſtinctu ſuperiecit. Secunda coniux Sophia, ſoror Canuti Regis Daniæ. Obijt VVardeburgi anno* 1182. *Ringſtedj ſepultus. Leges Scanicas promulgauit.*

Poſt id tempus, Waldemarus ſolus Regnum Daniæ pacatum feliciter & quietè adminiſtrauit, etſi foris cum Vandalis gente turbulentâ & ſeditioſâ, quotidianis prælijs contenderet. Hanc tamen optatam Regni pacem & tranquillitatem, turbæ nonnullæ & diſſenſiones, inter Regem Waldemarum eiusq; ſubditos, nec non Archiepiſcopum Lundenſem Eskillum, motæ atque exortæ, iterum diremerunt ac perturbarunt. Cauſa autē horum motuum ac turbarum hæc fuit, quòd Eskillus, bello inteſtino ardente, theſaurum ingentem auri in Galliam ex Dania exportandum curaſſet, quem, pace conſtituta, domum reuehendum & referendum Monachis quibuſdam mandat. Qui cum non procul à ciuitate Stadenſi in pagum quendam diuertiſſent, & pocula, è quibus biberent, non haberent, vnus è Monachis calicem aureum è theſauro deprompſit. Id cum vidiſſent prædones quidam, qui forte fortuna eo tempore vnà in hoſpitio eſſent, id quod res erat ſuſpicati, nimirum magnam auri vim penes eos eſſe, de ijs ſpoliandis, conuenêre. Holſatiam itaque rectà petunt, vt quæ

Digitized by Google

Monachis tranſeunda eſſet; & cum eos pluſculum temporis anteceſſiſſent, oportunitatem nacti, theſaurum, quem vehebant, eripiunt, & Monachos ſpoliant. De quo facinore certior factus Eskillus Archiepiſcopus, apud Regem inſtat, pro ſua authoritate & imperio curare velit atq; efficere, vt pecunia erepta reſtituatur. Quod ſi fiat, pollicetur ſe eius pecuniæ partem aliquam, ſi recuperetur, Regi daturum eſſe. Cumq; eam rem vrgeret Pontifex, & ſollicitandi finem nullum faceret, Rex operam ſuam illi promittit, ſed grauatè, quòd diceret eam pecuniam recuperatu difficilem eſſe, cum de prædonibus non conſtet: imò minori negotio à potentioribus eam repeti poſſe, quàm ſi à plebeis & tenuioribus ea ablata ſit. Tandem Rex Archiepiſcopum Sleſuicum ire iubet. Ibi Rex inter pocula paulò hilarior iocari, & in hæc verba prorumpere: malè & imprudenter factum eſſe à baiulis, quibus auri reuehendi cura commiſſa eſſet, quòd è poculo aureo bibiſſent, & ſuam magnificentiam & ſplendorem inter homines ignotos oſtentaſſent. Quidam ex ijs, qui circa Regem erant, hanc rem & verba, quibus Rex vſus eſſet, ad Archiepiſcopum deferunt, & ſiniſtra calumnioſaq; interpretatione Regi obtrectant, quòd in contumeliam Archiepiſcopi ea Rex effudiſſet. Vnde iræ ac ſimultates nonnullæ inter Regem ac Archiepiſcopum extiterunt. Huc accedebat, quòd Rex Occonem Epiſcopum Selandiæ, quem Eskillus Epiſcopatu Selandenſi remouerat, Archiepiſcopo inſcio & inconſulto, Epiſcopatui Sleſuicenſi præfecerat. Res autem ita ſe habet. Cum Romæ Cardinales de eligendo Pontifice diſſentirent, viginti duo Alexandrum, reliqui Octauianum elegerunt. In hoc rerum ſtatu & diſſenſione, Rex Fridericus Octauianum Pontificem ſua voce approbat. Cumq; vndique ex tota Chriſtianitate ſuffragia collige-

ligerentur, & Rex Daniæ eiusq; Epiſcopi, de ſuffragijs ferendis, rogarentur, ibi Epiſcopi Daniæ omnes, qui ab Eskillo ſtabant, Alexandrum Pontificem, qui patulas aures haberet, receperunt: Rex verò & Occo ſoli in Octauianum Pontificem conſenſerunt. His motus Eskillus, Occonem, quòd proprio motu ac authoritate in ferendis ſententijs ei tanquam conſtituto ac deſignato Archiepiſcopo aduerſatus eſſet, dignitate & Epiſcopatu Selandenſi abdicat: Regem etiam eandem ob cauſam excommunicationis vinculo aſtringit. Quæ res non mediocriter ſubditorum animos aduerſus Archiepiſcopum, & eos, qui Regis partes tuerentur, inflammauit, ità vt in multorum inuidiam & odium incurreret. Hinc contentiones & certamina inter Epiſcopum Sleſuicenſem Esbernum, qui ab Archiepiſcopo ordinatus erat adhuc viuo Occone, & Nicolaum Satrapam Sleſuicenſem Raſi filium recenter exortum, exſtiterunt: quæ tandem paulatim aucta in inimicitias grauiſſimas & capitales exarſerunt, vſque adeò, vt Satrapa Sleſuicenſis vim Epiſcopo intentaret, eiusq; bona inuaderet. Nam die quadam ira concitatus Satrapa, Sleſuico excurrit, & in Esberni Epiſcopi fundum impetu facto, ædificium ſplendidiſſimum demolitur, & ſolo æquat, quod *Gottorpiam vetuſtam* vulgò nominant. Cuius rudera non longè à caupona, vulgò *Rugekrogum* dicta, adhuc conſpiciuntur & ſuperſunt, cuiuis obuia, in loco amœniſſimo ſita. Nicolaus ſuis in mandatis dederat, omnia bona & ſupellectilem, quæ *Gottorpij* reperirentur, exportandi & auehendi. Esberni præfectus, ne id fieret, obſtitit, & manu quadam exigua collecta, quoad potuit, prohibuit. Ibi dum inter ſe colluctantur, & rebus Epiſcopi, ædificio diruto, rapiendis intenti ſunt, Nicolaus Sleſuicenſium Satrapa abs familia Epiſcopi occiditur. Epiſcopus Esbernus,

M 2 veri-

Digitized by Google

veritus, ne ob cædem commiſſam in ipſum faba cuderetur, ſimulauit ſe Sleſuicum iturum, alioq́; exulatum profugit. Idq́; quòd ſciret ſibi inſidias illic parari, &, ſi in manus Regis incideret, de ſua ſalute actum eſſet. Itaq́; in Saxoniam profectus in morbum incidit, cum quo aliquamdiu colluctatus, in Daniam nunquam iterum reuerſus eſt. His cognitis Occo, qui Epiſcopatu Sleſuicenſi remotus ac abdicatus erat, Regis & Octauiani ab altera parte pro Pontifice recepti ac approbati, authoritate & imperio fretus, vt apud quos ſemper gratioſus fuiſſet, in locum Esberni Epiſcopi Sleſuicenſis profugi & exulis ſufficitur & ſurrogatur. Et ita Occo ſecundùm exortus eſt Epiſcopus Sleſuicenſis. Archiepiſcopus autem Eskillus, poſt diutinas contentiones & certamina exercita Regi reconciliatur, neceſſitate & metu compulſus. Libet hic inſerere epiſtolam D. Bernhardi ad Archiep. Eskillum, amoris ac beneuolentiæ plenam, & ex intimis cordis penetralibus profectam: cuius hæc inſcriptio.

Ad Dominum ac venerabilem Eskilum Lundenſem Archiepiſcopum, Sedis Apoſtolicæ in Dacia & Suetia Legatum: cuius corpus glorioſum in Claraualle requieſcit iuxta matrem eiuſdem Diui Bernardi.. Epiſtola CCCXIIII.

Amantiſsimo Patri & Domino Eskilo Dei gratia Lundenſi Archiepiſcopo: Frater Bernardus Clarauallis vocatus Abbas, in vero Salutari ſalutem. Scripta & ſalutationes veſtras, immò affectiones cordis veſtri tam libenter ſuſcepi: quàm ſpecialiter & diligo vos & diligor à vobis. Inde eſt, quòd auditis tribulationibus veſtris, eas non ſolùm meas feci: ſed & inueni: quia non poſſum te dolente non dolere dulciſsime Pater: nec niſi moleſtus & anxius tuas moleſtias & anxietates audire. Tangit & angit cor meum quicquid tuum exaſperat: & quicquid illud ſit quod te perſequitur, non ſolùm te perſequitur: ſed me tecum. Quicquid enim gratiæ & dilectionis impendere ſibi poſſunt abſentes amici, puto & me debere

bere

bere tibi:& mihi deberi à te. Audax ſum, ſed non mendax: & in hanc audaciam me compulit tuæ ſublimitatis dignatio. Quando enim id præſumerem ego: quando tantam tantillus: & à tanto gratiam ſperare auderem? Et ſi ego retribuere non potero: non eſt mortuus retributor meus: quia Dominus retribuet pro me. Dominus inquam: in quo & pro quo tanta nos deuotione complecteris: tanta ſtringis affectione. Benedictus ſanctus angelus tuus, qui pio pectori tuo id ſuggeſſit. Benedictus Deus noſter qui perſuaſit. Glorior priuilegio amoris tui. Refectus ſum per cariſſimum Fratrem noſtrum Filium tuum Guilelmum de abundantia ſuauitatis pectoris tui. Refectus ſum per nuncium tuum: refectus ſum per litteras tuas: refectus ſum per omnes qui à te vſque ad nos vel per nos euadere poſſunt. Vtinam mihi datum eſſet, deſuper hæc dicere non dictare: vt me potius loquens quàm ſcribens aperire valerem. Pro certo acceptior eſſet ſermo viuus quàm ſcriptus: efficacior lingua quàm littera. Oculi quippe loquentis fidem facerent dictis: & melius affectum vultus exprimeret, quàm digitus. Sed quia illud abſens per me non poſſum: per litteras quæ ſecundum in huiuſmodi locum obtinent, ſatisfacio quantum poſſum. Nuncium tuum cum magna exultatione vidimus: & negotium tuum, quantumcunq; potuimus, muniuimus ad Dominum Papam. De Secreto autem verbo illo, quod tam ardenter aſcendit in cor tuum, reſpondebit tibi ex parte noſtra Guillelmus tuus: tuus inquam & ſpecialiter tuus in viſceribus Ieſu Chriſti. Poſui enim verba mea in ore eius, & ipſum audies tanquam me in negotio iſto. Heu auellor: abripior: non licet vltra. Auocat diei malitia: reuocat turba ſuperuenientium: & epiſtolam potius rumpunt quàm finiunt. Sed nunquid, quia faciunt vt paucis ſcribam, facere poterunt vt parum diligam? Actum excludunt à me: non affectum: ille ſemper tecum eſt: qui ſui iuris eſt: & tecum erit quamdiu fuerit: omni mihi amicitiæ iure colende pie ac reuerendiſſime Pater.

Hic quoq; non inutile, pioq; ac beneuolo Lecto-

ri minimè ingratum fore exiſtimo, hiſtoriam de ſancto Ketillo Confeſſore ac Martyre, qui hoc fermè tempore claruit ac obijt, ex Breuiario noſtro Sleſuicenſi huc referre & Lectori ob oculos ponere, vbi conſueto more hæc præmittitur Oratio.

Omnipotens ſempiterne Deus, qui es ſanctorum tuorum ſplendor mirabilis, quiq́ hunc diem B. Ketilli Confeſſoris tui ſolennitate conſecraſti: da Eccleſiæ tuæ de tanta feſtiuitate lætari, vt apud miſericordiam tuam exemplis eius protegatur & precibus. Per Dominum &c.

Sequitur vitæ mortiſq; S. Ketilli deſcriptio. *Beatus Vir Domini Ketillus, ex illuſtri proſapia ortus, cum adhuc eſſet in ætate tenera, cœpit Deo deuotus exiſtere, veraq́ innocentia, & ſimplicitate ſancta, Deo hominibusq́ placere. Parentes autem eius in confinio Randiuſienſis oppidi habitantes in villa VVynghe, cum eſſent diuites, inſtinctu matris, quæ Deum plus timuit & dilexit, congruum duxerunt, filium ſtudijs literarum tradere, ac gemina inſtructum ſcientia, in miniſterio Domini mancipare. Traditus autem huiuſcemodi ſtudijs, non ſolum in liberalibus diſciplinis profecit, verum etiam iuxta Pſalmiſtæ vocem, de virtute in virtutem proceßit. Erat enim Humilitate præditus, Caſtitate præclarus, Largitate conſpicuus, blandus Alloquio, firmus Conſilio, Miſericordia inſignis, & Charitate ineffabilis. Qui & amicos in Deo, & inimicos dilexit propter Deum. In his virtutibus placens Deo, factus eſt dilectus, & viuens adhuc inter peccatores, transferri ad meliorē vitam deſiderauit, ne forte malitia mutaret intellectum eius, aut fictio deciperet animā illius. Illud enim Dominicum diligebat attentius mandatū. Niſi quis renunciauerit omnibus, quæ poßidet, non poteſt meus eſſe diſcipulus. Quocirca non tantum ſua, ſed ſeipſum diſpoſuit pro Domino relinquere, nudusq́ crucem poſt Chriſtum baiulare. Crebreſcente igitur glorioſa eius fama ſanctitatis, quæ vniuerſo populo iam innotuit, ad aures venerabilis Epiſcopi VVybergen: Eskilli peruenit, cuius ſanctis exhortationibus*

tionibus dilectus Deo amicus, quod prius mente conceperat, ad effectum citius perducere diſponebat: placita enim erat Deo anima illius, propterea properabat de medio iniquitatum illum educere, atque inter Religioſos & ſanctos viros collocare. Vnde factum eſt, vt idem venerabilis Pontifex, Spiritu S. mediante, illum ſibi alliceret, & in Eccleſia maiori fratribus ſociaret: qui ibidem ſub Regula B. Auguſtini ſumma charitate congregati erant; & Regi Regum Domino deuoti miniſtrabant. Vbi primum magiſter puerorum conſtitutus, pueros commendabiliter inſtruxit, & precioſa volumina conſcripſit. Attendens enim Apoſtolum dicentem; Qui non laborat non manducat, ocioſus nequaquam panem comedere voluit, ſed miranda præditus Gratia, duo ſimul opera quotidie impleuit, pueros docuit, & à ſcribendo interim manum non retraxit. In his ergo, atque cæteris bonis operibus, ſedulus Dei ſeruus ac deuotus, poſtquam miniſterij Sacerdotalis iugum, Spiritu ſancto donante, ſuſcepit, non ſolum donis ſpiritualibus multiformiter repleri meruit, ſed mirandæ ſanctitatis gratia vndique refulſit. Epiſcopus vero Eskillus eum, Spiritu ſancto cooperante, in Sacerdotem conſecrauit. Euolutis autem aliquibus annis, dum in Eccleſia B. Margaretæ horas Canonicas pſalleret, in eum irruentibus Chriſti inimicis, per Martyrium occubuit. Hæc ibi. (*Anno* 1164. XIV. *Kal. Martij orta eſt tempeſtas maxima, & maris abundantia, & inuoluit aqua omnes fines Freſiæ, Hadeleriæ, & omnem terram paluſtrem Albiæ & VVirræ, & ſubmerſa ſunt multa millia hominum & iumentorum. Submerſus eſt etiam Richbertus Aduocatus. Stadenſis fol.* 192.)

***

CAPVT XXVII.

Vandalus vt diſcat diuini oracula verbi
Impius, en Præſul mox Fridericus adeſt.
Poſt ponto infelix ſubmergitur ille profundo,
Percharus Regi, flaminibusq; pijs.

A. C. 1163.

ANNO 1167. Occoni mortuo ſucceſſit Fridericus Epiſcopus Sleſuicenſis, qui & ab Eskillo Lundenſi legitimè ordinatus ac conſecratus fuit. Vir eruditus, magni animi & conſilij, rerum gerendarum peritiſſimus, vt qui non tantum in literis verſatus, ſed & in re militari benè egregieq; exercitatus eſſet. Hoc tempore Waldemarus eius nominis primus, bellum aduerſus Wandalos mouit, eosq; terra perſequi cœpit, ope & præſidio Henrici Leonis, qui illi ſubſidio miſit Caſimirum & Bugislaum Pomeraniæ Principes, & Pribislaum Obotritorum Principem. Rex in eo bello fortunam ſecundam expertus eſt, quòd Principes fœderati eius dicto audientes ſeſe præberent, &, quæcunque imperaſſet, ſedulo diligenterq; exequerentur. Quamuis autem Rex recenti adhuc memoria teneret, Wandalos & Slauos malè de ſuis ſubditis meritos eſſe, vt quos ſæpè bello adorti funditus deleuiſſent atque proſtraſſent, eoq; nomine iuſtiſſimam illos bello perſequendi ſibiq; ſubiugandi cauſam & occaſionem haberet: attamen iniuriarum, & damnorum quæ intuliſſent, memoriam obliuione delere, eaq; benignè illis condonare maluit, quàm armis vindicare, hoſtemq; vlciſci contendit, quòd ad altiora, hoc eſt, ad religionem Chri-

Digitized by Google

Chriſtianam propagandam animum adijceret. Atq; in eam curã & cogitationem, dum toto animo ac viribus incumbit, ad Idolorum cultum, qui adhuc in illis locis vigebat, exſtinguendum & exſtirpandum ſeſe totum conuertit. Primùm Arconam vrbem, Rugianorum Metropolim, obſidere ſtatuit, quòd ibi fanum eſſet celeberrimum, Ethnicisq; ac Paganis ſacratiſſimum, Chriſtianis autem propter Idololatriam execrabile. Fanum erat vndique lapide quadrato expolitum, & artificio inſigni, & varietate operis exſtructum. In eo Idolum ſtabat, humani corporis formam & imaginem referens, quatuor capitibus expreſſum & fabrefactum, quorum duo à tergo, duo verò à facie, vultibus in dextram & læuam reflexis. Dextra manu idolum cornu geſtabat, ex metallo varij generis conflatum, quod vino Sacerdos illius templi implere ſolebat, & inde anni ſequentis vbertatem præſagire & prædicere. Læua arcum tenebat ad latus reflexum, barba tonſa. Sed & iuxta frenum, ſella, ocreæ, ac gladius eximiæ magnitudinis, cuius vagina auro obducta erat, appenſa cernebantur. Huic Idolo, quod Iano quodammodo comparaueris, collectis fructibus & meſſe finitâ, quotannis ante fanum ſolenne epulum, mactatis pecudum victimis, à totius Inſulæ plebe, & vulgo promiſcuo dabatur, quò certiores de euentu anni ſequentis redderentur. Sacerdos barbatus vaticinaturus, cornu apprehenſum introſpicit, vtrum ex eo liquore aliquid exſiccatum & imminutum ſit. Si nihil detractum viderit, vbertatem omnium rerum & annum fortunatum prædicit; ſin liquorem decreuiſſe animaduerterit, annonæ caritatem præſagit; & ſegetem fructusq; collectos in annum ſequentem aſſeruari iubet. Vinum autem vetus ebibens ad pedes Idoli effundit, & iterum replet, & paulò poſt, quaſi officio propinandi ſtatuam veneretur,

tur, vinum exhaurit. Placentam etiam pinſere ſolet Sacerdos mulſo admixto, eâ magnitudine, vt ferè hominis ſtaturam adæquet, eamq; Idolo ſacrificat. Iuuentus autem eo tempore libaminibus adeò luxuriabat, ebrietatiq; & intemperantiæ ita penitus ſeſe dabat, vt ſobrietatem omninò deteſtaretur, quaſi ſobriè colere Idolum nefas eſſet. Quin & capitatio, hoc eſt, tributum in ſingula capita inſtituta erat, & quilibet nummum vnum quotannis pendebat in cultum ſimulachri. Sed & prædones tertiam partem ex prædâ illi offerebant, quaſi eius beneficio prædam acquiſiuiſſent & conſequuti eſſent. Imò rumor eſt, trecentos equites militaſſe equis Idolo, & quidquid vel terrâ vel mari prædati eſſent, id Sacerdoti cuſtodiendum dabatur, vnde templi ornamenta conflabantur. Sed nec exteris licuit vendere, emere, aut mercimonia facere, antequam fano pecuniæ certam ſummam ſoluiſſent. Imò humanis hoſtijs, quod horrendum & execrabile eſt, & inprimis Chriſtianorum, Idolo litatum eſſe ferunt, quod id ab Idolo petitum adfirmarent. Interrogati Idololatræ, vnde cultus ille abominandus originem duxiſſet, reſponderunt, à Carolo Magno ſibi imperatum eſſe, vt S. Vitum colerent, Sed illi à Diabolo excæcati, Creatoris obliti, creaturam *Santevitum* nomine adorarunt. Cæſar quidem in honorem ſancti Viti templum ædificauerat, & vt inde annuum cenſum Cœnobio Corbeienſi penderent, mandarat. Sed illi religione neglectâ, & Cæſaris Imperio ſpreto, peculiarem ſibi Deum conſtituerunt, idq; quòd dicerent, ſe Deo externo parere nolle. Atq; cum tali fuiſſe habitu & formâ, memoriæ proditum eſt. Hanc religionis profanationem, & ſuperſtitionem exſtirpare cupiens Rex, ciuitatem Arconam grauiter oppugnauit, &, vt ſeſe dederent, propoſitis conditionibus, imperauit. Quarum ſumma erat, vt Chri-
ſtianos

ſtianos captiuos laxarent, Religionem Chriſtianam amplecterentur, eamq; ſecundum ritum Eccleſiarum Danicarum colerent: ſtipendia & tributa ſacrorum veris Dei miniſtris penderent: &, vt quoties à Rege vocarentur ad ferendum auxilium, ſeſe ſiſterent. Quibus peractis, poſtridie Abſolon Archiepiſcopus Lundenſis, *(is eſt, cuius impulſu Hiſtoriam Saxo Grammaticus contexuit,)* vnà cum Friderico Sleſuicenſi Epiſcopo, qui & obſidioni interfuit, & Bennone Megapolenſi, & Proceres ſimulachrum euertere & proſternere iuſſi, vrbem ingrediuntur. Horum ſatellites & miniſtri Idolum magnâ curâ & circumſpectione è terrâ effodiunt & eruunt, ne, ſi forte fortuna id laberetur, & aliquem attritu opprimeret, aut quaſſaret, id ab hominibus ſuperſtitioſis violati numinis pœnæ imputaretur. Cumq; ſimulachrum magno fragore ciuibus circumſtantibus in terram concidiſſet, humiq; proſtratus iaceret Deus manu factus, à Regijs mandatum eſt, vt fune ad collum alligato è templo extraheretur, & per medium Slauorum exercitum traduceretur, vt hac re moniti & edocti cognoſcerent, ſe Deum coluiſſe, qui ſibi ipſi opem atque auxilium ferre non poſſet. Ita ſimulachrum, vt imperatum erat, protractum, paulò poſt in fruſta conciſum, & in ignem coniectum, fanum quoque ſolo æquatum, nec non & ærarium locupletiſſimum direptum & expilatum fuit. Sed & continuò templa duodecim in terrâ Rugianorum ex lignis, quæ Rex ad vſum machinarum bellicarum aduexerat, ædificari cepta ſunt. In quibus Abſalon, & Epiſcopus Sleſuicenſis Euangelium publicare & annunciare cœperunt, qui & per Dei gratiam docendo ſacraq; adminiſtrando in vrbe multum profecerunt, ita vt multi ad fidem Chriſtianam conuerſi, lauacro ſacro abluerentur. Rex quoque in templis ædificandis, ſtipendijsq; ac pro-

uentibus, vnde Sacerdotes ſeſe alerent ac ſuſtentarent, conſtituendis ac ordinandis, ſumptus fecit quam maximos; eoque rem perduxit, vt Rugiani Chriſti religionem amplecterentur. Sub id tempus Rex Legatos Romam miſit, qui Pontificem de obitu Patrui Canuti Ducis Sleſuicenſis, certiorem redderent, ſimulq; teſtificarentur de eximijs ac ſtupendis miraculis, quæ ab illo edita, omniumq; ſermone iam peruulgata eſſent. His cognitis Pontifex ſeriò mandauit, vt Proceres Regni congregati, ſolenni proceſſionis & precationis officio, Canuti corpus de ſepulchro ſublatum & conſecratum aræ imponant. Quod & factum eſt Rege iubente, qui tantâ humanitate & beneuolentia Sacerdotes miniſtrosq; Dei, & totum cleri ordinem complectebatur, vt maiori non poſſet. Sed & liberalitas eius, quâ aduerſus Eccleſiam Sleſuicenſem vſus eſt, maximè prædicanda eſt. Nam teſtamento facto, dimidiã fabricæ monetariæ partẽ Ciuitatis Sleſuicenſis Epiſcopo legauit, & vt poſt mortem ſuam ei traderetur, ſeriò mandauit. Semiſſem item patrimonij ſui, ac peculium reliquum, ſecundum leges patriæ eidem Epiſcopo dedit & legauit, additâ comminatione, vt qui his contrauenire auſi fuerint, pœnæ ſempiternæ cruciandi addicantur. Interim tamen ſucceſſoribus ſuis poteſtatem concedit, ſi has donationes & legata ſolutione æris & pecuniæ redimere velint, vt id illis liceat. Addit, ſe eam ob cauſam hæc legaſſe & dediſſe, vt Sacerdotes Sleſuici & in Daniâ, ſe, & coniugem ſuam, eorumq; hæredes, precibus ardentibus Deo commendent, & pro eorum ſalute ac incolumitate aſſiduè ac indeſinenter orent. Poſtquam autem Henrico Leoni renunciatum eſſet, Regem in bello cum Rugianis geſto ſuperaſſe, & tributa illis imperaſſe, obſidibus in eam rem acceptis, Legatos ad Regem mittit, & vt auri, mulctæ nomine à Rugia-

Rugianis ſoluendi, partem dimidiam mittat, & obſides diuidat, petit. Quod cum Rex ſe facturum negaret, bellum aduerſus illum mouet. Caſimirus autem & Bugislaus, quòd ſpe, quam de Rugiâ ſuæ Ditioni adijciendâ conceperant, fruſtrati eſſent, à Rege deficiunt, & fidem violant. Quin & munitiones, quibus Slauis aditus in Daniam excurrendi & prædandi interclusus erat, demoliuntur, & ædibus ſacris ſubuerſis, Chriſtianisque obtruncatis, Ditionem Religione exſoluunt, & in Daniam bellum parant. Regem imparatum & inermem aggrediuntur. Qui impetum & irruptionem de improuiſo factam, vt potuit, ſuſtinuit, & aſpero ac turbulento iſto rerum ſtatu, temporisq; anguſtijs, vt potuit, exercitum quendam naualem collegit. Copijs autem terreſtribus, quas habebat, filium nothum, Ducem vel Præfectum Sleſuicenſem præficit, & in Wagriam, quæ tunc Holſatis parebat, Aldenburgum mittit. Hic Cirnpanos obuios fudit, fugauitque, & mille loricatis, agros in locis maritimis ſitos, deuaſtat. Interim tamen templis & locis Deo ſacratis parcit, vſqueadeò, vt nec bona & facultates in ædes ſacras ab hoſtibus comportatas militibus diripiendi & expilandi facultatem concederet, ne prædandi libidine, ſacrilegio ſeſe obſtringeret, & occaſionem calumniandi maleuolis præberet. Quare magnam laudem adeptus eſt, quam Sacerdos Bruno præconio extulit, & vndique peruulgauit, inprimis autem, quòd ſacrilegas à fanis manus abſtinuiſſet. Rex, qui irruptionem, & iniurias à Slauis acceptas probè vltus eſſet, eorum agris & finibus vaſtatis, domum vnà cum milite, præda omnis generis onuſto, redit. Slaui, qui prædam paulò ante partam, & propria bona amiſiſſent, vindictæ & bellandi cupidi, anno ſequenti de improuiſo rurſus in Ducatum Sleſuicenſem, & in Daniam irrrumpunt, eamq; vbique vaſtan-

vaſtantes ac depopulantes, vſqueadeò, vt non minorem, imò æqualem prædam reportaſſe exiſtimentur. Nam Regem circa belli apparatum occupatum, inopinantem, & nihil tale metuentem aggreſſi, omnia diripuerunt. Rex autem paulò poſt claſſe eximia inſtructâ, tantiſque militum copijs munitus ac ſtipatus iterum appulit, vt cum eo prælium committere, manumque conſerere Slaui omnino vererentur. Quâ de cauſa, Henrici Leonis milites aliud conſilium, longeque tutius, ac ſalubrius, vt ipſi exiſtimabant, ineunt, nimirum, cum Chriſtophorus Holſatiam populatus eſſet, prædamque illic egiſſet, & Rex claſſe ſuâ mare teneret, vt Sleſuicenſis Præfecturæ ditionem & agros inuaderent, eoſque vaſtarent. Sed cum portas vrbis Sleſuicenſis & Hexamilij clauſas; & defenſoribus præſidioque munitas accepiſſent, conſilium mutârunt. Quamuis enim Rex peregrè ageret, tamen ad portarum cuſtodiam ſexagies mille Danos collocauerat. Quare Dani & Holſati, conditionibus vtrimque propoſitis, de pace tractare ceperunt. Slaui interea vndique magna clade affecti, conciſi ac proſtrati fuerunt. Iulinum captum & direptum, maribus penè omnibus primo impetu occiſis. Reliqui ſupplices facti, pacem petunt, &, Regem honorantes, fidem ac obedientiam in poſterum ſe illi præſtituros eſſe, ſanctè iurant ac promittunt. Cum in Daniâ omnia iam pacata, ac in tranquillum collocata eſſent, Pomerani nauem quandam mercibus & armis onuſtam, & à Socero Regi Daniæ miſſam ſpoliant ac diripiunt. Quam cum Rex per internuncios repeteret, Pomerani ſannis & ludibrio Danos exceptos, domum remiſerunt: quod vndique mare pyratis abundaret, nimiaq; licentia ac impunitate abuterentur ac deteriores fierent. Rex eâ iniuriâ & damno commotus, de ijs vlciſcendis conſultare ac deliberare cœpit.

Nequa-

Digitized by Google

Nequaquam enim muſſitandas has contumelias,impuneq; illas abire ſtatuebat, toties laceſſitus. Neque pro tanto delicto ſatis pœnæ exiſtimabat,quòd vrbes direptæ, & pecora tanto numero abacta eſſent, vt bubulcos mercede conducere oporteret.Imò grauius ſupplicium de illis ſumendum putabat. Igitur Iutis Septentrionalibus ſubſiſtere iuſſis, Epiſcopo Sleſuicenſi Friderico,qui aliquoties prælio nauali interfuerat, prouincia & poteſtas Slauiam vnà cnm Iutis auſtralibus oppugnandi & inuadendi committitur. Eum ſtatim Regis filius ſubſequutus eſt. Quam expeditionem Epiſcopus Sleſuicenſis Fridericus,vir excelſi animi, & omni laude dignus ſuſcepit. Claſſe in altum prouectus, cum flatum lenioris auræ peteret, & ventus vehementior ſpirans velum latum complexus eſſet,in mare tempeſtate coortâ claſſis abripitur, ita vt nautæ nauium concurſum vix vitare poſſent. Tandem gubernaculo deficiente,nauem turbo euertit, Epiſcopo vnà cum alijs omnibus ſubmerſo. Cuius fatum & mors reliquis eò fuit calamitoſior, quòd ſociorum cadauera ſtatim reperta fuerint; Epiſcopi autem corpus,quamuis maiori cura ac diligentia præ cæteris quæſitum,ante diem Pentecoſtes inueniri tamen non potuerit. Quo die corpus ad litus Selandiæ appulſum,& vndarum fluctibus eiectum,illæſum minimeq; putidum repertum fuit.Quod viri huius ſanctitati & integritati adſcribendum, vetuſtas pia ac ſancta exiſtimauit. (*Saxo fol.*187. *lib.*14.) Quæ & hoc veneratione ac admiratione dignum cenſuit, quòd Epiſcopi corpus tanto tempore ab amicis quæſitum, nec inuentum,die ſolenni,qui Spiritui ſancto dicatus eſt, voluerit Deus inclareſcere. Quâ de cauſa, & memoriam corporis inuenti peculiari & honeſto cultu honorare poſteritas conſueuit. Quin & Abſalon Archiepiſcopus mortem hanc improuiſam & interi-

tum

tum Friderici maximè deplorauit, longiſſimoque tempore anxiè ac vehementer luxit, vſqueadeò, vt tanti viri neque obliuiſci, neque ſine ſuſpirio & gemitu meminiſſe poſſet. Extremum quoque, quod potuit, illi officium ac honorem præſtitit ac exhibuit in eo, quod honorificè in templo Cœnobij Sorenſis eum humandũ curauerit, in ea templi parte, quæ ad Auſtrum vergit, ſuperiori ad chorum. Sepulchrum eius, in exiguo lapide lateritio, Epitaphio inſcripto, notatum eſt, eiusque inſignia, in columnã quâdam depicta, cernuntur ac perſpiciuntur. Rex verò, qui id, quod ſemel ceperat, ad exitum perducere cupiebat, Abſoloni Archiepiſcopo, & Canuto ſummam belli, & expeditionis committit. Qui claſſe prædatoriâ ſoluentes, magnâ celeritate in Pomeraniam nauigant, copijsque in terram expoſitis, Slauos inopinantes nihilque tale metuentes adorti opprimunt, & agrum maritimum vaſtant. Quibus cum reſiſtere non poſſent Caſimirus & Bugislaus, quòd viribus impares, potentiaque longe inferiores eſſent, de pace agere ceperunt. Quæ his tandem conditionibus coijt, vt Abſoloni Duci, primario capiti, centum libras nummûm, necnon duo millia talentorum Canuto, numerarent ac perſoluerent, & vt captiuos, quos haberent, liberos dimitterent, quòd hæc ſumma, damnum Regi rapinis datum, æquare ac compenſare videretur. Quâ pecuniã numeratâ, obſidibusque, quos imperauerant, datis, pax tandem facta ac confirmata eſt. (*Diluuium & exundationem maximam, quæ in hæc tempora incidit, late proſequitur* Helmoldus lib.2.cap.2. *Dilapſis piratis, Dux Henricus Leo pacem inijt cum VValdemaro Rege Danorum, & pro commodis vtriusq́; terræ celebrauerunt colloquia ad Egdoram ſiue Lubeke, Rex Duci numerauit pecuniam, eò quòd per ipſum Ducem ipſius territorij limites à vaſtatione Slauorum fuiſſent liberati. Atque ab eo*

tempore

tempore ceperunt inhabitari omnes Inſulæ maris, quæ ad Regem pertinèbant Danorum, eò quòd Pyratæ defeciſſent. Plura Helmoldus lib.2.c.6.

(*Anno Domini 1162. Cæſar ad colloquium inuitauit omnes Reges totius Chriſtianitatis, & inter alios etiam Regem VValdemarum Laonam, quæ in Burgundia ſita eſt. Eo venit VValdemarus cum Epiſcopis Daniæ.* Helmold. cap. 91. *Anno Domini 1163. Imperator Comitia celebrauit Bizantiæ. Quo venit Rex Daniæ VValdemarus. In cuius comitatu Dux Borius erat. Quem ipſe poſtea ſubmerſit, quia Regnum affectauit. Ibi VValdemarus duo regna Daniæ & Suetiæ ab Imperatore ſuſcepit. Venit Archiepiſcopus Bremenſis conquerens ibidem, quòd tria regna Daciæ, Sueciæ, Norvvegiæ, ſe dé ſua ſede abſtraxerint violenter, cùm Iure deberent ſuam Synodum obſeruare.* Annal. fol. 191. *Cæſar Fredericus vocauit Regem Danorum VValdemarum ad colloquium, & cum eo inijt amicitiam. Et rogauit Rex Ducem Henricum Leonem, vt faceret ſibi pacem de Slauis, qui ſine intermiſſione vaſtabant Regnum eius, & pactus eſt ei amplius quàm mille marcas argenti.* Vide ibi plura notatu digniſſima. c.87. Helmold. *Henricus Leo deletis Slauis in eorum locum tandem Saxones, & alios Germanos collocat.* Helmold. c.88. & ſequent. *Anno 1168. VValdemarus Rugiam occupauit, & Idolum Zuanteuith demolitus eſt.* Helmold. c.12. lib.2. *Anno 1168. Danis Slaui, iuſſu Henrici Leonis bellum intulerunt, ac magna damna.* Helmold. c.13. lib.2. *at poſtea reconciliati Rex Danorum VValdemarus & Henricus Leo.* cap. 14. & vltimo Helmold. *Anno 1171. Dux Canutus in Diuorum catalogum eſt relatus. Anno 1172. Henricus Dux filiam ſuam Daniæ Regi deſpondit, qui hæredem ex ea non ſuſcepit.* Annal. fol. 194.

(***)

Digitized by Google

CAPVT XXVIII.

Præſulis officio Volmarus, patre necato,
Regnum præponens triſtia vincla ſubit.
Dehinc exul patriâ Bremam reuocatur, vt aris
Præſit, at infelix infula talis erat.

A. C. 1182.

ANNO 1182. Waldemarus Epiſcopus Sleſuicenſis electus, & Sleſuicum miſſus fuit, Abſalone Archiepiſcopo Lundenſi præſidente, regio ſanguine prognatus. Erat enim Canuti Magni filius, quem Sueno in conuiuio Roſkildiæ interemerat, vnde & eum Rex Canutus VI. conſobrinum nominat, vt poſtea oſtendemus. Ad hoc tempus, Henricus Leo in inuidiam & odium Cæſaris Friderici Barbaroſſæ adductus, quòd bellum Italiæ quotidie recuſaret, Ducatu & ditione exuitur. Imperator vbi accepiſſet, eum Stadium profugiſſe, veritus, ne Regem Daniæ de ope ac auxilio ferendo ſollicitaret, bellumq; iterum aduerſus ſe ſuſcitaret, Waldemarum Regem ad ſe accerſit, quòd cum eo affinitatem ſe inire decreuiſſe affirmaret, vt hac ratione Henricum à Regis amicitia penitùs auerteret. Idq; Henrici amici non obſcurè profitebantur: qui, Imperatorem magis odio Henrici, quàm matrimonij contrahendi cauſa, hanc fabricam ac technam commentum eſſe, ſibi perſuadebant. Interim tamen Rex Waldemarus Imperatoris petitioni obſequutus, claſſe magis ad luxum, ac ſplendorem, quam ad bellum inſtructâ, Lubecam nauigat. Quò cum veniſſet, ab Equitibus Germanis ei aduentum gratulantibus, magno

magno cum plauſu excipitur. Poſtridie Imperator oſculo atque amplexu humaniſſimo Regem veneratus eſt. Ibi de affinitate & nuptijs agi ceptum eſt. Imperator filio ſuo, maiori natu in vxorem petit Regis filiam, ſed cum dote triginta millium talentorum; minori autem natu octo millia talentorum, ſiquidem ipſi filiam deſpondere Rex vellet. Sed cum Regis filiæ adhuc impuberes, & nondum viris maturæ eſſent, dosq; tanta poſtularetur, res ſuſpicione non caruit. Interim tamen Rex ſummam minorem ſe daturum filiæ in dotem pollicetur. Ibi tum ſponſalia inita, & Iuriſiurandi religione firmata fuerunt. Paulò poſt Thuringæ Dux Sigefridus, Cæſare volente & conſentiente, vnam è filiabus Waldemari vxorem ducit. Nuptiæ magnâ pompâ & ſolennitate Sleſuici, quò Rex nauibus delatus Sponſam adduxit, celebratæ ſunt.

CANVTVS VI. *Rex Daniæ* 81. *Anno* 1170. *Patris Conſors & ſucceſſor. Capitulo Sleſuicenſi Priuilegia attribuit. Pomeranorum impetus fortiter ſuſtinuit. Obijt anno* 1202. *Cum quo deſinit Hiſtoria Saxonis Grammatici. Ringſtedij ſepultus, Filiæ Ida & Helleborrig.*

Anno 1184. Waldemaro defuncto Canutus Filius ſucceſſit, qui & multis ante annis regno inauguratus fuerat, nihilq; minus quàm popularium ſuorum motum & rebellionem metuebat. Interim tamen in Iutiâ, præter ſpem ac opinionem, ingentes turbæ motæ atque agitatæ fuerunt, animis ſubditorum aduerſus Regem concitatis ac inflammatis. His accedebat, quòd nuncijs quotidie & rumoribus Rex certior fiebat, Scanienſes libertatem expetere. Quo comperto, Abſalon ingraueſcentes indies turbas, furoremque populi ſedare, atque in tranquillum conferre, ſummopere ſatagebat ac ſtudebat, ſed nihil quicquam apud eos effecit, etiamſi oratione diſertâ, quâ plurimùm

mùm pollebat, eorum animos ſedare ac placare vehementer contenderet ac laboraret, quòd odium ſemel conceptum tam firmiter mentibus illorum inhæreret, vt eius memoriam non facile ex animo deponere poſſent. Cuius hæc imprimis erat cauſa, quòd Rex paulò ante propter rebellionem & inſolentiam, quâ armati animos extulerant, eos ad pontem Dyſium fudiſſet, & cecidiſſet. Nam ſub prætextu libertatis vindicandæ arma contra Regem ſumpſerant. Ingenti itaque hac clade adducti ac permoti, Procerum & Nobilium ædes hoſtiliter inuadere & diripere cœperunt, Dominis vix elabendi copiâ datâ, ac conceſſa. Sed & Rege Canuto ſpreto ac repudiato, è Suetiâ quendam, Haraldum nomine, euocant, Regemq; ſalutant, quò libertate & immunitate frui, & ad illum, quoties res poſtularet, confugere poſſent. Ad hos motus comprimendos, Abſalon claſſe regiâ inſtructus ſoluit, & in Scaniam nauigat. Quæ res haud inauſpicatò ac infeliciter ipſi vertit. Nam ſimul ac ſaluis ac incolumis eò venit, tumultus omnes ſedauit, motuſque compoſuit, factioſos ac rebelles coercuit, quamuis magno cum labore ac difficultate. Ad quam rem magno ei adiumento fuit, quòd Lundenſes neutrarum eſſent partium. Nam abſque eo tantam rem efficere, atque ad exitum perducere non potuiſſet. Haraldum è Suetiâ euocatum Regemque deſignatum, omnium conſentientibus animis & ſuffragijs, iterum eijciendum & condemnandum curauit. Quo confecto Rex, Iutiâ relictâ, copias terreſtres in Fioniam traiecit, & paulò poſt, vbi de Iutiâ pacatâ nuncium accepiſſet, diuiſit. In Scaniam profectus, ædificia diruta & proſtrata reſtitui & refici iubet, eoſque, qui ea demoliti eſſent, argento mulctat. In quos, & imprimis in ſeditionis huius authores, durius, & quidem capitis pœnâ, animaduerſurus erat, niſi eum

Abſa-

Abſalonis intercedentis preces ad miſericordiam commouiſſent. Non ita multò poſt, Canutus Rex ab Imperatore in aulam ad colloquium euocatus, venire renuebat. Poſtquam verò Imperator acrius inſtaret, Legatisque miſſis rurſus eum inuitaret, reſpondit, ſe Regni, quod recens iterum obtinuiſſet, negotijs diſponendis ac conficiendis occupatum ac diſtrictum teneri, quo minus venire ac comparere poſſet, Cæſaris enim mentem ac conſilia ſatis cognita ac explorata habebat. Quâ oratione Cæſar commotus, grauiter illi interminatus eſt, ſe, niſi veniret, Regnum illi adempturum, alijque conceſſurum eſſe. Canutus ad hæc: Cęſarem poſſe Regnum alicui dare, ita tamen, vt prius ſibi regnum paret, ac acquirat, quàm, quod non poſſidet, tradat. Cæſar, qui literis hactenus nihil effeciſſet, aliâ viâ aggrediendum exiſtimauit, quò Regem ad ſe perduceret. Quare Sigefridum, qui Canuti Sororem in matrimonio habebat, ablegauit, qui Canuto perſuaderet, vt ad Imperatorem iter ſuſciperet, ſperans, affinitatis habitâ ratione, id eum facturum: vbi intellexiſſet ſe eâ de cauſâ ſolummodo miſſum, ne quid Rex detrimenti caperet, ſi fortaſſis Cæſari refragatus eſſet, cuius vires & potentiam Regni conſiliarijs exponere iuſſus erat Sigefridus. Idq; Sigefridus, vbi in Daniam veniſſet, ſummâ fide & diligentiâ exequutus eſt. Sed tantum abeſt, vt hic quidquam profecerit, vt Rex animosè reſponderit, Regem Daniæ ſui Regni non minus eſſe Dominum, quàm Imperatorem Imperij Romani, idemq; ius habere, neque ſuperiorem agnoſcere: Regnum etiam Daniæ non tam facilè à Cæſare occupari poſſe, vt Thuringiam, idq; Cæſari perſuaſum eſſe debere. Addebat Canutus, ſe memoria tenere, quo pacto cum ſuo patre, qui iuſſu Imperatoris ad eum veniſſet, actum eſſet, vt nolens volens eius Imperio ſeſe ſub-

mittere coactus fuerit. Se neminem ſuperiorem agnoſcere, neque vllum obſequium aut ſeruitium Imperatori deferre ſtatuiſſe. His cognitis Cæſar grauiter commotus ac incenſus, Regem ſummo odio poſtea proſequutus eſt. Cumque Regem vlciſcendi & perſequendi ei facultas non daretur, Bugislaum Pomeraniæ Principem, muneribus & ampliſſimis promiſſionibus ad bellum Regi inferendum, ſollicitat. Bugislaus Cæſaris perſuaſionibus inductus exercitum colligit, illud in ſpeciem intendens, quod Iarimarum Rugianum, vicinum ſuum, Regis Daniæ amicum & fœderatum, inuadere vellet. Quâ re intellecta, Rex Legatos miſit, qui Controuerſias componerent, Iarimaro in eo gratificatus. Cauſa tractari cepta, & vltrò citroq; diſcuſſa eſt. Sed componi non potuit. Legati re infectâ domum redierunt. Bugislaus qui fidem dederat Cæſari de Dano inuadendo, claſſem nauium quinquaginta inſtruit, & Cæſari per literas nunciat, ſe breui effecturum, vt Daniæ Rex obedientiam Imperio Romano præſtet, & imperata faciat. Idque non grauatè, vbi audierit hanc expeditionem contra ſe ſuſceptam. Cæſar Ducis inceptum collaudat, eumq; muneribus proſequitur. Ea res cum per indicium Regi Daniæ enunciata eſſet, ſui defendendi causâ naues adornat, quibus Abſolonem Archiepiſcopum præficit. Abſolon Bugislaum eiusq; claſſem nihil tale metuentem, & faſtidiosè nauigantem adortus, fudit & cecîdit, vt eius cladis, quoad viueret, meminerit. Quin & Ciuitates eius munitæ eo tempore expugnatæ & occupatæ fuerunt, hoſtibus cæſis ac ſuperatis. Circa hæc tempora, anno nimirum à nato Chriſto 1186. Abſolon, qui in Daniâ ob Decimarum ſolutionem graues exantlarat labores, Waldemaro Epiſcopo Sleſuicenſi poteſtatem fecit, decimas in Diœceſi Sleſuicenſi flagitandi & exigendi, idque diplomate & lite-

Digitized by Google

literis datis. Quò autem facilius, animo quod conſtitutum habebat, aſſequeretur, incolaſque Diœceſis ad ſoluendas decimas impelleret, Epiſcopo negotium dat, peruulgandi & perſuadendi populo, conueniſſe in Daniâ, vt decimæ ſoluantur in Diœceſi Sleſuicenſi, eæque in tres partes diuidantur & diſtribuantur. Quarum vna Epiſcopo, altera Sacerdotibus Dei miniſtris, tertia ſacrarum ædium ædificationi cedat. Sed & ſub pœnâ excommunicationis Decimas poſt trinam admonitionem ſoluendas; ſponte autem ſoluentibus pacem Chriſti bonâ conſcientiâ annunciandam. In *Vtlandiâ*, *Tonningâ*, *Gardingâ*, & *Holmo*, alijsque locis maritimis occidentalibus, decimas de frumento & pecudibus exigendas. Nam cum Sacerdotes miniſtri Deiq; ſpiritualia populo ſeminent, æquiſſimum eſſe, vt viciſſim carnalia metant, *Auguſtino* teſte, cuius verba ſunt: Quicunque peccatorum indulgentiam deſiderauerit, reddat decimas. *Item.* Qui dederit decimam, eum non ſolùm frugum vbertatem recepturum, ſed animæ etiam ſalutem conſequuturum. Et hac ratione Decimarum ſoluendarum conſuetudinem, de Regis mandato & conſilio, inuexit Abſolon Archiepiſcopus Lundenſis in Diœceſin Sleſuicenſem. Cum antè id tempus incolæ nunquam induci aut impelli potuiſſent, vt Decimarum admitterent ſolutionem; Ne, vt aiebant ipſi, ſe ſeruituti ſubijcerent. Quâ in re animum Canuti erga Religionem Chriſtianam, eiuſque pios ac ſynceros Doctores ac Sacerdotes, clarè cernere ac perſpicere licet. Quem & abunde teſtatum fecit priuilegio, prærogatiuâ & immunitatibus, quibus Epiſcopatum, eiuſque ſubditos & colonos donauit, & honorauit, nimirum, vt omni alienæ Iuriſdictioni & dominationi exempti, & ab omnibus oneribus liberi, ſolis Dominis eorum, aut qui eorum vice funguntur, ſubiecti pareant;

 neque

Digitized by Google

neque à quoquam alibi conueniri poſſint, quàm coram Epiſcopo. Exemplum autem eius Priuilegij poſtea ab Erico confirmati, ſubijcere, operæ precium exiſtimaui, quod id, & propter vetuſtatem, & inſignem pietatem, & propter Latinitatem puram, quam redolet, dignum ſit, quod legatur. *In nomine Sanctæ & indiuiduæ Trinitatis. Ericus Dei gratia Danorum Slauorumq; Rex, Domini Regis Chriſtophori Filius, omnibus, ad quos præſens Scriptum peruenerit, Salutem in Domino. Inſpectis priuilegijs Progenitorum noſtrorum Eccleſiæ Sleſuicenſi conceſſis, videlicet Dominorum Regum Canuti, & VValdemari, ea inuenimus in hæc verba. Kanutus Dei gratiâ Rex Danorum, dilecto Conſobrino ſuo VValdemaro Sleſuicenſi electo, cæteriſq; ſuis Succeſſoribus Eccleſiæ Sleſuicenſis in perpetuum S. Cum totius Regni Prouiſores à Cunctipotente creatore ſimus conſtituti, meritò ingrati nomen incurriſſemus, ſi Sanctæ Eccleſiæ vtilitatibus, Dominiq; miniſtrorum protectionibus, à quo omnia poſſidemus, per quem viuimus & ſumus, ſummopere, cæteriſq; negotiis non diligenter intendiſſemus: qui nobis ſceptrum Regiæ conceſſit Maieſtatis, virgam commiſit Regni, virgam directionis: ad vindictam malefactorum: laudem verò bonorum: iuſti vt eâ protegantur, ne iniuſtis ſuccumbant oppreſſionibus: diſtorti, vt eâ dirigantur, ne à viâ Regiâ exorbitantes, ad dextram declinent, ſeu ad ſiniſtram: obſtinati vt eâ conterantur. Membra enim putrida reſecanda ſunt, vuaq; conſpectâ liuorem ducit ab vuâ. Quod & ipſe Dominus legitur feciſſe, qui & angelis non pepercit peccantibus: ſed rudentibus inferni detortos in tartarum tradidit in iudicium cruciandos reſeruari. Verùm iacula, quæ præuidentur minus feriunt, & ſcintilla cum aucta, aut omninò non ſit accenſa, minori de labore ſuffocatur, quàm ignis, vbi incendium conualeſcit, exſtinguitur. Hinc eſt, quòd diuinâ inſpiratione admoniti, Prædeceſſorum tuorum immenſas attendentes tribulationes anguſtiaſq;, te cum omnibus tuis ſucceſſoribus, veſtriſq; omnibus & rebus,*

ſub

ſub Regiæ Maieſtatis protectione dignum duximus confouere. Quippe ne occaſionem damni præſtare videamur, poſtulationibus tuis clementer annuere diſponentes ſtatuimus, atque Priuilegij munimine roboramus, videlicet omnes tuos villicos & colonos, tuorumq; Succeſſorum, quos in præſentiarum habes, ſiue in futurum tu, vel tui Succeſſores iuſtè & Canonicè habueritis, in remiſsionem peccatorum liberos fore ab omni grauamine: vobisq; concedimus ſuper illos, eorum omnium executiones Regio iuri debitas, vt nulli alienæ dominationi, quàm tuæ tuorumq; ſubiecti ſint poteſtati. Si quis ergo præſentis Priuilegij paginam ſciens temerario auſu ei contrauenire tentauerit, nec tibi tuisq; Succeſſoribus congruè ſatisfecerit, ſciat ſe vtiq; criminum Maieſtatis reum Regali authoritate diſtrictiſsimè puniendum. Datum Gimmerſtorf. XII. *Calend. Decembris, Anno ab Incarnatione Domini* M.C.L.XXXII. *Conuenientes in Epacte* IX.

Ego Canutus Rex ſubſcribo.
Ego VValdemarus electus ſubſcribo.
Ego Abſolon Lundenſis Archiepiſcopus Apoſtolicæ ſedis Legatus ſubſcribo. &c.

Atque hic animaduerſione dignum eſt, quòd Epiſcopus Sleſuicenſis literas illas ſubſcripſerit, & Abſolon Epiſcopus Lundenſis ille, qui Saxoni Grammatico author fuit, vt Hiſtoriam Daniæ contexeret, quemadmodum ipſe in Procemio fatetur, ſe eius hortatu atque impulſu eum laborem ſuſcepiſſe: Abſolonem autem è viuis ſublatum, antequam Hiſtoriam ad exitum perduxiſſet. Quâ de causâ & ego adducor, vt credam, Saxonem Priuilegium illud Regis iuſſu compoſuiſſe. Idq; ex ſtylo colligi poſſe videtur, qui ſublimior & elegantior eſt, quàm vt eo ſeculo, rudi & literarum ignaro multi reperti ſint, qui id præſtare potuerint. Sed & mihi veriſimile eſt, neceſſitudinis & ſanguinis ratione habitâ, Regem Canutum id Ius & Prærogatiuam Waldemaro Duci Sleſuicenſi conceſ-

Digitized by Google

ſiſſe: qui id fortaſſis aliàs nunquam daturus fuiſſet. Nam exactiones ſeu mulctas, quæ hactenus Regi deberentur, benignitate adductus, per beneficium & gratiam Conſobrino conceſſit, vt in poſterum illis frueretur. Quo ipſo ſummum Imperium in Epiſcopum tranſtulit, quo nihil maius illi tribuere potuit. De hoc autem beneficio Eccleſiæ Sleſuicenſi collato, Pontifex Maximus Clemens III. certior factus, Waldemaro Epiſcopo Sleſuicenſi, & Succeſſoribus eius gratulatur, idq; ſuâ authoritate & Diplomate confirmat & communit: Regi etiam Apoſtolicam Salutem impertit, & omnia felicia ob beneficium illud in Eccleſiam collatum precatur. Exemplum literarum Pontificis hoc eſt. *Clemens Seruus Seruorum Dei venerabili Fratri VValdemaro, Sleſuicenſi Epiſcopo, Salutem & Apoſtolicam benedictionem. Intelleximus, quòd chariſſimus in Chriſto filius noſter Canutus, illuſtris Rex Daniæ, Conſanguineus tuus, tibi, nec non Succeſſoribus tuis, huiuſmodi Ius & libertatem ſpontanea voluntate conceſſit, & tam ipſe, quàm venerabilis Frater noſter Abſolon Lundenſis Archiepiſcopus, Scripto proprio confirmauit, videlicet vt tam villici, quàm coloni, quos in præſentiarum habes, vel tu & Succeſſores tui in poſterum eſtis habituri, ab omni grauamine Regio, vel officialium ſuorum liberi maneant & immunes. In cognitionibus quoque & executionibus, quæ prius per officiales Regios tractari ſolebant, nunc nemini, quo tempore fuerint, reſpondeant; ſed tuo proprio ſint mandato ſubiecti, nec vllius ſeculari poſthac ſint ſubiecti poteſtati, &c.*

Hic iterum omittere non poſſum, quin in ſempiternam Archiepiſcopi *Abſolonis* memoriam, huc referam, hiſtoriæq; huic inſeram, quæ tam in eius, quam Wilhelmi Roſchildenſis Abbatis laudem ac encomium apud *Surium tom. 2. die 6. Aprilis*, literis memoriæque prodita ſunt: vbi hæc verba habentur.

Anno à nato Saluatore, Milleſimo Centeſimo Sexageſimo

mo primo, Regnum Daniæ obtinuit VValdemarus, Canuti Regis & Martyris filius, qui VVandalos à Regni ſui finibus propulſauit. Nam ſæpè illos infeſtos patiebatur, vtriuſq; ſexus homines & prædam multam ſecum abducentes. tandem vero etiam Chriſtianæ religioni eos coegit colla ſubmittere. Per id tempus Roskildenſi *Eccleſiæ cum multa laude præſidebat* Abſalon *Epiſcopus, vir magni conſilij, Cleri decus, mœrentium & afflictorum conſolator, Religioſorum pius amator, totius populi Rector modeſtus, aduenarum & pauperum benignus ſuſtentator, VVandalorum ſtrenuus debellator, Religionis Chriſtianæ ornamentum, & exemplar ſobrietatis, forma pudicitiæ, veræ Nobilitatis & probitatis inſigne ſpeculum, lucerna fulgens in templo Dei, eiusq; columna fortis & immobilis. In eius diœceſi erat Cœnobium Canonicorum in Inſula, quam* Ezehil *vocant, non longe diſtante ab oppido* Roskildenſi, *mari vndique cincta: & ipſe quidem locus peramœnus erat, pratis virentibus & diuerſis nemorum arboribus oblectans oculos animosq; illic degentium: attamen id temporis pauci illic morabantur fratres, & ij ipſi fruſtra Regulares dicti, cum à Regulari diſciplina multum deflexiſſent. Cernens autem venerabilis Epiſcopus* Abſolon, *illorum mores à Religione prorſus abhorrere, mœrebat animo, ferebatq; indigne, Diabolico fraude deceptos, vitam prorſus mundanam viuere. Cœpit itaq; ſecum crebrò pertractare, qua ratione poſſet illi Eccleſiæ conſulere, atque illic degentium mores in melius reformare. Redit tandem in memoriam familiaritatis & amicitiæ, quæ illi olim interceſſerat cum VVilhelmo viro Religioſo, cum Pariſijs literis operam daret, ſciensq;, illum virtutibus & ſanctis moribus ornatum, deliberauit, illi ad ſe accito, tradere locum memoratum, mittitq; illic Saxonem præpoſitum* Roskildenſem, *virum honeſtum (is eſt ille, qui cognomento Grammaticus dictus, hiſtoriæ Danicæ libros ſexdecim ſcriptos reliquit) qui à S. Genoueſæ collegio petat Dominum VVilhelmum, & cum aliis tribus fratribus mittat in Daniam, quibus etiam locum*

oppor-

opportunum ſe Epiſcopus daturum pollicebatur. Quo pacto autem Wilhelmus, ſingulari vitæ pietate ac ſanctitate, beatæq; mortis felicitate, Prouincias illas illuſtrauerit ac decorauerit, inſigne ac luculentum ipſi præbet teſtimonium *Breuiarium* noſtrum Sleſuicenſe iam ſæpius allegatum, cuius verba in æternam eius laudem ac commendationem, hic recenſere ac commemorare, non abs re, neq; ingratum fore exiſtimo.

Initium autem fit more ſolenni ac vſitato à precatione. *Omnipotens ſempiterne Deus, qui mirabiliter fulges in electis tuis, quos te inhabitatore glorificare voluiſti: da nobis quæſumus Beati VVilhelmi Confeſſoris tui atque Abbatis ita dignè commemorationem agere, vt eius ſuffragantibus meritis templum tuum fieri mereamur. Per Dominum* &c.

Sanctus VVilhelmus natus eſt in Francia, & ibi Ordinem S. Victoris *in Pariſienſi ciuitate intrauit. Quem Epiſcopus* Roskildenſis *adduxit ad* Selandiam, *vt ibi Regularem diſciplinam reformaret. Hic Spiritu ſancto plenus, ſanctæ Religionis ſemper extitit amator: vitiaq; extirpans, omnium virtutum ſectabatur decorem. Inſiſtebat vigilijs, ieiuniis, & continuis orationibus, ſeruiens Deo in patientia & humilitate. Virtus pietatis & miſericordiæ adeo ipſum repleuerat, vt peccantibus & ad pœnitentiam redeuntibus non ſine lachrymis compateretur. Cilicio vſque ad diem mortis ſuæ carnem tegebat: ipſamq; ſemper caſtigans, Spiritum ſeruire coegit. Nam in ſtrato ſuo ſuper ſtramina nunquam, niſi vel laneum pannum, vel pellem vrſinam habere volebat, niſi morbo aliquo grauaretur. Erat etiam parciſſimus in cibo & potu: ita vt vix tenuem potum ſumeret ſine admixtione aquæ. Carnibus etiam nunquam vtebatur: hoſpitalitati & elemoſynis dandis intentus erat. Humilitate & patientia prædicabat. Animoſus erat contra elatos & ſuperbos: pius & modeſtus erga humiles. Hic ſanè vir Dei, prius Abbas erat in loco qui dicitur* Eskilzo: *quæ inſula iacet iuxta ciuitatem* Roskildenſem. *Deinde in loco qui dicitur* Paraclitus *ſiue*

Apilholt,

Apilholt, *Abbas exiſtens, ordinem S. Victoris Pariſienſis ibidem perpetuè obſeruandum inſtituit, & per Dominum Papam Alexandrum confirmari fecit. Ibi in omni ſanctitate, exemplar omnium factus, vſque ad finem vitæ perdurauit. Ante ſeptem annos migrationis ſuæ ad Dominum, nocte quadam per viſum vir venerandus & decorus aſtitit ei, dicens:* ſeptem diebus viues. *Vir autem Domini de hac viſione ſollicitus, mane facto, fratribus, quod viderat, referebat. Ille autem ſeptem dies interpretabatur ſeptem hebdomadas, vel ſeptem menſes, aut certe ſeptem annos. Sed interpretatio ſeptem annorum vera erat. Igitur poſt hanc viſionem, vſque ad finem vitæ ſuæ, ſe arctius in ſpiritualis vitæ cuſtodia munire curauit. Septem igitur annis tranſactis, aduenit tempus Quadrageſimale, quod deuotiſſimè perfecit. Quarta autem feria, præcedente cœna Domini, dum quidam fratres ſecum loquerentur, prior domus, qui ſimul ibi aderat, conquerebatur, ſe nunquam grauiorem noctem habuiſſe. At vir Dei reſpondit:* Non recolo me vnquam meliorem noctem habuiſſe, videbam namque Dominum Ieſum Chriſtum. Tres enim erant, & ego quartus, & cum eis inæſtimabiliter delectabar. *Adueniente autem die ſacratiſſimæ cœnæ Domini, Vir ſanctus cum fratribus vltimam cœnam fecit: ſancto autem Sabbatho videbatur appropinquare ad finem. Et cum fratres extremam vnctionem ſibi dare vellent, ait.* Nihil ſolliciti ſitis: ſpero quod lucem craſtinā expectabimus. *Sicq; factū eſt. Nam illuceſcente die Reſurrectionis Dominicæ, Beatus vir obdormiuit in Domino.* Breu.

Sed vt redeamus, vnde digreſſi ſumus, Imperator, non multo poſt, qui alieno à Rege erat animo, nouis rebus intentus, anſam ſibi dari cupiebat, ad eum laceſſendum, & perſequendum. Itaque Legatos miſit ad Archiepiſcopum Bremenſem, & Sigefridum Brandeburgenſem, vnà cum Equitibus quadringentis, qui Sororem à Waldemaro Rege, Canuti Patre, Filio Cæſaris deſponſam, & impuberem, nec non partem

dotis

dotis peterent, reliquâ parte, vbi matura & nubilis eſſet, exſoluendâ. Rex Sleſuico, vbi agebat, abijt, & ad Eidoram profectus, illorum petitioni annuit, eamque dotis partem, quam ipſius pater promiſiſſet, exſoluit, & fidem ſeruauit: non ſeruaturus, niſi Pater ſe iureiurando obſtrinxiſſet. Sororem deducit honeſtè, ſed tamen exiguo apparatu. Ea paulò poſt domum remittitur, vnà cum Regina, quam Lantgrauius duxerat. Quod indignè ferens Canutus, contra Imperatorem inimicitias ſuſcepit, & bellandi occaſionem & materiam quærens, Wagriam, Holſatiam, Stormariam, & Polabros ad Albim vſque, ad ſe pertinere, ſuæq; ditionis eſſe, prætendebat. Nec adfirmaſſe contentus, rem ad verba confert, Holſatiam & Stormariam inuadit, & longè lateq; ferro & igne vaſtat.

ADOLPHVS III. *Comes Holſatiæ, Stormariæ, & VVagriæ,* (*qui Cœnobium* Reinfeld Ordinis Ciſtercienſis *condidit* A.C. 1189. *quamuis* Continuator Helmoldi *in manuſcripta Hiſtoria hoc referat ad Adolphum I. vt antea indicatum,*) *ab Henrico Leone, ob denegatos captiuos, cum copias Philippi Archiepiſcopi Colonienſis Saxoniam deuaſtantes in VVeſtphaliâ ad Heresfeldiam profligauerat, Holſatia, feloniæ inſimulatus, eiectus,* A.C. 1177. *ac poſt quinquennium demum, Leone proſcripto, ditiones ſuas recuperauit, ſimulq; Comitatum Stadenſem & Dithmarſiam occupauit; Tandem anno* 1189. *Comitem cum ſe adiungeret Friderici I. & Henrici VI. expeditionibus in Palæſtinam, vbi auſpicatò bella geſſit contra Saracenos, multis cæſis, Henricus Leo iterum ipſi Comitatum eripuit, quem mox tamen redux recepit. Quæ cauſa fuit, vt ab eo tempore inueſtitura feudi Holſatici, à Ducibus Saxoniæ conferri ſolita, ad Imperatores Romanos immediatè deuoluta ſit, à quibus etiamnum dependet. Ob iteratam autem peregrinationem in Palæſtinam, dictus eſt Hieroſolymitanus, vbi à primoribus Eccleſiaſticis Eques creatus, eorumdem hortatu auita inſignia*

aliquâ

aliquâ acceſſione auxit, & vrticæ folio tres adiecit clauos, quos in paſſione Chriſti adhibitos credidit antiquitas, ac galeæ impoſuit coronam è ſpinis contextam. Tandem à Canuto Daniæ Rege A.C.1199. *victus & carceri mancipatus, liberari non potuit, antequam, datis obſidibus, iure ſuo in Holſatia aut cederet, aut ſe abdicaret. Senex in Schouvvenburg obijt, Anno* 1232.

Anno 1200. & ſeqq. Dithmarſi, (Stedingos appellat Hiſtoria Archiepiſcop. Bremenſium,) qui Adolphi Holſatiæ Comitis voluntate & conſenſu, Archiepiſcopo Bremenſi Hartvvico certis conditionibus ſeſe ſubiecerant, & ab eo in fidem & clientelam recepti erant, obedientiam præſtare, moremque gerere mandanti recuſant. Quibus de cauſis Hartvvicus, collecto vndique exercitu validiſſimo, Dithmarſiam inuadit, vt rebelles bello domet, inobedientesq; in ordinem redigat. Quem Adolphus & Chriſtianus Oldenburgenſes comitantur. Dithmarſi victi, deditionem facere coguntur. Archiepiſcopus, re benè geſtâ, magnam pecuniæ ſummam ſoluendam illis imperat. Dithmarſi eam ſe ſoluturos pollicentur, modo priuilegijs ſuis in poſterum ſaluis ac inuiolatis frui poſſint. Archiepiſcopus, qui maximos eo bello ſumptus feciſſet, & de fide Dithmarſorum eorumq; promiſſionibusq; nihil quicquam dubitaret, ad ſuos reuerſus eſt, quòd omnia ex ſententiâ ſe confeciſſe exiſtimaret. Vbi dies ſolutioni dictus veniſſet, militesq; ſtipendia flagitarent, Archiepiſcopus ſuos in Dithmarſiam miſit, qui pecuniam promiſſam exigerent, & reciperent. Dithmarſi, qui comperiſſent exercitum dimiſſum eſſe, pecuniam & tributum ſoluere recuſant, Iuriſiurandiq; quod dederant, religione neglectâ, Waldemaro Epiſcopo Sleſuicenſi ſeſe ſubijciunt, hoc prætextu, quòd hoc pacto Coronæ Daniæ vel Regi ſeſe ſubmiſiſſent. Interim tamen ſe S. Petro,

tro, qui & Bremenſi & Sleſuicenſi Epiſcopatui præeſſet, ſeruire paratos eſſe. Et in eam rem obſidibus datis, fidem dant & promittunt, ſe Epiſcopo Sleſuicenſi fideles fore & obedientes. Atque ibi Daniæ Regno aggregati & iuncti, in fide & officio permanſerunt, vſque ad eum diem, quo prælio in Bornhouede commiſſo, ad comitem transfugerunt clypeis verſis. Archiepiſcopus à Dithmarſis ludibrio habitus & circumuentus, ſtipendium militibus exſoluere coactus fuit, in eam rem prouentibus & reditibus, quos totó triennio collegerat, impenſis. Waldemarus his rebus elatus, & quod regio ſanguine natus, Regnum ſibi deberi exiſtimabat, noua ſubindè moliebatur, & Regnum appetebat, dignitate Eccleſiaſticâ, ad quam euectus erat, minimè contentus, & beneficiorum, quibus à Rege affectus erat, immemor. Ad quam rem, cum ſibi amicos & vicinos, quibus familiariter vtebatur, adiumento fore ſperaret, illorum auxilia implorat, quòd diceret, ſibi Ius adminiſtrandi Regni Daniæ competere, eâ de cauſa, quòd Canuti Magni filius eſſet, quem Sueno Roskildiæ interemiſſet, & quòd Canutus, qui rerum potiretur, Waldemaro tantùm prognatus eſſet, neque Ius aliud prætendere poſſet. Sed & neceſſitudine Cognatorum ſanguinis materni, quos compures in Norvvegia habebat, fretus, qui ipſum ad rebellionem & defectionem ſollicitabant, ſperabat ſe Daniæ Imperio potiturum. Huc accedebat, quòd compertum haberet, Regem multis Principibus in Germania exoſum eſſe, quos facile in belli ſocietatem pertrahere ſe poſſe putabat. His rebus adductus, Othonem Marchionem, Bernardum Saxoniæ Ducem, & Adolphum Holſatiæ, Stormariæ, Wagriæ, Schovvenburgi & Stadæ Comitem, qui recens ex Palæſtina domum redierat, & ditionem ſuam, Henrico Leone inuito & repugnante, recuperauerat,

aduer-

Digitized by Google

aduerſus Regem Waldemarum ſollicitauit & commouit; quòd eum ſingulari amore Adolphus, magno ſuo periculo, complecteretur. Id hoc facilius effecit, quòd Germaniæ Principes pro certo ſcirent, ſe rem gratiſſimam Imperatori facturos, ſi bellum aduerſus Daniæ Regem ſuſcepiſſent, qui & Vandaliam inuaſiſſet, & oppugnaſſet, ac Imperatori ſeſe ſubijcere recuſaſſet. Waldemarus, qui rem ad arma ſpectare videbat, ſui defendendi cauſa, in Norvvegiâ claſſem non contemnendam inſtruxit, quâ copias nauales in Daniam traijceret. Otho autem Marchio, & reliqui fœderati Holſatiam cùm ſuis copijs petunt, ibi Regem venientem excepturi. Cuius aduentus cum ſpe longiùs differretur, Otho moram pertæſus, & quòd ſumptus magnos faceret, exercitum reduxit. Adolphus autem, quò ſuam erga Waldemarum Epiſcopum fidem reapſe declararet, magnis copijs ſtipatus Eidoram tranſmittit, & omnem agrum ditionemq́;, quam Regis eſſe acceperat, vaſtat & diripit. His cognitis, Rex magno dolore afficiebatur. Accidit, vt dum in Regis ſubditos Comes Adolphus ſæuiret, Waldemarus Epiſcopus ab ijs, quos intimos habebat, & fideliſſimos ſibi exiſtimabat, ſeduceretur, vt qui ei perſuaderent, ſatius & tutius eſſe, rem conſilio quàm armis tentare: idque, cum Epiſcopus ſit, eum maximè decere, cum ſine diſcrimine & reprehẽſione vtramq; perſonã ſuſtinere nõ poſſit. Quare ſi pacis cõditiones recipere vellet, Proceres Regni de Controuerſijs & grauaminibus cum Rege acturos, & in pacificationem ſeſe interpoſituros eſſe. Quibus perſuaſionibus inductus Epiſcopus Waldemarus, fide publicâ datâ, ſe totum Regi, eiusq́; gratiæ committit, oblitus ſocij & fœderati, qui bellum in Iutiâ Auſtrali gerebat. Epiſcopus, qui copias auxiliares dimiſiſſet, in carce-

rem compingitur, & manicis ferreis, compedibusque conſtrictus vincitur in arce *Burlund*, non longè à pago *Heldevvad*. Rex odio aduerſus Adolphum concepto, ob iniurias & damna ſubditis ſuis illata, & vt Soceri ſui Henrici Leonis caſum vindicaret, in Nordalbingiam mouet. Comes, quòd viribus impar eſſet, & auxiliares copias ad manum non haberet, neq; auxilium externum ſtatim adſciſcere poſſet, Oratoribus & amicis miſſis, Regem placare, & de damnis, quæ ſubditis intuliſſet, ſatisfacere ſtatuit, idque quòd reſiſtendi facultas non daretur: vt hac ratione ſuos, quos alioqui Rex exercitu validiſſimo inuaſurus erat, ab iniuria & impreſſione tueretur. Ibi res amicorum interuentu compoſita eſt, & conuentum, vt de damnis illatis Comes Regi ſolueret mille & quadringentas marcas Denariorum. Quibus peractis, Rege placato, exercitus à primipilaribus reducitur.

(Liberi VValdemari I. fuerunt: Helena Gulielmo, Henrici Leonis Filio (qui obijt anno 1213.) Duci Brunſvvicenſi & Luneburgenſi: VValburgis Bugislao Duci Pomeraniæ: Richſa, Erico XI. Regi Sueciæ, (Anno 1200. mortuo Ringſtedij ſepulto,) N. Henrico VII. Rom. Imper. N. Sigiſmundo Thuringo, nuptæ. VValdemarus II. Victorioſus Dux Sleſuicenſis III. Canutus VI. Rex Daniæ: de quibus poſtea: Iſemberga Philippo Galliarum Regi nupta: Chriſtopherus Dux Iutlandiæ. Obijt 1173. Ringſtediæ ſepultus.)

***

LIBRI PRIMI FINIS.

HISTO-

Digitized by Google

HISTORIÆ Sleſuicenſis

LIBER SECVNDVS.

CAPVT I.

WALDEMARVS II. Victorioſus, Dux Sleſuicenſis III. Hamburgum & Lubecam occupauit anno 1200. *Poſtea Rex Daniæ* 82. *Lovvenburgum ad deditionem compulit. Leges Iutiæ (vulgò* daß Lowbuch) *confici curauit. Ad Bornhouede victus. Obijt anno* 1243. *Ringſtedj ſepultus. Tres coniuges habuit.*

Captum Nicolaus Volmarum flamen adiuit,
Vincula prædicens iam reſeranda breui.
Et caput agnoſcit Papam, nam conſulit ipſum,
Edicti vt poſſit ſic memor eſſe dati.

A.C.1200.

ANNO à nato Chriſtô 1200. Waldemarus, frater Canuti Regis, nepos ſancti Canuti, Dux Sleſuicenſis exortus eſt, & à Canuto Ducatu inueſtitus, vt poſt videbitur. Canuto autem ſub ann. 1203. defuncto, ipſe quoq; regnum Daniæ conſequutus eſt, & Rex creatus ac deſignatus fuit. Eodem anno nimirum 1200. plus minus, Nicolaus Epiſcopus conſtitutus eſt, ab Archiepiſcopo Andreâ Lundenſi conſecratus. Hac tempeſtate,

Waldemaro Epiſcopo in carcere detento, Adolphus Comes, & Marchio Otho, bellum aduerſus Slauos mouent, qui Regi Daniæ parebant, & ſubditi erant. Quo comperto, Rex collectâ manu militum, per Eidoram in Nordalbingiam tranſmittere, & Adolphum oppugnare ſtatuit. Cum eò ventum eſſet, intellexit, Comitem vltra Eidoram caſtra locaſſe, & maximum validiſſimumq; exercitum illic collegiſſe, vſque adeò, vt omnes ſummoperè admirarentur, vnde tam ingentem copiarum numerum contraxiſſet. Cuius metu impulſus Rex, cum illo congredi, prælioq; contendere ſummoperè dubitaret ac vereretur. Ei enim ſeſe coniunxerant, & ſubſidio venerant Henricus Bremenſis, Marchio Otho, Simon de Tekelenburgo, Mauritius Comes Oldenburgenſis. Canutus cum ſuis inito conſilio, moram faciendam, bellumq; dies aliquot protrahendum exiſtimabat. Itaque vt hoſtem fruſtraretur, ſuos in caſtris continebat, quòd ſciret, comitem auxiliarias cohortes mercede conductas, exercitumq; tam numeroſum in hybernis diu alere non poſſe: eumque in poſterum tantas copias hyeme elapſa, difficulter iterum contracturum eſſe, omnino ſibi perſuaſum habebat. Quâ de causâ Rex, exercitu dimiſſo, retrocedit & domum redit. Vere ineunte, Adolphus arcem Rendesburgenſem vallo ac muro firmiter munire cepit, vt inde, quoties res poſtularet, excurrere, bellum gerere, totamque Holſatiam tueri & defendere poſſet. Quâ re cognitâ, Rex de improuiſo interueniens, opus ceptum impedit, quòd potentia ac viribus longè ſuperior eſſet, quamuis Adolphus milite armato fortiter reſiſteret & obniteretur. Comes qui videret, fruſtra ſe tantum opus moliri ac aggredi, de pace per amicos agere cepit. Rex omnes pacis conditiones omnino abnuit, niſi

Arcis

Arcis Rendesburgenſis deditionem facere paratus ſit. Quod cum ſe facturum promiſiſſet, Rex qui ſciret, arce in deditionem accepta, nihil ſibi obſtare in poſterum, quò minus in Nordalbingiam rectà contendere poſſet, pacem fecit. Arce tradita, pontem Eidoræ imponi, arcemq; muniri iuſſit. Et tandem pactis inducijs diſceſſum eſt. Anno nondum elapſo, Comes Adolphus, vnà cum Comite Adolpho de Daſſel arcem Lovvenburgenſem obſedit. Milites qui in præſidio erant, cum obſidione non ſoluerentur, ſeſe Canuto Regi Daniæ dediderunt. Adolphus autem, antequam copiæ auxiliariæ aduentaſſent, arcem expugnauit & cepit. Quæ res nouis motibus, & diſſidijs inter Canutum Regem Daniæ, & Adolphum Comitem materiam dedit, occaſionemq; præbuit. Quia & Comes Adolphus, vnà cum Comite Adolpho de Daſſel Dithmarſiam prædandi cauſa inuaſerat, quæ, vt ſupra demonſtrauimus, Diœceſi Sleſuicenſi ſeſe ſubmiſerat. Vbi pecudibus abactis, & agris fertiliſſimis vaſtatis, ſubditisq; direptis, maximas iniurias & damna intulerunt. Sed & Adolphus mulctis & exactionibus nobilitatem ſuam maioribus onerarat ac preſſerat, quàm vt eas ferre ac ſuſtinere poſſent, ea de cauſa, quòd Henrico Leoni non reſtitiſſent. Quibus rebus commoti nobiles, fuga ſibi conſulentes, auxilium petitum, ad Regem & Ducem Waldemarum contendunt, & de iniurijs ſibi illatis queruntur. Hoc rerum ſtatu, Waldemarus Dux Sleſuicenſis exercitum in Holſatiam ducit. Cui Adolphus, copijs, quas collegerat, occurrit. Prælio acerrimo dimicatum eſt in eo loco, qui *Stilnavv* nominatur, & non longè ab oppido *Itzehoenſi* ſitus eſt. Adolphus, quòd viribus impar eſſet, victus, exercituq; cæſo ac diſſipato, *Hamburgum* profugit. Waldemarus hac victoria elatus, celebrisq;

Digitized by Google

factus, *Itzehoam* & *Plonam* obſedit, eaſq; captas diripit ac ſpoliat. *Segebergam* interim muro & vallo muniri iubet. Adolphus. Waldemarus Dux Comitem fugientem Hamburgum perſequitur, quòd ciuitas nondum munita eſſet, ſperans ſe illa potiturum. Inde Albi tranſmiſſo in Comitatum Stadenſem contendit. Hamburgenſes, qui viribus ac copiarum numero longe inferiores eſſent, Waldemaro venienti ſupplices facti, ſeſe offerunt, & prodeuntes in vrbem eum honorifice deducunt. His victorijs clarus Waldemarus Dux, Sleſuicum ad ſuos reuertitur. Anno ſequenti Adolphus profugus & exul, in Comitatu Stadenſi, copias iterum quas poteſt cogit, vt comitatus amiſſos recuperet. Ciues Hamburgenſes impensè Adolpho fauebant. Quibus de cauſis Rodolphum, quem Waldemarus Dux Vicarium, & Locum tenentem, vt vocant, Hamburgi vnà cum præſidio reliquerat, vrbe pellunt, & fugant, & Adolphum ad ſe recipiunt. Adolphus in ciuitatem receptus, eam vſquequaque munire ac firmare cepit, ea fiducia & ſpe, ſe ope Hamburgenſium, & Segebergæ arcis præſidio, omnia, quæ amiſerat, iterum adepturum ac recuperaturum eſſe. His intellectis, Dux Waldemarus, collecto exercitu, & copijs auxiliaribus, quas ei ſubſidio Obotriti & Dithmarſi miſerant Hamburgum obſidet. Vrbe obſeſſa, & milite vndique prædante, Comes Gundelinus ſeſe arbitrum interponit, & de pace & obſidione ſoluenda agere cepit. Quæ hiſce conditionibus facta eſt, vt, ſi Comes Adolphus Duci Waldemaro arcem Lovvenburgenſem cederet, vrbs obſidione liberaretur. Adolphus eam conditionem accepit, Ducem Waldemarum confeſtim Lovvenburgum deduxit, militibuſq; qui illam arcem præſidio tenerent, vt ſeſe dederent, imperauit. Obſeſſi Adolpho parere, & ſeſe dede-

dedere recuſant. Adolphus ſpe falſus, captiuus per Holſatiam traductus & vectus, tandem in carcerem conijcitur, & Waldemaro Epiſcopo Sleſuicenſi, cuius partes ſequutus fuerat, aſſociatur. Lubeca autem & Hamburgum Daniæ Regi parent. Vniuerſam rem geſtam paucis explicant *Annal. fol.* 201. vbi aiunt: (*Anno* 1201. *Canutus Rex Danorum Hammenburg occupat, & Frater eius VValdemarus Dux Albiam intrat, Adolphum Comitem inuaſurus. Capta eſt Hammenburg, & Comes Adolphus conditionaliter ad Ducem egreſſus vinculatur, & ad Epiſcopum VValdemarum in carcerem mittitur captiuatus. Capta eſt etiam Lubeke à Duce VValdemaro fol.* 201. *Annal.* [*Anno Domini* M. CC. II. *Rex Otho Duci Danorum filiam fratris ſui Henrici, in Hamburg deſponſauit, & Sororem Ducis Helenam fratri ſuo VVilhelmo. Rex Otho recipitur in Stadio, & Bremâ. fol.* 201. *Annal.*

CAPVT II.

Anno 1203. *Canutus è viuis exceßit. Cui VValdemarus Dux Sleſuicenſis ſucceßit ab Andreâ Archiepiſcopo Lundenſi, Regno inauguratus. Annal. fol.* 201. *Rex electus Lubecam proficiſcitur, vt Danorum & Slauorum Rex, & Dux Sleſuicenſis ſalutetur. Lubecenſes eum honorificè excipiunt. Inde validâ militum manu ſtipatus, Lovvenburgum contendit, eamq́ obſeſſam, ad deditionem ſollicitat, conditionibus pacis propoſitis. Inter alias autem, & hoc offert, Adolphum carcere, ſiquidem ſeſe dedidiſſent, liberatum iri. Illi acceptis vadibus, viris Nobilißimis, Regi ſeſe dedunt. Adolphus, induciis in decennium pactis, carcere liberatur.* (*Anno Domini* M. CC. III. *Caſtrum Lovvenburg homines Comitis Adolphi VValdemaro Regi Danorum pro abſolutione Comitis reddiderunt. Annal. f.* 201.)

 In-

INterea dum Waldemarus Epiſcopus Sleſuici captus in cuſtodia detinetur, (in quâ ſeptem annos continuos hæſit:) Nicolaus Epiſcopus, qui ei ſucceſſit, ſæpè illum conuenit, & conſolatus eſt, quòd diceret, vincula & carcerem non fore diuturnum. Daniæ Epiſcopi, qui Regem comitabantur, & inprimis Archiepiſcopus Lundenſis, illius pietate, & aliorum, qui pro eo deprecabantur, petitionibus motus, de eo liberando apud Regem inſtare, & vrgere cepit, cautionibus tamen adhibitis, ne in poſterum Regi nocere poſſet. Nam cum ſanguine Regio ortus eſſet, liberationem periculoſam fore prouidebat, niſi ab eo caueretur. Quibus de cauſis placuit rem ad Pontificem deferri. Pontifex conſultus reſpondit, cum hac lege vinculis laxandum, ſi iuraſſet, ſe nunquam in illis locis commoraturũ, vbi aut Regi ſuſpectus, aut Regno formidabilis & metuendus eſſet. Rex Pontifici obſequutus, hominem ad Iuſiurandum adigit, & viatico dato Romam ablegat, vt tantiſper ibi viuat, dum de alio Epiſcopatu ei proſpectum eſſet. Pontifex, illum, cum pluſculum temporis Romæ vixiſſet, Bononiam ſecedere iuſſit; vbi ſumptibus Regis viueret, quoad occaſio illum promouendi daretur. Interea moritur Hartvvicus Epiſcopus Bremenſis. Canonici plerique, penes quos ius eſſet eligendi Epiſcopum, de Waldemaro creando conſultant, quòd putarent, ſe hac ratione honorem legitimum, & Ius viſitandi Regna Septentrionalia, quod amiſerant, recuperaturos. Suffragijs certatum fuit, diſſentientibus Canonicis, & inprimis Burchardo Præpoſito, qui & ipſe Epiſcopatum appetebat. Sed & Hamburgenſes electioni intercedunt, & ſe in poſtulatione prateritos queruntur, quòd fieri non debuiſſet, cum Eccleſia Hamburgenſis mater ſit, idq; in gratiam Regis Waldemari,

ſub

ſub cuius imperio erant, qui eam poſtulationem grauiter ferebat. Quâ de cauſâ plerique Gerhardum Oſnaburgenſem eligendum cenſebant. Electione itaque Epiſcopi pendente inter duas poſtulationes, Waldemarus Rex per Legatos Eccleſiaſticos & ſeculares certior factus eſt de electione Waldemari Epiſcopi Sleſuicenſis Canonicè Bremæ facta: & quòd nulla ratio habita eſſet Eccleſiæ Hamburgenſis, quæ ius antiquius prætexat, & ſe Eccleſiæ Bremenſis matrem nominet. At Canonici Bremenſes cum alijs officialibus ad Curiam miſſi Romanam, pro Waldemaro Epiſcopo Sleſuicenſi inſtiterunt, & literas ad ipſum deſtinarunt Waldemarum Epiſcopum Sleſuicenſem, qui literis lectis, quibus poſtulatus erat, Romam celeri ac concitato gradu contendit, & à Pontifice confirmationem petit. Pontifex homini gratulatur, quòd poſt captiuitatem diuturnam, & Epiſcopatum Sleſuicenſem amiſſum, ad digniorem & ſublimiorem eueheretur Epiſcopatum. Papa autem, qui memoriâ adhuc teneret, quo pacto Iureiurando Waldemarus Epiſcopus, antequam cuſtodiâ emitteretur, Regi ſeſe obſtrinxiſſet, properandum omnino, & confirmationem maturandam exiſtimabat, veritus, ne, quod accidit, propediem adeſſent, qui huic petitioni intercederent, quorum nonnulli iamdudum in viam ſeſe dederant. Non ita multò poſt Romam venit Regis Orator, Petrus Præpoſitus Roskildenſis, qui à latronibus in itinere ſpoliatus, literas, quas ad Pontificem Rex dederat, amiſerat. Is Pontifici, ea, quæ in mandatis habebat, exponit, nimirum electionem factam Regi maximè diſplicere, &, ne illam confirmet, ſummopere petit, quòd ea iuramẽto, ab Epiſcopo Waldemaro Regi dato, refragetur & repugnet, Cui Waldemarus reſpondet, ſe Iuriſiurandi

oblitum non eſſe, imò id ſanctè ſeruare, neque vllo in loco Regi ſuſpecto commorari decreuiſſe, aut velle. Bremam autem propter loci diſtantiam eſſe locum ſatis commodum ac tutum, ac ab omni fraude ac ſuſpicione alienum, ideoq; ſe in electione factâ & confirmatione impediri non debere. Præpoſitus Petrus contra: Bremam eſſe locum maximè ſuſpectum, Regnoq; Daniæ quàm periculoſiſſimum. Waldemarus Epiſcopus electus, qui videret, ſe nihil à Pontifice impetrare poſſe, re infectâ, & Pontifice inſalutato Româ abit, (etſi à Pontifice vſq; ad exitum cauſæ manere iuſſus eſſet) & ad Regem Philippum, Sucuum, quem ſciebat Pontifici infenſum, properauit, vt operâ eius & præſidio Epiſcopatum occupare poſſet. Philippus & literis & Legatis ad Canonicos Bremenſes miſſis, Waldemarum, eiusq; electionem illis diligentiſſimè commendabat. Quibus lectis, Canonici, qui ſuffragia Waldemaro dederant, hominem ſummo honore affecerunt, & venerati ſunt, quem Dux Bernardus Bremam reduxerat, ipſeq; Waldemarus Epiſcopus Bremenſem occupauit diœceſin. *Annal. fol.* 202. Pontifex autem, Waldemarum, quòd re infectâ, & abſque veniâ Pontificis Româ diſceſſiſſet, vtroque priuatum Epiſcopatu Bremenſi & Sleſuicenſi, *Annal. fol.* 202. Diris deuouet, & excommunicationis fulmine ferit. Literæ Cenſuræ Eccleſiaſticæ, quibus excommunicaretur, pluſculum temporis latuêre. Cum autem feſtum dedicationis Bremæ agitaretur, & populi frequentia oblatura ad altare accederet, is qui literas Româ attulerat, turbæ commiſtus, eas clauſas aræ imponit, & manum celerrimè retrahens abit, neque à quoquam agnitus fuit. Religioſi & Sacerdotes, qui aderant, & ad altare conſiſtebant, mirati, quid ſibi literæ aræ impoſitæ vellent, re diuinâ peractâ, eas reſigna-

ſignarunt. Quibus lectis intelligunt, VValdemarum à Pontifice excommunicatum, & non confirmatum eſſe, Gerhardum autem Oſnabrugenſem à Pontifice eſſe electum ac conſtitutum, qui Epiſcopatui Bremenſi præſideat. VValdemarus Rex, vbi de reditu & introitu VValdemari Epiſcopi Bremenſis, hominis ſibi inimiciſſimi & hoſtis, accepiſſet, copijs militum collectis, eum impedire, &, ne Epiſcopatu potiretur, omnibus modis reſiſtere, eique alium ſubſtituere decreuit: ciuitatem Stadenſem, cuius turres & domos tempeſtas modicum ante deiecerat, expugnauit, & rebus omnibus in inuentione S. Stephani, die Dominica ſpoliauit, vt tradunt *Annales fol.* 202. Quamuis ex hiſtoria Archiepiſcoporum Bremenſium, & Albert. Stadenſi videatur colligi, Stadam à VValdemaro non Rege, ſed Epiſcopo fuiſſe occupatam, vt paulò poſt tradetur. VValdemarus autem electus, cognito, Regem copias, ad ſe oppugnandum ſibiq; bellum inferendum, contraxiſſe, contra arma ſumere, & militem colligere cepit, quò Regis ditionem inuadat & vaſtet, vt qui rei bellicæ non ignarus neque inexpertus eſſet. Burchardus (al. Bernardus) verò Præpoſitus Bremenſis, qui & ipſe ad Epiſcopatum ſummoperè adſpiraret ac contenderet, Regem permouit, vt ab incepto deſiſteret, adhibitis in conſilium illis, qui ſibi ſummoperè fauerent, ſuiſq; commodis ac ornamentis conſultum quam maximè vellent, quos Bremæ & Hamburgi habebat, illiſq; Rex paruit. Quibus rebus Præpoſitus apud Regem gratiam iniuit ſibiq; conciliauit maximam, vſqueadeò, vt Rex bona, quæ vltra Albim habebat, illi poſſidenda & fruenda in feudum concederet, & de ijs inueſtiret. Sed & Canonici Hamburgenſes, vt Regi gratum facerent, in Præpoſitum omninò inclinabant, cui & Otho inueſtituram Epiſcopalem

ſcopalem dederat. Præpoſitus itaque electus, magnis promiſſionibus Stadenſium gratiam & fauorem ſibi conciliare. Adolphus Comes, qui adhuc à VValdemaro Epiſcopo ſtabat, Regem Daniæ metuens, Stadium profugit, idq; quòd eam ciuitatem VValdemarus Epiſcopus occupare nitebatur. Stadenſes ciues, qui Burchardo (al. Bernhardo,) toti addicti eſſent, VValdemaro excluſo, Bernardum in vrbem receperunt. VValdemarus Epiſcopus cum animaduertiſſet, Stadenſes pertinaces, neque promiſſionibus, neque vllâ aliâ arte permoueri poſſe, vi cogendos exiſtimabat. Ei ſubſidio venerunt Dux Saxoniæ Bernardus Anhaltinus, qui filio Friderici Imperatoris, & Henrici Imper. nuper defuncti fratri Philippo, de imperio contendenti, adhæſerat. Sed & ipſe Rex Philippus, VValdemarum Sleſuicenſem, in inuidiam æmuli ſui, Othonis Imperatoris à Pontifice confirmati, & Regis Daniæ, ad Epiſcopatum Bremenſem euchere cupiebat, ſicut & Bremenſes, qui VValdemaro vſqueadeò dediti erant, vt ſeſe cenſurâ Eccleſiaſtica notari paterentur, ſperantes, ſe hac ratione Henrici Leonis poſteris dominatum adfectantibus aduerſari, & reſiſtere poſſe. Expugnataque vrbs Stadenſis, ipſis ferijs, reperto ſancti Stephani corpori dedicatis, militum ceſſit direptioni, vt ſuprà notaui ex *Albert. Stad. & hiſtor. Archiepiſc. Brem.* Sed, vt ſunt res humanæ, VValdemari fortuna vnà cum morte Philippi, ab Ottone VVitelſpachio Comite Palatino iuxta Bamberg interfecti, ſubitò commutata eſt, vſqueadeò, vt qui in gratiam Regis partes VValdemari hactenus defendiſſent, nunc, interfecto Rege, ab eo deficerent. Vbi autem dies aliquot, conflictationibus habitis, conſumpti eſſent, Bremenſibus & alijs ſuffragatoribus pro Epiſcopo VValdemaro ſtantibus, & Rege pro Burchar-

Burchardi, (al. Bernardi) cui addictus erat, honore & dignitate propugnante, tandem ann. 1211. *Annal. fol.* 202. nuncius de Gerhardo Oſnabrugenſi, à Pontifice confirmato allatus fuit. Ibi tum Rex VValdemarus copias ſuas in Regnum reduxit, & VValdemarum Sleſuicenſem alijs oppugnandum reliquit. (*Ann.* 1217. *Bremenſes cum Stedingis, VValdemaro Epiſcopo reiecto, Gerhardum Epiſcopum introduxerunt. Annal. fol.* 204.) Ipſe VValdemarus Epiſcopus, à Bremenſibus deſtitutus & deſertus Stadenſium opem implorat. Quos etſi initio infenſos, tandem fideliſſimos reperit. Nam hi hominis miſerti, in eos, qui illum deſeruiſſent, impetu facto, damnum maximum intulerunt, arcibus Minzovvo & Teſſicho captis & direptis. Quos graſſantes, & omnia ferro & igne vaſtantes, Henricus Comes Hoienſis repreſſit, & miſerè fudit. Cui ſeſe oppoſuit Henricus Brunſuicenſis, filius Henrici Leonis, Ottonisq; IV. Imperatoris ac VVilhelmi frater, & VValdemarum defendendum ſuſcepit. Quin & arcem Falkenburgum ea de cauſa communiuit. Sed cum Stadenſes quotidie propter VValdemarum, qui Epiſcopatu Bremenſi repulſus & fruſtratus erat, premerentur, & aſſiduè vexarentur, eius rei pertæſi tandem cum Bremenſibus fœdus ineunt, & controuerſijs compoſitis, anno demum tertio, Gerhardum à Pontifice confirmatum, in vrbem recipiunt & introducunt, VValdemaro relicto & poſthabito. *Annal. fol.* 202. Qui adhuc multos annos ſuperſtes aſſiduè apud Pontificem inſtitit, & vrſit, vt de aliquo Epiſcopatu ſibi proſpiceret. Pontifex hominem hortatur & monet, ne iniuriam Bremenſibus inferat, & à vi & maleficio temperet & abſtineat. Interea benignè promittit, ſeq; effecturum ac mandaturum pollicetur, vt alibi, ſi locus vacet, Epiſcopatu gaudeat ac fruatur.

VValde-

VValdemarus autem, rebus penè deſperatis Othoni IV. Imperatori ſupplex factus, eius opem implorat. Otho, qui animo in Bremenſes infeſtiſſimo eſſet, vnà cum Fratre Henrico Bremenſem ditionem inuadit, & vndique longè lateq; ferro & igne vaſtat, ac diruit. *Annal. fol.* 204. Deinde in auxilium adſcitis Henrico Comite Palatino Fratre ſuo, & Othone Marchione Brandeburgenſi, & Waldemaro Bremenſi electo, Hamburgum obſidet & capit. Quæ ciuitas eo tempore Danorum imperio parebat. Rex Waldemarus, qui vrbis iacturam facere nollet, anno ſequenti vrbem obſidet, & ne commeatus ac cibaria importarentur, cathena prægrandi ab vnâ ripâ ad alteram ductâ, Albim claudit, nauigationemq; impedit: tandemque ciuitatem fame & penuriâ rerum adactam premit, eoq; perducit, vt Regi ſeſe dederet. Quo tempore & Rex arcem Hamburgi à fundamentis exædificauit, quæ arx noua, vulgò die Nienborch nominatur. Vnde ad hodiernum diem appellatio plateæ manet. Arcem autem ſtatim *Adelberto de Orlemund comiti poſſidendam tradidit*. Hamburgenſes etſi anno proximè elapſo, Imperatori fidem & Iuſiurandum dediſſent, tamen Regi Daniæ parere, & obedientiam præſtare coacti fuerunt. Waldemarus autem quondam Epiſcopus Sleſuicenſis, tunc autem Bremenſis electus, homo magis belli artibus, quàm religioni deditus, ætate & curis confectus, viuendi finem fecit: quem etiam ipſe ſibi, ærumnis & malis ſponte accerſitis, accelerauit. Mortuus eſt autem anno ab incarnato Chriſto, plus minus 1215.

***

CA-

Digitized by Google

CAPVT III.

NVNC ad Epiſcopum Nicolaum redeundum eſt. Is anno 1210. ijs, quæ ſui muneris eſſent, & ad religionem ſpectarent, occupatus, Pontificem Romanum, de quibuſdam controuerſijs, & cauſis in conſilium adhibet, ne conſcientiam ſuam, rebus non ſatis intellectis, oneret ac violet: cui Pontifex ſingulis ad trutinam expenſis & ponderatis, reſpondet. Cauſæ autem hæ ſunt, de quibus Pontifex conſultus fuit. Si Sacerdos in vnâ diœceſi Eccleſiam poſſideat, domicilium autem in aliâ diœceſi ratione ſui patrimonij habeat, ibiq; delictum committat, vtrum ab Epiſcopo eius loci, vbi patrimonium habet, ob delictum commiſſum iudicari, & puniri debeat, præſertim in cauſis, quæ beneficij vel officij priuationem expoſcunt, vel ab Epiſcopo eius diœceſis, vbi delictum commiſſum eſt. Ad eam quæſtionem ita reſpondet Pontifex: *Epiſcopum in cuius Diœceſi deliquit, de crimine cognoſcere & iudicare poſſe; ſed ab Epiſcopo, cuius Eccleſiæ præeſt, executionem rei iudicatæ faciendam.* Altera quæſtio hæc eſt, cuius explicationem Nicolaus petit. Quòd cùm ſemel in Decimarum ſolutionem Laici conſenſerint, neque pœnâ excommunicationis adduci poſſint, vt ſoluant, vtrùm auxilium brachij ſecularis impetrare liceat, & inprimis Regis, eosq; ad decimas ſoluendas compellere: cum abſque eo, ſine ſanguinis effuſione compelli, & ad ſolutionem adigi non poſſint. Pontifex ad ea ita reſpondet, *æquum eſſe, & liberum, Regis implorare auxilium, vt qui ad defenſionem bonorum, & vindictam facinoroſorum,*

roſorum, gladium gerat. Et ſiquidem eam ob cauſam duriter in eos animaduerſum fuerit, id eorum peruicaciæ, contumaciæ, & obſtinationi imputandum eſſe. Tertium de quo Pontifex conſultus reſpondit, hoc eſt; cum Epiſcopus excommunicatos ſepulturâ & cœmiterio prohibere non poſſit, quòd anathema pro nihilo habeant: & defunctorum cognati & neceſſarij, interdicto ſpreto, vi & violentiâ, corpora mortua in loco conſecrata & religioſa inferant, & ſepulturæ tradant, eaque polluant, quâ ratione huic malo occurrendum ſit. Pontifex reſcribit, & hoc conſilij dat: *Cœmiteria aſperſione aquæ conſecratæ vel benedictæ ſolenniter purganda, & reconcilianda eſſe, ad eum morem, qui in dedicationibus Eccleſiarum paßim receptus ſit.* Poſtremò, ne in viſitationibus videatur ſumptuoſior, quærit Nicolaus Epiſcopus, vtrum procurationes poſtulare poſſit, vbi non viſitauerit. Cui Pontifex hoc conſilij dat, *non poſtulandas procurationes, niſi perſonaliter officium viſitationis ipſe Epiſcopus impendat & adminiſtret, eumq́; vt fratrem meminiſſe debere, gregem ſibi à Deo commiſſum eſſe, ſuper quo ſemper excubare & vigilare debeat, extirpando vitia, & virtutes plantando. Et de eâ re ſibi rationem in iudicij diuini diſtricto examine, coram tribunali Dei reddendam, qui vnicuique ſecundum merita ſua dignam mercedem rependat.* Idem ſtatutum inuenitur in *c.2. & 3. de cenſib. & exactionib. in 6.* ſicut & quod ſuprà *pag. 22.* inſinuaui de S. Anſchario. Nam (*in c. omnis qui. 7. q. 1.* ſtatuitur, vt exul Epiſcopus propter hoſtium perſecutionem, in alienam, vbi verſatur, ſedem vacantem cooptetur Epiſcopus.

CA-

CAPVT IV.

Religioſa cohors ſub præſule viſa Tucone eſt,
Venit turma prius Nigra, deinde Minor.
Cenſuram fert Otto grauem, ſacrata piorum
Vſibus, atque Deo contemerare vetans.

ANNO à Chriſto nato 1216. Tucco Natione Danus Epiſcopus factus eſt, Confirmatus ab Archiepiſcopo. Hac tempeſtate, noui ordines *Religioſorum & Monachorum* in Eccleſia exorti ſunt, *Minorum* ſcilicet & *Prædicatorum*, cum iam ante anno 1189. (vel vt placet *Volater. lib.21.*) anno 1017. ſub Benedicto VIII. ordo *Humiliatorum* ex Gallis Ciſalpinis exulibus in Germaniam coaluiſſet, à ſede Apoſtolicâ approbatus: ſicut & *Minorum* & *Prædicatorum* ordo, à Pontificibus, vel Innocentio III. vel ab Honorio III. probatus & confirmatus fuit, eum inprimis in finem, vt ſe hæreticis Waldenſibus anno 1186. exortis opponerent. Waldenſes autem à Waldone Lugdunenſi, *Pauperes de Lugduno* appellabantur. Quos Pontifex Vrbanus III. damnauit, quod non tantum dogmata ſuperſtitioſa, & obſeruationes peculiares ſectarentur: ſed & in Sacerdotes & Religioſos omnis generis, publicè inueherentur, quoties conciones ad populum haberent, eosq; calumnijs ac criminationibus inſectari nō vererētur, his imprimis de cauſis, quod non ſpretis & abiectis omnibus huius mundi bonis ac facultatibus, munere ſuo fungerentur: Exiſtimabant enim, quamuis perperam & erroneè, omnia huius ſeculi bona, neceſſario eſſe proijcienda:

P

cienda: ipſi contra, ſeſe Apoſtolorum vitam viuere iactitabant, vt qui nullas opes poſſiderent, nec domicilium certum haberent, ſed per vicos ac caſtella migrantes, nuſquam habitarent, obſtragulo quoq; calcei ſciſſo, & quodammodo nudis pedibus incederent, cucullis inſuper peculiaribus amicti vterentur, capillos item intonſos, & comam vt laici nutrirent: quin viri & mulieres ſimul vnâ iter facerent & vagarentur, & in tabernis vna dormirent. Hoc autem prætextu ſe defendere conabantur, quod ab Apoſtolis hæc accepiſſent & mutuati eſſent. Verum optimo ac ſapientiſſimo Summi Pontificis conſilio & authoritate, iſte error damnatus ac reprobratus fuit; contra vero, inſtituit ac probauit ordinem *Pauperum*, ac *Minorum*; qui nudis pedibus, cum hyeme, tum æſtate incedunt, pecuniam ſpernunt, ſolo victu ac amictu contenti: & ne quis nomine *Pauperis*, quod hæretici *Lugdunenſes* ſeu *VValdenſes* ſibi adſciuerant, deciperetur, non *Pauperes*, ſed *Fratres Minores* appellari maluerunt, ſediq; Apoſtolicæ ſeſe ſubmiſerunt. *Prædicatores* authorem ſuum & inſtitutorem laudant *S. Dominicum*, Natione Hiſpanum. Floruit quoq; in eo ordine *D. Thomas* D. plane Angelicus. *Prædicatores* autem vocabantur, quia literati, in Scripturis, ſanctorumq; Patrum doctrinâ bene verſati populum erudiebant, quem inerudita Waldenſium factio inficere ſtuduerat. Erant enim Waldenſes homines mechanici, operarij, victum manibus quærentes, qui concionatores ſubitò exorti, prædicabant. His igitur incommoditatibus & *ἀταξία* vt occurreretur, voluit Pontifex, vt Concionatores & Paſtores non rudes ac ignari, ſed rerum Theologicarum periti, ſacriſq; literis bene imbuti, ad concionandum accederent, verbum Dei ſano ac integro ſenſu traderent ac docerent, hominesq; ad pieta-

tem

tem ac iuſtitiam erudirent ac conuerterent. Qui ordines cum in Italia lociſq; finitimis publicè approbati ac recepti eſſent, paulatim latius diſſeminati, ad remotiſſimas quaſq; Nationes, Noſtrates quoque deriuati ac translati fuerunt: vt poſtea demonſtrabitur.

Quanto autem honore ac veneratione, Patria mea *Sleſuicenſis* omnibus ſeculis, ſanctorum Patrum, imprimis vero Sacrorum Ordinum Authorum memoriam celebrauerit, ex *Breuiario* noſtro Sleſuicenſi apertè ac euidenter liquet, vnde tum propter vetuſtatem: tum propter exemplarium ſummam penuriam ac raritatem, in piam ac ſalutarem ſanctiſſimorum horum Patrum recordationem, quædam huc referre, atque ad poſteritatem tranſmittere, non pigebit.

De S.Benedicto, (cuius ordinis fuit B. Anſuerus Sleſuicenſis, popularis noſter æterna memoria ac laude dignus: *de quo ſuprà*) præmittitur Oratio.

Omnipotens ſempiterne Deus, qui hodierna die carnis eductum ergaſtulo, Beatum confeſſorem tuum Benedictum ſubleuaſti ad cœlum, concede quæſumus, hæc feſta tuis famulis celebrantibus, cunctorum veniam delictorum, vt, qui exultantibus animis eius claritati congaudent, ipſo, apud te interueniente conſocientur & meritis.

Benedictus ex Nurſia Prouincia ortus, cum Romæ liberalibus ſtudiis traditus eſſet, in ipſa ſua infantia literas deſeruit, & deſertum petere decreuit. Quem nutrix ſua, quæ eum tenerrimè diligebat, vſque in quendam locum, qui dicitur Effide, ſecuta eſt. Vbi ad purgandum triticum mutuò capiſterium petijt, ſed ſuper menſam incautè ponẽs, cum corruiſſet, in duabus partibus fractum vidit; Quam Benedictus flere conſpiciens, partes capiſterij petijt, & ab oratione ſurgens, integrè ſolidatum inuenit. Poſtmodum nutricem occultè fugiens in quendam locum venit, vbi tribus annis hominibus

incognitus manſit, excepto quodam Monacho Romano, qui ſibi ſedulò neceſſaria miniſtrabat. Cum vero ad ſpecum à Romani Monaſterio, iter non eſſet, panem in longiſſimo fune ligabat, & ſic eum deponere conſueuerat. Tintinnabulum etiam ipſi corde inſeruit, vt ad eius ſonitum vir Dei cognoſceret, quando ſibi Romanus panem præberet, quem exiens acciperet. Sed antiquus hoſtis, vnius charitati & alterius inuidens refectioni, lapidem iactauit & tintinabulum fregit. Sed tamen Romanus ei miniſtrare non deſijt. Quadam die auis quædam, quæ merula vocatur, importunè circa eius faciem volitauit, ita, vt ab eo manu capi potuiſſet, ſed ſigno crucis edito, auis receſſit. Moxq; Diabolus quandam fœminam, quam aliquando viderat, ante eius oculos mentis reduxit, eiusq; animum tanto igne in ſpeciem eius accendit, vt penè Heremum, voluptate deuictus, deſerere deliberaret. Sed ſubito diuina gratia ad ſe reuerſus, continuo ſe exuit, & ſpinis & vepribus quæ ibi aderant, ſe adeo volutauit, vt toto corpore inde vulneratus exiret, vt per cutis vulnera, mentis vulnera educeret: vicit itaq; peccatum, quia mutauit incendium; atque ab illo tempore nulla poſtmodum tentatio in eius corpore pullulauit. Crebreſcente itaq; eius fama, cum Abbas monaſterij cuiuſdam obijſſet, tota ipſius monaſterij congregatio ad eum venit, & vt præeſſe eis deberet, petijt. Qui diu negando diſtulit, ſuis illorumq; fratrum moribus ſe conuenire non poſſe dixit: ſed tandem victus precibus, aſſenſum dedit. Cumq; regulam illic diſtrictius ſeruari præciperet, ſemetipſos Monachi reprehendebant, quod ipſum ſibi præeſſe popoſcerant, quorum ſcilicet tortitudo offendebatur in norma rectitudinis eius. Cumq; ſibi cum eo aſpicerent, illicita non licere, & ſedulè aſſueta relinquere, venenum vino miſcuerunt, & ſibi recumbenti obtulerunt. Sed Benedictus ſignum crucis edidit, quo quaſi iactu lapidis vas illud vitreum fregit; intelligens igitur, quod potum mortis habuerat, quod portare non potuit ſignum vitæ, illico ſurrexit & placido vultu dixit. Miſereatur

tur

tur veſtri omnipotens Deus, fratres. Nunquid non dixi vobis? quia veſtris ac meis moribus non conuenirent acta veſtra. Tunc ad locum derelictæ ſolitudinis rediıt, vbi crebreſcentibus ſignis claruit. Et multis ad eum venientibus, duodecim monaſteria conſtruxit. Ex his monaſterijs tria ſurſum in rupibus montis erant, quæ deorſum cum magno labore aquas hauriebant. Cumq́; fratres illi virum Dei ſæpe rogarent, vt monaſteria illa mutaret, quadam nocte cum quodam puero montem adſcendit, ibi diutius orans, tres petras in eodem loco pro ſigno poſuit. Cumq́; manè ad domum rediſſent, & fratres pro eadem cauſa ad eum veniſſent, dixit. Ite, & illam rupem, in qua tres petras poſitas inueneritis, in modico cauate. Valet enim Dominus inde vobis aquam producere. Qui euntes, & iam illam rupem ſudantem inuenientes, concauum locum fecerunt, & mox aqua repletum viderunt. Qui vſque nunc tam ſufficienter emanat, vt ab illo montis cacumine vſque ad inferiora deſcendat. Breuiar.

De S. AVGVSTINO ex eodem Breuiario Sleſuicenſi.

Lætare Mater noſtra Ieruſalem, quia Rex tuus diſpenſatorem ſtrenuum, & ciuem fideliſſimum, de ſeruitute Babylonis tibi redemit Auguſtinum. Huius mater deuotiſſima, quem carne prius pepererat mundo, charitatis viſceribus poſtmodum multo ſemine lachrymarum genuit Chriſto. Diſtulit tamen diu baptiſmi gratiam, quia tumens in Philoſophia, volebat humana ratione comprehendere, quod pia mens, viuacitate fidei nititur apprehendere. Surgens autem poſt multos circuitus errorum, circuibat ciuitatem per vicos & plateas, quærendo verum animæ virum, pro quo, ne moreretur, dignum iudicaret mori, vt eius ſemper inhæreret amori. Inuentus igitur à cuſtodibus ciuitatis, & pallio vetuſtatis exutus, diligenter pertractata cum illis veritate, quem deſiderabat, inuenit, & caſtis eius amplexibus ardenter inhæſit. Optaui, & datus eſt mihi ſenſus, inuocaui, & venit in me ſpiritus ſapientiæ.

Præſul ſancte, Paſtor pie, in Extremo mortis die
Fer nobis ſubſidium.
Vt quod, de te prædicamus, pium per te ſentiamus
Virtutis auxilium.

Tribulationes cordis noſtri multiplicatæ ſunt, de neceſſitatibus noſtris eripe nos.

Hym. *Adeſt dies celebris, quò ſoluto nexu carnis,*
Sanctus præſul Auguſtinus, aſſumptus eſt cum Angelis.
Vbi gaudet cum Prophetis, lætatur cum Apoſtolis.
Quorum plenus ſpiritu, quæ prædixerunt myſtica
Fecit nobis peruia, poſt quos fœcunda
Diſpenſandi verbi Dei, primus refulſit gratia.

Adeſto ſupplicationibus noſtris Omnipotens Deus, & quibus fiduciam ſperandæ pietatis indulges, intercedente B. Auguſtino confeſſore tuo atque Pontifice, conſuetæ miſericordiæ tribue benignus effectum.

Magnum Dominum & laudabilem valde, venite adoremus. Qui de tenebris, Gentium lumen Eccleſiæ ſuæ vocauit Auguſtinum. Aperuit Auguſtinus codicem Apoſtolicum, & coniectis oculis ad primum Capitulum legit. Induimini Dominum Ieſum Chriſtum, & ſtatim quaſi infuſa luce ſecuritatis, ab eo omnes dubietatis tenebræ diffugerunt. Inſinuauit ergo per literas ſancto viro Ambroſio præſens votum ſuum, vt moneret, quid ſibi de ſacris literis legendum foret, quò percipiendæ Gratiæ Chriſtianæ aptior fieret & paratior: At ille iuſſit Eſaiam Prophetam: quod præ ceteris, euangelij, vocationisq́; Gentium ſit prænunciator apertior.

Deſcriptio eiuſdem vitæ ac rerum geſtarum ex eodem Breuiario.

Auguſtinus ex honeſtis parentibus progenitus, in ſtudijs liberalibus pleniſſimè eruditus, per nouem annos Manichæorum errore detentus eſt. Anno vero vitæ ſuæ quaſi 30. per merita & orationes matris ſuæ, & prædicationem S. Ambroſij, ab illa hæreſi purgatur, & ab illo baptizatus eſt. Protinus

nus igitur ſpem omnem quam habebat in ſeculo. & ſcholas, quas regebat, dereliquit: inuenit ſe Auguſtinus longè eſſe à Deo, in regione diſsimilitudinis, tanquam audiret vocem Dei de excelſo. Cibus ſum grandium creſce & manducabis me. Nec tu me mutabis in te, ſicut cibum carnis tuæ, ſed tu mutaberis in me. *Cum autem ieiunia & Orationes triennio tranſegiſſet, à S. Valerio, licet inuitus, in Preſbyterum ordinatus eſt. Mox autem Monaſterium Clericorum inſtituit, & cepit viuere ſecundum regulam ſub ſanctis Apoſtolis inſtitutam. Sanctus autem Valerius gaudens, ſibi datum hominem, qui ædificare Eccleſiam eſſet idoneus, ac timens, ne ſuæ Eccleſiæ auferetur, procurauit ab Archiepiſcopo, vt ſuæ Eccleſiæ præficeretur in Paſtorem. Quod & factum eſt, licet modis omnibus reluctaret. Senſit igitur & expertus eſt non eſſe mirum, quod palato non ſano pœna eſt panis, qui ſano eſt ſuauis. Et oculis ægris odioſa eſt lux, quæ puris eſt amabilis. Et quoniam propter iniquitatem corripuit Deus hominem, & tabeſcere fecit ſicut arenam, animam eius. Hæreticos vir iſte ſanctus validiſsimè confutabat. Porro veſtes, calceamenta, & lectiſternia eius ſic erant moderata, quod nec nimis nitida erant, nec plurimum abiecta. Fertur quoque dixiſſe.* Fateor de precioſa veſte erubeſco. Et ideo, cum datur mihi, vendo eam, vt quia veſtis communis eſſe non poteſt, pretium ſit commune. In menſa quoque lectionem aut diſputationem habebat. Contra peſtem detractionis in menſa ita ſcriptum habebat.

Quiſq; amat dictis abſentum rodere vitam
Hanc menſam indignam nouerit eſſe ſibi.

Dum vero inuiſibilia Dei, per ea, quæ facta ſunt, intellecta conſpexit, aciem figere non valuit. Quia non ſecum ferelat, niſi amantem memoriam, & quaſi olfactum deſiderantem, qui comedere nondum poſſet. Quid autem Sacramenti haberet, Verbum Caro factum eſt, nec ſuſpicari quidem poterat.

terat. Veruntamen primam huius lectionem non intelligens, totumq́ tale arbitrans, diſtulit repetendum exercitatior in Dominico eloquio. Inde, vbi tempus aduenit, quo nomen eum dare oportebat, relicto rure, Mediolanum remeans, baptizatus eſt à B. Ambroſio, fugitq́ ab eo ſolicitudo vitæ præteritæ: nec ſatiebatur illis diebus, dulcedine mirabili, conſiderare altitudinem conſilij Diuini ſuper ſalutem generis humani. Erga pauperes tam pius erat; quod cum pecunia deficeret, ad dandum eis, hoc ipſum populo nunciabat. Fœminarum vero nulla in domo eius remanſit, nec etiam Germana, nec fratris filiæ, quæ Deo pariter ſeruiebant. Dicebat enim, quod ſi de eis non poßit oriri ſuſpicio, tamen de aliis, quæ ad eas aduentarent, poſſet oriri. Itaq́ auidißimè legere cepit præ cæteris Apoſtolum Paulum, & perierunt illæ quæſtiones, in quibus aliquando viſus eſt ei aduerſari teſtimoniis legis & Prophetarum textus & ſermonis Dei. Et apparuit ei vna facies eloquierum caſtorum, & exultare cum tremore didicit. Tanta etiam ſcripſit, vt numerum librorum eius, tractatuum & epiſtolarum pluſquam mille triginta fuiſſe dicantur. Tandem anno Domini CCCCXL. VVandali vniuerſam prouinciam Africæ vaſtantes rapinis & incendiis, nulli ſexui vel ordini, vel ætati parcebant. Cum autem ſub tanta tribulatione, Auguſtinus, amarißimam duceret vitam, accreuit eius doloribus, quod ſub ipſius tempore Iponenſem Eccleſiam barbari obſederunt. Miſit ergo Dominus in mentem eius, viſumq́ eſt bonum in conſpectu eius, pergere ad Simplicianum, qui ei bonus apparebat ſeruus Dei, & lucebat in eo gratia Diuina: audierat enim, quod à iuuentute ſua deuotißimè Deo viueret, & verè ſic erat. Porro obſidionis menſe tertio febribus decubuit, ſibiq́ vir pœnitentiales Pſalmos ſcribi iußit, ipſoq́ iacens in lecto, contra parietem poſitos legebat, & vbertim ac iugiter lachrymas fundebat. Et vt Deo vacaret liberius, & eius intentio à nullo impediri poſſet, ante 10. dies ſui exitus, nullum ad ſe ingredi præcepit: niſi cum vel

medi-

Digitized by Google

medicus ingrederetur, vel cum ſibi refectio portaretur. Ad extremam autem horam veniens, coram poſitis fratribus migrauit ad Dominum. Volebat enim conferenti æſtus ſuos vt proferret quis eſſet aptus modus viuendi, ſic affecto vt ipſe erat, ad ambulandum in via Dei, in qua alius ſic, alius ſic ibat. Diſplicebat ei quicquid agebatur in ſeculo præ dulcedine Dei & decore domus eius, quam dilexit. Flebat autem vberrimè in hymnis & canticis, ſuaue-ſonantis Eccleſiæ vocibus deuotus vehementer affectus. Voces igitur illæ influebant auribus illius, & eliquabatur veritas in cor eius, & fluebant lachrymæ, & benè illi erat cum illis. Adiunctus inde Nebridio & Eunodio, remeabat ad Africam, quærens quis eos ad benè viuendum locus haberet vtilius, ſed cum eſſet apud oſtia Tyberina, pia Mater eius defuncta eſt. Vulnerauerat charitas Chriſti cor eius, & geſtabat verba eius in viſceribus quaſi ſagittas acutas, & exempla ſeruorum Dei, quos de mortuis viuos faceret, tanquam carbones vaſtatoris. Aſcendenti de conualle plorationis, & cantanti canticum Graduum dederat ſagittas acutas. Et accepta baptiſmi gratia, poſitus apud oſtia Tyberina, cum matre ſua colloquebatur valde dulciter, & inhiabant ore cordis pariter in ſuperna fluenta fontis vitæ, vileſcebatq́ mundus iſte inter verba cum delectationibus ſuis. Tunc ait illa: Fili, nulla re iam delector in hac vita, cum te contempta felicitate terrena videam ſeruum Chriſti, *Verbum Dei vſq́ ad ipſam ſuam ægritudinem, imprætermiſſè, alacriter & fortiter, ſana mente, ſanoq́ conſilio in ſancta Eccleſia prædicauit. Membris omnibus ſui corporis incolumis, integroq́ aſpectu & atque auditu corporis, coram poſitis fratribus, & orantibus dormiuit cum patribus ſuis. Teſtamentum nullum fecit, quia vnde faceret, pauper Chriſti non habuit. Poſt mortem matris reuerſus eſt Auguſtinus ad agros proprios, vbi cum amicis, ieiuniis & orationibus vacans, ſcribebat libros & docebat indoctos. Comperta autem eius fama, B. Valerius Yponenſis*

Epiſcopus eum ad ſe accerſiri fecit, & licet inuitum presbyterum ordinauit. Factus Auguſtinus presbyter, Monaſterium Clericorum mox inſtituit, & cepit viuere ſecundum regulam ſub ſanctis Apoſtolis conſtitutam. Sanctus autem Valerius ordinator eius exultabat vberius, hominem ſibi talem datum diuinitus, qui in doctrina ſacra ædificare Eccleſiam eſſet idoneus. Eodem tempore Fortunatus presbyter Manichæorum verſutia plurimos ſeducebat, quos ſanctus Auguſtinus, in conuentu omni diſputans publicè, ſuperabat.

Auguſtine pater Alme, perennis poſſeſſor Palma,
In conſpectu ſummi Regis, Memor eſto tui Gregis,
Vt tua benignigna prece, Criminum purgata fece,
De virtute in virtutem, Gradiamur ad ſalutem.

Item. *Hodie Glorioſus pater Auguſtinus, diſſoluta huius habitationis domo, domum non manufactam accepit in cœlis, quam ſibi cooperante Dei gratia, manu, lingua, fabrefecit in terris, vbi iam quod ſitiuit in terris, guſtat æternum, decoratus vna ſtola, ſecurusq; de reliqua. Amen.* Hæc ex Breuiario.

De S. Francisco. Præmittitur primum Oratio.

Deus, qui Eccleſiam tuam Beati Franciſci meritis fœtu noua prolis amplificas, tribue nobis quæſumus, ex eius imitatione terrena deſpicere, & donorum cœleſtium ſemper participatione gaudere. Per &c.

Sequitur vitæ rerumque geſtarum deſcriptio.

Beatus Franciſcus, poſt laſciuiam iuuenilem & negotia ſecularia, graui languore attritus, digitum Dei conuertit ad ſuæ conuerſionis effectum. Venditis igitur omnibus, quæ acquiſierat multo labore, & in pecuniam commutatis, dum intraret quandam Eccleſiam, quæ ruinam minabatur, ad eius opus illam pecuniam obtulit Sacerdoti. Qui timore parentum eius accipere recuſans, proiecit eam. Cum autem nec patris vincula nec matris blanditiæ eum poſſent
ab

ab incepto propoſito reuocare, die quadam coram Epiſcopo ciuitatis, veſtimentis omnibus etiam femoralibus patris auaritiæ reſtitutis, ſemicinctiis nocte inuolutus, pueri eum quaſi fatuum cum luto & lapidibus ſequebantur. Quadam vero die, dum ex euangelica lectione audiret, à Chriſti diſcipulis non virgam, non peram, non calceamenta debere portari, calceamentis & baculo reiectis, indutus eſt pro zona funiculum, & mordentis lanæ pauperem tunicam. Hic cibos cultiores ſibi interdum poſitos, ne palatum allicerent, aquis & cineribus permiſcebat, vinum raro ſumens. Eadem tunica diebus ac noctibus pro indumento & lecto vtebatur. Erat ei multa orationis attentio, meditatio ſancta, pia compaſſio miſerorum, admiranda caſtitas, humilitas veneranda, & illa ſermonis auctoritas, vt colla ſublimium, iugo ſubijceret diſciplinæ. Si quandoq; iam extincti fomitis fauilla conſurgeret, ſe nudum in niuis & aquæ emergebat congeriem. Leproſos, qui fugi conſueuerunt, obſequio familiari contrectabat, animantia quoque & cœleſtia corpora in Chriſti laudes placito inuitabat eloquio: quaſi omni creatura corporali & ſpirituali inſignis extitit. Et cum eſſet 26. annorum incepit ordinem Minorum. Et poſtmodum vixit annis viginti. In quibus aliquando in capitulo generali congregauit plus quam quinque millia fratrum. Quos omnes, cum pluribus aliis extraneis fratribus, & hominibus ordinis Prædicatorum, Deus mirabili prouidentia copioſe cibauit, cum nihil humanitus fuit procuratum ab aliquo fratre ordinis. Miraculorum quoque immenſitate claruit, octo mortuorum ſuſcitator magnificus fuit: auibus & piſcibus & alijs beſtijs prædicauit ſæpe. Inter cætera mirabilia, ſtigmata ab ipſo Domino in ſpecie Seraph ſibi corporaliter apparente recepit, & ex eius latere dextro velut lancea perforato, cicatrix obducti vulneris apparebat. Et multi infirmi, dum ſuas tangerent reliquias ſanabantur. Hæc de S. Franciſco, ex Breuiario.

De

De S. DOMINICO porro Breuiarium noſtrum Sleſuicenſe. Oratio.

Deus, qui Eccleſiam tuam, B. Dominici confeſſoris tui illuminare dignatus es, meritis & exemplis, concede, vt eius interceßione temporalibus non deſtituatur auxilijs, & ſpiritualibus ſemper proficiat incrementis. Per &c.

B. Dominicus matri ſuæ carnali adhuc eum geſtanti in vtero, præmonſtratus eſt in figura Catuli, accenſam faculam in ore geſtantis. Matri vero ſpirituali apparuit, quaſi geſtans ſtellam in fronte. Cum autem eſſet adhuc puerulus, deprehenſus eſt frequenter, relicto lecto ſuper nudam terram accumbere. Miſſus tandem Palentiam ad ſtudium, amore ſapientiæ addiſcendæ, vinum per decennium non guſtauit. Vbi cum fames valida eſſet, libros cum omni ſupellectili vendidit, & pretium eorum pauperibus erogauit. Creſcente iam eius fama, ab Epiſcopo Exonienſi, in ſua Eccleſia Canonicus Regularis efficitur, & poſtmodum factus omnibus vitæ ſpeculum, à Canonicis Supprior ordinatur. Ipſe autem die ac nocte lectioni & orationi vacabat, aßiduè Deum exorans, vt ſibi hanc gratiam infundere dignaretur: qua ſe totum aliquando ſaluti poſſet impendere proximorum. Poſtmodum vero ſumptus in ſocium ab Epiſcopo Exonienſi, Tholoſam veniens, hoſpitem ſuum hæretica prauitate corruptum, prima nocte ad fidem conuertit, & quaſi quendam primiciarum manipulum futuræ meßis Domino præſentauit. Peractis vero ibidem quibuſdam negotiis, cæteris ad propria redeuntibus, & Epiſcopo Exonienſi defuncto, ſolus ibidem ſanctus Dominicus cum paucis ſibi adhærentibus remanſit, contra hæreticos conſtanter verbum Dei annuncians. Irridebant autem eum aduerſarij veritatis, ſputa, lutum & huiuſmodi vilia proijcientes in eum, & à tergo pro deriſu ſibi paleas alligantes. Cum autem ipſi interitum minarentur, imperterritus reſpondit. Non ego Martyrij dignus ſum gloria: nondum merui iſtam mortem. *Quapropter locum tranſiens,*

in quo

in quo ſibi paratæ ferebantur inſidiæ, non ſolum intrepidus, verum etiam cantans & alacriter procedebat. Quod illi audientes & admirantes dixerunt illi. Nunquid non tu mortis horrore concuteris? Quid acturus eras, ſi comprehendiſſemus te? At ille. Rogaſſem vos, ne repentinis me ſubito perimeretis vulneribus, ſed paulatim & ſucceſſiuè membra ſingula mutilantes, deinde oſtenſis coram oculis meis detruncatis membrorum particulis, ipſos etiam oculos eruentes, ad vltimum, ſemiuiuum laceratumque corpus ſic permitteretis in ſuo ſanguine volutari. *Deinde Tholoſam veniens, fratres paucos, quos ſecum habebat, per orbẽ diſperſit. Ipſe Romam profectus eſt. Tandem appropinquante peregrinationis ſuæ termino, conſtitutus apud Bononiam, graui cepit corporis infirmitate langueſcere: ſui autem corporis diſſolutionem Dominus ſibi per viſionem præmonſtrauit. Vidit enim iuuenem pulcherrimum his verbis vocantem ſe & dicentem.* Veni dilecte mi, veni, veni ad gaudia æterna. *Obijt anno Domini* M.CCXXI. Breuiar.

Sequitur de S. THOMA de Aquino, qui Ordinis fuit Prædicatorum, vt ante dictum, ex eodem Breuiario. Oratio.

Deus, qui Eccleſiam tuam B. Thomæ Confeſſoris tui mira eruditione clarificas, & ſancta operatione fœcundas, da nobis quæſumus, &, quæ docuit intellecta conſpicere, & quæ egit, imitatione complere. Per Dominum &c.

Deſcriptio vitæ ac rerum geſtarum.

S. Thomas de Aquino ordinis Prædicatorum, Doctor egregius, nobilibus progenitoribus ortus, Landolpho Patre, de domo ac illuſtri proſapia Comitum Aquinorum, confinibus Campaniæ & Regni Cæliciæ, Matre Theodora, de Neapolitina ſtirpe exiſtente, duxit originem. Qui per ſanctum Hieremitam, nomine Bonus, matri ſuæ fuit prænunciatus, ex nomine naſciturus magnus in orbe. Natusq; fuit anno Domini Milleſimo Ducenteſimo viceſimo quinto. Hic exiſtens infantulus,

tulus, cum à cunis pro balneo ſolueretur, nutu diuino, chartulam quandam humi iacentem, in qua ſalutatio Angelica continebatur, brachium extendens, nemine iuuante, ſuſcepit, cui vix mater eripere potuit. Hic puer quinque annorum exiſtens, miſſus fuit à parentibus ad monaſterium montis Caßini erudiendus in primis literarum elementis, & moribus imbuendus. Cum autem eſſet annorum ſeptem, Neapolim miſſus eſt, ad ſtudium artium liberalium. Qui tanta celeritate naturalis ingenij, omnes artes didicit in ſeptem annorum ſpatio, & præcellens omnes ingenio & labore, cunctis erat admirabilis. Cum autem eſſet annorum decem quatuor, Virgo electus à Domino intrauit ordinem ſanctißimum fratrum Prædicatorum. Hic etiam anno, quo intrauit ordinem, cum per fratres ordinis prædicti Romam perductus fuiſſet, & de Roma per Tuſciam Pariſias duceretur, vt à ſuis elongaretur parentibus, raptus & captus fuit in itinere per Germanos ſuos carnales, & vi ablatus fratribus, & miſſus ad matrem ſuam in caſtro montis S. Iohannis, vbi detentus, & cuſtoditus, & clauſus in carcere, ſtetit quaſi per biennium in habitu ordinis, quem aſſumptum nunquam deſeruit, nec ad deſerendum aliquatenus flecti potuit. Deditus vero ibidem orationi, & contemplationi, ac ſtudio ſcripturarum tanquam in ſchola ſummi Magiſtri plurimum profecit, & vehementis libidinis ſuggeſtricem à carcere cum Titio fugauit. Vnde ex hac victoria tale donum à Deo eſt conſecutus, vt poſtea nullum ſtimulum venereæ voluptatis ſentiret. Poſtquam autem redditus eſt ordini, miſſus eſt Coloniam vbi docebat Philoſophiam & Theologiam, Doctor Albertus Magnus, eiuſdem Ordinis Profeſſor, à quo plurimum eruditus eſt ſpatio annorum duodecim. Cum vero attigiſſet viceſimum ſeptimum annum ætatis ſuæ, Pariſias miſſus, gradum Baccalaureatus in Theologia ſuſcepit. Qui cum laudabiliter legiſſet ſententias, & omnibus eſſet laudabilis, propter admirabiles quæſtionum ſolutiones, aſſumptus eſt ad magiſterium

ſacræ

ſacræ Theologiæ, anno ætatis ſuæ triceſimo. Qui viuens duntaxat poſtea annis viginti, maximos & pulcherrimos libros compoſuit, qui ferè libri complent numerum Centenarium. Hæc ex Breuiario noſtro Sleſuicenſi hic recenſere ac commemorare libitum fuit, (quamuis & alibi Sanctorum ac beatorum horum Patrum vita ac res geſtæ prolixè & accuratè deſcripta reperiantur) tum, vt omni poſteritati conſtet, quanto honore ac veneratione pia ac veneranda antiquitas, maiores ac progenitores noſtri, etiam in chariſſima ac dulciſſima mea patria Sleſuicenſi, Sacroſanctam memoriam eximiorum horum Doctorum olim proſecuti ſint: qui tanquam clariſſima ac ſplendidiſſima Eccleſiæ lumina, vt totum ferè terrarum orbem luce veritatis, ſplendore ſanctitatis, miraculorum claritate inſigniter illuſtrarunt ac decorarunt, ita quoq; doctrinæ ac ſanctitatis eorum radij in Septentrionales has oras diuina gratia ſparſi ac diffuſi fuerunt: vnde & memoria illorum meritò adhuc nobis grata ac venerabilis eſſe debet. Præterea quoque ſanctorum huiuſmodi Patrum ex Breuiario noſtro Sleſuicenſi mentionem hic facere, eorumq; memoriamq; renouare volui, vt omnibus innoteſceret, quinam præcipuè ſancti Ordines, (quorum ipſi ſancti Doctores veluti origines ac capita fuerunt,) olim in mea Patria floruerint ac claruerint, quantaq; admiranda opera, ac inſignia beneficia Deus per illos præſtiterit, & Eccleſiæ noſtræ Sleſuicenſi exhibuerit. Quę omnia meritò grato ac memori mente recolenda ac cogitanda ſunt. Nam Prædicatores Sleſuicum profecti, Anno 1235. cœnobium ſplendidiſſimum à fundamentis erexerunt, & ædificarunt: quod poſtea dirutum fuit, *vt infra dicemus.* Sed & Fratres Minores, *Sleſuici*, Anno Milleſimo Duceteſimo quadrageſimo, Cœnobium erigere cœperunt.

Flenſ-

Digitized by Google

Flensburgi vero, anno 1232. in oppido *Tunderenſi*, anno Chriſti 1238. *Ripis*, quæ Epiſcopum habet Peculiarem, anno 1232. vt & *Hadersleby*, *Huſij* & *Kiloniæ*. Mathildis quoque Regina, vnà cum fratre Nicolao, longo poſt tempore, hoc eſt, anno 1269. Quinto Idus Februarij, *Fratribus Minoribus*, Aream dederunt, in qua ædificarent & habitarent. Quæ omnia nunc paſſim diruta, partim in alios vſus translata ſunt. Nam Sleſuicenſe Cœnobium, à Fratribus Minoribus erectum, poſtea religione commutata in domum ciuicam & curiam conuerſum eſt: & à Duce Friderico, qui poſtea Rex exortus eſt, ciuibus conceſſum. Quam & hodie poſſident. Prædicatorum autem monaſterium, prorſus dirutum, & ſolo æquatum: cuius adhuc rudera ad ripam foſſæ ciuitatis & Sliæ videre licet. Quanto ſatius fuiſſet, eiuſmodi ædificia, quæ magnis ſumptibus extructa ſunt, ſarta tecta conſeruaſſe, vnà cum facultatibus, in religionis Chriſtianæ & ſacerdotum propagationem & ſuſtentationem.

Itaque hac in re, prædicanda eſt prudentia Ottonis primi, qui Eccleſiam Sleſuicenſem fundauit: Nam, cum anno 940. poſt incarnationem Chriſti, Caſtellum *Riſacum* (al. *Briſacum*) in Alſatia obſideret, & Epiſcopi omnes, de conſilio Archiepiſcopi Moguntinenſis, Ottonem desererent, noctúq; clam ſe ſubducerent: milites vno ore authores Regi fuerunt, vt relicta ea regione rectà Saxoniam peteret: idque quam maximè è re eius fore, iuſtiſſimeq; defendi poſſe arbitrati ſunt, quod ab Epiſcopis omnino deſertus eſſet. Rex, qui turpe ſibi exiſtimaret fugere, animo præſenti ac imperterrito reſpondit; *Melius eſſe, propter iuſtæ cauſæ defenſionem, mortem oppetere, quam fuga turpi vitæ ſalutem quærere.* Quibus verbis animati milites, ſpiritus ſumunt, & ad pugnandum ſeſe alacres

ac pa-

ac paratos eſſe affirmant. Comes verò quidam, qui maximam partem exercitus duceret, cum videret, Principes pleroſque ab Imperatore defeciſſe, omninò ſibi perſuaſerat; Imperatorem turbido hoc rerum ſtatu, & neceſſitate vrgente, ei petenti omnia benignè largiturum & conceſſurum eſſe. Quare per amicos apud Regem inſtat, vt ſibi, poſteriſq; ſuis; Abbatiam *Landteſtreminenſem*, vnà cum prædijs & poſſeſſionibus ampliſſimis donare non dedignaretur. Rex Comiti ſignificari iuſſit, ſe coram, proprijsq; verbis illi reſponſum daturum eſſe. Comes moræ pertæſus rurſus apud Regem inſtat, & negotium vrget. Rex tædio ac moleſtia affectus; cum petendi finem nullum faceret Comes, in hæc verba tandem prorupit; *Magis Deo quam hominibus, parendum, & ſanctum canibus dandum non eſſe.* Exiſtimabat enim Rex, & benè, quod, ſi Monaſterium religioſis ereptum, ſecularibus daretur, id eo loco habendum, ac ſi Sanctum; & Deo Dicatum canibus daretur. Nec enim æquum eſt; vt Monaſterium vnâ cum priuilegijs, viris ſanctis ac Religioſis ſemel datum ac conſecratum, eis iterum ereptum, hominibus ſecularibus, qui mundo militarent, donaretur. Hoc reſponſum (inquiebat Rex,) iam Comiti iniuſtâ petenti do, teſte vniuerſo Exercitu & populo, neque vnquam aliud reſponſum me daturum profiteor. Quod ſi vnâ cum alijs quoq; diſcedere ac auolare decreuiſti, id, quò citius, eò melius feceris. Comes, qui Regem commotum videbat, pedibus eius aduolutus, ſupplex veniam petijt, ſeq; grauiter deliquiſſe confeſſus eſt. Egregia ſane, & tanto Principe digna oratio, qui non ſolum inuiſibiles, ſed & viſibiles hoſtes vicerit; & ſemel Deo dicatum ad vſus humanos, transferre noluerit. (*Anno Domini* 1223. *Rex Danorum in propria terra à Comite Henrico de Zvverin;*

Q *quod*

Digitized by Google

quod ei nimis duras ac graues, vt fertur, gratiæ ſuæ reconciliandæ conditiones impoſuerit, inopinato caſu in papilione ſeu tentorio proprio capitur, & in Danneburg graui cuſtodia coarctatur. Annal. fol. 205. *Henricus Rex Imperatoris filius curiam Bardevvick habuit, pro Regni negocijs & maxime pro liberatione Regis Danorum, ſed nihil profecit.* Ibidem. Vide rem pluribus in hiſtoria S. Engelberti à D. Gelenio nuperrimè deſcriptam. *Anno Domini* 1225. *Rex Danorum* 45. *Marcarum millibus ſe redemit, exceptis clenodijs hoc eſt muneribus eximijs, gemmisq́; precioſis, circa tria millia Marcarum æſtimatis.* Ibidem fol. 207.

Rex VValdemarus, cum perſpiceret, vrbem Lubecam ſe Romano Imperio ſubmiſiſſe, indiesq́; opibus, potentia, hominumq́; frequentia, & negotiorum magnitudine auctiorem fieri: vſque adeò, vt ſe Daniæ Regno ferè æquaret, bellum Lubecenſibus indixit. Rex Daniæ Exercitum naualem claſſe traiecit. Comes vero copias terreſtres duxit. Rex ad oſtium fluminis Traueuæ, *munitiones duas extrui iubet, quibus præſidia committeret, cathenaq́; ferrea flumen claudi curauit, quo illos nauigatione prohiberet. Quin &, ex claſſe quam in promptu habebat, nauem vetuſtate & carie penè conſumptam, ſumpſit & delegit, eamq́; ſaxis grauiſſimis onuſtam ac repletam demerſit: vt hac ratione portum Lubecenſibus obſtrueret. Quibus peractis, claſſem reduxit. Ciues cum viderent, quid Rex molitus eſſet; portum ſibi obſtructum, nauigationem interclusam, negotiationesq́; maritimas ſibi ademptas, alueum alium fluminis parant, cui operi flumen è Ciuitate profluens, ſubſidio veniebat. Dū hæc Ciues moliuntur, claſſis quædam de improuiſo mercibus onuſta, paſſis velis ſecundisq́; ventis concitata eò appulit: quæ rectà curſum ſuum tenens, cathenam illam rupit & diſſoluit. Ita portus iſte clauſus iterum reſeratus ac peruius factus eſt. Lubecenſes ea re exhilarati & elati, ſpiritus ſumunt, nauibusq́; ſex militaribus Regiam claſſem adorti, eam oppugnare contendunt.*

Quam

Quam cum in ſtatione viderent, Principem VVandalorum, ad bellum terra Regi inferendum precibus ſollicitant, qui alioquin Danis erat infenſus ac inimicus. Rex cum ſe ab vtraq; parte peti ac impugnari videret, Lubecenſem claſſem inuadit, eaq; in fugam verſa ſaluus ac incolumis in Regnum reuertitur. Ciues interea præſidijs ac munitionibus, quas Rex ædificauerat, omnibus deſtructis ſoloq; adæquatis, portum quoque in priſtinum ſtatum reſtituere incipiunt. Non multo poſt, pax certis conditionibus inter illos inita fuit, quâ ſtabilitâ, quadriennio poſt Rex è viuis exceſſit.

Liberi VValdemaro II. fuerunt, Chriſtopherus I. Rex Daniæ 85. (de quo poſtea) Iuditta, Hans Marchioni Brandeburgenſi nupta. Niels filius naturalis. S. Ericus VI. Rex Daniæ 83. de quo poſtea. Abel Dux Sleſuicenſis IV. (de quo infra) Ericus Dux Hollandiæ obijt anno 1304. Ringſtedj ſepultus. Canutus Dux Hollandiæ obijt anno 1260. Ringſt. ſepultus. VValdemar qui vna cum Patre regno præfuit. Anno 1218. ex Eleonora natus, propterea à quibuſdam dictus III. verum ante Patrem ex improuiſo, à miniſtro in ſylua Refnes apud Calunborrig ſagitta ictus, fatis conceſſit. Anno Chriſti 1231. ad plenariam & omnimodam gubernationem Regni non peruenit. Ringſtedj ſepultus.

CAPVT V.

Adolphvs IV. in Holſatiam reuocatus, de VValdemaro II. glorioſam ad Bornhouede obtinuit victoriam A. C. 1226. Holſatiâ receptâ, tandemq; pace conſtitutâ, oppidis Itzehoæ, Chilonio, Altenburgo, & Plone, ius muncipale Lubecenſium attribuit, quo etiamnum vtuntur. In Liuoniâ contra Lithuanos bennium feliciſſimè militauit. Tandem factus Monachus Fratrum Minorum anno 1238. Cœnobio

Digitized by Google

Hamburgenſi, in quo Miſſam celebrauit, Anno 1244. die S.Gregorij, derelicto, in Chilonienſi commendicatis à ſe ſubſidijs ædificato vitam finiuit, A.C.1261. ibidemq; ſepultus. Vxor Adelheid Querfurtenſis.

Liberi Adolpho IV. fuerunt. Iohannes primus, Comes Holſatiæ. (de quo infra) Gerhardus primus, (de quo poſtea:) Mechtildis, Abeli, Duci Sleſuicenſi IV. & Regi Daniæ 84. nupta anno 1237. cui, ſocer cœnobium ingreſſurus, Holſatiæ commendauit gubernacula: Luderus 12. annorum puer obijt.

ALBERTVS *de Orlemundâ, Præfectus Regius in Holſatiâ & Hamburgo, poſt Adolphum III. reiectum, Hamburgenſibus omnia ſua Iura ſibi à Rege Daniæ VValdemaro II. conceſſa vendidit, A.C.1223. quò libertatis plenioris ſequutæ initium fecit, ab Adolpho IV. tandem captus.*

Flamen Ioannes coniungit prouida mentis
Conſilia, vt leges Rex ferat ipſe graues,
Fratrem Abel inſontem, mox mactat dirus Ericum,
Horrendumq; Dei vindicat ira ſcelus.

A.C.1240.

ANNO à Chriſto nato, Milleſimo Ducenteſimo quadrageſimo, Iohannes Epiſcopus Sleſuicenſis factus eſt, conſecratus à Chriſtophero Archiepiſcopo Lundenſi, qui ea ætate vixit, vt ex Nomo Canone colligitur. Hic in Choro Sleſuicenſi ſepultus eſt, non longe ab eo loco, publicè vbi lectiones haberi ac recitari ſolent, ante Epiſcopi Cathedram, vt ex lapide eius ſepulchro impoſito liquet, cuius hæc eſt inſcriptio IOHANNES EPISCOPVS. Is eſt Iohannes, qui à Rege Danorum Waldemaro accerſitus erat Wardingburgum, cum leges Iutiæ, iuſſu Regis colligerentur & promulgarentur, quæ in libro Legum Danicarum vulgo Lohobuch nominato extant. Inter Authores enim alios, & Epiſcopos, qui illas collegerunt, & quorum mentio fit

fit in procemio, Ioannes etiam Epiſcopus Sleſuicenſis recenſetur, ac numeratur. Cui promulgationi etiam interfuerunt Ericus & eius Frater Abel Sleſuicenſis. Vnde colligere licet, Waldemarum Regem fuiſſe ſapientiſſimum & iuſtiſſimum, vt qui ad rem tantam in conſilium adhiberet, viros Doctrina & pietate præſtantiſſimos, vt ea, quæ eſſent ex vſu Regni, in commune conſulerent. Nam & Compoſito Legum illarum ſatis argumento ac indicio eſt, Authores earum, non ſolum in ſacris literis verſatiſſimos, verum etiam Iuris Pontificij & Cæſarei peritiſſimos fuiſſe, ex quibus multa capita Legum de verbo ad verbum deſumpta eſſe conſtat. Controuerſiæ autem ſi quæ grauiores inciderent, vt de Iuramentis, de periurijs, de Nuptijs, eas Epiſcopis committendas & dijudicandas reliquerunt. Et hæc de Nomo-Canone ſatis.

Hac ætate anno 1239. *Comes Adolphus de Schovvenburg ſe reddidit ad Fratres Minores, Sabbato die Hyppoliti, relinquens poſt ſe puerulos, Ioannem, Gerhardum & Ludouicum, quibus Tutorem dedit Generum ſuum Abel, Ducem Daniæ, cuius Frater Ericus Rex Daniæ iunior duxit Filiam Alberti de Anehald, die Dionyſij.* Annal. fol. 213. *Adolphus Comes Holſatiæ, poſtquã in ordinem Fratrum Minorum ſeſe dedidit, Romam proficiſcitur, beneficium abſolutionis conſecutus, vt ad ſacros Ordines promoueri poſſet, diſpenſante Papa, iniuncta ei pœnitentia. Idem Adolphus Subdiaconus, rediens à Ioanne Epiſcopo Ordinis Prædicatorum Magiſtro, in Diaconum, & à Ioanne Lubecenſi Epiſcopo in Aduentu Domini* 13. *Kalend. Ianuarij in Presbyterum ordinatus, in Dominica Omnis Terra primam Miſſam in Zuintina loco valde ſolitario, & Fratrum Minorum Eremitorio, & in Hamburgenſi, vbi Comes fuerat, in Quadrageſima apud Minores Fratres die Gregorij celebrauit.* Annal. fol. 217. Sanctiſſimi ac Glorioſiſſimi Comitis huius Holſatiæ, Adolphi, eximijs,

Digitized by Google

mijs, Generoſi animi, corporisque dotibus, Generis claritate, vitæ ſanctitate, cordis humilitate, belli felicitate, inſigniumque de hoſtibus ſuis victoriarum gloria ac decore, celeberrimi ac eminentiſſimi Principis, vitam ac res geſtas præter alios *Continuator Helmodi Presbyter quidam Bremenſis, in manuſcripta hiſtoria iam ſæpius allegata*, aliquantò prolixius; ſtylo quidem non admodum compto atque expolito, certa tamen ac indubitata fide ac conſtanti veritate recenſet ac commemorat; ex quà in ſempiternam Glorioſiſſimi huius Ducis Adolphi memoriam, nonnulla ad poſteritatem huc transferenda eſſe exiſtimaui. *Illis diebus mortuo Rege, (ſcilicet VValdemaro I.) quædam Mulier dicta*, Nigra Margareta, Regina Daciæ, *ſceptrum & Diadema, Regum opera viriliter agens, ſuſcepit, terram Holſatiæ hoſtiliter inuadendo caſtrum* Gottorpe *muniuit, & ante illud vallum* Dennevverck *nominatum (de quo ſuprà prolixius actum) iterum reficiendum ac inſtaurandum, muris q; ac foßis muniendum curauit, incipiens à flumine* Slie *& vſque in* Freſiam *ſeſe extendens, miro & ineffabili opere terram Daciæ ab Almanis diuidens atque excludens. Hæc Regina cum filio ſuo Rege Canuto obſedit Hamburg ingenti ac valida claſſe, & aquam* Albeam *longis palis ex vtraque parte ripæ conſtringens, in medio fluminis profundi, cathenam magnam pro clauſura affixit. Dicitur etiam, quod ante caſtrum & oppidum* Itzehoe *magno exercitu caſtra metata fuerit & ſequenti die Natiuitatis Mariæ Virginis, ſuper flumen* Store, *ponte & aggere facto, intrare caſtrum & trans torrentem flumen ire in paludem prætendens, vna & eadem die contra naturalem curſum, dictum flumen* Store *bis vltra ſolitum aſcendendo effluxerit: ita vt pons & agger vi fluminis ſint effracti, & ſic opus & inceptum eius irritum ac fruſtraneum fuit.* Et tunc imago B. Virginis viſa eſt ſuper caſtrum. *Quare incolæ dicti oppidi, & caſtellani, ſequentem*

quentem diem Natiuitatis B. Virginis, ob memoriam huius, & liberationem ſuam, deuouerunt continuò ſingulis annis ſolenniter celebrare. Et ob inde nomen huius diei etiam hodie dicitur Ciuium dies vulgo Borgerdach. Illa etiam caſtrum Segeberg obſedit, & ante illud paruos colliculos, & deſuper munitiones, ſicut hodie apparet, extrui fecit, tandemq; caſtrum ex animi ſententia obtinuit. In quo caſtro, ſuum poſuit aduocatum, & capitaneum terræ Holſatiæ, quam iam ſibi ſubegerat, vſque ad caſtrum Itzehoe & flumen Store, & paludem ab alia parte iacentem. In quam paludem multi de Holſatis Nobilibus, propter tutum locum, timentes Danorum potentiam, neque Danis ſubijci volentes, ſe contulerunt. Volebant enim Dani, ſicut cœperant, totam terram Holſatiæ ſubijcere ſibi & legibus ſuis, ita vt lex Holſatorum & ius vulgare penitus exſtingueretur, & deinceps ſecundum legem & librum Danorum Loboke iudicari deberet. De quo Holſati, Danis ſubiecti, magnopere ſunt conqueſti, quod legibus ſuis ſolitis ab antiquo deberent priuari, nouaq; & incognita vti, ita vt etiam remurmurare contra Capitaneum in caſtro Segeberg poſitum inceperint, quando aliam legem, & aliud ius quam ſuum ſolitum imponere viſus fuit, dicentes vti lege ſua velle Holſatica, &c. Illis autem diebus non erat Princeps in terra Holſatiæ, ſed dicitur, quod fuerit quædam nobilis Domina in palude Crempis, iuxta Itzehoe in caſtro Kellingdorpe, nomine Domina Deeſtz de Kellingdorpe: hæc tranſtulit ſe ad Dominum Comitem Schovvenburgenſem, petijtq; ab eo, ſibi & terræ Holſatiæ dare vnum ex filijs ſuis ad regendam ac gubernandam terram ne dedignaretur. Et tradidit illi adoleſcentem, filium ſuum Adolphum, quem dicta Domina Deeſtz ſecum ad Patriam, vt Dominum terræ Holſatiæ & hæredem cum gaudio magno reportauit. In cuius aduentum Holſatis, in palude Itzehoe, & etiam ſub Dominio Danorum poſitis, magna exultatio & lætitia exorta eſt. Tunc

Digitized by Google

Holſati conglobati, hinc inde reuerſi, Capitaneum & aduocatum prope Segeberghe iterum rogarunt, ius ſibi Holzatenſe adminiſtrari: Reſpondens eis dixit, Quale ius eligitis habere in patria veſtra? Tunc ex primis, & maioribus, & Nobilibus. Holzatenſes extracto gladio vibrante, imperterrita voce clamabant. Ius noſtrum ſolitum ab antiquo retinere volumus, & gladio tueri: à quo facto vulgare verbum poſtmodum in Holſatia extitit & hodie adhuc dicitur Ius Noſtrum gladio defendimus. Vnde dictus Capitaneus videns Holſatorum tam præſumptam audaciam inſolitam, neſciens, quod aliud caput, nouum Dominum & Principem ſuper ſe ſtatuiſſent, timens, in fugam ſe vertit, quem & ipſi Holſati ſubſequentes interfecerunt. Exinde Holſati erecto capite & in publicum educto Domino ſuo Adolpho Comite de Schovvenburg, adhuc adoleſcente, ſe & Patriam ſuam, reſumptis priſtinis viribus, adiutorio diuino ſubſecuto, & gladio magnanimiter defendebant, Danos ſucceſſiue de finibus ſuis expellentes. Nam omnipotens & miſericors Deus non ſinit afflictum ſemper affligi, ſed aliquando dat reſpiramen. Ita & illis diebus, Holſatis per Danos preſſis ac tribulatis dedit conſolationem, & ſuſcitauit propugnatorem dictum Comitem Adolphum, alterum Iudam Machabæum. Nam vt Iudas diuino fultus ſubſidio, ſuperbum Regem Antiochum, legem Iudaicam deſtruentem, deuicit, ita & hic Adolphus Canutum Regem Daniæ, ius Holzatenſe vi ſupprimere nitentem, eneruauit. Dictusq́ Canutus Rex Daciæ, poſt obitum Matris ſuæ Nigræ Margretæ, magnam partem Holſatiæ terræ vi retinens, Ciuitatem quoque Hamburgenſem à longo tempore obſedit, è conuerſo dictus Comes Adolphus contra præpotentem Regem Daciæ pro victoria obtinenda ſupplex Deum orabat, Regemq́ Daniæ Hamburg obſidentem armata manu aggreſſus, eum cum ſuis inde in fugam conuertit, multis de Danis cæſis ac interfectis. Ita Nobilem & Antiquam Ciuitatem in priſtinam duxit libertatem. Hoc initium

tium victoriæ dedit ipſi Deus cœli, anno Domini Milleſimo Centeſimo nonageſimo nono. Attamen Rex Daniæ (quidam hoc referunt ad VValdemarum II. Canuti ſucceſſorem) cum Danis à perſecutione non ceſſans, non ſolum terram Holſatiæ, ſed etiam ciuitatem Lubeck *terra mariq́; vexabat ac infeſtabat. Nam (vt ante dictum eſt,) dictam ciuitatem* Lubeck *primò Adolphus Comes, poſtmodum Illuſtris* Henricus Dux Saxoniæ & Bauariæ *fundauerunt. Poſt quorum obitum Rex Daniæ non contentus regno ſuo, hanc quoque Ciuitatem, necnon Holſatiam & Hamborg vna cum Ditmarticis ſubiugare ſimulq́; occupare & poßidere volebat. Nam de Regno ſuo, cuius limes fuit in* Egdora *ante* Rendesborg *nunc nominatum, per* Freſiam, *quæ tota pertinebat ad Regnum, intrauit Dithmarciam, quibus victis, cum ipſis Ditmarticis tranſiuit in Holſatiam, vſque in* Bornehouede, *in via omnia ſubiugando. Vbi dictus Comes Adolphus cum Holſatis & Lubecenſibus dicto Regi occurrens, hinc inde caſtris ordinatis, & vexillis erectis, Ditmarcicorũ in fine Exercitus Regis exiſtentium clypeis ſubuerſis, magno profuſo ſanguine ex vtraq́; parte, Danisq́; quam plurimis interfectis, Deus cœli dicto Adolpho dedit iterum triumphum & Regem vicit & cepit. Anno Domini Milleſimo Ducenteſimo duodecimo. Pro quo triumpho ſit Deus ſemper benedictus, Amen.*

Narratur ſupra de Ditmarcicorum clypeis ſubuerſis vel conuerſis, & dicitur pro certo communiter, quod, quando Ditmarcij à dicto Rege fuerant ſubiugati, quod miſerint certos ſuos nuncios ad Adolphum Comitem, nunciantes illi, quod Rex ſibi habeat propoſitum, ſicut illorum terram & ipſos ſubiugaſſet, & tributarios Regni Daciæ feciſſet, ita quoque Holzatos, eorumq́; terram occupare & poßidere, attamen intellexiſſent, quod Comes, ſi modo poſſet, illos ſtrenuè tueri ac defendere vellet. Vnde ſi cõtingeret, quod ad bellum ſimul conuenirent, Rex & Comes, ipſi Ditmartici cum

eſſent in extremitate caſtrorum regis poſiti, in congreſſu belli, ipſi à tergo Regem & Danos fortiter adoriri ac percutere vellent, cum Holſati ab acie caſtrorum bello dimicare inciperent, & hoc pro ſigno haberent, ſi ſimul contra Holzatos inopinatò venirent, quod eorum clypei inuenirentur retrouerſi, ſcilicet quod acutum clypeorum ſuorũ inferius ponendum ſecundum communem modum, ordine conuerſo ſuperius ponere vellent. Hac tamen conditione appoſita, ſi Comes Adolphus & Holſati victores fuerint, ipſi Dithmartici priſtina frui vellent libertate, Et ita Comes Adolphus ſpopondit & ſeruauit, dictusq́ Adolphus Comes ob victoriam obtinendam Deo vouit, quod ſi daret ſibi contra Regem triumphum, Ordinem S. Franciſci Fratrum intrare vellet, conditione appoſita, datis ſibi hæredibus à Deo, qui terram regere ac gubernare poſſent, quod tunc votum ſuum perficere ac implere vellet. Nam circa idem tempus ſcilicet Milleſimo Ducenteſimo ſexto, hi duo ordines ſcilicet Fratrum Prædicatorum & Fratrum Minorum in Eccleſia originem cœperunt. Nam Eccleſia Dei illis diebus ab Hæreticis multipliciter infeſtabatur ac vexabatur, & cultus diuinus per Italiam diminutus erat. Ita Deus duos hos ordines contra Hæreticos & ad augendum cultum ſuum ordinauit. Victo itaque ac ſuperato tam valido ac potenti hoſte. (Quod enim ipſi impoßibile erat humanis viribus, beneficio voti, quo ſe Deo aſtrinxerat, habẽs recurſum ad Deum omnipotentem, vt ſi Triumphator exiſteret, ordinem Franciſci Fratrum Minorum intrare vellet, perfecit ac impleuit,) datisq́ ſibi & conceßis à Deo duobus filijs & hæredibus, ſcilicet Comitibus Ioanne & Gerhardo, ipſisq́ adultis, & terram gubernare potentibus, dictus Comes Adolphus Deo votum ſuum adimplendo, Ordinem Fratrum Minorum, in Monaſterio ciuitatis Hamburgenſis ab Epiſcopo fundato, cum duobus ſuis militibus, dictis de Gykow humiliter & deuotè Deo ſub regula & obedientia intrauit ſeruiturus. Factus autem frater Minor, Curiam

Apoſto-

Apoſtolicam ad videndum Dominum Papam, ſecumq́ diſpenſandum ſolerter intrauit. Vbi tunc Dominus Papa ad ſuſcipiendum ordines ſacros & Presbyteratum, cum illo miſericorditer diſpenſauit, vnumq́ Ordinem ſacrum à dicto Domino Papa ipſemet recepit, ac in eadem via ad S. Franciſcum Fundatorem Ordinis, *ad videndum, ad colloquendum, ad conſulendum tam ſanctum ac deuotum virum tranſtulit ſe ingenti deſiderio ſummaq́ deuotione, à quo ſancto viro benignè eſt receptus, in charitate firmatus, verba conſolatione plena ſine fuco ac fallacia ſecum reportando. Et anno Domini Milleſimo Ducenteſimo quadrageſimo quarto in ciuitate Hamburgenſi ſuam primam Miſſam decantauit.* Hæc mutatio dextræ Excelſi, qui primo miles terrenus fuit, Regem Daciæ Canutum, magnum Tyrannum de ſuo territorio, vim vi repellendo, expulit, nunc miles ſupercœleſtis Regem infernorum, Tyrannum maximum Diabolum, pedibus proprijs ſubſtrauit & euicit, non gladio, ſed lachrymis & humilitate. *Nam dicitur de eo, quod pro acquirenda Elemoſyna, pro butyro alijsq́ vitæ neceſſariis oſtiatim mendicandis cum amphora vt vnus ex reliquis fratribus de conuentu circumire ſolebat. Et contingebat, quod in oppido* Kilone, *vbi etiam monaſterium fundauerat, ipſo exiſtente in platea cum amphora plena lacte in manu tenente, filijsq́ eius Comitibus cum magno comitatu per dictum oppidum & plateam equitantibus, ipſe obuiam filijs veniens, amphoram cum lacte tegere præ verecundia vellet, ſed ſpiritu fortitudinis roboratus, per rationem ſenſualitatem vincens, lac de amphora ſuper totum ſuum caput effudit, dicens intra ſe*: miſera ac infelix caro, erubuiſti Chriſti pauperiem portare ac baiulare lac in amphora, ne verecundareris, nunc porta ſuper caput, vt confundaris, memor dicti Apoſtolici dicentis Nos ſpectaculum facti ſumus Deo & hominibus. *Et vixit in ordine annis quatuordecim, & anno Domini*

mini Milleſimo Ducenteſimo ſexageſimo (alij ſexageſimo primo) obijt in Domino feliciter, in Conuentu Fratrum in Kylone, in humo ſepultus. Hic Comes Adolphus fundauit Eccleſiam Nygenkerke *in terra* Oldenborg, *in honorem* S.Antonij *ſui Ordinis, Fratris Minoris, non illius Magni Antonij ſancti, quamuis plures putent illum eſſe patronum, eiuſq; imaginem in Eccleſia prædicta habeant, ſed non eſt ita, & debet imago eius eſſe Fratris Minoris. Item hic Adolphus viſitauit vna cum aliis prælatis, fratres in* Monaſterio Nouo, *ordinauitq; vt ſorores ſegregarent à ſe. Hic etiam dedit Oppidanis in Itzehoe priuilegium habendi ius Lubecenſe, ſimulq; libertatem illi oppido in paſcuis & ſyluis, ijs vtendi ac fruendi, conceßit, anno Domini Milleſimo Ducenteſimo triceſimo octauo. Et eſt veriſimiliter credendum, quod Caſtrum in* Kyl *& oppidum conſtrui fecit. Ipſe quoque oppidanus per terram* Holzatiæ, *ſcilicet in* Plone, Oldenborg, *& in* Kylone *libertate ac immunitate conceſſa à Iure Holzatiorum, conſtituit ac attribuit eis ius* Lubecenſe, *eò, vt eorum oppida citius munirentur propter libertatem fori. Et conſimiliter filij dicti Adolphi. ſcilicet Ioannes & Gerhardus eadem priuilegia oppidanis in Itzehoe, Kylone & cæteris data, rata habentes confirmarunt, anno Domini, Milleſimo Ducenteſimo ſexageſimo.*

Ipſe quoque Adolphus Comes, Frater Minor factus, Monaſterium in Kyl, *in honorem B. Virginis Mariæ fecit dedicari circa annum Milleſimum Ducenteſimum. Hic Adolphus Comes erat de domo Schovvenburgenſi natus, prout etiam plures ante eum de tali domo nati, etiam nominati Adolphi, rexerunt terram Holſatiæ in magna virtute ab initio Chriſtianitatis.* Hæc illic.

Hanc autē ſanctiſſimi ac inuictiſſimi, magnanimique huius Herois Adolphi Ducis Holſatiæ glorioſiſſimam vitam, beatiſſima tandem mors excepit ac conſecuta eſt. De qua Cardinal. Baron. *Annal. hiſt. in an.* 1239.

Digitized by Google

1239. ſic commemorat. *Adolphus hoc anno ad ordinem Minorum S.Franciſci inſtitutum admiſſus, reliquit ille Comitatum Holſatiæ, quem rebus feliciter geſtis ad vſque maturam ætatem adminiſtrarat, & honoribus maximis apud Imperatorem fuerat functus. Is,cum ſanctam & humilem in illa familia vitam egiſſet, moribundo aſtitit, communis omnium Religioſorum Patrona, ac Mater Dei, Deipara, innumerabilium Angelorum comitatu ſtipata, eumq; trepidantem ita confirmauit.* Quid habes fili?quid times?aut cur ob imminentem mortem angeris? veni ſecurus, quoniam Filius meus, cui fideliter ſeruiſti,tibi coronam Gloriæ dabit. *Quibus ille verbis & aſpectu adeo recreatus eſt,vt omnis horror mortis in ingentem lætitiam fuerit conuerſus.*

Hic adijcere libet Epitaphium Adolphi Comitis Holſatiæ: quod ei Fratres Minores poſuerunt Chiloniæ in Monaſterio S. Franciſci.

Quondam noſtrorum pater & ſpeculum Dominorum,
Laus Holſatorum,Comes Adolph,regula morum,
Hic ſitus eſt flos florum,& honos,& gemma bonorum,
Cui dedimus ſertum noſtrorum more Minorum,
Ne prauorum animæ noceat fraus Dæmoniorum.
Oramus Deus vtq; receptet in alta polorum.

Huic non multum diſſimile,& alterum ſancto Vicelino Epiſcopo (cuius vitam ac res geſtas ſuprà deſcripſimus) Epitaphium erectum in templo Monaſterij,Bardesholmij, prope Kyloniam ſiti.

Oſſa pij Patris hîc condita ſunt Vicelini.

Addita metra, quæ ipſi vocant quadrangula.

Aldenburch	*Præſul*	*Holſatis*	*nobile*	*germen*
Præſul	*finalis*	*præſtans*	*tutamen*	*alumnis*
Holſatis	*præſtans*	*lumen*	*puriſſima*	*gemma*
Nobile	*tutamē*	*puriſſima*	*gemma*	*refulgens*
Germen	*alumnis*	*gemma*	*refulgens*	*ô Viceline.*

Digitized by Google

CAPVT VI.

Anno 1245. *VValdemaro mortuo, S. Ericus VValdemari ſecundi natu maximus filius, contra voluntatem Patris Rex Daniæ* 83. *creatus eſt, à Fratris ſatellitibus ſecuri cæſus, & in flumine Slia prope Sleſuicum proiectus, interijt Anno* C.1244. *(Baron.*1251.*) Regni verò ſui anno* 9. *quem nondum expleuerat. Leges Regni Danici, iuſſu Regis Chriſtiani IV. per Generoſum, Strenuum ac Nobiliſſimum D. Cancellarium Chriſtianum Frijs, Hæreditarium in Kragerup Equitem auratum, cæteroſq; Regni proceres, Illuſtres ac ſplendidiſſimos Equites anno* C.1621. *renouatas, promulgauit, anno* 1244. *Sleſuico vbi ſepultus, Ringſtedium translatus anno* 1257. *Filiæ ei fuerunt, Iuditha & Agnes factæ Moniales, Ingelburg Magno Regi Norvvegiæ, & Sophia VValdemaro Regi Sueciæ nuptæ.*

ABEL *alter VValdemari ſecundi Filius S.Erici Frater, Anno* 1232. *Dux Sleſuicenſis creatus eſt, cuius etiam meminit Ius Danicum in proœmio, Sleſuici aulam & domicilium habuit. Anno* 1237. *Dux Abel Filiam Comitis Adolphi de Schovvenburg duxit vxorem* 7. *Calend. Maij. Tandem poſt perpetratum fratricidium Rex Daniæ* 84. *Anno* 1250. *creatus, à Friſijs vero Eiderſtadienſibus interfectus, Anno* 1252. *Sleſvvigæ in templo Cathedrali ſepultus, exinde in ſyluam Poele translatus. Monialibus Sleſuicenſibus priuilegia dedit. Vxor Mechtildis Holſatiæ Comes, ex qua tres Filios ſuſcepit, VValdemarum Ducem Sleſuicenſem ſanctum, &c. Ericum Ducem Sleſuicenſem ſextum &c. (de quibus poſteà,) Abelem qui in pueritia Obijt, Svveinburgi ſepultus, Anno* 1270.

WALDEMARO igitur rebus humanis exempto, Ericus Filius eius natu maximus, in regni Imperio ac adminiſtratione ſucceſſit. Abel autem Patris iudicio ac voluntate fretus ac confiſus, Fratri Erico ſe anteponi

reponi debuiſſe exiſtimabat. Ideoq; Ericũ, ſe poſthabito, contra decretum ac voluntatem Patris Regem electum ac deſignatum ſibiq; Prælatum, indigne ferebat. Quam ob rem, Erici imperium, initio graues motus exceperunt. Nam Adolphi Comitis Holſatiæ, eius, qui Monaſterium ingreſſus erat, Filiam, Abel in matrimonio habebat. Quocirca Ioanne & Gerhardo, affinibus, Comitibus Holſatiæ fretus, rem armis tentare conſtituerat. Manu itaq; militum ex ſuis & exteris collecta, Regẽ oppugnare decreuit; Huic affines ſubſidio veniunt. Rex Ericus videns ſe peti, amicorum auxilio ſtipatus, ditionem Comitis Ioannis ingreſſus, eam diripuit. Ibi tum, à *Gunzelino* Comite Svverinenſi, quo Rex familiariſſime vtebatur, vrbs *Oldesloum* capta eſt. Holſati, qui in præſidijs & munitionibus erant, ditionis ſuæ defendendæ cauſa, partim occiſi, partim capti, alij, quo vitæ ſuæ conſulerent, fuga elapſi ſunt. Quo tempore Ducatui & Epiſcopatui, damnum maximũ illatum, Eccleſiaq; Sleſuicenſis grauiter afflicta fuit, cui tamen in damni accepti compenſationem, Abel poſtea, pace facta, bona quædam & prædia in *Iarnvvitho*, largitus eſt. Quam donationem poſtea, Ericus Rex, Abelis Fratruelis, Eccleſiæ Sleſuicenſi, confirmauit: vt ex literis ea de re datis conſtat.

ERICVS *Dei Gratia, Danorum Slauorumq; Rex Chriſtophori Filius, omnibus præſens ſcriptum cernentibus ſalutem. Quia Patruus noſter Abel, quondam Rex Danorum, Eccleſiæ B. Petri, pro damnis, quæ Rex Ericus, bonæ memoriæ, eidem Eccleſiæ, tempore Belli intulit, poſſeſſiones quaſdam in Iarnvvith contulit, & Scotauit, iure perpetuo poſſidendas. Nos Indemnitati omnium Eccleſiarum Regni noſtri intendere cupientes, Scotationem à dicto Patruo noſtro Abel ratam habemus & acceptam. In cuius rei teſtimonium, præſentes literas ſigillo noſtro fecimus roborari. Datum Roſtoch A.D. 1259. Idus Octob. 8. in præſentia Dominæ Reginæ.*

Quæ

Quæ tamen donata ac conceſſa Eccleſiæ dona ac prædia, viliora & minora extiterunt, quam vt damnum datũ & acceptum, poſteri annos plures deinceps inde ſarcire, ac compenſare potuerint. Quibus rebus effectum eſt, vt omnium animi in Abelem propenderent: tam metu diſcriminis & periculi, in quo verſarentur, quam propter ſummam crudelitatem, quam Erici milites exercuiſſent. Tantus enim omnes terror inuaſerat, vt ex ſubditis, multi innocentes fugerent, ſuppliciorum & tormentorum, quibus vexarentur, euitandorum cauſa: multi etiam ſupplices Regi facti ſeſe dederent, & fide data promitterent, ſe in officio permanſuros & imperata facturos eſſe. Tandem Ericus & Abel, amicorum interuentu reconciliati fuerunt, ſubditis id obnixè petentibus, vt qui Ditionem & Agros vaſtari, & Diuina Humanaq; miſceri viderent. Itaque metu coacti, pacis leges ab eo, qui victor eſſet, acceperunt. Rex ericus, qui *Diuum VVenceslaum* coleret, (is Bohemiæ fuerat, & à fratre ſuo interemptus in numerum Diuorum relatus erat) nocte intempeſta, vidit ſibi *VVenceslaum* aſtantem, hæc verba effari. *Bono animo eſto Erice frater, Ego tibi adſum, quem colis & honoras, tibiq; nuncium affero, te eodem mortis genere ſublatum iri, quo Ego occubui: interim tamen Cœnobium te extruere iubeo.* Cuius monitis & verbis obſecutus, Cœnobium in terra *Reualienſi* ædificare cœpit. Quod tamen non exædificauit. Nam antequam id ad exitum perduceret, è vita ſublatus eſt, Ericus, qui illud *VVenceslai* vaticinium ferè ſusq; deq; habebat, vt qui Regnum iam ſatis pacatum ac confirmatum ſe habere exiſtimaret, ab hoſtibus nihil ſibi quicquam mali timebat, omninoque ſibi perſuaſum habebat, vaticinium impleri non poſſe, priuſquam Cœnobium ædificaſſet. Quare in eo ædificando

cando procraſtinare, & diem ex die ducere cœpit: ſed & à fratre nihil ſibi metuendum exiſtimabat, quod anno ſuperiori reconciliati, omnem ex animo diſſenſionum memoriam deleuiſſent, ſimultateſque depoſuiſſent, quarum ne ſcintillam quidem ſupereſſe putabat: idq; ex eo colligitur, quod Fratrem Ericum paulò poſt inuiſeret, & Sleſuicum contenderet, cum eo ſeſe exhilaraturus. Quem venientem Abel humaniſſimè excepit, odio quod adhuc in viſceribus hærebat, abſcondito ac diſſimulato, quod vſque adeo radices egerat, vt Abel, qui Regni cupiditate flagraret, vitam ſibi acerbam exiſtimaret, niſi Fratrem ſuſtuliſſet, quippe qui Regni cauſa iusq; faſque violare non dubitaret. Cum autem multis colloquijs tempus fallerent, & Rex Ericus ludum latrunculorum, ſeu vt vulgus appellat, *Scachorum*, cum Nobili quodam luderet, nihil mali ſuſpicans, ecce de improuiſo Abelis ſatellites, Regem Sleſuici inuadunt, captumque in lembum vel nauiculam conijciunt, & *Slia* flumine vecti, cum ad eum locum, vbi minima eſt fluminis latitudo & traiectus breuiſſimus vulgò zum Sunde, perueniſſent, Danus quidam *Lago*, vnus ex Regis ſatellitibus, qui Regem maximè oderat, ac de eo interficiendo mandatum habebat, in hæc verba prorupit, *Scito* inquit, *ô Rex, tibi ſtatim moriendum eſſe.* Cui Rex; *Id ego pro certo habebam, vbi in tuas manus incideram, interim tamen, hoc vnum peto, vt mihi Sacerdos concedatur, cui peccata mea confitear, priuſquam mortem hanc funeſtam oppetam.* Qui cum accerſitus eſſet, Rex delicta confeſſus, & abſolutus fuit, vt virum Chriſtianum decebat, qui animæ ſuæ æternum conſulere volebat. Ibi tum Rex, *præſagiebat mihi animus, me à fratre meo interfectum iri, interim tamen mortem tam prætmaturam & præproperam non expectabam: peccata & delicta quidem*

mea, eiuſmodi mortem meruerunt, idq́ fateor, ſed Fratrem meum Abelem, niſi ad meliorem frugem ſeſe receperit & reſipuerit, idem Exitus & quidem huic non diſſimilis manet. Vaticinium Regis morituri, veriſſimum fuiſſe, mors Abelis comprobauit. Rex autem Ericus in lacu Slia prope Sleſuicum eo ipſo tempore, ſecuri in naui percuſſus animam exhalauit, interim tamen ei caput præciſum non fuit. Cadauer exanime ſaxo affixum in flumen Sliam iniectum eſt, quod tamen paulò poſt è fundo emerſit, & ſupernatare viſum, & appulſum ad Ripam *Sliæ*, eo in loco, vbi in eius rei memoriam, *Crucem ligneam*, poſteri collocarant, inuentum fuit. Quæ crux adhuc Patrum noſtrorum memoria, in prato illo ad ripam ſtetit, licet nunc collapſa & diruta ſit: inde corpus Sleſuicum translatum, & in templo *Diui Petri* prope chorum ſepulturæ traditum fuit. Effigies Regis ex ligno facta, adhuc extat in domo capitulari, cuius hæc eſt ſpecies: Vir corona redimitus, facie pallida & lurida, capillis paſſis, barba nigra, manibus & pedibus conſtrictus & colligatus, tunica oblonga & ad talos vſque demiſſa, calceis acutis & cornutis, prout eo tempore mos fuit, baltheo autem aureo per medium pallæ talaris infra lumbos cinctus: ſed & compedes, quibus Rex colligatus fuit, adhuc extant: quas etiam nobis pueris exhibuerunt & commonſtrarunt. Pro certo etiam refertur, dum funus adueheretur & efferretur, omnes campanas, ſonum nullo pulſante, edidiſſe. Piſcatores etiam Sleſuicenſes, eo in loco, vbi Ericus in flumen iniectus eſſet, ſæpe candelas cæruleas ardentes, aſpectu horridas vidiſſe, maiores noſtri memoria proditum dixerunt. Corpus autem Erici multis poſt annis clam ſubtractum, & in Daniam Ringſtedium translatum & perductum eſſe ferunt, vnde & Antiquitas pia ac veneranda

randa Regem hunc admodum pium ac deuotum, iniuſtaq; cæde peremptum, ac in Diuorum numerum relatum, ſummo cum honore ac veneratione coluerunt ac celebrarunt. Brachium eius Sleſuici retentum, precibusq; noſtrorum impetrarum eſſe, idque adhuc ibi extare, certiſſima & conſtantiſſima fama eſt: quod ab Eccleſia olim in tanto honore ac veneratione fuit habitum, vt Monachi mendicantes illud vbique circumferrent, ac populo ſpectandum exhiberent, additis precibus & promiſſione propoſita, vt ſi quis in Dei honorem ac gloriam, Eccleſiæ ædificationem ac ornamentum, & B. Erici piam recordationem, ſuam liberalitatem ac beneficentiam opere demonſtraturus eſſet, ipſum viciſsim propter Chriſti meritum, & B. Erici ſuffragium ac interceſsionem, pœnarum indulgentiam, & dignam in cœlis mercedem, recepturum eſſe. Cuius oſtenſi brachij reliquias, tanto honore ac reuerentia populus eſt proſecutus, vt eius beneficio, tantum æris ac pecuniæ collegerint, quo ambitus templi Sleſuicenſis ampliſsimus ac ornatiſsimus exſtructus & ædificatus fuit. Cædis autem huius tragicæ ac lugubris conſcij & authores, tragicos exitus habuerunt. *Lago* author cædis in Holſatia inter ludendum confoditur, *Hermannus Kenckvverderus* Nobilis miles, qui cum Rege, dum caperetur, luderet, delicti & criminis alicuius inſimulatus, à ruſticis foſſoribus interficitur. Iuſto Dei iudicio condignam meritorum ſuorum mercedem retulerunt, ſanguinemq; iniuſtè effuſum ſanguinis profuſione luerũt. Eodẽ anno, quo Ericus rebus humanis exemptus eſſet, Ioãnes Comes Holſatiæ, cladis acceptæ (*de qua ſuprà,*) memor, vt Abelẽ ad Regnũ Daniæ eueheret, ope & auxilio Archiep. Bremenſis, & auunculi Simonis Electi Paderbornenſis, collecta militum

R 2 manu

manu in Daniam expeditionem fecit, & arcem Rendesburgum, quam Rex Ericus munierat & præſidio firmauerat, oppugnare cœpit: ſed cum ad diem *Laurentij*, de Erico interfecto, rumor allatus & vulgatus eſſet, quem etiam paulò poſt rei veritas comprobauit, Ioannes ab expugnatione iterum receſsit.

CAPVT VII.

Sacrilegâ cum tecta manu Mars ſacra profanat,
Eſchillus populum dogmata ſacra docet.
Sed Deus eſt vindex ſcelerum, nam milite cæſo
Rex bello captus, vincula dura gerit.

A. C. 1257.

ANNO 1250. Eskillus, Natione Danus, Dei & Apoſtolicæ ſedis gratia, Epiſcopus Sleſuicenſis deſignatus & confirmatus fuit. Hic in choro Sleſuicenſi ſepultus eſt, ea parte, quæ ad auſtrum vergit, non procul à valuis ante Cathedram Epiſcopi, vbi nomen eius ſolum inciſum atque inſculptum inuenitur.

Hac tempeſtate Abel fratricida, Rex Daniæ 48. creatus, vt cædem ac parricidium commiſſum, aliqua ratione expiaret, & pietatem præ ſe ferret, Virginibus Deo dicatis, vel Religioſis, quæ in Cœnobio Sleſuici *Diui Ioannis* commorantur, priuilegia & immunitatem donauit, vt Coloni cœnobij ab omnibus exactionibus immunes ſint ac liberi, & ne illorum quiſquam Regiæ Iuriſdictioni, ſubiectus eſſet, aut ſeruitia præſtare cogeretur, niſi id Patriæ ſalus & commune periculum flagitaret, quod ad eius defenſionem,

hoſtem

hoſtem finibus prohibere, aut ingreſſum profligare oporteret. Id priuilegium primo anno Regni ſui, virginibus largitus eſt nonis Martij. Sed & Monachis *Lugemenſibus*, hoc eſt loco Dei habitantibus, bona ſua, quæ ex patrimonio poſſidebat, & *Suanſtorpij* in Parochia *Bretvvatenſi*, ſita erant, vna cum iure Patronatus, ad ſe ratione ipſorum bonorum ſpectantis, donauit & tradidit anno 1250. Quam Scotationem Rex Waldemarus confirmauit: vt & Chriſtophorus Abelis frater itidem hanc donationem ſanxiuit ac ratam habuit anno 1252. Scrupulo igitur conſcientiæ ipſum quotidie cruciantis adductus, & vt culpam viri Religioſi admiſſi fratricidij apud Deum deprecaretur Abel, beneficentiam exercuit: ſed vt habet vetus prouerbium. Imperia violenta & ſcelere pacta non ſunt diuturna: idq; Regis Abelis exemplo comprobatur, qui poſt ſuſceptam Regni adminiſtrationem, ſtatim bellum mouet in partes illas occidentales, quæ mari alluuntur, magnũq; agricolis ac colonis, qui illas oras incolunt, metũ ac terrorem incuſſit. Nam cis flumen Eidoram, caſtra locauerat ac metatus erat, vt oblata commoditate, dataq; opportunitate traijcere, eosque ſibi ſubiugare poſſet. Friſij, qui Eiderſtadiam incolunt, collecta ex ſuis manu, qui arma ferre idonei eſſent, reliquisq; viribus præſtarent, ſui defendendi cauſa, aduerſus Regem Abelem ſeſe armant & contendunt, aggeremq; qui mare excludit tranſeuntes, ſimulachrum *Diui Chriſtiani* ſecum portant & circumſerunt, eiq; pollicentur, ſi victoria potiti eſſent, ſe illum veſte aurea precioſiſſima amicturos & exornaturos eſſe, (vel inaurare velle.) Rex cum Friſijs manu conſerta, infelici admodum Marte pugnauit. Exercitu enim eius victo, & fugato, pedem referre coactus fuit: idque quod Fratricidij vindicem Deum

haberent Eiderſtadiani, & Chriſtiano vota feciſſent. Hac victoria potiti Eiderſtadiani, vt vota, quæ pollicit erant, perſoluerent, ſtatuam ſancti Chriſtiani inaurarunt. Cumq; inſignis hæc clades, quam Rex Abel accepiſſet, paſſim ſparſa ac diuulgata eſſet, quidam Henricus de Meldorpio, in Selandia nouas res moliri, populumq; aduerſus Regem concitare, omnibus viribus contendebat ac laborabat, idq; quod ſibi perſuaderet, Abelem iam animo fractum & perterritum ei amplius reſiſtere, belliq; fortunam iterum experiri ac periclitari non audere. Rex tamen ne timidus ac meticuloſus videretur, cum eo prælio fortiter ac animosè contendit: ſed tandem in fugam multis ſuorum amiſſis, verſus eſt. Victores præda magna & manubijs onuſti, læti ac ouãtes domum redierunt. Rumor eſt, Dithmarſis authoribus hos motus in Dania concitatos eſſe. Sed Deus, qui ob parricidium Abelem ad pœnas depoſceret, eius incepta & actiones fortunare noluit, eiq; meliorem mentem peruertit, vt in ſuipſius exitium rueret: idque ex eo colligere licet; quod æſtate ſequenti, exercitu collecto, rurſus in Friſios, à quibus victus & fuſus eſſet, expeditionem mouit, vt iniuriam ac damnum acceptum vlciſceretur. In vrbe *VVarenberga* aliquandiu commoratus, tribus nauibus inſtructis in Friſiam nauigare conſtituit, vt eos tam mari quam terra perſequeretur & inuaderet. Quo tempore Eskillus Epiſcopus Warenburgæ egit, & à Rege impetrauit, vt alimenta & cibaria, quæ ipſius nauis veheret, ſibi haberet & retineret, neque in vſum aliarum nauium expendere, neceſſe haberet. Anno milleſimo ducenteſimo quinquageſimo tertio, die octaua poſt Feſtum Viſitationis Diuæ Virginis, exercitum, quem ex multis locis conſcripſerat, *Medelburgum* non procul à caſtro Suaueſtedio, conuocat: quod eum

Digitized by Google

eum locum ad pugnam, & ad hoſtem, qui in vicinia erat, inuadendum, commodiſſimum eſſe exiſtimabat. Eò cum veniſſent, poſtridie omnibus tam Viris Nobilibus quam plebeis iunctis, ad Eidorã fluuium mouet, vt milites nauibus impoſitos traijceret. Vexilla tria Regia omnibus conſpicua erant. Amne ſecundo deuectus, in portum *Ottenskilum* vulgari lingua appellatum, peruenit. Eo in loco, nõ longo interuallo à ſacello ligneo *Oldenſvvordenſi*, (quod vt ſupra notauimus anno 1205. ædificatum eſt, cis aggerem, ad excludendum mare congeſtum,) in planicie tentorijs expanſis, caſtra locauit, eaq; vndique foſſa & vallo communit, vnde in hoſtem impreſſionem facere poſſet. Quibus compertis, Agricolæ & villici, qui illic commorabantur, foſſam ampliſſimam & altiſſimam ad Septentrionem ducere cœperunt, nimirum ex *Ipenbullo* verſus occaſum, deinde in Septentriones in *Oldenſvvurdum*, vſque ad locum illum, qui *Eiderock gruſſtam* vulgò nominatur, vt Rex hac ratione prohiberetur, copiasq; in hoſtem ducere non poſſet. Terra egeſta & in aceruum cumulata de improuiſo prominens, indicium operis fecit, & Regem in eam cogitationem adduxit, eos vallum vel aggerem excitaſſe, quo ſeſe defenderent. Hoc freti Friſij, militum impetum ſuſtinere ſe poſſe putabant. Quare in loco illo paluſtri hoſtem expectare, & de ſumma rerum decertare, decreuerant: cumq; Rex ad Eidoram prope Caſtellum ſex dies commoratus eſſet, milites, colonos Eiderſtadienſes, qui loca illa incolebant, multis iniurijs ac damnis afficiebant. Nam palantes agros in conſpectu eorum vaſtabant, ſegetes, quæ iam maturuerant, quod meſsis inſtaret, conculcabant, & quò frumentationem liberiorem & tutiorem haberent, villicos partim interemerunt, partim captos ære mulctarunt,

runt, & in Regis poteſtatem redegerunt. Qua re perſpecta, ſex Parochiæ protinus ſex dierum inducias pactæ, coniurationem fecerunt, & quotquot arma ferre poterant, ſeſe deuinxerunt, paulò poſt, conuentu habito ad viam publicam *Vuronmages* dictam, de priuilegijs, quæ Carolus Magnus ipſis conceſſerat, eo tempore, quo ipſorum Maiores ipſi ſubſidio veniſſent, copijs auxiliaribus miſsis, agi & tractari cœptum eſt. Quibus priuilegijs, Carolus eam ob cauſam, ipſis immunitatem ab omnibus oneribus & grauaminibus, benignè largitus eſſet, vt ea in poſterum fruerentur: onera autem & ſeruitutem, qua hoc tempore, à Rege Abele premerentur, immunitatibus planè repugnare, libertatemq́; qua hactenus vſi eſſent, omnino infringere, ac præcidere: vt qui non tantum oneribus imperij publici grauarentur, ſed etiam ſinguli ſeruitute duriſſima premerentur, quod eorum vxores ac liberi vexarentur, dedecore ac contumelia afficerentur: in eorum quoq; corpora immani ac truculento more ſæuiretur; fama atque exiſtimatio eorum macularetur & dehoneſtaretur, idq́; in eorum odium & priuilegiorum detrimentum ac abolitionem. Satius itaque eſſe, de ſumma rerum decertare & honeſtè mori, quam in perpetuam ſeruitutem, libertate amiſſa, redigi. Quæ cum in concione propoſita fuiſſent, placuit nocte ſequenti, in Regis caſtra irrumpere, quod vexilla ſeptem parata haberent. Id Regi per indicium enunciatum fuit à quodam proditore *Rocko*, qui in Concilium & Conuentum publicum clam ſeſe inſinuauerat. Itaque habito Concilio, *Rockus* & alij Regi authores fuerunt, vt inde confeſtim ad Eidoram moueret: quod ſi id faceret, vnum ſe latus tutum ac ſecurum habere; vbi aduerſus imminentis hoſtis furorem ac inſidias ſe tueri ac defendere poſſet.

Digitized by Google

poſſet. Sed Rex loco ſeſe mouere non potuit, quod mare receſſiſſet,& naues aqua deſtitutæ, in limo hærerent. Rex ea ſpe fruſtratus, quod in flumine nihil quicquam præſidij haberet, albeſcente cœlo caſtra mouere cœpit. Ibi tanta Friſonum copia ac multitudo conſpecta eſt, vt terrorem & metum Regijs copiis incuterent. Abel perterrefactus, de fuga cogitare incipit, & tentorium vnà cum ære, quod ex mulcta colonis inflicta collegerat, naues itidem paratas, maximam quoque partem militaris ſuppellectilis rerumq́; ſuarum, quas aduexerat, reliquit. Interim tamen, vt ſaluti ſuæ conſuleret, & ne formidoloſus videretur, militum & ſuorum metum ac pauorem increpat, ſed fruſtra. Nam omnes in fugam ſeſe coniecerunt. Friſij fugientem hoſtem campis patentibus inſecuti, ad trecentos interfecerunt. Magna etiam pars in Eidora flumine, dum tranſnatare nituntur, perijt & ſubmerſa eſt. Rex Abel cum videret, militem hoſti terga dare, ſuos ad pugnam reuocat, in loco, qui vulgo *Olde Harbleck* appellatur, addita comminatione, ni pareant, habituros infortunium: cumq́ue ſignum dediſſet, metu coacti conſtiterunt, & prælium redintegrarunt. Ibi Rex conſertis manibus in hoſtem magno impetu fertur: ancipiti prælio acriter pugnatum eſt, ita vt magna ſtrages ederetur, animis vtrinque exulceratis. Sed tandem Dani in fugam verſi, terga dederunt. Quos fugientes Friſij, vt quemq; aſſecuti eſſent, cædunt, & vſque in locum, qui *Ipenbullum* nominatur, acerrimè perſequuntur, ibidemq́ue cum in eos bilem omnem euomuiſſent, rurſus *Oldenſvvurdum* ad tentoria Regis deſerta, reuertuntur, vt ſe illic cibo ac potu reficerent, exhauſtasq́; corporis vires colligerent, ac recrearent. Rex autem cum ſuis & alijs, quos ſibi ſubiecerat ad Eidoram verſus Auſtrum vltra *Ezen-*

douuium properat ac contendit, vbi multitudo *Coldingbuttelenſis*, quæ reliquos virtute & viribus antecellebat, armata manu ei occurrit, & ad pugnam prouocat. Ibi prælio cum Danis commiſſo, ſex horis acerrimè vtrinque pugnatum ac dimicatum fuit. Qua de re cum nuncius ad *Eiderſtadienſes* allatus eſſet & *Vtholmios*, confeſtim abiecta omni mora ac cunctatione, magnis itineribus ad Regem contendunt, nondum ſumpto cibo: & cum Rege ad latus apertum (nam alterum mare tenebat) ſtrenuè ac animosè confligunt, prælioq; decertāt. Vbi magna ſtrages edita, Regiumque vexillum amiſſum & ademptum fuit. Quod cum Rex animaduertiſſet, in mediam viam, quæ Septentrionem ſpectat, protinus ſe recipit: cumq; Friſij pugnandi finem nullum facerent, Danosq; acriter perſequerentur, Rex vltra *Milerdamum* profugit, vbi à quodam rotario *Humer* nomine, trucidatur ac interficitur. Friſij de victoria certi, læto ac hilari animo domum redeunt, & odio Danorum, à quibus multa perpeſſi erant, Canuto Duci Sleſuicenſi ſeſe ſubijciunt: quos & ille in clientelam & fidem recepit, ea tamen conditione, vt quotannis ex ſingulis ædibus Tributi nomine, nummum vnum, quem *Ternouium* nominant, penderent, & immunitate in perpetuum fruerentur. Regis interempti Cadauer Sleſuicum defertur, & in Diui Petri æde Cathedrali ſepulturæ traditur. Poſtridie noctu, tantus in templo ſtrepitus cum fragore & fremitu excitatus & exortus eſt, vt Canonicis metu exanimatis & perterrefactis, Pſalmos & preces nocturnas in Eccleſijs vſitatas canendi & recitandi facultas non daretur, phaſmate vel ſpectro illis illudente & obſtrepente. Quod cum ſæpius contigiſſet & Reginæ nunciatum eſſet, placuit corpus Abelis effoſſum, æde ſacra exportare & in alio

loco

Digitized by Google

loco humare. Cadauer è templo exemptum in paludem ſyluæ *Poole*, quæ Gottorpio vicina eſt, immergitur, palo per ſarcophagum transfixo. Qui locus adhuc in hodiernum diem monſtratur,& Regis Abelis ſepultura vulgo nominatur. Et ex eo die, terricula, phaſmata, ſpectra & ſtrepitus in æde ſacra conquieuiſſe, à maioribus noſtris memoriæ traditum accepimus. Sed & in eo loco, vbi ſepultus eſt,& vicinis,ex eo tempore,& patrum noſtrorum & noſtra memoria, ſtrepitus horrendos & ſtridores exauditos eſſe, conſtanti omnium prædicatione & ſermone fertur, quibus ſæpe viatores noctu iter facientes territi, trepidarunt & metu pene exanimati fuerunt. Vt plurimum autem Venatoris cornu inflantis vocem & ſonum exaudiri,multi fide digni referunt & affirmant,vſque adeo ſimilem, vt venatorem ibi venari quis diceret, idque ſæpe à vigilibus qui Gottorpij noctu vigilare ſolent,audiri:ſed & Abelem multis noſtra ætate apparuiſſe & viſum eſſe, conſtans omnium eſt rumor, ore & corpore atrum, equo puſillo vectum, comitatum canibus tribus venaticis, qui & ſæpe ſpecie ignea & ardere viſi ſunt. A Diabolo autem hos ludus & ſtrepitus concitari, dubium non eſt, idque Dei permiſſu, vt qui fratricidij memoriam, hiſce terriculis, omnibus exoſam reddere,& poſt mortem condemnare vult, vt reliqui ab eiuſmodi ſcelere inexpiabili deterreantur.

***

CA-

CAPVT VIII.

CHRISTOPHORVS I. *Rex Daniæ* 85. *Sleſuicenſibus Priuilegia conceßit, quos poſtea bello proſecutus eſt: ob templi bona erepta, ſacrilegij pœnas luunt milites anno* 1261. *Ab Holſatis victus Loheide, obijt* 1256. *Liberi huic nati: Mechtildis, quæ primum Alberto Marchioni Brandeburgenſi, deinde Ioanni Comiti Holſatiæ nupſit. Ericus VII. Rex Daniæ* 86. *(de quo poſtea) VValdemar Ringſtedij ſepultus anno* 1304.

IOANNES I. *Adolphi IV. Filius, Comes Holſatiæ & VVagriæ, (hanc enim in diuiſione erat ſortitus cum oppido Kilonienſi*, de qua diuiſione ſic ait *Continuator Helmoldi* in manuſcripta hiſtoria ſæpiùs allegata: Hi duo Comites Ioannes & Gerhardus, poſt tranſitum Parentis Comitis Adolphi ad ordinem ſacrum, diuiſerunt terram & hæreditatem paternam, Senior Ioannes maiorem & pinguiorem partem retinuit, ſcilicet terram Wagriæ, Kyl, Plone, Lutkenborg, Oldenborg, Oldleſlo, Trittovv, Segeberg, & partem paludis ab vna parte fluminis Store, à Bredenberg vſque ad Albeam & Hamborg: alter autem Frater Comes Gerhardus, vt iunior, minorem partem recepit, ſcilicet terram Holſatiæ, Itzehoe, paludem Wilſtriæ, Hanrovv, Rendeſburg & attinentia illorum, *&c.) à VVilhelmo Imperatore Eques creatus anno* 1248. *ob Nobilem Burchardum Boeth, quem cum ob crimina nefaria Holſatia exegerat, & tandem Lubecæ ſibi inſolentius obuiantem confodiſſet, à ciuibus detentus ex cuſtodia euaſit, obijt* 1256. *Hamburgi ſepultus. Liberi huic fuerunt, Adolphus, Ioannes & Albrecht, (de quibus poſtea,) Filia Helica vxor Ottonis IV. Electoris Brandeburgici.*

GER-

Gerhardvs I. *ſecundus Adolphi IV. filius, Holſatiam & Stormariam obtinuit, Cœnobium Itzeboa ædificaſſe fertur: bellis præfuit, quæ pro Abele contra Ericum V. & pro ipſius filijs contra Chriſtophorum II. Reges Daniæ ſunt geſta. Obijt 1271. alij 81. Hamburgi ſepultus. Huic liberi fuerunt Henricus primus Comes Holſatiæ & Stormariæ, &c. (de quo poſtea,) Heilvvig Magno Sueco cognomine Lade loos & Luidgardis Ioanni Luneburgenſi nupta. Gerhardus II. Adolphus. Otto, (de quibus poſtea.)*

Waldemarvs *Dux Sleſuicenſis V. Ducatum tranquillè poſſedit, à Chriſtophoro Patruo eo infeudatus anno 1254. Obijt 1260. Filium habuit Ericum mox extinctum.*

Abele igitur è medio ſublato, in regnum ſucceſſit Chriſtophorus eius frater, qui Sleſuicenſibus priuilegia & immunitates largitus eſt, atque à maioribus conceſſas ſua voce & authoritate, comprobauit & confirmauit. Waldemarus autem Abelis filius, eo tempore, quo Pater è viuis excederet, peregrè aberat, & in Gallia agebat, quò ſtudiorum cauſa vna cum Comitibus auunculis profectus erat. Studijs ad exitum perductis, ad ingenij & morum cultum capiendum Principum aulas frequentauit. De morte Patris certior factus, domum ſtatim reuerſus, adminiſtrationem Ducatus Sleſuicenſis, Regis permiſſu adeptus eſt, cumq; auunculis ſuis, quamdiu ſuperſtes fuit, vixit coniunctiſſimè: ſed & Rex, Daniam longe quietiorem ac tranquilliorem habuit, ſummaq; pace ac felicitate fruebatur: quoad Waldemarus è viuis excederet. Eo autem morte ſublato, variam fortunam expertus eſt. Nam Abel ſororem Ioannis & Gerhardi, Comitum Holſatiæ, in matrimonium duxerat, ex qua Filium Ericum ſuſcepit. Hunc Rex Chriſtophorus in ſuam clientelam

lam & tutelam ſuſcepit, eumq́; apud ſe educauit & detinuit, eo conſilio, quod è re Regni Daniæ futurum exiſtimaret, ſi hac ratione, Ducatus Sleſuicenſis Regno rurſus vniretur & adiungeretur, à quo ſeparatus & ſeiunctus eſſet. Hanc eius technam ſubodorati Comites, Gerhardus & Ioannes, Ericum ſororis Filiũ defendendum ſuſcipiũt, & ne Ducatu excideret, bello ius Erici perſequẽdũ ſtatuunt, idq́; Regi denunciant. Rex ea re cõmotus, Ericũ Ducatu ſpoliare & deturbare omnibus modis conabatur, exercituq́; collecto Sleſuicum petijt, ad bellum Comitibus inferendum. Sleſuicenſes autem & qui Ducatum incolebant, contra arma parant, & exercitum qualemcunq; colligunt, vt Regi reſiſterent, eiusq́; conatus nefarios opprimerẽt, idq́; quod Abelis filio ſũmmoperè fauerent, beneq́; ex animo cuperent. Sed & Comites, copijs hinc inde conſcriptis atq; coactis, Sororis ſuæ Filio ſubſidio veniunt, armaq́; & vires coniungunt. Interea Rex oppidum Sleſuicenſe oppugnat, tandemq́; expugnat & diripit, militibus in corpora ciuium tyrannicè ac crudeliter ſæuientibus, eorumq́; vxores & liberos contumelia ac dedecore afficientibus: ſed nec ab ædibus, rebusq́; ſacris ac Deo dicatis ſacrilegas manus abſtinuerunt hoſtes: imo templa diruta & ſpoliata fuerunt: Eskillus Epiſcopus captus in arce *Segebergenſi* detinebatur, eo tempore, quo Vrbs in hoſtium poteſtatem redigeretur. Deus autem ſcelerũ vindex, multis ſignis & portentis oſtendit, ſibi hanc Regis tyrannidẽ diſplicere, vt qui Regem & eos, qui ei ſeſe adminiſtros præbuiſſent, ad pœnam mirifice rapuit. Nam cũ Eskillus Segebergæ in cuſtodia hęreret, accidit, vt quidam, qui direptioni interfuerant, de rapina & ſpolijs adeptis gloriosè ac magnifice ſeſe iactitarent, & tertio cuidam ignominiosè exprobarent ac obijcerẽt, quod is fraudulenter

dulenter egiſſet, & ſpolia quædam in Ciuitate rapta, ſocijs communicanda & impartienda, intercepiſſet, ſibiq; ſoli ſeruaſſet. Is ſe diris deuouere & iurare cœpit, tandemq; pugione ſtricto in hæc verba prorupit. Si quid ex præda furtim ego mihi ſeorsùm ſeruaui aut retinui, in commilitarium fraudem, faxit Deus, vt hic pugio viſceribus meis infigatur. Quibus verbis prolatis, è veſtigio à Dæmone correptus, ſeipſum confodit. Quo exemplo quidam territi, ea quæ rapuiſſent, confeſtim retulerunt & reſtituerunt: & quo ſeriam ac ſynceram reſipiſcentiam teſtarentur, peregrinationes ad loca ſancta ſeſe ſuſcepturos, & in perſona ſeſe eaſdem confecturos ſancte promittunt ac vouent. Teſtantur quoque antiqua monumenta, famaq; publica & clarorum Virorum teſtimonia, *Eskilli* tempore Deum inſignia miracula in ſtatuis ac ſimulachris ligneis edidiſſe. Nam quarto die poſt ædem ſacram & vrbem Sleſuicenſem direptam, hoc VIII. Calend. Octobr. Prædo ac ſacrilega quidam, qui in magna populi frequentia, in templo *Sleſuicenſi* effrenatam exercuiſſet violentiam, in inſaniam incidiſſe, & cum ex templo extraheretur, magnos eiulatus edidiſſe, corpusq; proprijs vnguibus diſcerpſiſſe, ac tandem os torquentem ac laniantem, in via publica animam exhalaſſe. Cauſam necis afferunt hanc, ſacrilegum illum, cum ſtatuam Sanctorum ſudorem emiſiſſe videret, in riſum ſolutum dictitaſſe: eas aqua à fatuis ventis perfuſas eſſe. Atque hæc ita ſe habere teſtantur *Nicolaus Notarius* & *Petrus Canonicus*, qui ſe id vidiſſe, aperte teſtantur ac affirmant. Quibus fidem abrogare, nefas ac impium, atque ab omni fide ac veritate penitus alienum, cum illi, qui hoc teſtentur Viri fuerint fide digni, & veritatis amantiſſimi, imprimis cum Notarijs publicis plurimum fidei ſit tribuenda:

ſed

ſed & Matrona caſta & fide digna teſtata eſt, guttas olei deſtillaſſe & promanaſſe de Cruce, quæ chorda & catena affixa pendet in medio templi. *Froto* Concionator, Mariæ imaginem lachrymaſſe aſſeuerauit, tamq; vbertim & copioſè lachrymas profudiſſe, vt abundè in genas deſtillauerint. Cum verò quidam coram cruce in medio templi ſtans, id pro deridiculo haberet, lumine oculorum ſtatim orbatum & excæcatum fuiſſe: vſque adeo, vt oſtium templi inuenire non poſſet, ſed ab aliis illum educi neceſſe fuerit: quin & *Diui Petri*, qui Eccleſiæ *Sleſuicenſi* præeſt, eiuſdemq; patronus eſt, ſtatuam ac ſimulachrum ſudaſſe, teſtatus eſt *Guardianus Fratrum Minorum*: quid? quod ex ſacrilegis, qui res ſacras prædati eſſent, quidam, cum in morbum incidiſſet, & grauiſſimè decumbens, duriſſimè torqueretur, qui & inſignia ac ſtupenda illa Miracula, quæ Deus edidiſſet, pro nihilo habuiſſet, tandem rei euidentia, ac interno conſcientię teſtimonio conuictùs ac commotus, flagelloque Dei admonitus ſuo exemplo ſocijs ad reſipiſcentiam author & hortator fuit, qui conſternati & territi aliorum exemplo, qui tormentis & cruciatibus manu omnipotenti tam grauiter affligerentur, (prout vulgata fama ferebatur,) omnia illa, quæ ex templis diripuiſſent, retulerunt, pœnitentiamq; egerunt. Sed & à fide dignis relatum eſt, nouendecim, qui templum depeculati res ſacras diripuiſſent ac furati eſſent, morte fœdiſſima perijſſe anno 1252. Ex quorum numero, vnum calore adeo vehementi inflammatum fuiſſe ab eo die, quo templum Diui Nicolai incendiſſet, vt etiam hyeme frigidiſſima, ardorem, quo torreretur & arderet, reſtinguere & temperare non potuerit, tandem vero præ nimio æſtu ac doloris impatientia in aquam ſeſe immerſiſſe, neque vnquam poſtea viſum eſſe.

Vt

Digitized by Google

Vt autem his dictis maior fides adhibeatur, neue ab vllo commenti ac falſitatis alicuius argui poſſint, ex Breuiario *noſtro Sleſvvicenſi ab Epiſcopo Gotſchalco de Aleuelde*, teſte Veriſſimo ac Fideliſſimo edito, hic proponam, quæ illic literis memoriæque de his rebus geſtis prodita ac conſignata ſunt notatu admodum digna. Ita habet in Feſto Reliquiarum, vbi inter cætera hæ præmittuntur Orationes: *Precioſi ſancti Dei, quorum hic reliquiæ continentur, ſuccurite nobis nunc & ante æuum. Sanctiſſimæ cœli columnæ, quarum hic ſunt Reliquiæ, veſtris orationibus, noſtris diminutionẽ inferte Criminibus &c. Concede nobis, quæſumus Domine, veniam delictorum, & intercedentibus ſanctis, quorum hodie ſolennia celebramus, talem nobis tribue deuotionem, vt ad eorum pertingere mereamur ſocietatẽ: adiuuent nos eorum merita, quos propria impediunt ſcelera; Excuſat interceßio, accuſat quos actio, & qui eis tribuiſti cæleſtis palmam triumphi, nobis veniam non deneges peccati, &c.*

Legimus namque & audiuimus, patribus & prædeceſſoribus noſtris, fideli nobis narratione & ſcripto tradentibus: quod tempore felicis recordationis Eskilli, quondam Epiſcopi Sleſvvicenſis, regnante Rege Chriſtofero, octauo Calendas Octobris, hoc eſt, quarto die poſt captiuitatem & deprædationem ciuitatis Sleſvvicenſis, oſtendere dignatus eſt Dominus Ieſus Chriſtus, magnam mirabilium ſuorum euidentiã, per merita Beati Petri in Eccleſia Sleſvvicenſi. Magnalia enim ſua, quæ antiquis temporibus coram populo Iſraelitico feciſſe legitur, modo in noſtris temporibus, in quos finis ſeculorum deuenerit, reiterare voluit, in conſolationem eorum, qui lamentum Hieremiæ concinentes, cytharam gaudij in luctum doloris permutauerunt: dicentes. Quomodo ſedet ſola ciuitas quondam plena diuitijs, & omnibus referta precioſis: ſed hæc, peccatis noſtris exigentibus, nobis recognoſcimus accidiſſe. Dominus enim noſter Ieſus Chriſtus olim Virgam de-

deſiccatā & ſterilem frondere, florere, & fructum facere voluit. Modo truncos antiquatos, imagines Electorum ſuorum deſignantes, ex ſe rorem cœlitus emittere in modum ſudoris fecit, in odorem ſuauitatis: alijs quidem, quos ad vitam prædeſtinauit, in contritionem & veram pœnitentiam: alijs vero vt reprobis & damnandis, in opprobrium & pœnā hic inchoatam & perpetuo duraturā. Atteſtantur igitur duo Canonici Sleſvvicenſes, Dominus Nicolaus Notarius & Petrus, ſe vidiſſe, populo non modico circumſtante, quomodo quidā prædo, qui in Eccleſia Beati Petri violentiā immanē exercuerat, in Eccleſia amens effectus eſt, & inde extractus magnum eiulatum emittens, & proprijs vnguibus ſe diſcerpens, & guttur ſuum lanians in communi platea miſerabiliter expirauit. Dixit enim maledicus ille, quod ideo ſudarent imagines ſanctorum, quia ſuper eas aquam fudiſſent fatuæ mulieres, ſibi riſum exinde faciens importunum. Quædam etiam matrona fidelis, cum multis alijs ſe vidiſſe perhibuit, quaſi guttas olei ſtillaſſe de cruce, quæ fixa erat in Eccleſia deſuper chorum. Quidam etiam frater de ordine Prædicatorum, nomine Froto, aſſeruit, ſe vidiſſe lachrymam in oculis Beatæ Mariæ Virginis collectam, & exinde in maxillis eius emanaſſe. Quidam etiam ſtans ante crucem in medio Eccleſiæ, viſis ſupradictis mirabilibus Dei, dum ſibi ſubſannationem ex eis faceret, cæcus effectus eſt, ita, quod non potuit oſtium inuenire. Imago etiam Beati Petri, & alia crux, quæ eſt in Eccleſia verſus auſtrale oſtium, ſudorem plurimum emiſerunt. Quod cum multis alijs frater quidam Tuco Guardianus Fratrum Minorum in Sleſvvig perhibuit ſe vidiſſe. Quidam miles cū in tantū torqueretur, quod in lecto decumberet, quod fidē his Dei magnalibus adhibere noluit, ex hoc ſocij eius perterriti venerunt ad pœnitentiam, & ea, quæ in Eccleſia rapuerunt, vehementiſſime repotauerunt, &c. Hæc Breuiarium. Sed & ipſe Rex Chriſtophorus, pœnas ſacrilegij & direptæ vrbis dedit grauiſſimas. Nam cum poſt vrbē ſpoliatam

liatam Comites Holſatiæ propediem cum exercitu adfuturi dicerentur, iſque rumor percrebuiſſet ac diuulgatus eſſet, Chriſtophorus manu militum collecta, qui magna ex parte ex ſacrilegis iſtis & prædonibus conſtabat, illis in campo patenti miricis conſito vulgo *Loheida* dicto, occurrere & reſiſtere ſtatuit. Rex ſuos ad prælium animat, quod diceret, bellum contra immerentem ſuſceptum, ſeque non tam ſui commodi cauſa hanc defenſionem ſuſcepiſſe, quam vt Regnī incolumitatem imperijque decus ac maieſtatem tueretur ac conſeruaret, ſe à Comitibus bello peti, vt Ericum adoleſcentem rerum gerendarum imperitum, imperioque minimè idoneum Regno præficiant, id ſe hactenus ægerrimè tuliſſe, & qua potuerit ratione ac via impediuiſſe; Cum autem hoſtem iam appropinquare cernerent, petere, vt ſe viros fortes ac magnanimos præſtent, de victoria rerumque omnium felici ſucceſſu ſe nequaquam dubitare, etiamſi anceps ac dubius ſit belli euentus: reuocandam eſſe in memoriā maiorum ſuorum magnanimitatem & fortitudinem, qui, rebus ſuis bene feliciterque geſtis, hanc gloriam ſemper conſecuti ſint, vt non parêre ac ſeruire, ſed alijs imperare conſueuerunt. Hac oratione milites accenſi, prælium ineunt. Ibi ſignis collatis vtrinque fortiter dimicatum eſt: pugnaque aliquandiu producta. Tandem Regis copiæ inferiores cedere, fugamq; capeſſere coactæ fuerunt. In ea pugna aliquot millia hominum occubuiſſe, conſtans rumor eſt. Rex ipſe ab hoſtibus vndique circumuentus & cinctus ſeſe dedere coactus fuit, alioquin moriturus. Rex in hoſtiū poteſtatem redactus vna cum Regina quæ maritum comitata fuerat, Hamburgum à Comitibus Holſatiæ deducitur. Non longe ab eo loco, vbi pugna commiſſa eſt, collis quidam adhuc extat & conſpicitur,

quem Galeis æneis, hoc iſt, armaturis capitis, quibus milites verticẽ tegere ſolent, congeſtum & cumulatũ eſſe, conſtanti fama & omnium ſermone perhibetur. Collis ille vulgo *Dronningshuie* appellatur, hoc eſt, ſi ad verbum reddas, *Collis Regius*. De Rege capto & Hamburgi detento Dux Brunſuicenſis cum Comite Iohanne agere ac tractare cœpit, vt captiuitate exemptus libertati reſtitueretur: Sed re infecta diſceſſum eſt. Paulo poſt cum Gerhardus filiam ſuam Iohanni Brunſuicenſi deſpondiſſet, Rex cuſtodia laxatus fuit, aliquot argenti libris pro redemptione & lytro perſolutis: qui liberatus Anno milleſimo ducenteſimo quinquageſimo ſexto, rebus humanis exemptus eſt.

CAPVT IX.

Sordidus occultè Niclaum in vincula raptat
Timmo; ſed argento iuſſit abire dato.
Aſt Papa inſontis iubet inuida vincula laxent
Fulmine diſtringens, qui ſociarat opem.

A. C. 1266.

ANno ab incarnatione Domini 1257. Eskillo mortuo ſucceſſit Nicolaus Epiſcopus Sleſuicenſis, qui Eccleſiam miſerè deſolatam & ſpoliatam reperit. Interim excitauit Deus viros pietati deditos, munificos ac liberales, qui eam inſtaurare ac reficere cœperunt. Inter alios autem vidua quædam *Margareta*, marito *Aggæo Nommenſen* mortuo, calamitatis, in quam Eccleſia incidiſſet, miſerta,

ſerta, Epiſcopo Nicolao poſſeſſionē eius ruris, quod in *Alſia* habebat, & ad curiam eius *Gammelſtorpium* in Parochia *Kettinga* ſitum, pertinebat, Epiſcopo vtendam & fruendā dedit. Ne aūt quid tentaſſe & legaſſe contra leges patriæ & Nomocanonem videretur, aut iniuſtitiæ alicuius incuſari poſſet, pretium integrum ab Epiſcopo ſibi numeratum fatetur, ipſique hoc acceptum expreſsè fert: ne hȩredibus hanc donationem ad pias cauſas factam, reſcindendi & impugnandi excaſio daretur. Nicolaus autem Epiſcopus, poſtquam ad illam dignitatem euectus eſſet, in magnas incidit anguſtias ac calamitates, eandemque ferè quam ipſius prædeceſſor, ſortem ac fortunam expertus eſt. Nam vt Eskillus, ita & hic captiuus abductus fuit, à nobili quodam *Timmone Paruo* vulgo appellato, laico quodam Diœceſis Sleſuicenſis, qui noctu curiam Epiſcopalem Sleſvici ingreſſus, magna armatorum manu, Epiſcopum nihil tale cogitantem oppreſſit, atque in locum quendam occultum captiuum abduxit, vt diu non conſtaret, vbi nam locorum captiuus aſſeruaretur & detineretur. Idque nulla alia de cauſa, niſi vt hominem argento emungeret ac circumduceret. Nam mille marcas *Timmonem* ab Epiſcopo flagitaſſe ferunt, vt cuſtodia liberari poſſet. Qua de re Alexander Pontifex certior factus, *Timmonem* ſacrilegum Eccleſiaſtica cenſura notat, vna cum aliis, qui eius delicti conſcij, ſeſe adminiſtros præbuiſſent. Exemplum autem literarum Alexandri Pontificis ad Archiepiſcopum Lundenſem, & Guardianum fratrum Minorum Brunſvvigæ, ſubijciemus, vnde de captiuitate Nicolai Epiſcopi cognoſcere licet, reſque tota clarius eluceſcet.

Alexander ſeruus ſeruorum Dei, Venerabili Fratri Archiepiſcopo Lundenſi, ſalutem & Apoſtolicam bene-

dictionem. Stupida mente percepimus & referimus cum dolore, quod perditionis filius Tucco dictus paruus de Dacia, Laicus Sleſvvicenſis Diœceſis, cum multitudine armatorum, in Venerabilem Fratrem Nicolaum Sleſvicenſem Epiſcopum, dormientem nocturno tempore inſultum faciens, ipſum auſu ſacrilego, non ſine violenta iniectione manuum capere, & ſpoliatum bonis omnibus carcerali cuſtodia mancipatum tamdiu detinere præſumpſit, donec eum per vim & metum, qui cadere poterat in conſtantem, obligari ſibi Eccleſiam Sleſvvicenſem in mille marcis argenti coegit: iuramento & fideiuſſoribus de non conueniendo ipſum ſuper præmiſsis præſumptionibus, ac etiam vndecim obſidibus ſui generis, ſuper ſoluenda huiuſmodi pecunia extortis ab Epiſcopo memorato. Quia vero Otto & Henricus de Barmſtatte fratres milites, Bremenſis Diœceſis, dictos obſides, non ſine Diuini Numinis & Apoſtolicæ ſedis offenſa, nec non animarum ſuarum graui periculo, ad mandatum dicti ſacrilegi cuſtodire dicuntur, eoſdem attentè rogandos duximus & hortandos, dantes eis noſtris literis in mandatis & ſpecialiter eis demonſtrantes, quod ex eiuſmodi detentione, illorum famæ dictorum militum non modicum detrahitur & honori, dictos obſides ſine qualibet dilatione ſeu difficultate, reſtituant priſtinæ libertati: ita quod ceſſante contra eos detractionis cuiuſque materia, ſibi exinde benedictionis diuinæ præmium, & etiam præconium humanæ laudis, à nobis condigna proueniat gratiarum actio. Quocirca fraternitati tuæ per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus, ſi dicti Nobiles, preces & mandatum noſtrum neglexerint adimplere, eos ad id monitione grauiſsima per Cenſuram Eccleſiaſticam, appellatione remota, cognita veritate, compellas, inuocato contra eos, ſi neceſſe fuerit, auxilio brachij ſecularis. Datæ Laterani VI. Kalend. Martij Pontificatus noſtri Anno tertio.

Benedictus de Ferentinijs.

Alte-

Alterum eſt ad Guardianum fratrum minorum in Brunſvvick.

Alexander Epiſcopus, ſeruus ſeruorum Dei, Dilecto Filio Guardiano, fratrum Minorum de Brunſvvik: Salutem & Apoſtolicam benedictionem.

Infuſum adeo cordi dilecti filij, Nobilis viri, Ducis de Brunſvvick eſſe credimus, vt ſemper ſe ad ea promptum reddat & facilem, quæ iuſtitiam ſapiunt & continent pietatem. Sane ſtupida mente percepimus, & referimus cum dolore, quod perditionis filius Tucco, dictus paruus de Dacia, Laicus Sleſvvicenſis Diœceſis, cum multitudine armatorum in Venerabilem fratrem Nicolaum Sleſvicenſem Epiſcopum dormientem, nocturno tempore inſultum faciens, ipſum auſu ſacrilego, non ſine violenta iniectione manuum capere, & ſpoliatum bonis omnibus carcerali cuſtodiæ mancipatum, in terra ipſius Ducis tamdiu retinere præſumpſit, donec eum per vim & metum, qui cadere potuerit in conſtantem virum, per violentiam, obligari ſibi Eccleſiam in mille marcis argenti coegit, iuramento ac fideiuſſoribus, de non conueniendo ipſum ſuper præmiſſis præſumptionibus, ac etiam vndecim obſidibus ſui generis, ſuper ſoluenda pecunia huiuſmodi extortis ab Epiſcopo memorato. Propter quod Venerabili fratri noſtro Archiepiſcopo Lundenſi, damus ſub certa forma, noſtris literis in mandatis, vt dictum ſacrilegum, eiuſque complures in hac parte ad ſatisfaciendum eidem Epiſcopo, de præmiſſis authoritate noſtra compellatis, & ſi pertinacia eorum exegerit, contra eos inuocet auxilium brachij ſecularis. Quia vero idem ſacrilegus de iuriſdictione dicti Nobilis eſſe dinoſcitur, & ſicut accepimus, eiuſdem obſequijs immoratur, eundem Nobilem attentè rogandum eſſe duximus & monendum, vt prouidè conſiderans, quod ex huiuſmodi peruerſis actibus ipſius ſacrilegi, famæ ſuæ non modicum detrahitur & honori, cum à dicto Archiepiſcopo fuerit requiſitus, dictum ſacrilegum ad ſatisfaciendum eidem Epiſcopo de præmiſſis, tradita

dita ſibi poteſtate, ſine qualibet dilatione ſeu difficultate compellat: ita quod ceſſante contra ipſum detractionis cuiuſquam materia, ſibi exinde diuinæ benedictionis præmium, ac etiam præconium humanæ laudis, & à nobis condigna proueniat actio gratiarum. Quocirca diſcretioni tuæ per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus Ducem ad hoc moneas & inducas. Datæ Laterani VI. *Calend. Martij Pontificatus noſtri Anno tertio.*

Sed & idem Alexander literas ad capitulum Sleſvicenſe dedit, eiuſdem penè ſententiæ, niſi quod addat pœnas ab ijs, qui facinus tam nefandum perpetraſſent, expetendas eſſe: qui pacato ac tranquillo rerum ſtatu, animis inimiciſſimis in Epiſcopum impetum feciſſent, atrociterq; ſæuijſſent, vt & ipſi, conſcientia teſte, quid meriti ſint, reipſa experiantur. Conſpirationem quoq; Commilitonum, qui ſe adminiſtros ei facinori præbuiſſent, ſcelerataque fraude Epiſcopo manus intuliſſent, ſeuerè animaduertendã ac vlciſcẽdam, ne impunitate propoſita, nobiles licentia & libidine deteriores facti, ſimilia in poſterum perpetrare occipiant ac conentur. Exemplum itaque edendum, exiſtimauit, ne quis in poſterum Epiſcopum aut Clericum, aut cuiuſcunque Ordinis hominem idoneum exiſtimet, cui eiuſmodi contumelia inferatur. His tãdem Execratio ſubijcitur, qua Timmonem & conſcios, Eccleſiaſtica cẽſura notat & excommunicat. Et hæc eſt literarum ſumma. Epiſcopus autem Nicolaus carcere liberatus Sleſvicum redijt, & Epiſcopatum vt antea adminiſtrauit.

* *
*

C A-

CAPVT X.

ERICVS VII. *Rex Daniæ 86. bona ablata Eccleſiæ Sleſuicenſi reſtituit, filios Erici de Ducatu deturbare præſumpſit, & ideò ſubditos ad defectionem ſollicitauit, quos tamen Henricus & Ioannes Comites Holſatiæ ſuſtinuerunt, à propriis aulicis confoſſus Anno 1286. in Finderup. Liberi huic fuerunt, Chriſtophorus II. Rex Daniæ, &c. Ericus VIII. Pius Rex Daniæ, &c. (de quibus poſtea,) VValdemar in aula Brandeburgenſi, obijt Roſtochij, Soræ ſepultus Anno 1304. Sophia Conradi Brandeburgici, & Margareta Regis Birgeri Sueci, Ringſtedij ſepulti, Conſortes.*

ERICVS *Dux Sleſvvicenſis ſextus, obijt anno* 1272. *Ab Epiſcopo Sleſvvicenſi arcem Gottorpium cum pertinentijs permutauit. Huic duo fuerunt filij.*

ERICVS *Langbeen Dux Langlandiæ, qui Sophiam VValdemari Sueci viduam duxit anno* 1295.

Alter ERICI *Filius VValdemarus, Dux Sleſuicenſis ſeptimus, Ducis Saxoniæ Filiam duxit* 1288. *obijt* 1295. *à Rege captus, quod fidelitatem iuraſſet & nihilominus ei reſiſteret. Huius Filius fuit Ericus Dux Sleſuicenſis octauus, Patriæ defenſor, Sleſuigæ in templo S. Petri ſepultus & Patri aſſociatus. Liberi huic nati VValdemarus Dux Sleſuicenſis nonus, &c. (de quo poſtea,) Heilvvig VValdemaro tertio Regi Danniæ 88. nupta, & Ericus qui in pueritia obijt.*

ANNO Domini Milleſimo Ducenteſimo quinquageſimo nono, Ericus Rex Danorum Slauorumq; Chriſtophori Filius, Patre mortuo Daniæ Regnum adeptus eſt. Is Eccleſijs benefaciendo, multiſque inſignibus

ac ampliſſimis donis ac muneribus eas ornando ac lo cupletando, nec non ea, quæ ab ipſius patre ablata eſſent, reſtituendo, liberalitatem ac beneficentiam abundè teſtatus eſt. Cumq; Rex Chriſtophorus captiuus, antequam liberaretur, pro redemptione Comitibus Holſatiæ ingentem pecuniam ſoluere coactus eſſet, inq; eam ſolutionem, decimas quaſdam Eccleſiarum, quarum precium quadringentarum & ſaxaginta duarum marcarum erat, conuertiſſet & interuertiſſet, Ericus filius ea de re monitus, pietate & æquitate motus, de matris fœminæ pijſſimæ conſilio & conſenſu, eas decimas Epiſcopo reſtituendas & reddendas imperauit. Et quò ea de re Epiſcopo & Eccleſiæ ſatis cautum eſſet, Nicolao villam forenſem *Apenradam* oppignerat, & ſolutionem decimarum hypothecæ opponit: vt prouentus omnes & exactiones, quas villa *Apenradenſis*, quotannis ferre poſſet, Epiſcopo darentur, donec omnibus in ſortem computatis, ſumma 462. marcarum tota ſoluta eſſet. Fuit id anno à nato Chriſto 1259. Sed & anno ſequenti, hoc eſt 1260. Epiſcopus pro ſua erga Eccleſiam Dei beneuolentia & fide, Regi, cuius animum erga Religionem propenſum, ſatis cognitum ac exploratum habebat, expoſuit, quantum mali & detrimenti Eccleſia perpeſſa eſſet, quamque penitus bellis diuturnis, ac continuis, imprimis vero graui ac funeſto illo bello, quod ipſius Pater aduerſus Comites Holſatiæ geſſiſſet, omnibus prouentibus ac facultatibus ſpoliata ac exhauſta eſſet, ſummopere itaque eum hortatus eſt, ac rogauit, vt damnum datum, aliqua ratione ſarcire, ac recompenſare non dedignaretur, vel reſtituendo ea, quæ Eccleſiæ adempta eſſent, vel ſingulari aliqua donatione & munificentia ei benignè ſuccurrere velit. Rex cum matre & Regni proceribus conſilio ac delibera-

Digitized by Google

beratione habita, in compenſationem iacturæ & damni accepti, & propter ſeruitia, quæ Epiſcopus ſæpe Regi præſtitiſſet, ei bona quædam & poſſeſſiones in *Nordforthuſo* & *Sunderforthuſo* & *Barusbola*, & *Molendinum in Atebel*, iure Dominij perpetuo colendas & fruendas conceſſit. Et ne à poſteris hæc Donatio reſcindi, aut in dubium reuocari poſſit, ſuum & Matris, omniumque Procerum conſenſum, ſuo, matris, & ſuorum Epiſcoporum ſigillo communiuit. Cuius inſtrumenti verba ſunt.

Ericus Dei Gratia Danorum Slauorumq́ Rex, omnibus præſens ſcriptum cernentibus. Notum facimus Vniuerſis, quod Nos ex conſenſu Dilectæ Matris noſtræ & Meliorum Regni, Reuerendo Patri Domino Nicolao Epiſcopo Sleſuicenſi, in recompenſationem damnorum Eccleſiæ ſuæ, habito reſpectu ad ipſius beneuolentiam, multoties nobis impenſam, quaſdam poſſeßiones in ſua Diœceſi, quæ dicuntur Sunderfordhaſt *&* Nortefordhaſt, Bornebul *& Molendinum quoddam in* Aitsboly, *ſcotauimus iure proprio poßidendas. In cuius rei teſtimonium facti, præſentem dicto Domino contulimus, ſigillorum noſtri & dilectæ Matris noſtræ, nec non & Dominorum Ripenſis & VViburgenſis Epiſcoporum munimine conſignatam. Datæ Mithelfaar anno* 1260. *in octaua Apoſtolorum Petri & Pauli.*

Ad hoc tempus Guido Cardinalis à Pontifice ad Regem Ericum miſſus ac ablegatus fuit, quod Chriſtophorus Archiepiſcopum Londenſem in vincula coniecerat, quia Regi aduerſatus fuerat, eiusque incepta & actiones carpſiſſet, propterea quod decimas interceptas in Dania ſibi ſumpſerat, & in ſuos vſus conuerterat, quemadmodum & id in Ducatu Sleſuicenſi ab eo factum eſſe, paulò ante expoſuimus, vel quod mihi veriſimile ſit, quod ſacris Regi interdixiſſet: Cardinalis his negocjs deſtinatus, eò rem perduxit, vt

xit, vt Archiepiſcopus carcere, quo nouem annos detentus erat, relaxaretur, vtque de decimis interuerſis ei ſatisfieret, nec non, vt miniſtris verbi Dei ſuppeterent, vnde ſe alere ac ſuſtentare poſſent, ne impoſterum quererentur. Pontificis etiam interdictum, quo Rex propter tyrannidem & Decimas interceptas, ſacris arcebatur, decimis reſtitutis, rebusque benè compoſitis, Cardinalis iterum relaxauit, quod pluſculum tantum temporis durauerat. Veriſimile autem eſt, Cardinalem in hac cauſa Regi æquiorem fuiſſe, quod Redemptionis nomine, magnam pecuniæ ſummam ſoluiſſet, cumq; ſoluendo non eſſet, neceſſitate quodammodo impellente, bona Eccleſiaſtica delibaſſet. Epiſcopus autem Nicolaus in ſummum odium & inuidiam apud Reginam adductus erat, quibus autem de cauſis certò non conſtat. Veriſimile eſt, ob decimas, quas Rex interceperat repetitas, vel propter excommunicationem, quæ nouem annos durauit, vel propter bella, Feudi nomine geſta, eum in offenſionem incurriſſe. Qua de cauſa Nicolaus peregri & extra Diœceſin ſeſe continuit & habitauit, inſidiasque metuens locum commodum elegit, vbi ſine periculo tutò ac tranquillè viuere poſſet. De rebus autem omnibus ad Proceres retulit, & inter alia, de pecunijs & ſumptibus, quos Eccleſia Sleſuicenſis in quatuor nauigia feciſſet, grauiter conqueſtus eſt, vtque eam rem, Regni proceres, æquitatis trutina ponderare vellent, obnixè rogauit: Nicolaus quoque Epiſcopus arcem *Gottorpiam*, cum Erico Duce Sleſuicenſe permutauit, vt ex formula contractus, quam ſubijcimus, videre licet.

ERICVS *Dei Gratia, Dux Iutiæ, omnibus, ad quos præſens ſcriptum peruenerit S. in Domino noſtro Ieſu Chriſto.*

Vniuer-

Vniuerſitatem veſtram per præſentes ſcire volumus, quod Venerabilis Pater, Dominus Nicolaus Epiſcopus Sleſuicenſis nobis ſcotauit Curiam ſuam in minori Gottorp, *& totã villam, maioris* Gottorp, *cũ ſylua, molendina, terris & paſcuis (piſcinis) prædicta curiæ & villæ adiacentibus, & bona ſua in* Arnhold (*alij legunt* Bagebol *& putant ſyluam eſſe propè* Dennevvarck *Magnum* Grote Dennevvarck *quaſi dicas* Hindenbol) *Et nos eidem vice verſa has villas ſcilicet* Brokeslot, Brodersbuie *&* Huxmarck *exiſtentes in* Svvantzen, *cum omnibus bonis eis adiacentibus, ad æqualem auri æſtimationem reſcotauimus pleno iure: ſed quia, dictæ villæ ſunt Nobili viro Domino Gerhardo Comiti Holſatiæ dilecto auunculo noſtro, vt dicitur, obligatæ, loco eorum, Venerabili Patri Domino Bundoni Epiſcopo Sleſuicenſi, bona noſtra in* Sundergosherd *quæ dicuntur,* Andel, *integraliter pleno iure ſcotauimus ad cautionem, donec ipſæ villæ libera vſui ipſi cedant. In cuius rei euidentiam, præſentes literas noſtro ſigillo fecimus communiri. Datum apud* Slesvvig. *Anno Milleſimo, Ducenteſimo, Sexageſimo octauo. Duodecimo Calend. Decembris.*

Nota *Grote Gottorp*, cuius hic mentio fit, ſita fuit prope *Rugenkroch*, vbi adhuc eius arcis veſtigia cernuntur: quam vndique lacus alluit, & adhuc retinet appellationẽ *Olde Gottorp*, ſupra a. expoſuimus, à quo diruta ſit. Sigillum verò his literis appenſum, quod *Suaueſtedij* vidimus, ceræ rufæ impreſſum, altera facie Leones duos, altera vero Equitem vexillum manu geſtantem, hoc eſt imaginem *D. Georgij* continebat. Ericus quoque, Ioannes, & Gerhardus Comites Holſatiæ, dimidiam partem pedagij in thelonio *Rendesburgi* collecto, ad Epiſcopum pertinere, ſuis literis teſtantur, quæ Sleſuici datæ & conſignatæ ſunt, Anno à Chriſto nato M. C C. L X I. Nicolaus vero cuidam *VVinekeno* & fratribus eius de conſenſu Capituli,

tuli, in Feudum conceſſit rus & poſſeſſiones in *Lunde-bergo* ſitas, in perpetuum pro arbitrio ſuo diſponendas & fruendas, ita tamen, vt ſingulis annis ſucceſſoribus ſuis pendat quinque marcas. Fuit id anno Domini 1263.

CAPVT XI.

Sumptus Bundo graues ſe bello ponere, Regi
Conqueritur Præſul, liber vt eſſe queat.
Dum gaudet voto, bona templis multa ſacrauit
Auri hæc ſacra caue diripuiſſe fames.

ANNO à nato Chriſto 1270. Bundo Epiſcopus Sleſuicenſis creatus eſt, inauguratusq; à Ioanne Archiepiſcopo Londenſi. Ex literis illis, quarum exemplar paulò ante inſeruimus, conſtat, Epiſcopum Nicolaum permutaſſe arcem *Gottorpianam* alijs prædijs. Cum vero prædia illa non eſſent libera; ſed Gerhardo Comiti Holſatiæ pignori oppoſita, ita vt ijs Epiſcopus frui non poſſet, Bundo Nicolai Epiſcopi ſucceſſor apud Ducem inſtitit & vrſit, vt pro ijs alia ſibi prædia attribueret ac concederet tantiſper vtenda & fruenda, quoad prædia oppignerata, ære alieno ſoluto, libera fierent. Quod ab Erico factum eſt. Et hic eſt ſenſus literarum, quæ alioquin nonnihil obſcuræ eſſe videntur. Bundo Epiſcopus, negotium, quod ab eius Prædeceſſore Nicolao inchoatum erat, apud Regem Ericum ſtrenuè vrſit, de pecunia expeditionis & ſumptuum, qui in quatuor naues facti eſſent ab Eccleſia Sleſuicenſi. Vnde euidenter colligitur, Nicolaum omni ſua opera

Digitized by Google

operâ ac labore Regem nihil effeciſſe, nulloq; pacto impetrare potuiſſe, vt impenſa facta illi refunderetur, quod Reginæ omninò exoſus eſſet. Ideoq; aliò commigrare coactus, non Sleſuici mortuus, ſed extra Regni limites obijſſe, ibique ſepultus eſſe dicitur. Rex Ericus & Bundo Epiſcopus, tandem ſumptis arbitris compromittunt, vt Controuerſia illa, de pecunia in naues impenſa, Hadersleuij decideretur ac terminaretur. Compromiſſarij iudices fuerunt Andreas Palliſenus Regis Cancellarius, Præpoſitus item & Archidiaconus Sleſuicenſis, ne quid partes prætenderent ac cauſarentur, ſibi quicquam derogatum eſſe; Arbitris ſub religione Iuriſiurandi mandatum & imperatum fuit, vt, quod ipſis iuſtum & æquum viſum eſſet, & de hoc negocio conſtaret, liberè pronunciarent & ſtatuerent. Qui tandem cauſa diligenter examinata, reque perpenſa ac deliberata, hanc tulerunt ſententiam. Quicquid commeatus aut cibariorum, Epiſcopus in nauem ſuam, qua vehebatur *Kerherda* nominata, recepiſſet, id in Epiſcopi vſus conuerſum videri, vt quo ipſe integrè vſus ſit, ac pro eo habendum: in reliquas autem naues, quicquid commeatus receptum eſſet, in vſum Regis comportatum & impenſum eſſe, ac pro eo habendum, niſi potentiorem aliquem commeatus participem Rex ex ſpeciali gratia eſſe velit.

Ericvs Dux Sleſuicenſis hoc tempore moritur; relictis duobus filijs Erico & Waldemaro: quorum tutelam Rex ſuſcepit vt cognatus genere proximus, idque ſponte, quod diceret, ſe eorum commodis quam maximè inſeruire, ſubditos rebelles, quos per ætatẽ ipſi nondum regere ac coercere poſſent, compeſcere ac refrenare, bonoſq; defendere; in ſumma, in hanc curam vnicè incumbere velle, vt vbi ipſi adoleuiſſent,

uiſſent, Ducatum pacatum ac tranquillum, longeq́ue auctiorem & locupletiorem factum inuenirent. In eam rem illis operam ſuam abundè pollicetur. Comites Holſatiæ, qui hanc Regis eſſe technam ſubodorabantur, & plus inde periculi ac incommodi, quam lucri ac emolumenti ad Agnatos ſuos, rediturum videbant, in Regem grauiſſimè inuehuntur, vt qui omnia dolo ac fraude geri, ſibi omnino perſuadebant. Quare Regem, vt ab incepto deſiſteret, monere, ac hortari, additis comminationibus, niſi id feciſſet, ſe diutius æquo animo id paſſuros non eſſe. Quibus Rex commotus tute, Iam illis quamuis ægro animo ac grauatè ad tempus conceſſit, idq; quod videret Comites hanc rem partim armis, partim conditionibus propoſitis ſtrenuè tractare ac agere. Hæc enim ſuſpicicio animis Comitum prorſus inſederat, Regem ſubditos Ducum Sleſuicenſium ad defectionem ſollicitare, vt à Ducibus, qui nondum per ætatem Ditionem adminiſtrare poſſent, ad Regem deficerent, ipſius humanitate & integritate, quam præ ſe ferebat, pellecti. His autem incommoditatibus vt occurrerent Comites, in hoc vnum incumbebant, ne Duces rerum imperiti, indefenſi & circumuenti, aliquid detrimenti acciperent: qua de cauſa, etiam Tutelæ ius ſibi vendicabant, & Ducatum eo tempore maior natu Ericus adminiſtrabat. Rex erga Duces Sleſuicenſes malè affectus, auerſoq; ab illis animo, nouis ſubinde rebus ſtudebat, pactoq; & coniuratione cum Archiepiſcopo Bremenſi Hildeboldo inita ac facta, id egit, ac effecit, vt is Comitibus bellum faceret, terroremq; incuteret. Qui etſi homo religioſus eſſet, ordiniſque Eccleſiaſtici, tamen pecunia corruptus, Sleſuicum contendit & vrbem obſedit. Rex, quò excurſiones liberas ex Dania in Ducatum Sleſuicenſem facere poſſet,
arcem

Digitized by Google

arcem Koldingenſem , reparari & muniri iuſſerat, quò ſui milites, poſtquam prædam adepti eſſent, tutò ſeſe reciperent, vt nemo hac ratione in Ducatu Sleſuicenſi à direptione & irruptione Danorum impoſterum tutus ac ſecurus eſſe poſſet. Quò factum, vt Rex paulatim totum Ducatum in ſuam poteſtatem redigeret, portione ſolum quadam Duci relicta, de qua tamen & quanta fuerit inter Authores non conſtat. Epiſcopus quoq; Sleſuicenſis, eius infortunij ac calamitatis omnino expers non fuit, vt qui naues quatuor in belli vſum, ſuis ſumptibus inſtruere & armare coactus fuit, quos ſumptus cum Epiſcopus diutius ferre non poſſet, quod bellum longius extraheretur, & propter hoſtem, qui in propinquo erat, non tantum naues inſtruendæ, ſed & milites quoque & nautæ magno numero ad prælium nauale apti, alendi & ſuſtentandi eſſent, Bundo bona & poſſeſſiones in *Stanesbolda* & *Siblavv* vendere coactus fuit, quæ tamen Epiſcopus Bartoldus mille & ducentis marcis redemit. Qua de re, cum Epiſcopus grauiter conqueſtus eſſet, ſumptusq́; huiuſmodi inpoſterum facere recuſaret, diſſenſiones & certamina inter Ducem & Epiſcopum, maxima & acerrima extiterunt. Poſt longas autem altercationes, vtrique placuit, rem ad arbitros deferri, qui de ſumptibus illis in quatuor naues factis ſtatuerent. Arbitri electi fuerunt *Eſgerus Epiſcopus Rigenſis*, *Grummo Præpoſitus Eccleſiæ Sleſuicenſis*, *Trugillo Archidiaconus*, *Tucco Cantor Sleſuicenſis. Iacobus Præpoſitus in VVarthora*, *Bartoldus Præpoſitus Langenlandiæ Canonicus Sleſuicenſis.* His adiuncti fuerunt *Petrus Mule*, & *Ioannes Zvvitting Ducis Dapifer.* His tota lis ac controuerſia commiſſa & poteſtas data fuit, vt pro arbitrio ſtatuerent & diſponerent. Qui re diligenter examinata & per-

penſa, audita vtraque parte hanc ſententiam tulerunt: vt quoties Expeditio inpoſterum facienda eſſet, Epiſcopus pro ſe & ſolus commeatum & cibaria reciperet, & alia iura in naue ſua *Kerberda* vſurparet, commeatus autem reliquarum nauium *Norgerhardæ, Niehardæ* & *Sodovvith*, dimidia parte Dux fruatur, & reliquæ partes Epiſcopo cedant: quo eodem iure nautico vtatur & gaudeat Epiſcopus, quo alij in ſuis nauibus vtuntur. Quod ſi expeditio fieret, & redemptionis nomine pecunia recepta eſſet, Dux de tribus nauigijs dimidium recipiat, reliquum Epiſcopus, & de propria naui totum.

Turbulento autem hoc rerum ſtatu, bellisque feruentibus, Ericus maior natu moritur, relicto fratre Waldemaro, qui vbi adoleuiſſet, ab amicis & propinquis perſuaſus eſt, vt ſe Regi Daniæ ſubijceret, ſuperiorem eum agnoſceret, atque Ducatum in feudum ab eo acciperet: ita enim fore, vt hac ratione, quicquid de Ducatu à Rege auulſum & ademptum eſſet, & ad Ducatum pertineret, facili negotio adipiſci ac recuperare poſſit: idque quod multum interſit, alienos populari fines, ac ſuos proprios videre vaſtari ac diripi: plus enim cordis maioremque confidentiam ineſſe inferenti bellum, quam hoſtem propulſanti: a Rege vero impoſterum multa adhuc duriora ac atrociora metuenda & expectanda eſſe, vt, qui ex loco propinquo, fines Ducatus ingreſſus, omnia iam pridem vaſtarit ac diripuerit, rebusque ſic comparatis, quotidie adhuc excurſiones facturus ſit: deinde non eſſe Ducis potentiam neque vires, vt tam potenti Regi reſiſtere poſſit, niſi militem externum conductum, ſemperq; accinctum ac paratum, finitimosque ſubſidio habeat. His & rebus alijs Dux adductus & territus, conſiliis amicorum & neceſſariorum tandem

dem obtemperat, moremq; gerit. Legati itaque ſtatim ab illo miſſi, qui de animo & voluntate Ducis Regem certiorem redderent, nimirum illum, Regem ſuperiorem agnoſcere, eique dicto ac imperio audientem ac obſequentem ſe præſtare, promptum ac paratum eſſe: ea tamen conditione ac lege, ſi ij prius liberarentur, quos Rex captos in ſeruitutem redegiſſet. Quibus cum Rex annuiſſet, pax certis conditionibus facta eſt.

Anno 1263. cum templum Sleſuicenſe maximis ſumptibus ædificari cœptum eſſet, & pecunia non ſuppeteret ad ædificationem neceſſaria, Epiſcopi & Canonici Sleſuicenſes, Pontifice in Concilium adhibito, quæſiuerunt: liceretne ex vſuris, rapinis, & aliis bonis iniuſtè partis & acquiſitis, ſi illa Eccleſiæ donarentur vel legarentur, opus inchoatum abſoluere & exædificare, idque quod ſumma Ducentarum argenti marcarum illis repræſentaretur & offerretur, quam tamen, vnde collecta eſſet, aut cuius pecunia illa fuiſſet, non conſtaret. Ad ea Hugo Cardinalis ſanctæ Sabinæ ita reſpondit. Vrbanum illam pecuniæ ſummam, de qua retuliſſent, Eccleſiæ Sleſuicenſi in vſum ſtructuræ & cœpti operis conuertendam concedere & impartiri: idque licitum eſſe & minimè reprehendum. Quod ſi imposterum exiſterent, qui illam pecuniam peterent, & eam ſibi tanquam veris Dominis deberi dicerent, idque docerent, eam merito reſtituendam, & eo nomine ſatisfaciendum eſſe.

Anno 1273. Bundo decimas Epiſcopales in Parochia *Aluer*, miniſtris Eccleſiæ Beatæ Virginis Mariæ, vtendas & fruendas dedit, ea lege, vt in æquales quatuor partes diuiderentur: quarum vna Cantori eius Eccleſiæ: altera Diacono & Subdiacono,

tertia ei qui campanas pulſat, hoc eſt æditu o cederet: quarta in ſumptus, qui in candelas & cereos fierent, collocarentur. Cantorem autem decimas illas, vt dictum eſt, diſtribuere, & ab eo vnumquemque portionem ſuam petere debere. Et qui hanc ſanctionem contrauenerit, eum diris deuouendum, & fulmine Execrationis Eccleſiaſticæ feriendum eſſe. Eccleſiam illam *Aluer* primùm in *Rungholdt* ſitam, & deinde mari, quo alluebatur, abſorptam, tandemque *Hadersleuiam* eſſe, omnium conſtans eſt opinio: vbi ea paulatim incrementa cepit, ſtatutumque, vt Canonici eò vocati ad certum numerum alerentur, qui rem diuinam tractarent: quibus etiam ſtatuta ab Epiſcopo & Capitulo Sleſuicenſi approbata, conceſſa fuerunt. De quibus paulò poſt latius. Canonici autem illic ad noſtra vſque tempora vixerunt viri boni & celebres; anno autem Milleſimo Ducenteſimo trigeſimo Principibus placuit, vt Canonici, qui *Hadersleuiæ* viuebant, bonis illis, quoad ſuperſtites eſſent, adhuc fruerentur, illis autem morte ſublatis, bona & poſſeſſiones ad Principes deuoluerentur. Quod factum eſt. Itaque hoc tempore neque Canonici, neque vmbra bonorum diuinis vſibus dicatorum apparet, vt quæ vnà cum curijs & habitationibus, profanis vſibus deputata & attributa ſint.

CAPVT XII.

Nobile Sleſuicum, Iacobo Antiſtite, flammis
Vulcani perijt, Rege fugante Ducem.
Sed Dux Volmarus, penſans ciuile benigno
Ingenio damnum, mox onus omne leuat.

A. C. 1288.

AN-

Digitized by Google

ANNO 1281. Iacobus Epiſcopus Sleſuicenſis eligitur & conſecratur à Ioanne Archiepiſcopo Lundenſi.

Hac tempeſtate bellum recens inter Regem Daniæ Ericum, & Waldemarum Ducem Sleſuicenſem iterum exortum eſt, his de cauſis, quod Dux Regi, eam, quam ſibi deberi putabat, obedientiam & fidem non præſtaret ac exhiberet. Quo bello Waldemarus captus, & arx *Tunderenſis*, expugnata & diruta fuit. Vrbs quoq; Sleſuicenſis, quæ ſemper fuit Ducũ receptaculum, inſignem hoc tumultu cladem accepit, vt quæ capta, expugnata & direpta fuerit, tandem vero in cineres redacta penitus conflagrauerit. Nam in domum quandam, hoſtis ea nocte, quæ diem, quo ciuitas expilata fuit, ſubſecuta eſt, ignem coniecit, qui vbi hæſiſſet, paulatim vi ventorum proximas ædes complexus, ſenſim latius ſerpſit, breuique ita ſe dilatauit, vt flamma cuncta abſumeret & depaſceret. Ciues magno numero ad incendiũ concurrũt, quod fortuitum exiſtimarent, & quæ reſtinguendo igni forent comportant, idque inermes, quod hoſtile nihil metuebant. Vbi contigit, vt multi eorum interficerentur, propterea quod nihil quicquam mali metuerent, ſibiq; perſuaderent, hoſtis libidinem & furorem, ea præda, quam paulò ante adeptus eſſet, iam penitus ſatiatum & expletũm eſſe. Vbi autem hoſtem ſuis conatibus reſiſtere, illosq; qui ignem reſtinguere cupiebant, trucidari viderent, clamor inter cædem & vulnera ex trepidatione & incendio latius effuſo, ſublatus, ſenſum audientibus ademit, vt quid rerum ageretur, non intelligerent: pleriq; ciues, qui fuga præcipiti ſibi conſulere ſtatuebant, noctu nudi in armatos milites incidebant, & ambuſti miſera ſtrage ab hoſti-

hoſtibus, quos pro amicis habebant, confodiebantur. Tandem cum nuntiaretur,& omnium ſermone prædicaretur, hoſtem incendij Authorem eſſe, omnes de ſalute ſolliciti fuga euadere conati ſunt. Horum alij ſaucij & igne aduſti euaſerunt, alij quos flamma non abſumpſit, ferro hoſtili perierunt, vt certum ſit, Ducem Sleſuicenſem incendio illo, maiorem cladem & damnum, quam bello accepiſſe; quamuis in ciues & ſubditos Ducatus Sleſuicenſis ita ſæuitum ſit, vt omnes perſuaſum haberent, Regem omnia flamma & igni, delere ac vaſtare, ſtatuiſſe. Nam aduerſus Ducem, eiusq; ſubditos, odio flagrabat maximo ac acerrimo, his de cauſis, vt putant, concepto, quod Dux feudum à Rege accepiſſet, Regi fidem & obedientiam promiſiſſet, & nihilominus Regi hoſtiliter aduerſaretur & reſiſteret, neque ſe obſequentem præberet. Ita factum eſt, vt omnia ferro & igni vaſtarentur, tantusque terror omnium animos, qui Ducatum incolerent, inuaſit, vt Regem finitimis iam domitis, ac ſubactis, tam oppida quam villas, & vicos Ducis, expugnaturum, & occupaturum eſſe exiſtimarent, quod pleraque iam omnia partim vi, partim metu, ſibi ſubiecta, atque in poteſtatem ſuam redacta iam teneret. Hiſce autem malis, ac periculis, quæ impendere videbantur, maturè occurrentes Ducis Sleſuicenſis cognati & propinqui, ſeſe arbitros interterpoſuerunt, rebusque compoſitis, Regis animum, qui totus ira & furore percitus, ſubitò impreſſionem in Ducatum facere meditabatur, placarunt ac mitigarunt, vt à perſecutione & bello deſiſteret. Waldemarus autem Dux vicem Sleſuicenſium Ciuium miſeratus, quod tam multa mala ac incommoda perpeſſi eſſent, de damno ſarciendo cogitauit, quo pacto aliqua ratione illis ſatisfacere, detrimentumq; beneficio aliquo

aliquo compenſare poſſet. Itaque tributum vel cenſum annuum vulgo Stadtgeldt, ciuibus remiſit, ſimulque, quod à quauis in poſterum exactione liberi ac immunes eſſe deberent, benignè pollicitus, ſe eos nimirum integro ſexennio propter inſignem calamitatem, in quam ob Ducis defenſionem incidiſſent, vel minimo onere nequaquam grauare nolle. De qua re literæ adhuc apud Sleſuicenſem ſenatum extant. Præterea ſanciuit & prohibuit, ne Clerici & Laici, penſiones annuas habitationum & ædium, quas locaſſent, ciuibus augerent, qui illas conduxiſſent, quoad ædes exuſtæ reædificatæ eſſent. Rex etiam Ericus, qui Ciuitatem antea expugnarat, eamq; diripuerat & expilarat, Ciuibus trucidatis, ædibusque incenſis, pœnitentia & miſericordia ductus, immunitatem Sleſuicenſibus conceſſit, vt de mercibus in Regno Daniæ emptis, vectigalis aut Thelonij nomine, nihil penderẽt aut ſoluerent: vt ex diplomate ea de re dato conſtat, cuius verba ſubijcimus.

Ericvs von Gades gnaden/ der Denen vnd Wenden Konig/ wunſchen allen / de diſſen Breff ſehen / heil in dem Herrn / vnd doen kund jdermenniglikẽn / datt wi den ſchaden/ arbeitt vnd vordrett/welcke/ vnſe geleuende Borger / der Stadt Schleſwig vmb vnſerent willen / vnd vnſeres Rikes offtmals geleden / betrachtet / vnd derwegen bewagen/ enen eine ſonderlicke gnade wedder to ertogende. So geuen wi derwegen allen vnplichten fri/ dat ſe keinen toll in dem Rike geuen ſcholen / idt ſi an welkem orde ſe andrapen mochten / von nun an/ vnd ſtette to ewigen tiden/dat ſe daruan ſcholen entlediget ſin. Vnd gebeden derwegen ernſtlig bi verluſt vnſer Gnade/ dat nemand von vnſeren Ampiluden / edder deſeluige beuehlhebber edder he ſi wol he ſi / de genanten Burger wedder inhalt diſſer begendinge / to jenigen tiden beſchwere/

ſchwere / vnd ſo fern ſolckes geſchutt / werrt he vnſere ſtraffe ſick derwegen to vermoden hebben. To wider bekreffting midt vnſerem Inſegel angehengtt tho Kallingborch Anno 1289. am dage Vitalis Martyris jm biweſende der tugeniſſe Her Peter Credentzer.

Rex etiam Ericvs in iure conſtituendo occupatus fuit, editis conſtitutionibus quibuſdam, quæ ad calcem Nomocanonis Danici adiectæ ſunt, quibus ſanciendis & condendis Iacobus Epiſcopus Sleſuicenſis interfuit, vna cum alijs Epiſcopis Danis electis & confirmatis Anno M. CC. LXXXII. Idque conſtitutionis verba in fine arguunt.

Tandem Ericvs Rex rebus pacatis ac tranquillis, à bello ocioſus & quieſcens à ſuis occiditur. Anno à nato Chriſto 1286.

Hoc tempore Bonifacius VIII. Pontificatus ſui anno 4. Archiepiſcopo Lundenſi mandauit, vt omnem Clerum defendat ab iniurijs & violentia. Et ſi Rex de vi illata certior factus, eam vltus non fuerit, aut in eiuſmodi ſceleribus conniuerit, aut etiam occaſionem eius inferendæ præbuerit, eum excommunicandum & ab omnibus ſacris interdicto ſuſpendendum. Quod etiam ante ipſum Alexander quartus fecit.

Comes Gerhardus Adolphi IV. Filius, Monaſterium Monialium, *quod prius poſitum fuerat in* Palude Krempis *prope* Storam *&* Albeam *tranſtulit in villam* Vlete: *Nobile quoque & inuincibile antiquum caſtrum* Itzehoe in honorem Beatæ Virginis Mariæ *conſecrari fecit, & dotauit ſecundum ordinem & regulam* Sancti Benedicti Abbatis, *ad ſeruiendum Domino Deo in æuum: in quo etiam primus Gerhardus ſuam elegit ſepulturam. Et ab illo tempore vſque ad præſens, omnes de illa progenie Gerhardi Comitis deſcendentes, ſcilicet Henricus eius Filius, Magnus Gerhardus Comes, huius Henri-*

Henrici filius, & frater eius Iohannes illic ſepulti ſunt. Cõtinuator Helmoldi in manuſcripta hiſtoria.

Hartuuicus *quoque* Reuentlovv *miles, qui Comitem Adolphum in* Segeberg *interfecerat, pœnitentia ductus, in abſolutionem peccaminum ſuorum, limina Beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli in Romana Vrbe viſitauit. Vbi pro pœnitentia iniunctum illi fuit diſtribuere bona ſua pauperibus. Et vigore illius pœnitentiæ in prædicto* Clauſtro Itzehoe *pretioſam domum,* Refectorium *inferius, ſuperius* Domitorium, *ſuis ſumptibus conſtrui ac ædificari procuuit* Itidem continuator Helmoldi.

CAPVT XIII.

ERICVS VIII. PIVS, *Rex Daniæ* 87. *in agone fratri inuidit ſucceſsionem Anno* 1288. *Roſtochienſes ſe huic ſubiecerunt Anno C.* 1301. *Ringſtedij ſepultus Anno* 1319. *Cum Coniuge Ingeburg Birgeri Regis Sueciæ ſorore nupta Anno* 1296. *Cuius filius VValdemar cum ſeptem liberis in pueritia mortuus.*

ADOLPHVS, *Iohannis Primi Comitis Holſatiæ filius, Comes in VVagria, ratione Vxoris, quæ fuit filia Miſtouoi Ducis Pomeraniæ, ob ſpem ſucceſsionis, Pomeraniæ titulum ſibi arrogauit, Obijt* ἄπαις *Anno* 1308.

IOHANNES II. *alter Iohannis* I. *Comitis Holſatiæ filius, Adolphi frater, Comes in Vagria à proprijs filijs, ob iteratum matrimonium Bramhorſtij fuit captus, & Kilonium abductus, donec tandem amicorum tranſactione Lubecæ intercedente, filiis Ditionem diſtribueret, vnico Chilonij retento, à morione altero priuatus eſt oculo,*

Digitized by Google

Reinfeldij ſepultus Anno 1281. Ex priori coniuge, I. N. Comitiſſa de Wunſtorp *tres ſuſcepit filios, inter quos Primus* Iohannes *Dominus in Bramſtede & plone, Secundus* Nicolaus, *factus Dominus in Oldesloo, Tertius* Adolphus *Dominus in Segeberg, qui in cubili à nobili quodam Reuentlovv fuit confoſſus Anno* 1315. *Hi tres ſine liberis ac hæredibus diſceſſerunt.*

Ex altera Cōiuge Agnes, *Erici ſexti Regis Daniæ vidua (quæ obijt Anno* 1300.*) duo ei nati ſunt filij* Iohannes Largus *Comes VVagriæ, Lubecenſibus Trauemunde vendidit, Arcem Trittovv ædificauit, Inſulis Femern, Lalandiæ & Falſtriæ à Rege Chriſtophero inueſtitus, Chilonienſibus priuilegia attribuit. Obijt Anno* 1350. *Huic* Iohanni Largo *Comiti VVagriæ vnus filius fuit, quem ex coniuge Agnes ſuſcepit,* Adolphus *nomine, qui fuit vltimus Comes in VVagria, duxit vxorem, Filiam Henrici Ducis Megaloburgenſis, Alberti Regis Suueciæ ſororem, nomine* Annam, *ſterilem permanentem: vnde illa progenies terræ* Wayerencium; *ſcilicet* Kyl, Oldenburg, Plone, *& in palude* Crempe *deceſſit ſine hærede, & poſt Comitis Adolphi obitum, ad Comites Holſatiæ vt veros Dominos redijt. Obijt Anno* 1390. *Reinfeldij ſepultus. Alter Iohannis ſecundi filius ex coniuge Agnes natus, fuit* Chriſtophorus, *qui in arce Kilonij ex feneſtra decidit, collumq; fregit.*

Tertius, *Iohannis Primi Comitis Holſatiæ & VVagriæ filius, fuit* Albrecht *Præpoſitus Hamburgenſis, qui Hamburgenſibus hoc Priuilegium, ne poſthac eorum latæ ſententiæ ad Comites Holſatiæ per appellationem deuoluerentur, à ſuis agnatis impetrauit & acquiſiuit. Eius ſoror & Iohannis Primi Comitis Holſatiæ & VVagriæ filia, fuit* Helica, *vxor Ottonis Quarti Electoris Brandeburgici.*

Henricvs I. *Gerhardi Primi (qui frater fuit Iohannis I.) filius, Comes Holſatiæ & Stormariæ, Hamburgi teloniũ inſtituit, auxiliaribus armis cum patruele Iohanne infeliciter*

Digitized by Google

citer Dithmarſos oppugnauit Anno 1289. *Sepultus in cœnobio Itzohenſi Anno* 1310. *Huic liberi fuerunt* 1. Gerhardus Magnus ſiue Caluus *Comes Holſatiæ (de quo poſtea)* 2. Agnes *Erico Duci Sleſuicenſi Octauo nupta, mater VValdemari Ducis Sleſuicenſis Noni.* 3 Wilhelmus, *huius fit mentio in Chronico Hamburg. An.* 1299. 4. Iohannes *Comes Holſatiæ, qui hoſtili manu cum fratre Anno* 1322. *confligens, duobus prælijs in Dithmarſia Victor extitit: verum cum ædi ſacræ, in quam hoſtes coegerat, ignem admoueret, magna ab eis, extremam belli aleam tentantibus, ſtrage affectus, vix fuga vitam ſeruauit. Obijt Anno C.* 1359. *Reinfeldij ſepultus.*

Gerhardus II. ſiue Cœcus, *Alter Gerhardi Primi filius*, ſtipes Comitum Scouwenburgenſium, *Lubecæ obijt Anno* 1312. *Hamburgi ſepultus, Huic filij fuerunt* Adolphus *qui obijt Anno* 1312. *relicto filio* Waldemaro, *cuius filia* Agnes *Erico Louuenburgenſi deſponſata. Alter Gerhardi Secundi filius, fuit* Gerhardus Tertius, *Comes in Stormaria, quam vna cum patre adminiſtrauit, obijt* 1320. *relicto etiam poſt ſe filio* Gerhardo, *qui & genuit* Iohannem *vltimum Comitem in Stormaria circa Annum* 1320. *quæ poſt huius obitum ad Comites Holſatiæ vt pertinens redijt Anno* 1330.

Bartoldus Flamen, redimit bona vendita primum
Bellorum rabie, Rege fauente Pio.
Is poſt hæc Cleri ſortis miſeratus iniquæ
Ambobus templis munera larga dedit.

A. C. 1288.

Anno 1288. Bartoldus natione Danus, patria Hafnienſis, Epiſcopus Sleſuicenſis creatur. Hac tempeſtate Trugillus quidam Archidiaconus Sleſuicenſis, teſtamento Molen-

lendinum prope Sleſuicum ædificatum, vna cum bonis mobilibus & immobilibus, quæ in *Struckſtorp-herda* habebat, in vſum Eccleſiæ Sleſuicenſis legauit, pecuniam item vel ſolarium, quod in fundo quodam in platea *Froke Straden* dicta, erat, eidem conceſſit ac donauit: idque permittente & conſentiente Epiſcopo Bartoldo. Molendinum illud, vbi ſitum fuerit, certo non conſtat, interim tamen prope *Vallum Epiſcopi* vulgò dictum, molæ fundamenta, reperta & eruta fuerunt, vt veriſimile ſit, eo in loco molam hanc extructam fuiſſe. Trugillus autem in Æde Sleſuicenſi humatus eſt, non longe à ianua, quæ Auſtrum ſpectat. Epitaphium lapidi inciſum eiuſmodi eſt. *Hunc locum elegit ſibi Trugillus huius Eccleſiæ Archidiaconus, quem fecit ad laudem Sancti Spiritus & Beatæ Virginis, cuius anima ſit in pace.* Obijt Anno Domini 1236. Calend. April. XIII. Locus autem ille, me puero, vndique ſeptus, & clathris ferreis circumdatus erat, ita vt ingreſſus nemini pateret, & *Sacellum vel Capella Archidiaconi* dicebatur. Nunc ſublatis clathris ferreis, ſolus lapis reliquus eſt.

Prædicandus autem eſt Epiſcopi Bartoldi conatus, qui Diœceſin & Eccleſiam ſummo ſtudio prouehere, & poſſeſſionibus locupletare, niſus fuit, vt ex illis anguſtijs ac difficultatibus, in quas ipſius anteceſſores incidiſſent, emergere aliquando ac reſpirare poſſet. Idque ex eo clarè ac euidenter colligitur, quod Bartoldus à quodam Ioanne, poſſeſſiones & bona emit in campo *VVithol* ſita, nempe domos, fundos, ſyluas, prata, agros, piſcinas, pretio triginta librarum Sterlingorum, quam pecuniam Iohannes ſibi repræſentatam & ſolutam fuiſſe, ſeque accepiſſe, coram Waldemaro Iutiæ Duce (nam eo adhuc ſuperſtite hæc acta ſunt) teſtatus eſt. Quam venditionem

in gratiam Epiſcopi, Waldemarus Dux & Epiſcopus Ripenſis, ſuo ſigillo obſignarunt. Epiſcopi quoque Bartoldi beneficentia ex eo manifeſtè perſpicitur, quod cum comperiſſet, præpoſituram in *Ebenſuſelo*, tenuiſſimam & inopem eſſe, præpoſitoq; eius loci vix ſuppeditate, vnde ſe ſuſtentare, & de ſuis prouentibus certam rationem inire poſſet, præpoſituræ itaq; huic tenui ac inopi annexuit Eccleſiam *Felſtedenſem*, *Beato Dionyſio Martyri* dedicatam, vt Ius Patronatus illic haberet & vſurparet, cum iuribus ſuis & pertinentijs: idque de conſenſu Capituli Sleſuicenſis.

Anno 1294. Bonifacius Octauus diplomate publico ſanxit, vt ſi Epiſcopus in Regno Daniæ capiatur, vel de Regis mandato, vel conniuentia, vel alicuius Nobilis in Dania, vel membri amiſſione, aut alia iniuria atroci afficiatur, ſtatim à diuinis & ſacris ceſſandum eſſe. Idem obſeruandum, ſi à Nobili, qui extra Regnum Daniæ Domicilium habet, eiuſmodi facinus commiſſum ſit, & Rex conuinci poſſit coniecturis veriſimilibus, id de eius Conſilio, aut Principũ, nobiliumve voluntate, factum eſſe: vel ſi Rex monitus læſo infra menſem iuſtitiam non exhibuerit, vt & tunc ſacra & diuina res conquieſcat. Literarum tenorem inſerere libuit.

Bonifacius Epiſcopus, ſeruus ſeruorum Dei, Venerabilibus Fratribus, Archiepiſcopo Lundenſi & ſuffraganeis ſuis ſalutẽ & Apoſtolicam benedictionẽ. His, quæ pro Eccleſiaſtica libertate & vtilitate ac ſtatu Eccleſiarũ, ab ipſarum Prælatis prouidè ſtatuũtur, libenter adijcimus Apoſtolici Numinis firmitatẽ, vt intemerata conſiſtant, quæ noſtro fuerint præſidio cõmunita. Cum igitur, ſicut ex parte noſtra fuit propoſitũ, corã nobis quædã olim Lundenſi Prouinciali Concilio pro libertate Eccleſiaſtica, ac vtilitatibus ac ſtatu Eccleſiarum veſtrarum communi deliberatione ac prouida, eiuſdem Concilij edita

ſunt

ſunt ſtatuta ſalubria ac honeſta, prout in literis inde confectis plenius continetur. Nos veſtris ſupplicationibus inclinati, ad inſtar felicis recordationis Alexandri Papæ Quarti, Prædeceſſoris noſtri, ſtatuta ipſa, ſicut prouidè facta ſunt, habentes grata & rata, ea authoritate Apoſtolica confirmamus, & præſentis ſcripti patrocinio communimus, Tenorem literarum ipſarum, præſentibus de verbo ad verbum inſeri facientes, qui talis eſt. Cum Eccleſia Daciana adeo graui perſecutioni ſit expoſita Tyrannorum, quod Epiſcopis, qui ſe piè Domo Dei murum obijciunt defenſionis, etiam in præſentia Domini Regis, in ipſarum perſonas non verentur minas iniurioſas inferre, quæ ſatis probabiliter ſunt timendæ, cum Clericus ſe in laris defenſione, videatur carere penitus poteſtatis, ac illorum ſuperbia à metu Regio libera ac ſecura, in malum poßit aſcendere quantum velit: ſanxit præſentis Concilij Authoritas, vt quicunq; Epiſcoporum, infra terminos Regni Daniæ mala captione, de mandato Domini Regis, ſiue eius conniuentia vel conſenſu, vel alicuius Nobilis, qui manet intra fines prædicti Regni, captus fuerit, vel membrum amiſerit, aut atrocem iniuriam in perſona ſua paſſus fuerit, ipſo facto, dummodo probabiliter præſumi poßit, hoc de voluntate Domini Regis proceßiſſe, ac dubium non ſit, ipſum hoc faciliter corrigere poſſe, in toto Regno diuina ſint officia interdicta. Si vero aliquod prædictorum alicui Epiſcoporum illatum fuerit per aliquem potentem, qui manet extra Regnum Daniæ, & coniecturis conuinci poßit, hoc aliquo modo ex Regis vel Principum, ſiue Nobilium Regni Daniæ conſilio perueniſſe, eo ipſo eiuſdem Epiſcopi; dicta à celebratione miniſteriorum ſileat diuinorum. Et ſi Rex admonitus per Dominos Epiſcopos vel quoſcunq; Clericos ſuæ Diœceſis diſtulerit, vel non curauerit taliter læſo infra menſem iuſtitiam exhibere, Regnum ipſum ad condignam ſatisfactionem habeatur à Diuinis ſuſpenſum. Prohibemus etiam ſub Excommunicationis pœna, ne aliquis presbyter vel Capellanus alicuius Nobilis, duran-

durantibus prædictorum interdictorum ſententijs, ipſis Nobilibus præſentibus, aut aliquo alio in Curijs dictorum Nobiliū, vel alias publicè vel priuatim diuina celebrare præſumat. Quod qui fecerit, ſciet, ſe Excommunicationis ſententiam incurriſſe. Nulli ergo hominum liceat, hanc paginam noſtræ confirmationis infirmare, vel ei auſu temerario contra ire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem Omnipotentis Dei, & Beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum penitus nouerit ſe incurſurum. Datum Romæ. Ex his colligitur, quanta ea tempeſtate fuerit impietas & licentia optimatum hominumque primi ordinis, vt qui impunè Dei Miniſtros & Sacerdotes pro libidine afflixerint, ſummiſque iniurijs contumelijsq; affecerint, Regibus in eiuſmodi ſceleribus conniuentibus; vt tādem Pontifices pro ea, quam Dei authoritate, & more Maiorum vſurpabant poteſtate, hiſce modum pręſcribere, neceſſe habuerint, imprimis rudi & barbaro illo ſeculo, & in prouincijs, quæ longè diſſitæ, ab omni cultu & humanitate alienæ eſſent. Sed ad Epiſcopum Bartoldum redeo. Is non tantum Eccleſiam ſuam bonis & poſſeſſionibus emptis locupletauit ſed & prædia à ſuis prædeceſſoribus, exigente rerum neceſſitate, alienata reſtituit. Itaque bona, quæ Bundo Epiſcopus vendiderat, vt ſupra annotauimus, ab Erico Regis filio redemit, nimirum in *Struesbola* & *Siblovv* mille ducentis marcis, idque de conſenſu Reginæ, Regis Matris, Fratrum, & Sororum. Qui etiam receperunt, ſeſeque firmiter obligarunt, ſi quidem bona illa diminutae eſſent, Regem de bonis proprijs compenſationem facere & illa ſcotare debere. Acta ſunt hæc Neuburgi Anno 1298.

Anno 1305. Capitulum Sleſuicenſe reddit rationes præpoſiturarum, & literis ſignatis oſtendit & teſtatur, præpoſituras *VVidæ, Eideroſtadiæ* & *Strandiæ*, multis annis

annis vltra hominum memoriam, penes Canonicos Sleſuicenſes fuiſſe. Idque ab Epiſcopo eis conceſſum, qui in locis iam nominatis, nullo reclamante, ſuſpenderint, interdixerint, excommunicarint, viſitarint, & procurationes receperint, cum ſeptem euictionibus annuis, & quidquid præterea ad ius ſpectaret, exceptis cauſis, quæ ſoli Epiſcopo reſeruarentur: ſed & præpoſito quotannis procurationum ſumptus ſolutos eſſe. Idque, quod qui in *Vtlandia* habitarent, extra limites ſuæ Parochiæ, non euocarentur, vt ſe iudicio ſiſterent: Sed nec præpoſitorum ſiue Officialium quenquam ſibi poteſtatem ſumpſiſſe, inſimulandi quenquam de delictis grauioribus aut leuioribus, niſi vocata ſynodo & præpoſito præſente: idque quod Parochiam ſiue Vniuerſitatem per Excertores vel potius Exploratores conſtitutos, eos quos notaſſent, in ſynodo accuſaſſe, &c. Vnde conſtat, Eccleſiam Sleſuicenſem ius Præpoſituræ habuiſſe in illis regionibus, quo nunc priuati ſunt. Quid, quod Epiſcopus Bartoldus, cum videret Præpoſituram Borchſuſelam tenuiorem eſſe, quam vt Præpoſitus Eccleſiæ Haderſleuienſis inde ſe alere ac ſuſtentare poſſet, annexuit ei Eccleſiam *Hoptorpiam* & *Deciman Epiſcopalem* in parochia *Aluer*, & *Præbendam Canonicatus in Eccleſia Beatæ Mariæ Virginis Haderſleuij.* (quam Minorem poſtea nominari iuſſit,) ea de cauſa, vt Diacono, Subdiacono, ac Miniſtro Maioris Altaris benè proſpectum ſit, vnde honeſtè viuant, laborumque ſuorum præmium ac remunerationem aliquam percipiant: quemadmodum id Eccleſiæ dignitas ac honeſtas, & Diuini Numinis reuerentia requirit ac poſtulat. Inſuper ſanxit, vt ſi qui Canonicorum Haderſleuienſium peccēt ac delinquant, cenſura Eccleſiaſtica, ſeruato iuris proceſſu mulctentur, ſeuereq; in eos animaduertatur.

Bar-

Bartoldus autem Epiſcopus, poſtquam Eccleſiam Sleſuicenſem multos annos, magna cum laude adminiſtraſſet, magnaque bonorum acceſſione inſigniter locupletaſſet, eam tandem reſignauit ſucceſſori ſuo Iohanni de Bockholdt, & paulo poſt placidè in Domino obdormiuit Anno 1310. Vndecimo Calend. Februarij. In ea templi parte, quæ ad Auſtrum vergit iuxta Chorum ſepultus, vt ex Epitaphio colligitur, quod eiuſmodi eſt.

Hafnis eram natus, hic Archileuita vocatus:
Inde Cathedratus, nunc ſum cinis hic tumulatus.

Obijt Epiſcopus Bartoldus Anno Domini M. CCC. VII. *Kalend. Ianuarij.* X.

Anno 1302. *Controuerſia & lis fuit de Eccleſia Haueteflenſi, & tandem probatum, illam eſſe de collatione Capituli. Hoc tempore autem vixiſſe Epiſcopum Iohannem, ex epiſtola VValdemari Ducis conſtat fol.* 38. *qui priuilegia ſuper bonis Epiſcopi data confirmat Anno* 1310.

CAPVT XIV.

Iuris Iohannes Bocholdus ſumere ſacri
Plus cupit, hunc reprimit ſed pia turba Senum.
Audens Heſtbechum Rex caſtris cingere Danus,
Cæditur Holſatis Marte fauente viris.

ANno 1309. Iohannes de Bockholt in Holſatia natus, ex nobili familia oriundus, Epiſcopus Sleſuicenſis creatus eſt, idque per reſignationem Epiſcopi Bartoldi. Hic initio ſuæ adminiſtrationis de conſenſu Capituli confirmauit Statuta Hadersleuienſium Canonicorum, qui

Digitized by Google

ſupplices Epiſcopo facti, legibus ſe ornari petebant. Fuit id Anno 1309. die Beati Gregorij Martyris ab ijs petitum, in Eccleſia Sleſuicenſi per Nicolaum Cantorem, in commodum & emolumentum Canonicorum Hadersleuienſis Eccleſiæ, quæ Sleſuicenſis eſt Diœceſis: vt ex literis, quarum tenor hic ſubijcitur, videre licet. Capitulum Hadersleuienſe libera vtatur electione Canonicorum, ſaluo iure integro Ordinarij, qui electionem confirmabit iuxta ſanctiones Canonum. Vniuerſi vero obſequantur dicto Epiſcopi vel Vicario eius, ſi longiùs abſens fuerit. Nec præpoſitus in Borchſuſel iuriſdictionem habeat in Canonicos, nec locum in Capitulo ratione Præpoſituræ. In omnibus actionibus Capituli, vox pręcellat Cantoris, ſede ſibi conceſſa, in Choro ſuperiori: & ſic reliquorum Canonicorum ſecundum inſtitutionis Ordinem. Cantor Eccleſiam & Chorum honeſtis moribus & diſciplinis regat, errantes in legendo & cantando corrigat, quemadmodum ex vſu eſſe hoc putauerit. Canonicus admiſſus ſoluat ſex marcas Lubecenſes pro Cappa Chorali, infra tres menſes ſub pœna dupli. Abſens expendat decem ſolidos Sterlingorum in ſtipendium Clero, die Andreæ. Neminem admitti, niſi die paraſceues inſinuauerit per ſe vel alium reſidentiam, quam infra menſem incipiat complere, & exinde reſideat duodecim ſeptimanis integris, ſola manuali diſtribu tione percepta. Et per has ſeptimanas quotidie in Choro compareat, quibus effluxis communitati admittatur, & qui non reſederit, procuratore vtatur Canonico, qui ſuppleat in cunctis tam diuinis quam ſecularibus vices ſuas. In ſingulis feſtis omnes adſint, quando nouem lectiones legendæ: ſi abfuerint, mulctentur dimidio ſolido Sterlingorum, propter Proceſſionem, Miſſam, matutinas preces & veſperas tan-

tantundẽ ſigillatim. Nec in tẽplo fiat Miſſa vel lecta vel cãtata, celebranto eã in Choro Miſſario ſub pœna ſolidi groſſorum, niſi fuerit Canonicus. Qui neglexerit, & non cantauerit Miſſam ſuam in Choro, multetur ſolido Sterlingorum, ſi fuerit ferialis dies, ſi feſtiuus, ſolido groſſorum. Item: Quicunque natus in Præpoſitura Bariſſet ad Sacerdotium promotus fuerit, ſeruiet Choro Haderſleuienſi per biennium, & faciant impenſam de fructibus Sleſuicenſis Chori. Item: Quicunque de reſidentibus extra Eccleſiam, decem ſeptimanas integras ſimul, vel per Vices abfuerit, careat communitatis perceptione, niſi licentia ſui Capituli peregrinetur, vel extiterit donorum Eccleſiaſticorum procurator. Reſidens autem Canonicus, ſi per ſeptimanam neglexerit Chorum, communitatem perdidit, ſecus ſi ægrotus. Qui reſidens mortuus fuerit, de communitate hæres non participabit. Nullus Canonicorum moueat contra Canonicum quæſtionem, antequam conueniat ſocium legitima monitione in Capitulo. Canonici abſentes, qui nec per ſe, nec per ſuos procuratores de Salario Chori, infra octauas Diui Andreæ ſatisfecerint, tenentur in duplo. Et ſi infra menſem non erogauerint, ad reſidentiam, niſi ſatisfactum fuerit, non admittantur. In ſummis Feſtis Canonici debent celebrare, & ſermonem habere his feſtis: Natiuitatis Chriſti, Epiphaniæ, Purificationis & aliorum feſtorum Beatæ Mariæ Virginis, Paſchæ, Aſcenſionis, Pentecoſtes, Corporis Chriſti, Apoſtolorum Petri & Pauli, Omnium Sanctorum & Dedicationis Eccleſiæ. In quibus, ſi quis moram fecerit, pro Veſperis multabitur duobus ſolidis groſſis, pro Miſſa tantundem, & ſimiliter pro Sermone. Canonicus admiſſus, tactis Euangelijs, iuret Capitulo fidelitatem, ac ſe ſeruatu-

Digitized by Google

rum Statuta Capituli ſecreta non reuelaturum, ſed defenſurum bona Eccleſiæ tanquam propria. Si quis Canonicorum mortuus fuerit, curia autem vacua, eā alius de conſtitutione Capituli emat, pecunia in memoriam eius expenſa. Canonicus habens Vicariam in eadem Eccleſia, decem marcarum Capellanū habeat ſecum chorum viſitantem, ſub priuatione communitatis. Item Capella Gammelhadersleue & Sedorp ſint à Cathedratico & procurationibus exemptæ, & cæteris iuribus Epiſcopi, vbi Capitulum Hadersleuianū habebit poteſtatem inſtituere ſacerdotes, & deponere. Quæ omnia ab Epiſcopo & Capitulo Sleſuicenſi fuerūt approbata & confirmata, & ſigillis appēſis munita.

Anno 1310. VValdemarus confirmauit priuilegia Eccleſiæ Sleſuicenſis, quod eorum bona ac poſſeſſiones ab impetitione exactoria, grauamine, iureq; Stuth, Querſath, *cæteriſq; ſolutionibus & ſeruitijs, libera ſint & exempta. Exemplum priuilegij extat in libro Suauesſtadiano. fol. 38.*

Anno 1318. Controuerſiæ & lites inter Epiſcopum & Canonicos de collatione præbendarum, motæ atque excitatæ fuerunt, quod ſibi eam ſoli Epiſcopus competere exiſtimaret, vt, qui Nobili familia prognatus, plus ſibi licere putaret, & plus iuris ſumeret, quā par eſſet. Huic Capitulum interceſſit, & libro Statutorū in medium producto, clarè ac euidenter oſtenderunt & demonſtrarunt, quid iuris Epiſcopus haberet, eiuſque conatus hoc pacto repreſſerunt. Quibus Epiſcopus edoctus, cedere tandem coactus fuit, expreſſeque fateri, ſibi tantùm primam vocem & ſuffragium in Capitulo competere, neque ſe quicquam ſine Capitulo conferre poſſe. Et hac ratione diſſidium compoſitum & ſublatum fuit, in Curia Epiſcopi Sleſuicenſis: idq; clariſſimè conſtat ex literis ea de re ſcriptis, quibus Epiſcopus vſum & conſuetudinem vbiq;

rece-

Digitized by Google

receptam ac approbatam ſummoperè laudat & confirmat, quod nemo ſine vtriuſq;, hoc eſt Epiſcopi & Canonicorum conſenſu, in Capitulum ſit cooptãdus: ſed vtriuſque conſenſu ac approbatione id fieri debere ac oportere, ne alter alteri ius ſuum præripiat. Quam conſuetudinem ſe perpetuo ſeruaturum pollicetur, Iuramentoq́; confirmaturum, ne de ea quicquam poſteri immutent. Idque quam maximè è re atque vſu Capituli eſſe, ne odij in poſterum flagrantis anſa atq; occaſio detur. Anno quoq; 1318. Diplomate ſuo confirmat & teſtatur Iohannes Epiſcopus, collationem præbendarum pertinere communiter vel coniunctim ad Capitulum & Epiſcopum. Quod & Eſgerus Archiepiſcopus Lundenſis confirmauit, tanquam conſuetudinem laude dignam & commendandam. Quanto autem honore ac beneuolentia, Epiſcopus Iohannes Canonicos amplexus ſit, ex eo euidenter ac perſpicuè colligere licet, quod decimas, quę ſibi deberentur, Canonicis benignè largitus ſit, ad ſubleuandam eorum inopiam, quibus vix ſuppetebat, vnde honeſtè ſe alere ac ſuſtentare poſſent, quapropter ijs carere, quã collegas & fratres ſuos in ſumma inopia ac mendicitate relinquere maluit. Ita de conſenſu Capituli decimas Eccleſiarum, in *Slabbenhagen, Gottorp, Iallinbeke, Seeſtede, Huttenkroppe* & *Haddebuie* liberaliter largitus eſt. Sed & Syluam *Rouueſe* in *Ruderop* viginti quatuor libris ſterlingorum emptam, nec non bona in *Oſkenbul, Berndorf, Husbuie* certo pretio empta, hac conditione Canonicis conceſſit, vt decimæ inde collectæ in triticum commutentur, & per quendam Canonicum à Capitulo ad eam rem electum, qui portiones ſecundum numerum Reſidentium faciat, inter ipſos qualibet ſeptimana, die Sabbati, & feria quarta poſt rẽ diuinam peractam, legitimè diſtribuat, vt quolibet die

Reſidentes adſint, ſiue per alium agenda curent, & qui impenſam fecerit, habeat duos panes. Inſuper quoq; ſtatuit, vt quicunq; Canonicorum Reſidentium die Sabbati, etiamſi negociis & ſeruitio Dominorum, Regis, Ducis, Epiſcopi, Capituli, vel proprijs impeditus, in Sũma Miſſa nõ fuerit, niſi morbo impeditus, panibus illius diei diſtribuendis careat. Idẽ & de quarta feria ſtatuit ac decreuit. Qui etiam in Capitulũ vel Chorum ſine Religione & habitu Chorali (Clerici) ingreſſus fuerit, panibus tota ſeptimana careat, qui inter reliquos æqualiter diſtribuendi erunt. Item, qui mulieres ſuſpectas domi alunt, vel alibi, & qui huic ſanctioni non paruerit, panibus priuetur, quoad in omnibus ſeſe obedientem præbeat. Quæ omnia calculis ſuis confirmauit Pontifex & Archiepiſcopus Londenſis Anno 1339. vt ex literis in fine ſubiectis conſtat.

Hoc anno Epiſcopus Iohannes Capitulo Haderſleuiẽſi literis datis ſignificat, ſe ab Archidiacono Marquardo Blockio, & Anshelmo Prępoſito *Strandiæ*, quibus illa præpoſitura quondã collata fuiſſet, accepiſſe: Præpoſitos in *Barchſuſel* ab eo tempore, cuius memoria non extet, ſibi vſurpaſſe iuriſdictionem Eccleſiaſticam in Canonicos *Haderſleuienſes*, nec non in omnes Presbyteros & Clericos, in Præpoſitura *Barchſuſel* habitantes. Itaq; illis mandat & ſeriò præcipit, vt Præpoſito illi obedientiam præſtent, &, niſi pareant, fore, vt Eccleſiaſtica cenſura notentur.

Circa hoc tempus, id eſt, Anno 1325. Ericus Dux Sleſuicenſis Octauus Waldemari filius, cũ annos nouem Ducatui præfuiſſet, vitam cum morte cõmutauit, Sleſuici in Choro humatus, Patriq; aſſociatus eſt. Pater autem Waldemarus anno Domini M.CCC.XIII. in fata conceſſit, in Choro Sleſuicenſi ſepultus, eo loco, vbi lectiones ſacræ recitari & cantari ſolent. Epitaphium

phium lapidi inſculptum, quamuis magna ex parte detritum eiuſmodi eſt.

Anno Milleno CCC. *ter cum Duodeno.*
VValdemarus Dux Sleſuici & Natus Erici.
Migrans iacet hic tumulatus.
Pacifer hic Clarus cœli ſit in arce locatus.

Lapis vero ſepulchralis æreis laminis egregie exornatus, hoc continet Filij eius Erici Epitaphium.

Hic Dux magnificus, Patriæ defenſor Ericus
VValdemari natus, Patri iacet aſſociatus.
Anno milleno migrans CCC. *ter Vq́; Viceno:*
Gregorij in Feſto, Deus huic miſerator adeſto.

CAPVT XV.

Chriſtophorus II. *Dux Hallandiæ & Samſoe, poſtea Rex Daniæ* 88. *Ducatum Sleſuicenſem ſub ſpecie tutelæ, cum Regno Daniæ vnire & conſolidare contendit, cui tamen Gerhardus Comes Holſatiæ reſtitit. Ob Exactiones nimias ſubditis exoſus, proptereaq́; Regno pulſus, ope Iohannis Largi, ſui vterini reſtituitur. Roſtochium reddidit. Obijt Anno* 1333 *Nycoping. Soræ ſepultus. Huic liberi fuerunt* Ericus, *qui in expeditione Gottorpienſi obijt Anno* 1331. *Soræ ſepultus.* Waldemarus Tertius *alias dictus Quartus Rex Daniæ* 89. (*de quo poſtea*) Otto *captus.* Margareta *Ludouici Brandeburgenſis, Ludouici Bauari Imperatoris Filj, conſors:* Agnes *in cœnobio Sorenſi ſepulta, &* Heilvvig *itidem Soræ ſepulta.*

VValdemarus Dux Sleſuicenſis Nonus, *Chriſtophero Rege Daniæ exulante, Rex Daniæ per ſeditionem electus Anno* 1331. *quo reſtituto, Regnum iterum reſignare & Ducatum recipere coactus fuit. Huius filius fuit* Hinricus *Dux Iulandiæ ſiue Sleſuicenſis Decimus Anno C.* 1370. *in vxorem duxit* Cunegundam, *poſt cuius obitum Anno*

Digitized by Google

1386. *Feudum Ducatus Sleſuicenſis caducum ad Comitem Holſatiæ Gerhardum, ab Olao Quinto eo inueſtitum, peruenit.*

Gerhardus Magnus *ſiue* Caluus, *Henrici primi filius, Comes Holſatiæ, à Dithmarſis Victus, multos deſiderauit Anno* 1322. *A VValdemaro Anti Rege Ducatu Sleſuicenſi inueſtitus, ipſi paulo poſt cedere coactus fuit. Randuſij in Iutia in caſtris noctu à Dano quodam Niels Ebbeſon eſt iugulatus Anno C.* 1339. *Itzehoæ ſepultus, Vxor* Eliſabetha *Hinrici Ducis Brunſuuicenſis & Luneburgenſis ſoror, ex qua nati ei liberi.* 1 Eliſabetha *ab Härquino Rege Noruuegiæ, Magni, Regis Sueci filio repudiata (qui & propterea reiectus) tradita eſt Chriſto in matrimonium in clauſtro* Waſten *in* Suecia, *Ordinis S.* Brigittæ *Virgo conſecrata. Hæc Virgo tranſactis aliquibus annis, electa fuit in Matrē &* Abbatiſſam *dicti* Monaſterij Waſten: *illique, qua decet, magnæ cum reuerentia, tam in ſpiritualibus quam temporalibus præfuit glorioſè* vt teſtatur cōtinuator Helmoldi 2. Iohannes *Eliſabethæ frater, Gerhardi filius; cecidit in bello quodam Danico, duabus ſuperſtitibus filiabus, quarum altera Nicloto, altera Bernhardo Henetorum Principibus elocata.* 3 Henricus Ferreus *Iohannis frater Comes Holſatiæ (de quo poſtea)* 4. Nicolaus *qui cum Danis grauia bella geſſit, & à Carolo Quarto impetrauit, vt Hamburgenſibus, Comites Holſatiæ pro veris Dominis agnoſcere, ſit demandatum Anno C.* 1375. *Arensboke fundauit. Eius filia* Elibetha *primùm* Alberto Tertio Megapolitano, *ſecundò* Erico Tertio *Duci Saxoniæ inferioris nupta.*

ERICVS filium reliquit Waldemarum nomine, cuius tutelā Rex Chriſtopherus ſua ſponte ac propria voluntate non rogatus, neque ab agnatis proximis vocatus, ſuſcipere cōtendebat & ambiebat: vt hac ratione Ducatum Sleſuicen-

uicenſem Regno Daniæ annecteret & vniret: quod ab eius maioribus ſæpe tentatum fuerat. Hoc igitur prætextu, & tutoris nomine, arcem *Sunderbergenſem* ſtatim occupauit & tenuit: inde vlterius in Ducatum profectus, conſultare ac deſpicere cœpit, quibus in locis præſidia commodè collocari poſſent, quò paulatim totam Ditionem Sleſuicenſem ſibi ſubijceret, inque ſuam poteſtatem redigeret. Sed & arcem *Gottorpianam* occupare conabatur. Quæ res cum per indicium Duci Waldemaro enunciata eſſet, ſubditi, qui ei iureiurando obſtricti eſſent, de caſtro defendendo conſilia capiunt, Regisque conatibus armata manu reſiſtere ſtatuunt. Qua de cauſa Rex commotus, caſtrum obſedit: idq; quod omnino ſibi perſuaſerat, ſe, ſi caſtro potitus eſſet, facili momento, nulloq; negocio Ducatum totum expugnando occupare ac conſequi poſſe. Caſtra in monte vicino *Sleſuicenſibus*, ab equis nuncupato, vulgò *Heſterberga*: quaſi dicas, monte *Caballino*, locauit, arcemq; obſidione cinxit. Quamuis autem durante obſidione, milites præſidiarios, qui arcem tenebant, omni via ac ratione ad deditionem ſollicitaret: idq; maximè vrgeret, quod diceret Euentum belli incertum eſſe, eò tamen rem callidis ac aſtutis ſuis conſilijs perducere non potuit. Tandem cognitis, ac perſpectis eius conſiliis ac conatibus, Holſatiæ Comes Gerhardus, ex ſubditis ſuis, qui arma ferre poſſent, non exiguam copiarum manum collegit, ex finitimis quoque locis, *VVeſtphalia* & *Holſatia* lectiſſimum ac fortiſſimum militem conſcribit, eo conſilio, vt aut Regem obſidione pelleret, aut in caſtris adoriretur & opprimeret: vtq; Exterorum aduentu, auxiliariumque copiarum ſubſidio, præſidiarijs metum adimeret, qui caſtrum defendebant, dum in ſummo metu ac diſcrimine verſarentur, ne rebus

perditis ac deſperatis, Ducatu iam occupato, nimis ſerò auxilium mitteretur,& laborantibus ſuccurreretur. Holſati hoc ſtratagemate vſi ſunt, vt cum prælium ineundum eſſet, ſuper paludamenta & armaturam, ferramenta, loricas, ſubuculas, & veſtes albas induerent; & ita amicti ad caſtra Regis properarent. Dani, quorum oculi candore & albedine illa perſtringerentur, ſibi perſuaſerunt, multitudinem illam hominum albis veſtibus exornatam, qui aduerſus ſe venirent, non eſſe viros, ſed mulieres. Itaque in cachinnos ſoluti, ridere cœperunt, quod mulieres contra ſe in pugnam armatas aduentare dicerent. Vbi autem Holſati, agmine citato appropinquarent, Holſatus quidam, qui Regis caſtra ſequebatur, in hæc verba prorupit. Hoc vobis confirmo, qui virtutem & vim Holſatorum noui, eos, qui nobiſcum manum conſerturi adſunt, viros eſſe, non mulieres, idque hodie experiemur: nam arma ſub veſtibus albis, quibus amicti ſunt, elucere atque eminere video. Primùm tumultuaria pugna dimicari cœptum eſt. Nam vt eques pediti, vel pediti eques ſeſe obtulit, ita conflixerunt & velitati ſunt. Sed paulatim prælium ſubſidijs creuit, atque incrementum ſumpſit. Tandem ſigno dato, in aciem Exercitus vtrinque proceſſit, & ancipiti prælio diu atque acriter pugnatum eſt, magnaque ſtrages edita, vſque adeo, vt maxima pars Equitum & peditum vtrinque occumberet. Interim tamen neutra pars ſigna loco mouere, aut alteri cedere volebat. Cumque pugna pluſculum temporis protraheretur, Rex viribus deſtitutus, hoſtium impetum diutius ſuſtinere non potuit. Ibi magno clamore ſublato, Dani fluctuantis inſtar nauis, quæ gubernaculo caret, fugam adornare, & terga dare cœperunt. Inde ex vociferatione

tione, metu concepto, milites, qui in acie Danorum poſtremi erant, & ipſi in fugam ſe dant. Quos reliqui terrore compulſi, ſecuti ſunt, ita vt paſſim omnes in fugam ſe darent, quos auerſos Holſati à tergo adorti magna celeritate perſequuntur & cædunt. Quamuis multi in ſyluam vicinam ſeſe reciperent & abderent, arborum propinquitate freti. Atque ita factum eſt, vt ſtrages minor ederetur. Nam & qui in fuga erant, abiectis armis, vt quæ impedimento erant, per ſemitas & loca inuia dilabebantur, idque tenebris & nocte ingruente. Poſtridie cum hoſtis nullus adeſſet, Comes ſpolia cæſorum colligi, & corpora ſuorum cæſa, ac hinc inde proſtrata, in vnum cumulum comportata, terræ mandari, ac more conſueto humari, iuſſit ac præcepit.

De hac inſigni Victoria Glorioſiſſimi ac Magnanimi Ducis Gerhardi prolixè commemorat *Continuator Helmoldi in manuſcripta Hiſtoria*, quæ penes nos eſt, breuique Deo volente in lucem prodibit, ex qua pauca huic Hiſtoriæ inſerere & ad poſteritatem tranſmittere, non inutile nec ingratum fore exiſtimo: ita enim ſcribit: Dictus Rex Chriſtophorus *anhelans regni ſui dilationem, VValdemarum Ducem* Iutiæ *exterminare cupiebat, fraudulenterq; caſtrum* Sunderborg *ab eo tanquam ad fideles manus receperat, quo habito, parum illi fuit, quod caſtrum reſtituere nollet, vt inſuper caſtrum quoque* Gottorpe, *& alia caſtra Ducatus occupare ſatageret. Quare dictus Dux VValdemarus, Comitem Magnum Gerhardum, auunculum ſuum, contra Regis Tyrannidem in auxilium vocauit. Et aliquandiu vltrò citroq; conflictibus habitis, Rex cum magna potentia, validóque exercitu ante caſtrum* Gottorpe, *in monte* Heſteberg *caſtra collocauit.*

Vbi

Vbi Comes Gerhardus *cum auxilio fratris ſui*, Giſelberti Archiepiſcopi Bremenſis, *&* Weſtphalenſium, *ac cum* Holſatis, *occurrens Regi*, *caſtrum* Gottorpe *& Ducem deſuper obſidenti, Regem cum ſuis de campo pepulit ac fugauit, multis de Danis interfectis & captis. Et pro hac victoria, proq; ſumptibus ac impenſis, dictus Dux VVolmarus, caſtrum* Gottorpe *Comiti Gerhardo, ſuo auũculo, Primo, pro magna ſumma pecuniarum argentearum pignori oppoſuit, Et facta fuit hac victoria anno Domini Milleſimo trecenteſimo viceſimo nono. Veriſsima ac conſtanti fama quoque refertur, omniumq; ore perhibetur, quod illa die, quando Comes Gerhardus bellare voluit*, Imaginem Beatæ Virginis de Itzehoe *in humeris ſuis habuerit, flexisq; genibus ter orando Dominum Deum, trina vice hunc verſum decantauerit.* Nos hac die tibi gregatos ſerua Virgo in lucem mundi &c. *qui in Eccleſijs canitur. Dani ſtantes ſuper montem* Heſteberg, *curribus benè onuſtis circundati, clamabant contemptim ac deriſoriè, Mulieres venient contra nos, cum Holſatorum exterior veſtis ſemper alba eſſet, & videbatur Danis, eſſe mulieres: ſed vnus de Holſatis N. qui erat in ſeruitio apud Danos dixit. Videbitis hodie non eſſe mulieres, quia video ſignum & clenodia Galearum virorum & non mulierum. Cum autem belli initium fiebat, vnus Holſatorum clamabat: Dani fugiunt: Dani fugiunt: Et ſic omnes in fugam continuò verſi ſunt. Et veriſsimè ac certiſsimè dicitur, quod dictus Gerhardus Comes, in vſu habuerit, quoties bellum intrare deberet, quod* imaginem paruam Beatæ Virginis Mariæ de clauſtro Monialium in Itzehoe, *vbi ſepulturam habebat, in collo ſuo portare conſueuerit*, Reginam cœli *ſemper in auxilium ſuum precibus inuocauerit: quod tunc in illo bello tali imagini fuerat à Danis caſu vna manus abſciſſa, quam manum artifices pictores poſtmodum reſtaurare volentes, quando vna die appoſuerunt, altera die inuenerunt ſemper abiectam. Et talis imago adhuc hodie in memoriale ſignum*

Digitized by Google

ſignum caret manu tali. Et Deus omnipotens ob merita Beatæ Virginis Mariæ, miracula, vouentibus ſe imagini tali, multa ac inſignia operatur in illa. Vnde ab illo tempore vſque ad tempora præſentia inoleuit, quod Principes Holſatiæ talem imaginem ſemper in collo portare conſueuerint, quando bellum intrare volebant. Quia Beata Virgo Maria terræ Holſatiæ eſt aduocata & adiutrix. *Quare in eius laudem, Maiores Eccleſiæ terræ Holſatiæ à Principibus ſunt fundatæ, videlicet in Hãburgenſi ciuitate, & alijs, &c.* Hæc Cõtinuator Helmoldi. Inſigni hac ſtrage edita, victoriaq; de hoſtibus recuperata, arx *Gottorpienſis* obſidione liberata fuit, quam Dux Waldemarus, Danis è Ducatu Holſatiæ in Regnum Daniæ reuerſis, Comiti Gerhardo pignori dedit, quoad ei de impenſis in militem factis ſatisfactum eſſet, & vt Comitem ad manum ſemper promptum ac paratum haberet, qui Danis reſiſteret, eorumque conatus impediret ac reprimeret, ſi more conſueto rurſus excurſiones & eruptiones in Ditionem Sleſuicenſem facerent. Occurrendum enim erat maturè Danis, ijsque obuiam procedendum, vt qui cladem acceptam plerunque acerrimè vlciſci ac vindicare ſoleant. Ipſe autem Rex, hac belli calamitate, multorum odium ac inuidiam aduerſus ſe conflauit, & imprimis ſubditorum Regni Daniæ, qui videbant eum finitimis iniurias intuliſſe, nihilque tale merentes tam hoſtiliter ac violenter bello armisq; laceſſiuiſſe. Huc accedebat, quod incolas Regni, tributis & exactionibus intolerabilibus grauaſſet & vexaſſet. Quin & Fratrem Ioannem Comitem Wagriæ, ſibi infenſum & inimicum habebat. Quibus de cauſis Regni Proceres, Gerhardo Comite & Regis fratre accerſitis, Regem Chriſtopherum Regno pellere ſtatuunt. Qui ſtatim aduolant, & Fioniam petunt, arcemq; *Nuburgenſem* obſeſſam, confe-
ſtim

Digitized by Google

ſtim capiunt. Antequam enim eam obſiderent, ad Regem quoſdam miſerunt, qui illum monerent, ne extrema quæque experiretur. Ita ſine vlla cunctatione deditio facta eſt, & præſidium Regium traditum. Rex ab omnibus deſtitutus, cum videret rem ad arma ſpectare, *Roſtochium* profectus eſt, illicque magna pecuniæ ſumma collecta, militem conſcripſit, quem in Daniam ad Comitem expellendum tranſmitteret. Sed Comes præſidio maiori & fortiori munitus & inſtructus, quam vt cum eo Rex prælio contendere auderet, re infecta, Daniaque relicta, extra Regni fines ſeſe contulit & exulauit. Proceres Regni, qui auerſiſſimo à Rege animo eſſent, de conſilio Comitum Holſatiæ, Waldemarum Ducem Sleſuicenſem Regem crearunt & elegerunt, qui Rex exortus, Concilio Procerum habito in *Fionia*, Gerhardo *Ducatum Sleſuicenſem* conceſſit, eoque inueſtiuit: Iohanni verò *VVagriam*, *Lalandiam* & *Falſtriam*. Ericus Chriſtophori Regis Exulis Filius, qui adhuc aliquam Regni partem vſurpabat, collecta manu Danorum *Gottorpiam* obſidere cœpit. Qua re comperta, Iohannes *VVagriæ* Comes, exercitu collecto, validaque copiarum manu inſtructus, Ericum hoſtiliter aggreditur, exercitumque fugat & cædit. In qua pugna Ericus vulnere lethali confectus morte occubuit: atque ita obſidio ſoluta eſt.

Sequenti anno Chriſtophorus Rex Lubecam venit, & cum Comitibus tranſegit. Pax his conditionibus coijt, vt Rex Comitibus octoginta mille marcas ſolueret, quibus ſolutis, in Regnum, quo pulſus eſſet, reſtitueretur, exceptis tamen Prouincijs, quas Waldemarus Comitibus vtendas & fruendas conceſſiſſet, &, vt Waldemarus Ducatum Sleſui-

Sleſuicenſem reciperet. His ita pactis & conuentis, in Daniam rediјt Chriſtophorus, à Comitibus contra voluntatem & conſenſum Procerum in regnum reductus. Proceres hominem *VVardingburgæ* repertum, circumſident, & in cuſtodiam tradunt, qui tamen facili negotio, fauentibus Regi Comitibus, cædi ac profligari potuiſſent. Iuti, qui omnium poſtremi Chriſtophoro hoſtes facti ſunt, ei ſummoperè aduerſari, omnibusque viribus reſiſtere cœperunt: è contra verò Waldemarum electum omnibus modis defendere ac tueri laborabant ac contendebant. Quare arcem *Gottorpiam* obſident. Iohannes frater Chriſtophori, exercitu collecto, obſeſſis ſubſidio venit, & Danorum caſtra de improuiſo aggreſſus, oppugnare cœpit. Ibi clamore calonum & lixarum ſublato, Dani ſimul erumpunt, & ad reſiſtendum ſeſe parant; ita, vt hæc res exiguo tempore externam aliquam ſpeciem & formam prælij præ ſe fereret. Nam Dani paulò poſt ſeſe in fugam coniecerunt, ex quibus multi paſſim cæſi, nongenti circiter feruntur occubuiſſe: multi etiam viri Nobiles ex *Iutia* capti, quos Comes in Holſatiam perductos, in cuſtodiam coniecit. Annis autem ſequentibus Gerhardus, quod vbique ei fortuna faueret, in ſummam inuidiam apud Regem Chriſtophorum adductus fuit, quæ paulatim ita creuit, vt Rex illum armis perſequi ſtatueret. Itaque coniuratione cum fratre facta, quem facilè in ſuam ſententiam pertrahere poterat, exercitum collegit. Altero illorum victo, ſtatim *Gottorpiam* mouit, eamque obſedit, idque quod Waldemaro eiecto, ſibi ſine vllo impedimento tranſitum liberrimum per Holſatiam patêre videret. Caſtra ad *Hexamilium* vel vallum Danorum locat, vt Gerhardo venien-

venienti iter præcludat, & impediat, quo minus obſeſſio arcis *Gottorpianæ* ſoluatur, vt paulò ante factum eſſet,& quod facilius exiſtimaret,hoſtem valloDanorum excludere, quam *Heſteberga*. His rebus explo ratis,Gerhardus equitatum & peditatum qualemcumque, quod hominum militarium magna eſſet penuria,ex Diœceſi Bremenſi,Weſtphalia,&alijs locis finitimis conſcribit, quibus eius neceſſarij belli ſocij præerant, eosq́; *Rendesburgum* magnis itineribus contendere iubet, vbi hoſtem expectare ac præſtolari decreuerat. Verum cum tardius aduentarent illi, quos ille conſcripſiſſet, quod longum iter emetiendum eſſet, milites qui *Rendesburgi* diuerſati erant,magnos interea ſumptus fecerant,vt ſoluendo non eſſent. Quamobrem Ciues eos ciuitate egredi prohibuerunt, quoad de impenſis ſatisfactum eſſet.Comes,cui de mora,militibus ob æs alienum iniecta, nihil conſtaret, neque vlla ratione ſuſpicaretur, illos eam ob cauſam à ciuibus detentum iri, ciuitate egreſſus ea ſpe, vt ſi fratris Regis Ioannis copiæ cum exercitu ſuo, quem ſtatim ſubſecuturum exiſtimabat, coniungerentur, ſe facilè hoſtem ſuperaturum & proſtraturum. Comiti ex Vrbe egreſſo ſtatim hoſtis occurrit.Quare ſigna ferri iuſſit,& quamuis ijs militibus, qui *Rendesburgi* detinerentur, deſtitutus eſſet, fortunam tamen experiri, mortemq́ue potius oppetere, quam turpiter fugere maluit,licet animo valdè angeretur, quod imparatus ad pugnam veniret. Quòd tamen,quantum potuit, diſſimulauit, habitaque concione, Deum hominesq́; teſtatus eſt, ſe nulli vnquam loco vel tempori defuiſſe,quin,quoties ad arma conclamatum eſſet, maxima celeritate eò contendiſſet.Quare & hoc tempore, fugam ſibi turpem fore, quod bellum illud pro difficili & periculoſo habendum non ſit,in quo ſi modo cum hoſte

hoſte animosè & viriliter congrederetur, victurum hoſtemq́ue ſuparaturum ſe omninò ſperabat. Qua de re ex bellis ſuperioribus cum Rege geſtis coniecturam capi poſſe, animumq́; ſibi præſagire, neque hoc tempore hoſtes ſuperiores fore, neque Regem meliori fortuna & euentu, quam antehac feciſſet, bellaturum, feliceméque ſibi victoriam Deum benignè conceſſurum eſſe. Itaque militum collaudata fide ac fortitudine, quos neque timor neque hoſtis antehac flexiſſet, hortatus eſt, vt ſui ſimiles (hoc eſt) fortes & cōſtantes permaneant, hoſtemq́; alacriter ac animosè inuadant. Quibus dictis, prælium initum eſt, in quo Rex tot millium copijs vndique circumdatus & ſtipatus fuit, vt præ timore animum ferè deſponderent Comitis cohortes, militesq́; qui cum eo congreſſuri, acieq́; dimicaturi erant: ſed prælio commiſſo, Deus Comitem ſuperiorem eſſe voluit, Equitatu Regis partim cæſo, partim capto. Rex ipſe metu perterritus, fuga elapſus eſt. Comes in eo conflictu grauiter eſt vulneratus, quem equus excuſſerat, pedibusq́ue prouolutum miſerè conculcauerat. Quem tamen ruſticus quidam proſtratum iterum erexit, atque in equum ſuſtulit & repoſuit, alioquin de eo actum fuiſſet, quod vngulis equorum ſubiectus, proculcaretur. Comes reſtitutus, longè adhuc ardentius, maioriq́ue impetu ac conatu hoſtem, quam antea, inſequitur & cædit. Rex de via deflectens, magnis itineribus *Kiloniam* ciuitatem petit, quod Sleſuicum tutò redeundi & fugiendi poteſtas ac facultas non daretur: vtpote vallo Danorum intercluſus, etſi eò ſeſe recipere omninò ſtatuerat, animumq́; induxerat, eo imprimis conſilio ac fine, vt Fratris vires & auxilia cum ſuis coniungeret. In ea fuga à Centurione quodam *Burchardo de Itzehuda*, in pago quodam *Seeſteda*, qui vna

cum alijs hoſtem fugientem inſequeretur, Comitisq́; ſtatum exploraret, Rex intercipitur. Nam cum nocte intempeſta Equites audiuiſſet Burchardus magna cũ feſtinatione prætereuntes, ignarus, vtrum pro amicis an hoſtibus habendi eſſent, tandem ex illorum ſermone & colloquijs cognouit, ac animaduertit, eos natione Danos eſſe. Ibi ſociorum auxilio inuocato, eos vna cum Rege Chriſtophoro comprehenſos cædit. Qua ex re duplicem lætitiam & voluptatem ceperunt, & quod victoria potiti eſſent, & quod Regem fortuitò in ſuam poteſtatem redegiſſent. Quem eadẽ nocte captum *Gottorpium* in cuſtodiam deduxerunt. Quò cum veniſſent, Capitanei audita voce, Quid rerum illic inquit Comes? ibi Capitaneus captum ſe grauiterq́; ſaucium ſimulat. Reſponſum datum fuit, eum facile liberatum iri, quod magna captiuorum copia eſſet. Tum Capitaneus verbis hilarioribus indicat, Regem Chriſtopherum captum præ foribus adeſſe. Portis reſeratis, Comes Regem ſalutatum deſcendit, & ei aduentum rarum & inopinatum gratulatur, & paulò poſt Regem in cuſtodiam tradit. Ita bello Regis captiuitate finito firma vtrinque pax facta & conſtituta fuit. Nam Ioannes frater Regis tandem ſeſe arbitrum interpoſuit, rebusq́; omnibus tranſactis & compoſitis, & Regem Comiti & ſibi reconciliauit. Rex *Fioniam* Gerhardo cum munitionibus & arcibus regni tradidit, quò omnes, qui capti eſſent, vinculis & cuſtodiâ laxarentur. Chriſtophorus Rex non ita multo poſt moritur. Anno nimirum 1333. Ioannes quoque de Bockholt, poſtquam annos 31. Epiſcopatui præfuiſſet. Anno 1331. biennio ante Chriſtophorum Regem è viuis ſublatus eſt, & ad latus Chori, quod in ſeptentrionem ſpectat, Sleſuici ſepultus. Epitaphium lapidi ſepulchrali maximo inſculptum, &

laminis

Digitized by Google

laminis æreis olim exornato & inſignito, vt ex veſtigijs apparet, eiuſmodi eſt. *Anno Domini* 1331. *ſecundo Non. Octobr. obijt Dominus Ioannes Epiſcopus Sleſuicenſis, dictus de Bockholt. Orate pro eo.*

CAPVT XVI.

Senſit Helimbertus tempus famis & mala Martis:
Dignus ſorte quidem Vir meliore bonus.
Vrbis Lubecæ, dum tempora nubila currunt,
Sollicetis Flamen mœnia tuta colit.

ANNO 1332. Helimbertus Epiſcopus Sleſuicenſis electus fuit, confirmatus ab Archiepiſcopo Lundenſi Magno, ea tempeſtate, qua bellum adhuc ferueret inter Regem Chriſtophorum & Waldemarum Ducem Sleſuicenſem. Vir pius erga Eccleſiam benè affectus, deque eiuſdem ſalute ac incolumitate præclarè meritus, vt quam ipſe miſerè afflictam, maliſque diuturnis preſſam ac exhauſtam, pro viribus prouehere & locupletare ſummoperè ſtuduit ac laborauit. Nam ſimul atque Epiſcopus exortus eſſet, beneficum admodum ſeſe præſtitit. Idque ex eo colligere licet, quod Anno Milleſimo trecenteſimo trigeſimo quinto, præſente Duce Waldemaro in arce Gottorpienſi, omnes poſſeſſiones & rus, quod in Parochia *Svvantzen* in campo *Rinkeniſſa* habebat, de quibus quotannis duæ oræ (ortich) annonæ pendebantur, Capitulo Sleſuicenſi largitus ſit, & terra viridi in manum ſumpta & proiecta tradiderit, quod *Scotare* vulgò dicitur: quẽadmodũ Maiores illius, illa liberrimè poſſediſſent,

 pretio

pretio integro pro illis recepto, hac cautione adhibita, vt euictio ſuis impenſis fieret. Quæ omnia à Magiſtro Nicolao, & Timmone Blockio canonicis acceptata ſunt. Canonicorum quoque tenuitatem & inopiam miſeratus, de illorum prouentibus augendis diſpicere ac cogitare cœpit. Quare Eccleſiam *Drelſtorpianam*, in qua Helimbertus, ius Patronatus habuit, annexuit præbendæ Sleſuicenſi, quam olim Rex Daniæ Waldemarus fundauerat, de conſilio & conſenſu Capituli, nullo iure ſuis ſucceſſoribus reſeruato: ea tamen lege, vt ſucceſſor illius præbendæ, die Sanctæ Eliſabethæ, quotannis in *Choro Eccleſiæ Sleſuicenſis Proceſſionem fieri curet cum Cruce per cœmiterium*, ſermone infra ſummam Miſſam duntaxat prætermiſſo, & vt tres marcas Lubecenſes ibidem diuidat & diſtribuat, duas marcas Canonicis, & vnam Vicarijs. Idque, quod æquitatis ratio poſtulet, vt qui Altari inſeruiat, habeat, vnde viuat. Acta ſunt hæc anno 1340. pridie Michaelis.

Waldemarus etiam Dux Iutiæ, tot victorijs clarus, atque inſignis, erga Eccleſias Dei ſeſe beneficum & liberalem præbuit. Nam Patris ſui Erici, qui in Choro Sleſuicenſi ſepultus eſt, literas, quibus in ſui memoriam *Virginibus Sanctimonialibus in Holma Sleſuicenſi* habitantibus, molendinum in *Solterbeka* ſitum dederat, cum omnibus iuribus in perpetuum, ſine omni impedimento aut iure ſibi reſeruato confirmauit. Anno à nato Chriſto 1334. Molendini autem iſtius hodie nulla veſtigia ſuperſunt, neque conſtat, vbi ſitum fuerit. Waldemarus quoque Eccleſiæ Sleſuicenſi, Eccleſiam Beatæ Virginis in *Sodorp*, Præbendæ Canonicali annexuit, eam ob cauſam, quod in Templo Sleſuicenſi ſuorum Progenitorum, nimirum Waldemari Aui, & Erici Patris ſui ſepultura extaret, (vt

etiam

etiam ſupra oſtendimus,) ea tamen lege: vt qui beneficium poſſideret, *Anniuerſarium Sacrum Domini Ducis VValdemari Aui ſui, & Erici Patris ſui,* (nam hi duo in Choro humati iacent vt ſupra demonſtrauimus) faciat, quò Progenitorum ſuorum ſepultura & memoria conſeruetur & magnificetur, vt ex literis, quæ ſuper ea donatione confectæ ſunt, colligere licet, quarum exemplar ſubijcere viſum fuit.

Omnibus præſens ſcriptum cernentibus VValdemarus Dei Gratia Dux Iutiæ ſalutem in Domino ſempiternam. Cum bona quæcunque temporalia, in Eccleſiaſtica conuertuntur ſeruitia, Sanctis, in quibus Sanctus ſanctorum colitur, attributa Chriſtianæ Religionis Profeſſoribus, fide firma & ſpe indubitata certum eſt commutari in æterna. Quod nos piè conſiderantes, & dignum reputantes, quod præbendæ Cathedralis Eccleſiæ, in qua noſtrorum ſepultura eſt Progenitorum, adeo tenues ſint & exiles, quod ex ipſis ſecundum ſtatus ſui exigentiam conuenienter ſuſtentari nequeant præbendati. Et ideo vnam dictarum præbendarum, fundatam per Dominum Riconem, quondam Canonicum ibidem, quam nunc tenet Dominus Iuarus Bundeſſen Canonicus eiuſdem Eccleſiæ, meliorare & augere cupientes, de vnanimi conſenſu & voluntate Conſiliariorum noſtrorum, volumus, & præſentibus conſentimus, vt Eccleſia Beatæ Mariæ Virginis in Sodorp, *in qua nobis merum competit Ius Patronatus, per Venerabilem Patrem Dominum Epiſcopum Sleſuicenſem dictæ Præbendæ annecteretur, & de ipſis vnum & indiuiduum beneficium ſit perpetuò permanſurum: ita tamen, quod quicunque dictam Præbendam pro tempore habuerit,* Anniuerſarium Noſtrum *poſt mortem noſtram &* Anniuerſaria Dilectorum noſtrorum Progenitorum Waldemari quondam Aui noſtri, & Erici Patris noſtri, *bonæ memoriæ, in eadem Eccleſia Sleſuicenſi faciat ſolenniter obſeruari, præſentibus dilectis Conſiliariis noſtris Domino*

Marquardo Rugmor, Abel VValdemari, Iuaro de Reuentlovv, Strimone de Rantzovv, Sifrido de Seſtede, Marquardo de Seſtede, Marquardo Rorlanth, Marquardo de VViſch, Alberto de VViſch militibus, Svvart Erico, Marquardo VVulf, VVulf Pogvviſch armigeris, & alijs præſentibus fide dignis. In cuius rei teſtimonium ſigillum noſtrum præſentibus eſt appenſum. Datum Gottorpe Anno M. CCC. XXX. *octano in craſtino Natiuitatis Beatæ Mariæ Glorioſæ Virginis.*

Hanc donationem Epiſcopus Hellimbertus anno ſequenti (anno nimirum 1339.) ſuo ſuffragio & authoritate confirmauit. Sed & Magnus, Archiepiſcopus Londenſis, eam vnionem & donationem ſua voce tanquam Metropolitanus roborauit & confirmauit anno 1383. poſtridie Beatæ Magdalenæ: vt ex formula literarum, quarum exemplar ſubijcimus, liquet.

Vniuerſis præſentes literas inſpecturis, Magnus, Diuinæ miſeratione Archiepiſcopus Lundenſis, Suetiæ Primas, & Apoſtolicæ Sedis Legatus, ſalutem in Domino ſempiternam. Cum à nobis petitur, quod iuſtum eſt & honeſtum, tam vigor æquitatis, quam ordo rationis exigit, vt illud per officij noſtri ſolicitudinem ad effectum debitum perducatur: ſane Dilectus Filius Dominus Ioannes VVynken, Præpoſitus Eccleſiæ Sleſuicenſis, literas quaſdam patentes, veris ſigillis pendentibus Domini Hellemberti quondam Epiſcopi Sleſuicenſis, & capituli ibidem, vt prima facie apparebat ſigillatas, non raſas, non cancellatas, non abolitas, nec in aliqua ſui parte viciatas vel ſuſpectas, nobis perſonaliter præſentans, confirmationem Contentorum in ijs humiliter poſtulauit, quarum tenor ſequitur in hæc verba.

Omnibus præſens ſcriptum cernentibus Hellenbertus Dei Gratia Epiſcopus Eccleſiæ Sleſuicenſis in Domino ſalutem ſempiternam. Cum quæcunque bona temporalia in Eccleſiaſtica conuertuntur ſeruitia, Sanctis in quibus Sanctus ſanctorum

ctorum colitur, attributa Chriſtianæ Religionis Profeſſoribus, fide firma & ſpe indubitata certum eſt commutari in æterna. Quod piè conſiderans Inclytus Princeps VValdemarus, eiuſdem Dux Iutiæ, & indignum reputans, quod præbendæ Cathedralis Eccleſiæ Sleſuicenſis, in qua ſuorum eſt ſepultura Progenitorum, adeo tenues ſunt & exiles, quod ex ipſis ſecundum ſtatus ſui exigentiam ſuſtentari nequeant Præbendati, & ideo vnam dictarum Præbendarum, fundatam per Dominum Riconem quondam Canonicum ibidem, quam nunc tenet Dominus Ivvarus Bundeſſen Canonicus eiuſdem Eccleſiæ, meliorare cupiens & augere, nobis ſupplicauit, vt Eccleſiam Beatæ Mariæ Virginis in Sodorp, in qua ſibi merum ius competit Patronatus, dictæ Præbendæ annecteremus. Nos ergo dicti Principis Domini VValdemari pium propoſitum commendantes, & dictæ Præbendæ exilitatem & tenuitatem conſiderantes, ipſius iuſtis precibus inclinati, dictam Eccleſiam dictæ Præbendæ, de conſenſu ſuo & Capituli noſtri Sleſuicenſis, annectimus & adunamus, de dictis Præbenda & Eccleſia, vnum & idem indiuiduum beneficium facientes, ſucceſſoribus noſtris ſuper Cathedratico in omnibus ſaluo iure. Inſuper propter beneuolentiam, quam dictum Dominum Ducem ad Eccleſiam habere perpendimus, volumus & mandamus, vt quicunque prædictam Præbendam pro tempore habuerit, Anniuerſarium ipſius Domini Ducis, VValdemari quondam Aui ſui, & Erici Patris ſui bonæ memoriæ, in Eccleſia Sleſuicenſi prædicta faciat, ſub modo & forma, quæ ſequitur celebrari, vt per hoc & ſuorum Progenitorum magnificetur ſepultura, videlicet quod vnumquodque Anniuerſariorum Prædictorum cum tribus Miſſis, vna in Choro, & duabus extra Chorum celebretur, & in quolibet Anniuerſario octo ſemiſſes Sterlingorum inter Dominos Canonicos, & octo ſolidi Lubecenſes inter Vicarios Chori diſtribuantur, qui perſonaliter fuerint in Vigilijs & Miſſa. In cuius rei teſtimonium ſigillum noſtrum, vna cum ſigillo præ-

 dicti

gillo prædicti Capituli præſentibus eſt appenſum. Datum Sleſvvick, Anno Domini Milleſimo trecenteſimo octogeſimo nono, in ipſa die Purificationis Mariæ. Nos igitur deuotis precibus prædicti Domini Ioannis Præpoſiti inclinati, prædictarum Præbendæ & Eccleſiæ annectionem & adunionem, ac omnia & ſingula præmiſſa, prout ritè & rationabiliter facta ſunt, matura deliberatione præhabita, authoritate Metropolitana ratificamus, approbamus, & ex certa ſcientia confirmamus perpetuis temporibus valituram. In quarum ratificationis, approbationis, & confirmationis euidentiam, ſigillum noſtrum præſentibus duximus apponendum. Datum Lundis, Anno Domini Milleſimo trecenteſimo octogeſimo tertio, in craſtino Beatæ Mariæ Magdalenæ.

Anno 1338. paſſim in illis oris, quæ mari alluuntur, & à Friſijs habitantur, pluuiæ & imbres tribus fere annis continuis effluxerunt, quibus ſegetes propter nimiam humoris abundantiam putreſcebant, & ne prouenirent, impediebantur. Quam cœli intemperiem tanta annonæ penuria & caritas ſubſecuta eſt, vt paſſim homines fame & inedia contabeſcerent & perirent: ariſtæ quoque, quæ in locis editioribus creuiſſent, aere puro & loco patulo propter pluuiam continuam ſiccari non potuerunt. Itaq; neceſſitas homines coegit noua remedia quærere, ſegetes demeſſas vexillo molæ, quæ vento agitatur, alligarunt per dies & noctes quadraginta, vt motu illo velociori ſiccarentur, & ad ſolem torrerentur. Sed nec propter pluuiam diuturnam ſal confici potuit. Quibus de cauſis fiebat, vt alimentis deſtituti homines paſſim extinguerentur, & in campis & agris mortui reperirentur. Nam multis vermes in ventriculo generabantur, quæ mortuis ex ore crepebant magna copia. Cauſam huius mali vulgus exiſtimabat eſſe pœnam Diuinam, quæ ob cultum Dei neglectum hominibus infligeretur.

CA-

Digitized by Google

CAPVT XVII.

Waldemarus III. *alias dictus Quartus, Rex Daniæ* 89. *Poſt ſeptem annorum interregnum cum Anſeaticis ciuitatibus bella geßit, Terram Sanctam inuiſit, in Gottlandiam expeditionem fecit, eamque vaſtauit. Obijt Anno* 1375 *die Criſpini. In cœnobio Soor ſepultus.* Liberi *huic fuerunt* Margareta *Daniæ Regina, &c. (de qua poſtea)* Ingelburg *nupta Hinrico Megaloburgenſi Alberti filio Anno C.* 1350. Chriſtopherus *natus Anno* 1344. *ante Patrem in Bello Hanſeatico ad Helſingburg occubuit Anno* 1360. *Roſchildi ſepultus.* Catharina *nata Anno* 1349.

Hinricus Ferreus *Comes Holſatiæ, Gerhardi Magni ſiue Calui filius, Patris cædem vindicauit. Lubecenſibus & Hãburgenſibus bella intulit. Contra Finnos Magno Suecorum Regi, & contra Francos Eduardo Angliæ Regi militauit Anno* 1340. *In Anglia leoni ſibi occurrenti ſertum de Capite ſuo impoſuit. Regnum Sueciæ delatum Alberto Megaloburgenſi detulit, Obijt Anno* 1381. *Itzehoæ ſepultus*, Filios *reliquit* Albrechtum, Henricum & Gerhardum. (*de quibus poſtea.*)

ANno 1340. Chriſtophero Rege mortuo, Waldemarus Rex Chriſtophori filius, bellum contra Holſatos à patre cœptum, inſtaurauit ac renouauit, quamuis infelici marte triſtique admodum euentu. Nam Holſati, ſimul ac id accepiſſent, exercitu collecto, confeſtim ſeſe ad defenſionem pararunt ac armarunt, & Ducatũ Sleſuicenſem tranſeuntes in *Iutiam* inuaſerunt, vbi nõ procul à ciuitate *VViborgenſi*, collatis cum Rege ſignis, prælio acerrimo Regem tandem ſuperarunt, & in

arcem *Segebergenſem* deduxerunt. Quo accepto ac intellecto, Imperator Roma legatos Lubecã miſit, Comitem Henneburgenſem, alioſque viros Nobiles ac Præclaros, & ciuitati mandat, curare atq; efficere velint, vt Waldemarus Chriſtophori filius captiuitate liberetur. Hi Imperatori obſecuti rem ſummo ſtudio agere ac tractare cœperunt. Sed quod inter Danos & Holſatos non benè conueniebat, re infecta domum redierunt. Non multo poſt autem Rex certis conditionibus in Regnum reſtitutus eſt, quas tamen ipſe non ſeruauit, imo datam fidem fefellit. Qua de re Gerhardus grauiter conqueſtus, odium, & iracundiã, quam inde conceperat, penitus in eum euomuit. Rex his commotus, militem collegit. Quod cum Comes accepiſſet, & ipſe militem ex locis ad Rhenum ſibi & Weſtphalia conſcribit, validamq́; copiarum manum coegit, quæ vulgari nomine *Gunshovver* appellati, à breuitate veſtiũ, quibus amicti erant, nomine petito. Hi in Italiam impetu facto, eam longè lateque ferro & igni vaſtarunt, quod Rex eis reſiſtere non auderet. Cumque caſtra deinde *Randershuſÿ* collocaſſet Comes, vrbiſque munitioni fideret, ſtatione militum diſpoſita, Nobilis quidam Nicolaus Esbenus Danus, qui grauiſſimâ ſe à Comite iniuriâ affectum querebatur, ſexaginta viris adſcitis, illos, qui ad cuſtodiam & excubias vrbis vno latere collocati erant, interfecit: deinde albeſcente Cælo, portam Vrbis ingreſſus, hoſpitium Comitis ſibi notiſſimum, vt cum quo familiariter vixiſſet, rectà petit, Comitemque nihil tale expectantem, vna cum viro Nobili ex Iutia oriundo confodit atque trucidat. Hac cæde diuulgata, omnes qui Comitem ſequebantur, magno in luctu erant & trepidatione. Corpus *Itzehoam* delatum ibique ſepulturæ traditum eſt. Interim tamen Iuti filios Gerhardi non

di nõ deſeruerunt, ſed in *Selandiam* traijcientes Nicolaum Ebſenium, qui in arcem *Kallingburgenſem* profugerat, inſequuntur, arcemq; obſident & expugnant. Ibi ad duo mille Dani occiſi, Nicolaus captus & in quatuor partes diſſectus, tandemq; rotæ impoſitus & alligatus fuit. Eodem anno Hellembertus Epiſcopus Lubecam ſeceſſerat, quod ei in Diœceſi Sleſuicenſi, tutò commorandi copia ac facultas non daretur. Nã Henricus Ferreus ob patrem Gerhardum dolo interfectum, in *Selandia* bellum gerebat, vt & frater eius Nicolaus in *Iutia* ad cædem vindicandam, ita vt omnia armis perſtreperent.

Anno 1341. Marchio Brandeburgicus Ludouicus, Henricus, & Iohannes, Comites Holſatiæ Lubecam venerunt. Ibi actum & tranſactum eſt, vt Waldemarus Chriſtopheri Regis filius in regnum reſtitueretur. Principes id, cuius cauſa conuenerant, effecerunt, negotiumque tandem ad felicem atque optatum finem perduxerunt. Waldemaro Regi creato Waldemarus Dux Sleſuicenſis ſororem ſuam dedit in vxorem. Nuptiæ in caſtro *Sunderburgenſi* ſumma pompa ac magnificentia celebratæ fuerunt. Quibus peractis Regem in arcem *VViburgenſem* deducunt, vbi à Regni proceribus Rex ſalutatus & coronatus fuit. Waldemarus autem Dux Sleſuicenſis, qui Anno 1341. adhuc ſuperſtes erat, ſorte aduerſa multos annos miſerè conflictabatur, partim ob vicinum Regem ſibi ac ſuis infenſum, partim quod animum ſuum ab Holſatis, certis rationibus forte ductus, penitus auertiſſet, quorũ ipſe opera ac auxilio antehac prõpto ac fideli vſus eſſet. Qui cũ eũ alieno à ſe animo eſſe cõperiſſent, Waldemarũ nihil talẽ metuentẽ in cænatione inuaſerũt, & captũ *Neuburgi* in cuſtodiam tradiderunt. Vbi cũ biennium aſſeruatus & detentus fuiſſet, pro redẽptione

magnam

Digitized by Google

magnam auri ſummam exoluere coactus, tandemque cuſtodia liberatus fuit.

Anno à Chriſto nato 1342. Nicolaus Comes, Gerhardi intemempti filius, cui Fionia pignori oppoſita erat, arcem *Bamberg* 2000. militibus obſedit, idque hoc conſilio, vt ſi forte præſidiarij, qui illic collocati eſſent, perſuaſione Regis defeciſſent, tanquam rebelles compeſcere, atque in ordinem redigere poſſet. Idque facile factu eſſe putauit, quod erga ſubditos ac colonos ſeſe benignum & facilem ſemper exhibuiſſet, eoſque diſciplina vſuque militari probè imbuiſſet ac exercuiſſet. Nam inter alia in morem perduxerat, vt villa vel pagus maior Equitem & equũ aleret, duo itidem pagi minores ſimiliter Equitem, alimenta ac pabulum ei præbendo, in vſum & defenſionem ſuæ ditionis nutrirent ac ſuſtentarent. Pro armatura autem vterentur caſſide, pilo, amiculo ferreo intexto corrigijs latis, chirothecis ferreis, Brachialibus duobus, Clypeo & arcu corneo. Poſtquam autem Rex in arce obſeſſis ſubuenire, eoſque, qui illam obſidione cinxiſſent, oppugnare ſtatuiſſet, accidit, vt matrona quædam nobilis ac generoſa moreretur. Huius funus plerique Nobiliſſimi Holſati extra caſtra magna exequiarum ſolennitate comitabantur. Dani, qui diem ſepulturæ diligẽter annotaſſent, & obſeruaſſent, Holſatos funus deducentes ex improuiſo aggreſſi, multos conciderunt ac obtruncarunt, Nicolao quoque Comiti oculum exſculpſerunt. Nicolaus autem ſaucius dum arma exuit, manu porrecta ei, qui illum detinebat, recepit & promiſit, ſe, vbi vocatus fuerit, iterum reuerſurum, ſed Deo ita volente, remque Diuino ſuo conſilio ita moderante, incidit in quendam ſibi notum, qui illum in ſuam Ditionem deduxit. *Illo autem die votum Deo fecit* (vt notat Continuator Helmoldi

in

in manuſcripta hiſtoria.) *Quod ſi Deus ſe ab hoſtibus ſuis eriperet, quod vnum* Clauſtrum Monialium *in honorem Beatæ Virginis Mariæ in terra ſua fundare ac extruere vellet. Quod etiam perfecit. Nam in* Arensboken *fundauit* Monaſterium *ac ditauit: &* Virgines Moniales *de* Itzehoe, Poretze, *& alijs Monaſterijs eò conuocauit. Quoniam vero prædictum Monaſterium non erat ita copiosè bonis temporalibus ac prouentibus dotatum ac inſtructum, vt illic Virgines permanere poſſent, poſtea quidam Venerabilis Vir* Albertus Rodenborg Canonicus Lubecenſis, *ope & ſubſidio aliorum ciuium Lubecenſium, reditus dicti Monaſterij auxit ac amplificauit. Tandē conſenſu ac authoritate Primi Gerhardi Ducis Sleſuicenſis immutatum fuit dictum Monaſterium prius Virginum, poſtquam de loco illo receſſerant, vt impoſterum* Carthuſienſes *illic habitarent. Et translatio hæc facta eſt, anno Domini milleſimo quadringenteſimo ſecundo. Monaſterium aūt* Ciſmar *prius locatū fuit in* Lubecenſi *Ciuitate, & ab ipſo Lubecenſi Epiſcopo fundatum ad S. Iohannem, in quo Monaſterio* Monachi Nigri Ordinis S. Benedicti *habitabant: ſed poſtmodum per conſules Lubecenſes conſilio & voluntate Iohannis Comitis translatum fuit in locum* Ciſmar *in terra* Oldenborg, *vbi nunc degunt, & Monaſterium in* Lubeck, *quod dimiſerunt Monachi, Virginibus impleuerunt.* &c. Hæc continuatur Helmoldi. Poſtridie Regi de Victoria & prælio commiſſo, deq; captiuis diligenter inquirenti, reſponſum fuit, feliciter pugnatum eſſe, ſpolia quoque hoſtium & præda. quam adepti eſſent ei exhibita fuit. Inter alia autem Clypeus, lorica, & armatura inaurata Regi allata & exhibita fuit. Quæ vbi Rex aſpexiſſet, quid captiuo illi factum, & quod illi nomen eſſet, percontatus eſt. Reſponſum eſt, eum ſeſe nominaſſe Nicolaum Rendeſburgenſem: Ibi Rex, ſi eum (inquit) adſeruaſſes, rebus tuis rectè conſuluiſſes: Atque ibi ſtatim palam factū

eſt.

eſt, rumorq́ue percrebuit, quis nam ille fuiſſet, qui antea captus ex illorum manibus euaſiſſet. Eadem quoque tempeſtate Comes Nicolaus ciuitatem Flensburgenſem poſſidebat ac obtinebat, quam ciues muro cinxerunt. Non longè autem à ciuitate Comes Nicolaus arcem munire & ædificare cœpit, ad denfenſionem Vrbis, eamque *Nigehuſam* nominauit: quæ nunc diruta eſt, vbi, quamdiu bellum cum Danis flagrarat, conſidere ſolebat, militibus collectis ex præfecturis *VVildermarſcha, Hadermarſcha, VVeſteda, Nortorpia, Bramſtede, Koldenkarcke*, & *Kellinghuſen*, qui proximè ciuitatem caſtra locarunt, vt eam ab hoſtium irruptione tutarentur. Waldemarus interea Rex exercitu collecto arcem *Dorningam* obſidere decreuerat. De quo certiores facti Comites 300. expeditos milites in arce collocant. Arcem Dani obſederunt, biniſq; caſtris eam cingentes, obſidionis grauitate ac diuturnitate, cibariorumq́; penuria ac cõmeatus inopia, eos, qui in præſidio erant, ad deditionem compellere ſtudebant. Nicolaus autem obſeſſis clam ſignificari iuſſit, vt bono animo eſſent, breui per Dei gratiam fore, vt omnia ex ſententia ſuccederent, meliorique fortuna, quam antea experti eſſent, vtentur. Cum autem durante obſidione extrema quæque perpeſſi eſſent milites ab Hinrico paruo, ſeu Hennekone Lembekẽ, ad quem iure hęreditario arx ſpectabat, miles quidam ad Comitem Nicolaum miſſus fuit, qui ei ſignificaret, ſe diutius obſidionem ſuſtinere non poſſe, quod commeatu deſtitueretur. Comes vbi id accepiſſet, qualemcunque potuit, breui temporis ſpatio militem coegit, vt obſeſſis ſubueniret, copijſq; auxiliaribus eos ſubleuaret, idque illis ſignificari iuſſit. Illi ea de re certiores facti, de die & teſſera vel ſymbolo militari conuenerunt, nimirum, vt qui hac voce *Holſteinland*, Item *Domini-*

Digitized by Google

minica de cœlo, vterentur & clamarent, intra portam reciperentur. Ita in arcem recepto milite, in caſtrum vnum, pone pugnantibus militibus D. Comitis, ruũt & reſiſtentes cædunt. In quo conflictu Ducenti Dani capti, & ſpolia ampla ex ſuppellectili, armis, equis, commeatu relata fuerunt. Qui autem in alijs caſtris erant, turpiter in fugam ſe coniecerunt & euaſerunt.

CAPVT XVIII.

Dithmaria irata eſt Niclao cæde ſuorum
Facta, ſed pangunt fœdera firma cito,
Tunc oram peſtis percurrit ſæua marinam,
Nulli eſt pars hominum quarta videnda viro.

NIcolaus Brun Anno 1350. Epiſcopus Sleſuicenſis exortus eſt per viam reſignationis. Hic autem Epiſcopus ſingulari pietate prędictus, Eccleſijs prouehendis & locupletandis totum ſe dedit. Nam Anno 1352. confirmauit beneficium quoddam *Monialibus* conceſſum ad inſtãtiam Nobilium quorundam *Soeſtedianorum*, reſeruato iure Patronatus Capitulo. Quo tempore etiã *Suaueſtedÿ* Domicilium habuit. Anno quoque 1357 Nicolaus Prædeceſſorum ſuorum priuilegia, nempe Epiſcopi Bartoldi, & Iohannis, ſenatui & populo Flenſburgenſi data roborat ac confirmat: quorum ſumma hæc eſt. Ne quis Senatorum aut ciuium, qui in ciuitate habitant, extra limites vel territorium eius, vel munitiones, authoritate & mandato Epiſcopi, aut aliorum Prælatorum citari debeat: iure tamen Epiſcopali & aliorum Prælatorum Eccleſiæ Sleſuicenſis intra mœnia ſaluo & penitus reſeruato. Acta hæc ſunt *Suaueſtedÿ* Anno 1353.

Anno

Anno autem 1360. Nicolaus, qui præbendas etiam Sleſuicenſes auctiores ac locupletiores reddere cupiebat, annexuit præbendã Altari Beatæ Mariæ Virginis, quam tum Canonicus aliquis poſſidebat. Atque ita multis argumentis ac operibus Epiſcopus Nicolaus ſuam beneuolentiam ac beneficentiam comprobauit ac teſtatus eſt. *Rex VValdemarus quoque Eccleſiæ Sleſuicenſi donauit librum Apocalipſeos imagunculis deauratis, & laminis argenteis exornatum, addita hac comminatione, vt ſi quis eum furtiuè aut poteſtatiuè ſubtraxiſſet, anathema eſſet: Scyphum etiam auri puri eidem Eccleſiæ largitus eſt, de quo calix factus.* Hac tempeſtate bellum de improuiſo natũ eſt, quib. ex cauſis, certò nõ conſtat, niſi quod ex parua ſcintilla maximũ ſæpè incendiũ oriatur. Kilonienſes duos ex familia Hẽnekonis Lembekeni, cuius paulo ante meminimus, capitis ſupplicio affecerant, quod prædones eſſent. Id indignè ferens Heiniko, Kilonienſium hoſtis factus eſt, & ciues quoſdam *Ekerenuordam* proficiſcentes ad riuulum *Goſebekam* inuaſit: quoſdam etiam abduxit. Hanc iniuriam & petulantiam *Adolphus vltimus VVagriæ* (quæ poſt huius obitũ ad Comites Holſatiæ, vt veros Dominos redijt) vlciſci & refrenare cupiens, illum vt hoſtem apertè perſequi cœpit. Vidua autẽ Henrici Ducis Sleſuicenſis, vbi id accepiſſet, Henniconem in clientelam ſuam recepit, eumque tanquam ſubditum fidelem defendere & tutari ſtatuit. Quibus de cauſis Adolphus commotus Viduæ bellum apertè indixit, in auxilium vocato Comite Nicolao & aliunde militibus accerſitis. Adolphus exercitum è veſtigio in Ducatũ Sleſuicenſem duxit, & arcem *Tunderenſem* obſedit: Nicolaus aũt *Hadersleuiã*. Diutina obſidione arcibus tandem potiti ſunt, & eas ad aliquod tempus poſſederunt. Hinc apparet iniuſtæ cauſæ patrocinium infelix eſſe.

Anno

Anno 1350. *peſtis maxima per totum terrarum orbem graſſari cœpit, quæ tandem in Germaniam propagata, latius ſerpſit, & Bauariam, Sueuiam & Franconiam inuaſit, vſq; adeo, vt ea* 90000. *homines periÿſſe ferant. Nam viginti quatuor horarum ſpatio, ab vna veſpera ad aliam, pridie Laurentij, mille & quingenti homines ſublati ſunt, & in Ducatu Sleſuicenſi & locis finitimis ita lues ſæuijt: vt vix quinta hominum pars ſuperſtes manſerit. Ita fiebat, vt domus vacuæ incolis relinquerentur, ſolis canibus & felibus remanentibus: pecora in agris ſine paſtore vagarentur. Liberi Parentum inſepultorum corpora auerſabantur & fugiebant. Nemo funeri obſequium præbebat. Hanc luem ſigna & prodigia præceſſerunt. Nam Anno* 1348. *ingens vapor è terra exhalauit, ea cæli plaga, quæ ſeptentrionē ſpectat, & magno conſpicientium terrore per cœlum dilapſus eſt, & per totum orbem ſeſe dilatauit. Sed & Anno* 1351. *circa feſtum Martini in Eiderſtadia, & locis finitimis ſimiliter peſtis ſæuijt, vſque adeo, vt vix quarta hominum pars ſuperſtes manſerit. Quo anno & Cometa conſpectus eſt ad Septentrionem. Anno* 1356. *Iacobus Stralingus ſacerdos, prædia & rus, quod in Struckum habebat, Capitulo Sleſuicenſi largitus eſt in ſalutem animæ ſuæ. Anno* 1357. *accepit Capitulum Sleſuicenſe, beneficio Archidiaconi Iohannis Hvviting, bona in* Grumbuie & Torſnes *libera ab omni petitione. Anno* 1358. *Dithmarſi, qui* Londini & Hemmæ *habitabant, de cæde cuiuſdam Nicolai Rickerat cum Nicolao Epiſcopo tranſigunt & paciſcuntur, fide data, ſe ipſius mortem non vlturos, nec in ipſum & ſucceſſores, familiam eius, aut ſeruos quicquam tentaturos.*

***

CAPVT XIX.

Cæcus vt inſolito flatu mouet æquora turbo,
Aggeribus ruptis, Mars aquilone venit.
Pluraq; ter denis Henrico Præſule templa
Merguntur, Volmar triſtia bella gerit.

ANno à Chriſto nato 1362. Henricus Epiſcopus Sleſuicenſis electus eſt. De patria, gente & familia, vnde ipſi origo fuerit, nihil memoriæ proditum eſt.

Hoc anno ruptis alueis, mare inundauit oras illas, quæ aggerum beneficio aquam excludunt, & *Friſiæ* appellatione continentur, hoc eſt *Eiderſtediam*, *Strandiam* & loca vicina. Factaque eſt inundatio maxima ea nocte, quæ ſecuta eſt Feſtum Natiuitatis Mariæ, vſque adeò, vt propter multitudinem hominum, qui in vndis perierunt & ſubmerſi fuerunt, vulgò inundationem illam: De grote Mandranck nominarunt, quaſi dicas hominum ſubmerſionem maximam. Et rectè: nam triginta *Parochiæ* & plures vna cum templis illa alluuione interierunt: quarum nomina hæc ſunt.

In Præpoſitura maiore. In Sundergoes-herda ſubmerſæ ſunt Parochiæ: *VVartinghuſen*: *Ham*: & adhuc Vna, cuius nomen in Catalogo ab Epiſcopo Nicolao confecto legi non potuit, quod ſitu id obliteratum eſſet.

In Norgesherda: Parochia: *Vnckenbul*, quæ in proximo *Horne* ſita fuit.

In

In Præpoſitura Eiderſtediana. Parochia *Toenflet.* Item *Capella Regis.*

In Præpoſitura Strandenſi: Parochiæ *Tlegruft:Brunocke: Stuntenbul: Halgenis: Nigendam: Rungeholt : Akenbol: Gundermotflot: Vthermorflot: Fedderingman:*

In PylWorm-herda : ſubmerſæ Parochiæ. *Hoghe: VValthuſum: Heuerdam: Balim: Gotmersbol: Sudevviſck: Nordervviſck: Flendesboll: Siuerds Capelle: Karſtine Kerke:*

In Wyrkesherda. Parochiæ. *Iuenbol: Sudermerſck: Nordermerſck: Langnes:*

In Biltringherda, Parochia *Redimetman* quæ *Capella* eſt: item Parochiæ *VVolt:Hingſteneſſe: Habelde: Groden: Veder Hayens: Ockhom:* & N. ſitu *obliterata.*

In Præpoſitura Witha. Bokinherda: Parochiæ *Odmershuſen: Spynkebul: Vendal:* ſubmerſæ

In Horsbuherde. Parochia *VVyppenbul:*

In Sylta. Parochiæ *Stedum: & Lifft.*

Atque hæc ſunt nomina Parochiarum, quæ in Catalogo Nicolai Epiſcopi Sleſuicẽſis vetuſto & ſitu obducto, vt difficulter legi potuerint, reperi. In quibus recenſendis, ſi alicubi hallucinati ſumus, dabit veniam æquus lector ſcripturæ vetuſtæ, & ſitu penè deletæ & obliteratæ. Neque homines tantum illa exundatione interierunt, ſed & pecora in paſcuis & agris ſubmerſa, mare ſuſtulit. Quin & Villarum Strages magna facta eſt. Inundationes autem illas fuiſſe præſagia & ſigna bellorum & calamitatum, quæ poſtea ſubſecutæ ſunt, teſtis eſt hiſtoria & Experientia. Ante hæc tempora quoque, Inundationibus, ex Parochijs, quas recenſuimus, quaſdam perijſſe, veriſimile eſt: quæ rudi illó ſeculo à nemine notatæ, ac literis conſignatæ ſunt.

Anno 1374. Februarij die 9. VValdemarus Tertius exactionibus omnem oram maritimam prægrauauit, & omnia illis priuilegia ademit.

Anno 1376. *Capellam Flensburgi ædificare cœpit Sunneke Kule.*

Anno 1399. *Templum* Brecklingenſe *à Danis incenſum conflagrauit, omnesq; qui in id tanquam in aſylum ſeſe receperant, interfecti. Templum plumbo tectum fuit.*

CAPVT XX.

Margareta nata *Anno* 1353. *Harquino Regi Norvvegiæ, Magni Regis Sueciæ filio nupta Anno* 1363. *Poſt Patris exceſſum Regina Daniæ* x c. *per* 37 *Annos, Noruuegiæ poſt filij Olaui obitum Anno* C. 1387. *& Sueciæ poſt Albertum captum Anno* C. 1389. *die B. Matthiæ. Obijt* 1412. 28. *Octob. in naui. Roſchildæ in Choro ſepulta.*

Albrecht Comes Holſatiæ, *Henrici Ferrei Comitis Holſatiæ filius, Eiderſtadienſes ad* 16000. *marcas ſibi ſoluendas adegit Anno* C. 1399. *Anno* 1403. *excurſionem fecit in Dithmarſiam magna relata præda, vbi equo calcaribus incitato excuſſus paulo poſt expirauit. Itzehoæ ſepultus.*

Henricus, *alter Henrici Ferrei Comitis Holſatiæ filius, Epiſcopus Oſnabrugenſis Anno* C 1402. *electus fuit (in Catalogo Epiſcoporum Oſnaburgenſium præteritur) poſt mortem Gerhardi, Holſatiam tutorio nomine vi occupauit, fruſtra reſiſtente Fratria. Re poſtmodum tranſacta, fidam operam Fratruelibus præſtitit contra Margaretam Reginam Daniæ, Ducatum Sleſuicenſem affectantem: idcirco cum Danis prope Eggebeck prælium commiſit Anno* 1410 12. *Auguſti. Moleſtiarum tandem pertæſus, Monaſterium Bordesholm ingreſſus. Obijt Anno* C. 1421. *Itzehoæ ſepultus.*

Ger-

Gerhardus, *Tertius Henrici Ferrei filius, Comes Holſatiæ, ab Olao Rege Daniæ infeudatus Anno* 1386. *Poſt huius obitum autem à Margareta Regina Daniæ per renouationem feudi confirmatus Dux Sleſuicenſis Anno* 1388: *fuit in ordine Vndecimus. Cum Dithmarſis plurimas fecit velitationes: tandem inſidijs illorum circumuentus,* 12. *equitibus & alijs quamplurimis deſideratis, cæſus occubuit Anno C.* 1404. *die B. Dominici. Itzehoæ ſepultus. Huic tres liberi fuerunt:* Adolphus *natus Anno C.* 1401. *Comes Holſatiæ huius ſtirpis vltimus. & Dux Sleſuicenſis in ordine Duodecimus, à Chriſtophero Palatino Rege Daniæ, poſt* 30. *annorum continuatum bellum Anno* 1440. *infeudatus: poſt cuius obitum à Daniæ proceribus ad Regnum poſtulatus, ſororis filium* Chriſtianum *illis commendauit, qui & electus. Lubecæ ἄπαις mortuus Anno* 1459.

Henricus *alter Gerhardi filius, natus Anno C.* 1397. *ob denegatam infeudationem Ducatus Sleſuicenſis à ſeruitijs liberam, qui & ipſi à Sigiſmundo Imperatore per ſententiam Anno C.* 1415. *& Laudum* 1424. *abiudicatus, cum Erico Pomerano Rege Daniæ bella geſſit, arcem Flensburgum expugnaturus, cum ſcalas ſepi admoueret, lãcea à milite tranſfixus, expirauit Anno* 1427. *Ætatis anno* 30.

Gerhardus, *tertius Gerhardi filius poſthumus, Hafniam Vitalianorum ope fruſtra inuaſit Anno* 1428. *Vxorem* Agnetem *Gemellos ſeptimo menſe enixam, & propterea adulterij inſimulatam in patriam deducturus Anno* 1433. *in Itinere obijt Embricæ. Gemelli fuerunt* Henricus *&* Catharina, *quorum ille ex cymba prolapſus, in flumine Slia non procul à Gottorpio eſt ſubmerſus, hæc autem à patruo ordini Veſtalium conſecrata in Pretzenſe Cœnobium tradita fuit. Præter hos prædictos filios, Comes Gerhardus Henrici Ferrei Filius, duas quoque Filias reliquit, quarum prima* Ingelburg *per Reginam Daciæ in* Monaſterio Waſten *in Suetia vbi* Sancta Brigitta *dicitur eſſe ſepulta ibidem perpetuo*

ad ſeruiendum Domino Deo fuit Religioſa facta, ibidemque vitam finiuit. (Continuator Helmoldi.) *Altera* Hetvvigis *primùm* Balthaſari Megaloburgenſi, *deinde eo mortuo*, Theodorico Fortunato Comiti Oldenburgenſi *nupta, vnde inter alios natus Chriſtianus Primus Rex Daniæ.*

REGE Waldemaro è viuis ſublato, Dilectiſſimæ eius filiæ *Margareta*, vnanimi Procerum conſenſu, Regnum Daniæ delatum fuit. Verè Nobilis & Precioſa *Margarita*, quæ virtutum decore, rerumque præclarè à ſe geſtarum gloria ac ſplendore, totum hunc Arctoum Orbem inſigniter decorauit ac illuſtrauit, ac defuncto Patre Waldemaro, propter ſingularem pietatem, animi moderationem, Clementiam, rerum gerendarum peritiam, cæteraſque animi & corporis dotes, quibus egregiè ornata erat, digna habita ac iudicata fuit, cui Regni ſceptra & gubernacula committerentur, quod & integros ſeptem & triginta annos ſumma cum laude, nec minori ſubditorum commodo ac vtilitate tenuit ac adminiſtrauit. Ex tam laudabili Regni Daniæ adminiſtratione, Maieſtas eius & dignitas indies auctior & illuſtrior reddita eſt, adeò, vt Olao filio fatis concedente, ſub ann. 1387 Regina Norvvegiæ, ac tādem ſub ann. Chriſti 1389. Alberto Rege Sueciæ à gubernaculis remoto, eiuſdem quoque ampliſſimi & longè patentiſſimi Regni Imperatrix ac Regina electa ac deſignata, non vt armorum vi illud occuparet ac ſubigeret, ſed virtutum præſtantia amorem ac beneuolentiam procerum ac plebis ſibi conciliando, hunc honorem adipiſceretur. (Huius quoque Margaretæ Reginæ mentionem facit Continuator Helmoldi in manuſcripta hiſtoria his verbis: *Margareta Regina Daciæ, quæ trium Regnorum ſceptra gerebat, poſt obitum filij ſui Regis Olai non habens in regno ſuo ſucceſſorem*

de

de domo & ſtirpe Ducum Pomeraniæ, qui eius cognati fuerant, vnum in Regem Daciæ, Sueciæ, & Noruegiæ, quem Ericum in coronatione nominauit, ſolenniter aſſumpſit cum quo dictorum Regnorum iura poßidebat: Hæc Regina vltra modum fuit prudens ac aſtuta, &c.) Trium itaque horum ampliſſimorum ac potentiſſimorum Regnorum imperio ac gubernatione potita, ad eorum deinceps proſperitatem & ſalutem, ſubditorum quoque incolumitatem, pacem & concordiam alendam & conſeruandã, nihil vtilius ac præſtabilius eſſe animum induxit, quã vt in poſterum Regna perpetuò ac ſempiternùm coniuncta, vnius nutu atque imperio adminiſtrarentur. Quod & ipſum quoque, indictis Calmarniam Comitijs, præcipuiſque cuiuſque Regni proceribus ac primatibus eò accerſitis, maturo ac prudenti conſilio, obtinuit ac impetrauit; vbi conſentientibus omnium animis ac ſuffragiis concorditer firmiterq́, decretum ac ſancitum, vt inpoſterum ac ſempiternũ Tria hæc Daniæ, Norwegiæ, & Sueciæ Regna, perpetuo ac indiſſolubili Vnionis, Societatis, fœderis, ac pacis vinculo coniuncta, (Saluis tamen cuiuſque Regni legibus, ſtatutis, ac conſuetudinibus) vnius regimini atq; imperio ſubeſſent ac parerent. Cuiuſmodi felicitatem nulli antea Danorum Regi contigiſſe conſtat. Quamuis & hæc Regnorum vnio & coniunctio, ſapientiſſimo Reginæ Margaretæ conſilio inſtituta, vnanimiq́ue procerum cuiuſque Regni conſenſu ac ſuffragiis cõprobata, deinceps non ſemper firma ac perpetua manſerit, ſed variis animorũ diſſidiis, bellorũq; turbis ac motibus, ſæpius dirempta ac diſſoluta fuerit. Confecto itaque hoc Calmarniæ negocio, Regnorumq́ue vnione ac pace conſtituta ac confirmata, Regina Margareta, fragilitatis & inconſtantiæ vitæ humanæ memor, de ſucceſſore ſummopere ſollici-

Digitized by Google

ta fuit, qui ipſa rebus humanis iam exempta, Regnorũ curam & adminiſtrationem ſuſciperet. Qua cura ac ſollicitudine cum nihil ei prius ac antiquus eſſet, tandem è re atque vſu Regnorum ac ſubditorum fore exiſtimauit, ſi accedente Procerum ac Summatum conſenſu, Ericus ſororis ſuæ Ingelburgis ex filia Nepos, iam à ſe in filium adoptatus (vtpote cuius Heroicum ac Generoſum animum, eximiaſq; ac præclaras virtutes, animi fortitudinem ac prudentiã, multis iam annis ſatis cognitam ac perſpectam habebat) ſibi in Regni adminiſtratione ac imperio ſuccederet. Quod & ipſum quoque, vnanimi Procerum ac Senatorum cuiuſque Regni conſenſu & approbatione, obtinuit ac impetrauit, eiuſque commendatione idoneus ac dignus habitus iudicatus fuit, cui trium horum Regnorum cura ac gubernatio committeretur. Quamuis & eius quoque Regimen ac Dominium non admodum diuturnum, parumque proſperum ac quietum fuerit, vt tandem pacis ac quietis amans, exorientibus hinc inde in vtroque Daniæ & Sueciæ regno varijs diſſidiorum turbis ac rebellionibus, difficilem ac laborioſam horum regnorum adminiſtrationem pertæſus, in Patriam Pomeraniam ſeſe reciperet, ibidemq; reliquũ vitæ tempus, remotus à publicis curis & moleſtijs in pace ac quiete trãſegit.

Prædicta itaque Domina Regina Margareta, vti in Regnorum negotiis, ſalutem ac incolumitatem publicam ſpectantibus, diligentem, ſedulam, ac induſtriam ſe præſtitit, ita non minus in vera fide ac Catholica Religione, ſingularis eius ardor, pietas ac deuotio, rebuſque Eccleſiæ procurandis, conſeruandis, augendis ac locupletandis, egregium eius ſtudiũ, munificentia ac liberalitas, præclarè emicuit: cum inter cætera pietatis ac beneficentiæ opera

ac

ac teſtimonia anno 1402. Eccleſiæ noſtræ quoque *Sleſuicenſi*, ad ædificationem & ſtructuram *Summi Templi* ſiue *Ædis Cathedralis*, amplum ac ſplendidum quoddam prædium, *Grodersbuie* nominatum, vna cum bonis adiacentibus, arce Regia illic deſtructa, (quæ in honorem Regis Erici ædificata erat) benignè conceſſerit ac donauerit. Poſtea vero an. 1412. menſe Octobri paulo ante mortem, *Munitionem* quoque vel caſtrum *Grodersbuie* Eccleſiæ *Sleſuicenſi*, cum omnibus iuribus, priuilegijs, immunitatibus, ac annexis, in perpetuum poſſidendum ac fruendum benignè largita eſt. Quod etiam Timmo occupauit, ex ordinatione Timmonis Boes Canonici. Vnde viciſſim in eius tam Sanctiſſimæ ac Religioſiſſimæ *Margaritæ Reginæ* honorem, proq; eius temporali ac æterna ſalute ac incolumitate, in peculiari quadam Capella, à Canonico quodam, ſingularis & *ſolennis quædam Miſſa*, ante Summam Miſſam, ſeorſum celebrari ſolita fuit, quæ & ſingulari nomine *Reginæ Miſſa*, appellabatur.

Cadit Ioannem ferro de nocte coruſca
Pontificem hoſpitio turba inimica trahens,
Emungant auro, captus dat millia multa
Per mala ſic Romam cepit abire celer.

Anno 1372. Ioannes de Schondelef (alias Hes) cognominatus, Epiſcopus Sleſuicenſis electus & creatus fuit, à Summo Pontifice, (vt quidam notarunt,) miſſus ac ablegatus: quo tempore, Magnus, Archiepiſcopus Lundenſis vixit. Hic quoque Epiſcopus variam expertus eſt fortunam, maioresque anguſtias ac calamitates ſenſit ac expertus eſt, quam anteceſſorum ſuorum nemo, vt deinceps oſtendemus. Subditi quoque Ditionis Sleſuicenſis, vna cum finitimis, bellis maximis & incurſionibus hoſtium, hac tempeſtate fatigati & vexati fuerunt. Initio adminiſtrationis

Digitized by Google

ſuæ confirmauit Statuta *Hadersleuienſium*, turrimque lapideam ædificauit in arce *Suaueſtadiana*. Eius ætate anno 1388. conſecrata quoque fuit Eccleſia *Vlſenis* à Capitulo. *Inueſtituram Epiſcopus* (vt aiunt Annales) quantum ad animarum curam, fecit. Epiſcopus autem Ioannes queritur de Comite Henrico Ferreo, quod de manibus Laicorum redemerit illam Eccleſiam, & fœdus inierit cum Comtibus Holſatiæ perpetuò duraturum anno 1389. die 8. Septemb. Quod malè ceſſit. Nam Comites Holſatiæ contra fœdus initum, arcem *Suaueſtedianam*, quæ ad Eccleſiam *Sleſuicenſem* ſpectat, obſederunt & occuparunt, ſine vlla belli denunciatione præeunte. Idq; de conſilio cuiuſdam Henrici de See, Præpoſiti Eccleſiæ Sleſuicenſis. Et hac ratione à Ioanne Epiſcopo, Nuncio Apoſtolico, duo millia florenorum auri vi extorſerunt, & Epiſcopum argento emunxerunt. Hæc acciderunt anno 1395. menſe Maio. Epiſcopus Ioannes in has anguſtias redactus, vt & propter continua bella cum finitimis, tandem coactus fuit oppignerare caſtrum *Suaueſtede*, cum prouentibus Diœceſis & attinentijs per aliquot annos Dominæ Reginæ Margaretæ, pro 300. marcis Lubecenſibus quotannis ſoluendis. Fuit hoc ipſo die Petri ad Vincula. Quæ 300. marcæ Lubecenſes Epiſcopo Ioanni ipſo die Martini, in Curia ſuæ habitationis Lubecæ quotannis ſoluebantur & numerabantur. Regina caſtrum *Suaueſtedium* cuidam Nicolao Euerſeno, Equiti Aurato tradidit & commiſit, qui tandem eò licentiæ prorupit, vt *Friſios Eiderſtadianos* duriter tractaret, pleroſque in carcerem conijceret, magnamq; vim argenti plus quam 400. marcas ab ijs extorqueret. Miniſtri quoque eius ac domeſtici, quos in caſtro alebat, Ducatui *Sleſuicenſi* maximum damnum intulerunt, quod quotidie excurſio-

curſionibus factis, equos, boues, & id genus beſtias, ac iumenta aueherent, latrociniaque exercerent. Quibus cauſis adducti Holſati, caſtrum *Suaueſtede* oppugnarunt, tandemque in ſuam poteſtatem redactum, multos annos retinuerunt: ita vt caſtrum illud *Suaueſtede* non redierit ad manus Epiſcoporum Sleſuicenſium ante annum Domini 1430. Eo enim anno id redemit Nicolaus Wulf Epiſcopus ab Henningo Meinſtorpio. *Anno* 1399. *Gerhardus Dux Sleſuici, Comes Holſatiæ, Stormariæ, & Schovvenburgenſis confirmat Priuilegia Canonicorum Sleſuicenſium:* Item, *dat Ioanni Epiſcopo Priuilegia omnium Colonorum.*

Anno 1400. & ſequenti, Comes Gerhardus Maritus Eliſabethæ, Dithmarſis bellum illaturus, Epiſcopum precibus ſollicitauit, vt ſibi opem ac auxilium ferret. Quod & tandem obtinuit ac impetrauit. Epiſcopus ei ſubſidio veniens, ad bellum feliciter conficiendum, de proprijs ſuis bonis & facultatibus quinq; mille florenorum auri impendit. Quam tamen pecuniæ ſummam bello finito, Gerhardus Dux ei ſoluere & reſtituere recuſauit, etiamſi ſæpè ea de re monitus & interpellatus eſſet. Gerhardo in Dithmarſia interempto, vxor eius Ducatum poſſedit, & omnia, quæ ad illum ſpectant, prædia & bona. Quæ & ipſa ſæpius ab Epiſcopo Ioanne de ære alieno ſoluendo interpellata & monita: verum hæc omnia nihil quicquam penſi habuit. Quibus de cauſis Epiſcopus adductus: Romam tandem proficiſcitur, Summoq; Pontifici rem omnem, vt ſe habeat, exponit, & de Ducis iniuria ſummoperè conqueritur. Domina quoq; Eliſabetha fide data Epiſcopo receperat, ſe, quacunque ratione poſſet, auxilijs & fauoribus ei opem laturam contra omnes & ſingulos, qui Eccleſiam & Epiſcopum Sleſuicenſem oppugnarent & perſequerentur. Quibus magni-

magnificis promiſſis ac pollicitationibus adductus Epiſcopus, eidem quoque 1200. florenos auri mutuos dederat, poſtquam munus Collectoriæ recepiſſet: ſed tamen eo animo, vt Dux Eliſabetha illam pecuniam anno 1406. redderet. Eliſabetha vero contra datam fidem, vbi pecuniam illam accepiſſet, Eccleſiam *Sleſuicenſem*, quibus potuit modis, perſequi & inſectari cœpit. Fuit hoc anno à nato Chriſto 1407. Anno ſequenti hoc eſt 1409. Henricus Comes Holſatiæ cum ſuis, & Dominæ Eliſabethæ Viris Nobilibus, de pace & ſecuritate inter Comitem, & Eliſabetham, & Epiſcopum Ioannem agere & tractare cœperunt. Quo tempore Epiſcopus Domino Comiti Henrico mutuo dedit 700. florenos aureos, eo tamen animo, vt illos paulò poſt redderet Comes: itaque omnia pacata & tranſacta erant, vſque adeo, vt Epiſcopus nihil mali ſuſpicaretur. Ibi quinque poſt menſes, durante adhuc officio collectoriæ, Tymmo Ronnovv, Wulfardus Pogvviſch, & Laurentius Heſten, milites & Conſiliarij Primarij Dominæ Eliſabethæ, conſilia inierunt, de Ioanne Epiſcopo abducendo, & in carcerem detrudendo & compingendo: vt hac techna hominem argento emungerent, & ab eo pecuniæ ſummam magnam extorquerent, & Epiſcopum in officio Collectoriæ impedirent, Duce Eliſabetha inceptum hoc & facinus cognitum approbante, dum pacis adhuc ſtarent ac durarent conditiones. Itaque vt conſilia ad rem perducerent, Anno 1410. die 17. menſis Februarij, durante adhuc officio collectorio, Nobiles illi, quorum meminimus, crepuſculo veſpertino, (cum Epiſcopus Ioannes Flensburgi, vbi eodem tempore diuerſabatur, cubiculum ingreſſus, cubitum iturus,) clandeſtinè hoſpitij in oppido *Flensburgi* ianuas aperiri curarunt, & hoſpitium ingreſſi, magno arma-

armatorum tumultu, enſibus ſtrictis, baliſtis, & arcubus tenſis, Epiſcopum nihil tale metuentem, & diurnis veſtibus nudatum inuaſerunt, & virum Nobilem Henniconem armigerum, Magiſtrum culinæ Epiſcopi, in eius conſpectu crudeliter trucidarunt: nec his exatiati, Officiales, Miniſtros, Collectores, Preſbyteros & Clericos, qui in hoſpitio Epiſcopi reperiebantur, immiſericorditer pulſarunt & verberarunt. Epiſcopum etiam Ioannem ambobus brachijs & cruribus ſerpere & humi repere coegerunt, ac ſcrupuloſa platea nudis carnibus contra lapidum acutorum ſcrupulos niti & luctari: vſque adeò, vt vtriuſque femoris carnes eius vna cum ſanguine, acutis ſaxis plateæ adhærerent, & illota dictorum femorum profunda vulnera reliquerint: idque nulla alia de cauſa, niſi vt ab eo immenſam pecuniæ ſummam extorquerent, quam Epiſcopus apud ſe reconditam habere & aſſeruare putabant. Ad hos cruciatus acceſſit, quod Epiſcopo ſeptem vulnera grauiſſima inflixerint, in manibus, cruribus, & pedibus, & præterea digitum minimum manus dextræ mutilarint. Tandem capite & pedibus nudis, & corpore ſemiamictum Epiſcopũ in equum ſuſtulerunt ſtrigoſum, altero pede claudicantem, & profundè cæſpitantem, eumq; ad caſtellum Eccleſiæ Sleſuicenſis *Stubben* vulgò nominatum deduxerunt, & caſtrum ijſdem artibus ſimilique proditione occuparunt & demoliti ſunt. Sexto poſt die cum hæc facta eſſent, miſit Eliſabetha Dux Laurentium Heſten ad caſtrum *Stubben*, qui Marquardo & Ivvano (erant enim illi Epiſcopi Miniſtri & Officiales) mandarent, vt Timmoni & Wulfardo caſtrum *Stubben* traderent, quemadmodum ea de re conuenerat, antequam Epiſcopus captus eſſet. Ibi exactione & capitatione extemporali ruſticos & miſeros colonos,

nos, qui ad caſtrum ſpectabant, mulctauerunt, & ab ijs mille marcas extorſerunt, omnibus deſolatis & ſolo æquatis, vt multis annis reparari & inſtaurari non potuerint. Nec his contenti, anno 1411. primo die menſis Iulij, Tymmo Ronnovv, Ericus Krummedick. Otto Soeſtede, Luder Storm, Otto de Knope, inito conſilio cum præfecto arcis Suaueſtedianæ Sifrido Harmenſen, arcem *Suaueſtede* occuparunt. Præfectus enim arcis aditum eis patefecerat, intromiſſis clam quibuſdam, quouſque tandem numero ac viribus Epiſcopi miniſtros ſuperarent. Anno 1410. Epiſcopum Ioannem vinctum & colligatum per Diœceſin Sleſuicenſem nouem vicibus pro deridiculo & delectamẽto ducunt de loco ad locum, vt omnibus ſpectaculum & ludibrium eſſet. Poſtremò cum libidinem expleuiſſent & petulantiam male feriati, cum Epiſcopo agere & de liberatione tractare cœperunt. Cui rei ſeſe veluti arbitrum interpoſuit Benedictus Pogvviſch. Res ijs conditionibus compoſita eſt, vt Epiſcopus ſeptingentas marcas ſolueret, & ita cuſtodia & captiuitate liberaretur. Quam ſummam cum ab eo extorſiſſent, carcere laxatus fuit. Pro ea ſumma adhuc oppignorata & obligata ſunt, quædam Eccleſiæ Sleſuicenſis bona & poſſeſſiones, & quingentæ marcæ Lubecenſes, quas idem Comes Henricus Epiſcopo debebat, & earum nomine obligatus erat. Ioannes Epiſcopus carcere liberâtus, Romam magnis itineribus contendit, remq; omnem, vt ſe haberet, Pontifici exponit, efficitq; tandem, vt citatio decerneretur contra Eliſabetham Ducẽ Sleſuicenſem, ac Dominum Timmonem Ronnovv, Wulfardum Pogvviſch, Laurentiũ Heſten milites, Marquardum Fratrẽ Timmonis, Ivvanum Fratrem Wulfardi, Witting Henning, familiares ipſius Ivvani: Luderum Peterſen, Sture, Schmid, Hol-

Holcke, familiares dicti Timmonis, & Emvvaldum Wunfled, Marquardum Stedeke, & Schutteken familiares dicti Wulfardi, Ericũ Krummedick militem, Sifridũ Hermenſen, ac Dn. Henricum de Sehe prætenſum Præpoſitũ, Nicolaum Butterfeld Cantorẽ, Ioannem Hovvſchild, Timmonẽ Bodt Canonicos Eccleſię Sſeſuicenſis, Ottonẽ Soeſtede, Ottonem Knop & Luderum Storm perſonaliter & contra eorum perſonas: nec non contra Dn. Henricum Comitem Holſatiæ & complices eorundẽ ſiue conſpiratores, videl. Vice-Rectores, Officiarios, Capellanos, Eleemoſynarios per Præpoſiturã Maiorem & per Archidiaconatũ Eccleſiæ Sleſuicenſis & quemlibet eorum *&c.* Aduerſarij a. Epiſc. Ioannis hac excuſatione & exceptione ſeſe aduerſus ipſius accuſationes tutati ſunt, quod dicerent, Epiſcopum ſibiipſi imputare ac aſſcribere debere ea, quæ ſibi eueniſſent, quod tã indignis modis ac inhumaniter exceptus eſſet: vt quorũ ipſe cauſa ac author extitiſſet: quod caſtrum in Regis Danorum poteſtatẽ redigere & tradere conatus eſſet, vnde eò commodius deinde in Holſatos impetum facere & excurrere poſſet. Idque, ab eo tempore, quo bellum inter Daniæ Regem & Ducem Sleſuicenſem primum exortum eſſet, eum omni conatu tentaſſe ac molitum eſſe: deinde quod fidem, quam Duci Eliſabethæ dederat, fefelliſſet. Nam cum Eliſabethæ tanquam Conſiliarius fide ac iuramenti religione obſtrictus eſſet, eum velo verſo ab ea defeciſſe, & contra ipſam Ducem eiusq; Ducatum, ſuum filiorumq; ſuorum ſtatum, ſalutem ac proſperitatem ad partem Regis declinaſſe, ſeq; partem conſtituiſſe: & in hoc vnicè incubuiſſe, vt arces & munitiones Eccleſiæ Sleſuicenſis in vſum & poteſtatem Domini Regis & gentium ſuarum, in offenſam Ducatus Sleſuicenſis peruenirent, & vt gentes

Domini

Digitized by Google

nos,qui ad caſtrum ſpectabant, mulctauerunt, & ab ijs mille marcas extorſerunt,omnibus deſolatis & ſolo æquatis, vt multis annis reparari & inſtaurari non potuerint. Nec his contenti, anno 1411. primo die menſis Iulij, Tymmo Ronnovv, Ericus Krummedick. Otto Soeſtede,Luder Storm, Otto de Knope, inito conſilio cum præfecto arcis Suaueſtedianæ Sifrido Harmenſen, arcem *Suaueſtede* occuparunt. Præfectus enim arcis aditum eis patefecerat, intromiſſis clam quibuſdam, quouſque tandem numero ac viribus Epiſcopi miniſtros ſuperarent. Anno 1410. Epiſcopum Ioannem vinctum & colligatum per Diœceſin Sleſuicenſem nouem vicibus pro derdiculo & delectamẽto ducunt de loco ad locum, vt omnibus ſpectaculum & ludibrium eſſet. Poſtremò cum libidinem expleuiſſent & petulantiam male feriati,cum Epiſcopo agere & de liberatione tractare cœperunt. Cui rei ſeſe veluti arbitrum interpoſuit Benedictus Pogvviſch. Res ijs conditionibus compoſita eſt, vt Epiſcopus ſeptingentas marcas ſolueret,& ita cuſtodia & captiuitate liberaretur. Quam ſummam cum ab eo extorſiſſent,carcere laxatus fuit. Pro ea ſumma adhuc oppignorata & obligata ſunt, quædam Eccleſiæ Sleſuicenſis bona & poſſeſſiones, & quingentæ marcæ Lubecenſes, quas idem Comes Henricus Epiſcopo debebat,& earum nomine obligatus erat. Ioannes Epiſcopus carcere liberâtus, Romam magnis itineribus contendit,remq́; omnem, vt ſe haberet, Pontifici exponit,efficitq́; tandem,vt citatio decerneretur contra Eliſabetham Ducẽ Sleſuicenſem,ac Dominum Timmonem Ronnovv, Wulfardum Pogvviſch, Laurentiũ Heſten milites, Marquardum Fratrẽ Timmonis, Ivvanum Fratrem Wulfardi, Witting Henning,familiares ipſius Ivvani: Luderum Peterſen, Sture, Schmid, Hol-

Holcke, familiares dicti Timmonis, & Emvvaldum Wunfled, Marquardum Stedeke, & Schutteken familiares dicti Wulfardi, Ericũ Krummedick militem, Sifridũ Hermenſen, ac Dn. Henricum de Sehe prætenſum Præpoſitũ, Nicolaum Butterfeld Cantorẽ, Ioannem Hovvſchild, Timmonẽ Bodt Canonicos Eccleſię Sſeſuicenſis, Ottonẽ Soeſtede, Ottonem Knop & Luderum Storm perſonaliter & contra eorum perſonas: nec non contra Dn. Henricum Comitem Holſatiæ & complices eorundẽ ſiue conſpiratores, videl. Vice Rectores, Officiarios, Capellanos, Eleemoſynarios per Præpoſiturã Maiorem & per Archidiaconatũ Eccleſiæ Sleſuicenſis & quemlibet eorum *&c.* Aduerſarij a. Epiſc. Ioannis hac excuſatione & exceptione ſeſe aduerſus ipſius accuſationes tutati ſunt, quod dicerent, Epiſcopum ſibiipſi imputare ac aſſcribere debere ea, quæ ſibi eueniſſent, quod tã indignis modis ac inhumaniter exceptus eſſet: vt quorũ ipſe cauſa ac author extitiſſet: quod caſtrum in Regis Danorum poteſtatẽ redigere & tradere conatus eſſet, vnde eò commodius deinde in Holſatos impetum facere & excurrere poſſet. Idque, ab eo tempore, quo bellum inter Daniæ Regem & Ducem Sleſuicenſem primum exortum eſſet, eum omni conatu tentaſſe ac molitum eſſe: deinde quod fidem, quam Duci Eliſabethæ dederat, fefelliſſet. Nam cum Eliſabethæ tanquam Conſiliarius fide ac iuramenti religione obſtrictus eſſet, eum velo verſo ab ea defeciſſe, & contra ipſam Ducem eiusq; Ducatum, ſuum filiorumq; ſuorum ſtatum, ſalutem ac proſperitatem ad partem Regis declinaſſe, ſeq; partem conſtituiſſe: & in hoc vnicè incubuiſſe, vt arces & munitiones Eccleſiæ Sleſuicenſis in vſum & poteſtatem Domini Regis & gentium ſuarum, in offenſam Ducatus Sleſuicenſis peruenirent, & vt gentes Domini

Domini Regis ad eas introducere poſſet, & maximè ad dominationem caſtri *Suaueſtede* &c. Tandem poſt multas concertationes & lites hinc inde motas, & exortas anno 1411. Gerhardus Comes Holſatiæ, & Albertus frater eius, totam hanc controuerſiam placidè ac vnanimiter compoſuerunt & tranſegerunt inter D. Ioannem Epiſcopum ex vna parte, & Illuſtrem Dominam Eliſabetham ex altera, hiſce conditionibus, vt Epiſcopo pecunia, quam tam ipſius coniugi, quam ipſi, Epiſcopus mutuò dediſſet, ſolueretur, & de iniurijs, ſpolijs, ac damnis, quæ ab aduocatis & miniſtris Ducis ipſi illata eſſent, Epiſcopo ſatisfieret: tandem vt Clerici Sleſuicenſes, cuiuſuis eſſent dignitatis & conditionis, in perſonis eorum & bonis & iuribus in morte & vita, nec non familia Epiſcopi Sleſuicenſis omnibus libertatibus frui deberent, ſicut temporibus prædictorum Dominorum Ducum. Eodem quoque anno 1411. Henricus de See Præpoſitus, Nicolaus de Batterueld, Ericus Krummedick. Otto van Knope arbitri electi & conſtituti fuerunt, qui de damnis in bello datis ſtatuerent & iudicarent: idque de conſenſu Capituli & Ducis Eliſabethæ, Comitis Holſatiæ, Stormariæ & Schovvenborch, & Henrici Ducis Sleſuici, Comitis Holſatiæ & Schovvenburgenſis. Placuit arbitris & conuenit, Canonicos Iura ſua retinere debere & Priuilegia, quæ à Regibus & Ducibus impetraſſent. De damno dato, tam in bonis Capituli quam Vicariorum, in bello & poſt, reſtitutionem poſtulandam, eamque à conuentis ante diem Michaelis faciendam: Sin tergiuerſentur & non ſatisfaciant, contra eos Iure Eccleſiaſtico experiendum & procedendum: quibus manus auxiliatrices præbebunt Principes Ducatus, & Dux Eliſabetha.

Anno

Anno Milleſimo quadringenteſimo tertio, Comes Holſatiæ Albertus, Henrici Ferrei Filius, equo excuſſus moritur die Michaelis: ſepultus Itzehoe, *poſtquam* Dithmarienſes *grauiſſima clade afflixiſſet. Eodem anno* Eiderſtadiani *ſeptem Matronas honeſtas*, Dithmarſas *Natione rapuerunt, eaſque in Templo* Tonningenſi *aſſeruarunt. Eam rem* Dithmarſi *indignè & grauiter tulerunt, vſque adeò, vt res ad pugnam & motus ſpectare videretur: quod* Dithmarſi *vim vi repellere decreuerant. Nam mariti, quibus coniuges ereptæ erant, multitudinem querelis incitabant, vt vix manus continere poſſent. Paulò poſt,* Dithmarſi *loco ſolito congregati, mulieribus raptis ſpem fecerunt, fore, vt breui liberarentur, & inprimis agnati proximi, ad quos illa iniuria maximè pertinebat, qui amicitiæ ac viciniæ fœdus violatum querebantur. Ita quinto poſt die, domo egreſſi, in* Eiderſtadiam *impetu facto, obuium quemuis inuadunt & cædunt, omnemq́ agrum longè lateq́ vaſtant, ædibus & tectis incenſis; & ita Matronas illas vi raptas coniugibus incolumes & intactas domum reducunt. Anno Milleſimo quadringenteſimo ſexto, Dux Henricus, & Viri quidam primarij Hamburgenſes,* Suaueſtedium *veniunt, & multis nauigiis appellunt, ibiq́ inuenerunt bona mercatorum, quæ in mari à pyratis direpta eſſent. Henricus Dux, & Hamburgenſes Præfectum accuſant. Præfectus conuictus arcem Duci & Hamburgenſibus tradidit: qui poſtea illam* Meinſtorpio *contulit, ex cuius manibus eam Epiſcopus (vt diximus) Nicolaus redimere coactus fuit. Ad quam rem ruſtici & coloni contribuere, & magnam argenti ſummam conferre coacti fuerunt. Anno quoque Milleſimo quadringenteſimo octauo, mandat Epiſcopus Ioannes omnibus Parochianis & Eccleſijs, & Sacellorum prouiſoribus: vt dimidiam omnium Prouentuum partem erogent, tam ex Decimis, quam ex alijs reditibus ad ædificandam Eccleſiam* Sleſuicenſem, *quæ collapſa & ruinoſa*

Digitized by Google

noſa erat. Id autem in mandatis datum fuit Henrico de Sehe, qui tunc Præpoſitus & ſtructuarius erat, vt is tanquam fidelis Architectus omnia colligeret. Eo tempore cœptum fuit ædificari latus auſtrale Templi Sleſuicenſis. Quod anno 1450. fuit abſolutum, (vt poſtea dicetur) Anno M. CCCC. X. die 12. Auguſti infra Ioel & Sildorp conflixerunt Dani & Sleſuicenſes. Crantz. Danic. libr. 8. *Anno M. CCCC. XII. Inundatio maxima extitit, quæ vulgo* Inundatio Ceciliæ *nominatur, quod illa die ea contigiſſe dicitur. Anno* M. CCCC. XII. *plus minus arx* Glanbeke, *quæ in* Fimbria *ſita eſt, expugnatur ab Erico, vbi Viri Eccleſiaſtici fuerunt. Anno Milleſimo quadringenteſimo decimo ſexto, Holſati recuperant* Fimbriam *& arcem* Glanbeke, Konigsburgum *vallatur, &* Stubbe *ab Erico ſolo æquatur.*

IOANNES Epiſcopus, (cuius ſæpè ſupra mentio facta eſt) obijt anno Domini M. CCCC. XXI. poſtquam quadraginta nouem annos Epiſcopatui præfuiſſet. Sepultus ad latus Chori, quod auſtrum ſpectat. Lapis ſepulchralis nullus extat, quem vidi, ſed in pariete depicta eſt Epiſcopi effigies in Cathedra ſedentis, cum hac inſcriptione: quæ multos annos calce oblita, legi non potuit, nunc tandem calce auulſo & de muro eraſo, apparuit & conſpicua facta eſt. *Anno Domini Milleſimo quadringenteſimo vigeſimo primo, 8. die ſancti Laurentij obijt, Ioannes Scondeleff Epiſcopus Sleſuicenſis, Doctor Theologiæ, qui ſedit quadraginta nouem annis, hic ſepultus.*

* *
*

CA-

CAPVT XXI.

OLAVS Rex Daniæ 91. *Anno Chriſti* 1376. *& Norvvegiæ poſt mortem Patris Harquini Anno Chriſti* 1381. *Natus* 1365. *obijt* 1387. *Soræ ſepultus, primùm* Norvvegiæ *Regnum iure hæreditario ex morte Patris obtinuit.*

OCCASIONE ac recordatione Regis huius Daniæ & Norvvegiæ Olai, intermittere non poſſum, quin hic ſimul alterius quoque Olai mentionem faciam Sanctiſſimi ac Beatiſſimi Regis Norvvegiæ, quamuis longo ante tempore vixerit, (ætate nimirum Kanuti anno 1028.) cuius memoria ac Feſtiuitas ab omnibus Septentrionalibus Oceani populis, etiam in mea Patria, Ducatu ac Vrbe Sleſuicenſi, olim ſumma ſolennitate celebrata ac honorata fuit. De eo autem vetuſtiſſimus Scriptor *Adamus libr.* 2. *cap.* 40. *hiſtor. Eccleſ.* ſic commemorat. *Inter Cnut & Olaph Regem Northmannorum continuum fuit bellum, non ceſſauit omnibus diebus vitæ eorum: Danis pro Imperio certantibus: Northmannis vero repugnantibus pro libertate. In qua re, iuſtior mihi viſa eſt cauſa Olaph, cui bellum neceſſarium magis fuit, quam voluntarium. Si quando autem tempus à bellorum motibus quietum erat, idem Olaph iudicio & iuſtitia Regnum gubernabat. Dicunt enim inter cætera virtutum opera, magnum zelum Dei eum habuiſſe, vt maleficos de terra diſperderet, quorum numero cum tota barbaries exundet, præcipuè vero Norvvegiæ regio talibus monſtris plena eſt. Nam diuini, & augures, & magi, & incantatores, cæte-*

riq; ſatellites Antichriſti habitant ibi, quorum præſtigiis & miraculis infelices animæ ludibrio dæmonibus habentur. Hos omnes, & huiuſmodi Beatiſſimus Rex Olaph perſequi decreuit, vt ſublatis ſcandalis, firmius in Regno ſuo clareſceret Chriſtiana Religio. Habuitq; ſecum Epiſcopos multos & Presbyteros ab Anglia, quorum monitis & doctrina, ipſe cor ſuum Deo præparauit, ſubiectumq; populum ad regendum commiſit, quorum clari doctrina & virtutibus erant Sigfrid Gunichil, Rudolph & Bernhard. *Hi etiam iuſſu Regis, ad* Suediam, Gothiam, *& ad omnes inſulas, quæ trans* Northmanniam, *acceſſerunt, Euangelizantes Barbaris verbum Dei & Regnum Ieſu Chriſti. Miſit & nuntium ad Archiepiſcopum noſtrum Vnvvannum cum muneribus, petens, vt eius Epiſcopos benignè reciperet, ſuosq; ad eum mitteret, qui rudem populum* Northmannorum *in Chriſtianitate confortarent.*

Subijcit autem his, alterius Olai Regis Suetiæ, priori vt nomine, ita quoque virtute, pietate, & moribus per quam ſimilis, res geſtas, *Adamus* ſequentibus verbis.

Simili Religionis amore alter Olaph *in* Suetia *dicitur floruiſſe. Is ſubditos ſibi populos ad Chriſtianam fidem conuertere volens, magno laborauit ſtudio, vt* Templum Idolorum, *quod in medio* Sueoniæ *ſitum eſt*, Opſala, *deſtrueretur. Cuius intentionem Pagani metuentes, placitum cum Rege ſuo tale conſtituiſſe dicuntur, vt, ſi ipſe vellet eſſe Chriſtianus, optimam* Suetiæ *Regionem, quam vellet, ſuo iure teneret, in qua Eccleſiam & Chriſtianitatem conſtituens, nemini de populo vim recedendi à cultura Deorum inferret, niſi qui ſponte cuperet ad Chriſtum conuerti. Huiuſmodi Rex placito gauiſus, mox in* Occidentali Gothia, *quæ Danis proxima eſt vel Northmannis, Eccleſiam Deo, ſedemq; fundauit Epiſcopalem.*

Hæc

Hæc eſt Ciuitas Scarana *maxima , in qua petente Chriſtianiſſimo Rege Olaph , primus ab* Vnvvano *Archiepiſcopo ,* Thrugot *ordinatus eſt. Ille Vir ſtrenuè legationam ſuam perfecit in Gentibus , duos Nobiles populos* Gothorum *ſuo labore Chriſto lucratus, perq́; illum Epiſcopum Rex Olaph ingentia Metrapolitæ Vnvvanno direxit munera,*&c.

Sequitur porro in Adamo hiſtorico, Glorioſiſſimi Olaph Regis Norvvegiæ ſiue Nortmanniæ Martyrij deſcriptio hiſce verbis.

Olaph igitur Clariſſimus Northmannorum Rex , contra Cnut Regem Danorum , qui Regnum ſuum impugnauerat , perpetuo decertabat prælio , tandemq́; ferunt : Beatiſſimum Regem Olaph , ſeditione Principum , quorum mulieres ipſe propter maleficia ſuſtulit , è Regno depulſum Norvvegiæ , & regnauit Cnut in Northmannia ſimul & Dania , & (quod nulli Regum prius contingere potuit) in Anglia. Olaph vero totam ſuam ſpem in Deo ponens , ad comprimendos Idololatras denuo bellum inſtaurat. Olaph auxilio habuit Regem Rutzlorum *&* Sueonum *, cuius filiam habuit , & de populis Inſularum infinitam congregans multitudinem , patrium Regnum vi & armis cepit. Rex igitur Chriſtianiſſimus , Fortitudine in hoſtes , & iuſtitia in ſuos celebris , ad hoc in Regnum ſe credidit à Deo reſtitutum , vt iam tunc nemini parcere deberet , qui vel magnus permanere vellet , aut Chriſtianus fieri nollet. Et cum magna ex parte votum impleuit , pauci qui permanſerant ex Magis in vltionem eorum , quos Rex damnauit, & ipſum obtruncare non dubitarunt. Alij dicunt , eum in bello peremptum : quidam vero in medio populi circo ad ludibrium magis expoſitum. Scribunt alij , eum in gratiam Cnut Regis latenter occiſum , quod & verum eſſe non diffidimus , eò , quod Regnum eius inuaſit. Igitur Olaph Rex & Martyr (vt credimus) tali fine conſummatus*

Digitized by Google

tus eſt. Corpus eius in Ciuitate magna Regni ſui, Throndemis, *cum decenti honore tumulatum, vbi hodieq; plurimis miraculis & ſanctitatibus, quæ per eum fiunt, Dominus oſtendere dignatus eſt, quanti meriti ſit in cœlis, qui ſic glorificatur in terris. Agitur feſtiuitas paſſionis eius* 4. *Kalendas Auguſti, omnibus Septentrionalibus Oceani populis, Northmannorum, Sueonum, Gothorum, Sembrorum, Danorum, atque Slauorum, æterno cultu memorabilis.*

In ſempiternam Sanctiſſimi huius Regis ac Glorioſiſſimi Martyris Olai memoriam, verba ex Breuiario noſtro Sleſuicenſi itidem hic aſſcribere placet. Vbi conſueto more præmittitur primum Oratio.

Deus, qui Beatum Olaum Regem & Martyrem, magna virtute & mirabili ſcientia ditaſti, & hodierna die ad ineffabilem gloriam ſublimaſti, concede nobis famulis tuis, eius intercedentibus meritis, antiqui hoſtis machinamenta ſuperare, & ad ſocietatem ſupernorum Ciuium feliciter peruenire. Per Dominum &c.

Sequitur Sanctiſſimæ eius vitæ, rerumq; præclarè geſtarum & Glorioſiſſimi tandem Martyrij breuis deſcriptio.

Glorioſus Rex Olaus, ad fidem Chriſti in Anglia eſt conuerſus: ſed Rothomagi Baptiſmum ſuſcepit. Qui ſtatim feruore fidei Apoſtolicum ſumens officium, fidem Chriſti in diuerſis partibus prædicauit, innumerabilemq; multitudinem Domino acquiſiuit. Sed è conuerſo in Regno Norvvegiæ à quibuſdam malis, multas pertulit tribulationes: donec eorum multitudini reſiſtere non valens, ſeceſſit in Iuciam: *vbi à Rege illius Prouinciæ honorificè eſt receptus, & per tempus aliquod ibi manſit. Deinde Diuino inſtinctu per Sueciæ fines rediens, obiecit ſe ſponte periculis, paratus ſubire Martyrium propter Chriſtum. Erat nam-*

namque eius doctrina operibus eorum valde contraria. Nam quidam, cuiuſdam Kanuti aduerſarij eius, muneribus corrupti, quidam propria malitia accenſi, nouam legem paternis legibus contrariam recuſantes, ordinato exercitu in loco qui nunc dicitur Stickelſtede *Regem bello exceperunt. Quibus ille cum paucis occurrens occubuit, pro temporali Regno accipiens æternum 4. Kalendas Auguſti Anno Incarnationis Dominicæ* M. XXVIII. *Nocte vero præcedente diem obitus ſui, apparuit ei Dominus dicens.* Veni electe mi, vt laborum tuorum fructum accipias in lætitia ſempiterna. *Qua viſione, inæſtimabili gaudio repletus, intellexit iam Diuinitus, quid ſignificat* Scala, *quam prius in ſomnis viderat erectam in cœlis. Per quam vtique, ad cœleſtem gloriam erat aſcenſurus. Poſt mortem autem ipſius, multis eum Dominus miraculis illuſtrauit; de quibus hic aliqua ſubnectuntur. Cum in domo quadam, Sanctiſsimum corpus eius vulneratum, miniſtri lauaſſent, eiecta eſt ante hoſpitium aqua mixta ſanguine, qui defluxerat de plagis eius. Accidit autem, vt quidam cœcus ante domum tranſiens caderet in eodem loco. Cumq́; digitos madefactos cum dicta aqua ad oculos ſuos reduceret, continuò clarum viſum recepit. Contigit etiam ſancto Viro adhuc viuenti, in quadam die Dominica, virgulam forte vbi reſidebat inuentam, cultello, quem manu tenebat inſcindere, immemor quod dies Dominica eſſet. Vnus autem de aſtantibus indirectè eum admonuit dicens, Domine mi Rex, cras eſt ſecunda feria. Qua commonitione Rex ad ſe reuerſus, doluit, & omnes dolaturas virgæ colligens, ſuper nudam manum ſuam totaliter combuſsit. Quibus combuſtis manus eius illæſa remanſit. Erat in Dacia quidam Præpoſitus valde peruerſus, qui Beato Olao & eius miraculis frequenter derogabat. Hic habebat ancillam Natione Norvvegenſem B. Olao valde deuotam. Dum autem quadam vice adueniret eius Feſtiuitas, dictus Præpoſitus*

 coegit

coegit eandem ancillam ex ſola malitia temerare Feſtum eius, coquendo panes. Ipſa autem inuita & coacta Imperium adimpleuit, cum gemitu inuocans ſanctum Martyrem: vt cum aliquo ſigno peruerſitatem Præpoſiti refrænaret. Mira res: vno eodemque momento Præpoſitus cœcitate percutitur, & panes in clibano in lapides conuertuntur. *Hæc Breuiar.*

Huius Sanctiſſimi ac Religioſiſſimi Regis Olai ætate, vixit ac floruit quoque Vir Pius ac Deuotus *Theodogarus Regis Capellanus*, cuius quoque memoriam, ac vitam ſanctiſſimam hic ſilentio præterire, indignum omnino foret: de quo inſuper *Breuiarium* noſtrum *Sleſuicenſe* ab Epiſcopo Godſcalco de Aleuelde editum ita habet. Oratio.

Deus, qui populo tuo ſalutis æternæ Beatum Theodogarum Profeſſorem, Sacerdotemq; tuum, Miniſtrum tribuiſti, præſta quæſumus, vt quem Doctorem habuimus in terris, interceſſorem habere mereamur in cœlis. Per Dominum &c.

Vitæ rerumq; eius geſtarum deſcriptio ex eodem Breuiario.

Cum in diuerſis locis, Sanctorum Patrum Origine ac Religione, polleret Eccleſia, Beatus Theodogarus ex honeſtis originem ducens parentibus, in terra Thuringia *nouum ſydus apparuit. In terra incognita Deo cognitus extitit. Et inter Gentes barbaras ac rudes, tanquam lilium inter ſpinas pungentes, feliciter floruit. Sanè, nec ſine quodam cœleſti præſagio tam Feſtiui Nominis titulo inſignitus eſt.* Theodogarus *namque, quaſi* Deo charus *dicitur. Si vtique & interpretatio Nominis digno intellectu conſideretur. Verè etenim ſe Deo charum exhibuit, dum piè & iuſtè viuendo in diebus ſuis placuit Deo, & inuentus eſt iuſtus. Hic à primo flore pueritiæ ſuæ literis traditus, literarum ſcientia claruit,*

Digitized by Google

ruit. Quodque precioſius eſt. Quicquid in Sanctis Codicibus legebat, Sanctis operibus depingebat. Ad virilem vero ætatẽ accedens, viriliter ſe agens, memor Domini dicẽtis. Qui reliquit Patrem aut Matrem aut agros propter nomen meum, centuplum accipiet. *Relicta igitur Patria & cognatione ſua, tanquam alter Abraham de terra & cognatione ſua exiuit, & ſic Deo ordinãte terram* Anglicam *expetiuit. Ibi autem breui tempore commoratus, & non* Anglicè *ſed* Angelicè *conuerſatus, ad hoc aſcenſiones in corde ſuo diſpoſuit, vt iret de Virtute in Virtutem, donec videretur Deus Deorum in Syon. De bonis itaque ad meliora volens procedere, nauem ingreſſus fauente Deo, flante vento ſecundo, Norvvegiam peruenit. Hac in terra Vir Dei honeſta conuerſatione percelebris, ſacerdotij dignitate meruit inſigniri. Vndè & Olaus Rex, audita eius fama, eum ad ſe acceſiri præcepit, ſuumque Capellanum effecit. Et quia Dominus amauit illum, magnificauit eum in conſpectu Regis illius. Nam & Homo Dei Horas Canonicas, & Miſſas, cæteraq; diuina Officia deuotè celebrando, pro Rege cœleſti, Regi ſeruiebat terreno. Verbum Dei etiam prædicando in timore & iuſtitia cor Regis confirmabat. At Rex gratiſſimè verba prædicantis ſuſcipiebat. Factum eſt autem poſt Inclyti Regis obitum, Sanctus contriſtatus & conturbatus valdè, pro ipſo lachrymas & preces frequenter fudit ad Dominum, ipſamq; terram relinquens ad patres Daciæ ſe tranſtulit, vt arida corda Barbarorum Fluuijs ſalutaris doctrinæ irrigaret, populos incredulos ad fidem Chriſti conuerteret. Conuerſa autem multitudine non pauca, oppidum quod appellatur* Weſtervvick *ingreſſus, Verbum Dei confidenter prædicauit: ibidemq; innumeras animas Diabolo ſubtraxit & Deo acquiſiuit. Sed quoniam in eodem loco, nulla adhuc constructa fuerat Eccleſia, ipſe tanquam pauper Chriſti, virgis & viminibus dato pretio acquiſitis, paucam ibidem in honorem Dei erexit Baſilicam: in qua Sancta Miſſarum ſolennia celebrabat*

Digitized by Google

bat & pro populo Dei frequenter orabat. Hæc Breuiarium.

Anno 1380. Prior Olaus, (de quo initio dictum) Danorum, Slauorum, Gothorumq; Rex, & verus hæres Suetiæ, immunitatem à Maioribus conceſſam, Capitulo Sleſuicenſi, eiuſque Colonis confirmauit, vt nec à quoquam mulctari, nec alibi, quam coram Capitulo conueniri debeant.

Ericus IX. *à Margareta adoptatus Anno* C. 1336. *Rex Daniæ* 92. *Norvvegiæ & Sueciæ Anno* C 1411. *electus ac conſecratus fuit: poſt diuturna & difficilia bella cum Ducibus Sleſuicenſibus & Anzæ ciuitatibus geſta, tandem Regni gubernationem deſerens Anno* C. 1439. *inque Pomeraniam rediens, in quiete & ocio conſenuit. Obijt Anno* 1459. *Cuius* Coniux Philippa *Henrici Quarti Herfordiæ & Eſſexiæ Comitis filia Anno* 1406 *nupta. Obijt* 1430.

Henricus turpi conatur fraude nefandus
Flaminis expulſi contemerare fidem.
Fœdere cum Ducibus pacto, fit Præſul iniquus
Dignaq; ſed meritis Præmia ritè tulit.

Henricus van dem See Nobilis, Epiſcopus Sleſuicenſis electus eſt. Fuit is Cancellarius Nicolai Comitis Holſatiæ, Stormariæ, & Schovvenburg, & Gerhardi Ducis Sleſuicenſis, Comitis Holſatiæ, Stormariæ & Schovvenburg, quorum præſidio & authoritate ad Epiſcopatum euectus fuit. Nam & eorum partes ſecutus fuerat, cum adhuc Præpoſitus eſſet, & in perſequendo Iohanne Epiſcopo ſeſe adminiſtrum præbuerat. Qui primò conſilium dediſſe fertur Comitibus, vt arcem *Suaveſtede* reciperent anno quinto, poſtquam eam Iohannes Epiſcopus Reginæ Margaretæ oppignoraſſet, & pro omnibus prouentibus quotannnis 300. marcas Lubecæ ſoluendas, vt ſupra notauimus, pactus eſſet. Qua de cauſa apud Comites gratioſus, Danis autem exoſus fuit, vſque adeò, vt Petrus Archiepiſcopus Lundenſis in illã electionem

nem conſentire, & illam voce & authoritate comprobare & confirmare recuſauerit: imo interdicto promulgato prohibuerit, ne bona & prouentus Epiſcopales Henrico de See traderētur, quod Electio ritè ac legitimè facta nō eſſet, certis de cauſis, donec litis pēdentia ſuper Diœceſi *Sleſuicenſi* in curia Romana mota, per ſententiam definitiuam ſopita ac determinata eſſet: fructus quoque in ſequeſtro poſiti fuerunt ſub manibus Honorabilium Virorum, Nicolai Wulfardi Canonici Hadersleuienſis, & Petri Figolphi Presbyteri Flensburgenſis, pro Epiſcopo Sleſuicenſi, litis pendentis victoriam in curia Romana obtinenti, vt & illi poſt deductionem onerum integrè reſeruarentur. Fuit hoc anno 1425. Quæ tamen inhibitiones reuocatæ fuerunt coram Capitulo Londenſi in præſentia virorum Nobilium anno ſequenti: idque oſtendunt verba eius Decreti. *Sic nunc caſſamus reputantes pro Epiſcopo vero, &c.* Anno 1426. Quo anno primum Henricus vam See, pro Epiſcopo Sleſuicenſi, à Lundenſi Archiepiſcopo agnoſcitur & habetur. Epiſcopi autem huius adminiſtratio & imperium diuturnum non fuit. Nam biennio poſt, Epiſcopatum libere reſignauit Epiſcopo Nicolao. Hic Epiſcopus cum Comitibus Holſatiæ, Hinrico & Nicolao, poſtquam arcem *Suaueſtede* occupaſſent, tranſegit, idque de conſenſu Capituli, fidemque ac iuſiurandum dedit, quoad viueret, nunquā ſe in poſterum commiſſurū aut paſſurum, vt ex eo caſtro Duces Seſuicenſes detrimēto aliquo afficiantur: neq; Duces caſtro Suaueſtediano damnum vnquam illaturos eſſe. Qua de cauſa & ciues Hamburgenſes Anno 1427. Iohannem Kletzken, Conſulem captum in ædibus Bedelli detinuerunt & aſſeruarunt, quod in expeditione contra Caſtrum Suaueſtede cum alijs & ipſe repertus eſſet.

Hac

Digitized by Google

Hac tempeſtate Anno 1423. antiqua ac grauiſſima illa controuerſia, de Feudo *Ducatus Sleſuicenſis*, multis retro annis inter Reges Daniæ & Duces Sleſuicenſes acerrimè agitata, quæque plurimas turbas & contentiones excitauerat, iterum mota ac redintegrata fuit: Erico Rege non quidem nudè ac ſimpliciter prędictum Ducatus *Sleſuicenſis* Feudum Ducibus Sleſuicenſibus abnuente & conferre detrectante, ſed vt illud purè ac ſimpliciter Regi ac Regno Daniæ reſignarent, ſummoperè annitente ac poſtulante. De qua controuerſia, cum inter illos conuenire non poterat, tandem poſt multas diſceptationes ad Sigiſmundum Imperatorem Conſtantiæ tunc temporis Comitia celebrantem, à Rege Erico delata fuit, eiuſque hac dere conſilium & iudicium ſummoperè petitum & exquiſitum fuit. Qui cauſa cognita, non multo poſt Henricum Glogouiæ Ducem, Budiſſinæ, Gorlitij, & Sittauiæ præfectum ablegauit, vt ſi vllo pacto fieri poſſet, diſſidium hoc amicè & placidè inter partes diſſidentes componeret. Hic tentatis omnibus amicæ & pacificæ tranſactionis vijs ac remedijs, poſtquam omni ſuo ſtudio ac conatu, necquicquam ſe promouere cerneret, tandem eò rem deduxit, vt vtrinq; Sigiſmundum Imperatorem, ſupremum huius Controuerſiæ iudicem ac arbitrum eligerent, ab eiuſque ſententia ac deciſione ſe firmiter ſtaturos eſſe, vtrinque compromitterent ac pollicerentur. Qui re deliberata, & vtraque litigantium parte Budam vocata, hanc ſententiam tulit, non definitiuam, ſed interlocutoriam tantùm, donec vtrimque ius & actionem ſuam perſequerentur. *Nos ſigiſmundus Rex præfatus arbiter, per dictas partes electus, vigore compromiſſi in nos facti, dicimus, decernimus, laudamus, & arbitramur, & his ſcriptis pronunciamus*: Totam Iutiam Auſtralem, *in qua ſitua-*

ſituata ſunt, Sleſvvick *&* Gottorp, *& alia loca ad ipſam* Iutiam *pertinentia, vna cum ſylua* Danica, *&* Inſula Alſen, Prouincia *&* Friſiæ *vulgariter* Heerden *nominata, cum omnibus iuribus & pertinentijs, pertinuiſſe & pertinere debere iure directi ac vtilis Dominij, ad Regem ac Regnum Daciæ: ipſumq́ inducendum fore & induci debere in poſſeßionem Ducatus ſupradicti, & terrarum cum ſuis pertinentijs, vt ſupra, prænarratarum: & dictis Henrico, Adolpho, & Gerhardo, Comitibus præfatis, in & ſuper dicto Ducatu & terris ſuis cum pertinentijs, vt ſupra, nullum ius ratione Feudi competiſſe, & adhuc competere. Et ita per hanc noſtram arbitralem ſententiam, ſecundum allegata & probata, in his ſcriptis definimus & arbitramur pro iure, dictis partibus ſuper alijs hinc inde petitis ex cauſis animum noſtrum mouentibus, vtrique parti actionem reſeruantes. In quorum omnium & ſingulorum præſcriptorum fidem, præſentes noſtras literas fieri fecimus, ſigilliſq́ noſtræ Maieſtatis appenſione muniri. Data, lecta, & exhibita eſt præſens ſententia & arbitrium Budæ Anno 1624. 28. Iunij.* Qua ſententia promulgata Rex Ericus poſtea pietatis ac deuotionis ſtudio in Terrã Sanctam iter ſuſcepit, &c. *Comes Hinricus vna dierum exiſtens in Monaſterio* Bordeſholm, *fuerat ipſi relatum de quadam voce Angelica, quæ ibidem inter pſallentes in choro ſæpius ab aliquibus admodum dulciter audiebatur, quam vocem vt etiam audire poſſet, ingenti deſiderio ſe ad Eccleſiam duci curauit, & vouit, ſi Deus ſibi cœleſtem ac Angelicam hanc vocem audire permiſerit, quod tunc dona ſua Monaſterio in ſui & Parentum ſuorum memoriam donare ac elargiri vellet. Et cum vocem hanc audierat, reddit vota ſua,* Iudicium Villæ in Loop *pro perpetua ſua & parentum ſuorum memoria, omni anno ſingulariter cum Vigilijs & Mißis ſolenniter peragenda, memorato Monaſterio tradidit ac cõceßit ad vſum. Dictuſq́ Henricus poſt plurima ſua bona opera, non ſolum Patriæ & lucri tem-*

temporalis ſed ſpiritualium perſonarum Atletha fortis circa Annum Domini 1421. *(alij* 27. *) obijt in pace & ſepultus eſt in* Itzehoe *ſepulchro Parentum ſuorum.* Hæc Continuator Helmoldi.

Anno 1406. *ædificata fuit à Rege Erico arx in Suantzen Konigsborch, hoc eſt, arx Regia nominata : ſed & aliam non longe à villa VVelſpang arcem ſtruxit, & Tertiã ad fluuiũ Treia ex latere Ducatus. Arcibus hiſce exædificatis, Exercitum collegit, & caſtra in Iurgensburg poſuit. Noctu autem Holſati Equites Sliam, vbi minima erat fluminis altitudo, vado tranſeunt & impetu in Danos facto, omnes ad vnum cædunt, & vna cum nauibus ſpoliant: Paulo poſt arcem* Welſpang *demoliuntur & ſolo æquant. Item arcem* Freſenburgum, *arcem* Konigsbergum *dereliquerunt. Holſati etiam eo tempore arcem* Tunderenſem *recuperarunt.*

Anno 1422. *Fimbria à Danis vaſtata fuit, multis interfectis, & Virginibus Stupratis, & plurimis in Daniam abductis Henricus Dux Sleſuici arcem Dorningam commeatu ſubleuat, quæ ab Erico Rege obſeſſa erat.*

Circa idem tempus Ericus Rex Daciæ, qui longo tempore fuit inimicus Holſatiæ, circa prædictum tempus colligi fecit Exercitum, ad deſtruendam terram Altzen, *ſicut* Fimbriã, *& Capitaneum conſtituit, dictum* Ivven Bruſeken *magnum Tyrannum. Et quando applicare volebant terræ, dictus Ivven ſubitò expirauit, & ventus validus naues hincinde diſperſit. Et ſæpius Dani congregati fuerant ad hanc terram deſolandam, ſed ſemper Dominus Deus pugnauit pro eis. Nam inhabitantes terram* Altzen, *vouerunt omni anno ad* Sanctum Cruorem *in* Wilsnack *munera ſua mittere, ſemelq́; eò tranſmiſerunt Calicem vnum pendentem ſexginta marcis, ibidemq́; in terra ſua erexerunt vnam* Capellam *in honorem* Sacroſancti Corporis Chriſti *&* Sanguinis Chriſti: *ad cuius cultum peragendum quilibet in terra illa omni anno ſua dona ac munera liberaliter conferebat.* Hæc Continuator Helmoldi.

Anno

Digitized by Google

Anno 1423. *Epiſcopus Henricus vendidit Prædium Satropholm* 1500. *marcis Lubecenſibus Henrico ab Aleſeld, vt ex literis ſuper ea emptione confectis, quæ Suaveſtedij ſunt, colligitur. Anno* 1423. *Ea fuit hyemis aſperitas & frigus, vt mercatores mari gelu indurato & concreto equitarent in glacie Lubeca in Boruſſiam vſque.*

Anno 1425. *Petrus Archiepiſcopus Londenſis, Suetiæ Primas cum fratribus ſuis, & Domino VViburgenſi, Lagone Burglanenſi, Petro Iohanne Roskildenſi, Namane Ottonenſi, Chriſtierno Ripenſi, Vlrico Arhuſiienſi, ex parte Henrici Sleſuicenſis Hermanno Denen Canonico, & Vicario Iohanne Sello innouat & corrigit articulos quamplurimos, qui ante id tempus à ſuo prædeceſſore erant ſtatuti & approbati in Concilio Helſinburgi. Anno* 1426. *Holſati Fimbriam receperunt.*

Anno 1426. *Ericus Rex Danorum obſedit caſtrum Gottorp: & ciuitatem Sleſuicenſem. Quod ciuitates Hanſiaticæ omnes ægrè ferentes, congregatione facta die vna & hora Regi per literas mandant de pace facienda. Quibus lectis omnes qui caſtrum obſederant, vallo quod fecerat, relicto, obſidionem ſoluerunt.*

Anno 1427. *Henricus vam See contulit Theſaurariam cuidam Canonico Nicolao. Idem pecuniolam aliquam dedit pro memoria ſua in Hackſtede viginti nimirum marcas.*

Anno 1428. *VVilhelmus Dux ope & præſidio Holſatorum vicit oppidum* Apenrade *& caſtrum* Burlund *cæpit.*

***

CA-

CAPVT XXII.

Chriſtopherus Tertius *Bauarus & Palatinus Rheni, Iohannis Filius, Ruberti Imperatoris N. Erici Regis de Sophia Sororius, Rex Daniæ 93. Anno C. 1439. Norvvegiæ Anno 1442. & Suecia Anno 1441. à multis annis collectos Theſauros ex Suecia in Daniam exportaturus, tempeſtate exorta in mari amiſit, in ipſo belli apparatu contra Lubecenſes, obijt abſque liberis & hæredibus Helſingburgi. Anno C. 1440 Roſchildæ ſepultus.*

Vulgus iners docuit Niclaus cognomine Vulſus
Poſtea tecta parem non habuere ſacra.
Largitur templis & egenis plurima dona
Vt pius inde habeat, quo ſua damna leuet.

ANno 1429. Nicolaus Wulfius Epiſcop. Sleſuicenſis exortus eſt. Rendesburgi natus: Patrem habuit Hennikonem Wulfium, & Matrem Grethain ex ciuium ordine procreatos. Dominica Quaſimodogeniti Romæ conſecratus fuit, ſedente Martino Pontifice Maximo. In profeſto Corporis Chriſti in oppidum *Sleſuicum* introductus, ab Illuſtriſſimis Principibus Adolpho & Gerhardo magnificè & ſplendidè receptus fuit. Epiſcopatui quadraginta quinque annos præfuit. Quibus elapſis, ſucceſſori ſuo Helrico ceſſit, poſtq; illam ceſſionem ac reſignationem annos adhuc ſeptem ſuperſtes vixit. Nicolaus, etſi parentibus tenuioris ſortis ac fortunæ natus eſſet, nihilominus tamẽ de Eccleſia *Sleſuicenſi* optimè meritus eſt, vt quam ipſe inſigniter locupletauit & auxit. Epiſcopus autem per liberam reſigna-

reſignationem Henrici vam See factus eſt. Anno 1430 Epiſcopatum Sleſuicenſem ab Hēningo Meinſtorpio, cui is à Ducibus Sleſuicenſibus pignori oppoſitus erat, redemit nongentis octoginta marcis Lubecenſibus: (*vide de hac re quæ folio 65. in libro Suaueſtadiano reperiuntur*) ipſe quoq; quamplurimos colonos & emphyteutas emit, & Epiſcopatui adiunxit. Eccleſiæ bona & poſſeſſiones acerrimè defendit, & pro priuilegijs Eccleſiæ apud Reges Daniæ, & Duces Sleſuicenſes, tanquam pro aris ac focis ſtrenuè pugnauit, eorumq; patrocinium ſuſcepit. Mille marcas Viuens legauit & diſtribuit. 300. Lectori Theologiæ Eccleſiæ Hadersleuienſis: Centum Lectoribus Euangeliorum & Epiſtolarum eiuſdem Eccleſiæ: Centum Scholaſticis ad panes, qui Summæ Miſſæ interſunt: Centum marcas panibus Canonicorum: Centū *Hoſpitali Beatæ Gertrudis Hadersleuiæ*: Centum panibus Vicariorum Sleſuici: Centum Iuuenibus, qui in ambitu templi canerent Pſalmum Dauidis, cuius initium eſt: *De profundis*: Centum Marcas Pauperibus Sleſuicenſibus: Triginta Balneis Pauperum: Centum Hoſpitali vel Xenodochio Pauperum *Ekerenuorde*, quod Nicolaus Epiſcopus fundauit, & poſtquam conflagraſſet, denuò à fundamentis erexit, noua domo extructa: quinquaginta inſuper Marcas legauit ad celebrationem *Feſti Diui Anſvveri*, cuius vitam ſupra deſcripſimus. Lecturam præterea Sleſuicenſem fundauit Nicolaus, vt ex literis ſuper ea re confectis colligitur: Curiam quoque Epiſcopalem magnificentiſſimam & ſplendidiſſimam Sleſuici ædificauit, quæ ad Exitum quoq; perducta fuit, vt ex inſcriptione conſtat. Quin & *Hadersleuij* curiam ædificauit Epiſcopalem & Xenodochia *Rendesburgi* & *Ekerenuordæ*, vt Paulo ante notauimus. Anno 1434 Nicolaus permutat bona & rus

Digitized by Google

in *Ramſtede*, poſſeſſionibus in *Popholdt*, & alijs colonis cum Duce Adolpho. Nicolaus quoque Epiſcopus anno 1469. dedit ex Bulla Pontificis quibuſdam attentè & accuratè legentibus, Primam, Tertiam, Sextam & Nonam debitè & orantibus pro qualibet hora eiuſmodi, centum dies Indulgentiarum. Vnde colligitur, Pontificem deteſtatum eſſe modum horas recitandi curſoriè & ſine deuotione & attentione. Frater quoque Nicolai Epiſcopi, non minus liberalem ac munificum erga Eccleſiam & pauperes ſe præſtitit atque exhibuit, donaque multa largitus eſt Xenodochio Sleſuicenſi: de quibus extant literæ in archiuis pauperum: quorum ſumma hic inſerenda, & in quos vſus conuerſa ſint, explicandum. Conradus Conradi dedit 500. marcas Choralibus, & 50. marcas fratris ſui filio Timmoni Cordes, & filio ſororis ſuæ Teden Gripes: Hic Nicolaus Epiſcopus interfuit quoque Inaugurationi & Vnctioni Regis Chriſtophori, quæ *Ripis* facta eſt, Anno 1443. die Circumciſionis: vt ex literis ſequentibus, quarum exemplum ſubijcimus, colligitur.

In nomine Domini Amen. Anno à natiuitate Domini, Milleſimo, quadringenteſimo, quadrageſimo tertio, indictione Secunda, ipſo die Circumciſionis Domini, Pontificatus Sanctiſſimi in Chriſto Patris ac Domini Noſtri, Domini Felicis Papæ, Quinti, anno eius tertio, in noſtrorum Notariorum Publicorum, teſtiumque infra ſcriptorum præſentia perſonaliter conſtitutus, Reuendus in Chriſto Pater & Dominus, Dominus Nicolaus Epiſcopus Sleſuicenſis nos Notarios tempore, quoad ſtatim in Choro Eccleſiæ *Ripenſis* per Reuerendiſſimum in Chriſto Patrem & Dominum Dominum Iohannem Archiepiſco-

piſcopum Lundenſem & Epiſcopos Prouinciæ Lundenſis ibidem congregatos inungi & coronari deberet, Sereniſſimus Princeps & Dominus, Dominus Chriſtophorus, Daciæ, Suediæ, & Norvvegiæ,&c. Rex, ac Bauariæ Dux, Comeſque Palatinus Rheni, inſtanter requiſiuit, vt ſuper Iuramento per dictum Dominum Chriſtophorum Regem ſtatim eo tempore præſtando, ad cautelam futurorum, ſibi vnum vel plura conficeremus vel conficere faceremus publicum vel publica inſtrumentum vel inſtrumenta. Paulo poſt deſcendit dictus Dominus Iohannes Archiepiſcopus, cum ſuis ſuffraganeis præſentibus, in Archiuario Eccleſiæ Ripenſis, in qua dicta depoſito facta extitit, & eundem Dominum Chriſtophorum in Archiregem Regni Daniæ conſecrauit & inunxit, eodem Rege in Cathedra Regali in oſtio occidentali eiuſdem Chori præparata, regaliq; Corona ornato, Dalmatica ac Chorali Cappa induto, ac Magnificis Principibus ac Dominis, Wilhelmo Brunſvvicenſi, Adolpho Sleſuicenſi, Waltmaro Sleſienſe, ac Friderico Bauariæ Ducibus, alijſque officialibus ac militibus ſuis ſibi ſolenniter aſtantibus, acceſſit ad eum memoratus Reuerendiſſimus Dominus Iohannes Archiepiſcopus, ſuique ſuffraganei infra ſcripti ſibi aſſociati, omnes Pontificalibus ſolenniter induti. Idem Dominus Iohannes Archiepiſcopus, quandam papiri cedulam iuramentum infra ſcripti tenoris in ſe continentem, prædicto Domino Chriſtophoro Regi ad manus tradidit: qui Dominus Rex ad ſtatim Iuramentum in cedula contentum præſtitit, ipſam cedulam de verbo ad verbum legens. Qua lecta manum dextram ad librum, quem præfatus Dominus Archiepiſcopus in manibus ſuis ante

dictum Regem apertum tenuit, manus ſuas præfatum iuramentum ſolenniter, vt apparuit, iurando poſuit. Quo facto Chorus Te Deum Laudamus, alta & ſolenni voce intonauit. Tenor iuramenti cedulæ, de qũa ſupra fit mentio, de verbo ad verbum ſequitur, & eſt talis. *Chriſtophorus profiteor & promitto coram Deo & Angelis eius, deinceps legem & Iuſtitiam, Pacemq́; Sanctæ Eccleſiæ, populoq́; mihi ſubiecto pro poſſe & noſſe, facere & ſeruare, ſaluo condigno nude Dei reſpectu, ſicut cum concilio fidelium meorum melius potero inuenire. Pontificibus quoq́; Eccleſiarum Domini, condignum & Canonicum honorem exhibere, atque ea, quæ ab Imperatoribus & Regibus Eccleſijs collata & reddita ſunt, inuiolabiliter obſeruare. Abbatibus, Comitibus, & Vaſallis meis congruum honorem ſecundum Concilium fidelium meorum præſtare. Atque hæc omnia ſuper hæc ſacroſancta Euangelia tacta, me veraciter obſeruaturum iuro.* In quorum omnium & ſingulorum fidem & teſtimonium præmiſſorum, præſens publicum inſtrumentum, vt præmittitur, requiſiti per me Iacobum Peternellen Notarium publicum infra ſcriptum, exinde confecimus. Datum & actum, anno, die, hora, locis, & Pontificatu, quibus ſupra, præſentibus ibidem Honorabilibus Dominis, Ludero Lundt Canonico Sleſuicenſi: & Ottone Dracken Canonico Hadersleuienſi, ad præmiſſa rogati & requiſiti, ac Reuerendiſſimis ac Reuerendis in Chriſto patribus ac Dominis, Domino Iohanne Archiepiſcopo prædicto, ac Chriſtierno, Ripenſis, Aruſienſis, Ottonienſis, Weiburgenſis, Burglanenſis Eccleſiarum Epiſcopis ac dictis Principibus, Prælatis, militibus, alijſque plurimis ad hunc tamen actum non requiſitis. Subſcripſerunt Notarij duo Iacobus Peternelle Lubecenſis, & Theodoricus Haſtede Clericus Werdenſis.

Anno

Anno 1431. Adolphus & Gerhardus Vrbem Flensburgenſem ceperunt Veſpera Palmarum: arcem autem die AEgidij expugnarunt. Anno 1435. Adolphus Dux Sleſuici & Comes Holſatiæ & Stormariæ, &c. Priuilegia Canonicorum confirmant. Anno 1436. Mare rurſus inundauit oras illas Friſonicas exundatione maxima, quæ die omnium Sanctorum extitit. In Tentembulla 280. homines in vndis perierunt. Conſul Tonningenſis Authe Detleff vir admodum pius ac deuotus, dum mulierem in aquis natantem extrahere conatur, & in vas vel vannum maximum ſeſe immiſiſſet, impetu aquarum in mare abripitur, & inter natandum manibus in cœlum erectis omnibus valedicit. Tandem ſingulari ac admirando Diuini Numini auxilio, maxima ac turbulenta tempeſtate, fluctibus ac vndis ſæui ac procelloſi maris diu iactatus ac agitatus, in Inſulā Dithmarſiæ Buſen tandē defertur ſaluusq; ac incolumis euadit, & multis poſt annis ſuperſtes fuit.

Anno 1440. Dominica poſt Paſcha, Homagium præſtitit Adolphus Dux Sleſuicenſis & Comes Holſatiæ Chriſtophero Regi Daniæ, cum Ducatum Sleſuicenſem ab eo in feudum reciperet. Chriſtophorus omnia, quæ ad Ducatum pertinebant, & à Regina Margareta olim ipſi & fratribus adempta & auulſa erant, reſtituit, vt vſque ad Pontem Koldingenſem Ducatui imperaret. Dux autem Adolphus vt erga egenos & pauperes ſe liberalem ac beneficum oſtenderet, emit Villam Rauenholt, eamque legauit ac donauit pauperibus in Xenodochio Spiritus ſancti degentibus Anno C. 1448.

Anno 1441. Concilium Baſilienſe imperat & concedit indulgentias omnibus, qui ſtructuræ Sleſuicenſi ſubuenirent, quod Templum Diui Petri conflagraſſet, igne fortuito funditus quoad tectum, ita vt muri ruinam minarentur & collaberentur. Anno 1447. Tota penitus Ciuitas Sleſuicenſis conflagrauit.

Anno 1450. Abſolutum fuit & completum latus auſtrale Templi Sleſuicenſis. Nam etſi ante id tempus, Templum in

Digitized by Google

formam Crucis *ædificatum fuit, tamen latus vtrumq; non habuit, ſed fuit vnus tantummodo tranſitus vel teſtudo, vbi nunc tres ſunt.* Et *hæc vera eſſe, indicio ſunt feneſtræ, quæ adhuc conſpiciuntur ad Aquilonem, non longè ab* Organo *vetuſto iam deſtructo, & in plaga Auſtrali adhuc reliquiæ extant: vnde colligitur, feneſtras etiam ibi affixas fuiſſe: Summa. Templum initio eiuſmodi fuit, quale id eſt, quod* Kotzenbullæ *&* Luſappel *extat, hoc eſt, in formam* Crucis *extructum, ita & templum* Corbeienſe *forma Crucis ædificatum eſt. Hinc conſtat. ante annos* 140. *plus minus, latus illud quod Auſtrum ſpectat, abſolutum fuiſſe. Anno* 1450. *Dominus Siuerdus Seeſtede interemit* Nicolaum *Schinkel & alium quendam, cuius nomen obliteratum eſt in* Templo, *capella vulgò dicto. Cuius cædis expiandæ ac luendæ cauſa* 400. *marcarum prouentus annuos legauit & contulit, ad celebrandam Diuæ Virginis Mariæ memoriam: ſacerdotes qui prouentibus illis fruebantur, qui quotidie preces ſacras recitarent, & cantilenas pſalmoſq; canerent Mariani dicti fuerunt: adhuc iuuenis memini, me horis matutinis illos cantantes audiuiſſe. Anno* 1455 *Calixtus Papa mandauit, vt campanæ meridie pulſarentur, vt ijs homines excitarentur ad precandum & orandum contra Turcam. Dux Adolphus vt erga egenos ſe liberalem ac beneficium oſtenderet, emit Villam* Rauenholtum, *eamque legauit & donauit pauperibus in Xenodochio ſancti Spiritus degentibus Anno* 1448.

FINIS LIBRI SECVNDI.

HISTO-

Digitized by Google

HISTORIÆ SLESVICENSIS
LIBER TERTIVS.

CAPVT I.

CHRISTIANVS I. *Cognomine Diues Rex Daniæ 94. An. Chriſti* 1449. *Norvvegiæ Anno Chriſti* 1450. *& Sueciæ poſt Carolum profugum cum ærario regni Anno Chriſti* 1457 :*quæ tamen paulò poſt Anno Chriſti* 1469. *ab ipſo deſciuit. Dux Sleſuici & Holſatiæ, &c. Natus anno Chriſti* 1426. *Holſatiæ Comitatum per pactum & liberam ceßionem ad ſe delatum Anno* 1460. *in Ducatum tranſmutari, vt & Dithmarſiæ Feudum in peregrinatione Romana à Friderico Tertio Imperatore obtinuit Anno Chriſti* 1474: *nec non Ducatus Sleſuicenſis in Adolpho expirans Feudum, cum Regno Daniæ conſolidauit. Academiam Hafnienſem fundauit Anno Chriſti* 1478. Viduam *Chriſtophori Regis Daniæ* Dorotheam, *Marchionis Brandeburgici Hans (cuius frater Albertus Achilles Germanicus cognominatus) filiam in vxorem duxit Anno Chriſti* 1450. *quæ obijt Anno Chriſti* 1495. *Ille autem rebus humanis exceßit Anno Chriſti* 1481. 21. *Maij. Roſchildiæ ſepultus.* Liberi *huic fuerunt* Fridericus *Rex Daniæ &c. (de quo poſtea)* Margareta *Iacobo Tertio Regi Scotiæ nupta Anno Chriſti* 1469. Olaus *natus Anno Chriſti* 1449. *qui mox expirauit, Roſchildiæ ſepultus, &* Iohannes *Rex Daniæ. &c. (de quo poſtea)*

ERICO Danorum Rege vitæ huius munere perfuncto, cum abſque liberis ac hæredibus diſceſſiſſet, Proceres ac Senatores Regni Daniæ, Adolpho Duci Sleſuicenſi, Regni Daniæ Vaſallo, vnanimi conſenſu, Regni imperium ac adminiſtrationem deferunt. Qui ex vna parte, Regni onera ac moleſtias, ex altera parte virium ſuarum imbecillitatem, ingraueſcentisque iam ætatis tædium ac difficultatem ſecum expendens, ſceptrum imperij delatum honeſtè & modeſtè deprecatur ac abnuit. Vt autem nihilominus honeſtæ eorum petitioni ac deſiderio aliquo modo ſatisfaceret, ac Regno Daniæ, Capite ac Gubernatore iam deſtituto ac orbato, optimū Regē prouideret ac circumſpiceret, ſororis ſuæ Hedvvigis, ac Theodori Comitis Oldenburgenſis filium à ſe educatum, Chriſtianum, cuius ingenium ac indolem, eximiaſque ac præclaras virtutes iamdudum ſatis cognitas ac perſpectas habebat, de meliori nota illis commendauit & prædicauit. Huius itaque Adolphi commendatione, nec non Heroicarum ac præſtantiſſimarum Chriſtiani virtutum, Animi celſitudinis, rerum gerendarum peritiæ ac experientiæ, ſeueritatis morum ac diſciplinæ, cum ſumma animi moderatione ac clementia coniunctæ conſideratione ac intuitu commoti, præfatum *Chriſtianum Oldenburgenſem & Delmenhorſtæ Comitem*, vnanimi ſuffragiorum conſenſu Regem crearunt & elegerunt. Qui ſimul ac Regni honore ac munere eſt potitus, initio ſtatim ſuæ dominationis talem ſe præſtitit, vt & Adolphi commendationi, & omnium ſpei & expectationi abundè ſatisfaceret ac reſponderet. Nam inſignem ſe eſſe CHRISTIANVM & Nomine & reipſa clariſſimè demonſtrauit.

Chri-

Digitized by Google

Chriſtum enim, cui primum Nomen in Baptiſmo dedit, toto corde & anima dilexit, eiusque in his terris Vicarium, Romanum Pontificem, cui animarum ſalus & Eccleſiarum gubernatio à Chriſto commiſſa, nec non Epiſcopos Regni debito honore ac veneratione eſt proſecutus: Eccleſiæ multa benè fecit, vitamque vero Chriſtiano dignam, ac tanta Maieſtate decoram in his terris tranſegit. Cumq; vita Chriſtianorum ita comparatum ſit, vt quamdiu in his terris militemus, cuiuſuis generis cruci, calamitatibus, aduerſitatibus, bello ac turbis obnoxij ſimus, eandem quoque ſortem ac fortunam Rex Chriſtianus abundè expertus eſt. Coronam Sueciæ, fœdere ac pacto Reginæ Margaretæ ætate ſancito ac confirmato, ſibi debitam, cum ſummo labore ac difficultate eſt adeptus, multis ex Suecis Exterorum Dominationem ac Principatum iampridem pertęſis, eam ipſi ſummoperè inuidentibus, dubiamq; ac ambiguam facientibus, Carolo quoq; Canuti filio eā affectante ac ambiente. Varijs ac multiplicibus huiuſmodi impedimentis ac difficultatibus interuenientibus, ſummo opere ac labore Coronam adeptus eſt. Qua tandem obtenta, ægrius adhuc longeq; difficilius illi fuit, eandem retinere ac conſeruare, Suecis ſubindè rebellantibus, quos bello ſubigere ac compeſcere, neceſſitate, inuita quamuis voluntate, coactus fuit. Ita Chriſtiani huius Regnum ac imperium maxima ex parte valdè turbulentum ac inquietum fuit. Quas tamen moleſtias ac turbas quetus admodum, tranquillus, & optatus exitus tandem excepit ac conſecutus eſt: ita vt tandem bellorum pertæſus, totum ſe pietatis ſtudio deuouerit & conſecrauerit, cuius amore ac deſiderio Chriſtianus Rex tantoperè flagrauit: vt anno 1474. longum ac difficile iter Romam verſus, Summi Pontificis

Digitized by Google

tificis Romani, Sixti IV. Vicarij Chriſti & Capitis Eccleſiæ, ante ſuum ex hac vita diſceſſum viſendi ac colloquendi gratia, læto ac hilari animo ſuſceperit ac confecerit. Quò cum ventum, à prædicto D. Pontifice honorificentiſſimè exceptus & habitus, roſaq; aurea donatus ac decoratus fuit. Roma vlterius in Terram Sanctam pietatis ac deuotionis ſtudio proficiſci decreuerat, ſed conſilium certis ac vrgentibus de cauſis poſtea mutauit, & Romæ hoſpitale vel Xenodochium ſancti Spiritus in Saxonia non procul à Palatio & Eccleſia Diui Petri ædificauit. In itinere autem Romam verſus, Chriſtianus Primus ſimul quoq; Fridericum tertium Imperatorem, Rotenburgi tunc temporis commorantem, inſalutatum præterire noluit, à quo ſummo honore perquam honorificentiſſimè exceptus, nouaq; inſuper Dignitate, ac Priuilegiorum donatione, auctus ac ornatus fuit. Dithmarſicam enim Gentem, hactenus rebellem, ſeditioſam, libertate gaudentem, nulliusque ferè Imperium ac Iuriſdictionem agnoſcentem, eius imperio ac poteſtati omnimodò ac plenariè ſubiecit, Holſatiæ quoq; nec non Stormariæ & Dithmarſiæ Comitatum, nouo Ducatus titulo ac honore donauit ac decorauit: literisq; ſolennibus hanc donationem ſanciuit & confirmauit. Atque ita Rex Chriſtianus vtroque Capite Eccleſiæ & Mundi, peramanter ac honorificè in itinere ac peregrinatione ſua Romam verſus, inuiſo ac ſalutato, ſaluus ac incolumis domum reuertitur.

De his Reuerendus Pater, Abrahamus Bzouius in Continuatione Annal. Eccleſiaſt. Illuſtriſſimi ac Reuerendiſſimi Domini Cæſaris Baronij. S. R. E. Cardinalis &c. in Ann. 1474. ſic inquit: *Venit eodem anno ad Feſta Paſchatis Romam Chriſtiernus Rex Dacarum, Eum ſummis honoribus Cardinales exceperunt. Turba omnis* Curia-

Digitized by Google

Curialis egreſſa eſt ei obuiam: Patres ad portam congreßi medium illum per Vrbem ad Baſilicam S. Petri, inde ad Pontificem perduxerunt, iuri dicundo tunc publicè præſidentem. Religio ſumma in ſummo Rege enituit. Procubuit in genua ante illius pedes, nec ante ſe eleuari eſt paſſus, quam ſermonibus ſuis eſſet reſponſum. Redunti in cubiculum Sixto, exeuntiq; ad Diuina ſacra Hebdomadæ dierum, gremialia eius ſemper portauit. Lauanti manus peluim ſuſtinuit. Inter duos primos Cardinales ſeſſum receptus, non prius ſedere, nec prius tegi voluit, quam vtrumque ab vtroq; factum eſſet &c. Papienſem alterum ex duobus illi aßidentem rogari per Interpretem fecit, vt paterentur poſt omnes Cardinales ad oſculum crucis eum aſcendere. Erat enim hæc dies Paraſceue: cum ille rogaret cur ita depoſceret. Vt habeatur inquit iuſtus honos ſummo Senatui. Plura huiuſmodi illo ſolo triduo ſacroſancto ab eo præſtita Apoſtolicæ ſedi, in quibus Trium Magnorum Regnorum Rex, à Septentrionibus veniens, Italis & reliquis, quo animo eſſe in ſummum Sacerdotium debeant, exemplo ſuo edocuit. Papienſ. epiſt. 556. Hæc ibi.

Huius quoq; Chriſtiani primi Regis Daniæ tempore, Ducatus Holſatiæ, ſine vlla contentione, bellicis motibus, ac ſanguinis profuſione Anno 1460. Regno Daniæ annexus & ſubiectus fuit. Idque longè antè, cura Adolphi adhuc in viuis exiſtentis, ac de hoc negocio cum Nobilitate, cæteriſque Holſatiæ ordinibus agitantis ac tranſigentis, ita decretum ac conſtitutum erat, qui ſuo conſilio author fuit, vt ſe è viuis ſublato, Chriſtianum Daniæ Regem, cui (vt nonnullis placet,) Ducatus Sleſuicenſis veluti directo Domino, ex iure Feudi competeret, pro Holſatiæ etiã Domino reciperent ac cognoſcerent, ſuamq; hac de re voluntatem ac conſenſum literis publicis ac ſolennibus firmarent ac profiterentur. Peperit hæc res

initio nonnihil diſſidij, animorumq; diuortij, præcipuè inter Nobiles Holſatiæ: quibuſdam Comitum Schovvenburgenſium partibus ſtudentibus: nonnullis è contrario Regi fauentibus ac patrocinantibus. Ex parte Schovvenburgenſium, qui interceſſerunt electioni Regis, fuit imprimis Henricus Pogvviſch cum ſuis conſortibus: qui tam iure agnationis, quam fœderum ac pactorum inter illos initorum ratione ac firmitate, Ducatum Holſatiæ ad Comites Schovvenburgenſes, tanquam proximos maſculæ ac virilis ſtirpis agnatos, ac ſexto gradu à communi ſtipite diſtantes, iure meritoque pertinere exiſtimabant. Vrgebant præterea tranſactiones & pacta, olim vtrinque inita, ſancita, ac confirmata, quibus, poſt Adolphi Wagriæ Domini poſtremi beatum ex hac vita diſceſſum, inter agnatos Nicolaum Comitem Holſatiæ, & ex Fratre Nepotes, Gerhardum Ducem Sleſuicenſem, Albertum & Henricum Fratres, Henrici Ferrei filios ab vna, & Ottonem Comitem Schovvenburgenſem, & Adolphum, ac Wilhelmum, ab altera parte ita conuentum & tranſactum: vt Ottoni & ipſius filijs, non ſolum omnia ſua prædia, ædificia, ac poſſeſſiones, quæ in & circa vrbem Schovvburgenſem haberent ac poſſiderent, ac Inſulas Albi adiacentes, & Billæ pratum, & Nilandiam ad Albim, & Curiam Adolphi Wagriæ ex aduerſum cœmiterij D. Nicolai, in vrbe Hamburgenſi ſitam, & 8000. marcas Holſati legant ac relinquunt, verum inſuper ſe inuicem ad mutuam vnionem, defenſionem, ſui ac hæredum ſucceſſionem, in ſuis Ditionibus, ac bonis Feudalibus non alienandis, firmiter obligant ac deuinciunt.

Contra vero Nobiliſſima & Vetuſtiſſima Rantzouianorum familia, *è qua tunc temporis vixit Dethleuus Ran-*

Rantzovv Dominus in Neuerſdorp, Eccleſiæ Lubecenſis Canonicus, qui Kalend. Febr. anno 1465. obiens, cum Patre ſuo Henrico milite anno 1464. 5. Martij defuncto, Lubecæ in ſumma æde ſepultus eſt, è qua Generoſiſſima ac Antiquiſſima familia adhuc præter alios nobiliſſimos Viros eiuſdem familiæ ſupereſt Dethleuus Rantzovv Eques, propter Generis Nobilitatem, perſonæ grauitatem, officij Authoritatem, rerumq́ gerendarum vſum & experientiam totius Nobilitatis Holſaticæ illuſtre Decus ac Patriæ ornamentum, Regis Daniæ Chriſtiani IV. Conſiliarius, & Præfectus in Steinborg, &c.) in publicum conſulentes, Regis partes defendendas ſuſcipiunt, ſecumq́; expendunt, quod nimirum hæc intima ac arctiſſima vtriuſque Ducatus Sleſuicenſis & Holſatiæ cum potentiſſimo Regno Daniæ Vnio & coniunctio, & Regno & Ducatibus firmam ac conſtantem pacem & concordiam, clientibus quoque & ſubditis maxima commoda ſummamq́; vtilitatem allatura eſſet: ex aduerſum autem magno cum periculo ac detrimento vnius ab altero auulſionem ac ſeparationem coniunctam eſſe: ſimulque ſibi in memoriam reuocant, quam grauiſſimorum ac acerrimorum bellorum, hæc diuulſio ac ſeparatio, olim cauſa ac fomes extiterit. Quibus incommodis hac vna via præueniri poſſe exiſtimabant, vt Regnum Daniæ ac Ducatus Holſatiæ, quæ hactenus diuulſa ac ſeparata fuerant, amicè conſociarentur atque vnirentur: atque vnius Imperio ſubiecta, vnius capite, conſilio, ac iudicio gubernarentur ac adminiſtrarentur. His rebus itaq; diu multumq́; vtrinque agitatis, tandem interueniente arbitrio ac moderatione Arnolphi Epiſcopi Lubecenſis, requiſitis ſimul & adhibitis vicinarum Vrbium Lubecæ & Hamburgi legatis, *Oldesloi* conuentus inſtituitur, ibidemq́ue poſt longam ac diutinam deliberationem totum hoc negotium inter partes diſſi-

Digitized by Google

diſſidentes ita placidè & amicè compoſitum ac tranſactum fuit: vt Otto Comes Schovvenburgenſis, quoniam ita ſaluti & incolumitati Regni ac Ducatuum expedire videret, ſpontè ac voluntariè omni iure ſuo, quod in Ducatu Holſatiæ ſeſe habere exiſtimaret, omninò cederet, ac Regi traderet ac concederet: Rex viciſſim pro huiuſmodi liberrima ac ſpontanea iuris ac Priuilegiorum ceſſione, ſyngraphum de 41500. aureis Rhenenſibus certis terminis perſoluendis manu ſua ſubſcriptum, ſigilloque Regio munitum ac confirmatum iterum traderet. Id quod vtrinque factum: Ceſſionisque literas Solennes, ac renunciationis omnis Iuris ac Priuilegiorum in Ducatu Holſatiæ ſuper hoc negocio confectas, Otto Comes Schovvenburgenſis cum filijs ſubſcribunt, Sigillorumq; appenſione confirmant.

Rebus hiſce ita compoſitis, tandem Anno 1460. poſt mortem Adolphi, Dani & Holſati Fidem ac Iuſiurandum Chriſtiano Primo Regi Danorum dederunt, quibus viciſſim Chriſtianus Primus, antiqua Iura, Priuilegia, Statuta ac Conſuetudines literis ſolennibus confirmat, & inter cætera ſanctè promittit. *Nunquam ſe inſcijs ac inconſultis vtriuſq; Prouinciæ proceribus ac ſtatibus arma capturum, aut expeditionem quòquam ſuſcepturum eſſe: ſingulis quoque annis, ſtato tempore, adhibitis in conſilium Proceribus, ac conſtitutis Conſiliariis ſe comitia habiturum ac indicturum eſſe, in Holſatia* Bornhouedæ, *in Ducatu vero Sleſuicenſi* Vrnehouedæ: *vbi cauſæ Nobilium, reliquaq; negocia, ſalutem ac incolumitatem harum regionum ſpectantia, cognoſci ac tractari debeant: Feuda, officiaq; publica tam Eccleſiaſtica quam Politica Nulli Exterorum aut Alienigenarum, ſed eorum Præfecturam ac adminiſtrationem ſolis Incolis ac Indigenis ſe daturum ac commiſſurum eſſe, ſolo tamen Cancellario & ſcri-*

bis

bis exceptis: nullos Præfectos ac Satrapas ſe arcibus ſuis præfecturum aut dimiſſurum eſſe, niſi Procerum & Conſiliariorum Prouincialium conſilio ac conſenſu. Regem peregrè abeuntem Epiſcopo Sleſuicenſi ac Lubecenſi, & quinis ex Ducatu Sleſuicenſi & Holſatia delectis, publicam omnium rerum curam ac adminiſtrationem commiſſurum eſſe, qui eius vicem obeant. Neque coniugi ſuæ, nec vllis exteris aut incolis, niſi conſentiente ac approbante Senatorum conſilio, vlla prædia, bona, ac facultates daturum aut conceſſurum: Nullam monetam aut monetæ precium ſtatuturum aliud, quam Lubecæ ac Hamburgi vſurparetur aut reciperetur: ſi Regi, illiuſue poſteris vnus tantummodo filius ſuperſtes fuerit, qui Rex Daniæ futurus: tunc Holſatiæ ac Sleſuicenſibus Proceribus ac incolis integrum ac liberum permitti, illum Ducem Sleſuicenſem & Comitem Holſatiæ eligere. Electus omnes hoſce articulos & Priuilegia à Chriſtiano conceſſa ſancita & confirmata, ipſe etiam de integro confirmare, augere, & Iuriſiurandi Religione ſe illa integra ac inuiolata conſeruaturum, ſpondebit ac ſancte pollicebitur, idq́ polliceri tenebitur. Quod ſi facere recuſauerit, liberum illis erit & permiſſum, alium ex proximis illius Agnatis Dominum eligere & creare. Hos articulos ita literis conſignatos Rex Chriſtianus pro ſe ac ſucceſſoribus Kiloniæ obſignauit.

Hic Chriſtianus primus confirmauit quoque Priuilegia Epiſcopis Sleſuicenſibus data Anno 1460. vt ex literis ſuper ea re confectis patet.

Placet hic ſubijcere Epitaphium Dethleui Rantzovv, quod vetuſtate corruptum Henricus Rantzovv Regius in Holſatia Legatus inſtaurauit. Anno Domini 1575. ætatis 50.

Ordinis eſt ſacri Dethleuus adeptus honorem,
Qui ſua de Canonum nomina iure tenet.
Quà colitur pulcra templum Cathedrale Lubecæ,
Quaq́ frequens largas ara miniſtrat opes.

Hic

Hic ſua tranquilla traduxerat ocia vitæ,
Conſilio præſtans, ingenijq́ bonis.
Sæua trucis genitor tractauerat arma Gradiui,
Henricus celebri nomine vectus Eques.
Cum Patre iam dormit ſocia Dethleuus in vrna,
Qua ſacra Baptiſmi ſacra replentur aqua.

CAPVT II.

A ſene Niclao faſces depoſcere cœpit
Cum mitra Helricus, flamen vt eſſe queat.
Omnia huic æqua ſpondens ſe lance daturum,
Fluxa ſenem cogit poſtea flere fides.

HAc tempeſtate Anno 1477. Vir Nobiliſſimus Helricus von der Wiſch / Epiſcopus Sleſuicenſis creatus ac deſignatus eſt, (*ex qua Nobiliſsima ac Antiquiſsima in Holſatia Familia* von der Wiſch / *præter alios ſtrenuos ac inſignes Viros eiuſdem Generis ac Familiæ adhuc in viuis ſupereſt, Georgius* von der Wiſch *Vir magni Conſilij, ac rerum gerendarum peritiſsimus: Illuſtriſsimi Principis Sleſuici & Holſatiæ,* &c. *Domini Friderici, Domini mei Clementiſsimi Conſiliarius ſummus atque intimus, Præfectus Aulæ ac Diœceſis Gottorpienſis, vnus ex reliquis meis olim Parœcis Viris Nobiliſsimis ac Strenuis, Aulæ Officialibus ac Miniſtris, mei ante hac, & vt ſpero de hinc amantiſsimus, & me meiſq́ præclarè meritus: cui viciſsim, vt & omnibus conterraneis meis dilectiſsimis, exemplo popularis noſtri Epiſcopi huius Sleſuicenſis Helrici* von der Wiſch/*hominis Antiquâ Religione ac Holſatica Fide, itidem antiquæ ac auitæ Religionis ardens ſtudium ac deſiderium, Spiritus ſancti*

ſancti illuminationem, ac eiuſdem gratia ac auxilio veram ac ſynceram Diuinæ veritatis cognitionem, rectam fidem, & per eam æternam beatitudinem ex animo precor atque exopto,) idq́; ex libera reſignatione Domini Nicolai Wulfij, qui propter ſenectutem eo ſe munere abdicarat: certis tamen conditionibus: inter quas vna hæc erat, vt quotannis Nicolao penſionis nomine certam pecuniæ ſummam ſolueret, vnde ſe alere ac ſuſtentare poſſet, quam integram etiam ſeptennium fideliter dependit ac perſoluit. Nam totidem annos Nicolaus à ceſſione Epiſcopatus, adhuc in viuis fuit. Hic Epiſcopus Helricus von der Wiſch aliquot annos inſeruierat Chriſtiano Primo, & Regi Ioanni, quorum præſidio ac patrocinio Epiſcopatum Sleſuicenſem adeptus erat. Poſtquam autem Epiſcopus factus, ſeptem mille marcas fœnori accepit, & Epiſcopatum oppignorauit & obærauit, quem paulo ante Nicolaus, omni ære alieno, quo obſtrictus erat, liberaſſet, omnia nomina, quæ Eccleſia debebat, ſoluẽdo. Inter alia autem bona, etiam Decimæ in præfectura Tunderenſi, pignori oppoſitæ fuerunt. Etſi autem Helricus eo nomine culpandus eſſe videatur: interim tamen de Capitulo benè meritus eſt, vt cuius conſilio ac opera, Capitulum prædia, villas, ac rura in Heſel conſecutum eſt & adeptum. Nam hoc negotium vnicè ipſi cordi fuit, ipſoq́; Authore feliciter confectum. Qua de cauſa & eius memoria nobis ſancta & conſecrata eſſe debet.

Anno 1474. Sixtus Pontifex, literis datis ad Helricum Epiſcopum, ſeuerè mandat, vt à duobus vel tribus Epiſcopis accerſitis, munus conſecrationis recipiat, & iuramentum Fidelitatis præſtet ea forma, quam illi Pontifex præſcribit. Exemplum literarum ſubijcimus. *Sixtus Epiſcopus Seruus Seruorum Dei, Dilecto*

Digitized by Google

filio Elrico, electo Sleſuicenſi, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Cum nos pridem Eccleſiæ Sleſuicenſis, Paſtoris regimine deſtitutæ, de Perſona tua nobis & Fratribus noſtris, ob tuorum exigentiam meritorum accepta, de Fratrum eorundem conſilio, authoritate Apoſtolica duxerimus prouidendum, præficiendo te illi in Epiſcopum & Paſtorem, prout in noſtris indè confectis literis plenius continetur. Nos igitur ad ea, quæ ad tuæ commoditatis augmentum cedere valeant, fauorabiliter intendentes, tuis ſupplicationibus inclinati, tibi, vt quocunque malueris Catholico Antiſtite, Gratiam & communionem Apoſtolicæ ſedis habente, accitis, & in hoc ſibi aßiſtentibus duobus vel tribus Catholicis Epiſcopis, ſimilem gratiam & communionem habentibus, munus conſecrationis recipere valeas, ac eidem Antiſtiti, vt recepto prius per eum noſtro & Romanæ Eccleſiæ nomine à te fidelitatis debitæ ſolito iuramento, iuxta formam præſentibus annotatam, munus prædictum impendere liberè tibi poßit, plenam authoritatem concedimus, earundem præſentium tenore facultatem. Volumus autem, & authoritate prædicta ſtatuimus, & decernimus, quod ſi non recepto à te per ipſum Epiſcopum dicto iuramento, idem Epiſcopus munus ipſum tibi iniurare, & in illud ſuſcipere præſumpſerit, dictus Antiſtes à Pontificali officij exercitio, & tam ipſe quam tu ab adminiſtratione tam ſpiritualium quam temporalium Eccleſiarum noſtrarum ſuſpenſi ſitis eo ipſo. Præterea volumus ad formam huiuſmodi à te nunc præſtiti iuramenti nobis de verbo ad verbum, per tuas patentes literas tuo ſigillo obſignatas, per proprium nuncium quantocius deſtinare procures. Quodq; per hoc Venerabili Fratri noſtro Archiepiſcopo Lundenſi, cui præfata Eccleſia Metropolico iure ſubeſſe dignoſcitur, nullum impoſterum præiudicium generetur. Forma autem iuramenti, quod præſtabis, hæc eſt. Ego Clericus Electus Sleſuicenſis ab hac hora in antea fide-

fidelis & obediens ero B. Petro, Sanctæq́; Apoſtolicæ Romanæ Eccleſiæ, & Domino noſtro, Domino Sixto Papæ IV. ſuisq́; ſucceſſoribus Canonicè intrantibus. Non ero in conſilio aut conſenſu vel facto, vt vitam perdant aut membrũ, ſeu capiantur, aut in eos violẽtæ manus quomodolibet ingerantur, ſeu iniuriæ aliquæ inferantur, quouis quæſito colore. Conſilium vero, quod mihi credituri ſint per ſe, aut nuncios, ſeu literas, ad eorum damnũ me ſciente nemini pandam. Papatum Romanum & Regalia S. Petri adiutor ero ad retinendum, & defendendum contra omnem hominem. Legatũ Sedis Apoſtolicæ in eundo & redeundo honorificè tractabo, & in ſuis neceſſitatibus adiuuabo: Iura, Honores, & Priuilegia, & Authoritatẽ Romanæ Eccleſiæ Domini noſtri Papæ & Succeſſorum prædictorũ conſeruare, defendere, amare & promouere curabo. Nec ero in conſilio, vel in facto, ſeu in tractatu, in quibus contra ipſum Dominũ noſtrũ, vel eandem Roman. Eccleſiam aliqua ſiniſtra vel præiudicialia, Perſonarũ, Iuris, Honoris, Status & Poteſtatis eorum machinentur: & ſi talia à quibuſcunq; tractari nouero vel procurari, impediã hoc pro poſſe, & quantòcius potero commodè ſignificabo eidem Domino noſtro vel alteri, ad quẽ poſſit ad ipſius notitiam peruenire. Romanorũ S. Patrum Decreta, Ordinationes, Sentẽtias, Diſpoſitiones, Reſeruationes, Prouiſiones, & Mandata Apoſtolica totis viribus obſeruabo, & faciã ab alijs obſeruari. Hæreticos, Schiſmaticos, & Rebelles Dn. noſtro vel ſucceſſorib. pro poſſe perſequar & impugnabo. Vocatus ad Synodum veniã, niſi præpeditus fuero Canonica præpeditione. Apoſtolorũ limina, Romana curia exiſtente, circa ſingulis annis, vltra vero montes ſingulis biennijs per meipſum viſitabo. Et ſi poſt primam viſitationem perſonaliter factã,

aliquo legitimo impedimento præpeditus, perſonaliter venire non potero, per aliquem fidum nuncium de gremio meæ Eccleſiæ, aut alium in dignitate conſtitutum, ſeu alias perſonatum habentem,& de ſtatu Eccleſiæ bene inſtructum, qui vice mea, Apoſtolico conſpectui ſe præſentare, & de legitimo impedimento huiuſmodi ſaltem per iuramentum legitimum, fidem facere teneatur. Id autem implebo. Poſſeſſiones vero ad menſam meam pertinentes, non vendam,neque donabo,neque impignorabo,vel de nouo infeudabo,vel aliquo modo alienabo, etiam cum conſenſu capituli Eccleſiæ meæ, inconſulto Pontifice Romano. Sic me Deus adiuuet & hæc ſancta Dei euangelia. Datum Romæ apud ſanctum Petrum,anno incarnationis Dominicæ Milleſimo quadringenteſimo ſeptuageſimo quarto. Tertiodecimo Maij. Pontificatus noſtri anno Tertio.

Ex his colligitur primò, Pontificem Eccleſiæ Sleſuicenſi Epiſcopum prouidiſſe, & Helricum huic muneri deſtinaſſe:idque, vt fertur, de conſilio Regis & Ducis vt paulò ante notauimus. Deinde Sleſuicenſem Epiſcopum Romano Pontifici, fidem & iuſiurandum dediſſe,eiq; obſtrictum fuiſſe. Iuramenti capita multa ſunt, ſed vnum memorabile & notatu dignum, quod Epiſcopus iuratus promittit, ſe nihil quicquam de bonis, aut prædijs Eccleſiaſticis alienaturum,ne quidem conſentiente Capitulo, ſine Pontificis ratihabitione & conſenſu. Quod ſi ſemper obſeruatum fuiſſet,minus laboraremus,& Epiſcopatum auctiorem haberemus.

Hic itaque Helricus Epiſcopus penſionarius ſedit annos ſeptem (nam totidem Nicolaus vixit poſtquam ceſſiſſet Epiſcopatu) & annis ſeptem liber,vt penſionem nullam ſolueret. Tandem autem Lubecæ

è viuis

Digitized by Google

è viuis exceſſit Anno 1488. Decimo nono Aprilis, die Sabbati. Sleſuici ſepultus die S. Georgij. Quamuis ſepulchrum aut lapis nullus, quod ſciam, extet, eius nomine inſignitus. In choro tamen Cathedra Epiſcopalis ex calce conflata, eius inſignia continet, lupis nimirum inſignita, vt veriſimile ſit, eam eius iuſſu confectam & adornatam eſſe: ſed & feneſtræ quædam in Choro extant, quas ille conficiendas curauit.

Anno 1461. Hamburgenſes Homagium Regi Chriſtiano præſtare recuſabant: quamuis obedientiam & ſubmiſſionem promitterent. Anno 1471. die Trium Regum mare inundauit maximè Friſiam & Dithmarſiam ruptis aggeribus. In Dithmarſia ad Aquilonem damnum maximum datum eſt. Anno 1476. emit Capitulum Sleſuicenſe prædium Hackſtedenſe, vna cum rure à Metta Soeſteden de Buckhauen. Bona illa maioris & carius æſtimata & empta fuerunt, quam prouentus annui ferre, & coloni ſoluere poſſent. Qua de cauſa multum de annuis penſionibus Capitulo remiſſum fuit. Anno 1480. Chriſtianus cum Dithmarſis agere & tractare cœpit, vt ſeſe dederent, quod eos Imperator Fridericus Regi Daniæ ſubieciſſet.

CAPVT III.

IOANNES *Chriſtiani primi filius Rex Daniæ 95. Norvvegiæ Anno Chriſti 1483. & Sueciæ Anno Chriſti 1497. Natus Anno C. 1455. Licet Meldorpium in Dithmarſia expugnauerit, poſtea tamen ſuperatus multis deſideratis, vtpote duobus Comitibus Oldenburgenſibus, Ottone & Adolpho, 67. Nobilibus & aliis, vix vitam ipſemet ſeruauit Anno Chriſti 1500, 17. Februarij. Vxor* CHRISTINA, *filia Erneſti Electoris Saxonici, nupta Anno Chriſti 1478.*

nata Anno 1461. mortua Anno 1521. à Suecis deficientibus, Vrbe Stockholm occupata, retenta poſt biennium tandem liberatur Anno 1503. quam iniuriam vlturus Rex, varia prælia contra eoſdem inſtituit: ſed negocio infecto. Obijt Alburgæ in Iutia Anno Chriſti 1513. Ætatis 58. ſepultus Ottoniæ. Liberi *huic fuerunt* ELISABETHA *nata Anno Chriſti 1483. Ioachimo Secundo Brandeburgenſi, Annæ Friderici Primi coniugis Fratri nupta Anno Chriſti 1501.* FRANCISCVS *natus Anno Chriſti 1497. in adoleſcentia mortuus.* CHRISTIERNVS *Rex Daniæ 96. &c. (de quo poſtea.)*

DEfuncto Regi CHRISTIANO, Filius eius Ioannes in Regni Daniæ adminiſtratione ac Imperio ſuccedit, indole, ingenio, moribus, veræ pietatis, Catholicæq; Fidei ac Religionis propagandæ ac defendendæ amore ac deſiderio, nec non animi fortitudine, iuſtitia ac clementia, parenti non multum diſſimilis. Qui in ipſo Regni ſui auſpicio, nihil hac cura ſibi prius ac antiquius habuit, quam vt inſignem, verèq; auream ac Regiam Coronam, ex ternis Ampliſſimorum ac Potentiſſimorum Regnorum Daniæ, Norvvegiæ, & Sueciæ folijs ac floribus præclarè ſplendideque contextam, eiuſdemque fœderis, ſocietatis, pacis ac concordiæ, firmiſſimo vinculo vnitam ac colligatam, integram, ſaluam, virentem ac florentem retineret & ad poſteritatem tranſmitteret. Obtentis ex animi ſui ſententia Regnorum Daniæ ac Norvvegiæ faſcibus regalibus, Regia Sueciæ quoque inſignia, publicis Calmarniæ indictis Comitijs, poſt longam deliberationem vnanimi Procerum conſenſu fuit conſecutus. Tam inſigni ac ampla honoris ac dignitatis Corona ornatus ac decoratus, ſimul quoq; nouorum

Digitized by Google

uorum ac recentium onerum ac laborum quaſi thalaſſia in ſummo illo Celſitudinis faſtigio, vndiq; circundatus fuit: Suecis ab vna parte iterum rebellantibus, Imperijq́; Coronam antea impoſitam viciſſim capiti eius detrahere annitentibus: ex altera parte Dithmarſis præfractè ac contumaciter iterum reſiſtentibus, debitamq́ue obedientiam ac obſequium præſtare recuſantibus ac detrectantibus. Harum itaque duarum rerum quam maximè cura ac ſollicitudine afficiebatur, vt & Suecos inobedientes ac factioſos in ordinem cogeret, Coronæq́; iterum ſubijceret, & Dithmarſos contumaces ac refractarios compeſceret, atq; ſub iugum mitteret. Vtrumq; bello experiri neceſſitate coactus fuit. Quanquam rei euentus, belliq́; exitus laudabili eius conatui ac propoſito non omninò ex voto reſponderit. Nam Suecos oppugnaturus, dum copias vndique cogeret ac conſcriberet, infelici admodum fato contigit, vt vrbs Regni Sueciæ primaria ac ampliſſima *Stockholmum* à *Stenone* obſidione cingeretur, cui etiam poſt duriſſimam biennij obſidionem inopia rei frumentariæ ſeſe dedere coacta fuit. Qua deditione facta, ſimul infeliciter admodum atque inauſpicatò contigit, vt Regina quoque Dorothea, Regis Ioannis coniux, quæ tunc temporis grauida partuiq́ue vicina, Rege marito abſente, in iſta vrbe commoraretur, à *Stenone* ſimul capta, & biennium captiua illic detenta fuerit. Quamuis poſtea Raimundi Legati Summi Pontificis, & Lubecenſium interuentu ac tranſactione, conſentientibus ac hortantibus quoque ipſis Suecis, iterum in Daniam miſſa, ac Regi coniugi ſuo, à cuius complexu ac conſuetudine tanto temporis ſpatio cum ſummo mœrore ac animi ægritudine auulſa fuiſſet, iterum reddita ac reſtituta fuerit. Quæ

Digitized by Google

poſtquam in Daniam reuerſa, atque è grauiſſima illa captiuitate in libertatem reſtituta eſſet, peculiare quoddam votum piè ſuſcepit ac præſtitit pro tam inſigni beneficio ac liberatione Deo gratias actura : ac duo magnifica ac ſplendida Monaſteriâ in Dei gloriam ac ſui memoriam, vnum *Hafniæ*, alterum *Ottoniæ*, in vſum Sacrarum Virginum ac Monialium *Sanctæ Claræ* conſecrata, magnis ſumptibus ac impenſis extrui & ædificari curauit.

Exantlato hoc periculo, non minora quoque mala ac incommoda in Expeditione contra Dithmarſos Rex expertus eſt: dum optimis ac iuſtiſſimis belli cauſis confiſus, inſignem ſtragem edere : ſubditosq; rebelles, ac contumaces vi ac armis ad obſequium cogere animum induxiſſet, præter omnem ſpem & expectationem contigit, vt commiſſis inter ſe præliis, ſumma clade fuerit affectus, magnamq; ac ingentem copiarum tam Equitum quam peditum fecerit iacturam ac detrimentum, vt quos ipſe vicere ac ſubigere decreuiſſet, iſto prælio victores ac ſuperiores euaderent. Quæ tamen inopinata ac inſperata Dithmarſiorum victoria, non tam eorum virtuti, animique magnitudini, ac rerum bellicarum ac militarium peritiæ, quam terræ ac regioni eorum natura loci admodum munitæ, (quippe quæ in ſolo paluſtri ac lacunoſo ſita & propter viarum anguſtias ac foſſarum multitudinem difficilem vndique habet acceſſum) accepta ferenda eſt.

Atq; ita pius ac optimus hic Rex Ioannes, æquam ac parem ferè, vitæ ac fortunæ ſortem cum parente ſuo Chriſtiano, Auguſtiſſimæ ac Laudatiſſimæ Memoriæ in his terris ſubijt, exemploque ſui parentis, ſummam felicitatem maxima cum aduerſitate coniunctam, ſummum honorem maximo labore ac

onere

Digitized by Google

onere temperatum ſuſtinuit ac expertus eſt. Quæ tamen omnia, prout ſeſe res dederunt, fortiter ac patienter tulit. Victus ſæpius fuit corpore, non animo, atque ita Victus, vt etiam ipſi aduerſi caſus illi maiori fuerint honori, quã hoſtibus ac perduellibus Victoria: Tandem aſſiduis bellorum turbis ac moleſtijs fractus ac debilitatus, ad pietatis ſtudia ac opera animum omnino appulit, atque ad Dei gloriam, ſuæque pietatis ac deuotionis memoriam æterno ac perẽni quodam monumento poſteritati prodendam ac conſecrandam, tria *Monaſteria Franciſcanorum* Ordini dicata ac conſecrata, Vnum *Coagij*, Alterum *Malmogiæ*, Tertium *Helmſtadij* in Dania erigi ac ædificari iuſſit: Academiamque quoque *Hafnienſem* à Parente fundatam ac inſtitutam, nouis ſubinde muneribus, beneficijs, annuiſque reditibus ac prouentibus Regia munificentia ac liberalitate magnificè ac liberaliter auxit & locupletauit, Viros vndiquè locorum Doctiſſimos ac celeberrimos ampliſſimis ſtipendijs euocauit atque accerſiuit: in Pauperum quoque ac egenorum alimẽta ac ſuſtentationem, multa benignè contulit ac erogauit. Quę inſignia ac laudabilia pietatis ac miſericordiæ opera, benigniſſimus Deus præter alia, felici & exoptato ex hac vita diſceſſu, cuius horam ac momentum animus antea illi præſagiuit, oculiſque quaſi præuidit ac prædixit, largiter ac abundè compenſauit ac remuneratus eſt. Corpus eius mortuum *Fioniã* tranſlatum, illicque *Ottoniæ* in Cœnobio *Franciſcanorum ſepultum fuit. Anno* 1484 *Iohannes Rex Daniæ, Suetiæ, Norvvegiæ, & Fridericus eius frater Dux Sleſuici & Holſatiæ confirmant priuilegia Canonicorum Sleſuicenſium.*

Aduena Egerdus erat, ſed clarus Epiſcopus olim,
Cogitur idcirco plurima ferre mala.

Dum Romam repetit, Vidua eſt Eccleſia longo
Tempore, tunc hoſtis triſtia damna dedit.

Mortuo Helrico Epiſcopo, Innocentius Octauus Pontifex Romanus Epiſcopatum Sleſuicenſem Eggerdo confert. Hic Sacellanus Pontificis & auditor in Iudicio Rotæ, Romæ fuerat aliquot annos. Nam ita more antiquo & laudabili conſuetudine in Eccleſia receptum erat, vt Pontifices pro ea, quam in omnes Chriſtiani nominis Eccleſias, diuinitus ſibi conceſſam obtinebant, authoritate ac poteſtate, in Epiſcoporum defunctorum locum, pro ſuo arbitrio alios ſurrogarent etiam non electos, idque ratione ſui muneris ac vigilantiæ: ne Eccleſiæ viduatæ Epiſcopis & Paſtoribus detrimenti aliquid acciperent. Canonici autem Sleſuicenſes Nicolaus Iunge, Leuo Leuonis, Theodoricus Engelen, & Iacobus Semmelbecker, Emvvaldum Souenbroderum Epiſcopum ſuis ſuffragijs elegerant, eiq; Caſtrum *Suaueſtedianum* cum omni iuriſdictione, villis ac colonis tradiderant. Quibus cognitis Alexander Pontifex, Innocentio mortuo, cum electoribus Canonicis expoſtulat, & excommunicationis pœnam denunciat, ni pareant, & Epiſcopo Eggardo caſtrum vnà cum omnibus bonis in manus tradant, eique de omnibus damnis & iniuriis ſatisfaciant. Hæc inciderunt in Annum Domini 1492. Cuius ſummi Pontificis authoritati ac imperio prædictus Emvvaldus Souenbroder humilitet ceſſit, ſeque morigerum & obſequentem præbuit: atque ita abdicato à ſe Epiſcopatus munere ac officio, Egardo eius adminiſtrationem ac dignitatem conceſſit ac reſignauit.

Sententia autem Excommunicationis ab Alexandro Pontifice lata, his verbis concepta fuit.

Cum quidam perditionis filij, Emvvaldus Souenbroder Præpo-

Digitized by Google

Præpoſitus eiuſdem Eccleſiæ pro electo Sleſuuicenſi, & qui præfatum Emvvaldum in Epiſcopum Sleſuuicenſem quanquam de facto elegerunt, quique & Emvvaldus præfatus, quoddam Caſtrum Suaueſtede *nuncupatum, cum omnibus iuribus, colonis &c. temeritate ſua propria ſibi vſurpauerunt, & ad manus Laicorum alienauerunt, Nicolaus Iunge, Leuo Leuonis. Theodoricus Engelen. Iacobus Semmelbecker pro Canonicis dictæ Eccleſiæ ſe gerentes, præfatum Eggardum Epiſcopum ad poſſeßionem regiminis & adminiſtrationis ac bonorum eiuſdem Eccleſiæ admittere, & ſibi vt Epiſcopo Sleſuuicenſi obedire recuſarent, ipſeque Emvvaldus ſe pro electo Sleſuuicenſi gerere, & electores præfati etiam poſt prædictam eiuſdem prædeceſſoris prouiſionem, eidem Emvvaldo tanquam electo & adhærere & obedire, &c. Mandamus itaque, ac caſtrum cum iuribus, iuriſdictionibus illaque nunc recuperare, & præfatum Eggardum pro Epiſcopo admittere, & nequaquam impedire aut moleſtare. Niſi fecerint, Magiſtro Felino de Sanders huic ſuo Capellano Innocentius mandauit, vt feriat omnes Excommunicationis pœna, interdictum Eccleſiaſticum ponat, & inuocet brachium ſeculare, ac omnes alios Philippum* van dem Broke/ *qui etiam dictæ electioni interfuerunt. &c.*

Eggardus itaque cognomento Durkoep, ab Innocentio Octauo Romano Pontifice Epiſcopus Sleſuicenſis Electus ac conſtitutus, (vt ſupra indicatum) Sleſvici introductus fuit Anno 1493. die Sancti Matthiæ, ſed quod Exterus & à ſummo Pontifice contra Canonicorum præcipuorum voluntatem Epiſcopus deſignatus eſſet, in multorum odium ac inuidiam incurrit. Vbi autem Emvvaldus Souenbroder Epiſcopatu cedere coactus eſſet, Rex Daniæ Iohannes, & Dux Sleſuicenſis ad Alexandrum Sextum Pontificem Romanum literas dederunt, quibus ipſi priora ſua beneficia ac priuilegia à Romana

mana Eccleſia ſibi benignè conceſſa in memoriam re-uocarunt, nimirum nominationem perſonæ idoneæ ad Eccleſiam Sleſuicenſem, quo tempore vacat, eſſe ſuam, nec non dilecti filij Capituli dictæ Eccleſiæ, ad quos etiam electio futuri Epiſcopi de iure & antiqua conſuetudine, ſingularique priuilegio Apoſtolico ſpectare dicatur. Ideoque ſe iniuria affectos, vt quibus inconſultis ac inſcijs, Epiſcopus in demortui locum ſuffectus ſit, & à Pontificis prouiſione deſignatus. Sed quia Eggerdus ex auditoribus cauſarum ſacri Palatij eſſet, & à Pontifice ſummopere commendatus, ei hac in parte refragari noluerunt, ſed placidè acquieuerunt, eiuſque voluntati ac imperio morem geſſerunt. Tandem verò Summus Pontifex Alexander negotiū hoc ita ſapienter temperauit ac moderatus eſt, vt priuilegio à Principibus allegato locum daret, & decerneret, per prouiſionem & præfectionem prædictam Iohanni Regi & pro tempore exiſtenti Duci, nec non Capitulo præfatis, iurique ſeu conſuetudini nominādi per Ducem, & eligendi per Capitulum, huiuſmodi occurrente vacatione, etiam apud ſedem Apoſtolicam præiudicari non debere. Facta hæc ſunt Anno Domini 1494. Vbi Alexander Papa, propter inſtructionem factam apud ſe & Cardinales conſenſit, vt inpoſterum denominatio Epiſcopi ſit apud Regem & Ducem Sleſuicenſem, Electio autem Capituli.

Eggerdus itaque, poſtquam Epiſcopatum adeptus eſſet, ſtatuta Synodalia & Prouincialia Clericis & Sacerdotibus tulit & dedit, & inter alia, matrimonia clandeſtina prohibuit, eaque palam contrahi voluit. Focarias ac concubinas, ne alerent Sacerdotes, vetuit. Cum primum rem diuinam faceret Eggerdus, tantus vndique hominum concurſus factus eſt ex omnibus locis propinquis ac finitimis, vt Templum licet am-

pliſſi-

pliſſimum ac latiſſimum omnes non caperet. Tandẽ vero cum Epiſcopus Eggerdus pacis ac quietis amantiſſimus, multis ſe exoſum ac inuiſum eſſe videret, & vndequaq; oppugnaretur, Romam demum, vbi annum vnum in Diœceſi Sleſuicenſi commoratus erat, rediјt. Quo tempore Epiſcopatus Paſtore, qui illic ſederet, poſſeſſionemq́ue ac domicilium Sleſuici haberet, totum quinquennium orbatus ac deſtitutus fuit. Hiſce turbis & tumultibus cauſam dediſſe vidētur & feruntur Canonici, qui Emvvaldum Sovenbroder elegerant, & arcem vel caſtrum *Suaveſtedianum* Iohanni Rantzouio de Nienhuſen, (vt inde vſuras eius pecuniæ, quā ipſe fœnori Epiſcopo dederat, quotannis caperet) tradiderant, fortem ac acerrimum hac ratione ei aduerſarium concitantes, cum quo perpetuò litigaret ac contenderet. Iohannes autem Rantzouius arci *Suaueſtedio* quinque, vel vt aliј exiſtimant, ſeptem annos præfuit, eamque pro vſuris 2000 tantùm marcarum quotannis inde percipiendis, tenuit. Ad ſolutionem quoque vſurarum & arcis ſuſtentationem, omnes ei decimas conceſſerant dicti Canonici, quas & quotannis percipiebat. Vnde eum 10000 marcas lucratum ferunt: ſunt, qui narrant, ſe ex ipſius ore audiuiſſe, quod pro inſigni lucro ac emolumento, quod inde retuliſſet, Epiſcopatui multum ſe debere, atque eo nomine ingentes illi gratias agere, dixerit ac apertè profeſſus fuerit. Eggerdus, quò caſtrũ *Suaueſtedianum* in ſuam poteſtatem redigeret, ea de re apud Regem Iohannem grauiter queſtus eſt. Rex Anno 1494 *Nienburgo* literas ad Iohannem Rantzouium dedit, ſeuereq́ue mandauit, vt de omnibus prouentibus annuiſque reditibus Epiſcopo rationes redderet. Quod & Iohannes ſe facturum recepit, literis ea de re ad Regem datis. Anno 1495. Interim tamen res

Digitized by Google

res ad exitum perduci non potuit. Nam tantùm abeſt, vt rationes redditæ ſint, vt Epiſcopus ea re maiores adhuc ſibi inimicitias conflaret. Quibus de cauſis Eggerdus, qui ſatius putaret Romam redire, quam in perpetuis rixis & contentionibus, magno cum vitæ diſcrimine viuere, Romam ſeſe recepit. In itinere ad alia incommoda hoc acceſſit, quod quidam Nobilis Bockhold, qui illi ſemper inimiciſſimus & aduerſatus fuiſſet, non procul ab vrbe Roma Epiſcopum ſupplantaret, hoc eſt, obiecto pede ad caſum impelleret, & pro delectamento & deridiculo haberet. Cuius rei indignitate commotus, & bili ſuffuſus Eggerdus, ei, qui illum obiecto pede ad caſum impuliſſet, vulnus inflixit, quo Bockholdus extinctus fuit. Poſt id factũ Epiſcopus Romæ manſit, neque vnquam in Ducatum reuerſus eſt. Teſtamentum condidit Eggerdus, quo inter alia teſtatur, Iohannem Rantzouium poſſediſſe Caſtrum Suaueſtedianum ſex annos & prouẽtus annuos fructusque omnes percepiſſe, eoq; nomine Epiſcopatui debere 12000 marcas. Eggerdus quod Caſtro Suaueſtediano eiuſque fructibus & prouentibus careret, fœnori accepit 700. marcas à quodam Henrico van der Lucht. Cumq; videret ſibi tuto commorandi locum in Diœceſi nullum reliquum eſſe, Romæ manere decreuit, vbi & tandem Anno 1499. die 6. Nouemb. ex hac vita migrauit & ibidem ſepultus eſt. *Eodem anno Egardus Emit Molendinum ſoldorpienſe per officialem Diœceſis Sleſuicenſis, Henricum Mindenſem. Literæ emptionis extant in libro Suaveſtadiano fol. 67.*

***

CA-

CAPVT IV.

EGGERDO Epiſcopo mortuo, Alexander Pontifex Epiſcopatum Sleſuicenſem confert Iohanni de Caſtro, Epiſcopo Agrigentino Titulo Sanctæ Priſcæ, Presbytero, Cardinali, conſentientibus fratribus eius. De Electione facta Cardinales Canonicos Sleſuicenſes, per literas certiores fecerunt, quarum exemplum hic ſequitur.

Miſeratione diuina, Epiſcopi, Presbyteri, Diaconi ſacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales, Venerabilibus Viris, Capitulo Eccleſiæ Sleſuicenſis, ſinceram in Chriſto charitatem. Nuper Eccleſiæ Sleſuicenſi prædictæ, & certis aliis beneficijs per obitum bonæ memoriæ Egardi Epiſcopi apud ſedem Apoſtolicam S.N. de optime meritá perſona Reuerendiſſimi in Chriſto Patris Domini Iohannis Titulo Sanctæ Priſcæ, Presbyteri Cardinalis Agrigentini confratris noſtri prouidit. Qui ob ſummam eius virtutem & ſingularem bonitatem euectus ad dignitatem Cardinalatus in hac curia, & gratia & authoritate apud omnes plurimum valet. Propterea vos lætari magnoperè debetis, quod pietas Apoſtolica talem vobis Paſtorem deputauerit, vt conſeruationi Eccleſiæ & commoditatibus veſtris benè conſultum eſſe videatur: Itaque hortamur vos atque etiam rogamus, vt pro communi vtilitate & honore veſtro curam adhibeatis, ne fructus, reditus, prouentus & bona Eccleſiæ prædictæ diſtrahantur, ſed ea omnia veſtra fide & diligentia, cum poſſeſſione ipſius Eccleſiæ procuratori Reuerendiſſimi Domini Cardinalis confratris noſtri, cum iſthuc venerit, liberè aſsignetis. In quo & obedientiam Sanctæ Sedis Apoſtolicæ & Romano etiam Epiſcopo veſtro (ſicut decet) cum laude veſtra præſtabitis. Collegio autem noſtro rem admodum gratam efficietis, Datum Romæ die 8. Nouemb. M. CCCC. LXXXXVIII. *Sub ſignetis noſtrorum trium in ordine piorum.*

Vene-

Digitized by Google

Venerabilibus Viris Canonicis ac Capitulo Eccleſiæ Sleſuicenſis, amicis noſtris chariſsimis.

Epiſcopi / *Presbyteri* / *Diaconi* } *Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales.*

Huic à ſancta ſede Apoſtolicâ electo & conſtituto Eccleſiæ Sleſuicenſis Epiſcopo, Cardinali, poſtea per liberam reſignationem,& Epiſcopatus ceſſionem ac tranſactionem,accedente Summi Pontificis Conſenſu ac Authoritate, ſucceſſit Detleuus Pogvviſch, hac tamen conditione ac pacto, vt Detleuus prædeceſſori ſuo 300. Ducatos quotannis ſolueret ac penderet. Quam pecuniæ ſummã etiam Epiſcopus Detleuus prædicto Cardinali, quoad in viuis fuit, perſoluit ac dependit: vt ex literis Leandri de Peruſia de hoc negocio 30. Auguſti Anno 1502. ad Epiſcopum Roma datis, perſpicuè apparet; idque etiam inde colligitur, quod eodem, quo Detleuus è vita exceſſit, nimirum anno 1507. die 15. Ianuarij, Epiſcopus Gotſcalcus Detleui ſucceſſor, pecuniæ ſummam aliquam, quam adhuc Detleuus eo nomine Romę debebat, exoluit: vt ex apocha, quam ſubijcimus, liquet. *Vniuerſis & ſingulis præſentes literas inſpecturis ſalutem in Domino. Vniuerſitati veſtræ notum facimus per præſentes, quod Reuerendus Pater Dominus Gotſcalcus Electus Eccleſiæ Sleſuicenſis, pro totali & integra ſolutione æris, & trium ſeruitiorum in quibuſdam certis ſententijs & pœnis, ratione ceſſationis, penſionis trecentorum Ducatorum auri de Camera, quam olim Reuerendus Pater Dominus Detleuus ipſius Eccleſiæ Sleſuicenſis Epiſcopus, eius prædeceſſori bonæ memoriæ Reuerendiſsimo in Chriſto Patri ac Domino Iohanni Titulo Sanctæ Priſcæ, presbytero Cardinali Agrigentino, ſuper fru-*

ctibus

Digitized by Google

ctibus dictæ Eccleſiæ ſoluere tenebatur, & extiterat efficaciter obligatus, Cameræ dicti Collegij, nec non familiaribus & Officialibus dictorum Reuerendiſsimorum Dominorum Cardinalium florenos auri de camera 50. nobis pro ipſis collegio & familiaribus & officialibus recipientibus, per manus Venerabilis viri Domini Michaelis, Petri die datum, præſentium ſolui fecerit realiter & cum effectu. De quibus florenis, ita ſicut præmittitur ſolutis, præfatum Dominum Gotſcalcum electum, ſucceſſores ſuos, & eorum bona quæcunque, præfati collegij nomine abſoluimus, quietamus & liberamus per præſentes In quorum fidem & teſtimoniũ præſentes fieri, & ſigilli noſtri Camerariatus officij fecimus appenſione muniri. Datum Romæ die vltima Iulij Anno à natiuitate Domini M. D. VII. Pontificatus ſanctiſsimi in Chriſto Patris ac Domini noſtri Iulij. Diuina prouidentia Papæ 2. An. quarto.

Sed vt ad Dethleuum reuertamur. Fuit autem ipſe Detleuus electus Anno 1499. die 20. Decemb. Hic ad æs alienum, quod Helricus (nam ante id tempus Epiſcopatus nullo ære alieno oneratus fuit) contraxerat & fœnori acceperat, acceſſionem fecit. Nam ad emendum pallium, quod pro more & conſuetudine antiqua in Eccleſia recepta, à ſummo Pontifice redimendum ac comparandum erat, 3000 aureos Rhenenſes fœnori accepit. Quemadmodum id teſtantur literæ in Capitulo Sleſuicenſi. Huic autem Epiſcopo Dethleuo Iulius Papa Secundus indulſit, vt dimidium vnius anni redituum, fructuum, & prouentuum darent ſacerdotes omnes, pro ſua quiſque conditione ac facultatibus, quibus æs alienum, quo Epiſcopus obæratus eſſet, perſolueretur & creditoribus ſatisfieret.

Hac ætate Anno 1501. Alexander Sextus miſit Raimundum Cardinalem, qui omnes oras Aquilonares obiuit, & vltra Iubileum, indulgentias, gratias ac facul-

Cc tates

tates conceſſit. Idem Raimundus ex mandato Pontificis, ſuper matrimonijs diſpenſauit, tertio & quarto gradu conſanguinitatis & affinitatis contractis, quẽadmodum oſtendit exemplar eius diſpẽſationis, quod ſequitur. *Raimundus miſeratione Diuina Sacroſanctæ Romanæ Eccleſia, & ſanctæ Mariæ nouæ Presbyter, Cardinalis Guicenſis, ad Vniuerſam Germaniam, Daniam, Suetiã, Norvvegiam, Friſiam, Pruſiam, omnesq́ & ſingulas illarum prouincias, ciuitates, terras, & loca, etiam ſacro Romano imperio in ipſa Germania ſubiecta ac eis adiacentia, Apoſtolicæ ſedis de latere Legatus Reuerendo in Chriſto Patri Epiſcopo Sleſuicenſi ſalutem in Domino. Exhibita nobis nuper pro parte petitio continebat, quod nonnullæ pauperes perſonæ in Diœceſi veſtra conſiſtentes, aliquæ ſcientes, aliquæ verò ignorantes, aliquod impedimentum inter eos exiſtere, quo minus poſſent inuicem matrimonialiter copulari, matrimonium per verba de præſenti contraxerunt, inter nonnullos carnali copula & prole, quoad alios autem his minimè ſubſecutis. Cum vero nunc ad ipſorum dimanauerit notitiam, quod tertio & quarto conſanguinitatis & affinitatis gradibus diſiunctiuè aut copulatiuè reſpectiuè ſe attineant, quodq́ inter eos diuortium perpetuum ſine grauibus ſcandalis fieri non poſſit, diſpenſatione Apoſtolica deſuper non obtenta. Quare humiliter nobis ſupplicari feciſtis, quatenus eiſdem pauperibus ſuper præmiſſis de opportuna diſpenſationis gratia nunc prouidere dignaremur. Nos igitur, qui inter cunctos Chriſti fideles pacem quærimus, & ſcandalis huiuſmodi, quantum cum Deo poſſumus, obuiamus, huiuſmodi ſupplicationi inclinati, circumſpectioni veſtræ, authoritate legationis noſtræ & Apoſtolicæ, qua per literas ſpecialis facultatis Sanctiſsimi in Chriſto Patris & Domini noſtri, Domini Alexandri diuinæ prouidentia Sexti fungimur, hac in parte committimus & mandamus, quatenus quinquaginta perſonis, quæ vt perfertur, in tertio & quarto conſanguinitatis & affinitatis gradibus*

dibus coniunctiuè vel diſiunctiuè contraxerunt, qui pauperes ſint, nec ad Romanam curiam vel nos pro diſpenſatione nuncios mittere poſſunt: quod impedimentis illis non obſtantibus, in contractis matrimonijs remanere, liberè & licitè poßint & valeant, eadem Apoſtolica authoritate diſpenſans abſolutionem his, qui ſimiliter contraxerunt, præuia aliqua ſeparatione cum iuramento ſolito impenſo: dummodo prædictæ mulieres propter hoc ab aliquo non fuerint raptæ, prolem ſuſceptam vel ſuſcipiendam legitimam decernentes. In quarum fidem præſentes literas fieri, ſigilliq; noſtri iuſsimus appenſione communiri. Datum Lübeck. Anno incarnationis Dominicæ milleſimo quingenteſimo, Tertio Kalend. Maij. Pontificatus Sanctiſsimi in Chriſto Patris & Domini noſtri Domini Alexandri diuina prouidentia Papæ anno vndecimo.

Anno 1500. Bellum & Prælium Dithmarſicum vltimo die Mercurij ante Valentini feſtum commiſſum eſt. Eodem an. diebus 14. poſt Paſchæ feſtum demoliti ſunt Dithmarſi & ſolo æquarunt arcem Tylen, pagūq; igne cremarunt. An. 1501 Latus templi Sleſuicenſis, quod Aquilonem ſpectat, abſolutū & completum fuit. Feneſtræ eius lateris factæ & affixæ fuerunt Anno 1503 vt inſcriptio teſtatur. Anno 1502 Dominica, quam Miſericordias Domini vulgò nominant, nuptiæ Ducis Friderici, qui poſtea Chriſtierno pulſo, Rex Daniæ exortus eſt, in ciuitate Stendelen celebratæ ſunt. Epiſcopus Detleuus Ducem comitatus, ad nuptias profectus eſt viginti quatuor equis & equitibus. Miniſtros & pueros amanuenſes Damaſcenis veſtibus exornarat & veſtierat. Ex eorum numero nobiles octo inſignia vel ſigna geſtabant in manicis, Lubecæ confecta, quorum vnumquodq; 50. marcis Lubecenſibus conſtabat. Nam ex auro & gemmis conflata & compacta erant inſignia. Sed & Nobiles omnes Vittam auream geſtabant, prout moris erat. Omnes autem miniſtri duplicatis pallijs amicti erant. Tandē Epiſcopus Detleuus Fleſburgi mortuus eſt An. 1507 die Veneris, qui fuit decimus quintus Iunij, & Sleſuici ſepultus.

Digitized by Google

CAPVT V.

CHRISTIERNVS II. *Iohannis Regis Daniæ filius*, *Rex Daniæ* 96. *Norvvegiæ Anno* C. 1514. *& Sueciæ Anno* C. 1518 *Natus Niburg* 2. *Iulij Anno* 1481. 2. *Iulij. Regnis Suetiæ anno* 1521. *Daniæ, & Norvvegiæ Anno* 1523. *pulſus, & poſt decem Exilij annos captus Anno* 1532. *Sunderburgi cuſtodiæ mancipatus, tandem Kallenburgum translatus Anno* 1549. *Poſt diuturna* 27. *annorum vincula expirauit Anno* 1559. *Ottoniæ ſepultus. Anno* 1515 Sororem Caroli Quinti Iſabellam vxorem dixit, *quæ defuncta Anno* 1525 *Gandaui.* Liberi. Maximilianus *&* Philippus *qui in pueritia obierunt.* Iohannes *qui Steinbruchij apud Carolum Quintum fuit Imperatorem: obijt Anno* C. 1532: Dorothea *Friderico Palatino, &* Chriſtina *primum Franciſco Sfortiæ*, *deinde Franciſco Lotharingiæ Duci, nuptæ. Obijt hæc Anno* C. 1580.

REGE Iohanne vitæ huius munere perfuncto, eius filius Chriſtiernus Rex Daniæ electus ac deſignatus fuit. Rex, quod ad Catholicam Religionem ac fidem verè Chriſtianiſſimus, Catholicæque Eccleſiæ filius vnicè dilectiſſimus & obſequentiſſimus. Regnis Daniæ & Norvvegiæ Anno 1514. inauguratus, nihil magis ſibi curæ habuit, quam vt Suecos ſæpius rebellantes, Regnoque Daniæ faſces ſubmittere detrectantes, iterũ ſubiugare, atque in fide & obſequio firmiter retinere poſſet. Ad hoc autem tam arduum ac difficile opus conficiendum, cum aliorum quoque auxilio ac præſidio ſibi ſummoperè opus eſſe videret, è re ſua, atq; vſu regni fore arbitratus eſt, ſi Maximis ac Potentiſſimis totius orbis Monarchis ac Dominis Societate ac fœdere coniungeretur: cumque amoris ac beneuolen-

uolentiæ Potentiſſimorum horum Orbis Dominorũ amicè ſibi conciliandæ, firmiterq; retinendæ, nullam cõmodiorem viam ac rationem eſſe perſpiceret, quã Affinitatis vinculo ac coniunctione cum ijs firmiter vniri ac deuinciri: ideo de *Iſabella Philippi Archiducis & Hiſpaniarum Regis filia*, *Caroli Quinti poſtea Imperatoris ſorore*, in vxorem ducenda, animum inducere cœpit. Cuius voti tandem compos factus, Illuſtriſſimæ huic Reginæ Anno 1515. matrimonio vnitus ac coniunctus fuit. Tantæ itaque, tamque Potentiſſimæ ac Auguſtiſſimæ Familiæ, affinitatis, fœderis, ac Societatis vinculo coniunctus, tamque firmiſſimis præſidijs ac auxilijs vndiquè munitus ac ſuffultus, Suecos tandem domare ac coronæ ſubijcere, conſilium cepit. Cumq; fermè omnes Regni Proceres ac ſubditi, *Stenonis* Regni ac dominationis cupidi ac ſitientis impulſu, inter ſe coniuraſſent, Regemque Chriſtiernum nunquam pro ſuo Domino ac Rege ſeſe recepturos ac agnituros eſſe, vnanimiter conſtituiſſent ac decreuiſſent, ſolus *Guſtauus Regni Sueciæ Archiepiſcopus*, ſyncerus ac integerrimus Præſul, vi conſcientiæ ac Religionis adductus, proceribus relictis, contra Chriſtiernum nequaquam conſpirare voluit nec potuit. Cumque ob hunc animi ſui candorem ac conſtantiam, quod à Chriſtierni Regis partibus fortiter ac animosè ſtaret, paſſim Suecorum odium ac inuidiam ſibi concitaſſet, tandem Procerũ furori violenter ac hoſtiliter ipſum vſquequaque perſequententium cedere, atque in arcem quandam Sueciæ firmiſſimam ac munitiſſimam, *Stegam* nomine, vitæ ac ſalutis ſeruandæ cauſa, tanquã in aſylum quoddam fugere ac ſe recipere fuit coactus. Eius rei fama cum primum ad Chriſtiernum Daniæ Regem allata eſſet, non cunctandum ſibi ratus, verũ quam potuit ocijſſimè claſſem centũ & viginti nauiũ

 inſtru-

Digitized by Google

inſtruxit ac armauit, ac in Sueciã *Archiepiſcopo Guſtauo* tam grauiter periclitanti, inq; tantas anguſtias redacto, ſubſidio miſit. Claſſe hac eximia, ſecundis ventis, optimaque tempeſtate, ſalua ac incolumi in Sueciam delata, arcem illam munitiſſimã, Suecorum obſidione cinctam, *Stegam*, tandem per ſuos cepit; qui *Archiepiſcopũ Guſtauum* violentis ac ſanguinarijs illorũ manibus ereptum, ſaluum ac illæſum in Daniam ſecum deduxerunt. Poſtquam *Stega* diſceſſerunt Sueci, malè feriati, indicto *Stockholmium* conuentu, frequẽter cõueniunt, vniuerſique regni Proceres ac Ordines grauiſſimum edictum confeſtim condunt ac promulgãt, quo firmiter ſtatuunt ac decernunt, ſe poſthac & in perpetuum præfatum *Archiepiſcopum Guſtauum* pro hoſte, perduelli, ac inimico habituros eſſe, nunquam ſe ipſum iterum in gratiam recepturos, neque, quod *Chriſtierni* partibus fauiſſet, vnqam ſe illum in priſtinũ honoris ac dignitatis gradũ reſtituturos eſſe. Præterea quoque vnanimi conſenſu ſtatutum ac decretum fuit, vt firmiſſima ac munitiſſima illa arx *Stega*, quò Archiepiſcopus vitæ ſeruandæ cauſa confugiſſet, à fundamentis diruta ſolo æquaretur, neque vllo vnquam poſt hac tempore iterum extrueretur ac conderetur. Tandem illud auſi, vt pertinaci ac obfirmato animo firmiter ſtatuerent: etiamſi ſummus Pontifex Romanus ſe huic negocio interponeret, ac ſua prudentia ac authoritate quicquam ſtatueret ac decerneret, eius quoq; authoritatem, ſtatuta ac decreta nequicquam ponderis ac momenti apud ſe habitura eſſe: neq; ſe eius conſilio ac imperio hac in re vlla ratione obſecuturos ac parituros, ſed firmiter in ſuo propoſito ac decreto perſeueraturos, neq; vllo vitæ ac fortunarũ periculo ac diſcrimine, ſententiam ſuã mutaturos eſſe. Deniq; cuiuſcunq; etiã criminis ac facinoris

noris

noris, ſiue violatæ Eccleſiæ obedientiæ, ſiue læſæ Maieſtatis Regni ac imperij, impoſterũ rei agerentur, huiuſmodi culpã ac pœnam, qualiſcunq; illa fuerit, omnibus & ſingulis ex æquo communẽ fore. Hoc edicto promulgato, Rex *Chriſtiernus Archiepiſcopo Suetiæ Guſtauo*, tunc tẽporis Exuli ac profugo author fuit, conſiliumq́; dedit, vt negocium hoc ad tribunal ſuperemi Pontificis Romani deferret, eiuſq; conſiliũ ac iudiciũ in hac cauſa exquireret ac imploraret. Qui confeſtim indicto Cardinaliũ Concilio, req; diligenter conſiderata ac expenſa, hanc ſententiã tulit. Quandoquidem Sueci malitioſa ac perfida hac ſua cõiuratione ab Eccleſiæ vnione ac obediẽtia ſeſe ſegregauerint, propter hoſtilẽ ac violentã ſummi ſui præſulis ac Archiepiſcopi Guſtaui perſecutionẽ, nefando ac deteſtãdo Schiſmatis crimine ſe fœdè contaminauerint, iuſtiſſima quoque huiuſmodi Schiſmaticis debita ac conſtituta pœna plectendos ac animaduertendos eſſe, & primũ capitis ſupplicio afficiendos, deinde rogo imponẽdos ac comburendos eſſe. Hac ſententia promulgata, Romanus Põtifex, datis ad Chriſtiernũ Regẽ literis, eius executionẽ quã ſeueriſſimè ei imperauit ac præcepit. Quod & tandẽ efficere coactus fuit. Suecis itaq; tandem à Rege Chrierno bello deuictis ac ſuperatis, vrbeq́; *Stockholmio*, cum ſe diutius aduerſus tam validam manũ ſuſtinere ac defendere non poſſet, dedita ac occupata, tandẽ Suecos in Fidem ac clientelã, pręſtito ſolenni fidelitatis iuramento, recepit. Sueciæ Rex à prædicto Guſtauo Sueciæ Archiepiſcopo ſolennibus ceremonijs, Caroli V. Imperatoris legatis præſentibus, atque ſolennem hunc actum honorifica donatione ac oblatione aurei Velleris decorantibus, regio ſuo muneri ac officio conſecratus ac inauguratus, poſt aliquot dies ſumma feſtiuitate ac lætitia tranſactos,

tandem ſummi Pontificis Romani ſententiam ac decretum Executioni mandare, iuſtitiæ amor & obedientiæ ſtudium ipſum mouit: cõdonataq; promiſcuæ plebi ac multitudini iniuriarum ac delictorum offenſa, in præcipuos ſeditionum authores ac turbarum Principes, merita ac condigna, Romani Pontificis decreto cõſtituta ac ordinata pœna, ſeuerè animaduertit. Supplicio hoc de factioſis ſubditis ſumpto, vt omnem iniuſtitiæ ac tyrannidis ſuſpicionem & culpam Pontifex ſummus à Rege Chriſtierno remoueret, peculiarem quendam Legatum Iohannem de Potentia Romanæ Sedis Cardinalem in Sueciam ablegauit, qui diligentiſſimo & accuratiſſimo omnium eorum, quæ in hoc negocio geſta erant, examine inſtituto, rebuſque omnibus quam curioſiſſimè ac diligentiſſimè inquiſitis ac perueſtigatis, nihil à Rege quicquam præter ius ac fas in hac cauſa actum apertiſſimè pronunciauit. Turbis in Suecia compoſitis, regno pacato, ac præcipuis ſeditionum authoribus è medio ſublatis, Rex in Daniam iterum reuerſus eſt. Quò cum ventum, non multò poſt ad Imperatorem Carolũ Quintum affinem, profectionem ſuſcipit, à quo ſumma pompa, ſplendore, ac magnificentia quam honorificentiſſimè exceptus, nouoq; inſuper honore ac dignitate auctus ac ornatus fuit, collato nimirum ipſi pleno dominio, iure, ac poteſtate ſuper *Feudum Holſatiæ*, quod ipſe nimirũ impoſterũ tanq̃ legitimus Dominus illud conferre, & à ſe vnicè peti ac impetrari debeat. Dũ itaq; Rex Chriſtiernus peregrè abeſſet, atq; apud Imperatorẽ degeret, noui ſubinde tumultus in Regno Sueciæ moti & excitati fuerũt. Quibus imprimis anſã & occaſionem præbuit, Guſtauus Erici Filius, qui Patre mortuo, ac cum relquis rebellibus capitis ſupplicio affecto, à Rege Chriſtierno cum alijs nõnullis capti-

captiuis in Daniam abductus, & Erico Equiti Dano, ſub denunciatione certæ ac maximæ mulctæ, diligenter ac fideliter cuſtodiæ traditus ac commiſſus fuit: à quo, cum propter cognationem aliquantò lenius ac indulgentius haberetur, laxioriq; cuſtodia detineretur, tandem nimia libertate ac licentia ipſi permiſſa, de fuga conſilium inire cœpit, nouoq; peregrino ac inſolenti bubulci alicuius habitu aſſumpto, clam è Dania ſeceſſit, & Lubecam ſummis itineribus contendit. Quò cum ſaluus ac incolumis perueniſſet, illisque ſtatum ac conditionem ſuam aperuiſſet, confeſtim, vt in Regem Chriſtiernum animo erant inimiciſſimo ac infenſiſſimo, eius ſaluti & incolumitati quam maximè conſultum eſſe cupientes, naui continuo inſtructa, ipſum in Suetiam tranſuehendum curant. Vbi cum diu obſcurus latuiſſet, ægerrimeque ac ærumnosè vitam toleraſſet, inſtar mercenarij cuiuſdam, manuum opere ac labore, victum ac amictum ſibi comparans, tandem *Darlecarlorum* (hominum generi in Suecia omnium audaciſſimo ac ferociſſimo) ſocietati ac conſortio ſeſe adiungit, in quorum notitiam ac conſuetudinem cum veniſſet, eorumque amorem ac beneuolentiam ſibi conciliaſſet, tandem coniuratione inter ſe facta, conſilium ceperunt, omnes Regis *Chriſtierni* Præfectos ac Satrapas armata ac violata manu adoriri & impugnare: quibus partim miſerè ac crudeliter trucidatis: partim Regno Sueciæ expulſis ac deturbatis, ipſi ſolùm rerum potiuntur, arma capiunt, exercitumq; colligunt, cui Ericum Ducem ac Imperatorem conſtituunt. Tandem violentis ac ſanguinolentis ſuis manibus, nec non callidis ſuis conſilijs, ac machinationibus, eò rem perducunt, vt omnes fere proceres ac incolas totius regni in ſuas partes ac ſententiam pertrahant, perfidaq; à Legiti-

pacatam eſſe Rex Chriſtiernus exiſtimabat: Proceribus Regni ægrè ferentibus & nequaquam permittere volentibus, vt exteri ac peregrini milites, quibus Rex Chriſtiernus Suecos debellaturus eſſet, in Regnum deducerentur. Hoc enim ſummum Regno eiusque incolis detrimentum ac incommodum allaturum eſſe, ſibique tandem exitio ac ruinæ fore, animum inducebant. Hiſce autem incommodis vt maturè obuiam procederetur, multisque alijs cauſis ac rationibus adducti, (quas poſtea publico ſcripto memoriæ prodiderunt Proceres Iutiæ) de Chriſtierno Rege abdicando, & in eius locum Ducem Fridericum eligendo, conſilia ineunt. Quod cum Chriſtiernus comperiſſet, ſeque iam in extremas anguſtias redactum, vndiquè tam externis hoſtibus, quam proprijs ſubditis infeſtari ac oppugnari videret, omni tandem conſilio & auxilio deſperato, cum nuſquam tutum ac tranquillum locum ſe reperturum exiſtimaret, Iutiaque omnium optima ac ampliſſima Daniæ parte à ſe auerſa, reliquas quoque partes quam facillimè ad defectionem impelli ac commoueri poſſe ſibi perſuaderet, nihil quicquam amplius remedij ac conſilij ſupereſſe vidit, quam vt maturè fugam adornaret, ne poſtea turbis ac motibus in dies ingraueſcentibus, abitu ac diſceſſu prohiberetur. Itaque conuaſatis omnibus, claſſe viginti nauium inſtructa, regiaque ſuppellectili illis impoſita, cum Fidiſſima ac Dilectiſſima ſua Coniuge *Iſabella* (quæ poſtea omnium ærumnarum ac miſeriarum, nec non duriſſimi ac grauiſſimi exilij perpetua ac indiuidua comes ac ſocia, ei firmiter ac conſtanter adhæſit, & à Proceribus Regni in Daniam reuocata apertè pronunciauit *Malle ſe cum viro exulare, quam ſine marito regnare,*) & chariſſimis liberis

Regno

Regno exulatum abijt: ac primum nauigatione in Germaniam ſuſcepta, Electorem Brandeburgenſem ſocerum ſuum conuenit, inde ad Fridericum Saxoniæ Electorem auunculum ſuum ſe contulit, tandem *Lyram* Brabantiæ conceſſit, vbi alimenta ac hoſpitium Imperator Carolus V. illi benignè præbuit, ac conceſſit, vbi aliquandiu commoratus copias paulatim collegit, claſſemque viginti nauium ab Hollandis ſibi comparauit, quibus poſtea in Daniam ad recuperanda ſua regna iterum expeditionem ſuſcepit. Vbi primum cum claſſe *VVarburgum Hollandiæ* appulit, indeq; magna ac turbulenta coorta tempeſtate, ventorumque vehementia claſſe diſſipata, nonnullisq; nauibus depreſſis ac ſubmerſis, tandem ad *Norvvegiæ* littora delatus eſt, vbi poſtea omnibus ripis ac littoribus frigore congelatis, idoneam nactus ſtationem hyemare decreuit. Quò cum ventum, quam plurimos tam Nobilium quam plebeorum ſibi admodum fauentes ac gratioſos reperit, plerique omnes Regni Proceres & Epiſcopi, opera ac ſtudio *Olai Archiepiſcopi Nidroſienſis*, illum iterum pro Rege ac Domino ſuo receperunt, præſtitoq; fidelitatis iuramento, debitum honorem, cultum, & obſequium illi iterum promiſerunt. Quibus in fidem receptis, tandem quoque cum præfecto arcis *Aggerbuſiæ Magno Guldenſtern Equite Dano* de deditione arcis agere & tractare cœpit. Quam rem cum ſummoperè vrgeret, & de deditione arcis præfatum *Magnum Guldenſtern* vehementer ac indeſinenter ſollicitaret, tandem humili ac demiſſo animo reſpondit: ſe quidem non diffiteri, neque vlla ratione inficias ire poſſe, ipſum horum trium Regnorum, Daniæ, Suetiæ, & Norvvegiæ Regem legitimè natum, electum ac coronatum eſſe, neque ſe ſatis firmum ac validum eſſe, vt hyberno hoc tempore arcem hanc

hanc, ſi vi illam oppugnare velit, valida ac armāta manu tueri ac defendere poſſit: cum autem famæ, vitæ, ac nobiliſſimæ ſuæ familiæ ſummoperè interſit, ne ita temerè ac leuiter, inſcio ac inconſulto ſuo Rege ac Domino, arcem hanc fidei ſuæ commiſſam dedat, ideoq; humiliter ſe rogare & obſecrare, vt hoc negotium tantiſper ſuſpendat, dum Regi ac Domino ſuo Friderico præſentem arcis ſtatum & conditionem literis ſignificet, à quo, niſi ante Kalendas Martij commeatus & auxilia mittantur, quod tamen tam exiguo temporis ſpatio præſtari poſſe, vix poſſibile videatur, ſe vltrò deditionem arcis facturum eſſe. Quo reſponſo Chriſtiernus contentus, arcis illius obſidione aliquandiu abſtinet, & minora interea quædam oppida, *Norvvegiæq;* Prouincias, & munitiſſimam arcem *Bohus* occupat, ſibique ſubijcit. Interea *Magnus Guldenſtern*, datis ad Regem literis, rem omnem, vt ſe habet, exponit, eiusque opem & auxilium ſummoperè implorat, ſeq; non tam annonæ & munitionum penuria, quam exercitatiſſimorum & veteranorum militum inopia ſummoperè laborare, literis ſuis indicat, horum igitur quam ocijſſimè copiam ſibi fieri, obnixè rogat. Literis hiſce per miniſtrum Francum, Iohanni Rantzouio arcis *Helſeburgi* tunc temporis præfecto, traditis ac porrectis, militum aliquot copias quam poteſt celerrimè ex vicinis & finitimis locis colligit, eosque nauigijs impoſitos quam velociſsimè in *Norvvegiam* tranſuehi curat. Qui ad *Norvvegiæ* littora delati, nauigijs frigore conſtrictis egrediuntur, & per occultas quaſdam ſemitas ac viarum anfractus, duce & comite *Franco* in arcem deducuntur. Horum itaque aduentu ac præſidio cum arx bene munita ac firmata eſſet, magnum quoque commeatus ac frumenti numerum ex vicinis ac finitimis locis, ad horum

horum alimenta ac ſuſtentationem, Præfectus *Guldenſtern* in arcem comportari curat. Rex Chriſtiernus, cum hac ſpe ſe fruſtratum eſſe videret, arcem illam continuò obſidione cingi iuſsit, ne quid amplius in illam transferri ac importari poſsit. Interea Rex Fridericus, imminente æſtate, glacieq; ſoluta, ingentem ac validam nauium claſſem, quam tam ex ſuis, quam alijs vicinis ac confœderatis ciuitatibus ac regionibus ſibi comparauerat, in *Norvvegiam* tranſmiſit, cui *Canutum Guldenſtern* præfecerat. Quæ cum ventis ſecundis, ſalua ac incolumis in Suetiam appuliſſet, primùm arcem illam munitiſsimam *Stegam* obſidione ſoluerunt, victoriaque potiti, ipſum *Chriſtiernum* Regem tandem viuum ceperunt atque in *Daniam* ſecum deduxerunt. Inde continuò *Sunderburgum* translatus ac cuſtodiæ traditus fuit. Ibidemq; poſtquam integros 27. vixiſſet, tandem miſerrima ac duriſſima hac ſeruitute ſolutus ad cœleſtem Patriam commigrauit.

Vt ſacra Lutherus temerat Myſteria Chriſti.
Atque errore, Dei taminat ipſe Gregem.
Vltimus his ſacrum Godſcalcus Præſul in oris
Suſtinuit veræ Religionis opus.

A. C. 1517.

Huius *Chriſtierni* Regis ætate, Epiſcopus Sleſuicenſis fuit *Gotſcalcus de Aleuelde* Decretorum Doctor, qui ex Præpoſito & Canonico Sleſuicenſi Epiſcopus vnanimi Canonicorum conſenſu electus eſt Anno 1507. & à Summo Pontifice confirmatus. Anno verò ſequenti hoc eſt 1508. Lubecæ à Reuerendiſsimis Patribus D. Ioanne Ratzeburgenſi, Wilhelmo Sleſuicenſi & Petro Suerinenſi Epiſcopis, Epiſcopus eſt conſecratus de mandato Summi Pontificis. Vir tam Natalium ſplendore, Nobilitate Generis, quam Pietatis

Digitized by Google

tatis ac virtutum decore illuſtris ac conſpicuus, Proceræ ac elegantiſſimæ ſtaturæ, ſummi Conſilij, ac acerrimi iudicij, Popularis noſter honorandus, Patriæ noſtræ Holſatiæ ſingulare Decus, & Cancellarius Ducalis, in Iure Ciuili & Canonico multum verſatus, quod adhuc eius libri, qui ad manus meas venerunt, teſtantur. In quibus manum eius ſingulis penè paginis adſcriptam cernere licet. Vnde de inſigni eius eruditione ſummaq; diligentia iudicium fieri poteſt, atq; exiſtimandi copia datur. Sed & ſpartam, quam nactus erat, ornauit concionando, rem diuinam faciendo, Eccleſias viſitando, librosque ſacros & Eccleſiaſticos ſcribendo. Nam *Ritualem Librum*, (quem *Agendam* vulgus nuncupat,) ipſe edidit in vſum Eccleſiæ Sleſuicenſis, ſimul quoque *Breuiarium* euulgauit, hoc eſt, librum, in quo lectiones, Pſalmi & preces continentur, quibus eo tempore in his oris vtebantur, eumque Pariſijs imprimendum curauit typis elegantiſſimis. Epiſcopatum opæratum nactus eſt nempe 24550. marcis, vel vt ipſe ſua manu teſtatus eſt 20000. florenis Rhenenſibus. Ad cuius æris diſſolutionem, quo quotidie premebatur, prædia & bona in Stubbe vendidit, & alia quædam annotanda. Cui venditioni interceſſerunt Canonici, quod illis inſcijs & inconſultis ea peracta eſſet, deq; ea re publicè proteſtati ſunt, poſtea vero vrgente neceſſitate, accedente Regis conſenſu & ratihabitione, firmata fuit & probata, vt ex literis, quæ de ea confectæ ſunt & in domo Capitulari, extant colligere licet. Apud omnes quoq; ordines gratioſus fuit Epiſcopus Gotſcalcus, & imprimis apud Regem Daniæ, idq; ex eo colligere licet, quod Anno Milleſimo quingenteſimo decimo quinto, à Rege Chriſtierno in Belgium Gotſcalcus miſſus fuit, vt ei *Iſabellam Sororem Caroli Quinti* in vxorem

rem peteret. Quam & impetrauit. Extatque ea de re oratio Latina, ſatis elegans & concinna, quam *Gotſcalcus* coram Cæſare, alijsque Principibus habuit, quam *D. Arnoldo VVithfeldio* Regni Daniæ Cancellario vtendam ac perlegendam conceſsi, à cuius hæredibus illa repoſcenda erit. Leges quoque ſumptuarias tulit Gotſcalcus, quibus nuptijs faciendis, ſumptibusque, qui ibi fieri ſolebant nimij ac immodici, conuiuijs item natalitijs, quæ nimis lautè ac magnificè agitari ſolent, quoties infantes baptiſmati admouentur, & ſacris Chriſtianorum initiantur, regulam ac modum præſcribit. (*Anno 1517. Epiſcopus Gotſcalcus Monaſterium quoque* Reinefelde *à Pontifice impetrat, conſentiente Chriſtierno II. Rege Daniæ, & Papa confirmante. Epiſcopo Lubecenſi inſuper habito & neglecto. Quo anno & Martinus Lutherus indulgentias taxare atque exagitare cœpit.*)

Hic itaque Gotſcalcus de Aleuelde fuit vltimus ab Eccleſia Romana & Sede Apoſtolica Electus & confirmatus Epiſcopus Sleſuicenſis, qui quamdiu vixit, Catholicam Religionem ac fidem toto corde ac animo eſt amplexus, eamque contra omnes hoſtes ac aduerſarios ad extremum vſque Spiritum, fortiter ac animosè defendit, in cuius tandem conſtanti confeſsione ac profeſsione piè ac placidè in Chriſto indormiuit. Cuius pij ac Religioſi Epiſcopi ætate, inſignis ac memorabilis in vtroque Regimine rerum viciſsitudo ac mutatio contigit. Nam & eius Rex ac Dominus Clementiſsimus Chriſtiernus II. Regnorum ſolio ac imperio pulſus ac deturbatus fuit, & ſimul cum eo quoq; Chriſtiana & Catholica Religio, à tot Sanctiſsimis ac Religioſiſsimis Patribus, primùm introducta ac ſeminata, tot Summorum Pontificum, Glorioſiſsimorum Imperatorum, nec non Sereniſsimorum ac

rum ac Illuſtriſſimorum Regum Daniæ, Ducum Holſatiæ ac Sleſuicenſium, authoritate, ſummaq; cura ac diligentia, conſilio ac præſidio firmiter munita, cuſtodita, ac propagata, tot inſignibus miraculis confirmata, capite ac Patrono deſtituta, ac Rege Chriſtierno exulante ac abdicato, ſimul quoq; his Regnis ac Nationibus exulare ac abrogari cœpit. Qua nutante ac ruinam minante, noua ſubito Hæreticorum ac Schiſmaticorum turba ac colluuies exorta eſt, qui falſa doctrina ac peruerſis dogmatibus, veram & Catholicam Chriſti in his locis Eccleſiam miſerè turbarunt ac afflixerunt, donec tandem omnino extincta ac deleta fuerit. Nam ſtatim Anno 1526. Monachus quidam nomine Fridericus in medium prodijt, qui iam pridem ordinem ſuum deſeruerat, ac cucullam exuerat. Hic poſtquam ex carcere & vinculis, in quæ ob facinora ac maleficia ſua coniectus erat, euaſiſſet, Sleſuicum ſeſe recepit: vbi annum commoratus, primùm in ſummo Templo ſeu æde Cathedrali Sleſuicenſi; deinde in ambitu templi conciones ad populum habuit. Quotidie Canonicos & Pontificios calumnijs ac conuitijs virulenta ac petulantiſſima ſua lingua inſectabatur, acerrimè in eos inuehendo ac debachando, vt eos plebi omnino exoſos redderet. Ei rude ac imperitum vulgus adhæſit tanquam ad ſaxum, vſque adeò, vt eum ſibi paſtorem Eccleſiæ omnibus votis depoſcerent. Sed quod eſſet audacul us impudentior, & ſeditioſus, Regis odium atque offenſam incurrit. Idque ex eo datur cognoſcere: quod cum Ciues Sleſuicenſes in arcem aſcenderent, Regemque humillimè ac demiſiſſimo animo orarent, vt ſibi eum paſtorem Rex permittere ac concedere vellet, Rex ſubiratus hiſce verbis reſpondit. Quis Fridericum vobis inuidet ac adimit? Habetote vobis

 illum

Digitized by Google

illum. Attamen quia Rex perſpiciebat, è re atque vſu Ciuium non fore, ſi hominem hunc ſeditioſum, mendaciloquum, obtrectatorem, nulliusq; pretij ac valoris, paſtorem nanciſcerentur, ideoq; vt eorum petitioni aliquo pacto ſatisfaceret, paulo poſt Sleſuicum miſit Marquardum Sculdorpium Kilonienſem, qui Conciones ad populum haberet, & Paſtoris munia obiret. Hic præfatum Fridericum per ſemeſtre ſecum retinuit, & pro Sacellano vſus eſt. Sed, quod vſquequaq; ſui ſimilis permaneret, & conuiciandi finē nullum faceret, tandem abdicatus ac dimiſſus fuit. Idq; ea imprimis de cauſa, vt ferunt, quod in Cancellarium Regis Wulfgangum acerrimè inuectus eſſet, eumque publicè mendacij arguiſſet. De qua illata iniuria cum Regi queſtus eſſet, Fridericus in villa Noui monaſterij comprehenſus, & ſub dio numellis vel lignis detentus fuit. Poſtea iuſſu Regis dimiſſus, Holſatiæ fines egreditur, & paulo poſt moritur. Is initio concionatus erat, & docuerat, paſtorem oſtiatim victum quærere debere ad exemplum Apoſtolorū, viliſſima veſte eſſe amictum, qualē ipſe gerebat cœrulei panni Lubenſis, neq; quicquam præterea deſiderare, expetere ac poſſidere debere. Hæc quidem ore ille exterius proferebat, ſed vix anno elapſo meliorem ſortem ac cōditionem nactus, veſtibus ſericis ſeſe magnificè ac ſplendidè exornare cœpit vxoremq; duxit. Ita ſibimetipſi nō conſtās, aliud docebat aliudq; factitabat, proptereaq; breui in omnium odium ac deſpectum incurrebat. Deducebatur in ſummum Templum D. Petri à Ciuibus, Ciuiumq; miniſtris ipſum comitantibus. Dumq; Sacerdotes & Canonici in Choro cantarent, ipſe extra Chorum in Templo Pſalmos Germanicos occinit, ita vt vox Canonicorum horas ſuas Canonicas celebrantium præ magno ac contentiſſimo clamore

ac

ac vociferatione vix exaudiri potuerit. In templo D. Petri pluſculum temporis concionatus eſt. Sed cum eò audaciæ ac temeritatis prorupiſſet, vt prædicantem quendã Marquadum Bulovv conſulis Sleſuicenſis filiũ, de ſuggeſtu publicè interpellaret, & in cõſpectu populi acriter reprehenderet, verbis contumelioſis in illum inuectus, *Mentiris* inquiens ac *Nugaris*; in ſummum odium apud pleroſq; adductus eſt, ita vt aliquandiu concionandi cauſá ſuggeſtum in templo præ metu aſcendere non auderet. Interea non intermittebat data occaſione in ambitu templi ſermones habere. Vbi cum inter alia ſubinde has voces inculcaret. *Principi populum obedire debere, ſed in rebus ad Religionem ſpectantibus minimè*; eaque res cum ad ſeditionem ſpectare videretur, tandem munere concionandi ipſi interdicto, Marquardus à Principe accerſitus & Prædicans deſignatus fuit.

Anno 1528. Alius quidam exortus eſt nomine *Melchior Hofman* pellio, quem ipſius Sectatores ſingularem quendam Prophetam nominabant, à Deo miſſum ad Occidentalem hanc mundi plagam, vt veritatem Euangelij in illis oris publicaret ac diuulgaret. Is Romam Babylonem appellabat, Argentinam autem Hieroſolymam ſpiritualem. In Holſatiam tandem venit, illicque biennium Kiloniæ commoratus, cœpit publicè ac priuatim, prout occaſio tulit, docere, & prædicare, libros etiam edere ac diuulgare. Præcipuè autem de Sacramento certamina & diſputationes mouit, ſtatuendo Euchariſtiæ Sacramentum nudum tantum eſſe ſignum Corporis ac Sanguinis Chriſti: adiunctis ſibi hac in parte duobus collegis ac ſuffraganeis, *Ioanne de Campen*, & *Iacobo Haggen Dantiſcano*. Colloquium tandem *Flensburgi* de conſilio ac mandato Regis Friderici, in cuius ſeſe fauorem

&gratiam haud pridem inſinuauerat prædictus Hoffmannus, habitum ac inſtitutum fuit. Diſputari cœptum eſt Flensburgi, Anno 1529. die Iouis poſt Quaſimodogeniti, præſente Regis Friderici filio Chriſtiano, alijsque Generoſis ac Nobilibus viris, Doctore Reuentlouio, Detleuo Pogvviſch præpoſito in Reinebeck, Ioanne Rantzouio & alijs proceribus. Ad colloquium autem imprimis accerſiti fuerunt Lutherani, Doctor Pomeranus, Dominus Stephanus Paſtor Hamburgi ad Diuam Catharinam, & M. Theophilus ludi moderator, Doctor Æpinus & Nicolaus Boen, ex Dithmarſia, vt & alij, quos omnes præfatus Hoffmannus falſos Prophetas nominabat, qui docerent, Chriſtum pani incantationibus includi, ideoque ab ijs cauendum. Collocutores fuerunt Melchior Hoffman, Hermannns Taſtius Huſenſis, & alij Lutherani, qui cum eo in Paleſtram deſcenderant, & Hoffmannum oppugnarunt aſſerentem, Euchariſtiæ Sacramentum tantum eſſe Spiritualem Manducationem, eoq; argumentis & demonſtrationibus hominem adegerunt, vt ſe quidem rationibus ac argumentis conuictum eſſe non negaret: à concepta tamen opinione nequicquam declinabat. Qua de cauſa Holſatiæ ditione relegatus, ſolum vertere coactus fuit, de mandato Regis, ne alios ſuis erroribus inficeret. Collegæ autem ipſius illa diſputatione aliam mentem ac ſententiam edocti, ad alteram partem tranſierunt, & Melchiorem dereliquerunt. Ioannes de Campis, iam intelligo inquit, verba Chriſti, vt ſonant, accipienda & intelligenda eſſe. Iacobus Hegge; Ego quoque inquit hac collocutione motus iam dubitare deſino. Publicè quidem de hoc articulo nunquam ſum profeſſus, ſed cum fratribus placide conferens, ſcrupulum mihi mouit, quod Iudas accepiſſe dicatur Corpus Domini, cum

Digitized by Google

ni,cum impij gratiæ Dei minimè ſint participes: non intelligens, aliud eſſe Sacramentum corporis Chriſti accipere,& aliud eius effectum, quæ eſt gratia,conſequi: cum hic effectus per hominis peccatum & obicẽ poſſit impediri. Quæ ſubtilius ex ſanctis Patribus explicant Theologi. Cum iam cœpta diſputatio finita eſſe videbatur, ecce alius quidã nomine Ioannes Burſe ingreſſus, queritur, quod colloquio non interfuerit:habere ſe quoq; nonnullos dubitationum ſcrupulos, quos libenter ſibi eximi velit de verbis S.cœnæ. Hoc eſt corpus meum. Witebergenſes aſſerere ac fingere nouas locutiones ac articulos, ſe vero cum Auguſtino ſentire, qui in Homilia quadam, Edite Hoc eſt corpus meum,idem eſſe ac credere explicet, ideoq; ſe non tantum tribuere ac fidere Pomerano quã Auguſtino. Verum ſilentium illi à Principe indictũ fuit, & Stephanus Lutheranus reſpondit. Nos quoq; concedimus ac approbamus eſum ſpiritualem;attamen,ſi ſecundum normam Scripturæ,& S. Patrum explicationem ſana mente ac ratione hoc myſterium dignè conſideremus, alia quoque eſt Manducatio corporis Chriſti Sacramentalis: qua Chriſti corpus verè & realiter manducatur,non tamẽ vt intellexerunt Capharnaitæ,dentibus diſcerpitur,cum Chriſtus indiuiſibiliter ſecundum totã ſuam ſubſtantiã verè ac realiter ſit præſens,vt inquit Auguſt.in ſerm.ad Neophytos. *Hoc accipite in pane,quod pependit in Cruce, Hoc accipite in calice,quod manauit de Chriſti latere.* Atqui verè & realiter Chriſti corpus pependit in cruce,& verus Chriſti ſanguis dimanauit à Chriſti corpore. Ergo verũ Chriſti corpus,veruſq; eius ſanguis accipitur. Et, vt excludat omnem tropicum loquendi modum S. Auguſt. in Pſ. 33. in illa verba Pſalmi (ferebatur in manibus ſuis) ita inquit: *Quomodo hoc intelligatur in ipſo Dauid ſecundum lite-*

Digitized by Google

literam, non inuenimus, in Chriſto autem inuenimus. Ferebatur enim Chriſtus in manibus ſuis, quando commendans ipſe corpus ſuum ait. Hoc eſt corpus meum. Ferebat enim illud corpus in manibus ſuis. At ſi Chriſti corpus ſub ſpecie panis non fuiſſet verè & realiter præſens, non potuiſſet dicere Chriſtus. Hoc eſt corpus meum, nec S. Auguſt. quod tuliſſet ſe ſuis manibus. Neq; vllibi S. Auguſtin. dicit, quod, Hoc eſt corpus meum idem ſit, quod credere: ſed Serm. 25. in Ioan. dicit. Quid paras dentem aut ventrem, crede & manducaſti: vbi vel loquitur de alia manducatione merè ſpirituali & non Sacramentali, vel etiamſi de Sacramentali agat, ad eam requirit Fidem, qua quis credat, ſe Chriſtum verè ac indiuiſibiliter in Sacramento præſentem comedere: non tamen dentibus conuellere, aut membratim diſcerpere, vt Capharnaitæ homines Carnales & non Spirituales in elligebant. Finis tandem huic diſputationi & colloquio impoſitus fuit. Adhibiti autem fuerunt huic conuentui, qui ſingula exciperent, Franciſcus Striemius Regiæ Maieſtatis Diaconus, Theodoricus Briller Huſia vocatus, Ioachimus Franck Vilſtrienſis, Ioannes Slauus, Teſmarus Hulebeke, & Ioannes Bennekendorpff Kilonienſis. Carolſtadius quoque ab Hoffmanno in Holſatiam vocatus erat, vt ſua authoritate ac eruditione aduerſarijs metum incuteret, ſuumq; dogma tueret ac defenderet. Abiturus autem Hoffmannus dixit, propter articulum de Sacramento multum ſanguinis humani effuſum iri. Argentoratum tandem profectus, ſcripta, ſuppreſſo impreſſoris nomine, edi ac publicari curauit, in quibus gloriatur, ſe palmam in Holſatia diſputando obtinuiſſe vbi imprimis in Marquardum Sculdorpium Lutheranum acerrimè inuehitur, qui eum hæreſeos inſimulauerat, eiusq; opinionem tanquam impiam ac erroneam omnino damnauerat. An-

Anno 1526. dedit Gotſcalcus de Aleuelde Epiſcopus Sleſuicenſis literas ad Iudicem, Aſſeſſoresq; Cameræ, quibus obtendit, quamuis ſuperioribus temporibus ætate Henrici Aucupis & Ottonis terminus Romani Imperij vltra Eidoram fuerit prorogatus ac ampliatus, vt & ex hac hiſtoria pag. 40. colligitur, mutato tamen iam imperij ſtatu, & antiquato Marchionatu, Epiſcopatum Sleſuicenſem non eſſe ſubiectum Imperio Romano, ſed Regno Daniæ. Quarum exemplum ſubijcimus.

Amicabile obſequium noſtrum, plurimamq; ſalutem. *Illuſtres ac Egregij Domini ac amici, licet penitus incogniti, tamen vt ſpero, præcipui.* Deuenit *alias ſaltem incerto autore ad auditũ meum, qualiter nuper valuis* Eccleſiæ *noſtræ* Cathedralis *fuerit affixa quædam litera,* Sacratioris Cæſareæ Maieſtatis *ſigillo, vt apparuiſſet, ſigillata, putabaturq; fuiſſe priuatio* Regalium *contra nos, ob non ſolutionem neſcio quam. Verum* Excellentijs *veſtris conſtare petimus, me certè &* Eccleſiam *meam (heu dolor) nulla prorſus à* Sacro Romano *imperio tenere* Regalia. *Vtinam aliqua, quantulacunq; ſaltem exigua, pro loco refugij à præfato imperio haberemus. Vellemus profectò obuijs (vt aiunt) manibus admodumq; libenter comparere, & firma ſpe impetrandi abſolutionem ſeu reſtitutionem ſollicitare. Et quod hic* Epiſcopatus *ſit extra limites* Sacri Imperij, *& ſub* Regno Daniæ *conſtitutus, euidens exiſtit. Namq; totaliter & in omnibus & per omnia ab hac parte fluuij* Eidoræ, *qui fluuius diſcernit* Germaniam *à* Dacia, *teſte non modo* Saxone Grammatico in prologo ſeu præfatione librorum hiſtoriarum ſuarum fol. 2. *Verum etiam* Alberto Krantz natione Saxone, in ſua Saxonia li. 1. c. 1. *Taceo* Chronicam Hamburgenſem *ſeu* Bremenſem *ibidem atteſtantem* l. 1. c. 12. *&c.* Eidora ſciungit Diœceſin Bremenſ. & Sleſuicenſ. *Nã etiam in* Speculo Saxonico libr. 3. artic. 54. *nominantur*

duo Archiepiſcopatus, & quindecim ſuffraganei Saxoniæ: ſed Sleſuicenſis inter eos non nominatur. Nam à pleriſq; centenis annis antea ſuffuit Archiepiſcopo Lundenſi in Dacia, & ius, Regalia, à Regno Datiæ dependebant. Præterea Dux Sleſuicẽſis, vt à pleriſq; accepi, nõ impetitur (petitur) ab Imperio ratione illius Ducatus, ſed duntaxat ratione Ducatus Holſatiæ. Et licet inclytus ille Hẽricus de domo Saxonica, Romanus Rex & Cæſar Holſatiam tanquam terram Imperio ſubiectam defendere volens: qua recuperata progreſſus in Daniam conſtitueret Sleſuici Marchionem, tamen in morte ipſius Henrici Marchionatus Danorum Sleſuici interijt, teſte præfato Alberto Crantz. libr. 2. cap. 9. & eiuſdem inclyti Hinrici Cæſaris Glorioſiſſimus filius, ſcilicet Magnus ille Otto Imperator, ad laudabilem propagandam fidem Catholicam etiam fuit ingreſſus Daniam, prout & pleraque alia Regna, hodie tamen libera: & optimus Princeps zelo Chriſtianitatis paſſus eſt Marchionatum antiquari, vt Dani paterentur ibidem erigi Epiſcopatum, ſimiliter & in Ripen. teſte ſæpè dicto Crantz, libr. 3. cap. 25. & 26. Et inter ea Sleſuicum ſemper ſubfuit ſuperioritati Daniæ tam in temporalibus quam ſpiritualibus, palam & publicè, ſeruanturq; per laicos in omnibus iudicijs ſecularibus leges Danicæ, à tanto tempore, citra cuius contrarium non eſt in memoria hominum. Quod etiam, prout credo, Sereniſſimus Princeps & Dominus, Dominus Fridericus Rex Daniæ, iam aliàs ſcripſerit Excellentiis veſtris, vti vobis promiſſum fuit. Et quia ſunt à non ſuo iudice latæ, prout mihi in hoc caſu videtur, quod bona veſtra gratia dixiſſe cupio, ſunt ipſo ipſo iure nullæ. Attamen licet Epiſcopatus meus ſit in ſolo Danico conſtitutus: quia tamen nullius me à parentibus, quam Alemanici ſanguinis originem traxiſſe opinor, ideoq; non libenter certè vellem Imperialibus me diuulgari cenſuris. Nam quemadmodum tam in Franconia, quam Hiſpania, & alibi, per vniuerſum orbem

orbem, plerique Almani Epiſcopatibus, ſeu alijs Dominijs & præfecturis funguntur, ſaluis tamen eorundem Epiſcopatuū, Dominiorum, ſeu præfecturarum, quoad eadem Regna, exceptionibus & libertatibus: Ideoque Excellentiæ veſtræ, rem tanquam abominandam mihi imputarent, ſi contra decentiam, quod procul abſit, Epiſcopatum meum indebitè ſubmitterem. Hinc Excellentias veſtras amicabiliter oratas cupio, quatenus velint præmiſſa maſticari, & à me perſequendo amicabiliter deſiſtere. Regiſtro veſtro vbi forſan Sleſuuigia (Epiſcopatus) annotatus eſt non obſtabo. Vbi enim Excellentijs veſtris inſeruire & complacere poterimus, adhoc amicabiliter offerimus nos, & ſumus ſedulò volentes. Et cupimus nos amicabilibus reſponſum literis veſtris remunerari. Datum Sleſuuigij ex reſidentia noſtra, die Dominica infra dicta, à Natiuitate Beatæ Mariæ ſemper Virginis anno 1526.

Gotſcalcus Dei & Apoſtolicæ ſedis gratia Epiſcopus Sleſuicenſis.

Inſcriptio literarum hæc eſt.

Generoſis, Nobilibus, & Excellentiſſimis, Domino Adam Comiti, & Domino in Beichling Romanæ Cæſareæ Maieſtatis Cameræ Imperialis Iudici cæteriſq; Dominis præſentibus & aſſeſſoribus, ac Domino procuratori Fiſcali eiuſdem Imperialis Cameræ iudicij Dominis & amicis noſtris præcipuis, &c.

An. 1525 Rex Fridericus omnibus mandauit, literis patētibus ſuo ſigillo firmatis, vt Decimas ſoluerent Canonicis. Anno 1526 Comitia Kiloniæ habita fuerunt, vbi Canonici Sleſuicenſes 12000 pendere ac ſoluere promiſerunt, ne Religio à Luthero inuenta introduceretur, ſed vt in Veteri Catholicæ & Apoſtolica Religione ac fide firmiter ac conſtanter permanerent. Anno 1526 Marquardus Sculdorp ſororis ſuæ filiam in vxorem duxit. Quod factum cum Catholici meritò ſummopere deteſtarentur, Lutherus contra Eccleſiæ ſenſum edito

ſcripto excuſauit vt ex Ambsdorfius, Poſtea vero Anno 1529. Marquardus ſudore anglico correptus vitam cum morte commutauit. Anno 1531. Cometa apud Auſtrum viſus eſt menſe Auguſto. Anno 1532 Campanæ omnes ex ædibus ſacris & templis auferuntur, vna tantummodo relicta & quidem minima. Sed & ſuppellex omnis aurea & argentea aufertur, vno tantummodo calice relicto: altaria tamen remanent, quod ex lateribus, non auro conſtarent. Canonici aliquot mille marcas pendere coacti fuerunt, ſed & de bonis Capituli diuidendis à Principe mandatum promulgabatur, vt poſt obitum eorum, qui viuerent, ea in fiſcum redigerentur & in arcem referrentur. Cui mandato interceſſerunt Canonici & parêre recuſarunt, tandem regia ordinatione his malis mederi cœptum eſt. Anno 1532 Cometa viſus eſt menſe Iulio in illa cœli plaga quæ ſeptentionem ſpectat. Quo anno Dux Fridericus in fata conceſſit. Anno 1532. die Lunæ poſt Feſtum omnium Sanctorum, mare inundauit oras illas maritimas, quæ ſub aggeribus ſita ſunt, exundatione maxima. In Strandia perierunt ad 1600. homines. In Eiderſtadia 600. plus minus. Domus vna cum pecoribus diuulſæ & vndis maritimis abreptæ fuerunt. Sed & Romæ eodem anno aquæ maximæ fuerunt, Tyberi agros inundante cum maxima hominum ſtrage ac interitu. Id infortunium Cometa præceſſit & denunciauit. Item feræ ſylueſtres, cerui & ceruæ quæ inſolito more mare traijcientes In Strandiam appulerunt: indicia mali impendentis.

Epiſcopus Gotſcalcus de Aleuelde, poſtquam Epiſcopatum Sleſuicenſem triginta tres annos adminiſtraſſet, obijt Bollingſtediæ in prædio hæreditario anno 1541. die 27 Ianuarij, in medio Choro ſepultus, vt ex lapide eius ſepulchro impoſito liquet, cuius hæc inſcriptio eſt. *Anno 1541. die 25 Ianuarij obijt Reuerendus in Chriſto Pater & Dominus Gotſcalcus de Aleuelde Epiſcopus Sleſuicenſis.*

C A-

CAPVT VI.

FRIDERICVS I. *Dux Sleſuicenſis decimus tertius, & Holſatiæ, poſt Ducatuum factam diuiſionem cum fratre Iohanne Rege Daniæ contra Patris teſtamentum. Natus Anno Chriſti* 1456. *Poſt Chriſtiernum reiectum Rex Daniæ* 97. *& Noruuegiæ à Regni Ordinibus electus Anno Chriſti* 1524. *cuius ætate, abrogata ac antiquata Veteri Catholica Religione ac fide, noua Lutheri doctrina in has regiones introducta fuit. Obijt Gottorpij, & Sleſuuigæ in Choro templi Cathedralis ſub monumento alabaſtrino ſepultus Anno Chriſti* 1533. 10 *April.* Liberi *progeniti ex coniugibus: Primum ex* Anna Brandeburgica *Ioachimi Secundi ſorore, nupta* 1500. *mortua* 1514. *Bordesholmij ſepulta*: 1. Chriſtianus *Tertius Rex Daniæ* 98. *&c.* (*de quo poſtea*) 2. Dorothea *nata Anno Chriſti* 1504. *nupta Alberto Quinto Marchioni Brandeburgenſi, Duci Boruſſiæ Anno* 1525. *obijt Anno* 1545. *Ex altera coniuge* Sophia *Pomerani Bugislai Decimi filia, Chilonij mortua, Sleſuici ſepulta, Liberi*: 1. Iohannes Senior, *Hæres Noruuegiæ, Dux Sleſuici & Holſatiæ* 14. *natus Anno* 1521. *Haderslebiæ defunctus ἄγαμος Anno* 1580. 2. *Octobr.* 2. Adolphus *Dux Sleſuicenſis* 15. *& Holſatiæ, Princeps Magnanimus ac Bellicoſus: Natus Anno* 1526. 25. *Ianuarij. In obſidione Metenſi Philippo Hiſpaniarum Regi militauit Anno C.* 1526. *multiſq́ prælijs ſtrenuè ac animosè ſe geſſit: In Dithmarſico bello lethaliter vulneratus Anno* 1559. *ſanitatem recepit. Obijt* 1586. 1 *Octobris Sleſuigæ ſepultus. Ex* Chriſtina *Philippi Haſſiæ Landgrauij filia nupta* 1564. *Liberi.* 1. Fridericus *Dux Sleſuici* 16. *& Holſatiæ, natus Gottorpij Anno C.* 1568. 21 *Iunij, florente ætate obijt Anno* 1587. 5 *Iunij Sleſuici ſepultus.*

2. So-

2. Sophia *Chilonij nata Anno* C. 1569. 13 *Maij. Iohanni Duci Megaloburgenſi An.*1588 *nupta,(qui obijt Anno* 1592.*)* Mater Ducum præſentium Megaloburgenſium, Adolf, Friderich *&* Hans Albrecht. 3. Philippus *Dux Sleſuicenſis* 17 *&* *Holſatiæ, paternarum virtutum æmulus. Natus Gottorpij* 1570 10 *Auguſti:obijt Phtiſi anno* 1590.18 *Octob.* 4. Chriſtina *Chilonij nata Anno* C.1573. 12.*April. Carolo Regi Sueciæ nupta anno* C. 1592. Mater Regis vltimi Sueciæ, Guſtaui Adolphi,*(qui poſt multa bella cum Rege Poloniæ geſta, tandem armata militum manu Regno Sueciæ ſoluens, atque in Germaniam contra inuictiſſimum Imperatorem* Ferdinandum 2. *expeditione ſuſcepta, dum multis prælijs cum Cæſareo exercitu acriter dimicaſſet, tandem Anno* 1632 *in Lipſenſi pugna victus atque Cæſus fuit) & eius fratris* Caroli Philippi Ducis Sudermanniæ, *qui & ipſe ante aliquot annos obijt, Regno iam Rege ac capite penitus orbato, ac deſtituto.* 5. Eliſabetha *nata anno* C. 1574. 10. *Martij. Obijt anno* 1587. 11 *Ianuarij, anno Ætatis* 14. 6. Anna gemella, *nata anno* 1575.27 *Februarij, Ennoni Friſiæ Comiti nupta anno* 1598. *Obijt anno* 1615. 7. Iohan Adolff Dux Sleſuicenſis 18 & Holſatiæ, *natus anno* 1575. 27 *Februarij. Electus Epiſcopus Bremenſis an.* C. 1585. *Nuptias Hafniæ celebrauit cum Illuſtriſſ.* Auguſta, *Friderici Secundi Regis Daniæ filia anno* 1596. 30. *Auguſti. Obijt Anno* C. 1616. 31 *Martij. Sleſuici in Æde Cathedrali ſepultus(Liberi poſtea ſequentur.)Hic Princeps vt erat literatiſſimus, atque in omnibus linguis ac ſcientijs verſatiſſimus, ingenti ac ardenti ſtudiorum amore ac deſiderio, quo flagrabat, inſtructiſſimam ac locupletiſſimam cuiuſuis generis, in omnibus linguis, artibus, ſcientijs ac facultatibus, libris ac monumentis refertiſſimam Bibliothecam,* Gottorpij in Aula, *magnis ſumptibus ac impenſis conſtituit, ac poſt ſe reliquit, cui, & multitudine, nec non varietate & delectu ſelectiſſimorum Authorum vix ſimilem aut parem in Ger-*

mania

mania reperiri exiſtimo. Inſigni huic Bibliothecæ, Dominum Henricum Lindenbrog Hamburgenſem, Philoſophum & ICtum Eximium, Bibliothecarium præfecerat: quo quamdiu in Patria vixi, & familiariſsimè in quotidiana conuerſatione, & quoad librorum vſum & lectionem, dum in Aula Gottorpienſi ageret, admodum propenſo ac beneuolo ſemper vſus ſum. Hic quoque Princeps Illuſtriſsimus Iohannes Adolphus Auguſtiſsimæ memoriæ, inter reliqua noſtræ familiæ clementer præſtita atque exhibita beneficia, me quoque infantem anno C. 1592 ex ſacro baptiſmatis fonte ſuſcipere non fuit dedignatus, cuius & ego nomine appellor. 8. Chriſtianus (Adolphi Ducis Sleſuicenſis ac Holſatiæ filius) Gottorpij natus anno C. 1576. 26 Maij. Obijt anno C. 1577. 22. April. 9 Agnes nata Gottorpij anno 1578. 20 Septemb. 10. Iohan Fiderich ex reſignatione fratis Iohannis Adolphi anno C. 1591 Epiſcopus Bremenſis & Lubecenſis, natus anno 1579. 31 Auguſti.

Fridericus Quartus, Friderici Primi Regis Daniæ filius, Epiſcopus fuit Hildeſienſis & Sleſuicenſis, Coadiutor Bremenſis, natus ex Sophia anno C. 1529. Obijt anno C. 1556 Chilonij. AEtatis anno 27. Sleſuici ſepultus in monumento regio.

Dorothea, Fiderici Primi Regis filia, Chriſtophoro Duci Megaloburgenſi nupta, à ſorore in monumento Regum obotritorum funerata Anno C. 1575.

Eliſabetha, Friderici Primi Regis filia, primùm Magni, deinde Vlrici Ducum Megaloburgenſium cõiux anno C. 1556 Mater Sophiæ, Reginæ Daniæ, Friderico ſecundo nupta anno 1572. 20 Iulij, nata anno C. 1524. Obijt anno 1586 ætatis 62. Guthoræ, Guſtrauij ſepulta 14 Octob. Anna Dorothea ſoror peſte obijt anuo C. 1535.

Christianvs III. Rex Daniæ 98 & Norvvegiæ. Dux Sleſuici & Holſatiæ Natus anno C. 1503. 13 Auguſti. Bellis & turbis varijs in Dania ſopitis coronam ſibi imponi curauit anno

Digitized by Google

Anno C. 1537. *Academiam Hafnienſem inſtaurauit Obijt Coldinga Anno C.* 1559. *Ex* Dorothea *Magni Louuenburgenſis Ducis filia nupta Anno C.* 1525. *mortua Sonderburgi Anno C.* 1571. 7. *Octob. Liberi.* Iohannes Iunior, *Hæres Norvvegiæ, Dux Sleſuici & Holſatiæ in Sonderburg: natus Anno C.* 1545. 25 *Martij. Obijt Anno* 1622. Liberi *huic nati: primùm ex* coniuge priori Eliſabetha, *Erneſti Ducis Brunſuuicenſis & Luneburgenſis in Grupenhagen filia, nupta Anno C.* 1567. 19 *Septemb. Coldinga, obijt Anno* 1586. 16 *Februarij.* 1. Dorothea *nata Anno* 1569. 16 *Octob Friderico Lignicio nupta Anno C.*1589.
2. Chriſtianus *natus Anno C.* 1570. 26. *Nouemb.* 3. Erneſtus, *natus Anno Chriſti* 1572. 17 *Ianuarij.* 4. Alexander *natus Anno C.* 1573. 20 *Ianuarij* 5. Auguſtus *natus Anno* 1574. 21 *Iulij.* 6. Maria *nata Anno* 1575. 22 *Auguſti* 7. Iohan Adolff *natus Anno* 1576. 17 *Septemb.* 8. Anna *nata Anno* 1577. 17 *Auguſti.* 9 Sophia *nata Anno* 1579. 13 *Auguſti* 10. Eliſabeth *nata Anno* 1580 11. Friderich *natus Anno C.* 1581. 26. *Nouemb.* 12. Margaretha *nata Anno* 1583. 24. *Februarij* 13. Philippus *natus anno* 1584. 15. *Martij* 14. Eleonora *nata anno* 1590. 4. *Aprilis* 15. Anna Sabina *nata anno* 1593. 2 *Martij* 16. Albreht *obijt febri Dreſdæ* 1613. 10 *Aprilis.*

Ex altera Iohannis Iunioris Coniuge, Agnete Hedvvig, *Ioachimi Erneſti Anhaldini filia, Auguſti Electoris Saxoniæ Vidua, nupta Anno C.* 1588. 25 *Februarij, mortua anno* 1616. 3. *Nouemb. Liberi.* 1. Hans Georg *natus* 1594. 9, *Februarij. obijt* 1613. 25 *Ianuarij* 2. Ioachim Ernſt *natus* 1595. 29 *Auguſti* 3. Dorothea Sybilla *nata* 1597. 13 *Martij* 4. Dorothea Maria *nata* 1599. 13. *Iulij.* 5. Bernhard. *natus* 1601. 1. *Aprilis* 6. Eleonara Sophia *nata* 1603. 24 *Februarij.* 7. Agnes Magdalena *nata* 1607. 9. *Nou:* Dorothea, *Chriſtiani tertij Regis filia, VVilhelmo Duci Brunſvvicenſi & Lunenburgenſi nupta, Ducũ præſentium Luneburgenſium mater, nata Coldinga An.* 1546:

Digitized by Google

Magnus, *Chriſtiani Tertij Regis filius, natus Anno* 1540 14. *Auguſti, Epiſcopatus Orpatenſis in Liuonia Dynaſtes in Oſel. obijt Anno* 1580. *Iohannis Baſilidis Magni Ducis Muſcouiæ fratris filia, Maria ipſi deſponſata.* Anna *Chriſtiani Tertij Regis filia nupta Auguſto Electori Saxoniæ, auo præſẽtis Electoris Iohãnis Georgij: A.* 1548. *die Lætare nata. Obijt* 1 85 10. *Octob.* Fridericus II. *Chriſtiani Tertij filius, Rex Daniæ* 90. *Norvvegiæ, VVandalorum Gothorum. Anno* 1589. *Dux Sleſuici & Holſatiæ, &c. natus Anno* 1534. 30. *Iunij, auxilio patruorum Iohannis & Adolphi Dithmarſos vicit an.* 1559. *Ab anno* 1563. *cum Erico Decimoquarto Rege Sueciæ vſque ad annum* 1570. *indeſinenter bellum geßit. Obijt anno* 1588. *Anderſchovv. Roſchildiæ ſepultus.* Ex Sophia Megaloburgenſi *nupta Anno* 1572. *Liberi.* 1. Eliſabetha *Coldingæ nata Anno C.* 1573. 25. *Auguſti. Hinrico Iulio Duci Brunſvvicenſi & Luneburgenſi nupta:* Mater Ducũ Brunſvvicenſiũ Friderich Vlrich *qui hac ætate vixit, duxitq́; vxorem è Domo Brandeburgenſi &* Chriſtiani Epiſcopi Halberſtadiẽſis *qui in prælio contra Imperatorem, brachio globulo læſo ac vulnerato, tandem enſe reciſo, mortem obijt.* 2. Anna *nata Scanderburg an. C.* 1574. 12. *Octob. Iacobo Secundo, Regi Scotiæ & Britãniæ nupta an.* 1589. *obijt.* 1619 13. *Martij.* 3. Chriſtianus Quartus (*Friderici ſecundi filius*) *Rex Daniæ Centeſimus An. C.* 1596. 29 *Auguſti, natus Friderichsburgi anno.* 1577. 12 *Aprilis. Ex* coniuge Anna Catharina *piæ memoriæ Ioachimi Friderici Electoris Brandeburgenſis filia, an.* 1597. 20 *Nouemb. nupta, nata an. C.* 1575. 26 *Iunij, mortua an.* 1612. 29 *Martij.* Liberi ſequ ẽtes 1. Fridericus *natus Friderichsburgi. an.* 1599. 15. *Auguſti, paulo poſt expirauit. Roſchildiæ ſepultus.* 2. Chriſtianus V. Deſignatus Rex Daniæ 101. *& electus Princeps An.* 1608 27. *Maij. Homagio accedente, an. C.* 1610. 14 *Martij. Hafniæ natus a.* 1603: 16. *Apr.* 3. Sophia *Coronæburgi nata an* 1605 4. *Ianu. Obiit poſtea* 7. *Decẽb. Hafniæ.* 4. Eliſabeth *Hafniæ nata.*

Digitized by Google

nata anno C. 1606. 16 *Martij: obijt Scanderburgi anno* C. 1608. 24 *Octobr.* 5. Fridericus *natus Hadersleuiæ anno* C. 1609. 18 *Martij.* 6. Huldericus *natus Haſniæ anno* 1611. 2 *Februarij, Electori ſaxoniæ Iohanni Georgio in bello militans interfectus eſt, proximo anno* 1633.

Huldericus (*Friderici ſecundi Regis Daniæ filius ſecundus) adminiſtrator Diœceſis Svverinenſis, natus Anno* 1578. 30 *Decemb. Coldingæ, obijt in Butzov ibidemq́ ſepultus.*

Auguſta (*Friderici ſecundi Regis Daniæ filia natu tertia) nata Coldingæ anno* 1580. 8 *April. Illuſt. Principi Iohanni Adolpho Duci Sleſuici & Holſatiæ nupta Anno* C. 1596 *Liberi poſtea ſequentur.*

Hedvvigis (*Friderici ſecundi Regis Daniæ filia natu tertia) nata Friderichsburg Anno* C. 1581. 5 *Auguſti. Chriſtiano ſecundo Electori Saxoniæ, qui obijt anno* C. 1611. 23 *Iunij, nupta Anno* C. 1602. 10 *Septemb.*

Iohannes, *Friderici ſecundi Regis Daniæ filius poſtremus, natus Hadersleuij anno* C. 1583. 26 *Iulij: in Muſcouia obijt Anno* C. 1602. 28 *Octob. ibidemq́ 25 Nouemb. Sclauoddæ ſepultus.*

Iohannis Adolphi Ducis Sleſuicenſis ac Holſatiæ Liberi. 1 Fridericus Dux Sleſuicenſis 19. & Holſatiæ, *Princeps Heroici ac Generoſiſſimi animi, multarum linguarum ac diuerſarum regionum cognitione ac vſu, præclarus ac inſignis, rerũ gerendarum peritiſſimus, iuſtitiæ ac pacis amantiſſimus, Dominus meus Clementiſſimus, natus eſt Anno* 1697. 22 *Decemb. Cui ſubditi Homagium præſtiterunt. Anno* C. 1617. *Hic anno* 1630. *in matrimonium duxit* Sereniſſimi Electoris Saxoniæ Iohannis Georgij filiam, Mariam Eliſabetham. *Nuptiæ ſummo ſplendore ac magnificentia Anno* 1630. 21 *Februarij in Aula Dreſdenſi, præſentibus Sacroſanctæ Cæſareæ Maieſtatis, Ferdinandi Secundi Imperatoris, Electorumq́ Imperij Legatis, multiſq́ alijs Illuſtriſſimis Principibus, Baronibus ac Viris*

Nobi-

Nobiliſſimis ſua præſentia ſolennem hunc conuentum ornantibus ac decorantibus. Confecta ac tranſacta illic nuptiarum hac feſtiuitate, Illuſtriſſima Coniunx, magno ac ampliſſimo Nobilium Comitatu ex Saxonia in Holſatiam deducta, illicq; magnificè ac ſplendidè accepta, multorum Principum ac Nobilium conuentu in arcem Gottorpium introducta fuit: vbi aliquot dies sũma feſtiuitate ac hilaritate cõſumpti fuerunt. Ex Illuſtriſſima autem hac coniuge, Domina Maria Eliſabetha, tres liberos ſuſcepit 1. Sophiam Auguſtam, *quæ nata Anno* 1630. 5 *Decemb.* 2. Magdalenam Sybillam, *quæ nata An.*1631. 14 *Nouemb. &* 3. Iohãnem Adolphum, *Illuſtriſſimi Patris nomine Auguſtiſſimæ memoriæ appellatum, qui natus Anno C.* 1632. 30 *Septemb. Hic Princeps Illuſtriſſimus Fridericus, inter alias res præclarè geſtas, Vrbem quandam decoram ac ſpecioſam, loco admodum amœno ac fertiliſſimo, & ad negotia tractanda, mercaturamq; exercendam, quam opportuniſſimo ac accommodatiſſimo, mari finitimo, ex fundamentis extrui ac ædificari curauit, quæ ipſius Celſitudinis nomine* Vrbs Friderici ſiue Friderich Stadt *appellatur: in qua Catholicis publicum ac liberum Religionis vſum atque Exercitium (vt & in Regione illa ampliſſima, longeq; patentiſſima ac fertiliſſima, & ad commercia ac negotiationes quam aptiſſima, ac opportuniſſima, nomine* Bugisloot, *quæ hodie magnis ſumptibus ac impenſis à Belgis, ac Hollandis à mari excluditur) permiſit atq; cõceſſit. Pro qua inſigni clementia ac beneuolentia, Catholicis præſtita atque exhibita, Celſitudini eius immenſa gratia ac æterna gloria meritò debetur. Huic Eccleſiæ Catholicæ, quæ iam iſthic loci in Holſatia colligitur, ſummo cum fructu præeſt, Vir Reuerendus, Doctiſſimus ac Celeberrimus* Nicolaus Ianſenius *natione Belga, Ordinis Dominicanorum, SS. Apoſtolicæ Sedis Miſſionarius Dominus meus honorandus: cuius frater* Quirinus Ianſenius *Vir prudentiſſimus, Commiſſarius illic eſt conſtitutus ac ordinatus. Tertius*

aũt Frater, Vir Reuerendus, Pius ac Deuotus Dominicus Iãſenius *Eccleſiæ Catholicæ, quæ Hamburgi colligitur, ædificãdæ ac propagandæ, non minori ſtudio diligentia ac vigilantia operam dat ac inſeruit.* 2. Eliſabetha Sophia (*Illuſtriſsimi Principis Iohannis Adolphi filia*) *nat Anno* C. 1599. 19 *Octob. Auguſto Lovvenburgenſi Duci nupta Anno* 1620. *quæ iampridem obijt.* 3. Adolphus, *Princeps magnanimus, ac bellicoſiſsimus, natus Anno* C. 1600. 5. *Septemb. Hic Princeps Glorioſiſsimus, Illuſtriſsimi Principis ac Domini,* Adolphi, Aui ſui Paterni *veſtigijs præclarè inſiſtens, ſub* Inuictiſſimo Imperatore Ferdinando Secundo *aliquot annos, collectis Selectiſsimorum ac Veteranorum Militum, tam equitum quam peditum copijs, in Germania ſtipendia meruit, multis prælijs ſtrenuè ac animosè ſe geſsit, tandem vero infelici admodũ Fato in pugna* Lipſenſi, *vnà cum alijs nonnullis Magnanimis ac Fortiſsimis Militiæ Ducibus ac Imperatoribus in florentiſsima adhuc ætate gloriosè occubuit. An.* C. 1631. *Princeps propter Eximias ac verè Heroicas animi corporiſq; Dotes ac Virtutes, animi fortitudinem, rerum Militarium peritiam & experientiam, longiori vita dignus, ſi Deo immortali ita viſum fuiſſet. Corpus mortuum paulo poſt in Holſatiam in* Aulam Gottorpiam *deductum, magnaq; Exequiarum ſolennitate, more militari in Auito ac Patrio monumento* Ædis Cathedralis *conditum ac repoſitum fuit.* 4. Dorothea Auguſta (*Illuſtriſs. Principis Iohannis Adolphi filia*) *nata Anno* C. 1602. 12 *Martij, nupta Ioachimo Erneſto Principi Holſatiæ, Domino in Arensbock, Plone, & Reinevelde: nuptiæ magnificè ac ſplendidè* A.C. 1632. *in aula Gottorpienſi celebratæ fuerunt.* 5. Hedevig, (*Dorotheæ Auguſtæ ſoror,*) *nata A.* 1603. 13 *Decem. Illuſtriſs. Principi Auguſto, Comiti Palatino ad Rhenum, &c. nupta Anno* 1620. 6. Anna *nata* 1605. 9 *Febr. quæ obijt.* 7. Hans *Princeps Generoſæ ac Heroicæ indolis, multarũ linguarum ac regionũ peritiſsimus natus Gottorpij A.C.* 1606. 18 *Martij.* 8. Chriſtian

ſtian *Gottorpij natus An.* 1609. 1. *Decem. mox expirauit.*

Nuncredeamus ad hiſtoriam. Friderico mortuo, in imperio ſucceſſit Chriſtianus III. Rex Daniæ, ſub cuius regni auſpicium, ingentes turbæ ac tumultus in Dania moti & excitati fuerunt. Nam defuncto Rege Friderico, Epiſcopi Regni Danię, penes quos ſuprema authoritas ac præcipuũ ſuffragiũ eſt eligendorũ Regũ Daniæ, electioni Iohannis Regis Friderici filij natu minimi, totis viribus reſiſtebãt & contradicebãt: propterea quod Lutherana religione à puero imbutus, eã firmiter ac conſtanter amplecteretur ac profiteretur. Regni itaq; ac Religionis ſummopere intereſſe exiſtimabant, nouã Regis electionem aliquantiſper ſuſpendere ac producere, ac per ſeipſos, ſemoto Rege, regnũ adminiſtrare, quò melius ac cõmodius nouã, ac à Rege Friderico recens introductã Lutheri doctrinã penitus iterũ abolere, antiquamq; Catholicã Religionẽ ac fidem retinere ac defendere poſſent. Sui enim muneris atq; officij eſſe exiſtimabant, pro ſalute Eccleſiæ atq; animarũ diligenter excubare, neq; permittere, vt vlla alia, q̃ vna vera Catholica & Apoſtolica doctrina, à qua & Regni incolumitas, & animarũ ſalus vnice pẽderent, in Eccleſijs doceretur ac populo proponeretur. In eũ finẽ, mandata paſſim nomine totius ſenatus, cuius ipſi Principẽ locum obtinebant, promulgabãt, vt intra certũ ac præfinitũ tẽpus in omnibus prouincijs, ciuitatibus ac vicis Lutheranos Prædicatores iterũ abrogarent ac dimitterent, eorũq; loco Orthodoxos ac ſynceros ab Epiſcopis approbatos ac cõmẽdatos iterũ ſuſciperent, indicta ſimul ac denunciata grauiſſima pœna, quod niſi infra præfinitum tempus huic mandato obtemperarent, tam Lutheranos Concionatores, quam eorum Patronos, fautores, defenſores & aſſeclas carcere & exilio mulctatum iri.

Cum igitur propter nouam ac recentem Lutheri doctrinam, ſe in tăto periculo ac diſcrimine verſari perſpicerent, præcipuæ Daniæ ciuitates *Hafnia* & *Malmogia*, quæ Lutheri doctrinam & confeſſionem iampridem ſuſceperant, præuio conſilio ac deliberatione, ad Chriſtianum Holſatiæ Ducem Friderici Regis filium ſeſe contulerunt, cumque ſuppliciter ac demiſſe rogarunt, vt ſibi opem & auxilium ferret, & vt tam Religionis quam fratris ſui Maieſtatis ac iuriſdictionis tuendæ ac defendendæ, curam ac patrocinium ſuſciperet. Quod facere recuſauit, neque conſultum fore exiſtimauit, vt ſe temerè, qui ſemper pacis ac concordiæ hactenus amantiſſimus ac ſtudioſiſſimus fuiſſet, nouis huiuſmodi turbis immiſceret ac oneraret, ideoq; reſponſum dedit, habere ipſos ſuum Regem Iohannem, ipſum & ſuum honorem ac dignitatem, imperijque Maieſtatem, proprio marte tueri ac defendere poſſe. Hac ſpe itaque fruſtrati ciues, ſuæque petitionis à Chriſtiano repulſam paſſi, tandem communicatis cum Lubecenſibus conſilijs, Chriſtophorum Comitem Aldenburgenſem de ope & auxilio ferendo, ſummis precibus ſollicitant. Qui ſtatim petitioni eorum obſecutus, operam & auxilium ad illorum defenſionem ac tutelam haud grauatè illis promittit. Hac enim ratione optatam maximeq; opportunam ſibi occaſionem offerri exiſtimabat, qua Chriſtiernũ Regem captiuum & exulem, ſobrinum ſuum, in priſtinum honoris ac dignitatis gradum reſtituere, nec non iniuriam ac contumeliam ipſi illatam, aliqua ratione iterum vindicare ac vlciſci poſſet. Lubecenſes quoq;, ſiue vindictæ cupiditate adducti, quod hac ratione iracundię ac acerbitatis ſuæ virus iamdudum in Danos ob denegatam aduerſus Hollandos opem animo conceptum, commodè iam euomere ſe poſſe putarent,

tarent, ſiue ſtudio tuendæ ac defendendæ Religionis, ac doctrinæ Lutheri, ſiue ſpe maiorum priuilegiorum ac immunitatum hac ratione in Dania conſequendarum id fecerint, promptiſſimos ac paratiſſimos ſe ad hanc rem profitentur. Priuſquam autem expeditionem in Daniam ſuſcipiunt, Holſatos primum hoſtiliter inuadunt, eorumque terras ac regiones, occupatis aliquot arcibus, miſerè ſpoliare, vaſtare, ac depopulari incipiunt, eoſque tandem planè opprimere, omnibuſque viribus ac facultatibus penitus exhaurire conantur, ne poſtea Danis, eorum opem & auxilium implorantibus ſuppetias venire poſſent. Violentis itaque ac hoſtilibus Lubecenſium irruptionibus, ingentibuſque damnis ac detrimentis ſuę ditioni illatis, tandem Chriſtianus commotus ac incenſus, arma quanquam inuitus capere cogitur, vicinorumque ac confœderatorum Principum ac ciuitatum auxilio implorato, aciem inſtruit, & cum Lubecenſibus acerrimis aliquot prælijs fortiter ac animosè confligit: quorum copijs partim fuſis ac diſſipatis, partim omnino conciſis ac trucidatis, victoria tandem potitur, arceſque omnes à Lubecenſibus occupatas iterum expugnat, atque in ſuam poteſtatem redigit. Quo peracto, Comes Aldenburgenſis copias ſuas vndiq; collectas ſtatim in *Selandiam*, Daniæ prouinciam tranſmittit, cũque ſe Exulis & captiui Chriſtierni Regis nomine hãc expeditionem ſuſcipere diceret, vt iſtum in priſtinum honoris ac dignitatis gradum reſtitueret, aduentus eius paſſim omnibus, vulgo imprimis ac multitudini gratus ac acceptus fuit, ſtatimque in arcem ac vrbem ab Hafnienſibus intromiſſus ac receptus fuit: inde in reliquas Daniæ prouincias progreſſus, quæ & ipſæ ferè omnes vltrò ſe ei ſubmiſerunt, ac Chriſtierni Regis nomine præſtito ſolenni iuramento Fidem

Digitized by Google

& obſequium illi promiſerunt. Cum ita proſperè ac feliciter Comiti huic Aldenburgenſi negocium hoc ſub manus ſuccederet, Dania ferè iam tota pacata, procerumque gratia ac beneuolentia, vt ipſe exiſtimaret, ſibi conciliata, nihilque amplius quicquam periculi ſibi metuendum eſſe exiſtimaret, tandem animo ocioſo, remiſſo, ac languido eſſe incipit, ſeque iam ab omni periculo tutum ac immunem in portu nauigare arbitrabatur, parumque ſedulò ac diligenter res ſuas curabat. Interea Nobilitas *Iutiæ*, quæ imprimis acerrimo ac infenſiſſimo odio Chriſtiernum Regem perſequebatur, coniuratione clam facta cum reliquis *Fioniæ*, *Selandiæ*, & *Scaniæ* nobilibus, de Chriſtophoro Comite Aldenburgenſi vi Regno expellendo, & Chriſtiano Holſatiæ Duce, Rege creando ac eligendo, reſiſtentibus licet ac contradicentibus Epiſcopis, conſilia ineunt, eiuſque opem & auxilium implorant. Qui ſtatim eorum petitioni obſecutus, vt Daniam ab huiuſmodi onere ac moleſtia tandem liberaret, atque tranquillum collocaret, firmo hinc inde collecto exercitu, valida copiarum manu Iutiam primum inuadit, incolas & ſubditos Chriſtierni partibus fauentes armis oppugnat, inque ſuam poteſtatem redigit, breuique temporis ſpatio tota *Iutia* potitur. Qua ſubacta, porro in *Fioniam* copias ſuas tranſmittit, eamque ſimiliter ſibi ſubijcit. Supererat tandem ſola *Haſnia* Daniæ Metropolis, quæ & ipſa poſt longam ac duriſſimam obſidionem inopia frumenti ac commeatus preſſa, ſeſe dedere coacta fuit. Ita tota fere Dania bello ſubacta ac pacata, Rex Chriſtianus tandem omnibus ſuis hoſtibus, Comite Chriſtophero Aldenburgenſi, & Alberto Duce Megapolitano, qui illi opem & auxilium tulerat, in obſidione Haſnienſi potitur. Quos omnes iam in ſuam poteſtatem

ſtatem redactos, liberos ac impunè dimittit, ſimul quoque Regni incolis omnibuſque rebellibus, omnium delictorum ac offenſarum veniam ac impunitatem benigne conceſſit: in Epiſcopos autem, quos præcipuos harum turbarum authores eſſe exiſtimabat, grauius ac ſeuerius animaduertendum eſſe putauit, eoſque carceri ac cuſtodiæ confeſtim tradi atque includi iuſſit. Tandem carcere eductis, vniuerſis & ſingulis, numero ſeptem, Toberno Bilde Epiſcopo Lundenſi, Canuto Guldenſtern Otthonienſi, Iacobo Ronnovv Roſchildienſi, Iuaro Munck Ripenſi, Strigone Krumpen Burglanenſi, Georgio Friſe Wiburgenſi, Auone Bilde Arhuſienſi ab officijs ſuis remotis, publiciſque docendi ac præſidendi muneribus ipſis abrogatis, ſeptẽ alios Epiſcopos vel Superintendentes Lutheranæ religioni addictos, & à Iohanne Bugenhagio (cuius inprimis opera & conſilio Rex Fridericus in religionis hac mutatione vtebatur) ipſo præſente Rege ac Regni ſenatu in ſummo templo Hafniæ verbi miniſtros deſignatos ſubſtituit.

Huic quoque Chriſtiano Holſatiæ Duci, Patre, Rege Friderico adhuc in viuis exiſtente, ac regnum Daniæ tenente, cura ac negotium immutandæ religionis, rituumque Eccleſiaſticorum innouandorum in Holſatia Anno 1531. à Patre iniunctum ac commendatum fuit. Ad quam rem conficiendam imprimis Eberhardi Widenſei Doctoris Marburgo euocati, nec non Hermanni Taſtij Prædicantis Flensburgenſis opera & conſilio vſus eſt. Quibus ex nobilitate Iohannes Rantzouius aulæ Magiſter, Iohannes Reuentlovv, & alij adiungebantur. Ita tandem Chriſtianus Holſatiæ Dux Victoria potitus, Epiſcopis Regni abdicatis, Hafnia Daniæ Metropoli

Digitized by Google

occupata, totoque regno in tranquillum collocato, Rex creatus ac electus fuit, preces ac ſolennes ceremonias Iohanne Bugenhagio adminiſtrante ac perficiente.

Quanquam autem hæc Religionis, rituumque Eccleſiaſticorum mutatio ſit facta, remanſerunt tamen nihilominus adhuc rudera quædam & quaſi reliquiæ, quæ tanquam clariſſima ac euidentiſſima ſigna ac veſtigia, antiquæ ac auitæ Religionis, veteriſque Catholicæ & Apoſtolicæ Eccleſiæ faciem ac ſtatum, haud obſcurè nobis indicant atque adumbrant. Nam inter reliqua: Templa, ac Ædes ſacræ à Catholicis magnis ſumptibus atque impenſis erectæ ac conſtitutæ, adhuc illorum vſui ac exercitijs inſeruiunt, & quamuis plurimis in locis antiquis ac vetuſtis ſuis ornamentis, priſtinaque gloria ac decore miſererè ſpoliatæ ac orbatæ reperiantur; nihilominus in quibuſdam Templis adhuc ſuperſunt, Imagines Crucifixi Chriſti, Deiparæ Virginis Mariæ, ſimulachra Apoſtolorum, aliorumque Sanctorum, Epiſcoporum, Doctorumque Eccleſiæ, quorum imagines partim in parietibus, ac feneſtris, partim etiam in lapidus ſepulchralibus, æde imprimis Cathedrali Sleſuicenſi clarè atque ad oculum cernuntur. Pręterea reſidua ſunt adhuc eò loci Altaria, rei diuinæ faciendæ ſacriſque peragendis à Catholica Eccleſia dicata ac cõſecrata, cum ſuis imamaginibus, quorum maximum numerum in Patria mea Sleſuicenſi in Æde Cathedrali adhuc cernere ac videre licet. Et eſt certè res non ſolum conſideratione, verum etiam admiratione digna (quod ſæpius me viſum ac obſeruatum fuit) quod in ſummo Templo ſiue AEde Cathedrali Sleſuici in Altari, vbi adhuc ſingulis diebus Dominicis conſueto more communicantibus cœna porrigitur, hæc

Digitized by Google

hæc verba aureis literis ſcripta leguntur. Sancta Maria ora pro nobis. Reperiuntur quoque iſthic loci in ſingulis fere Ciuitatibus, quibuſdam etiam vicis maioribus ac amplioribus Organa, quæ diebus Feſtis ac Dominicis, ſiue quãdo alias conciones habentur, niſi tempus luctus inciderit, pulſari ſolent. Baptiſteria quoque, prout à veteri Catholica & Apoſtolica Eccleſia relicta ſunt, ad ſacrum hoc officium peragendum, ſalua ac integra adhuc remanſerunt.

Retulit mihi quoq; Reuerendus Pater Eſaias Cruſius, è Societate Ieſu, natione Bremenſis, affinis Nobiliſſimi, Ampliſſimi & Conſultiſſimi viri Domini Erici Heidman, Illuſtriſſimi Principis Holſatiæ &c. Cancellarij longè digniſſimi, *(qui propter ſenilem ætatem, grauitate, prudentia, rerumq́; vſu & experientia egregiè ornatam ac decoratam, totius Aulæ Gottorpienſis, Patriæq́; meæ Holſatiæ præclarum eſt ornamentum: quo, quamdiu in Patria vixi, beneuolo ac gratioſiſſimo ſemper vſus ſum, cui viciſſim, cum reliquis Collegis ac Aulæ Conſiliariis, Ampliſſimis & Spectatiſſimis viris, Dominis ac Patronis meis olim honorandis, fauſta ac feliciſſima quæq́;, Spiritus S. gratiam ac illuminationem, ex animo precor,)* ſe ex fide dignis hominibus accepiſſe, S. Anſgarij Ædem Hamburgi, quæ olim Holſatiæ Metropolis fuit, conſtructam ac ædificatam, in qua olim docuit S. Anſgarius ac ſacra peregit, nulla vnquam ætate potuiſſe profanari, atque ad alios vſus transferri: nec enim Mercatoribus aut cereuiſiæ coctoribus ſuam S. Anſgarius permiſit Ædẽ illic mercimonijs, alijsq; rebus familiaribus ac domeſticis agendis ac tractandis profanari. Sed ipſos varijs territos ſpectris coniecit. Vnde etiam pupillorum ac orphanorum ceſſit ſuſtentationi, vt nulli non notum eſt.

Cæterum Ceremonias Eccleſiarum, officiaque

eorum Eccleſiaſtica quod attinet, poſt ſuſceptam hanc mutationem Religionis, in vſu adhuc eſt Lectio & Explicatio Euangeliorum & Epiſtolarum Dominicaliũ, prout in Eccleſia Catholica receptum ac approbatum. Feſta quoq; primaria, vtpote Natiuitatis Chriſti, Paſchatis, & Pentecoſtes ſumma ſolennitate ac feſtiuitate, triduo continuo Concionibus & Cantionibus, Pſalmis, Organis, Inſtrumentis etiam Muſicis, in amplioribus ac celebrioribus Vrbibus celebrantur: præterea alia quoq; Feſta vtpote Trium Regum, Aſcenſionis Chriſti in cœlum, Annunciationis ac Viſitationis Mariæ, Ioan. Baptiſtæ, D. Michaelis, Omnium Sanctorum, *&c.* illis ſacra ac venerabilia ſunt. Singulis quoq; annis, certis & ſtatis temporibus, ante Dominicam Rogationum iuſſu & authoritate Magiſtratus dies Rogationum ſiue publicarum Precum integro triduo in Templis, publicis Concionibus, Orationib. Pſalmis & Litania celebrandi indicuntur ac præſcribuntur. In adminiſtratione *Baptiſmi* retinetur adhuc conſueto ac vſitato more Exorciſmus, Diaboli, eiusq; operum ac eſſentiæ abiuratio ac renunciatio, Crucis in fronte & pectore ſignatio, orationis Dominicæ, aliarumq; precationum de vſu & efficacia Baptiſmi recitatio, ſymboli quoq; Apoſtolici per interrogationẽ Miniſtri, & reſponſionem Patrinorum publica confeſſio: trina aquæ aſperſio, in Nomine Patris, *&c.* ac tandem Gratiæ ac Diuinæ benedictionis imprecatio. In adminiſtratione *Cœnæ*, quæ in Altari peragitur, adhuc Cerei accenduntur, Prædicantes, qui miniſtrant, ritu ac more Catholicorum, veſtibus Sacerdotalibus, quæ à veteri Eccleſia Catholica in plurimis locis ferè adhuc ſuperſunt, induuntur ac ornãtur. Conſecratio autem more illorum fit nuda ſaltem recitatione verborũ inſtitutionis Dominicæ, præmiſſa oratione Domini-

Digitized by Google

minica,&ſubſecuta gratiarũ actione poſt cœnæ ſumptionem. Vſurpatio autem ratione communicantium fit ſub ſpecie vtraque, quamuis more conſueto vſus panis, ſiue rotundę ac orbicularis hoſtiæ cũ ſigno crucifixi Chriſti, & vini, vnà cum patellis ac calicibus deauratis, vnde illa externa elementa exhibentur ac porriguntur, adhuc apud illos vigeat. Ante ſumptionem cœnæ autẽ adhuc vſitata eſt arcana, vel vt cõmuniter vocãt, *Auricularis confeßio*, vel eodẽ die cũ cœna adminiſtratur, vel pridie ante miniſtro facienda. Ægris verò maleq́; habentibus priuatim in ædibus cęna adminiſtrari ac exhiberi ſolet: qui & plerunq; corã Eccleſia publicis precibus ante & poſt concionẽ Deo commẽdari ſolent, ſubſecuta poſtea gratiarũ actione, vel pro recuperata ſanitate, vel felici obitu ac diſceſſu. *Ordinationes* Miniſtrorũ quod attinet, ſolent illæ ſemper publicè peragi corã Altari in Eccleſia, à conſtituto Præpoſito vel Superintendente, præmiſſo tamẽ prius duplici, priuato nimirum ac publico examine, adhibitis ad hoc negotiũ alijs tribus Miniſtris, qui oratione ac impoſitione manuũ actum hunc ſolennẽ confirmare ac decorare ſolẽt: qui actus tandem, confecta ordinatione, vſitato Cantico Te Deum Laudamus finiri ac cõſummari ſolet. *Horæ* quoq; *Canonicæ* in ſummo Tẽplo Sleſuici mane & poſt meridiẽ Lectionibus ac canticis Latinis à Magiſtris & pueris è Schola adhuc celebrantur. In pręcipuis ac Solennibus Feſtis, quibuſdam in locis Latine adhuc *Surſum corda* cani ſolet: in nomine Ieſu ſemper genua flectuntur, capita aperiuntur, quando coram Altari Euangelia ac Epiſtolę quamuis lingua vernacula leguntur ac canuntur, populus ſurgit & ad auſcultandum ſe parat: cœnam quoq; ſumpturi in genua coram Altari procumbunt. Canonicorum quoq; diſtincta nomina adhuc in vſu ſunt, quã-

uis

Digitized by Google

uis Eccleſiaſtica eorum officia ac munera iampridē in deſuetudinem venerint ac abrogata ſint, bona quoq; ac reditus illis olim deſtinati iam fermè ad vſum politicum & perſonas ſeculares ſunt translati. Campanarum quoque vſus in iſtis locis adhuc remanſit, quæ, ſiue conciones habendæ, ſiue funus efferendum ac exequiæ cohoneſtandæ, (quæ etiam plerumque in Adultis, ac honeſtioris famæ ac familiæ hominibus, concione aliqua funebri ornari ſolent,) ſiue orationes ad Deum fundendæ, ſemper tangi ac pulſari ſolent. In quibuſdam locis, præſertim tamen apud ruſticos ac agreſtes, qui ſunt grandiores natu, ac ætate prouectiores, vſitatæ adhuc ſunt orationes pro defunctis, quibus genibus innixi, defuncti ac ſepulti animam Deo commendare ſolent, neque vlla ratione à pia ac religioſa maiorum ſuorum conſuetudine auelli poſſunt, quin, & in exequijs, alijsq; honeſtis congreſſibus, quoties defunctorum incidit mentio, frequētiſſimè hac loquēdi formula vtantur deren Seelen Gott gnade: cuius vel quorum animæ Deus misereatur. Crucis quoq; ſignationes ante & poſt orationes, quoties templum intrant & egrediuntur, cibū ſumūt, aut cubitum diſcedunt: apud quoſdam etiam die Veneris ante Paſcha abſtinentia carnis: apud alios totius diei ieiunium vſq; ad occaſum ſolis adhuc in vſu ſunt. Nuptias quoque celebraturi ternis vicibus prius è ſuggeſtu publicè renunciantur, priuſquā à miniſtro, (quod tamen plerunque publicè in Eccleſiaſtica corā altari à Miniſtro fieri ſolet,) copulantur. Tempore a. Aduentus Domini & Quadrageſimæ nuptias celebrare prohibitū eſt: & quæ ſunt aliæ Cæremoniæ, &c.

Hac tempeſtate An. 1544 *Comitijs ſpiræ indictis, pax facta & conſtituta eſt inter Carolum V. Imp. & Chriſtianum III. Daniæ Regē, idq; interuentu ac moderatione Ioānis Rantzouij.*

&

& Andreæ Bilden, ex parte Regiæ Maieſt. huic negocio deſtinatorum, cumq; antea ob eiectum Regem Chriſtiernum animis inter ſe diſſentirent, amicè tandem reconciliati ſunt. Ad hanc pacis conciliationem multum imprimis adiumenti præbuit, quod Chriſtianus III. Daniæ Rex, à Proteſtantibus de auxilio ſibi contra Carolum V. Imperat. ferendo ſæpius ſollicitatus ac imploratus, omnino pacis ac concordiæ conſeruandæ, ac vlterioris ſimultatis ac diſſenſionis euitandæ gratia, hoc illis recuſauerit. Qua confecta pace, Chriſtianus Rex Daniæ, legiones ſuas, quas vndique in præſidiis metu Burgundicarum expeditionum, & in Daniam irruptionum, collocatas habebat, iterum abdicat ac dimittit. Chriſtiernus Rex, quatuordecim annos in arce Sunderburg inſulæ Alſæ iam captus, cum comperiſſet, pacem inter Imperatorem & Regem Daniæ iam firmatam ac conſtitutam eſſe, ſeq; hac ratione, ope & auxilio Caroli V. in quo omnem ſpem ac fiduciam collocarat, omninò deſtitutum videret, neque quicquam amplius ſpei ex cuſtodia liberationis ac in Regnum reſtitutionis ſupereſſe animaduerteret, tandem æquo ac patienti animo hanc ſuam ſortem ac calamitatem tolerandam eſſe exiſtimauit, &, vt in poſterum maiori aliqua libertate frueretur, duriſſimaq; cuſtodiæ ſeruitute aliquantum relaxaretur ac releuaretur, omni ſuo iuri ac priuilegijs, quæ in tribus Regnis, Ducatibus quoque Sleſuici ac Holſatiæ ſe habere exiſtimabat, vltrò ac liberrimè cedit ac renunciat, & Chriſtiano Regi eiusq; hæredibus pleniſſimè concedit ac reſignat. Vnde viciſſim ad eius ſuſtentationem, omnes reditus ac prouentus præfecturæ ac arcis Callenburg, & inſulæ Samſo & Sebingarden illi conceſſi ac deputati fuerunt, hac tamen conditione, vt intra limites illius præfecturæ ſeſe perpetuò contineat, & Præfecto Regis Chriſtiani, arcis tutela & præfecturæ adminiſtratio committatur.

Ordo nouus Clero Tilmanno Præſide venit.
Præſide, quid mirum quod nouus ordo, nouo?

Non

Digitized by Google

Non tamen Ordo nouus, potius nouus horror, auita
Nam iacet hoc Patrum præſide Religio.

A.C.1541.

Hac ætate antiquata (vt iam diximus,) Veteri Catholica Religione ac Fide, Catholicisq; Epiſcopis dimiſſis ac abrogatis, ex Lutheranorum cœtu ac familia *Tilemannus de Huſſen natione Cliuenſis*, Epiſcopus Sleſuicenſis electus ac deſignatus fuit. Qui Religionis ergo patria relicta, primum Hamburgum ſeſe recepit, inde Witebergum profectus, ibidemque ſumptibus ac impenſis Chriſtiani III. Regis Daniæ, Doctor Theologiæ creatus ac renunciatus eſt. Hic aliquot annos *Hafniæ* vixit, & concionando ſeſe exercuit, Annamq; filiam Regis Chriſtiani III. quæ poſtea Auguſto Duci Saxoniæ Electori nuptui data, erudiuit ac inſtituit. Poſtea vero, cum de Epiſcopo in locum *Gotſcalci de Aleuelde* ſubſtituendo ageretur, Tilemannus tandem, re deliberata, ex pædagogo Epiſcopus Sleſuicenſis electus, & à Doctore Pomerano, Canonicis, & reliquis huius Ducatus verbi Miniſtris in ædem Diui Petri ſolenniter introductus fuit Anno 1541. Is occupata ſede Epiſcopali iuſſu ac conſilio Regis, concionando, viſitando, controuerſias de nuptijs dirimendo, & in choro Sleſuicenſi publicè prælegendo, ſeſe exercuit: Pſalterium poſtremò enarrare cœpit, in eoq; explicando occupatus, animam exhalauit. Apud Regem Chriſtianum III. gratia & authoritate multum valebat, vſque adeò, vt in rebus ad Religionem pertinentibus, eius opera & conſilio vteretur: cumq; Anno 1548. nuptiæ Ducis Auguſti Electoris Saxoniæ, & Annæ filiæ Chriſtiani III. Regis Daniæ Hafniæ celebrarentur, eò Epiſcopus vocatus fuit, vt eos matrimonio iungeret ac copularet. Tilemannus a. anno 50. Rege Chriſtiano III. ita volente ac poſtulante Fridericum

Digitized by Google

ricum Ducem, Regis Friderici filium natu minimum, 18. annos natum in coadiutorem poſtulauit, & poſt poſtulationē factam annum ſaltem vixit. Nam pleuritide correptus atque abſumptus ex hac vita diſceſſit Anno 1551. pridie Idus Maij, Sleſuici ſepultus. *Anno 1541. Ordinatio Eccleſiaſtica promulgata fuit, eaq́; cautum, vt octo ſaltem Canonici Sleſuici viuerent ac eligerentur. Quod ipſum & Rex VValdemarus ante aliquot annos centenos conſtituerat.*

Defuncto Tilemanno de Huſſen, Dux Fridericus Regis Daniæ Friderici I. filius natu minimus, Epiſcopus Sleſuicenſis electus ac deſignatus, poſt ſuſceptum Epiſcopatum in arcem Suaueſtedianam Epiſcopi ſedem à Canonicis Sleſuicenſibus introductus fuit. Vbi aliquandiu commoratus eſt, vt & in Curia Sleſuicenſi Epiſcopali, quò diuertere plerunque ſolebat. Is cum Coloniæ aliquot annos vixiſſet, tandem morbo affectus in Holſatiam redijt, ibidemque longo tempore grauiſſimè decumbens, quod tabe paulatim conſumeretur, tandem Chilonij moritur Anno 1556 die 28. Octob. ſepultus Sleſuici in tumba Regia.

Huic Friderico in Epiſcopatus Sleſuicenſis adminiſtratione ſucceſſit eius Frater Adolphus, qui Fratris ſui iam grauiter ac lethaliter decumbentis tranſactione & opera, Coadiutor à Canonicis declaratus, & poſt eius obitum, Epiſcopus ſtatim Sleſuicenſis electus ac deſignatus fuit. Duci Adolpho Epiſcopatus Sleſuicenſis cura ac adminiſtratione commiſſa, nihil ipſi prius ac antiquius fuit, quam vt celeberrimum ac famoſum aliquem Auguſtanæ confeſſionis Doctorem, tam Epiſcopatui quam ſuis Ducatibus prouideret ac circumſpiceret, cui rerum Eccleſiaſticarum curam, Eccleſiarumq; directionem ac regimen committeret. Vbi imprimis ſummoperè ei commen-

commendatus fuit Paulus ab Eitzen Theologiæ Doctor, ex Nobiliſſima, Ampliſſima, omniumq́; ferè Vetuſtiſſima familia Hamburgi natus, quem ampliſſimo ſtipendio promiſso Hamburgo euocauit, ipſumq́ue caput & Superintendentem Eccleſiarum conſtituit: qui etiam apud Principem Adolphum, quamdiu vixit, in ſumma gratia & authoritate fuit habitus: eiusq́ue iudicium & conſilium à multis Auguſtanæ confeſſionis Doctoribus, in rebus arduis, ac grauiſſimis controuerſijs ſæpiùs exquiſitum ac deſideratum fuit. Adolpho Principe è viuis ſublato, eius quoque filij, Illuſtriſſimi Principes ac Domini, Dominus Fridericus, Dominus Philippus, ac Dominus Ioannes Adolphus, non minori gratia, honore, ac beneuolentia, ipſum vſque ad mortem ſunt proſecuti. Tandem vero, poſtquam munere ac officio ſuo longo tempore fuit defunctus, ex hac vita migrauit, ac in ſummo Templo ac Æde Cathedrali Sleſuici ſepultus eſt, ſcriptis multis poſt ſe relictis, quæ extant. Huius Pauli ab Eitzen ætate, *Liber Concordiæ* in Holſatiam miſſus fuit, vt publica ſubſcriptione approbaretur ab Eccleſijs eius loci, quod præfatus Paulus ab Eitzen tanquam Superintēdens negauit, ac ſubſcriptioni receptioniq́; huius libri concordiæ omnibus viribus, ſummaque animi contentione interceſſit ac contradixit, eamque tandem impediuit. Quænam autem ipſum cauſæ ac rationes mouerint, quamobrem publicam libri Concordiæ, (vt vocat) approbationem ac ſubſcriptionem omnino diſſuaſerit, ac in Holſatiæ & Sleſuicenſi Ducatibus impedierit, ſingulari ac publico quodam Germanico ſcripto, palam fecit ac teſtatus eſt: quod ferè de verbo ad verbum in Latinum ſermonem translatum ita habet: ex quo pius ac beneuolus Lector clarè perſpiciet ac cognoſcet, librum illum oblatum

tum

Digitized by Google

tum potius Diſcordiæ fomitem ac occaſionem fuiſſe, quam Concordiæ ac paci ſanciendæ inſeruijſſe.

Doctoris Pauli ab Eitzen, Superintendentis Holſati, *cauſa & rationes, quamobrem ſubſcriptio libri Bergenſis vel confeßionis iure meritoq́ recuſari debeat, deſumpta ex Seueriſsimo Chriſti mandato:* Cauete vobis à falſis Prophetis, qui veniunt ad vos in veſtimentis ouium, interius autem ſunt lupi rapaces, ex fructibus eorum cognoſcetis eos: *nec non ex mandato Spiritus ſancti.* Nolite credere omni Spiritui, ſed probate Spiritus, vtrum ex Deo ſint.

Primùm *quoniam* Iacobus Andreæ Smidlinus, *ſub hac confeßione impium ac blaſphemum ſuum errorem tegit ac palliat: nimirum, quod vniuerſa creatura cum filio Dei perſonaliter ſint vnita, & quod in Filio Dei Ieſu Chriſto non alia ſit diuina eſſentia præſentia, quam in reliquis creaturis. Qui error ex ipſius ſcriptis, proprijsq́ eius verbis, à Theologis Haßiacis cum annotatione librorum ac deſignatione foliorum deprehenſus ac notatus eſt. Quocirca nullus ſyncerus Theologus, verbi Diuini miniſter, ac Chriſtianus, qui hoc nouit, cum illo, aliisq́, qui ſcientes huiuſmodi errorem, in detrimentum Chriſtianorum tegere ac palliare ſtudent, vnam eandemq́ fidem profiteri & ſubſcribere poteſt: & qui hoc ſciens prudensq́ fecerit, is ſimul cum ipſo blaſphemi huius erroris, contra fidei noſtræ articulum de incarnatione Filij Dei ſe participem facit: nimirum ſanctum Dei verbum, (Verbum Caro factum eſt,) nullum facere diſcrimen inter Filium Dei Dominum noſtrum Ieſum, & nos miſeros homines, qui æquè Deus & homo ſunt: qualibet quoq́ creatura, æquè Deus ac creatura ſit, imo quod ipſe Diabolus, æquè Deus ac Diabolus ſit, ac Filius Dei, Deus & homo eſt. Deus clementer mihi ignoſcat, quod hunc errorem tam craßè proponam.*

Secundò, *quoniam* Iacobus Andreæ Smidlinus *hac*

Digitized by Google

confeßione ſimul tegit horrendum, fœdum, ac abominandum errorem, quem anno quoque proximo 78. in vrbe Salza, *coram Illuſtriſsimo ac Celſiſsimo Principe ac Domino Haßiæ Landgrauio confeſſus eſt, nimirum, Chriſtum per Diſpenſationem, quando velit, carnem & oſſa aſſumere, quemadmodum etiam nouißimo ſuo aduentu aſſumpturus ſit: propterea nemo pius Theologus, verbi Diuini miniſter, ac Chriſtianus, qui hoc nouerit, cum ipſo & illis Theologis, qui hunc ipſius errorem, magno Eccleſiæ detrimento tegere ac ſilentio dißimulare ſtudent, vnam eandemq́; fidem profiteri ac ſubſcribere poteſt. Qui autem hoc fecerit, ſimul quoque cum ipſo deteſtandi ac abominandi eius erroris contra fidei noſtræ articulos ſe participem reddit, nimirum Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum cum vero ac proprio ſuo corpore ac membris, quibus ex ſancta Virgine Maria matre ſua natus, in cruce paſſus, ſepultus, tertio iterum die ex mortuis non reſurrexiſſe, neque hoc ſuum corpus ac membra in æternum retinere, cum tamen ipſe poſt ſuam ex mortuis reſurrectionem diſcipulis ſuis dixerit. Videte manus meas & pedes meos. Ipſemet ſum, palpate ac videte, quoniam ſpiritus carnem & oſſa non habet, ſicut me habere videtis: Item inde ſequeretur. Nos quoque in extremo iudicio, cum his noſtris corporibus ac membris nequaquam reſurrecturos eſſe, neque illa in perpetuum retenturos. Qui error apertè aduerſatur articulo noſtræ fidei,* Credo reſurrectionem Carnis, *& contrariatur claræ ac euidenti Iobi ſententiæ,* Scio quod Redemptor *&c. Item, qui hoc ſtatuit, facere cum* Iacobo Andreæ *ex vnaquaque Chriſti apparitione poſt eius reſurrectionem, nouam carnis aſſumptionem contra dictum* Verbum caro factum eſt. *Item quoniam hic error Iacobi Andreæ in effectu id dicit, nimirum Chriſtum Ieſum Dominum noſtrum, nunc non habere amplius carnem & oſſa, verumq́; illud corpus, quod ex*

Maria

Maria ſua matre ſemel aſſumpſit, & pro nobis in ara crucis obtulit, ſed carnem, oſſa, hoc eſt, verum humanum corpus, vel veram humanam naturam aſſumere, quando vult. Ideo, quicunque hoc ſciunt, & nihilominus eandem fidem cum illo profitentur ac ſubſcribunt, horrendi, ac deteſtandi illius erroris in articulo de cœna Domini ſe conſortes reddunt, nimirum dilectiſſimum Dominum noſtrum Ieſum, in ſacra cœna non nobis dare hanc carnem, hoc eſt, idem corpus, eundemq́ ſanguinem, quem à Maria ſua matre aſſumpſit, & pro nobis in ara crucis obtulit, & de quo vero ſuo corpore ac ſanguine in ſua cœna dicit. Hoc eſt corpus meum quod pro vobis traditur. Hic eſt ſanguis meus qui pro multis effunditur in remiſſionem peccatorum: verum, quod quæuis actio cœnæ, ſit noua aſſumptio carnis. Quod ſi itaq́ hoc concederetur, nimirum Dominum Ieſum Chriſtum, poſt ſuam ex morte reſurrectionem, ſuam carnem vel naturam humanam & corpus non retinuiſſe, iampridem Sacramentarij cum ſuis ſignis viciſſent. Pro quo impio ac blaſphemo errore Dominus noſter Ieſus Chriſtus clementer nos protegat ac conſeruet.

Tertiò, quoniam in libro Bergenſi vel confeſſione, quam authores eiuſdem, tanquam generalem quandam cenſuram vel iudicium contra quoſuis errores, eosq́ imprimis, qui ſub Auguſtana confeſſione exorti ſunt, haberi ac exiſtimari volunt, quidam Brentij errores (quamuis tam à meipſo quam meis dilectis confratribus diligenter huiuſmodi Brentianorum errorum ſæpius admonitio ſit facta) nihilominus tamen vna cum alijs erroribus in hoc libro nequaquam annotati, ſed de induſtria præteriti, vel ſilentio approbati ſunt: propterea nemo ſyncerus ac cordatus Theologus, verbi diuini miniſter, ac Chriſtianus, qui hos errores nouit, cum hiſce Bergenſibus Theologis, confeſſioni vnius fidei aſſentiri ac ſubſcribere poteſt. Qui autem prudens ſciensq́ hoc fecerit, ſimul quoque

horrendorum ac abominandorum errorum contra articulos noſtræ fidei ſe participem reddit, ac hoc ipſo veterum Hæreticorum, iampridem à Catholica & Orthodoxa Eccleſia damnatorum, hæretica ac peruerſa dogmata, tanquam vera ac legitima iterum approbat ac recipit: qualia ſunt: Angelos fuiſſe cum Deo ante creationem mundi, Item quod teſtimonio Moſis: In principio creauit Deus cœlum & terram, non ſatis firmiter probari poßit, ſolum Patrem, Filium & Spiritum ſanctum eſſe vnum Deum, quandoquidem Brentius pro vero aſſerit ac ſtatuit, Angelos etiam ante hoc principium fuiſſe & extitiſſe. Item, quod ex teſtimonio Ioannis. In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum & Deus erat Verbum, nequaquam probari poßit æterna Diuinitas Domini noſtri Ieſu Chriſti. Nam ſi hæc Brentij doctrina, tanquam vera, certa ac orthodoxa recipi ac approbari deberet, tunc illud ipſum, quo Euangeliſta & Apoſtolus Ioannes veram Chriſti diuinitatem contra omnes hæreticos defendit ac aſſerit, de Angelis quoque, imo & Diabolis oporteret credere: nempe in principio erant Angeli & Diaboli cum Deo. Pro tali fide Dominus noſter Ieſus Chriſtus me omnesq; probos Chriſtianos clementer protegat ac conſeruet. Item quod teſtimonio Ioannis, Verbum Caro factum eſt, non poßit probari vnio perſonalis Diuinæ & Humanæ naturæ in vna Chriſti perſona: quandoquidem Brentius in ſuo libro de humanitate Chriſti hoc docet: (cuius tamen in hoc libro Bergenſi, poſtpoſita mea dilectißimorumq; meorum confratrum fideli admonitione, nulla fit mentio ac commonefactio,) nempe: quod quilibet ſuo modo ac ratione, æquè ac Dominus noſter Ieſus Chriſtus conſiſtat ex diuina & humana natura indiuiſibiliter. Item quod neque Cœlum, neque infernus, ſint certa aliqua & diſtincta loca, & quod cœlum ponere ſurſum in Excelſis, infernum autem hic deorſum, ſit res merè conficta ac commenta, quæ nunquam fuit neque vnquam erit. Nam hæc ſunt ipſißima Brentij verba in eius libro

libro antea memorato. De qua re ego & mei dilectiſſimi confratres in reſolutione ſuper Torgauienſi deliberatione fideliter monuimus. Quemadmodum & Haſſiaci Theologi hæc ipſiſſima Brentij verba ex eius libro Germanico 125. & 128. foliis, diligenter annotarunt, vbi inter cætera ſcribit: cœlum, in quod Chriſtus aſcendit, ita comparatum eſt, vt in eo non ſolum Angeli ac Sancti homines, verum etiam Diabolus eiusq; Angeli illic præſentes ſint, imo quod ipſe Sathanas & infernus in Regno cœlorum ſit. Præterea quoque Iacobus Andreæ, & eius conſortes Theologi, in priori ſuo Torgauienſi conſilio ac deliberatione, hunc errorem, nimirum, cœlum non eſſe certum ac definitum locum, expreſſè poſuerunt, & eidem ſubſcribi curarunt. Quo dogmate negantur articuli Fidei noſtræ Chriſtianæ: nimirum, Chriſtum deſcendiſſe ad inferos, & aſcendiſſe in cœlos, vnà cum teſtimoniis ſacroſanctæ Scripturæ de cœlo & inferno: nec non cum clariſſimo Chriſti dicto: Vidi Sathanam tánquam fulgur de cœlo cadentem, teſtimonio quoque Apocalypſeos Ioannis: Sathanam nimirum cum ſuis Angelis proiectum eſſe, & locum eorum non amplius repertum eſſe in cœlis. Quod, ſi itaq; hæc omnia ſub noua hac confeſſione tanquam vera reciperentur ac probarentur, nullus certè in poſterum pius ac fidelis ludimagiſter, & Eccleſiæ Doctor, diſcipulis ac Eccleſiæ ſuæ articulos fidei ſano & ſimplici ſenſu exponere audebit, quin ſtatim pro fanatico habeatur: imo hac ratione omnes Chriſtiani hæretici habebuntur, qui ſano & ſimplici ſenſu fidem ſuam quotidie profitentur. Hac ratione quoque veteres illæ Origenianorum, & Ioannis Hieroſolymitani hæreſes, ab Hieronymo iamdudum confutatæ, à Brentio iterum redintegratæ ac interpolatæ, pro veris ac legitimis (quod tamen Deus benignè auertat) reciperentur ac approbarentur, contra articulos noſtræ Fidei de Reſurrectione Domini Ieſu Chriſti, & noſtra in nouiſſimo

 die

die reſurrectione cum vera noſtra carne, corpore & membris. Quia etiam alioquin à Brentio nonnullæ inuſitatæ, ac inſolentes locutiones, nouæq; diſputationes in ſuo libro propoſitæ ac introductæ fuerunt, quas tamen (vt apparet) Iacobus Andreæ, huius libri commendatione approbare ac defendere videtur: quocirca pius quilibet ac prudens Theologus diligenter hanc rem ſecum expendat ac meditetur, ne priuſquam de inuſitatis huiuſmodi locutionibus ac diſputationibus ſynodaliter iudicatum ac collatum fuerit, huic confeßioni ſubſcribat.

Quartò, *quoniam Iacobus Andreæ cum ſuis conſortibus Theologis, noua hac ſua confeßione, periculoſum admodum, veteriq; in Eccleſia hactenus inuſitatum proceſſum, agendiq; modum, pernicioſo exemplo ac conſequentia inuehere ac introducere conatur, nimirum, quod ſex Theologi, qui partim hæreſibus ſunt infecti, partim ſcientes ad eas conniuent, modo hic modo illic conueniant, & tanquam Dictatores fidei nouum hunc ſuum librum cudant ac recudant, eundem poſtea per plenariam quaſi poteſtatem, ſine ſynodali iudicio, (quod ſummoperè metuunt ac fugiunt,) paßim proponant, eiuſq; ſubſcriptionem à quouis Theologo, Eccleſiæ miniſtro, & ludimagiſtro poſtulant ac requirant, omneſq;, qui hanc ſubſcriptionem recuſant, confeſtim ſine diſcrimine in ſuſpicionem occultarum ac clandeſtinarum hæreſium ac errorum omninò adducere conantur. Quamobrem nemo pius ac probus Theologus, Prædicator & Chriſtianus, cum Iacobo Andreæ eiuſq; conſortibus Bergenſi huic libro vel Confeßioni bona conſcientia ſubſcribere poteſt, qui autem hunc illorum proceſſum, agendiq; modum nouit, & nihilominus ſciens cum illis vni eidemq; Confeßioni ſubſcribit, is ſimul cum illis omnium peccatorum, perſecutionum, ſanguiniſq; profuſionum, quæ ab initio vſque ad finem mundi, per huiuſmodi proceſſus, agendiq; modos in Eccleſia contigerunt,*

&

& in poſterum quoque euenient, ſeipſum reum ac participem facit. De quo duo tantummodo breuitatis cauſa exempla in medium adferam. Prius deſcribitur in libro Prophetæ Ieremiæ cap. 18 *hiſce verbis.* Dixerunt venite & cogitemus contra Ieremiam, *&c.* vſque ad vniuerſos ſermones eius, *&c. Poſterius Exemplum eſt* Eutychiani hæretici Dioſcori, *in altero cruento ac ſanguinario* Concilio Epheſino: *quæ Concilij hiſtoria meritò hoc tempore probè attenteq́ꝫ conſideranda, & cum Iacobi Andreæ, eiuſq́ꝫ conſortium conſiliis ac inſtitutis conferenda. Erat id temporis* Eutychianus *quidam* Epiſcopus Dioſcorus, *qui apud* Imperatorem Theodoſium *ſummoperè laborauit ac contendit, tandemq́ꝫ impetrauit, vt aduerſus primum ſacroſanctum ac veriſſimum* Epheſinum Concilium, *aliud longè diuerſum in eadem Ciuitate* Epheſina *indiceretur ac haberetur. Quoniam autem ſummoperè verebatur. vt ſuum hoc conſilium ac propoſitum ex animi ſententia ſuccederet, ſi omnes Epiſcopi ac Doctores ſimul libero animo nullius gratiam ac odium verente conuenirent, ideo primùm vnum poſt alium alternatim per particulares ſubſcriptiones in ſuas partes pertraxit. Poſtea valida ac armata manu, militumq́ꝫ copijs inſtructus ac ſtipatus, Concilium ſuum indixit, in quo pius, probus ac ſyncerus* Epiſcopus Conſtantinopolitanus Flauianus, *qui ſe illi opponeret, pedibus conculcatus ac eiectus fuit, vt triduo poſt animam exhalaret. Breui autem poſtea contigit, vt multi huiuſmodi ſubſcriptorum maximo dolore cordis contriti delictum publicè confiterentur & pœnitentiam agerent. Tum benigniſſimus quoque Deus gratiam clementer conceßit, vt proximus Imperator* Martianus Sacroſanctum Concilium Chalcedonenſe *indici ac conuocari iuſſerit, in quo à Trecentis & ſexaginta Epiſcopis & Doctoribus,* Eutyche *&* Dioſcoro *ſuorum errorum*

 ſche-

ac hæreſium conuictis ac condemnatis, ſyncera fides ac Religio contra omnes hæreſes iterum confirmata ac ſancita fuit. Vt vero quilibet perſpiciat, nihil hic quicquam præter veritatem à me proponi, ideoq; Leonis Primi, *qui id temporis adhuc in viuis fuit, cuiuſque Legati huic conſilio interfuerunt, propria verba ex eius Epiſtolis huc referam. Ita ſcribit* Leo *ad Imperatorem Theodoſium:* Dum priuatæ cauſæ Religionis exercentur, obtentu commiſſum eſt, impietate paucorum, quod vniuerſam Eccleſiam vulneraret, *&c. In hanc ſententiam ſcribit quoque de* Dioſcoro *in Epiſtola ad Eccleſiam* Conſtantinopolitanam *& ad* Athanaſium Epiſcopum Theſſalonicenſem. *Præterea quoque ardentiſſimis ac humillimis precibus Imperatorem Martianum obſecrat, ne* Nicænum Symbolum *vlla ratione in dubium vocari ſinat, quemadmodum & hodierno tempore multorum piorum & conſtantium Euangelij miniſtrorum propter Auguſtanam confeſſionem, anxiæ ac ardentiſſimæ preces ac flagitationes ſunt. Et ad Imperatorem Leonem literæ eius ita ſonant.* Deteſtandum nobis eſt, perſeueranterque vitandum, quod fraus hæretica nititur obtinere, *&c.* vſque *ad &c.* ne patiatur ſacrilega ſimulatione de fide agere, quos conſtat à fide deuiare. *Hæc ſunt ſingula Leonis verba, quæ à quouis Chriſtiano diligenter conſideranda ac perpendenda ſunt.*

Præter has rationes iam commemoratas, illud quoque inſuper diligenter attendendum ac conſiderandum, num etiam conducat atque expediat, per generalem ſubſcriptionem, nouam ac recentem aliquam confeſſionem acceptare: id enim non ſolum apud Fidei ac Religionis noſtræ hoſtes magnam iubilationem concitaturum, verum etiam pijs ac ſimplicibus Chriſtianis multas difficiles, ac grauiſſimas dubitationes, de veritate Auguſtanæ confeſſionis præbiturum eſſe, multiſq; fidelibus, qui propter conſtantem eius

con-

confeſsionem, magnam crucem ac calamitatem ſuſtinuerunt, & nihilominus per Dei gratiam firmiter & cōſtanter in ea perſeuerarũt, pieq́; ac beatè in Domino obdormire cupiũt, magno hanc rem offendiculo ac detrimento fore: ſummopere quoque verendum eſſe, ne hac ratione Nomen Auguſtanæ confeſsionis vna cum ſyncera doctrina, fide ac religione prorſus perdamus ac amittamus, nouumq́; aliquod nomen à Bergenſi confeſſione iterum recipiamus. Et, num ne etiam in Romano Imperio magna mutatio rerum politicarum, quæ ſuper Auguſtanam confeſsionem fundatæ ac ſtabilitæ ſunt, cum nouis ac ingentibus Chriſtianorum perſecutionibus inde metuenda ac timenda ſit, cuilibet melius ac rectius hãc rem intelligenti ac perpendenti iudicandum relinquo: magnas autẽ contentiones & diſcordias inter Doctores in ſcholis & Eccleſiis, tam nobis viuentibus, quam poſt noſtrum obitum, inde exorituras eſſe, nullum eſt dubium. Quapropter id monere me oportet, quod proximo anno 70. in colloquio Zerueſtano certiſsimis ac grauiſsimis de cauſis decretum ac ſtatutum fuit: nempe in Veteri Auguſtana confeſsione, apologia, Smalcaldicis articulis, Catechiſmo Lutheri, firmiter permanendum eſſe, neque conſultum fore nouam conficere ac cudere confeſsionem. Quod tunc temporis in hoc negocio rectum ac iuſtum habitum ac iudicatum fuit, id nequaquam in eadem cauſa nunc irritum ac iniuſtum dici aut pronunciari debet.

Quod inſuper particulare ac ſpeciale iudicium de libro hoc Bergenſi vel confeſsione, vniuerſiſq́; ac ſingulis eius articulis attinet, hactenus cum dilectiſsimis meis fratribus, hac de re conferre nolui, eam imprimis ob cauſam, quod liber iſte, per Sereniſsimum Regem Daniæ, & Illuſtriſsimum ac Celſiſsimum Principem Sleſuici & Holſatiæ, Dominos meos Clementiſsimos, ad communem Theologorum deliberationem, nobis nunquam traditus ac commendatus fuerit, idq́; proculdubio Chriſtiano ac pio conſilio factum, ne Eccleſiis hiſce tranquillis

ac pacificis (pro quo beneficio merito Deo gratiæ agendæ) anſa & occaſio præberetur, vt Chriſtiana pax ac concordia in diſcrimen veniret, ac dirimeretur. Propterea neque me, vllumve alium decere voluit, citra peculiare & expreſſum mandatum Sereniſſimæ Regiæ Daniæ Maieſtatis ac Illuſtriſſimæ Celſitudinis mandatum, communemq; Theologorum deliberationem præiudicialiter hac de re Cenſuram ac iudicium aſcribere. Ad huiuſmodi quoque iudicium ac Cenſuram, vbi non ſolum quilibet articulus, ſed ſingulæ quoque ſententiæ ac verba diligenter ponderanda ac trutinanda ſunt, omninò correctum ac emendatum exemplar requiritur. Quod ſi vero liber hic vel confeſſio Bergenſis, prout nobis oblata eſt, ita impoſterum typis diuulgetur, tum mihi omnibuſq; pijs ac probis Theologis ac verbi diuini miniſtris, iure meritoq; iudicium ſecundum normam ac regulam verbi diuini integrum ac liberum reſeruabitur. De quo etiam hic proteſtor. Attamen moneo ac obteſtor quam fideliſſimè per Dominum Ieſum Chriſtum, Chriſtianos, Pios, Religioſos, Laudatiſſimos Electores ac Principes, qui hunc librum pio Zelo ad Dei gloriam & Eccleſiæ emolumentum ita ſerio ſibi commendatum habent, vt nihil vlterius in hac re agant ſuſcipiantq;, priuſquam totum hoc negotium, ſynodaliter per literas, ſententias & iudicia Theologorum, vel alias in præſentia, per literas, collationes, & colloquia Theologorum non ſolum vnius partis, ſed etiam eorum, qui multis ac ſynceris cauſis adducti, eius ſubſcriptionem recuſant, diligenter examinatum ac iudicatum fuerit. Ne vero, vllus ſyncerus ac probus me, aut quemuis meorum confratrum in ſuſpicionem adducere poſſit, quaſi aliquem vel minimum errorem, denegatione huius ſubſcriptionis occulto foueremus, vel hac ratione Sacramentarijs, aliisve hæreticis aliquo modo gratificari vellemus: ideo poſtea adijciam formulam noſtri Iuramenti, quod quilibet Chriſtianus attentè diligenterq; conſiderare ac perpendere debet.

Tandem, quemadmodum antea in timore ac in vocatione

Dei,

Dei, bona ac ſalua conſcientia pollicitus ac profeſſus ſum, cauſas haſce denegatæ ac recuſatæ ſubſcriptionis, non ſolum coram huius libri authoribus, ſed vniuerſis & ſingulis, vbi hoc mihi mandatum ac imperatum fuerit, ſolidis ac firmis fundamentis in nomine Domini, meo ipſius periculo, certiſsima ſpe ac fiducia auxilij & aßiſtentiæ Altißimi firmiter me defenſurum eſſe, ita adhuc promptum ac paratum in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti me offero, ſperoq́; vbi neceßitas poſtulauerit, mihiq́; à Clementißimis Dominis meis imperatum ac mandatum fuerit, vnicuiq́; Authorum huius libri, vel cunctis ac vniuerſis coniunctim, vel toti Theologicæ Societati bona conſcientia, ſpe ac fiducia firma auxilii ac præſidii benignißimi ac fidelißimi Domini, abundè ſatisfacturum, neminiq́; quicquam conceſſurum, ſed collato pede fortiter ac animosè cum eo congreſſurum eſſe, prout etiam res ceciderit, ſiue ad reſtim, ſiue ferrum, ſiue ignem ſiue aquam. Ego præter hanc meam ardentißimam ac aßiduam ad Deum precationem, fidelemq́; admonitionem ac cohortationem nihil quicquicquam amplius in hoc negocio efficere ac præſtare poſſum Fidelis Dominus Ieſus bene iuuabit, neque propriam hanc ſuam cauſam ac miniſtros derelinquet. Ipſi honor & gloria in ſempiternum. *Paulus ab Eitzen Senior.*

Quoniam vero in hac Doctoris *Pauli ab Eitzen* apologia, ſimul quoque *Solennis Iuramenti*, quod omnes miniſtri Eccleſiæ in Ducatibus Sleſuici & Holſatiæ præſtare tenentur, mentio eſt facta: ideo quoq; illius formulam hic inſerendam eſſe putaui, quod ferè de verbo ad verbum è Germanico idiomate translatum, ita ſonat: in qua Iuramenti formula illud imprimis diligenter obſeruandum, quod reiectis alijs erroribus ac hæreſibus, vt Anabaptiſtarum, Sacramentariorum, Caralſtadianorum, Zvvinglianorum, Caluiniſtarum, Bezaitarum, &c. Antiquæ ac Auitæ Catholicæ Religionis ac Fidei nulla fiat

menti*o*

mentio, nedum vt illa vnà cum alijs ſectis ac hæreſibus tanquam impia ac erronea hac iuramenti formula damnetur ac repudietur: quin potius eadem tanquam vera, ſyncera, ac orthodoxa, laudatur ac approbatur, vt, quæ cum veritate Sacræ Scripturæ, Sancto Apoſtolico Symbolo, reliquiſque à Catholica Eccleſia receptis ac approbatis veris Symbolis, (quæ in hoc iuramento, Fidei ac Religionis præcipuum fundamentum ac regula conſtituuntur, vnde & de ipſa Auguſtana confeſſione, eiuſdem Apologia, ſcriptiſque Lutheri, quæ poſtea in hac Iuramenti formula ſequuntur, decerni ac iudicari debet) conſentit ac cõcordat. Quãobrẽ vi ac tenore huius Iuramenti, nemo aliam Religionem tanquã Orthodoxam, verã ac ſynceram approbat, quam imprimis Catholicã & Apoſtolicam, neq; ad aliam vel confitendam, vel publicè prædicandã ſe iuramẽto hoc obligat ac obſtrinxit, q̃ quæ primariò cum veritate ſacrarũ literarum, & in Eccleſia receptis ac approbatis Symbolis conſentit. Quare, qui vel docentibus vel diſcentibus nouam aliam ac peregrinam, vel violenter vel fraudulẽter obtrudunt ac inſinuant, contra mentem Spiritus ſancti, verumq́ue ſcripturæ intellectum, in approbatis ab Eccleſia ſymbolis declaratum ac manifeſtatum, vim faciunt conſcientiæ, ac fraudem huic iuramento.

Ego N. Prædicator ſancti Euangelij, ordine ac legitimo modo per voluntatem Dei accerſitus & vocatus, iuro per ſanctum Nomen Dei, & Redemptoris mei Ieſu Chriſti, quod Sancta Diuina Biblica ſcripta, *in omnibus punctis, articulis & verbis, vera eſſe credam ac ſtatuam.* Secundo, quod ſanctum Apoſtolicum ſymbolum, & reliqua vera ſymbola à ſancta Catholica Eccleſia approbata ac recepta, veriſſima *quoque eſſe, ſentiam ac credam in omnibus articulis noſtræ fidei Chriſtianæ, & ita quoque in articulo*

ticulo de indiuiſibili vnione duarum naturarum diuinæ & humanæ in vna indiuiſa Chriſti natura: quam inſeparabilem vnionem nullum tempus & locus in æternum ſoluere ac dirimere poteſt. Tertio, quod Auguſtanam Confeſsionem Anno 1530. conſcriptam, vna cum Apologia, Smalcaldicis articulis, & vtroque Catechiſmo ſancti Patris & Doctoris Martini Lutheri, vera eſſe credam ac ſtatuam Quarto imprimis, quod verba Domini ac redemptoris mei Ieſu Chriſti, in ſacroſancta ſua cœna & teſtamento, nēpe. Hoc eſt Corpus meum q̄ pro vobis traditur. Hic eſt ſanguis meus noui Teſtamenti, qui pro multis effunditur in remiſſionem peccatorum, veriſsima eſſe credam ac ſentiam, in ſimplici vero intellectu clarorum verborum, nempe, quod verum ac ſubſtantiale corpus mei redemptoris Ieſu Chriſti, quod pro me in mortem crucis datum eſt, ac verus ac ſubſtantialis ſanguis mei redemptoris Ieſu Chriſti, qui pro me effuſus eſt, in ſacra cœna veriſsimè ſint præſentia, & reuera diſpenſentur in omnibus mundi locis, vbi cœna ſecundum iuſtitutionem Chriſti celebratur: ſimul quoque ab omnibus hominibus, qui in Chriſtiana Eccleſia menſam Domini accedunt, veriſsimè percipiantur, prout verba Chriſti ſonant. Accipite & manducate, Hoc eſt corpus meum, quod pro vobis traditur. Bibite ex hoc omnes. Hic ſanguis eſt noui teſtamenti, qui pro vobis & multis effunditur in remiſſionem peccatorum. Item, vt Apoſtolus Paulus quoque dicit, quod panis cœnæ ſit communicatio corporis Chriſti: & Calix benedictus ſit communicatio ſanguinis Chriſti: hoc eſt, qui panem benedictum cœnæ accipit, ſimul quoq; accipit verum corpus Ieſu Chriſti, & qui benedictum Calicem accipit, verū quoq; ſanguinem Ieſu Chriſti, Fideles ad ſui vnionem cum Chriſto Ieſu, & æternam ſalutem, infideles ad iudicium: quemadmodum hæc doctrina de venerando hoc Sacramento declarata eſt in Auguſtana confeſsione, apologia, Smalcaldicis articulis, & vtroque catechiſmo

Digitized by Google

ticulo recta & vera eſſe credo ac exiſtimo, & hoc Sacramento me obligo, quod per auxilium & gratiam Dei, veram hanc & ſimplicem de ſacra cœna doctrinam, Eccleſiæ mihi commiſſæ fideliter, incorruptè ac inuariatè proponere, eamque vſque ad mortem docere velim.

Quinto, quod omnes falſas doctrinas ac errores omnium eorum, qui à veritate Sanctæ ſcripturæ, & ſancto Apoſtolico, reliquiſque approbatis ac receptis veris ſymbolis, tum quoque à pura ac vera doctrina Auguſtanæ cõfeßionis, Apologia, Smalcaldicis articulis, & Lutheri Catechiſmo diſcedunt, & contra illam doctrinam nouas & confictas opiniones, errores, falſas & pernicioſas expoſitiones, in quouis puncto & articulo proponunt, ad puram hanc doctrinam corrumpendam, ſanctam fidei vnitatem diſſoluendam, & ſimplices in fide ſeducendos, vero ac iuſto zelo ac odio perſequi, reiicere ac condemnare, neque vnquam illis ſectis, quocunque etiam modo appellari poßint, vel clam vel palam adhærere ac aſſentiri velim.

Sexto, & imprimis, quod Anabaptiſtarum & Sacramentorum violatorum, Caralſtadianorum, Zvvinglianorum, Caluinianorum, Bezaitarum, quocunque nomine vel nunc vel in poſterum appellari poßint, blaſphemam doctrinam cõtra neceßitatem baptiſmi, & efficaciam ſacri baptiſmi, & contra veram præſentiam, communicationem & acceptionem veri ſubſtantialis corporis & ſanguinis Chriſti in ſacra cœna, vbi illa per totum orbem terrarum in Chriſtana Eccleſia ſecundum Chriſti inſtitutionem adminiſtratur ac celebratur, pro iniuſta, falſa, mendaci ac pernicioſa habeam & agnoſcam, & propterea pio ac iuſto zelo ac odio perſequar, reiiciam ac condemnem, cætumq; mihi commiſſum, pro donis mihi conceßis, per gratiam & auxilium Spiritus ſancti diligenter ac fideliter vſque ad extremum vitæ finem, de huiuſmodi erroribus fugiendis ac cauendis monebo, neque vnquam blaſphemæ huiuſmodi Societatis, vel clam vel palam, me

me participem faciam, neque periculosè multorumq́; ſcandalo ac offendiculo, vbi neceſsitas illis contradicendi non requirit, de huiuſmodi ſacramentariis, blaſphemis, aliisq́; perniciosis erroribus coram laicis non diſputabo: verum immutabilem ac veriſsimam doctrinam ac fidem, de veritate ac omnipotentia Domini noſtri Ieſu Chriſti, & de indiuiſibili vnione diuinæ & humanæ naturæ in vna indiuiſa Chriſti natura, & vera ac ſubſtantiali præſentia veri Corporis ac ſanguinis Chriſti in ſacra cœna, per Dei Gratiam & Spiritus ſancti auxilium firmiter conſeruandam ac propagandam curabo. Hoc omne iuro ſine vllo fuco ac dolo bona conſcientia, quam verè me Deus adiuuet.

Hac ætate vixit *Paulus Cypræus*, Iuris vtriuſque Doctor, *Nicolao Cypræo, Conſule Sleſuicenſi* natus Anno à ſeruatore noſtro milleſimo quingenteſimo trigeſimo ſexto: vt ipſemet Natalem hunc ſuum verſibus mandauit.

Mille & Quingentos, & ſex conuerterat annos,
A nato Titan, bis tria luſtra Deo.
In vitam vt veni, charæ genetricis ab aluo,
Expletis partus menſibus atque die.
Quod ſi forte diem cupias cognoſcere, ſextus
Decimus Aprilis hic, vt opinor, erat.
Tempora quo toto celebrant Paſchalia mundo
Chriſtiadum Domini gens memor alma ſui.
Hora, qua dubiæ nocturna crepuſcula lucis
Fallere vigiliæ lumina noſtra ſolent.

Hic itaque præfatus *Paulus Cypræus*, cum in Patria Sleſuuiga, bonis literis, ac moribus probè excultus ac imbutus eſſet, tandē, vt maiores ac luculentiores ſtudiorum bene feliciterq; cœptorū progreſſus faceret, exteras quoq; adire Nationes cœpit, & primū omniū ad

ad celeberrimam ac famoſiſſimam Academiam *Louanienſem* ſe contulit, vbi cum præſtantiſſimis ac celeberrimis quibuſque omnium facultatum Profeſſoribus innotuiſſet (quorum literæ poſt eius illinc diſceſſum magno numero ad ipſum datæ adhuc in noſtra Bibliotheca extant ac aſſeruantur) triennijque illic ſpatio, Iuriſprudentiæ, rerum politicarum, aliarumq; artium ac linguarum præclarum fundamentum ieciſſet, inde vlterius in *Angliam* conceſſit, ibidemque trienniij, plus minus, ſpatium commoratus clariſſimas eius Regni Academias inviſit ac frequentauit. *Londinũ* tandem Angliæ Metropolin acceſſit, ibidemque in Regia bene verſatus, Nobiliſſimis, Ampliſſimis ac Spectatiſſimis Regni Proceribus, Aulæque Officialibus ac miniſtris gratus atque acceptus fuit: imprimis vero Nobiliſſimis ac Clariſſimis Dominis *Armigillo Vade Angliæ Legato, Domino in Hemſtede* (in cuius familia ac contubernio vixit) nec non *Iuſto Ionæ* Magni ſigilli ſecretario, alijſque Viris Ampliſſimis, qui in rebus arduis ac grauiſſimis eius opere ac conſilio ſæpius vſi ſunt, frequenterque poſt eius abitum literas ad ipſum dederunt. Ex Anglia porro in *Galliam* profectus eſt, ibidemque Aduocatus Nationis Germanicæ à ſupremo iudicio (quod Parlamentum vocant) conſtitutus, integrum quinquennij ſpatium in Academia *Aurelianenſi* tranſegit, diligentemque operam ſtudio Iuris, tam priuatim illud profitendo, diſputationibus ſtudioſos exercendo, quam etiam cauſis publicè agẽdis, libriſque Iuridicis componendis, impendit ac nauauit: vbi inter cætera Commentarios quoque in Leges Patrias ſiue Sleſuicenſes conſcripſit ac elaborauit, quos publico teſtimonio ac elogio Eximius ac Celeberrimus *Ictus Guilielmus Fornerius Anteceſſor Aurelius lib. 2. Select. pag.* 74. hiſce verbis commendauit ac probauit,

bauit, dum inquit. *Et hoc acutus vir vidit Paulus Cypræus Sleſuicenſis, auditor Aureliæ, cuius immortales in Patrias leges commentarios expectamus.* Quem tractatum manuſcriptum præfato Gulielmo Fornerio commendatũ Nobiliſſimus ac Ampliſſimus Dominus *Bongarſius, Regis Galliarum in Germania Legatus*, amicus dum vixit Parenti meo ſummus ac intimus, poſt obitum Parentis cum honorificentiſſima ad hæredes epiſtola, ex Galliis in Patriam noſtram remiſit, qui & ſuo tempore in lucem prodibit. Tranſactis autem aliquot annis Aureliæ tandem honore ac gradu Doctoratus illic inſignitus ac decoratus fuit. Quem honoris ac dignitatis gradũ, poſt quã Aureliæ ſumma cum laude eſt conſecutus, Italiam porro & Hiſpaniam tranſiuit ac peragrauit. Cõfecto tandem ſtudiorum curriculo in Academijs, egregiaque ac ferè abſolutiſſima omnium linguarũ, Latinæ, Græcæ, Hebraicæ, Chaldaicæ & Syriacæ; quæ quaſi ad vnguem ipſi notæ fuerunt (vt in omnibus iſtis linguis ſcripta ac literæ ad Clariſſimos ac Doctiſſimos viros in noſtra Bibliotheca adhuc extant) nec non exoticarum ac peregrinarum, Gallicæ, Anglicæ, Italicæ ac Hiſpanicæ eximia ac fermè admiranda notitia ac cognitione ſibi comparata, (vt & eius rei clariſſima, varijs nimirum ac diuerſis literis omnibus iſtis linguis ad diuerſas nationes ac populos conſcriptis, documenta ac teſtimonia in noſtra Bibliotheca adhuc reperiuntur ac conſpiciuntur) vnà cum exquiſitiſſima iuris ſcientia, cuius iampridem in Gallia pręclara ſpecimina ediderat, ſibi acquiſita, ſaluus ac incolumis tandem in Patriam eſt reuerſus. Quò cum ventum, ab *Illuſtriſsimo Principe ac Domino, Domino Adolpho, Duce Sleſuici & Holſatiæ, Stormariæ ac Dithmarſiæ, Comite in Oldenburg & Delmenhorſt, Laudatiſsimæ memoriæ*, in numerum Conſiliariorum electus ac cooptatus

 fuit.

fuit. Poſt cuius obitum, eius quoque filij, Illuſtriſſimi Principes ac Domini, *Dominus Fridericus, Dominus Philippus, & Dominus Iohannes Adolphus* non minori Gratia, fauore ac clementia ipſum vſque ad mortem proſecuti ſunt. In quo demandato ſibi munere ac officio talem ſe præſtitit, vt eius opera & conſilio in arduis ac grauiſſimis negotijs, multiſque legationibus ad Potentiſſimos *Hiſpaniarum ac Daniæ Reges*, alioſque Germaniæ Principes, Status Hollandiæ, ac Imperiales Ciuitates, obeundis ac perficiendis, præclarè ac laudabiliter fuerit vſus: *Gymnaſio* quoque olim Sleſuici erecto præfectus, iura publicè illic docuit ac profeſſus eſt, ita, vt quamdiu vixerit, toti Patriæ illuſtre decus ac ornamentum fuerit. Sæpius aliò imprimis à Rege Daniæ ad honorificentiſſima munera ac officia obeunda, ampliſſimo ſtipendio fuit vocatus ac accerſitus: vt literæ Nobiliſſimi ac Spectatiſſimi viri Domini *Arnoldi VVitfeldij* Regni Daniæ Cancellarij, hac de re ſæpius ad ipſum ſcriptæ, clarè edocent ac teſtantur. *Obertus* quoque *Giphanius* ICtus Celeberrimus, cum quo in Gallijs, aliiſque locis quam coniunctiſſimè vixerat, de ipſo in Aulam Cæſaris transferendo, ſummoperè laborauit ac contendit, vt literæ eius adhuc clarè indicant ac teſtantur: ſed Patriæ aſſuetus, multiſque exantlatis laboribus ac peregrinationũ difficultatibus fractus ac debilitatus, ægro ac infirmo corpore, ſolum vertere Patriaque emigrare, è re atque vſu ſuo non fore iudicauit. Tandem ętate ac ſenio confectus, poſtquam annos 73. natus eſſet hac mortali vita exceſſit, & in Æde Cathedrali ante Altare terræ mandatus fuit, erecto ipſi illic Epitaphio, quod & ipſe viuens adhuc compoſuit.

Cretus humo Cypræus humi hic in puluere puluis.
Dormio & expecto, poſtremi Claſsica flatus.

Cor-

Corpore ſed tantum, putrida nam carne ſolutus
Spiritus ad Dominum redit, cœloq; receptus,
Numinis aſpectu fruitur, viuitq; fruendo.

Monumentum literarum edito *tractatu de Iure Connubiorum* poſteritati reliquit: qui & haſce hiſtorias *Epiſcoporum Sleſuicenſium* ſcribere incepit; quæ iam à me Iohanne Adolpho Cypræo, eius filio, continuatæ, auctæ ac locupletatæ, in Dei Gloriam, Vnius Veræ, Sanctæ Catholicæ & Apoſtolicæ Eccleſiæ vtilitatem ac commodum, Patriæque decus ac ornamentum editæ ac diuulgatæ fuerunt. Pro quo opere ac labore feliciter confecto, omnium bonorum Authori Domino noſtro Ieſu Chriſto; eiuſque Sanctiſſimæ ac Glorioſiſſimæ Matri, Virgini Mariæ ſit perennis ac immortalis laus & gloria Amen.

Nonnulla in Genealogia omiſſa ac neglecta *fol.* 5: *poſt verbum* Conſors: *Gotfridi Regis Liberi fuerunt* Olaus Tertius *Rex Daniæ (de quo poſtea. N. Siuardi Regis Noruuegiæ coniunx. Item f.*46: *poſt verba* in Ordinem *relatus*: Haraldi *filij ſunt.* Harquin. *qui cũ excellentiſsimæ indolis habitu, & feliciſsimæ naturæ incrementis, fratris fulgorem obſcurauerat, Sembos aggreſſus eſt, & ijs potius, maribus necatis, fœminas eius militibus nubere coegit, qui reſciſſa domeſticorum matrimoniorum fide, ſuam cum hoſte fortunã partiti ſunt: alter filius Suenotto RexDaniæ (de quo poſtea.) Item eodem fol. poſt verba* Roſchildiæ ſepult. *Liberi Suenottonis Thyra, Olao Regi Noruuegiæ quidem deſponſata, at Godevvino Anglorum Satrapæ nupta. 2. Margareta cognomento Eſtritta. 1. Richardo Normaniæ præfecto 2: Vlfoni (de eius ſtirpe & origine vix veriſimilia narrat ſaxo Grammaticus, qui a Canuti 2. miniſtris ob cantationes ironicè decantatas occiſus) nupta. 3. Canutus vel Magnus Rex Daniæ (de quo poſtea.) Item fol.* 85. *poſt* verba Ottoniæ ſepultus. *Liberi Canuti 2. Sueno (de quo poſtea) 2. Canutus Rex Daniæ (de*

quo poſtea) 3. *Haraldus Angliæ adminiſtrator per tres annos, poſt mortem Patris electus an.* 1037. *Obijt an.* 1039. 4. *Eduardus partem Regni adeptus.* 5 *Marina Vdoni Regi Obotritorum.* 6. *Agatha Eduardo Duci Angliæ nupta* 7. *Gunilda Henrico* 3. *Conradi* 1. *vel Saliqui Imperatoris filio nupta an.* 1035. *f.*98. *poſt veſtra obijt an.*1074. *Liberi Suenonis Eſtritij:*Nicolaus Bonus Rex Daciæ(*de quo poſtea*)Gormo, Emund, *Biorn,Omund, Magnus, Bent cum fratre Ottone vnà occubuit, Harding filium habuit Robertum, Vbbo modeſtè Regni ſarcinam declinans Nicolao detulit an.* 1103. *Sueno cum maximis itineribus ad in augurationem feſtinaret, in itinere mortuus anno.* 1106. *filium habuit Henricum, Ericus Tertius Bonus, Rex Daniæ* (*de quo poſtea*) *Olaus* 4. *Rex Daniæ* (*de quo poſtea*) *Syritta Godſcalco Obotrito nupta, quorum filius Henricus cum Nicolao Rege Daniæ belligerauit An.*1065. *Inger Olai Regis Norvvegiæ conſors. S.Canutus* 3. *Rex Daniæ* (*de quo poſtea. fol.*115. *poſt verba anno.* 1102. *Erici Tertij liberi. Haraldus ex concubina natus, cum Roſchildium ex Haraldburg aſſiduis vexaret incurſionibus, à fratre Erico capitali affectus eſt ſupplicio an.*116. Ericus 4. *Rex Daniæ* (*de quo poſtea*)S. Canutus *Dux Sleſuic.* (*de quo poſtea.* Anna *Harquino nupta, vnde* Ericus 5. *Rex Daniæ, Lam dictus,* (*de quo poſtea*) *fol.* 126. *poſt verba anno* 1335. Liberi Nicolai Regis 1. Magnus *Rex Gothiæ* (*de quo poſtea.* Ingo *effrenis equi laſciuia excuſſus interijt.fol.*131.*poſt verba Ringſtedij ſepultus. Sancti Canuti liberi* Waldemarus 1. Dux Sleſuicẽſis, *&c.* Chriſtenſe *Magni Regis Norvvegiæ:* Pernille *Pribislai Regis VVandalorũ,* Iuditta *Bernhardi Saxoniæ Electoris conſortes* Ericus *Rex Daniæ, &c.*

Errata quædam Typographica, cætera Lector emendet.

Fol. 5. lin. 5. obætritis pro oborritis, fol 56. lin. 6. à fine, Marcum Frimus pro primus, fol. 65. lin. 8. à fine qui pro quæ, fol. 68. lin, z. opere pro operæ, fol. 76. lin. 10. à fine efficiebatur pro effici, fol. 88. lin. 18. anguria pro angaria fol. 146. impulſua pro impulſus. fol. 288. lin. 12. tute, lam pro tutelam, fol. 384. lin. 5. à. fine Et mè pro Et de me. f. Item lin. 5. à fine ſæpius me pro à me.

IN-

Digitized by Google

INDEX RERVM ET VERBORVM, Breuiſſimus.

ABEL Rex Daniæ fratricida, fol 254. & ſeq.
Abſolon Archiepiſcop. Lundenſ. fol. 178. & ſeq. item 202. 203.
Adaldagus Archiep. Hamburgenſ. & Bremenſ. fol. 47. & ſeq.
Adaldagus Epiſcopus Sleſuicenſ. fol. 71
Adelbertus Epiſcopus fol. 98
Adolphus I. Comes Holſatiæ fol. 155. & ſeq.
Adolphus II. Comes Holſatiæ fol. 163
Adolphus III. Comes Holſatiæ fol. 206
Adolphus IV. Comes Holſatiæ Frat. Minor. factus fol. 243. & ſeq.
Adolphus Dux Holſatiæ Epiſcopus Sleſuicenſis fol. 427
Adolphus Princeps Holſatiæ f. 433
Agapetus Pontifex Romanus fol. 37
Albertus Epiſcopus Sleſuicenſis fol. 136
Alexandri Pontif. litera ad Archiep. Lundenſem fol. 277
Alexandri Pontif. litera ad Haraldum Nortman. Regem fol. 101
Alexandri VI. Pontif. litera ad Capitulum Sleſuicenſe f. 399
Alexandri VI. Pontif. litera Excommunicationis fol. 395
S. Ancelmus Cantuarienſis Archiepiſcopus f. 104
S. Anſcharius fol. 6. 7. 8. 11. 12. 27. &c.
S. Anſuerus Epiſcopus Sleſuicenſis f. 118. 119. & ſeq.
Arhuſienſis Epiſcopatus fundatur fol. 55
Aſcherus à Pontifice Archiepiſcopus eligitur fol. 118
S. Auguſtini vita & res geſta fol. 229
BArtholdus Epiſcopus Sleſuicenſis fol. 299. & ſeq.
Bezelinus Archiep. Hamburgenſis f. 96. & ſeq.
S. Benedicti vita & res geſta fol. 227. & ſeq.
Benedictini Ordinis Sacerdotes vocantur fol. 25
S. Bernhardi Epiſtola ad Eskillum Archiep. Lundenſem fol. 180
Bluſſo Slauus homo nefarius f. 127
Bonifacij Pontif. litera ad Archiep. Lundenſ. f. 301. & ſeq.
Brema conſtituitur ſedes Epiſcopalis fol. 8
S. Brigitta f. 348
Bundo Epiſcopus Sleſuicenſis fol. 299. & ſeq.

Digitized by Google

Canutus I. Rex Daniæ fol.28. & ſeq.
Canutus II. Rex Daniæ fol.85. & ſeq:
Canutus III. Rex Daniæ fol.95
S. Canutus IV. Rex Daniæ Martyr fol.106. & ſeq:
Canutus V. Rex Daniæ fol.175
Canutus VI. Rex Daniæ fol.195
S. Canutus I. Dux Iutiæ Martyr fol.131.145. & ſeq:
Carolus Magnus fol.4. & 5
Clementis III. Pontif. litera ad VValdemarum Epiſc. Sſeſuic. f.202
Cherſoneſus Cimbrica idolatriæ & Paganiſmo valedicit fol. 55
Chriſtianus I. Rex Daniæ Romam proficiſcitur fol.378
Chriſtiernus II. Rex Daniæ, Imperio pellitur fol.404. & ſeq:
Chriſtianus III. Rex Daniæ cuius ætate mutatio Religionis facta: fol.419. & ſeq:
Chriſtianus IV. Rex Daniæ fol.431
Chriſtophorus I. Rex Dan: fol.268
Chriſtophorus II. Rex Dan: fol.311. & ſeq:
Chriſtophorus III. Rex Dan. f.368. & ſeq:
Concordiæ liber in Holſatia non approbatur fol.433
Dania ad fidem conuerſa fol.8
Danorum excurſiones & migrationes fol.21
S. Dominici vita ac res geſtæ fol.236. & ſeq:
Eduardus Rex Angliæ fol.76
Eggerdus Epiſcopus Sleſuicenſis fol.394. & ſeq.
Ericus I. Rex Daniæ fol.18.19. & ſeq.
Ericus II. Rex Dan: ibid.
Ericus III. Rex Dan. f.115.
Ericus IV. Rex Dan. fol.154
Ericus V. Rex Daniæ fol. 162
S. Ericus VI. Rex Dan. Martyr fol.259
Ericus VII. Rex Daniæ f.281. & ſeq.
Ericus VIII. Rex Dan. fol.297. & ſeq.
Ericus IX. Rex Daniæ fol 362
Eskillus Archiepiſcopus Lundenſis fol. 177
Eskillus Epiſcopus Sleſuicenſis f.260
Exundatio in Strandia f.339
Ezico Epiſcopus Sleſuicenſis f.18.19. & ſeq.
Flensburgi Cœnobium Fratrum Minorum fol.240
Folcbertus Epiſcopus Sleſuicenſis f.75
S. Franciſci vita ac res geſta f. 234. & ſeq.
Franciſcanorum tria Monaſteria in Dania fol.393
Fridericus I. Rex Daniæ fol.427

Fride-

Digitized by Google

Fridericus II. Rex Daniæ fol. 431
Fridericus Dux Holſatiæ Epiſcopus Sleſuicenſis fol. 445
Fridericus Princeps Holſatiæ f. 432
Fridericus Epiſcopus Sleſuicenſis f. 184
Frotho Rex Daniæ f. 36

Gerhardus I. Comes Holſatiæ fol. 269. & ſeq.
Gerhardus II. Comes Holſatiæ f. 299
Gerhardus III. Comes Holſatiæ f. 341
Gerhardus Magnus ſiue Caluus Comes Holſatiæ f. 312. 314. & ſeq.
Godofridus Rex Daniæ fol. 5
Gotſcalcus de Aleuelde vltimus Epiſcopus Sleſuicenſis f. 414
Gormo II. Rex Daniæ f. 37
Gormo III. Rex Daniæ f. 38
Gregorius IV. Pontifex f. 12

Hamburgenſis Eccleſia, Metropolis conſtituitur f. 4. & 12.
Hamburg & Bremenſ. Eccleſiæ coniunctio, f. 4. 11. 22. & ſeq.
Haraldus Rex Daniæ f. 7. 8
Haraldus VI. Rex Daniæ in Martyrum ordinem relatus f. 73
Haraldus Epiſcopus Sleſuicenſis f. 69. & ſeq.
Helmbertus Epiſcopus Sleſuic. f. 313 & ſeq
Henricus I. Comes Holſatiæ f. 298. & ſeq.
Henricus Ferreus Comes Holſatiæ fol. 327. & ſeq.
Henricus Epiſcopus Sleſuicenſis f. 338
Henricus van dem See Epiſcopus Sleſuicenſ. f. 362
Helricus von der Vviſch Epiſcop. Sleſuic. f. 384

Iacobus Epiſcopus Sleſuicenſis f. 293 & ſeq.
Idolum Rugianorum deſtruitur f. 185
Ioannes Rex Daniæ f. 389. & ſeq.
Ioannes I Comes Holſatiæ &c. f. 268. Ioannes II. Comes Holſ. f. 297.
Ioannes de Caſtro Epiſcopus Sleſuicenſis fol. 399
Ioannes de Bockholt Epiſcopus Sleſuicenſis f. 305. & ſeq.
Ioannes Schondeleff Epiſcopus Sleſuicenſis f. 345
Ioannes Adolphus Princeps Holſatiæ f. 428
Iſabella Caroli V. ſoror Chriſtierni Regis Daniæ coniunx, f. 405
S. Ketilli Confeſſoris ac Martyris res geſtæ f. 182

Lancea Ottonis Imp. f. 51. & ſeq. Lutherus exoritur f. 414
Ludouicus Pius f. 7. 8. 13. & ſeq. Lotharius Imp. f. 152. & ſeq.

Magnus Rex Norvvegiæ & Daniæ f. 95. & ſeq.
Marco Epiſcopus Sleſuic. f. 57.
Margareta Regina Daniæ, f. 340. & ſeq. Minorũ ordo, f. 225. & ſeq.
Miracula in AEde Cathedrali Sleſuicenſi edita f. 27. & ſeq.

Digitized by Google

Nicolaus Pontif. Epiſc. cõſtituit in Dania, Suet. & Slau. f. 25
Nicolaus Bonus Rex Daniæ. f. 126
Nicolaus Epiſ. Sleſuic. f. 211. Nicolaus Brun Epiſc. Sleſuicenſ. f. 336
Nicolaus VVulf Epiſcopus Sleſuicenſ. fol. 368. & ſeq.
Nortmannorum excurſiones f. 31. & ſeq.
Norvvegiæ Archiepiſcopus præficitur f. 117
Occo Epiſcop. Sleſuicenſ. f. 160. Olaus III. Rex Dan. fol. 5
Olaus IV. Rex Dan. f. 113. Olaus V. Rex Dan. f. 355
Olaus Rex Norvveg. Martyr f. 355. & ſeq.
Olaus Rex Suec. f. 358. Otto Imperator. f. 47. 50. 51. & ſeq.
Ottenſund fretum Ottonis fol. 51
Paulus ab Eitzen Superintendens Sleſuicenſis f. 448
Poppo Sleſ. Epiſ. eius vita res geſtæ & miracula f. 78. 79. & ſeq.
Prædicatorum ordo f. 225. & ſeq.
Regnerus Rex Dan. f. 6. Reinefeld Monaſterium, f. 159. & 206
Religionis mutatio, f. 429. & ſeq.
Rembertius Anſcharij ſucceſſor, fol. 26. 28 & ſeq.
Ripenſis Epiſcopatus fundatur, f. 55. Romani Imperij limes, f. 40
Rudolphus Epiſcopus Sleſuicenſis fol. 96. & ſeq.
Siuardus Rex Dan. f. 6. 14. Siuardus Epiſc. Sleſuicenſis, f. 100
Sixti Pontificis literæ ad Helricum Epiſcopum Sleſuicenſ. f. 385
Sleſuicenſe templum ædificatur fol 18
Sleſuici Cœnobium Fratrum Minorum f. 293
Suenotto Rex Dan. f. 54. Sueno Eſtritius Rex Dan. f. 98. & ſeq.
Sueno III. Rex Dan. f. 165
Thyra Regis Angliæ Filia fol. 93
S. Thomæ de Aquino vita ac res geſtæ f. 237. & ſeq
S. Theodogari vita & res geſtæ f. 360. 361
Tilemannus de Huſſen Epiſcopus L. Sleſuic. Lutheranus f. 446
Tucco Epiſcopus Sleſuicenſis f. 225
Vallum Danicum fol. 42. 44. 46. & ſeq.
S. Vicelinus miraculis clarus f. 138. & ſeq.
Vnno Epiſcopus f. 42. 44. 46. & 47
Vnuvannus Archiepiſcopus Hamburgenſis, f. 85. & ſeq.
VValdemarus I. Dux Sleſuicenſis & Rex Daniæ f. 177
VValdemarus II. Rex Dan. & Dux Sleſuic. f. 211. & ſeq.
VValdemarus III. Rex Dan. f. 327. & ſeq.
VValdemarus Epiſc. Sleſuic. f. 194. 216. & ſeq.
S. VVilhadus Epiſc. f. 2. 3. S. VVillarius Epiſc. f. 4
S. VVilhelmus. f. 204

FINIS.

W

Digitized by Google

A. N. Pierman

Digitized by Google